REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

NAČRT ZA OKREVANJE IN ODPORNOST

Junij 2021

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

KAZALO

I. DEL: KLJUČNI CILJI IN KOHERENTNOST 9

1. SPLOŠNI CILJ / POVZETEK 9
1.1. Zeleni prehod 10
1.2. Digitalna preobrazba 11
1.3. Pametna, trajnostna in vključujoča rast 13
1.4. Socialna in teritorialna kohezija 14
1.5. Zdravje, gospodarska, družbena in institucionalna odpornost 16
1.6. Politike za naslednjo generacijo 17
2. POVEZAVA Z EVROPSKIM SEMESTROM 18
3. ENAKOST SPOLOV IN ENAKE MOŽNOSTI ZA VSE 29
4. SKLADNOST 32

II. DEL: OPIS REFORM IN INVESTICIJ 34

1. RAZVOJNO PODROČJE: ZELENI PREHOD 34

1.1. KOMPONENTA 1: OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE IN UČINKOVITA RABA ENERGIJE V GOSPODARSTVU (C1 K1) 34
1.1.1. Opis komponente 34
1.1.2. Glavni izzivi in cilji 35
1.1.3. Opis reform in investicij komponente 38
1.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja 54
1.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti 55
1.1.6. Zelena dimenzija komponente 55
1.1.7. Digitalna dimenzija komponente 56
1.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno 57
1.1.9. Mejniki, cilji, časovnica 57
1.1.10. Financiranje in stroški 58
1.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih 60
1.2. KOMPONENTA 2: TRAJNOSTNA PRENOVA STAVB (C1 K2) 62
1.2.1. Opis komponente 62
1.2.2. Glavni izzivi in cilji 63
1.2.3. Opis reform in investicij komponente 66
1.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja 71
1.2.5. Čezmejni in večdržavni projekti 71
1.2.6. Zelena dimenzija komponente 71
1.2.7. Digitalna dimenzija komponente 72
1.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno 72
1.2.9. Mejniki, cilji, časovnica 73
1.2.10. Financiranje in stroški 73
1.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih 74
1.3. KOMPONENTA 3: ČISTO IN VARNO OKOLJE (C1 K3) 75
1.3.1. Opis komponente 75
1.3.2. Glavni izzivi in cilji 75
1.3.3. Opis reform in investicij komponente 78
1.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja 104
1.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti 104
1.3.6. Zelena dimenzija komponente 104
1.3.7. Digitalna dimenzija komponente 107
1.3.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno 107
1.3.9. Mejniki, cilji in časovnica 108
1.3.10. Financiranje in stroški 109
1.3.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih 110
1.4. KOMPONENTA 4: TRAJNOSTNA MOBILNOST (C1 K4) 113

1.4.1. Opis komponente ... 113
1.4.2. Glavni izzivi in cilji ... 114
1.4.3. Opis reform in naložb komponente ... 118
1.4.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 130
1.4.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 130
1.4.6. Zelena dimenzija komponente ... 130
1.4.7. Digitalna dimenzija komponente ... 131
1.4.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 132
1.4.9. Mejniki, cilji, časovnica ... 133
1.4.10. Financiranje in stroški ... 134
1.4.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 140
1.5. KOMPONENTA 5: KROŽNO GOSPODARSTVO – UČINKOVITA RABA VIROV (C1 K5) ... 141
1.5.1. Opis komponente ... 141
1.5.2. Glavni izzivi in cilji ... 141
1.5.3. Opis reform in investicij komponente ... 144
1.5.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 155
1.5.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 155
1.5.6. Zelena dimenzija komponente ... 155
1.5.7. Digitalna dimenzija komponente ... 156
1.5.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 157
1.5.10. Financiranje in stroški ... 157
1.5.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 158

2. RAZVOJNO PODROČJE: DIGITALNA PREOBRAZBA ... 159

2.1. KOMPONENTA 1: DIGITALNA PREOBRAZBA GOSPODARSTVA (C2 K1) ... 159
2.1.1. Opis komponente ... 159
2.1.2. Glavni izzivi in cilji ... 159
2.1.3. Opis reform in investicij komponente ... 161
2.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 170
2.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 170
2.1.6. Zelena dimenzija komponente ... 176
2.1.7. Digitalna dimenzija komponente ... 177
2.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 178
2.1.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 178
2.1.10. Financiranje in stroški ... 179
2.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 181
2.2. KOMPONENTA 2: DIGITALNA PREOBRAZBA JAVNEGA SEKTORJA IN JAVNE UPRAVE (C2 K2) ... 182
2.2.1. Opis komponente ... 182
2.2.2. Glavni izzivi in cilji ... 183
2.2.3. Opis reform in investicij komponente ... 186
2.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 225
2.2.5. Čezmejni ali meddržavni projekti ... 226
2.2.6. Zelena dimenzija komponente ... 228
2.2.7. Digitalna dimenzija komponente ... 229
2.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 231
2.2.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 232
2.2.10. Financiranje in stroški ... 233
2.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 240

3. RAZVOJNO PODROČJE: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST ... 241

3.1. KOMPONENTA 1: RRI - RAZISKAVE, RAZVOJ IN INOVACIJE (C3 K1) ... 241
3.1.1. Opis komponente ... 241
3.1.2. Glavni izzivi in cilji ... 241

3.1.3. Opis reforme in investicij komponente ... 244
3.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 258
3.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 258
3.1.6. Zelena dimenzija komponente ... 258
3.1.7. Digitalna dimenzija komponente ... 261
3.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 262
3.1.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 262
3.1.10. Financiranje in stroški ... 263
3.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 268
3.2. KOMPONENTA 2: DVIG PRODUKTIVNOSTI, PRIJAZNO POSLOVNO OKOLJE ZA INVESTITORJE (C3 K2) ... 269
3.2.1. Opis komponente ... 269
3.2.2. Glavni izzivi in cilji ... 270
3.2.3. Opis reform in investicij komponente ... 274
3.2.4. Opis strateške avtonomnosti in vprašanje varnosti ... 286
3.2.5. Čezmejno in večdržavni projekti ... 286
3.2.6. Zelena dimenzija komponente ... 286
3.2.7. Digitalna dimenzija komponente ... 287
3.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 288
3.2.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 288
3.2.10. Financiranje in stroški ... 289
3.2.11. Utemeljitev uporabe povratnih virov ... 290
3.3. KOMPONENTA 3: TRG DELA – UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE POSLEDIC NEGATIVNIH STRUKTURNIH TRENDOV (C3 K3) 290
3.3.1. Opis komponente ... 290
3.3.2. Glavni izzivi in cilji ... 291
3.3.3. Opis reform in investicij komponente ... 294
3.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 308
3.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 308
3.3.6. Zelena dimenzija komponente ... 308
3.3.7. Digitalna dimenzija komponente ... 309
3.3.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 309
3.3.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 309
3.3.10. Financiranje in stroški ... 310
3.3.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 312
3.4. KOMPONENTA 4: TRAJNOSTNI RAZVOJ SLOVENSKEGA TURIZMA, VKLJUČNO S KULTURNO DEDIŠČINO (C3 K4) ... 313
3.4.1. Opis komponente ... 313
3.4.2. Glavni izzivi in cilji ... 314
3.4.3. Opis reform in investicij komponente ... 318
3.4.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 332
3.4.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 332
3.4.6. Zelena dimenzija komponente ... 332
3.4.7. Digitalna dimenzija komponente ... 334
3.4.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 335
3.4.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 336
3.4.10. Financiranje in stroški ... 336
3.4.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 339
3.5. KOMPONENTA 5: KREPITEV KOMPETENC, ZLASTI DIGITALNIH IN TISTIH, KI JIH ZAHTEVAJO NOVI POKLICI IN ZELENI PREHOD (C3 K5) ... 340
3.5.1. Opis komponente ... 340
3.5.2. Glavni izzivi in cilji ... 341
3.5.3. Opis reform in investicij komponente ... 348
3.5.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 369
3.5.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 370
3.5.6. Zelena dimenzija komponente ... 370

3.5.7. Digitalna dimenzija komponente ... 373
3.5.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 375
3.5.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 375
3.5.10. Financiranje in stroški ... 376
3.5.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 382
3.6. KOMPONENTA 6: UČINKOVITE JAVNE INSTITUCIJE (C3 K6) ... 385
3.6.1. Opis komponente ... 385
3.6.2. Glavni izzivi in cilji ... 385
3.6.3. Opis reform in investicij komponente ... 386
3.6.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 393
3.6.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 393
3.6.6. Zelena dimenzija komponente ... 393
3.6.7. Digitalna dimenzija komponente ... 393
3.6.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 393
3.6.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 393
3.6.10. Financiranje in stroški ... 394
3.6.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 394

4. RAZVOJNO PODROČJE: ZDRAVSTVO IN SOCIALNA VARNOST ... 395

4.1. KOMPONENTA 1: ZDRAVSTVO (C4 K1) ... 395
4.1.1. Opis komponente ... 395
4.1.2. Glavni izzivi in cilji ... 395
4.1.3. Opis reform in investicij komponente ... 401
4.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 418
4.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 418
4.1.6. Zelena dimenzija komponente ... 418
4.1.7. Digitalna dimenzija komponente ... 419
4.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 420
4.1.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 420
4.1.10. Financiranje in stroški ... 420
4.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 426
4.2. KOMPONENTA 2: SOCIALNA VARNOST IN DOLGOTRAJNA OSKRBA (C4 K2) ... 427
4.2.1. Opis komponente ... 427
4.2.2. Glavni izzivi in cilji ... 428
4.2.3. Opis reform in investicij komponente ... 437
4.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 447
4.2.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 447
4.2.6. Zelena dimenzija komponente ... 447
4.2.7. Digitalna dimenzija komponente ... 448
4.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno ... 449
4.2.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 449
4.2.10. Financiranje in stroški ... 449
4.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih ... 450
4.3. KOMPONENTA 3: STANOVANJSKA POLITIKA (C4 K3) ... 454
4.3.1. Opis komponente ... 454
4.3.2. Glavni izzivi in cilji ... 455
4.3.3. Opis reform in investicij komponente ... 459
4.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja ... 466
4.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti ... 466
4.3.6. Zelena dimenzija komponente ... 466
4.3.7. Digitalna dimenzija komponente ... 467
4.3.8. Načelo , da se ne škoduje bistveno ... 467
4.3.9. Mejniki, cilji in časovnica ... 468

4.3.10. Financiranje in stroški ... 468
4.3.11. Utemeljitev potrebe po povratnih sredstvih ... 468

III. DEL: KOMPLEMENTARNOST IN IMPLEMENTACIJA NAČRTA ... 470

1. ZAHTEVEK ZA PREDHODNO FINANCIRANJE ... 470
2. SKLADNOST Z DRUGIMI POBUDAMI ... 470
2.1. Nacionalni energetsko podnebni načrt ... 470
2.2. Partnerski sporazum in programi evropske kohezijske politike ... 470
2.3. Jamstvo za mlade ... 474
2.4. Strategija razvoja Slovenije 2030 ... 475
3. KOMPLEMENTARNOST FINANCIRANJA ... 475
4. IZVAJANJE NOO ... 477
4.1. Pripravljalna faza ... 477
4.2. Faza izvajanja ... 481
4.3. Faza nadzora ... 483
4.4. Poročanje in spremljanje ... 483
4.5. Kadrovska usposobljenost organov, vključenih v izvajanje NOO ... 484
5. PROCES POSVETOVANJ Z DELEŽNIKI ... 484
6. SISTEM KONTROL IN REVIZIJE ... 488
7. STRATEGIJA KOMUNICIRANJA ... 498

IV. DEL: SPLOŠNI VPLIV ... 502

1. KREPITEV GOSPODARSKE, SOCIALNE IN INSTITUCIONALNE ODPORNOSTI ... 502

PRILOGE ... 512

Seznam ključnih kratic

Kratica	Pomen
AIS	Alternativni investicijski skladi
ANDI	Akcijski načrt za digitalno izobraževanje
ARRS	Javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS
BDP	Bruto domači proizvod
CSR	Country Specific Recommendations (Specifična priporočila državam članicam)
DDV	Davek na dodano vrednost
DNSH	Načelo »Do No Significant Harm« oziroma »načelo, da se ne škoduje bistveno«
DO	Domska oskrba
DSEPS	Dolgoročna strategija energetske prenove stavb
DSO	Dom za starejše občane
EII	Evropski inovacijski indeks
EK	Evropska komisija
EKP	Evropska kohezijska politika
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESI	Evropski strukturni in investicijski skladi
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
ETS	Evropsko teritorialno sodelovanje
EU	Evropska unija
GOI	Gradbeno obrtniška in inštalacijska dela
GVV	Globalne verige vrednosti
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
IPE	Instrument za povezovanje Evrope
JN	Javno naročilo
JR	Javni razpis
KS	Kohezijski sklad
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MF	Ministrstvo za finance
MFERAC	Informacijski sistem Ministrstva za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MORS	Ministrstvo za obrambo RS
MP	Ministrstvo za pravosodje
MSP	Mala in srednje velika podjetja
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NEPN	Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije
NOO	Načrt za okrevanje in odpornost
NTI	Neposredne tuje investicije
OPO	Obmejna problemska območja
OVE	Obnovljivi viri energije
PE	Populacijska enota
PURES	Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah
R&D	Research and Development (raziskave in razvoj)
ReNPSV	Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje

Kratica	Pomen
ReNSP	Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu
RIC	Razvojno informacijski center
RIN	Računalništvo in informatika
RRA	Regionalna-razvojna agencija
RRI	Raziskave, razvoj in inovacije
SKP	Skupna kmetijska politika
SME	Small and Medium-sized Enterprises (mala in srednje velika podjetja)
SOO	Sklad za okrevanje in odpornost
SPIRIT	Agencija, pristojna za tehnološki razvoj – MGRT
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVRK	Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
SZ	Stanovanjskega zakona
TGP	Toplogredni plini
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
URE	Učinkovita raba energije
URSZR	Uprava RS za zaščito in reševanje
VFO	Večletni finančni okvir
VŽU	Vseživljenjsko učenje
ZDO	Zakona o dolgotrajni oskrbi
ZJN	Zakon o javnem naročanju
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZSInv	Zakon o spodbujanju investicij
ZSRR	Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
ZZRID	Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti
ZZVZZ	Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

I. DEL: KLJUČNI CILJI IN KOHERENTNOST

1. Splošni cilj / Povzetek

Skladno s splošnim ciljem Sklada za okrevanje in odpornost (v nadaljevanju: SOO)

Načrt za okrevanje in odpornost (v nadaljevanju: NOO) predstavlja enega od temeljev za uspešno okrevanje in dolgoročni razvoj države po zastoju, ki ga je povzročila pandemija covid-19. Slovenija se je že pred tem soočala z določenimi razvojnimi tveganji, saj so na nekaterih področjih gibanja odstopala od usmeritev Strategije razvoja Slovenije 2030 (v nadaljevanju: SRS 2030), ki je krovni razvojni načrt države. Med temi zlasti izstopa počasno odzivanje na tehnološke, demografske in podnebne spremembe.

Rast investicij in še zlasti produktivnosti, ki je ključni dolgoročni dejavnik gospodarskega razvoja in blaginje prebivalstva, je po finančni in ekonomski krizi v Sloveniji ostala skromna. Rast produktivnosti je v preteklem obdobju temeljila predvsem na povečevanju zaposlenosti. Možnost takega gospodarskega napredka bo srednjeročno omejena, predvsem zaradi demografskih sprememb, zato se bo Slovenija osredotočila na vlaganja v reforme in naložbe, ki bodo prispevale k dvigu produktivnosti, saj bo edino tako mogoče doseči razvitost EU-27. Inovacije so namreč dolgoročno najpomembnejši dejavnik produktivnosti, vendar so se na tem področju v naši državi vlaganja zniževala, prepočasno je bilo tudi uvajanje najzahtevnejših tehnoloških rešitev za digitalno preobrazbo. Slovenija zaenkrat še zadržuje relativne primerjalne prednosti na področju znanja in neoprijemljivega kapitala, vendar jih, glede na konkurenčne države in regije, postopoma izgublja.

Z vidika blaženja podnebnih sprememb je največji izziv nadaljnje povečevanje izpustov toplogrednih plinov iz prometa, večletna stagnacija rabe obnovljivih virov energije, nezadostno uvajanje sprememb v smeri krožnega gospodarstva in premalo trajnostna raba prostora.

Trenutno po kazalnikih staranja Slovenija še ne odstopa bistveno od povprečja EU, kljub temu pa se ob neprilagojenih sistemih socialne zaščite pričakuje višja rast izdatkov, povezanih s staranjem prebivalstva. Zaradi demografskih sprememb se je v obdobju konjunkture zaostrila problematika pomanjkanja ustrezne delovne sile, ki srednjeročno tudi v luči hitrih tehnoloških sprememb postaja vse pomembnejši omejitveni dejavnik nadaljnjega razvoja. V državi se soočamo s problemom pomanjkanja ustreznih znanj in spretnosti ter s segmentacijo trga dela za mlade. To zahteva ustrezen odziv predvsem pri prilagajanju izobraževalnih programov potrebam družbe in gospodarstva in pri oblikovanju spodbudnega okolja za privabljanje in ohranjanje delovne sile z ustreznimi znanji in spretnostmi. V luči demografskih trendov in tehnološkega razvoja je bistvenega pomena tudi krepitev vseživljenjskega učenja.

Pandemija covid-19 je še bolj razgalila slabosti in ranljivost zdravstvenega sistema. Ta je dodatno obremenjen tudi zaradi staranja prebivalstva. Sistem se sooča tudi s pomanjkanjem zdravstvenega kadra, poleg tega pa še nismo uspeli v celoti izkoristiti potenciala, ki ga tudi na tem področju prinaša digitalizacija. Projekcije kažejo, da bo do leta 2050 Slovenija med demografsko najstarejšimi državami. Poleg ukrepov na področju zdravstva je ključni izziv za ohranjanje kakovostnega življenja v starosti tudi vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe. Tu potrebe naraščajo še hitreje kot v zdravstvu, so pa zaradi neustrezno urejenega sistema že zdaj v znatni meri nezadovoljene. Za premik pri ureditvi tega področja je nujno čim prej doreči vprašanje glede virov financiranja novega sistema.

Državo pesti občuten primanjkljaj najemnih stanovanj, zaradi česar je dostop do primernega stanovanja otežen, kar še posebej občutijo mladi, socialno ogroženi, starejši ter druge ranljive skupine. Potrebna je vzpostavitev sistemskega financiranja stanovanjske politike, ki bo zagotavljala trajno vzdrževanje in krepitev fonda javnih najemnih stanovanj ter oblikovanje komplementarnih ukrepov za zagotavljanje dostopa do primernih stanovanj vsem skupinam prebivalstva.

Načrt za okrevanje in odpornost vključuje naslednje sklope reformnih in naložbenih ukrepov:

- zeleni prehod,
- digitalna preobrazba,
- pametna, trajnostna in vključujoča rast,
- zdravstvo in socialna varnost,

ki se odzivajo na šest sklopov izzivov, ki jih je v okviru mehanizma na okrevanje in odpornost prepoznala EU.

Modelske ocene, ki jih je pripravil Urad za makroekonomske analize in razvoj kažejo, da bi izvajanje ukrepov NOO lahko okrepilo gospodarsko rast in v letu 2026 dodatno povišalo BDP za okoli 0,8%.

1.1. Zeleni prehod

NOO vključuje vrsto reformnih in naložbenih ukrepov, s katerimi bomo prispevali k doseganju ciljev Nacionalno energetsko podnebnega načrta do 2030 in podnebne nevtralnosti EU do leta 2050. Glede na identificirane izzive bomo na področju obnovljivih virov energije (v nadaljevanju: OVE) izvedli dve medsebojno povezani reformi, s katerima bomo olajšali upravne in druge postopke, še posebej za proizvodne naprave, ki za svojo postavitev ne potrebujejo gradbenega dovoljenja. Vzporedno pa se bodo ocenile tudi možnosti za hitrejše uvajanje OVE na območju Natura 2000. Podprli bomo prilagoditev distribucijskega omrežja električne energije v podporo hitrejšemu uvajanju OVE. Reforme bodo podpirale naložbe za spodbujanje rabe OVE v obstoječih sistemih daljinskega ogrevanja ter izrabo potenciala geotermalne, hidro in sončne energije. S tem bomo prispevali k hitrejšemu doseganju 27 % deleža OVE v končni porabi energije. Na področju učinkovite rabe energije bomo izvedli reformo za boljše načrtovanje in financiranje energetske prenove stavb javnega sektorja, ki jo bomo podprli tudi z vlaganji in vzpostavitvijo sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb javnega sektorja. K doseganju sektorskega cilja Celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta Republike Slovenije (v nadaljevanju: NEPN), ki se nanaša na stavbe (20 % zmanjšanje rabe končne energije v stavbah in zmanjšanje emisij vsaj za 70 % do 2030), bomo prispevali tudi z vlaganji v energetsko učinkovite prenove, ki jih načrtujemo v ukrepih drugih komponent tega dokumenta. Enega ključnih izzivov Slovenije na področju blaženja podnebnih sprememb – emisije v sektorju prometa – bomo naslovili z reformo, s katero bomo okrepili učinkovitost vodenja in upravljanja sistema integracije javnega potniškega prometa. Poleg tega bomo vzpostavili tudi celovit pravni okvir na področju uporabe alternativnih goriv v prometu, ki bo za vse deležnike na enem mestu opredelil pravno zavezujoča pravila, s katerimi bomo pospešili diverzifikacijo predvsem osebnega prometa v nizkoemisijski oziroma brezemisijski promet, kar se bo odražalo v povečanem letnem številu prvič registriranih brezemisijskih in nizkoemisijskih vozil, hkrati pa bomo zagotovili pogoje za regionalno in čezmejno mobilnost na alternativna goriva ter s tem prispevali k zmanjševanju deleža emisij toplogrednih plinov in onesnaževal iz prometa. Vlaganja bomo usmerili v povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture, infrastrukture za alternativna goriva v prometu ter v digitalizacijo cestne in železniške infrastrukture. Z načrtovanimi ukrepi bomo prispevali k doseganju sektorskega cilja NEPN za področje prometa.

Prehod bomo podprli tudi s posebnimi ukrepi za razogljičenje gospodarstva, ki bodo namenjeni investicijskim vlaganjem. Na področju prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo bomo začeli z izgradnjo kapacitet v podpornem in inovacijskem okolju, s čimer bomo podjetjem in opredeljenim verigam vrednosti pomagali pri uvajanju ustreznih rešitev na tem področju. Poseben poudarek bo namenjen vzpostavljanju sistemskega pristopa na področju nizkoogljičnega gospodarstva ter podpori pri uvajanju krožnih praks in poslovnih modelov v gospodarstvo, saj je krožno gospodarstvo med tistimi področji, ki lahko bistveno prispevajo k doseganju podnebne nevtralnosti. Vzpostavitev sistemskega pristopa bomo podprli tudi z razvojem metodologije, ki bo omogočala pripravo pregleda vpliva proračuna RS na okolje, in z nadgradnjo sistema zelenega javnega naročanja v smeri krožnih praks. V skladu z NEPN bomo na področje zelenega prehoda usmerili tudi del sredstev s področja raziskav in inovacij ter področja izobraževanja. Proces prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo bomo v določeni meri podpirali tudi z ukrepi za digitalizacijo, saj lahko na ta način še dodatno prispevamo k povečanju produktivnosti, tudi snovne in energetske.

Slovenija se poleg izzivov na področju blaženja podnebnih sprememb spopada še z izzivi prilagajanja neizbežnim posledicam podnebnih sprememb. Zato bomo sredstva namenili tudi za to področje, kjer načrtujemo reforme, s katerimi bomo okrepili delovanje in ukrepe v celotnem ciklu upravljanja podnebno pogojenih in drugih nesreč ter izboljšali protipoplavno varnost. Reforme bodo podprte z naložbami na področju zmanjševanja poplavne ogroženosti in tveganj za druge podnebno pogojene nesreče. Ohranjanje biotske raznovrstnosti, območij Natura 2000 in varovanje okolja bo omogočeno tudi z zmanjšanjem razsežnosti škode ter trajanja podnebno pogojenih nesreč, kar bomo dosegli z vzpostavitvijo Nacionalnega centra civilne zaščite in dveh specializiranih podcentrov za usposabljanje; dejavnost teh centrov bo omogočila dobro pripravljenost in usposobljenost ter koordiniran odziv sil za

zaščito, reševanje in pomoč v primeru podnebno pogojenih nesreč, predvsem poplav in velikih požarov v naravnem okolju. Na področju zagotavljanja kakovostnega stanja okolja bomo z načrtovanimi ukrepi prispevali k odpravi opredeljenih izzivov pri delovanju javnih služb varstva okolja, predvsem nameravamo izboljšati učinkovitost organiziranosti in preglednosti njihovega delovanja ter vzpostaviti pogoje za dolgoročno vzdržno financiranje tovrstnih javnih storitev. Z vlaganji bomo, predvsem na območjih Natura 2000 in vodovarstvenih območjih, podprli obnovo in izgradnjo infrastrukture za zagotavljanje dostopa do kakovostne pitne vode in čiščenje odpadnih voda.

Makroekonomske simulacije kažejo, da bi izvajanje ukrepov NOO na področju zelenega prehoda glede na scenarij brez ukrepov srednjeročno povečalo bruto domači proizvod (v nadaljevanju: BDP) (0,397 %).

Vsi reformni in naložbeni ukrepi v tem dokumentu so skladni z »načelom, da se ne škoduje bistveno«, saj smo pri ukrepih, kjer bi zaradi naložb lahko prišlo do poslabšanja stanja določenih okoljskih ciljev, v izvedbena določila vključili ustrezne omilitvene ukrepe.

Podrobnejša predstavitev prispevka posameznih komponent k podnebnim ciljem je predstavljena v spodnji preglednici:

Komponenta	Znesek virov (mio EUR)	Delež (%)
Obnovljivi viri energije in učinkovita raba v gospodarstvu	143,00	5,76
Trajnostna prenova stavb	62,02	2,50
Čisto in varno okolje	365,16	14,71
Trajnostna mobilnost	282,05	11,36
Krožno gospodarstvo – učinkovita raba virov	24,72	1,00
Raziskave, razvoj in inovacije	40,00	1,61
Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje	55,40	2,23
Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino	13,80	0,56
Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod	67,65	2,72
Skupaj	1.053,80	42,45

1.2. Digitalna preobrazba

Obdobje pandemije covid-19 je še posebej poudarilo pomen in vlogo digitalne preobrazbe, zato Slovenija v okviru NOO načrtuje vrsto ukrepov na tem področju, saj kljub napredku pri digitalni konkurenčnosti še vedno zaostaja za povprečjem EU, s čimer se oddaljuje od želene, uspešne in pravočasne digitalne preobrazbe. NOO področje digitalnega prehoda neposredno podpira v okviru dveh komponent, pri drugih pa je digitalizacija predvidena kot orodje za bolj učinkovito in uspešno doseganje ciljev reform in naložb posameznega sektorja.

V reformnem delu bomo pri digitalizaciji gospodarstva proces podprli s sprejemom Strategije za digitalno preobrazbo podjetij. Oblikovali bomo tudi rešitev za enotno digitalno identiteto (osebno izkaznico podjetja) in s tem omogočili boljšo dostopnost do ustreznih evidenc, pa tudi do trga in poslovnih partnerjev (B2C in B2B). Ta rešitev bo pilotno podprta z razvojem storitve hibridnega oblaka. Inovativnost bomo podprli tudi s pripravo Smernic za inovativno javno naročanje. Z naložbami bomo podjetjem omogočili, da na različne načine in z medsebojnim povezovanjem različnih relevantnih deležnikov uvedejo rešitve na področju digitalne preobrazbe, pri čemer se bodo lahko osredotočala na področja robotizacije in avtomatizacije, uporabe interneta stvari, umetne inteligence, veriženja podatkovnih blokov, oblikovanja ustreznih platform ipd. S tem bomo prispevali k večji produktivnosti in višji dodani vrednosti gospodarstva, spodbudili razvoj in izvoz visokotehnološkega znanja, prispevali k storitvizaciji in uvajanju najzahtevnejših tehnologij. Spodbudili bomo povezovanje velikih podjetij z inovativnimi zagonskimi podjetji. Z uporabo digitalnih rešitev v gospodarstvu bomo z dvigom

produktivnosti prispevali tudi k razogljičenju in uvajanju krožnih poslovnih modelov v prakso podjetij. Z vidika ustvarjanja povpraševanja in uporabe različnih digitalnih storitev bomo v reformnem delu prilagodili zakonodajo tako, da bomo potrošniku pri poslovanju olajšali uporabo digitalnih orodij in hkrati vzpostavili ustrezen sistem, ki bo zagotavljal varnost njegovih osebnih podatkov. Ustrezno bomo uredili tudi področje digitalnih financ.

Na področju digitalne preobrazbe javnega sektorja in javne uprave v NOO se načrtuje šest reform, ki bodo naslovile opredeljene izzive. Na sistemski ravni je predviden sprejem Strategije razvoja digitalizacije javne uprave, vzpostavljeno bo okolje za podporo vodenju portfelja projektov in investicij v IT. Dodatno bo ustanovljen Svet za razvoj informatike, ki bo strateško koordinacijsko telo za usklajevanje vseh dejavnosti razvoja informatike v državni upravi (investicije, standardi, delovanje zalednih sistemov ter drugih tehničnih rešitev oziroma pogojev za ustrezno delovanje sistema informatike v javnem sektorju). Uvedene bodo poenostavitve pri prijavi za uporabo e-storitev in vzpostavljene podlage za izdajo nacionalne e-identitete, ki bo tudi čezmejno priznana. Državljanom bomo zagotovili varne elektronske predale ter sprejeli podlage za uvedbo obveznega elektronskega poslovanja poslovnih subjektov z državo. Za poslovanje z obema skupinama uporabnikov, državljani in poslovnimi subjekti, bomo vzpostavili tudi enotno vstopno točko. Prilagodili bomo pravne podlage, ki urejajo pravila splošnega upravnega postopka in digitalizirali upravne storitve, ki pokrivajo najbolj pogoste življenjske dogodke. S sprejetjem Strategije upravljanja z javnimi uslužbenci, prenovo zakonodaje o javnih uslužbencih in vzpostavitvijo kompetenčnega centra v javni upravi bomo vpeljali sodoben in učinkovit sistem upravljanja s človeškimi viri, v katerem se bodo lahko zaposleni razvijali in usposabljali; vzpostavljen bo Kompetenčni center, ki bo omogočil, da bo do leta 2025 60 % organizacij državne uprave ocenjevalo kompetence na enak način. Sprejeta bo nacionalna strategija kibernetske varnosti, ki bo omogočila povišanje stopnje kibernetske varnosti v vseh segmentih družbe, pri čemer se bo osredotočala na sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem ter civilno družbo, izboljšanje odpornosti, raziskave in razvoj, kibernetsko varnost sodobnih tehnologij in mednarodno sodelovanje na področju kibernetske varnosti. Za prehod v gigabitno družbo bomo sprejeli načrt izgradnje širokopasovnih omrežij do leta 2025. Reformni del podpira tudi vrsta naložb, s katerimi želimo modernizirati digitalno okolje javne uprave in sredstva vložiti v izgradnjo širokopasovnih povezav in kar 8.500 gospodinjstvom na območju belih lis omogočiti kakovostno povezavo. Poleg teh dveh naložb, sistemske narave načrtujemo tudi vrsto ukrepov, s katerimi nameravamo podpreti specifične procese digitalizacije v sektorjih notranje varnosti, izobraževanja, znanosti in športa, okolja in prostora, kmetijstva, prehrane in gozdarstva, kulture in pravosodja.

Z vidika izkoriščanja razvojnega potenciala digitalizacije in njenega prispevka k prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo so med bolj pomembnimi področji podpore vlaganja v okviru komponent za raziskave in razvoj ter krepitev kompetenc. Za dvig digitalnih spretnosti in znanj načrtujemo celovit sklop ukrepov, s katerim bomo v Sloveniji postavili temelje za reševanje izziva nezadostne digitalne pismenosti šolajoče se mladine, strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter ostalih odraslih. V ta namen bo vzpostavljen podporni ekosistem za trajno in kakovostno digitalno izobraževanje, v katerem bomo med drugim krepili digitalne kompetence učečih se in pedagoškega osebja. Prenovili bomo ključne programske dokumente na področju vzgoje in izobraževanja in vanje ustrezno vključili digitalne kompetence in temeljna znanja računalništva in informatike. Na tem področju bomo usposabljali tudi strokovne sodelavce v vzgoji in izobraževanju. Prilagoditve v visokošolskem izobraževanju, ki jih bomo dosegli z ukrepi v tem načrtu, bodo prav tako spodbujale razvoj relevantnih kompetenc diplomantov. Podprli bomo tudi ukrepe za usklajevanje kompetenc, tudi digitalnih, z zahtevami trga dela in družbe. Posebna pozornost bo namenjena krepitvi digitalne osveščenosti in usposobljenosti zaposlenih v javni upravi. Izboljšali bomo tudi infrastrukturne pogoje za različne vzgojno izobraževalne institucije in javno raziskovalne organizacije in tako vzpostavili delovanje po načelih odprte znanosti.

Ukrepi za digitalizacijo bodo pomembno podprli ukrepe na področjih trga dela, zagotavljanja dolgotrajne oskrbe in zdravstva. Pri slednjem med drugim načrtujemo tudi celoten sklop ukrepov za digitalno preobrazbo sektorja (strategija digitalizacije, telemedicina, vseživljenjska elektronska evidenca pacienta, poenotenje podatkovnih modelov, orodja za prepoznavanje govora, informacijska podpora za dispečersko službo).

Makroekonomske simulacije kažejo, da bi izvajanje ukrepov NOO na področju digitalne preobrazbe glede na scenarij brez ukrepov srednjeročno povečalo BDP (0,104 %).

Podrobnejša predstavitev prispevka posameznih komponent k ciljem digitalnega prehoda je predstavljena v spodnji preglednici:

Komponenta	Znesek virov (mio EUR)	Delež (%)
Obnovljivi viri energije in učinkovita raba v gospodarstvu	32,00	1,29
Čisto in varno okolje	0,91	0,04
Trajnostna mobilnost	30,09	1,21
Digitalna preobrazba gospodarstva	56,50	2,28
Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave	258,90	10,43
Raziskave, razvoj in inovacije	10,00	0,40
Preoblikovanje slovenskega turizma ter investicije v infrastrukturo na področju turizma in kulturne dediščine	1,00	0,04
Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod	60,35	2,43
Zdravstvo	83,00	3,34
Skupaj	532,75	21,46

1.3. Pametna, trajnostna in vključujoča rast

Za Slovenijo velik izziv predstavlja preskok iz skupine zmernih inovatork, kjer je po padcu v letu 2018 pod povprečjem EU vztrajala tudi v letu 2019. Med komponentami evropskega inovacijskega indeksa je bilo nazadovanje najbolj izrazito pri financiranju in podpori raziskavam, razvoju in inovacijam (v nadaljevanju: RRI), še posebej na strani javnih izdatkov, kjer je država dosegla nekaj več kot 30 % povprečja EU. Pod povprečjem EU je Slovenija tudi po indeksu eko inovacij. V okviru NOO tako načrtujemo vrsto reformnih ukrepov, med katerimi je ključen sprejem zakona o raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti. S tem želimo vpeljati spremembe, s katerimi bomo zagotovili stabilno financiranje znanstveno-raziskovalne in inovacijske dejavnosti. Vpeljali bomo tudi nov model upravljanja in povezovanja raziskovalnega in inovacijskega ekosistema ter vzpostavili skupni sistem za spremljanje in evalvacijo politik na področju RRI. Okrepiti in opolnomočiti želimo izvajalske agencije ter podporno okolje za podporo deležnikom na nacionalni ravni in v mednarodnem prostoru. Reformne ukrepe bomo dopolnjevali z naložbami, s katerimi bomo financirali raziskovalno-inovacijske projekte na področju zelenega in digitalnega prehoda ter sofinancirali naložbe v RRI demonstracijske in pilotne projekte. Podpora bo namenjena tudi projektom in programom za krepitev mednarodne mobilnosti slovenskih raziskovalcev in raziskovalnih organizacij. Podprli bomo vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano, ki bo predstavljal osrednji inovacijski steber v verigah preskrbe s hrano.

Sorazmerno nizka produktivnost, ki zaostaja za povprečjem EU je med ključnimi izzivi slovenskega gospodarstva. V primeru dolgotrajnejšega negativnega vpliva na vlaganja, kar je lahko tudi posledica pandemije covid-19, bi se lahko podjetjem še poslabšali obeti za srednjeročno povečevanje produktivnosti, zato z ukrepi NOO želimo okrepiti naložbeno aktivnost, ki bo podpirala digitalno in zeleno preobrazbo. Tega brez reforme določenih področij ne bo mogoče doseči, zato v okviru NOO načrtujemo spremembo zakonodaje s področja spodbujanja domačih in tujih investicij podjetij in pripravo novega petletnega programa za spodbujanje investicij in internacionalizacijo. V Sloveniji še vedno primanjkuje nebančnih oblik financiranja podjetij. Zato načrtujemo pripravo in sprejem zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov, v katerem bodo točno določene tri oblike tovrstnih skladov. Pripravljena bo strategija za slovenski trg kapitala, ki bo vključevala rešitve za srednje in kratkoročno doseganje ciljev pri razvoju trga kapitala ter proučitev prilagoditve davčne zakonodaje, s katerimi bi spodbudili vlaganja v investicijske sklade in promocijo vlaganja v alternativne produkte na trgu kapitala. Z reformnimi ukrepi bomo tako vzpostavili sistemski okvir za spodbujanje visokoproduktivnih tujih in domačih naložb, ki bodo pospešile digitalno preobrazbo in prispevale k hitrejšemu razogljičenju in uvajanju krožnih poslovnih modelov v podjetjih in izbranih verigah vrednosti.

Med panoge, ki so bile v Sloveniji zaradi pandemije najbolj prizadete, zagotovo spada turizem. V NOO je posebna komponenta namenjena kombinaciji reformnih in naložbenih ukrepov na tem področju, s čimer želimo prispevati k dvigu odpornosti te panoge in k nadaljnjemu razvoju koncepta trajnostnega

turizma, ki ga bomo podpirali z uporabo in razvojem ustreznih digitalnih orodij. V reformnem delu načrtujemo sprejem uredbe o razvojnih spodbudah za turizem, s katero bodo opredeljena ključna merila za dodelitev sredstev na področju razvoja turizma. Srednjeročni razvojni okvir sektorja bo začrtala nova strategija trajnostnega razvoja turizma v Sloveniji do leta 2028, ločeno pa bo pripravljena tudi strategija digitalne preobrazbe panoge ter štirje načrti za upravljanje makro destinacij. Naložbe bomo usmerili v razvoj nastanitvenih kapacitet, ki bodo na eni strani skladne s strateško usmeritvijo sektorja v področje razvoja trajnostnega turizma in oblikovanja kakovostne, butične ponudbe in na drugi z okoljskimi zahtevami. S tem želimo prispevati k dvigu dodane vrednosti, za kar pa ne zadoščajo vlaganja le v nastanitvene kapacitete, temveč tudi ustrezne kompetence zaposlenih v sektorju. Pomemben je tudi razvoj kakovostne javne turistične infrastrukture in prenova kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture, saj oboje podpira oblikovanje kakovostne turistične ponudbe.

Epidemija covid-19 je ustavila večletna ugodna gibanja na trgu dela. Kljub sprejetim interventnim ukrepom, ki so v veliki meri ublažili učinek gospodarskega upada na trg dela, se je zaposlenost v povprečju zmanjšala leta 2020, povprečno letno število registriranih brezposelnih pa je poskočilo. Na področju trga dela zato s predlaganimi reformami oblikujemo sistem za stalno krizno shemo skrajšanega delovnega časa, načrtujemo pa tudi spremembo zakona o urejanju trga dela, s čimer želimo prispevati k podaljševanju delovne aktivnosti in preprečevati »čakanje na upokojitev« (angl. bridges to retirement). Izvedeni bodo ukrepi spodbujanja usposabljanja in izobraževanja zaposlenih za ohranjanje njihove zaposlenosti in dvig zaposljivosti v primeru izgube zaposlitve. Usposabljanje zaposlenih na področju digitalnih veščin je v določeni meri predvideno tudi v okviru neposredne podpore delavcem in delodajalcem za uvedbo prožnejših načinov organizacije dela. Pri tem je treba upoštevati, da smo v času epidemije vseskozi prilagajali programe aktivne politike zaposlovanja, s čimer smo še intenzivneje naslavljali ranljive skupine na trgu dela, omogočili pa smo tudi pridobivanje dodatnih kompetenc z možnostjo vključevanja v programe usposabljanja in izobraževanja v času čakanja na delo doma. Intenzivno naslavljanje ranljivih skupin na trgu dela ter intenzivno izvajanje v januarju 2021 sprejetih smernic aktivne politike zaposlovanja bo ena izmed prioritet, s katerimi bomo odpravljali strukturna neskladja na trgu dela. V procesu posvetovanja z vsemi ključnimi deležniki načrtujemo tudi pripravo predlogov sprememb pokojninske zakonodaje z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in ustreznih pokojnin ter predpisov s področja poklicne rehabilitacije s ciljem dviga učinkovitosti sistema. Sprejet bo Zakon o nacionalnem demografskem skladu. Pripravljeni bosta zelena knjiga o prihodnosti dela ter analiza na področju posledic digitalizacije za slovenski trg dela. Na podlagi rezultatov evalvacije bodo pripravljene nove smernice aktivne politike zaposlovanja. S kombinacijo reformnih in naložbenih ukrepov na tem področju bomo prispevali k spoštovanju več načel Evropskega stebra socialnih pravic, predvsem tistih, ki se nanašajo na aktivno podporo zaposlovanju (4), varno in prilagodljivo zaposlitev (5), usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja (9), zdravo in primerno delovno okolje, varstvo podatkov (10).

Delovanje države se je v zadnjih letih na posameznih področjih izboljšalo, med ključnimi izzivi pa je nadaljnje izboljšanje učinkovitosti upravljanja javnega sektorja in zmanjšanje regulatornih bremen. Zato v NOO načrtujemo sklop reform na tem področju. Mednje sodi reforma za odpravo administrativnih ovir, s katero bomo zmanjšali upravna bremena. Prenoviti nameravamo plačni sistem v javnem sektorju in tako na eni strani ohraniti javnofinančno vzdržnost, ob tem pa izboljšati nagrajevanje zaposlenih glede na rezultate njihovega dela. Z namenom, da vzpostavimo sistemske pogoje za rast naložb bomo reformne napore usmerili v prenovo gradbene in prostorske zakonodaje ter sistema javnega naročanja. Pri slednjem bodo spremembe usmerjene predvsem v dvig profesionalizacije ter povečanje digitalizacije in konkurenčnosti postopkov javnega naročanja. Pozornost bo namenjena tudi nadgradnji sistema zelenega javnega naročanja.

Makroekonomske simulacije kažejo, da bi izvajanje ukrepov NOO na področju pametne, trajnostne in vključujoče rasti glede na scenarij brez ukrepov srednjeročno povečalo BDP (0,186 %).

1.4. Socialna in teritorialna kohezija

Med pandemijo covid-19 so se razkrile že nakopičene težave v določenih podsistemih, predvsem neprilagojenost obstoječih rešitev na področju oskrbe oseb, ki zaradi bolezni ali invalidnosti potrebujejo pomoč pri zadovoljevanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil, zmogljivosti zdravstvenega sistema in problematika čakalnih dob. Z ukrepi NOO bomo na področju dolgotrajne oskrbe zagotovili, da bodo imela pri naložbah prednost okolja, kjer so manjše kapacitete, tako da bomo lahko čim prej omogočili

dostopnost primerljivih pravic za primerljive potrebe za vse na celotnem ozemlju države. Tako bomo prispevali k zmanjšanju razkoraka med mesti in podeželjem ter zmanjšanju vrzeli med različno razvitimi deli države v smislu krepitve teritorialne kohezije. Pri zagotavljanju geografskega ravnovesja bomo pri izbiri projektov upoštevali pokritost potreb po institucionalnem varstvu/skupnostnih storitvah ciljne populacije. Prav tako bodo vse novozgrajene strukture morale izvajati vsaj eno storitev v skupnosti ter zagotoviti prostor za izvajanje skupnostnih programov in storitev.

V Sloveniji sicer regionalne razlike v izobraževanju in učenju niso zelo izrazite, prostor za izboljšave pa obstaja na področju pravičnosti sistema izobraževanja. Dosežki šolajočih so predvsem povezani z njihovim socialno-ekonomskim položajem, kar ni neposredno povezano z delom izobraževalnih ustanov, kljub temu pa načrtujemo, da bomo z reformo na področju izobraževanja prispevali k zmanjšanju vrzeli pri doseganju kompetenc, do katerih so prej dostopali samo učenci s posebno podporo zunaj formalnega izobraževanja. Naložbe v infrastrukturo bodo upoštevale vidik dostopnosti za vse (bližina javnega potniškega prometa, dostop za invalide ipd.). K zmanjševanju digitalnega razkoraka bomo prispevali tudi z naložbami v vzpostavitev IKT infrastrukture, saj bomo dodatno podpirali tista področja, kjer se bodo pokazale dejanske potrebe oziroma manko. V kolikor bodo analize stanja pokazale na večje potrebe v manj razvitih regijah (podeželje, in sicer v izobraževalnih ustanov in s strani šolajočih, jih bomo ustrezno naslovili s konkretnimi ukrepi. Prav tako bomo upoštevali potrebe ranljivih skupin, kot so denimo otroci s posebnimi potrebami, romski otroci, katerim bo namenjena tudi dodatna učna pomoč oziroma možnost individualne pomoči. Večjo pozornost bomo namenili tudi zagotavljanju dodatne pomoči tistim šolajočim se, ki se srečujejo s primanjkljajem znanja s področja digitalnih kompetenc.

Pandemija covid-19 je še posebej osvetlila vprašanje odsotnosti sistemskih rešitev za podporo podjetjem za prilagoditve na spremembe na trgu dela, kot je npr. shema krajšega delovnega časa. Poslabšala se je tudi vključenost ranljivih skupin na trg dela, še posebej mladih, nizko izobraženih in zaposlenih z nizkimi dohodki. K izpostavljenosti navedenih skupin je največ prispevala sektorska struktura prizadetosti gospodarstva, saj so ukrepi zaprtja dejavnosti prizadeli zlasti tiste dejavnosti, kjer je v začasnih oblikah zaposlenih veliko mladih, oseb z nizko ravnjo izobrazbe in žensk. Zato z naložbami podpiramo ukrepe za organizacijo prožnejših načinov dela za splošno populacijo na trgu dela in posebej tudi za invalide in invalidska podjetja in zaposlitvene centre (17. načelo Evropskega stebra socialnih pravic). Za hitrejši vstop mladih na trg dela je oblikovan ukrep, s katerim bomo delodajalce spodbudili k zaposlovanju mladih za nedoločen čas. Predviden je tudi poseben ukrep, namenjen boljšemu vključevanju odraslih oseb z nizko izobrazbo v proces vseživljenjskega učenja (v nadaljevanju: VŽU). Oblikovan je tako, da bo na eni strani o pomenu VŽU ozaveščal in spodbujal delodajalce, na drugi strani pa bo spodbujal tudi zaposlene, da se bodo lažje vključevali v te procese. S tem želimo dvigniti usposobljenost posameznikov in povečati možnosti, da ohranijo zaposlitev, izboljšati mobilnost na trgu dela, povečati zaposlitvene možnosti posameznikov ter prispevati k razvoju novih kariernih možnosti.

Socialno kohezijo bomo izboljšali z naložbami za večje število javnih najemnih stanovanj za mlajše, ljudi, ki jim grozi socialna izključenost in za druge ranljive skupine. S tem bomo zmanjšali pritisk na socialno ogrožena gospodinjstva, ki je povezan tudi s stanovanjskimi stroški, in tako prispevali k zmanjševanju deleža gospodinjstev pod pragom revščine in k manjši stopnji prikrajšanosti gospodinjstev. Z ukrepom bomo prav tako prispevali k dvigu stanovanjske mobilnosti prebivalstva. V državi so opredeljena prednostna območja, kjer je potreba prebivalstva in gospodarstva po javnih najemnih stanovanjih največja. Za spodbujanje enakomernega teritorialnega razvoja bomo podpirali projekte v več različnih območjih Slovenije, predvsem v večjih mestih, kjer so potrebe po javnih najemnih stanovanjih največje, tam je tudi bolj izrazit pojav revščine, socialne ogroženosti ter prisotnosti marginaliziranih skupin, ki so ključna ciljna skupina načrtovanega ukrepa. Načrtovane naložbe so sicer prostorsko umeščene v skladu s paradigmo policentričnega razvoja in decentralizacije, in sicer enakomerno v poselitvena središča po celotni državi v skladu z izraženimi potrebami. S tem bomo prispevali k spoštovanju 19. načela Evropskega stebra socialnih pravic.

Različna področja kulture bomo različnim ciljnim skupinam približali tudi z digitalizacijo vsebin na tem področju. To bo izboljšalo tudi njihovo dostopnost uporabnikom kulturnih vsebin v primeru morebitnega podaljšanja omejitev zaradi pandemije.

Naložbe, podprte z ukrepi NOO, bodo vplivale na dvig produktivnosti z digitalizacijo in preobrazbo podjetij v smeri nizkoogljičnih krožnih poslovnih modelov ter s krepitvijo lokalnih verig. S tem bo lažje ohraniti ravnovesje med mestnimi in podeželskimi območji. Skladnejši regionalni razvoj bomo dosegali

z naložbami v inovativne ekosisteme ekonomsko-poslovne infrastrukture. Pričakujemo, da bodo ukrepi za prožnejšo organizacijo dela, vključno z delom na daljavo, lahko pozitivno vplivali na razvoj regij in upočasnili praznjenje podeželskih območij. K temu lahko pripomore boljša povezljivost, tudi zaradi ukrepov na področju izgradnje gigabitne infrastrukture. Oboje lahko prispeva k zmanjšanju potrebe po mobilnosti, ki pa jo bo, tudi zaradi vlaganj NOO na področju mobilnosti, lažje zadovoljevati na bolj trajnosten način.

1.5. Zdravje, gospodarska, družbena in institucionalna odpornost

Reforma zdravstva bo usmerjena v zagotavljanje zdravstvene oskrbe, ki temelji na načelih solidarnosti, enakosti in univerzalnosti, hkrati pa zagotavlja varno in kakovostno zdravljenje bolnikov. Zdravstveni sistem bomo reformirali s spremembami zakonodajnega okvira, ukrepi za njegovo digitalizacijo, z reorganizacijo služb za nujne primere in specializacijo zdravljenja infekcijskih bolezni.

Reforma zdravstvenega sistema bo vključevala sistemske ukrepe na področju financiranja samega sistema, kot so opredelitev nabora pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, ukrepi za zdravljenje dolgotrajnih bolezni, prestrukturiranje sistema dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, prestrukturiranje plačnega sistema za zdravstvene poklice za povečanje privlačnosti delovnih mest v zdravstvenem sistemu, zagotovitev virov financiranja za dolgoročno finančno vzdržno in stabilno financiranje (diverzifikacija javnih prihodkov za zdravstvo, opredelitev novih virov za zagotavljanje ustreznega in stabilnega financiranja, sprememba prispevne stopnje zavarovancev). Posodobili bomo obračunske modele financiranja zdravstvenih dejavnosti, ki bodo temeljili tudi na kazalnikih kakovosti z namenom izboljšanja učinkovitosti in kakovosti obravnave pacientov. Hkrati bomo ob podpori pobude React-EU pristopili k projektu Ukrepi za trajnostno obvladovanje varnostnih tveganj in vzpostavitev telesa za upravljanje s sistemskimi ukrepi in tehnologijami za kakovost v zdravstvu, pri čemer bomo razvili sistem upravljanja z varnostnimi odkloni in obvladovanja varnostnih tveganj v zdravstvu in zagotovili informacijsko podporo za upravljanje z varnostnimi odkloni in obvladovanje varnostnih tveganj v zdravstvu. Sistem integriranega upravljanja s kakovostjo in varnostjo bo vzpostavljen v okviru neodvisnega organa, ki bo sistematično izvajal vse naloge v zvezi z upravljanjem sistema kakovosti, varnosti, oblikoval standarde, spremljal kazalnike kakovosti, uvajal in vrednotil vse tehnologije ter upravljal velike podatkovne zbirke.

Digitalno preobrazbo zdravstvenega sistema bo podprla Strategija digitalizacije zdravstvenega sistema, ki bo zagotovila kakovostno in enakovredno obravnavo pacientov z digitalnimi orodji, boljše delovne pogoje zdravstvenega osebja in zmanjšanje administrativne obremenitve zaposlenih, uvedena bo telemedicina in e-zdravstveni karton. S tem se bo okrepil institucionalni del zdravstva, ki bo dodatno podprt s krepitvijo primarne ravni zdravstvenega varstva, skupaj z izboljšanjem ključnih kompetenc zaposlenih na primarni ravni. Nenehno izboljševanje se bo izvajalo s povezovanjem z drugimi ravnmi zdravstva (centri za krepitev zdravja, referenčne ambulante) itd. Terciarnost se bo krepila z vlaganji v infekcijske klinike v Univerzitetnih kliničnih centrih Ljubljana in Maribor. S kombinacijo reform in naložb bomo prispevali tudi k spoštovanju 16. načela Evropskega stebra socialnih pravic.

Odpornost sistema skrbi za osebe, ki zaradi bolezni ali invalidnosti ne morejo samostojno poskrbeti zase, transparentnost in dolgoročna vzdržnost rešitev na področju dolgotrajne oskrbe bo zagotovljena z reformo na tem področju in sprejemom sistemskega zakona, ki bo celovito uredil področje dolgotrajne oskrbe kot novega stebra socialne varnosti.

Dostopnost in dosegljivost pravic in storitev na področju dolgotrajne oskrbe in učinkovitost pri organizaciji sistema dolgotrajne oskrbe so ključni elementi za zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki so odvisne od tuje pomoči zaradi staranja, bolezni, invalidnosti ali drugih razlogov. Dolgotrajna oskrba mora biti upravičencem dostopna, kakovostna in varna, v celotnem procesu dolgotrajne oskrbe pa uporabnik imeti aktivno vlogo od načrtovanja do izvajanja storitev. Z reformo naslavljamo kadrovske izzive na področju dolgotrajne oskrbe, s poudarkom na krepitvi poklicnih kompetenc in širitvi pristojnosti zaposlenih v domski oskrbi (v nadaljevanju: DO) in izvajalcev neformalne oskrbe, za izvajanje različnih aktivnosti, ki jih uporabniki potrebujejo. Prav tako z reformnimi ukrepi naslavljamo dolgoročno finančno vzdržnost sistema dolgotrajne oskrbe. Dvig sredstev za dolgotrajno oskrbo in diverzifikacija virov omogoča, da bo sistem dolgotrajne oskrbe dolgoročno finančno vzdržen, storitve, ki jih uporabniki potrebujejo, pa v višjem deležu financirane iz javnih virov in vsem enako dostopne. Ob višanju sredstev, ki jih bo država namenila za področje dolgotrajne oskrbe, sočasno vzpostavljamo nacionalne modele spremljanja kakovosti storitev v dolgotrajni oskrbi in upravičencem omogočamo tudi dostop do novih

storitev, kot so storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti in storitve e-oskrbe, ki predstavljajo pomemben vidik preventive, s ciljem čim daljšega ohranjanja čim višje stopnje sposobnosti samooskrbe uporabnikov. Ključnega pomena je tudi tesna prepletenost sistemov zdravstva, dolgotrajne oskrbe in socialnega varstva, med katerimi upravičenci do dolgotrajne oskrbe prehajajo, saj zagotovitev kontinuitete obravnave uporabnika pri prehodu med različnimi izvajalci lahko pomembno vpliva na kakovost in varnost življenja uporabnika, vzporedno pa se s tem zmanjšuje tudi nepotrebne obremenitve zdravstvenega sistema. V kontekstu podaljševanja življenjske dobe se pričakuje tudi porast števila oseb, ki bodo potrebovale dolgotrajno oskrbo. V Republiki Sloveniji je, upoštevajoč omejene človeške in finančne vire, treba krepiti in razvijati možnost oskrbe v institucijah in oskrbe na domu. Reformni ukrepi podpirajo zavezo k deinstitucionalizaciji in zagotavljanju možnosti celostne obravnave oseb na njihovem domu, saj s tem ne sledimo le izpolnjevanju zavez nacionalnih in mednarodnih strateških dokumentov, ampak naslavljamo tudi želje državljanov, ki kljub različnim oviranostim želijo čim dlje ostati doma. Dostop do različnih oblik organiziranosti in izvajanja dolgotrajne oskrbe bo ciljni populaciji omogočal možnost izbire in prehoda med različnimi oblikami glede na potrebe uporabnikov. Krepitev dostopa do formalnih storitev tudi razbremeni družinske člane, najpogosteje so to ženske, ki zaradi odsotnosti ustreznih rešitev prevzemajo oskrbo svojcev, kar je pogosto povezano z izstopom iz trga dela in slabšim socialno-ekonomskim standardom izvajalcev neformalne oskrbe. Področje procesov v dolgotrajni oskrbi bo informacijsko podprto, kar bo omogočalo učinkovito izmenjavo podatkov med izvajalci s področja zdravstvene dejavnosti in dolgotrajne oskrbe, celostno obravnavo, povečalo transparentnost in namenskost rabe javnih virov, olajšalo načrtovanje javne mreže izvajalcev DO ter razbremenilo zaposlene na področju dolgotrajne oskrbe, ki bodo lahko več časa namenili neposrednemu delu z uporabniki. Reformni ukrepi, ukrepi in naložbe, ki jih Slovenija na področju dolgotrajne oskrbe izvaja v okviru evropske kohezijske politike, NOO, sredstev paketa REACT-EU, naslavljajo in podpirajo izvajanje načel Evropskega stebra socialnih pravic, še zlasti 18. načela, ki pravi, da ima vsakdo pravico do cenovno dostopnih in kakovostnih storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti oskrbe na domu in oskrbe v skupnosti.

Odpornost institucij bo dodatno dosežena z že opisanimi reformami in ukrepi v okviru komponent učinkovite javne institucije, trg dela in digitalna preobrazba javne uprave.

Makroekonomske simulacije kažejo, da bi izvajanje ukrepov NOO na področju zdravstvenega sistema in socialne varnosti glede na scenarij brez ukrepov srednjeročno povečalo BDP (0,113 %).

1.6. Politike za naslednjo generacijo

V okviru NOO načrtujemo sklop reformnih in naložbenih ukrepov, s katerimi bomo vzpostavili pogoje za še bolj kakovostno izobraževanje, ki bo šolajoče se opremilo s ključnimi kompetencami za digitalni in zeleni prehod ter za uspešnejše in hitrejše prehajanje na trg dela, pa tudi za višjo mobilnost na trgu dela, kot odgovor na priporočilo Evropske komisije Sloveniji iz leta 2019, da poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev z izboljšanjem ustreznosti izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela ter z ukrepi vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi, vključno z izboljšanjem digitalne pismenosti. Temeljna reforma se bo nanašala na posodobitev izobraževalnih programov in prilagajanje učnega procesa izzivom družbe na vseh ravneh izobraževanja. Njihova posodobitev se bo nanašala predvsem na vključevanje digitalnih kompetenc, temeljnih znanj računalništva in informatike, kompetenc za trajnostni razvoj in finančne pismenosti v izobraževalni sistem. S tem bomo prispevali tudi k izpolnjevanju priporočil Evropske komisije (v nadaljevanju: EK) za leti 2019 in 2020. Dodatno bomo reformirali tudi visokošolski sistem in tako izboljšali njegovo odzivnost na potrebe iz okolja, s čimer bomo prispevali k ustvarjanju visokokvalificirane delovne sile za poklice prihodnosti. Prenovili bomo tudi višješolske študijske programe in vzpostavili digitalno podprta delovna mesta. Z reformo bomo prispevali k vzpostavitvi koncepta sodobnega učnega in raziskovalnega okolja, ki bo prilagojen sodobnemu izobraževalnemu procesu, s čimer bomo postavili temelje za trajnostno prenovo izobraževalne infrastrukture, pri kateri bomo upoštevali zahteve glede novih konceptov poučevanja in učenja. Z naložbami bomo podprli vrsto pilotnih projektov s katerimi bomo preizkušali in preverjali ustreznost pristopov za pridobivanje kompetenc in znanj na področjih digitalizacije, trajnostnega razvoja, računalništva in informatike (v nadaljevanju: RIN) ter finančne pismenosti. Tudi na ravni visokošolskega izobraževanja bomo izvedli pilotne projekte, na podlagi katerih bomo, med drugim, strokovne študijske programe prilagodili poklicem prihodnosti. Z namenom, da izboljšamo usklajenost med potrebami na

trgu dela in izobraževalnim sistemom, bomo z reformo modernizirali sistem srednjega poklicnega izobraževanja, vključno z vajeništvom. Reformo bomo podprli z naložbo, s katero nameravamo okrepiti sodelovanje med izobraževalnim sistemom in trgom dela, predvsem s promocijo poklicnega izobraževanja in vajeništva, usposabljanja mentorjev v podjetjih in s krepitvijo sodelovanja šol in delodajalcev. Zaradi prepoznanih vrzeli bomo v tem segmentu posebno pozornost namenili področju zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje. V tem segmentu bomo povezovali tudi ukrepe za krepitev kompetenc, ki jih načrtujemo v okviru komponent zdravstva, socialne varnosti in dolgotrajne oskrbe ter digitalne preobrazbe javnega sektorja in javne uprave. Ukrepe na področju izobraževanja in usposabljanja bomo dopolnili z načrtovanimi ukrepi v okviru komponente trg dela, ki smo ga oblikovali za ciljno skupino mladih in s katerim želimo delodajalce spodbuditi k zaposlovanju mladih za nedoločen čas in tako prispevati k njihovemu hitrejšemu prehodu iz sfere izobraževanja na trg dela. V NOO načrtujemo tudi naložbe, s katerimi bomo z vzpostavitvijo IKT podprli digitalizacijo pedagoškega procesa, vodenje in upravljanje zavodov na vseh ravneh izobraževanja, razvoj ustreznih aplikacij in e-storitev za razvoj digitalnih veščin in kompetenc na vzgojno izobraževalnih zavodih. Med projekti bo tudi aplikacija za spremljanje zaposljivosti diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja.

S kombinacijo reform in ukrepov, ki so zajeti v tem dokumentu želimo vzpostaviti temelje za dolgoročno finančno vzdržnost in kakovost delovanja vseh ključnih družbenih podsistemov in tako mladim dolgoročno omogočiti enakopraven dostop do ključnih storitev na teh področjih.

Z ukrepi na tem področju bomo v skladu z Evropskim stebrom socialnih pravic sledili načelu izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja (1. načelo).

2. Povezava z Evropskim semestrom

Voditeljice in voditelji držav članic EU so 21. 7. 2021 dosegli zgodovinski politični dogovor o svežnju za okrevanje in odpornost. Ta mehanizem državam članicam EU zagotavlja edinstveno priložnost, da obnovijo in prenovijo svoja gospodarstva v obdobju po pandemiji covid-19. To je tudi priložnost za povečanje odpornosti in zagotovitev bolj digitalne in okolju prijaznejše prihodnosti. Pri tem je treba imeti pred očmi konkretnega posameznika in sprejemati ter uresničevati ukrepe, ki bodo omogočili ponoven zagon dejavnosti, ki so bile v krizi najbolj omejene in prizadete, sredstva pa usmerjati v sisteme, ki so se v krizi izkazali za podhranjene in neustrezne. Ukrepalo se bo na podlagi sprememb, ki bodo izboljšale delovanje številnih sistemov in omogočile čim hitrejši izhod iz krize ter ponovno gospodarsko rast.

Evropski semester kot orodje spremljanja in načrtovanja skupne ekonomske politike in fiskalnih politik v državah članicah je bil v letu 2020 prilagojen na način za spopadanje s krizo, ki jo je povzročila epidemija covid-19. Vsi postopki so bili osredotočeni na izvajanje instrumenta za okrevanje in odpornost in pomoč državam članicam za pripravo nacionalnih načrtov. Komisija je predlagala spremembe za racionalizacijo procesa evropskega semestra za leto 2021 in sprejela odločitev, da leta 2021 ne bo poročil o državah ali specifičnih priporočil za posamezne države, državam članicam pa ne bo treba posebej pripraviti Nacionalnih reformnih programov. Na podlagi sprejete Uredbe o vzpostaviti mehanizma za okrevanje in odpornost[1] je Slovenija sprejela NOO.

NOO določa reforme in naložbe za obvladovanje izzivov iz evropskega semestra ter krepitev potenciala rasti ter gospodarsko in socialno odpornost. Načrt tudi opredeljuje ocenjene skupne stroške in ustrezne mejnike, cilje ter okvirni časovni razpored izvajanja reform in naložb.

Spremljanje izvajanja začrtanih reform in naložb NOO bo del sheme evropskega semestra in bo potekalo na podlagi poročil države Evropski komisiji dvakrat letno. Za spremljanje uspešnosti bo Komisija opredelila nekatere ključne kazalnike uspešnosti in redno zbirala ustrezne podatke. Izplačila finančnega prispevka bodo opravljena po izpolnitvi mejnikov in ciljev, dogovorjenih z državo članico. V ta namen bodo države članice v svoje letno poročanje o napredku v okviru evropskega semestra vključile dokaze o napredku pri doseganju mejnikov in ciljev. Izvedeni bosta ocena in naknadna ocena, da se ocenijo uspešnost, učinkovitost, ustreznost in skladnost instrumentov. Najpozneje v štirih letih po zaključku obdobja uporabe Uredbe bo Komisija opravila naknadno končno oceno programa. Komisija bo sklepne ugotovitve teh ocen skupaj s svojimi pripombami predložila Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij.

[1] Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost COM/2020/408 final/3.

Komisija bo leta 2021 predlagala le priporočila o proračunskem stanju držav članic, kot je predvideno v Paktu za stabilnost in rast. Izvajanje reform se bo še naprej spremljalo na podlagi priporočil za posamezne države iz prejšnjih let. Nadzor v okviru postopkov v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji se bo osredotočil na hitro nastajajoča tveganja, ki so posledica pandemije koronavirusa.

V predlogu NOO Slovenija sledi glavnemu cilju - spodbujati ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo Unije. Za dosego vzdržne rasti na srednji rok je NOO skladen z izzivi in prednostnimi nalogami, opredeljenimi v okviru evropskega semestra. Poleg tega vsebuje ukrepe in reforme, namenjene doseganju ciljev zelenega dogovora ter ukrepe za digitalno preobrazbo gospodarstva.

S predlaganimi ukrepi in naložbami bomo izboljšali in okrepili odpornost gospodarstva ter dosegli stopnjo gospodarske rasti, ki smo jo beležili pred pandemijo. To bo doseženo z digitalno preobrazbo nekaterih sektorjev gospodarstva in družbe, skupaj z manjšimi upravnimi obremenitvami ter večjo odprtostjo in prožnostjo slovenskega gospodarstva ter s krepitvijo inovacijskega potenciala vseh relevantnih deležnikov. Pomembna bodo tudi vlaganja v okoljsko, prometno, energetsko, izobraževalno, zdravstveno, socialno in drugo infrastrukturo, kar lahko v naslednjih letih bistveno prispeva h gospodarski rasti, ki bo skladna s cilji doseganja podnebne nevtralnosti do 2050.

Priporočilo	Odziv v NOO po komponentah
CSR 2020-1 V skladu s splošno odstopno klavzulo sprejme vse potrebne ukrepe za učinkovit odziv na epidemijo, ohranitev gospodarstva in podporo okrevanju, ki bo sledilo; če gospodarske razmere to omogočajo, izvaja fiskalne politike, namenjene doseganju preudarnih srednjeročnih fiskalnih položajev in zagotavljanju vzdržnosti dolga ob krepitvi naložb;	- NOO neposredno ne naslavlja tega priporočila, saj se veže na fiskalno politiko, ki je podrobneje obrazložena v Programu stabilnosti: Zaradi obsežnih enkratnih ukrepov kot odziv na epidemijo covid-19 je primanjkljaj sektorja država v letu 2020 znašal 8,4 % BDP. V letu 2020 je bilo za ukrepe za boju proti COVID-19 namenjenih skupno z vsemi spodbudami okoli 6,5 % BDP, v letu 2021 pa se načrtuje okoli 3 % BDP. Začrtana fiskalna pot, kot izhaja iz Programa stabilnosti 2021, zagotavlja postopno zniževanje primanjkljaja pod 3 % BDP do leta 2024. Na prehodu iz leta 2020 v 2021 se ohranja visok primanjkljaj, ker je treba zagotoviti nadaljnje izvajanje ukrepov za boj proti covid-19. V letu 2021 je zato primanjkljaj ocenjen v višini 8,6 % BDP, nato pa se bo zniževal; 2022: 5,7 % BDP, 2023: 3,8 % BDP, 2024: 2,8 % BDP. Na primanjkljaj v letu 2021 in v naslednjih letih pomembno vplivajo investicije. V zgornjem obsegu izdatkov v naslednjih letih načrtujemo za okoli 1 mrd evrov več investicij, ki bodo podpirale gospodarsko rast in tudi zasebne investicije. Brez tega bi bilo okrevanje slabše in bi povečalo trajnejšo izgubo delovnih mest, naložb in gospodarske aktivnosti.
CSR 2020-1 Zagotovi odpornost zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe, med drugim z zagotavljanjem zadostne oskrbe s kritično medicinsko opremo in odpravo pomanjkanja zdravstvenih delavcev; **CSR 2019-1** Sprejme in izvede reforme zdravstva in dolgotrajne oskrbe, ki zagotavljajo kakovost, dostopnost in dolgoročno javnofinančno vzdržnost.	- Izvedba predlogov za optimizacijo obračunskih modelov, ki temeljijo na kazalnikih kakovosti, - analiza vzrokov za dolgotrajne bolniške odsotnosti in zasnova strategije obvladovanja bolniških odsotnosti (absentizma), - operativni načrt za povezovanje javnih zdravstvenih zavodov (področno oziroma območno združevanje) ter za vzpostavitev mreže mikrobioloških laboratorijev, reorganizacija javnih zdravstvenih zavodov, - zaključek pogajanj v zvezi s spremembo Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ), ki zagotavlja vire financiranja za dolgoročno finančno vzdržnost in stabilno financiranje zdravstvenega sistema (diverzifikacija javnih prihodkov za zdravstvo, sprememba prispevne stopnje, ponovna opredelitev košarice pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, preoblikovanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, implementacija ukrepov za zmanjšanje in obvladovanje dolgotrajnih bolniških odsotnosti), - posredovanje spremembe Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju v Državni zbor, - razbremenitev dela zdravnikov, krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu, povečanje števila vpisnih mest na medicinsko fakulteto, povečanje števila specializacij za zdravnike družinske medicine, spodbude za delo v ruralnem okolju, digitalna sprememba zdravstva za prihranek časa pri obravnavi, pregledu zdravstvene kartoteke in vnosu podatkov v e-sistem, reorganizacija dela službe za nujno medicinsko pomoč,

Priporočilo	Odziv v NOO po komponentah
	- s pomočjo pobude React-EU krepimo zdravstveno infrastrukturo za učinkovito obvladovanje nalezljivih bolezni, zagotavljamo mesečno zalogo kritične medicinske opreme in izvajamo aktivnosti ter implementiramo IT za podporo epidemiološki službi in izvajalcem zdravstvene dejavnosti za učinkovito obvladovanje in spremljanje epidemij ter naročanje na cepljenje, - sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi v Državnem zboru (integracija socialne in zdravstvene obravnave, razpršeni viri financiranja, kakovost, dostopnost do primerljivih pravic za primerljive potrebe ne glede na ekonomsko-socialni status ali lokacijo), - pričetek postopnega izvajanja pravic iz dolgotrajne oskrbe v skladu z Zakonom o dolgotrajni oskrbi, - sprejetje posebnega zakona glede obveznega zavarovanja za dolgotrajno oskrbo
CSR 2020-2 Zagotovi ustrezno nadomestilo dohodka in socialno zaščito; ublaži učinek krize na zaposlenost, med drugim z okrepitvijo shem krajšega delovnega časa in s prožnimi ureditvami dela; poskrbi, da bodo ti ukrepi zagotavljali ustrezno zaščito za delavce z nestandardnimi oblikami zaposlitve;	- Sprejetje Zakona o skrajšanem delovnem času, - priprava analize na področju posledic digitalizacije za slovenski trg dela in priprava zelene knjige o prihodnosti dela, - evalvacija ukrepov aktivne politike zaposlovanja in priprava novih Smernic aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2026-2030, - analizo sistemov socialne varnosti z vidika »make work pay«, - vzpostavitev neposredne podpore delavcem in delodajalcem za uporabo prožnejših načinov organizacije dela, - sprejetje novele stanovanjskega zakona (SZ-1E), s katero se izboljša pogoje za hitrejšo gradnjo javnih najemnih stanovanj, s čimer bomo prispevali k zniževanju števila prebivalcev, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost
CSR 2020-3 Slovenija naj nadaljuje s hitrim izvajanjem ukrepov za zagotavljanje likvidnosti in financiranja podjetjem in gospodinjstvom ter zmanjšanje upravnega bremena. Prednost bi bilo treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju.	- Sprememba Zakona o spodbujanju investicij, - sprejetje sprememb Uredbe o pogojih in merilih, - ukrepi za debirokratizacijo, - prenova gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora
CSR 2020-3 Pri tem bi morale biti v ospredju naložbe v zeleni in digitalni prehod, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G. **CSR 2019-3** Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami osredotoči na raziskave in inovacije, nizkoogljični in energijski prehod, trajnostni promet (zlasti železniški) in	**Raziskave, razvoj in inovacije** - Sprejetje Zakona o raziskovalno–razvojni in inovacijski dejavnosti, - vzpostavitev skupnega programskega odbora za izboljšanje upravljanja in koordinacije R&I sistema naložbe v raziskovalno- razvojne in inovacijske projekte, s poudarkom na zelenem in digitalnem prehodu **Zeleni prehod/Nizkoogljični in energetski prehod** - Sprejetje Zakona o spodbujanju energije iz obnovljivih virov energije, - sprejetje Zakona o oskrbi z električno energijo, - sprejetje Dolgoročne strategije energetske prenove stavb (DSEPS) 2050,

Priporočilo	Odziv v NOO po komponentah
okoljsko infrastrukturo, pri tem pa upošteva regionalne razlike.	- seznam stavb, primernih za prenovo, - sprejetje zakonske podlage za vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja, - Dolgoročna podnebna strategija Slovenije 2050, - Slovenska industrijska strategija 2021-2030, - prenova programa ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov, - opredelitev izvedbenega okvira z določitvijo nosilne projektne enote, ki bo peljala enoten ter transparenten proces prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo na vseh nivojih in politikah, - vzpostavitev pravnega okvira za preprečevanje nastajanja odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi ter - vzpostavitev zelenega proračunskega načrtovanja **Trajnostni promet** - Vzpostavitev pravnega okvira za vzpostavitev upravljalca, tj. Družbe za upravljanje javnega potniškega prometa (DUJPP) ter ustanovitev upravljalca javnega potniškega prometa, - sprejetje Zakona o alternativnih gorivih v prometu **Okoljska infrastruktura** - Sprejetje Načrta zmanjšanja poplavne ogroženosti, - prenova Zakona o varstvu okolja, - sprejetje novega Zakona o gospodarskih javnih službah varstva okolja, - priprava Načrtov upravljanja in Operativnih programov za posamezno gospodarsko javno službo, - sprejetje nove Resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, - Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o pogojih za vpis v register dobaviteljev in drugih obveznostih dobaviteljev ter zahtevah za trženje gozdnega reprodukcijskega materiala ter - Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o potrdilih in glavnih spričevalih za gozdni reprodukcijski material **Uvajanje omrežja 5G** - Sprejetje Načrta širokopasovnih omrežij do 2025

CSR 2020-3
Slovenija naj tudi spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.
	- Strategija digitalne transformacije podjetij
	- Smernice za inovativno javno naročanje,
	- prenos relevantne zakonodaje v slovenski pravni red:
	  o s področja prava gospodarskih družb in registrov
	  o s področja varstva potrošnikov

Priporočilo	Odziv v NOO po komponentah
	○ s področja avtorskih pravic ○ s področja digitalnih trgov in storitev ter digitalnih financ - sprememba zakona o gospodarskih družbah, - oblikovanje enotne digitalne identitete oziroma osebne izkaznice podjetij, - sprejetje Strategije digitalne transformacije slovenskega turizma
CSR 2019-1 V letu 2020 doseže srednjeročni proračunski cilj.	- NOO neposredno ne naslavlja tega priporočila, saj se veže na fiskalno politiko, ki je podrobneje obrazložena v Programu stabilnosti: v letu 2020 je na EU ravni veljala splošna odstopna klavzula, kar pomeni, da je omogočeno odstopanje od fiskalnih pravil, ki izhajajo iz Pakta za stabilnost in rast. Pri oddaji Programa stabilnosti 2020 kot Osnutka proračunskega načrta za leto 2021 so se ukrepi, zaradi katerih je prišlo do odstopanja od pravil Pakta za stabilnosti in rast v letu 2020, nanašali izključno na izjemne okoliščine in boj proti epidemiji covid-19. Posledično torej niso bili zasledovani cilji in določila preventivne roke Pakta stabilnosti in rasti. Po preteku splošne odstopne klavzule se predvideva postopna odprava odstopanj od fiskalnih pravil, prvenstveno na podlagi t. i. korektivne roke pakta, kjer se bodo odprli postopki presežnega primanjkljaja in zahtevalo postopno zniževanje primanjkljaja pod 3 % BDP.
CSR 2019-1 Zagotovi dolgoročno vzdržnost in ustreznost pokojninskega sistema, vključno s prilagoditvijo zakonsko določene upokojitvene starosti in omejevanjem predčasnega upokojevanja.	- Predlog spremembe zakonodaje na področju nadomestila za brezposelnost z namenom omejevanja predčasnega upokojevanja preko Zavoda RS za zaposlovanje - priprava komunikacijske strategije ter preučitev možnosti izvedbe predlogov sprememb na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja z namenom zagotavljanja dolgoročne vzdržnosti sistema in ustreznih pokojnin. - predlogi sprememb zdravstvene in pokojninske zakonodaje za učinkovitejšo poklicno rehabilitacijo
CSR 2019-1 Poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev z izboljšanjem ustreznosti izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela ter z ukrepi vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi, vključno z izboljšanjem digitalne pismenosti.	- Prenova izobraževalnih programov s prenovo programskih dokumentov (kurikulov, učnih načrtov in katalogov znanj) na celotni ravni izobraževanja z umeščanjem digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj, na določenih stopnjah izobraževanja pa tudi novih vsebin temeljnih znanj računalništva in informatike ter finančne pismenosti, - sprejem Smernic za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta, - evalvacija izvajanja poklicnega in strokovnega izobraževanja in priprava možnih predlogov za prihodnje ukrepe, - sprejem Strategije za sistematično vlaganje v ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukturo ter izvedba omenjenega vlaganja, - spodbujanje usposabljanja in izobraževanja zaposlenih z namenom ohranjanja zaposlenosti in izboljševanja zaposljivosti, - vzpostavitev informacijsko-komunikacijske tehnologije za podporo digitalizaciji pedagoškega procesa izobraževalnih zavodov, ustreznih aplikacij in e-storitev, namenjenih razvoju digitalnih veščin in kompetenc na vzgojno-izobraževalnih zavodih, aplikacije za spremljanje

Priporočilo	Odziv v NOO po komponentah
	zaposljivosti diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja, informacijskega sistema v športu z namenom zbiranja, evidentiranja in priprave podatkov za analiziranje ter posredovanje informacij s področja športa zainteresiranim uporabnikom. Izboljšali bomo tudi optične povezave za vzgojno izobraževalne zavode na različnih ravneh izobraževanja ter vzpostavili optične povezave raziskovalno-izobraževalnega hrbteničnega omrežja na obstoječih medkrajevnih in optičnih povezavah raziskovalno-izobraževalnega omrežja v javni lasti, vzpostavili dve podatkovni središči za shranjevanje podatkov ter prilagodili javne raziskovalne organizacije v Sloveniji, da bodo le-te lahko pričele delovati po načelih odprte znanosti
CSR 2019-2 Podpira razvoj trgov lastniških vrednostnih papirjev.	- Sprememba Zakona o spodbujanju investicij, - sprejetje Zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov, katerega namen je podjetjem omogočiti boljši dostop do nebančnih oblik financiranja, - sprejetje strategije razvoja kapitalskega trga, katere cilja bosta med drugim promocija vlaganja v alternativne produkte na trgu kapitala, ki spodbujajo okrevanje gospodarstva, in promocija pridobivanja finančnih sredstev na trgu kapitala (zlasti za mala in srednje velika podjetja)
CSR 2019-2 Izboljša poslovno okolje z zmanjšanjem regulativnih omejitev in upravnega bremena.	- Sprejetje Zakona o debirokratizaciji, - sprejetje prenovljenega Gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora
CSR 2019-2 Izboljša konkurenco, profesionalizacijo in neodvisen nadzor na področju javnih naročil.	- Sprememba Zakona o javnem naročanju (novela ZJN3-B), - vzpostavitev Akademije javnega naročanja in določitev obvezne uporabe Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev ter gradenj

Prispevek NOO k pobudam EU

Pobuda EU	Obstoječe strategije/cilji	Investicije	Reforme	Pričakovani prispevek k doseganju ciljev EU
Zagnati (»power up«)	Nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN)	- Spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij, - vlaganja v izrabo obnovljivih virov energije, - krepitev distribucijskega omrežja električne energije, - naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu, - naložbe v nadgradnjo železniške infrastrukture	- Dolgoročna podnebna strategija do 2050, - sprejetje Zakona o spodbujanju, energije iz obnovljivih virov energije - sprejetje Zakona o oskrbi z električno energijo, - vzpostavitev pravnega okvira za vzpostavitev upravljalca javnega potniškega prometa	- Do leta 2026 bomo energetsko prenovili vsaj 155.000 m^2 stavb. S tem bomo prispevali k sektorskemu cilju za URE v stavbah, ki jih opredeljuje NEPN, - s podporo pri pridobivanju soglasij in dovoljenj bomo omogočili vsaj 55 MW dodatne moči iz novih proizvodnih naprav na OVE za samooskrbo ter vsaj za 35 MW povečali moč iz novih naprav za proizvodnjo električne energije na OVE. - Podprli bomo izvedbo 980 novih transformatorskih postaj ter 1520 km novega nizkonapetostnega distribucijskega omrežja. - Nadgradili bomo 49 km železniških prog ter obnovili 3 železniške postaje. - Podprli bomo projekte na področju raziskav, razvoja in inovacij
Prenoviti (»renovate«)	Nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN) Dolgoročna strategija energetske prenove stavb do leta 2050	- Trajnostna prenova in upravljanje stavb, - sistemski finančni vir za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja, - naložbe na področju raziskav, razvoja in inovacij	- Sprejetje Dolgoročne strategije energetske prenove stavb (DSEPS) 2050, - seznam stavb, primernih za prenovo, - sprejetje zakonske podlage za vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja	
Napolniti (»recharge and refuel«)	Strategija na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji	- Spodbujanje prehoda na alternativna goriva v prometu – vzpostavitev javno dostopnih polnilnih mest za alternativna goriva ter izvedba demonstracijskega projekta vzpostavitve polnilne infrastrukture za polnjenje brezemisijskih ali	- Sprejem Zakona o alternativnih gorivih v prometu	- Podprli bomo vzpostavitev 482 javno dostopnih polnilnih mest za alternativna goriva in 104 polnilnih mest za polnjenje brezemisijskih ali nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog. S tem bomo prispevali k doseganju ciljev Direktive 2014/94/EU Evropskega

Pobuda EU	Obstoječe strategije/cilji	Investicije	Reforme	Pričakovani prispevek k doseganju ciljev EU
		nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog, - naložbe na področju raziskav, razvoja in inovacij		parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva, - Podprli bomo projekte na področju raziskav, razvoja in inovacij.
Povezati (»connect«)	Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020	- Izgradnja gigabitne infrastrukture (8.500 gospodinjstev), - trajno vzpostavljena medkrajevne in optične povezave v javni lasti s prenosnimi hitrostmi 100 Gb/s	- Sprejem Načrta širokopasovnih omrežij do 2025	- 8.500 gospodinjstvom na belih lisah omogočiti širokopasovni priključek do leta 2026, - 40 trajno vzpostavljenih medkrajevnih in optičnih povezav v javni lasti s prenosnimi hitrostmi 100 Gb/s.
Modernizirati (»modernise«)	Digitalna Slovenija 2020 – Strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020	- Digitalizacija javne uprave in javnega sektorja, - digitalizacija notranje varnosti, - digitalizacija izobraževanja, znanost in športa, - digitalizacija prostora in okolja, - digitalizacija kmetijstva, prehrane in gozdarstva, - digitalizacija kulture, - digitalizacija pravosodja, - naložbe v raziskave, razvoj in inovacije na področju digitalnega prehoda	- Sprejetje Strategije razvoja javnih storitev 2021-2030, - sprejetje pravnih podlag za vzpostavitev nacionalne e-identitete, poenostavitev prijave uporabnikov za uporabo javnih e-storitev, obvezno e-vročanje za poslovanje med državo in poslovnimi subjekti, - vzpostavitev enotne vstopne točke za poslovanje z državo tako za državljane kot za poslovne subjekte, - sprejetje nove Strategije kibernetske varnosti	- Uvedli bomo nacionalno elektronsko e-identiteto, ki bo priznana tudi čezmejno, - vlaganja v razvoj digitalne infrastrukture, razvoj naprednih ter uporabniku prijaznih digitalnih rešitev in storitev na različnih področjih v javni upravi, - integracija digitalne identitete podjetij v pilotni projekt hibridnega oblaka, - dva podprta projekta krepitve sodelovanja med gospodarstvom in raziskovalnimi organizacijami na stopnjah TRL 3- 6
Povečati (»scale-up«)		- Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT, - podpora investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost,	- Produktivnejše gospodarstvo za digitalni in zeleni prehod,	- Vzpostavitev in testno delovanje hibridnega oblaka Q2/2022,

Pobuda EU	Obstoječe strategije/cilji	Investicije	Reforme	Pričakovani prispevek k doseganju ciljev EU
		odpornost in razogljičenje gospodarstva ter za ohranjanje delovnih mest, - nizkoporabni procesorji in polprevodni čipi	- Programa za spodbujanje internacionalizacije in investicij 2021-2025	- 200 podjetij, vključenih v storitve hibridnega oblaka z digitalno identiteto, - pilotna investicija v obliki hibridnega oblaka
Preusposabljati in izpopolnjevati (»reskill and upskill«)	Akcijski načrt za digitalno izobraževanje 2021-2027 – ANDI SI (v pripravi) Strategija višjega strokovnega izobraževanja Strategija digitalnih javnih storitev 2021-2030 (v pripravi)	- Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja, - izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0, - krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela (modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega ter višjega strokovnega izobraževanja), - modernizacija digitalnega okolja javne uprave, - sofinanciranje usposabljanj in izobraževanj zaposlenih, - spodbujanje mobilnosti, reintegracije in mednarodne vpetosti slovenskih raziskovalk in raziskovalcev, - prilagoditev javnih raziskovalnih organizacij za delovanje po načelih odprte znanosti, - spodbujanje mobilnosti, reintegracije in mednarodne vpetosti slovenskih raziskovalk in raziskovalcev	- Prenova izobraževalnih programov s prenovo programskih dokumentov na celotni ravni izobraževanja z umeščanjem digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj, na določenih stopnjah izobraževanja pa tudi novih vsebin temeljnih znanj računalništva in informatike ter finančne pismenosti (2021-2026), - sprejem Smernic za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta, - evalvacija izvajanja poklicnega in strokovnega izobraževanja in priprava možnih predlogov za prihodnje ukrepe	- Vključitev temeljnih vsebin računalništva in informatike (RIN) v učne načrte OŠ in SŠ za dvig teh kompetenc šolajočih, - krepitev digitalnih kompetenc šolajočih z prenovo učnih načrtov oziroma izobraževalnih programov v vključevanjem RIN in digitalnih kompetenc ter izvajanje projektov na izobraževalnih institucijah za prilagoditev učnega procesa prenovljenih vsebinam, predvsem z vidika digitalnega prehoda, - usposabljanje 20.000 strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju digitalnih kompetenc, - 40.000 vključitev v usposabljanja za krepitev digitalnih kompetenc in dvig usposobljenosti javnih uslužbencev javne uprave za uporabo digitalnih storitev in tehnologij, - zviševanje kompetenc zaposlenih in s tem ohranjanje njihove zaposlenosti (višja produktivnost, več inovacij, večja dodana vrednost), fleksibilnost na trgu dela

Pobuda EU	Obstoječe strategije/cilji	Investicije	Reforme	Pričakovani prispevek k doseganju ciljev EU
				in zviševanje zaposljivosti v primeru nastopa brezposelnosti - vpeljava delovanja po načelih odprte znanosti na vseh javnih raziskovalnih organizacijah, - izvedba 88 projektov spodbujanja mobilnosti raziskovalk in raziskovalcev ter njihove reintegracije

3. Enakost spolov in enake možnosti za vse

Spoštovanje načel enakosti spolov in enakih možnostih za vse bo zagotovljeno na vseh ravneh v skladu z nacionalno zakonodajo (Zakon o enakih možnostih žensk in moških, Zakon o varstvu pred diskriminacijo, Zakon o izenačevanju možnosti invalidov), pravnim redom EU, zlasti s Pogodbo o delovanju EU, Listino EU o temeljnih pravicah, načeli Evropskega stebra socialnih pravic in relevantnimi mednarodnimi dokumenti za varstvo človekovih pravic, zlasti s Konvencijo ZN o pravicah invalidov in Konvencijo ZN o otrokovih pravicah.

Ključni izzivi na področju enakosti spolov in enakih možnosti za vse

Slovenija se uvršča med države z visoko ravnjo enakosti spolov in enakih možnosti za vse. Dohodkovna neenakost je najnižja v EU, saj je razmerje med spodnjim in zgornjim kvintilnim razredom leta 2018 znašalo 3,4. Na nizke dohodkovne neenakosti bistveno vpliva sistem progresivne obdavčitve dohodnine, deloma pa tudi socialni transferji. Po merilih premoženjske neenakosti pa se uvrščamo v povprečje držav EU, ki so članice OECD. Tako po zadnjih podatkih zgornji decilni razred razpolaga s skoraj polovico bogastva, spodnjih 60 % prebivalstva pa z manj kot petino bogastva.[2]

Delež ljudi, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost, je med najnižjimi v EU (SI: 14,4 %; EU: 20, 9 %), delež revnih ali socialno izključenih otrok (do 18 leta) pa je z 11,7 % najnižji v EU. Vendar stopnja revščine ali socialne izključenosti ostaja visoka pri ženskah nad 65 let (25,0 %), medtem ko je delež moških nad 65 let, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost (14,6 %), primerljiv z razširjenostjo revščine ali socialne izključenosti v celotni populaciji.

Na podlagi indeksa enakosti spolov 2020 je Slovenija z vrednostjo indeksa 67,7 zdrsnila za 0,7 točke od leta 2015 in se tako prvič znašla pod povprečjem EU. Iz preverjanja posameznih dimenzij, ki jih indeks meri (delo, denar, znanje, čas, moč in zdravje), ter dveh stranskih področij (intersekcionalne neenakosti in nasilje nad ženskami) je razvidno, da se je vrzel oziroma neenakosti med moškimi in ženskami najbolj povečala na področju politične in gospodarske moči, saj se je stanje na tem področju poslabšalo za več kot 5 točk.[3] Zaskrbljujoč je tudi trend rasti plačne vrzeli med spoloma, saj se je le-ta med vsemi članicami EU v obdobju od leta 2010 do 2018 najbolj povečala (za 7,8 odstotne točke), kljub temu da ostaja v primerjavi z drugimi članicami med najnižjimi (SI: 8,7 %, EU: 14,8 %) (UMAR, 2020).

V obdobju pred pandemijo covid-19 je stopnja delovne aktivnosti v starostnem obdobju 20–64 let naraščala tako med moškimi kot ženskami; leta 2019 je tako znašala 76,4 %, vrzel med spoloma pa je znašala 7 odstotnih točk (M: 79,9 %; Ž: 72,9 %). Kljub nižji stopnji registrirane brezposelnosti v preteklih letih se Slovenija še vedno sooča z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih (od začetka leta 2020 se je le-ta gibala med 40 % in 50 %) in strukturno brezposelnostjo med starejšimi nad 50 let (od začetka leta 2020 se je gibala med 35 % in 40 %). Brezposelnost med mladimi se je v zadnjih letih zmanjšala, so pa mladi v starosti od 15 do 24 let bistveno bolj izpostavljeni zaposlitvam za določen čas kot njihovi evropski vrstniki; tako je leta 2020 delež mladih od 15 do 24 let, ki so zaposleni za določen čas (55,6 %) bil več kot petkrat višji od deleža zaposlitev za določen čas v starostni skupini od 20 do 64 let (10,4 %). Ta delež je med dekleti od 15 do 24 let znašal celo 66,9 %, kar je, za Španijo, drugi najvišji delež začasnih zaposlitev v celotni EU.[4]

Vrzel med spoloma v srednješolskih in visokošolskih izobraževalnih programih se najbolj odraža v spolni neuravnoteženosti v STEM programih (znanost, tehnologija, inženirstvo, matematika). Posledično se povečuje vrzel na področju strokovnih znanj in spretnosti, zlasti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, matematike, energije, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, ekoloških oblik prevoza ter okolja. Horizontalna segregacija v izobraževanju se prelije na trg dela, kar se kaže v nizki zastopanosti žensk v znanosti in inženirstvu; njihov delež v Sloveniji znaša 42 %, kolikor znaša tudi povprečje EU (41%). Moški so še posebej nadpovprečno zastopani v srednje in visokotehnoloških proizvodnih sektorjih. Tako so moški, zaposleni v tem sektorju, predstavljali 12,5 % vseh zaposlenih v letu 2019, ženske pa le 7,7 %.[5]

[2] OECD, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=WEALTH
[3] EIGE, https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020
[4] Vir: Eurostat
[5] Vir: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do

Glede na raziskavo Evrobarometra je v letu 2019 9 % slovenskih respondentov in respondentk odgovorilo, da so v preteklih dvanajstih mesecih občutili diskriminacijo ali nadlegovanje. Najpogosteje se pojavlja diskriminacija zaradi spola, starosti, religije ali verovanja in telesnega videza. Respondenti in respondentke najpogosteje doživljajo diskriminacijo na delovnem mestu (33 %), kar je najvišji delež v EU (21 %), ter na javnih prostorih (17 %), kar 10 % respondentov pa je izkusilo diskriminacijo s strani osebja v šolah in na univerzah.[6]

Pandemija covid-19 je družbene neenakosti poslabšala in nesorazmerno bolj prizadela najranljivejše skupine prebivalstva. V obdobju od 4. 3. 2020 do 18. 4. 2021 je umrlo 4.461 oseb (1.995/mio prebivalcev), pri katerih je bila potrjena okužba s SARS-CoV-2. Skoraj polovico smrtnih žrtev so predstavljali oskrbovanci v domovih za starejše, pri čemer je bilo skoraj 95 % starejših nad 65 let. Ženske so predstavljale 51 %, moški pa 49 % smrtnih žrtev.[7]

Tako kot drugje po svetu tudi v Sloveniji opažamo, da se je ogroženost žensk zaradi nasilja v družini v času pandemije poglobila. Pandemija covid-19 je nedvomno vplivala tudi na obremenitev žensk. V zdravstvenem sektorju, ki je v času pandemije najbolj obremenjen, je skoraj 80 % od vseh zdravstvenih delavcev žensk.[8] Te niso občutile dodatnih bremen zgolj v službah, ki so v času pandemije najbolj izpostavljene, temveč tudi pri opravljanju dela od doma, saj je nanje pogosto padlo breme aktivne pomoči otrokom ob šolanju od doma.

V času od marca 2020 do 16. 4. 2021 je bilo v različne interventne ukrepe (povračilo nadomestila plače – začasno čakanje na delo, skrajšani delovni čas, odrejena karantena ali višja sila zaradi obveznosti varstva otrok) za blažitev posledic krize na trgu dela vključenih 304.839 oseb, od katerih je 58 % bilo moških in 42 % žensk. V interventnih ukrepih za začasno čakanje na delo in skrajšani delovni čas so večino predstavljali moški (okoli 60 %), medtem ko je bilo žensk več (53 %) med tistimi, ki so bili vključeni v ukrep zaradi odrejene karantene ali višje sile zaradi obveznosti otrok.

Naslavljanje načel v NOO

V skladu z Uredbo o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost in slovensko zakonodajo NOO vključuje načela enakosti spolov in enakih možnosti za vse v vseh fazah priprave, kar bo zagotovljeno tudi pri izvajanju predvidenih reform in naložb. Skladno z Zakonom o enakih možnostih žensk in moških morajo vsa ministrstva zagotoviti, da se vsi ukrepi in politike sistematično presojajo z vidika enakosti spolov oziroma da se v vseh fazah njihovega izvajanja upoštevajo možne posledice na položaj žensk in moških. Tudi Nacionalni program za enake možnosti žensk in moških do 2030, ki je trenutno v pripravi, bo skozi periodične akcijske načrte zagotavljal, da bo NOO uspešno vključeval načelo enakosti spolov skozi celotno obdobje njegovega izvajanja.

Ukrepi iz NOO, ki bodo prispevali k enakosti spolov in enakim možnostim za vse in ki bodo vključevali te cilje v skladu z 2. in 3. načelom Evropskega stebra socialnih pravic, ter ukrepi, ki bodo prispevali k doseganju cilja trajnostnega razvoja 5 (doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic), so sledeči:

- v okviru komponente **trajnostna prenova stavb** bo pri nadgradnji in obnovah stavb izboljšana njihova dostopnost z arhitekturno prilagodljivostjo vsem skupinam prebivalstva, zlasti invalidom;

- v okviru komponente **čisto in varno okolje** je za krepitev pripravljenosti in odziva v primeru podnebno pogojenih nesreč predvideno, da bodo pri usposabljanju in izobraževanju ter ozaveščanju prebivalstva ranljive skupine deležne posebne pozornosti. V okviru investicije krepitev družbene in gospodarske odpornosti na podnebno pogojene nesreče bo zagotovljeno tudi, da bodo objekti prilagojeni za dostop invalidom in drugim ranljivim skupinam prebivalstva;

- komponenta **krožno gospodarstvo – učinkovita raba virov** bo prispevala k dvigu zaposljivosti ranljivih skupin pri storitvah, ko so vezane na ponovno uporabo izdelkov (npr. popravila in preoblikovanje);

[6] Eurobarometer 439 (2019), Discrimination in the EU, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2251
[7] Vir: NIJZ, https://www.nijz.si/sl/dnevno-spremljanje-okuzb-s-sars-cov-2-covid-19
[8] Vir: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210308-1

- komponenta **digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave** bo v okviru digitalizacije izobraževanja, znanosti in športa naslovila tudi ranljive skupine, kot so otroci s posebnimi potrebami, romski otroci, katerim bo namenjena tudi dodatna učna pomoč oziroma možnost individualne pomoči. Večja pozornost bo namenjena tudi zagotavljanju dodatne pomoči tistim šolajočim se, ki se srečujejo s primanjkljajem znanja s področja digitalnih kompetenc;

- komponenta **raziskave, razvoj in inovacije** bo na podlagi novega Zakona o raziskovalni inovacijski dejavnosti omogočila vzpostavljanje ukrepov za etično delovanje raziskovalcev in integriteto ter enake možnosti;

- vsi ukrepi komponente **trg dela – ukrepi za zmanjševanje posledic negativnih strukturnih trendov** prispevajo k enakosti spolov in enakim možnostim za vse, pri čemer posebej izstopajo ukrepi, katerih cilj je zagotoviti enake možnosti na trgu dela za brezposelne, predvsem starejše od 50 let, nizko izobražene in prejemnike denarne socialne pomoči, invalide ter mlade. V okviru reforme Strukturni ukrepi za krepitev (odpornosti) trga dela je vlada sprejela Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2021-2025, ki na področju usposabljanja brezposelnih poudarjajo nujnost krepitve digitalne pismenosti in veščin, s čimer bodo izboljšane zaposlitvene možnosti nizko izobraženih, starejših od 50 let in drugih ranljivih skupin na trgu dela. Izvedena bosta tudi dva projekta za spodbujanje enakih možnosti na trgu dela za invalide in mlade, in sicer:
    - prilagoditev delovnih mest invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih prožnejšim oblikam dela, s čimer se bo izboljšala dostopnost za invalide zaradi tehnoloških sprememb (digitalizacija) ter zdravje in varnost invalidov pri delu;
    - spodbude za delodajalce, da zaposlijo mlade do vključno 25. leta za nedoločen čas ter da mladim zaposlenim zagotovijo mentorja, ki bo mladega spremljal v času subvencioniranja zaposlitve;

- vsi ukrepi komponente **krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod**, prispevajo k enakosti spolov in enakim možnostim za vse. K enakosti spolov pa bosta zlasti prispevali reformi visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0, sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno silo za poklice prihodnosti, ter modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest. V okviru investicije Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji bodo z novogradnjo in obnovo površin zavodov za otroke s posebnimi potrebami (Center za sluh in govor MB, Cirius Kamnik, ZGNL Ljubljana) zagotovljeni ustrezni prostorski pogoji za izvajanje sodobnih šolskih programov, ki bodo prispevali k izboljšanju enakih možnosti za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami;

- vsi ukrepi komponente **zdravstvo** prispevajo k enakosti spolov in enakim možnostim za vse. V okviru investicije učinkovita obravnava nalezljivih bolezni bo z dograditvijo objektov in prenovo prostorov zagotovljen dostop invalidom in drugim ranljivim skupinam prebivalstva;

- vsi ukrepi komponente **socialna varnost in dolgotrajna oskrba** prispevajo k enakosti spolov in enakim možnostim za vse. V okviru reforme vzpostavitve kakovostnega, finančno vzdržnega in dostopnega sistema dolgotrajne oskrbe bo zagotovljena dostopnost, dosegljivost in razpoložljivost storitev dolgotrajne oskrbe za vse upravičence, ki DO potrebujejo, ne glede na njihov socialno ekonomski položaj ali okolje, kjer bivajo. V okviru procesa deinstitucionalizacije bodo vzpostavljeni oskrbni domovi v obliki manjših, samostojnih enot, kjer bo zagotovljena celostna obravnava odraslih oseb, tudi mlajših od 65 let, ki potrebujejo DO. S tem bodo tudi družinski člani oskrbovancev, zlasti pa ženske, manj obremenjeni kot neformalni oskrbovalci. S tem se bo zmanjšal umik žensk s trga dela zaradi skrbi za družinskega člana, s čimer navadno tvegajo slabši ekonomski položaj, krčenje lastne socialne mreže in težjo zaposljivost ob zaključku skrbi za družinskega člana;

- komponenta **stanovanjska politika**, katere cilj je izvajanje reform in investicij za spodbujanje družbene vključenosti ljudi, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost, v celoti prispeva k enakosti spolov in enakim možnostim za vse. Javna najemna stanovanja bodo prednostno namenjena mladim, socialno ogroženim in drugim marginaliziranim skupinam. S tem bo NOO neposredno zagotavljal boljšo dostopnost stanovanj za starejše ženske, ki so bolj izpostavljene

tveganju revščine ali socialne izključenosti. Z zagotavljanjem enakih možnosti za mlade in mlade družine pa bo krepil solidarnost starejših in srednjih generacij z mlajšimi generacijami.

4. Skladnost

Vsebina NOO vsebuje medsebojno povezan in dopolnjujoč se preplet reformnih in naložbenih ukrepov, s katerimi prispevamo k doseganjem ciljev Mehanizma za okrevanje in odpornost, upoštevaje priporočila Sloveniji, ki jih je v letih 2019 in 2020 predlagal Svet. Z reformnimi in naložbenimi ukrepi tega načrta prispevamo k izvajanju SRS 2030, ki je krovni razvojni načrt države, ki za doseganje splošnega cilja – kakovostno življenje za vse – opredeljuje 12 razvojnih ciljev. Prav tako prispevamo k doseganju ciljev in usmeritev iz sektorskih strateških dokumentov države, nekatere sektorske strateške dokumente pa bomo pripravili prav v okviru izvajanja NOO in so kot taki bistven sestavni del reformnega sklopa ukrepov.

Podrobnejša predstavitev notranje skladnosti reformnega in naložbenega dela komponent je predstavljena v opisu pod prvo točko tega poglavja, skladnost in medsebojno povezanost vključenih komponent pa predstavljamo v nadaljevanju.

Hitrejši tehnološki razvoj in dvig produktivnosti v skladu z zelenim in digitalnim prehodom bomo v Sloveniji dosegli z izvajanjem reform in naložb v okviru več medsebojno povezanih komponent. Za razvojni preboj bodo bistvenega pomena ukrepi na področju **raziskav in inovacij,** s katerimi želimo vzpostaviti bolj učinkovit in odziven raziskovalno-inovacijski ekosistem. S tem bomo izboljšali pogoje za sodelovanje različnih deležnikov in razvoj kakovostnih raziskovalno-inovacijskih projektov na področju digitalnega in zelenega prehoda, ki jih bomo podprli s sredstvi NOO ter drugimi viri. Te ukrepe bomo dopolnjevali in nadgrajevali z izvajanjem reform in naložb v sklopu komponent **dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje; krožno gospodarstvo ter digitalna preobrazba gospodarstva** in tako gospodarske subjekte podprli na tistih naložbenih področjih, ki so bistvenega pomena za dvig produktivnosti in dodane vrednosti. Med panogami bo posebna pozornost namenjena oblikovanju nove strategije razvoja turizma in vlaganjem v infrastrukturo, ki bodo skladna z zahtevami energetske učinkovitosti in drugimi vidiki, ki so pomembni za razvoj trajnostnega turizma.

Preplet izvajanja reform in naložb v vseh naštetih komponentah bomo dopolnjevali z ukrepi, ki jih načrtujemo v okviru komponente s področja izobraževanja in kompetenc. S tem želimo zagotoviti ustrezno vertikalno povezanost vseh področij, ki so bistvenega pomena za dolgoročno izboljševanje produktivnosti gospodarskih subjektov in zagotavljanje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo, kar bo omogočal in podpiral proces digitalizacije. S tem bomo prispevali k doseganju več ciljev SRS 2030 (konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor; nizkoogljično krožno gospodarstvo; znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo; gospodarska stabilnost) in k ciljem, ki jih za razsežnost raziskave, inovacije in konkurenčnost opredeljuje NEPN. Slednji tudi v ostalih razsežnostih predvideva izvajanje obsežnega nabora ukrepov, ki jih v tem dokumentu načrtujemo s kombinacijo reform in naložb na področju **učinkovite rabe energije, obnovljivih virov in trajnostne mobilnosti**. Z reformami želimo odpraviti ovire, ki zavirajo hitrejše doseganje ciljev na področju obnovljivih virov energije, energetske učinkovitosti stavbnega fonda in zmanjševanju emisij iz sektorja prometa. Naložbeni del tega sklopa bomo v skladu z Dolgoročno strategijo energetske prenove stavb do leta 2050 usmerili v energetsko prenovo stavb javnega sektorja. Z ukrepi za dvig deleža OVE v končni rabi energije, predvsem na račun vlaganj v prenovo daljinskih sistemov in izrabo obnovljivih virov energije ter vlaganji v krepitev distribucijskega omrežja, ki bo prilagojeno decentralizirani proizvodnji električne energije, bomo prispevali k doseganju ciljnih vrednosti v NEPN in SRS 2030 (27 % do leta 2030). Naložbe v izgradnjo javnih polnilnic za alternativna goriva v prometu in v boljše železniško infrastrukturo bodo, skupaj z digitalizacijo prometne infrastrukture, poleg manjših emisij toplogrednih plinov prispevale tudi k boljši pretočnosti prometa in s tem k boljši kakovosti zraka, ki ga med področji, pomembnimi za ukrepanje obravnava tudi Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja do leta 2030. Posredno lahko k zmanjševanju emisij iz prometa prispevajo tudi vlaganja v izboljšanje širokopasovnih povezav, saj lahko deloma razbremenijo prometne tokove in hkrati pozitivno vplivajo na ohranjanje poseljenosti podeželja. Ranljivost Slovenije na **podnebno pogojene nesreče** bomo zmanjševali z reformami in naložbami na področju preprečevanja poplav in zagotavljanja boljše odzivnosti na tovrstne nesreče. V skladu z operativnimi programi na zadevnih področjih bodo vlaganja v **infrastrukturo na področju odvajanja in čiščenja voda** skupaj z reformo področja gospodarskih

javnih služb pripomogla k boljšemu stanju voda, vlaganja v **infrastrukturo za pitno vodo** pa k boljšemu zdravju prebivalcev.

Sistemsko podporo hitrejšemu tehnološkemu razvoju in dvigu produktivnosti in tako posredni prispevek k doseganju prej naštetih ciljev SRS 2030 in NEPN, bodo predstavljale tudi reforme, ki jih v komponentah **učinkovite javne institucije in digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave** načrtujemo skladno z usmeritvami SRS 2030 na področju učinkovitega upravljanja in kakovostnih javnih storitev. Brez vlaganj v razvoj človeških virov ne bomo dosegli preobrazbe slovenskega gospodarstva in družbe, zato bomo podprli razvoj znanj in kompetenc posameznikov in jih tako opremili za poklice prihodnosti. Na vseh ravneh **izobraževanja** namreč v skladu z usmeritvami SRS 2030 načrtujemo reforme in naložbe, ki bodo vključene posameznike opolnomočile predvsem z dvigom njihovih digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj. Tako bo vzpostavljena povezava, s katero bomo lažje zmanjševali razkorak med ponudbo in potrebami na trgu dela in tako prispevali k doseganju sedmega cilja SRS 2030 (vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta). K premoščanju vrzeli na trgu dela bomo prispevali tudi z načrtovanimi reformami na področju prihodnosti trga dela in aktivne politike zaposlovanja, s katerimi bomo nadgradili obstoječe, in z upoštevanjem Smernic aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2021–2025. Podpora bo namenjena tudi digitalizaciji procesov in krepitvi institucij na trgu dela. Vlagali bomo v oblikovanje pogojev za prožnejši način organizacije dela, dvig zaposlenosti mladih in večjo udeležbo zaposlenih v programih usposabljanja in izobraževanja.

Mladi in druge ranljive skupine so tudi ključne ciljne skupine, ki jim Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025 namenja prav posebno pozornost, saj se predstavniki te ciljne populacije soočajo z oteženim dostopom do primernega stanovanja. Zato z načrtovanimi ukrepi v okviru tega načrta vlagamo v **povečanje števila javnih najemnih stanovanj**, kar načrtujemo s kombinacijo reform in podpornih naložb, ki bodo, kjer bo to stroškovno upravičeno, prispevale tudi k ciljem **blaženja podnebnih sprememb**. Ustrezno rešeno stanovanjsko vprašanje in manjša obremenjenost s stanovanjskimi stroški bosta pozitivno vplivali na opolnomočenje posameznikov v ciljni skupini in s tem prispevali k **izboljšanju ključnih elementov socialne vključenosti** (izobrazba, zaposlitev, zdravje, varnost, prosti čas). S tem bomo pomembno prispevali k izpolnjevanju več vidikov priporočil EK za leti 2019 in 2020.

Staranje prebivalcev v Sloveniji predstavlja večplasten izziv, ki ga nameravamo reševati s prepletom predhodno predstavljenih reform na področju trga dela, pa tudi s spremembami **pokojninske in zdravstvene zakonodaje** ter vzpostavitvijo nove sistemske ureditve na področju **dolgotrajne oskrbe**.

Komponenta za področje zdravstva vključuje ukrepe za celovito reševanje sistemskega izziva v skladu z Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2015–2025 in Analize zdravstvenega sistema, ob upoštevanju relevantnih priporočil EK za leti 2019 in 2020. Z načrtovano reformo na področju organizacije zdravstva bomo omogočili finančno vzdržnost sistema, v katerem pa bo obravnava pacientov kakovostna in bolj odzivna. Z vlaganji v krepitev kompetenc in administrativnega razbremenjevanja ter naložbami v večjo rabo digitalnih tehnologij bomo izboljšali dostopnost zdravstvenega varstva na primarni ravni, vključno z boljšim dostopom do nujne medicinske pomoči. Povečanje učinkovitosti delovanja primarnega sektorja bo prispevalo k razbremenitvi dela na terciarnem sektorju, kjer bo poseben poudarek namenjen vlaganjem v infrastrukturo za učinkovito obravnavo nalezljivih bolezni.

Reforma sistema dolgotrajne oskrbe, ki jo načrtujemo v skladu s Strategijo dolgožive družbe, bo prav tako prispevala k delni razbremenitvi zdravstvenega sistema. Usmerjena je v vzpostavitev enotne sistemske ureditve na tem področju in novega stebra socialne varnosti, s katerim želimo vzpostaviti dolgoročno stabilen in finančno vzdržen sistem DO, ki bo zagotavljal enakopravne storitve vsem, ki jih potrebujejo. Poleg vlaganj v infrastrukturo na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe, s katerimi bomo prispevali tudi k ciljem na področju učinkovite rabe energije v stavbah, bomo z naložbenimi ukrepi podprli tudi proces deinstitucionalizacije. Sinergije pri izvajanju bomo vzpostavili tudi z načrtovanimi ukrepi v okviru komponente za krepitev kompetenc, kjer bomo prav posebej oblikovali rešitve za razvoj znanj in kompetenc zdravstvenega kadra in zaposlenih na področju dolgotrajne oskrbe in izvajalcev neformalne oskrbe. Kakovost storitev na področju zdravstva in sistema dolgotrajne oskrbe bomo poleg tega zagotavljali tudi z uvajanjem nacionalnega modela spremljanja kakovosti storitev na področju DO in uvajanjem uporabnikom prijaznih digitalnih rešitev.

II. DEL: OPIS REFORM IN INVESTICIJ
1. Razvojno področje: ZELENI PREHOD

1.1. KOMPONENTA 1: Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije v gospodarstvu (C1 K1)

1.1.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: energetska učinkovitost, obnovljivi viri energije, elektro-energetsko omrežje, daljinsko ogrevanje, podnebna politika, snovna učinkovitost, krožno gospodarstvo

Cilj komponente je povečati rabo obnovljivih virov energije (OVE) v bruto končni porabi energije, izboljšati energetsko učinkovitost in zmanjšati emisije toplogrednih plinov.

Za dosego tega cilja so ključne zakonodajne spremembe na področju OVE, ki bodo prispevale k izboljšanju umeščanja proizvodnih naprav na OVE v prostor in investicije za povečanje deleža OVE v proizvodnji in končni rabi energije ter spremembe zakonodaje na področju oskrbe z električno energijo z namenom spodbujanja integracije distribucijskega omrežja za prehod v podnebno nevtralno družbo.

Načrtovane reforme:

1) *SKLOP: Obnovljivi viri energije*
   - Reforma spodbujanja OVE v Sloveniji
   - Reforma oskrbe z električno energijo za potrebe spodbujanja OVE
2) *SKLOP: Energetska učinkovitost v gospodarstvu*
   - Reforma na področju izboljšanja energetske in snovne učinkovitosti v gospodarstvu

Povezani sklopi investicij:

1) *SKLOP: Obnovljivi viri energije*
   - Spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij
   - Proizvodnja elektrike iz OVE
   - Krepitev distribucijskega omrežja električne energije
2) *SKLOP: Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu*

Ocenjeni stroški: ocenjena vrednost investicij je 474 mio EUR brez DDV, predvideno financiranje iz NOO pa znaša 146 mio EUR, od tega 46 mio EUR nepovratnih in 100 mio EUR povratnih sredstev.

1) *Obnovljivi viri energije:* ocenjena vrednost investicij je 567 mio EUR z DDV oziroma 469 mio EUR brez DDV, predvideno financiranje iz NOO pa znaša 141 mio EUR, od tega 41 mio EUR nepovratnih in 100 mio EUR povratnih sredstev.
2) *Energetska učinkovitost v gospodarstvu:* 5 mio EUR nepovratnih sredstev.

S ciljem celovite obravnave tega področja in doseganja ciljev se ukrepi NOO medsebojno dopolnjujejo z ukrepi, financiranimi iz sredstev EKP 2014-2020 (2023), EKP 2021–2027 in IPE 2021–2027, deloma pa tudi iz REACT-EU in državnega proračuna oziroma lastnih sredstev investitorjev.

CSR 2019

*Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami naj se osredotoči na raziskave in inovacije, **nizkoogljični in energijski prehod,** trajnostni promet (zlasti železniški) in okoljsko infrastrukturo, pri tem pa se upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020

*Prednost je treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati je treba zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Osredotočiti se je treba na **naložbe za zeleni** in digitalni **prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije**, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G; spodbujati digitalne zmogljivosti podjetij ter krepiti digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje*.

1.1.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Slovenija je imela do leta 2020 ambiciozen cilj glede deleža energije iz obnovljivih virov (OVE) v bruto končni rabi energije (25 %). Vendar pa zadnji podatki kažejo, da država tega cilja ne bo mogla doseči (21,15 % leta 2018). Uvajanje OVE zaradi številnih izzivov, ki so posledica regulatornih in tehnoloških omejitev na nacionalni ravni, ni bilo tako uspešno, kot je bilo sprva načrtovano. Med splošnimi izzivi na področju OVE z vidika narave »vira« energije tako še posebej izpostavljamo sledeče:

- v NEPN je kot posledica zgornje ugotovitve predlagan nacionalni prispevek k cilju Unije 2030 za OVE v višini 27 %, vendar bo morala Slovenija verjetno dodatno povečati ambicioznost tega cilja. To je mogoče le ob odpravi obstoječih ovir pri spodbujanju rabe OVE, ki je v Sloveniji močno pogojeno z okoljsko in prostorsko zakonodajo;
- kot ugotavlja NEPN bo prihodnja izvedba projektov v zvezi z OVE do leta 2030, posebej s področja hidroenergije in vetra, izvedljiva le ob ustrezni izpeljavi postopkov presoje vplivov na okolje, postopkov prevlade druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave in uveljavljanja izjem na področju voda (v skladu z EU zakonodajo);
- območja Natura 2000 v Sloveniji pokrivajo približno 37 % ozemlja, kar je največ v EU. Posledično so številna območja, primerna za izkoriščanje OVE, zaščitena z Naturo 2000, zaradi česar je nadaljnja uporaba OVE zahtevnejša v smislu prostorskega načrtovanja in sprejemanja v javnosti, pa tudi dražja v primerjavi s prostorskim načrtovanjem, kjer teh omejitev ni. Poleg tega v mnogih primerih realizacija predlaganih projektov OVE ni mogoča, kar številne potencialne investitorje odvrača, navkljub spodbudam, ki jih Republika Slovenija ponuja v okviru različnih programov;
- v sistemih daljinskega ogrevanja je leta 2018 delež toplote, proizveden iz OVE, pretežno iz lesne biomase, predstavljal 15,4 % in ga je treba povečati še z drugimi viri OVE, zato stari sistemi potrebujejo nadgradnjo, spodbuditi pa je treba tudi uporabo najnovejših tehnologij, ki prispevajo k zmanjševanju onesnaženja zraka.

Z izzivi v zvezi s proizvodnjo in uporabo OVE se soočamo na ravni proizvajalcev in porabnikov električne energije iz OVE.

Proizvajalci električne energije iz OVE se spopadajo zlasti z naslednjimi izzivi:

- delež proizvodnje energije iz OVE predstavlja 33 % v celotni proizvodnji energije v Sloveniji. Razpršenost proizvodnje iz OVE pomeni prisotnost številnih ponudnikov na trgu električne energije, ki ustvarjajo neustrezne konkurenčne pogoje na trgu in delno konflikte interesov med proizvajalci/ponudniki električne energije;
- v letu 2019 je na slovenskem trgu električne energije delovalo devet družb, ki imajo proizvodne objekte z inštalirano močjo nad 10 MW. Kljub dejstvu, da je Nuklearna elektrarna Krško, ki proizvede največji delež električne energije (jedrska goriva 37,5 %) na drugem mestu glede na inštalirano moč proizvodnih enot, pa je na prvem mestu TEŠ 6, ki skupaj z drugimi proizvajalkami energije na fosilna goriva sooblikuje skupaj 28,9 % delež celotne električne energije v Sloveniji. Med prvimi devetimi (velikimi) družbami pa ni niti ene družbe, ki bi proizvajala električno energijo iz OVE;
- kljub temu, da so se izgube v distribucijskem sistemu v zadnjih letih zmanjševale, tudi na račun povečanega deleža čezmejnega trgovanja električne energije pri izvozu, uvozu in tranzitu, se Slovenija še vedno sooča z izgubami v distribucijskem sistemu;
- prevzem električne energije v distribucijski sistem v največjem deležu temelji na velikih, konvencionalnih proizvajalcih električne energije, medtem ko delež ostalih proizvajalcev v prevzemu v distribucijski sistem predstavlja le 7 % (male HE, vetrne, sončne elektrarne, elektrarne na bioplin, na lesno biomaso, na komunalne odpadke) in se je v obdobju 2017–2019 znižal za eno odstotno točko. Delež teh malih proizvajalcev v celotni proizvodnji energije je 33 %.

Na strani **porabnikov** električne energije iz OVE se pojavljajo zlasti naslednji izzivi:

- ohranjanje tradicionalnih poslovnih modelov brez intenzivnega uvajanja naprednih tehnologij in inovacij v srednjem in dolgem obdobju lahko pomeni bistven zaostanek teh industrij in zmanjša konkurenčnost celotne industrije. Izziv je povezan tudi z naložbami v podjetjih, zlasti na mestu uvajanja energetsko učinkovitih tehnologij v poslovne procese;

- nestrukturirana in nesistematična energetska tranzicija spričo razpršene proizvodnje energije zlasti iz OVE lahko vpliva na neenakopraven položaj končnih porabnikov in zmanjšuje njihov dostop in uporabo energije, proizvedene iz alternativnih oziroma obnovljivih virov energije, s tem pa tudi ustreznost njihovega energetskega miksa in cenovne dostopnosti teh virov energije za končne uporabnike;
- regulatorni izzivi in standardi: spodbujanje izvajanja ukrepov iz sistema upravljanja z energijo v skladu s standardom SIST EN ISO 50001 ali sistema upravljanja z okoljem v skladu s standardom SIST EN ISO 14001.

Cilji

Cilj je povečati delež električne energije iz OVE in zmanjšati izgube na električnem omrežju ter povečati delež OVE v sistemih daljinskega ogrevanja skladno z NEPN. Hkrati je treba odpraviti obstoječe ovire pri uvajanju OVE s ciljem revidirati prispevek OVE 2030 v posodobitvi NEPN (2023/2024). Ker trenutni kazalniki kažejo, da z obstoječimi politikami in ukrepi ne bomo dosegli zastavljenega cilja 27 % OVE do leta 2030, bomo z izvedbo reform na področju OVE pripravili podlago za nove politike in ukrepe, ki bodo pospešili uvajanje OVE in zagotovili, da bomo dosegli zastavljen cilj.

Nadalje je namen ukrepov izrazito zmanjšati uporabo fosilnih goriv v stavbah in čim bolj izkoristiti daljinske sisteme, ki omogočajo večjo prožnost in tudi povezljivost z drugimi sektorji – proizvodnjo električne energije prek shranjevanja toplote, drugje pa OVE. Na področju daljinskih sistemov se priložnost kaže v odpiranju daljinskih sistemov prek operaterjev trga (market operaterjev), kjer lahko vsak ponudnik toplotne energije viške ponudi v odkup sistemu daljinskega ogrevanja. S tem se bo povečal delež OVE tudi v sektorju ogrevanja in hlajenja.

Za doseganje ambicioznih ciljev energetske in podnebne politike bo Slovenija zagotovila boljše pogoje za pospešeni razvoj omrežja za distribucijo električne energije za njegovo večjo jakost, odpornost proti motnjam, naprednost in izkoriščanje prožnosti virov in bremen, saj takšno omrežje predstavlja temelj prihodnjega prehoda v podnebno nevtralno družbo in bo le tako omogočilo pospešeno priključevanje toplotnih črpalk in izpolnjevanje zahtev, povezanih s pospešenim uvajanjem e-mobilnosti ter pospešeno integracijo naprav za proizvodnjo energije iz OVE. Zaradi vse večjega števila fotovoltaičnih proizvodnih naprav in večanja elektrifikacije v sektorju ogrevanja in mobilnosti je nujna posodobitev in prilagoditev električnega distribucijskega omrežja za potrebe priklopa proizvodnih naprav na OVE, toplotnih črpalk in e-mobilnosti. Omrežje se bo v ta namen nadgradilo z novimi transformatorskimi postajami in novim nizkonapetostnim omrežjem.

Skladno z NEPN bomo pospešili izvedbo zrelih naložb, v prvi vrsti za spodbujanje gradnje hidro- in geotermalne elektrarne. Če tovrstne naložbe ne bodo izvedljive v zastavljenem časovnem obdobju, bomo spodbujali izgradnjo sončnih elektrarn na javnih stavbah.

Cilji, ki jih zasledujemo v zvezi s povečanjem energetske učinkovitosti v podjetjih:
- ponovna opredelitev **koncepta upravljanja** (angl. governance) z namenom naslavljanja izziva razdrobljenosti proizvajalcev električne energije iz OVE, ob hkratnem vključevanju porabnikov energije in prilagajanju njihovih tehnoloških procesov zahtevam razogljičenja;
- za doseganje cilja razogljičenja gospodarstva bodo energijsko intenzivne industrijske panoge zavezane zniževati energetsko in emisijsko intenzivnost z učinkovito in razvojno naravnano **energetsko tranzicijo z intenzivnejšo uporabo naprednih tehnologij in uvedbo inovativnih poslovnih modelov** (platform za prenos energije iz različnih virov energije v realnem času in prilagodljivost potreb po električni energiji z njeno razpoložljivostjo) tudi v sodelovanju z inovativnimi malimi in srednje velikimi podjetji (v nadaljevanju: MSP), s čimer se bo hkrati krepila njihova inovacijska sposobnost. Intenzivnejša vlaganja v napredne tehnologije, kot je senzorika, IoT, množični podatki lahko ob učinkoviti podpori drugih naprednih tehnologij (umetne inteligence, blockchain tehnologije) pripeljejo do oblikovanja učinkovitih sistemov za povečanje energetske učinkovitosti v industriji. To je neposredno povezano s povečanjem energetske učinkovitosti pri naložbah v podjetjih in njihovi večji konkurenčnosti v verigah vrednosti;
- povečanje potenciala **energetske učinkovitosti v gradbenem sektorju**. Z uvajanjem koncepta krožnega gradbeništva, s katerim bomo dosegali zmanjšanje ogljičnega odtisa v gradbenem sektorju, uvajanjem novih načinov modeliranja (npr. BIM) in povečanjem snovne učinkovitosti v gradbeništvu;

- spodbujanje sistema upravljanja z energijo (**energetski management**) skladno s standardom SIST EN ISO 50001 ali sistema upravljanja z okoljem skladno s standardom SIST EN ISO 14001 z izvajanjem ukrepov iz energetskih pregledov podjetij. S tem bomo tudi povečali ozaveščenost o energetski učinkovitosti in razširili spremljanje kazalnikov in ciljev doseganja energetske učinkovitosti tudi na podjetja, še zlasti MSP;
- **prispevek k evropski reformi ETS sistema** skozi tehnološko rešitev registra za podjetja, vključena v sistem izdaje ETS, ki bi bil prenosljiv na EU raven.

Ukrepi bodo prispevali k zelenemu prehodu, saj bodo prispevali k ciljem Letne strategije za trajnostno rast, kjer EK ugotavlja, da so potrebne še znatne naložbe v proizvodnjo električne energije in omrežno infrastrukturo, če želimo zagotavljati cenovno dostopno in čisto energijo. Ukrepi, povezani z OVE in energetsko učinkovitostjo, lahko znatno zmanjšajo emisije toplogrednih plinov (v nadaljevanju: TGP).

Nacionalni strateški kontekst

Vlada Republike Slovenije je leta 2020 sprejela **Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN),** katerega glavni cilj je doseči vsaj 27-odstotni delež OVE v končni rabi energije do leta 2030, tj. (indikativno):

- vsaj 2/3 rabe energije v stavbah iz OVE do leta 2030 (gre za delež rabe OVE v končni rabi energentov brez električne energije in daljinske toplote),
- vsaj 30-odstotni delež OVE v industriji,
- 43-odstotni delež v sektorju električna energija,
- 41-odstotni delež v sektorju toplota in hlajenje,
- 21-odstotni delež v prometu (delež biogoriv je vsaj 11 %).

Podlaga za načrtovanje ukrepov je tudi **Razvojni načrt distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji od leta 2021 do leta 2030**, s katerim Slovenija sledi smernicam EU v smeri zniževanja emisij TGP ter zmanjševanja rabe energije oziroma povečevanja energetske učinkovitosti. Za dosego zastavljenih ciljev in strategij bodo potrebne sinergije ter povezovanja med različnimi resorji in sektorji. Za zmanjševanje TGP bo treba povečati tudi trajnostno mobilnost in vlagati v alternativne vire pridobivanja energije, ki bodo na dolgi rok konkurenčni in stabilni v oskrbi z energijo. Pri tem je zelo pomembno, da se v okviru predvidenih reform te komponente sprejme ustreznejši zakonodajni okvir, ki bo zagotavljal lažje umeščanje v prostor, ustrezne pogoje in finančne vire za pospešen razvoj distribucijskega omrežja.

Trenutno je v pripravi **Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda**, ki bo določila leto prenehanja rabe premoga za proizvodnjo električne energije v Sloveniji in strategijo pravičnega prehoda dveh slovenskih regij, ki sta močno zaznamovani s premogovništvom, Savinjsko-Šaleške (SAŠA) regije in Zasavske regije. S tem bo Slovenija naredila pomemben korak k podnebno nevtralni družbi.

Komplementarnost

V okviru EKP 2014-2020 se bodo do konca obdobja upravičenosti izvedle še številne naložbe za proizvodnjo in distribucijo energije, ki izvira iz OVE. Tudi v prihodnje Slovenija s podporo Evropskih strukturnih in investicijskih (v nadaljevanju: ESI) skladov predvideva vlaganja v različne oblike proizvodnje čistejše električne energije. V skladu z NEPN bomo spodbujali tiste tehnologije obnovljivih virov, ki jih je možno in smiselno izvesti glede na razpoložljiv potencial Slovenije. Predvideno je tudi vzpostavljanje dodatnih kapacitet za visoko učinkovito proizvodnjo v sistemih daljinskega ogrevanja in hlajenja, hrambo električne energije in spodbude za naložbe v samooskrbo in oskrbo z OVE. Predlagane so tudi spodbude za razvoj in proizvodnjo čistejših virov energije, alternativnih in naprednih goriv ter vzpostavljanje lokalnih energetskih skupnosti. Vlaganja bodo namenjena tudi nadaljnji vzpostavitvi pametnih sistemov za distribucijo energije pri srednjih in visokih napetostih.

Pomembno vlogo igrajo območni načrti za pravičen prehod, ki jih Slovenija trenutno pripravlja za premogovni regiji Zasavje in Šaleška regija. Finančna sredstva se bodo uporabljala predvsem za ublažitev socialno-ekonomskih učinkov zelenega prehoda, predvsem za Šaleško regijo pa bo treba vzpostaviti tudi primerno rešitev vira energije za ogrevanje, ki trenutno izvira iz termoelektrarne.

Ukrepi v okviru NOO in ukrepi, ki bodo financirani s sredstvi kohezijske politike, so komplementarni projektom skupnega interesa, ki so upravičeni do financiranja iz naslova Instrumenta za povezovanje Evrope (v nadaljevanju: IPE). Projekti, financirani iz IPE, so projekti na srednje- ali visokonapetostnem nivoju in čezmejne narave, namenjeni povezovanju energetskih sistemov držav članic EU. Projekti, ki se bodo financirali iz NOO, so namenjeni krepitvi nizkonapetostnega distribucijskega omrežja z namenom večje integracije OVE na ozemlju Slovenije. Na področju raziskav in razvoja v okviru programa Obzorje podpiramo projekte, ki naslavljajo družbene izzive na področju zanesljive, čiste in učinkovite energije.

Spodbujanje URE in rabe OVE se izvaja tudi prek Eko sklada, ki je največja finančna ustanova za spodbujanje okoljskih naložb, med katere spada tudi prehod iz okolju škodljivih virov energije na okolju prijaznejše. Dodeljujejo se spodbude za okoljske naložbe v obliki ugodnih kreditov in nepovratnih finančnih sredstev.

Teritorialna in socialna kohezija

Zanesljivost oskrbe je eden od treh temeljnih stebrov energetske politike in je neločljivo povezan s podnebno trajnostjo in konkurenčnostjo oskrbe z energijo. Reformni del komponente bo omogočil določanje prednosti in slabosti različnih geografskih območjih v Sloveniji glede na njihov potencial pri uvajanju OVE, tako na področju proizvodnje in distribucije električne energije kot tudi na področju ogrevanja in hlajenja, kar prispeva k trajnostnemu in uravnoteženemu razvoju teh območij in Slovenije kot celote. Temu načelu bodo sledile tudi predvidene naložbe. Spodbujanje obnovljivih virov zaenkrat še zahteva subvencije. Razvoj OVE na drugi strani pomeni investicije, ki kratkoročno (z izdelavo, izgradnjo in vgradnjo naprav) in dolgoročno (z upravljanjem in vzdrževanjem) zagotavljajo nova delovna mesta. Pri tem je treba poudariti, da je pri proizvodnji energije v okviru te komponente zaradi naravnih danosti v prednosti vzhodna Slovenija, torej ekonomsko slabše razviti del države.

Na območjih z večjo koncentracijo prebivalstva, predvsem v mestih, so zaradi onesnaženosti zraka problematična kurišča v individualnih hišah ali neustrezni daljinski sistemi, zato bodo predvidene investicije pripomogle k izboljšanju zdravja prebivalstva. Hkrati so daljinski sistemi pomemben način ogrevanja za ranljive skupine prebivalstva, ki so zaradi finančnih zmožnosti omejeni pri izbiri načina ogrevanja.

Zanesljivo energetsko omrežje je eden temeljev sodobnega bivanja, česar se zavemo ob njegovih večjih izpadih doma in po svetu. Zato so investicije, ki bodo izboljšale prilagodljivost distribucijskega omrežja na spremembe, ki jih sami načrtujemo, in tudi tistih, ki nenadoma nastanejo kot posledica podnebnih sprememb ali ekstremnih vremenskih pojavov, ključne za ohranjanje kakovosti življenja na lokalnem in širšem evropskem območju.

1.1.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Reforma spodbujanja OVE v Sloveniji

Ključni izzivi

Slovenija se sooča z različnimi omejitvami pri uvajanju OVE v elektroenergetskem sektorju. Ključni izzivi Slovenije, ki jih naslavljamo v okviru te reforme se nanašajo na:

- potrebo po celoviti prenovi in uvedbi novih oblik podpornih shem na področju proizvodnje toplote iz OVE;
- doseganje zahtevanih ciljev in priporočil glede deleža energije iz OVE v končni porabi Slovenije;
- potrebo po prenovi regulatornega okvira za razvojno naravnano določanje višine prispevkov, ki bodo zagotavljali zadostna sredstva za pokrivanje stroškov na področju spodbujanja OVE;
- zapletene in dolgotrajne administrativne postopke za izdajo dovoljenj in soglasij za postavitev, priključitev in obratovanje proizvodnih naprav iz OVE, zaradi česar investitorji ne izkoriščajo obstoječih finančnih shem;
- potrebo po zmanjšanju rabe fosilnih goriv in neposredno rabo elektrike za ogrevanje pri načrtovanju novih stavb.

Cilji

Cilj je **uvajati OVE v elektroenergetski sektor, ki ga bomo** dosegli tudi s pomočjo novega **Zakona o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije (ZOVE),** s katerim v slovenski pravni red prenašamo zakonodajne akte t. i. paketa Čista energija za vse Evropejce, ki se nanašajo na spodbujanje uporabe OVE (Direktiva (EU) 2018/2001 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov) in potrdila o izvoru energije iz soproizvodnje z visokim izkoristkom ter o spodbujanju električne energije iz soproizvodnje z visokim izkoristkom (del Direktive 2012/27/ES o energetski učinkovitosti).

Reformni del je povezan z investicijskimi ukrepi za spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo tudi uporabo novih tehnologi ter za spodbujanje proizvodnih naprav na OVE za proizvodnjo električne energije, posebej usmerjeno v geotermalne in hidroelektrarne. Gre za pomemben korak k razogljičenju oziroma povečanju rabe OVE.

Ob tem je načrtovano letno povečevanje deleža OVE in odvečne toplote v sistemih daljinskega ogrevanja vsaj za 1 % v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001. Za potrebe doseganja ciljev deleža OVE del reforme predstavlja tudi morebitna uporaba statističnih prenosov.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za sprejem ustrezne pravne podlage, ki bo omogočala učinkovito uvajanje OVE v elektroenergetski sektor ter sektor ogrevanja in hlajenja v Sloveniji. Predlog zakona je bil v javni obravnavi februarja 2021. Stroški reforme niso opredeljeni v okviru NOO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Večina strokovnih podlag in študij, ki so potrebna za izvedbo reforme in v nadaljevanju tudi povezanih investicij, se izvaja s financiranjem Evropske komisije, ki je v okviru tehnične pomoči za strukturne reforme podprla projekt Cilji čiste energije 2020/2030 (angl. Clean Energy Goals 2020/2030) za prenos celotnega podnebno-energetsko zakonodajnega paketa v slovenski pravni red. Trenutno se izvaja študija na področju ogrevanja in hlajenja, katere rezultati bodo podlaga za investicije na področju daljinskih sistemov. Na področju umeščanja OVE v prostor bo s financiranjem Evropske komisije:

- podprta priprava analize nadaljnjih možnosti za uporabo OVE ob upoštevanju potreb po varstvu narave,
- pripravljen pregled potencialnih pravnih in upravnih ovir za nadaljnjo uporabo OVE v elektroenergetskem sektorju;
- pripravljena analiza in priporočila za izboljšave zakonodajnega okvira.

Pomembno nadgradnjo spodbujanja rabe OVE bo predstavljala študija potencialov OVE za proizvodnjo električne energije na ravni države, s študijo ranljivosti na okoljske vidike, vključno z varstvom narave in z opredelitvijo omejitev pri umestitvi v varovana območja ter na njuni podlagi izdelava karte ustreznosti, analiza alternativnih rešitev za nadaljnjo izrabo hidroenergije, študija o zvočnem onesnaževanju vetrnih elektrarn s predlogom sprememb zakonodaje na tem področju, analiza ovir za OVE skupnosti in samooskrbovalce ter analiza ovir za spodbujanje pametne polnilne infrastrukture v večstanovanjskih stavbah. Predvidene aktivnosti bodo financirane v okviru tehnične pomoči za strukturne reforme Evropske komisije na področju uvajanja obnovljivih virov energije v elektroenergetskem sektorju v Sloveniji (številka projekta 21SI04).

Rezultati študije bodo uporabljeni pri pripravi podzakonskih aktov in za izvajanje drugih aktivnosti, ki sledijo sprejeti zakonodaji v okviru reforme (npr. pri prenovljeni podporni shemi, usklajevanju sprememb prostorske, okoljske in gradbene zakonodaje). Zemljevid primernih območij bo tudi uporabno orodje Enotne točke za podporo investitorjem.

Reforma predvideva sprejem **Zakona o spodbujanju rabe energije iz obnovljivih virov energije (ZOVE)**. V okviru ZOVE bo pripravljena osnova za prenovljeno shemo finančnih spodbud za energetsko učinkovitost, daljinsko ogrevanje in rabo OVE ter novi pogoji in merila za njihovo dodelitev, upravičence do finančnih spodbud, vodenje evidenc in poročanje. V skladu z NEPN bomo torej zagotovili finančne vire za dodatne spodbude oziroma podporo za proizvodnjo elektrike in toplote iz OVE.

Predlog zakona vsebinsko ureja izvajanje politike države in občin na področju rabe OVE, določa zavezujoč cilj za delež energije iz OVE v bruto končni porabi v Sloveniji ter ukrepe za doseganje tega cilja in načine njihovega financiranja (vključno z mednarodnim sodelovanjem in pravili o finančni podpori za spodbujanje energije iz OVE in iz soproizvodnje z visokim izkoristkom), potrdila o izvoru energije, samooskrbo z električno energijo iz OVE, uporabo energije iz OVE v sektorju ogrevanja in hlajenja ter v sektorju prometa, upravne postopke ter informiranje in usposabljanje inštalaterjev.

Bistvene vsebine predloga zakona:

- širitev obstoječih podpor za proizvodnjo električne energije iz OVE in soproizvodnje toplote in elektrike tudi za naprave, ki izkoriščajo OVE za proizvodnjo plinastih goriv (vključno z vodikom), toplote za učinkovito ogrevanje in hlajenje ter pogonskih tekočih in plinastih biogoriv;
- mehanizem mednarodnega sodelovanja iz naslova statističnih prenosov energije iz OVE in način zagotavljanja sredstev za statistične prenose za uspešnejše doseganje zahtevanega deleža energije iz OVE;
- obračunavanje omrežnine, prispevkov in drugih dajatev v režimu samooskrbe z električno energije iz OVE, priključevanje naprav za samooskrbo ter ustanavljanje skupnosti na področju energije iz OVE;
- spodbujanje rabe OVE (sončne elektrarne in toplotne črpalke) v prostorskem načrtovanju in pogojev za skrajšanje postopkov za izdajo dovoljenj in soglasij za postavitev, priključitev in obratovanje proizvodnih naprav iz OVE ter ustanovitev enotne kontaktne točke za pomoč strankam v upravnih in drugih postopkih pri postavitvi in obratovanju proizvodnih naprav na OVE;
- vzpostavitev trga razpoložljivosti električne energije in s tem povečanje pretočnosti distribucijskega omrežja električne energije;
- vključevanje energije iz OVE za ogrevanje in hlajenje z ukrepi za povečanje deleža energije iz OVE v tem sektorju: omejevanje uporabe posameznih energentov na fosilno gorivo (kurilno olje, premog) in elektrike za ogrevanje;
- znižanje prispevka OVE za energetsko intenzivna podjetja in obveznosti distributerjev toplote za sisteme daljinskega ogrevanja in hlajenja za doseganje deleža OVE.

Pomembno nadgradnjo spodbujanja rabe OVE bo predstavljala študija potencialov OVE za proizvodnjo električne energije na ravni države, s študijo ranljivosti na okoljske vidike, vključno z varstvom narave in z opredelitvijo omejitev pri umestitvi v varovana območja ter na njuni podlagi izdelava karte ustreznosti, analiza alternativnih rešitev za nadaljnjo izrabo hidroenergije, študija o zvočnem onesnaževanju vetrnih elektrarn s predlogom sprememb zakonodaje na tem področju, analiza ovir za OVE skupnosti in samooskrbovalce ter analiza ovir za spodbujanje pametne polnilne infrastrukture v večstanovanjskih stavbah. Predvidene aktivnosti bodo financirane v okviru tehnične pomoči za strukturne reforme Evropske komisije na področju uvajanja obnovljivih virov energije v elektroenergetskem sektorju v Sloveniji (številka projekta 21SI04).

Rezultati študije bodo uporabljeni pri pripravi podzakonskih aktov in za izvajanje drugih aktivnosti, ki sledijo sprejeti zakonodaji v okviru reforme (npr. pri prenovljeni podporni shemi, usklajevanju sprememb prostorske, okoljske in gradbene zakonodaje). Zemljevid primernih območij bo tudi uporabno orodje Enotne točke za podporo investitorjem.

<u>Časovnica</u>

2022: uveljavitev Zakona o spodbujanju energije iz obnovljivih virov energije
2022: vzpostavitev enotne točke za podporo investitorjem pri pridobivanju soglasij za postavitev in priključitev proizvodnih naprav na OVE
2023: začetek zbiranja podatkov o trajanju postopka priklopa po vzpostavitvi enotne točke
2024: analiza podatkov o trajanju postopka priklopa po vzpostavitvi enotne točke

<u>Ciljne skupine</u>

Državni organi, občine, operater trga z električno energijo, elektro-energetska in distribucijska podjetja, distributerji toplote, srednja in mala podjetja, dobavitelji goriv, končni odjemalci (pravne in fizične osebe) idr.

<u>Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)</u>

Morebitne težave lahko nastanejo zaradi različnih stališč posameznih deležnikov. Te se bo reševalo v procesu javne obravnave predloga zakona, v okviru posvetovanj z deležniki ter na podlagi medresorskega usklajevanja med ministrstvi.

B. Reforma oskrbe z električno energijo za potrebe spodbujanja OVE

Ključni izzivi

Zaradi vse večjega števila toplotnih črpalk, pospešenega uvajanja e-mobilnosti ter integracije naprav za proizvodnjo električne energije iz OVE so potrebna velika investicijska vlaganja v distribucijsko omrežje električne energije in njegova prilagoditev za prehod v podnebno nevtralno prihodnost.

Pri tem so glavni izzivi:

- zanesljivost oskrbe z električno energijo, varno delovanje omrežij in prilagajanje nadaljnjemu razvoju na področju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov ob uvajanju inteligentnih omrežnih storitev in zagotavljanju skladiščnih objektov;
- prilagajanje glavne distribucijske infrastrukture, ki je potrebna za priključitev novih proizvodnih zmogljivosti in novih odjemalcev, vključno s polnilnimi mesti za električna vozila, med drugim tudi prilagajanje odjema, vzpostavitev trga razpoložljivosti, digitalizacija in odpiranje podatkov v realnem času, objekti za shranjevanje energije ali druge vire, ki jih distribucijski operater uporablja kot alternativo širitvi sistema in oceno prostih zmogljivosti za priključevanje dodatne razpršene proizvodnje in hranilnikov energije, ki temelji na analizi zmogljivosti v celotnem distribucijskem omrežju;
- spodbujanje čim lažje priključitve javno dostopnih in zasebnih polnilnih mest za električna vozila na elektroenergetsko omrežja.

Cilji

Ključni cilji:

- boljša omrežna integracija proizvodnih naprav OVE in prilagajanje odjema;
- omrežna integracija OVE na lokacijah z večjo rabo električne energije (vsa porabljena na lokaciji) oziroma s priklopom na srednje-napetostno omrežje;
- lokalno prilagajanje proizvodnje in odjema, kar dosežemo s povečanjem nadzora in upravljanjem z energijo na osnovi informacij v realnem času, investicije v zmogljivosti in širitev elektrodistribucijskega omrežja za integracijo OVE.

Navedeno bomo dosegli s sprejetjem Zakona o oskrbi z električno energijo. Reforma bo omogočila intenzivnejše priklapljanje in integracijo novih proizvodnih naprav na OVE in s tem prispevala k doseganju zastavljenega cilja deleža OVE do leta 2030, hkrati pa bo prispevala tudi k elektrifikaciji sektorja ogrevanja in hlajenja ter mobilnosti.

Opis narave, vrste in obseg reforme

Gre za sprejem ustrezne pravne podlage, ki bo omogočala učinkovito oskrbo z električno energijo iz OVE v Sloveniji. Predlog zakona je bil marca 2021 v javni obravnavi. Stroški reforme niso opredeljeni v okviru NOO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma predvideva sprejem **Zakona o oskrbi z električno energijo,** ki predstavlja enega od sklopov zakonodajnih sprememb za prenos celotnega podnebno-energetsko zakonodajnega paketa v slovenski pravni red, v okviru projekta EK tehnične pomoči za strukturne reforme Cilji čiste energije 2020/2030 (angl. Clean Energy Goals 2020/2030). Cilj zakonodaje je vzpostaviti razvojno naravnani regulatorni okvir za določanje višine omrežnine za prehod v podnebno nevtralno družbo in podpreti razvoj učinkovitega in konkurenčnega trga za popolno izkoriščanje prožnosti elektroenergetskega sistema in novih tehnologij, za kar bodo potrebni dodatni finančni, človeški in tehničnimi viri. Novi zakon predvideva:

- ukrepe za zanesljivo oskrbo z električno energijo, varno delovanje omrežij in prilagajanje nadaljnjemu razvoju na področju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov ob uvajanju inteligentnih omrežnih storitev in zagotavljanju skladiščnih objektov;
- ukrepe na glavni distribucijski infrastrukturi, ki je potrebna za priključitev novih proizvodnih zmogljivosti in novih odjemalcev, vključno s polnilnimi mesti za električna vozila. Ukrep vključuje tudi uporabo prilagajanja odjema, energetsko učinkovitost, objektov za shranjevanje energije ali druge vire, ki jih distribucijski operater uporablja kot alternativo širitvi sistema in oceno prostih zmogljivosti za priključevanje dodatne razpršene proizvodnje in hranilnikov energije, ki temelji na analizi zmogljivosti v celotnem distribucijskem omrežju.

Časovnica

2022: uveljavitev Zakona o oskrbi z električno energijo
2025: priprava poročila o proizvodnji elektrarn za samooskrbo

Ciljne skupine

Elektro-distribucijska podjetja.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Morebitne težave lahko nastanejo zaradi različnih stališč posameznih deležnikov. Te se bo reševalo v procesu javne obravnave predloga zakona, v okviru posvetovanj z deležniki ter na podlagi medresorskega usklajevanja med ministrstvi.

C. Učinkovita rabe energije v gospodarstvu

Ključni izzivi

Reforma je namenjena odgovoru na izzive, s katerimi se soočajo gospodarski subjekti na področju energetske učinkovitosti in jih je treba nasloviti tako na strani ponudbe kot na strani povpraševanja. Sestavljena je iz štirih elementov, od katerih sta dva usmerjena v naslavljanje tržne vrzeli, in sicer z opredelitvijo mehanizma za spodbujanje proizvodnje in uporabe električne energije iz obnovljivih virov energije, kar odgovarja na izzive Slovenije, ki mora zagotoviti zanesljivo in zadostno oskrbo z energijo iz obnovljivih virov. Drugi element prav tako naslavlja tržno vrzel na področju učinkovite rabe energije v gospodarstvu, in sicer trgovanje z emisijskimi kuponi, v smeri podpore tržnemu mehanizmu, namenjenemu podjetjem, vključenim v sistem EU ETS z razvojem tehnološke rešitve oziroma orodja za register ETS, ki so predmet trgovanja. Poleg spodbujanja MSP in velikih podjetij k spremljanju izpustov CO_2, tudi tistih, ki trenutno niso vključeni v sistem izdaje ETS, je pilotno področje namenjeno tudi izboljšanju obstoječega sistema ravnanja z ETS. Tretji element naslavlja model transformacije konkretnega sektorja gradbeništva. V Sloveniji velik delež v BDP predstavljajo investicije, še posebej investicije v infrastrukturo. Na drugi strani je gradbeni sektor eden od največjih onesnaževalcev okolja, zato je treba temu področju nameniti posebno pozornost, tudi v navezavi na ukrepe v okviru celovitega projekta razogljičenja Slovenije (Deep Demonstration). Na to področje pa se deloma navezuje tudi četrti element, tj. vzpostavitev testnega laboratorija, ki bo odgovoril na tehnološke in regulatorne izzive v testni fazi razvoja in hitrejšega uvajanja sodobnih tehnologij in prilagajanja regulative novim tehnološkim izzivom. Na tem mestu je še zlasti pomembno naslavljanje novih tehnologij, ki jim je treba v prihodnje nameniti ustrezno pozornost (npr. uporaba podnebno-nevtralnega vodika, toplota in/ali procesi, uporaba biomase in biotehnologij, nadaljnja elektrifikacija toplote, nadaljnja elektrifikacija procesov - elektroliza, elektrokemija, zajemanje in uporaba ogljika (angl. CCU – Carbon Capture and Utilisation), zajemanje in shranjevanje ogljika (angl. CCS – Carbon Capture and Storage), hranilniki energije. Energetsko intenzivna industrija namreč zagotavlja tako surovine za druge vrednostne verige gospodarstva kot tudi surovine za razvoj strateških tehnologij prihodnosti.

Cilji

1. Krepitev energetskega upravljanja (angl. governance);
2. povečanje potenciala energetske učinkovitosti v industriji, še posebej na področju investicij in v gradbenem sektorju;

3. povečanje ozaveščanja o energetski učinkovitosti tudi širjenjem spremljanja kazalnikov in ciljev doseganja energetske učinkovitosti tudi na podjetja, še zlasti MSP;
4. pilotna izvedba tehnološke rešitve oziroma orodja za register ETS za podjetja, vključena v sistem ETS;
5. vzpostavitev testnega laboratorija za regulatorne rešitve.

Opis narave, vrsta in obsega reforme

Podrobnejša obrazložitev specifičnih reformnih ukrepov za povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu (ukrepi, ki se navezujejo na NEPN).

Obrazložitev

1) Opredelitev **modela upravljanja za energetsko učinkovitost v podjetjih (governance) in priprava izhodišč za opredelitev standarda za uporabo informacijskih infrastruktur** v Akcijskem načrtu za naslavljanje tržnih vrzeli na področju energetske učinkovitosti **v gospodarstvu**

Eden ključnih izzivov Slovenije na področju energetskega in podnebnega prilagajanja, opredeljenih v NEPN, je zmanjševanje izvedbenega primanjkljaja pri vseh akterjih in na vseh ravneh za celovito in uspešno upravljanje ter izvedbo ukrepov za prehod v podnebno nevtralno družbo. Zato se bomo na tem mestu usmerili v reformo v smislu priprave izhodišč za strategijo, ki bo omogočila krepitev energetskega upravljanja v podjetjih in ki bo z uporabo sodobnih naprednih tehnologij bistveno vplivala na povečanje energetske učinkovitosti v podjetjih, in sicer na podlagi:

- **opredelitve osnovnih elementov energetske strategije** za izboljšanje energetskega upravljanja v podjetjih z vidika infrastrukture ter procesov in produktov, ki v njih nastajajo;
- **podlago za pripravo standardov** za uporabo informacijskih infrastruktur za vmesnike, s katerimi bo podjetjem omogočen dostop do teh infrastruktur s hkratno uvedbo novih tehnologij (IoT, AI, blockchain, podatkovne infrastrukture) in njihovo integracijo v osnovno infrastrukturo. To bo poleg opredelitve energetske e-identitete na eni strani prispevalo k lažjemu dostopu podjetij do te platforme, na drugi strani pa k ozelenitvi procesnih rešitev na ravni podjetij na strani porabnikov energije;
- **opredelitev mehanizma na strani ponudbe**, kar bo vplivalo na oblikovanje ustrezne cenovne politike energije iz obnovljivih virov s hkratnim spodbujanjem investicij tradicionalnih ponudnikov električne energije v OVE, prav tako pa bo ustvarilo tudi podlago za reinvestiranje v OVE; z vzpostavitvijo mehanizma na strani ponudbe bo prišlo do nujnosti prilagoditve sistemov in procesov na ravni porabnikov energije. Prilagoditve bodo zahtevale oblikovanje načinov lokalnega shranjevanja energije (v podjetjih) in hkratnega generiranja energije iz obnovljivih virov, dodatno pa bo k večjemu delovanju trga prispeval tehnološko podprt proces prenosa tako ustvarjene energije v omrežje;
- **opredelitev izvedbenega dela** oziroma načina izvedbe reinvestiranja dela dobičkov energetskih podjetij v trajnostne energetske projekte in povečanje deleža OVE ali povečanje zmogljivosti in širitev elektrodistribucijskega omrežja za integracijo OVE. Ukrep gre zato v smeri priprave podlag za obvezno reinvestiranje vsaj 15 % čistega dobička poslovnega leta energetskih podjetij v večinski državni lasti za realizacijo investicijskih projektov, potrjenih na ustreznih organih upravljanja, za povečanje proizvodnje elektrike iz OVE oziroma povečanje zmogljivosti in širitve elektrodistribucijskega omrežja za integracijo OVE;
- **opredelitev energetskega managementa v podjetjih:** energetski management in izvedbo ukrepov, opredeljenih v okviru energetskih pregledov v večjih podjetjih, bomo spodbujali s preoblikovanjem oziroma nadgradnjo sistema oprostitev pri plačilu prispevka za zagotavljanje podpor proizvodnji električni energije iz OVE in soproizvodnje; do tega bodo upravičena le podjetja, ki bodo izvedla ukrepe, določene v okviru energetskih pregledov (ROI 4 leta), vpeljala sistem ISO 50001 oziroma imela lastno proizvodnjo električne energije ali toplote iz OVE (npr. v višini vsaj 5 % letnih potreb po električni energiji) [v letu 2022]. Za doseganje tega cilja je že bila sprejeta zakonodajna sprememba (Zakon o spodbujanju OVE, člen 52), treba pa bo še določiti natančnejše pogoje v okviru pravilnika, kot predvideva omenjeni člen.

Ta pristop bomo razširili tudi na postopno zmanjševanje vračila trošarine na energente v industriji do leta 2030 (v skladu z EU zakonodajo), kjer bo pogoj za vračilo od leta 2022 dalje pridobljen certifikat v skladu s standardom ISO 50.001 ali ISO 14.001 [v letu 2021] ali alternativno izvedba ukrepov,

opredeljenih v okviru obveznih energetskih pregledov s povračilno dobo do 4 let. Podobno bo tudi oprostitev oziroma znižana okoljska dajatev za izpuste CO_2, prav tako od leta 2022 dalje, vezana na vpeljavo sistema ISO 50001 oziroma izvedbo ukrepov, opredeljenih v okviru energetskih pregledov (ROI tri leta), za kar bo predvidoma treba novelirati Uredbo o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida. V tem se reformni ukrep navezuje tudi na ukrepe v okviru komponente Krožno gospodarstvo (C1 K5), kjer je predvidena analiza možnosti prilagoditve različnih predpisov za podporo vzpostavitvi krožnega gospodarstva.

S temi prilagoditvami se bo povečala uporaba energetskih rešitev v podjetjih in za povečanje dostopa do mehanizmov trajnostnega financiranja (v skladu z uredbo EU o taksonomiji na področju trajnostnega financiranja). Dodatno bo to omogočilo doseganje ciljev iz uredbe o zavezujočem zmanjšanju emisij TGP za države članice, kjer je Slovenija zavezana svoje emisije TGP v sektorjih, ki niso vključeni v sistem trgovanja z emisijami, do leta 2030 zmanjšati za vsaj 15 % glede na raven iz leta 2005. Spodbujanje izvajanja ukrepov iz sistema upravljanja z energijo v skladu s standardom SIST EN ISO 50001 ali sistema upravljanja z okoljem v skladu s standardom SIST EN ISO 14001 bo izvedeno s pospešitvijo izvajanja energetskih pregledov podjetij.

S to reformo bomo tako posredno naslovili tudi področje energetskega managementa v podjetjih.

Drugi element prav tako naslavlja tržno vrzel na področju učinkovite rabe energije v gospodarstvu, in sicer trgovanje z emisijskimi kuponi v smeri podpore tržnemu mehanizmu, namenjenemu podjetjem, vključenim v sistem EU ETS z razvojem tehnološke rešitve oziroma orodja za register ETS, ki so predmet trgovanja.

2) Pilotna izvedba tehnološke rešitve oziroma orodja za register ETS za podjetja, vključena v sistem ETS

V okviru Akcijskega načrta za pripravo tehnološke rešitve se bodo opredelili osnovni elementi orodja za podporo registru, ki bo standardiziral nabor relevantnih podatkov, metodologijo zajemanja podatkov, način evidentiranja, obračunavanja, poročanja in vrednotenja. To bo v investicijskem delu pilotno podprto z izdelavo tehnološke rešitve za vzpostavitev enotnega ETS registra.

Model bo omogočal sledenje pravicam emisij (toplogrednih plinov) in transakcijam pravic, kar vključuje: informacijo o imetniku računa, poslovnemu izkazu na tem računu, transferje med računi, povezave z različnimi pravnimi redi oziroma z jurisdikcijami ipd. ETS registri imajo funkcijo nosilcev zapisov in obračunov, ki ohranjajo integriteto sistema, zagotavljajo fiksno emisijsko kapico in omogočajo, da je le predhodno določeno število pravic lahko predmet trgovanja na trgu. Imeti morajo razumljive, točne, transparentne in posodobljene informacije o pravicah, ki so predmet trgovanja. Z namenom boljšega obvladovanja kompleksnosti sodobnih trgov se razvijajo tudi tehnološke rešitve.

Cilji:
- povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu, saj spodbuja podjetja, da na poti k energetski učinkovitosti zmanjšujejo količino CO_2, kar pomeni zmanjšanje potrebe po nakupih ETS (v kolikor so podjetja v sistemu ETS), v primeru da razpolagajo z viški ETS, pa jih lahko tudi prodajo. Dodatno bo reforma vplivala tudi na podjetja, ki niso v sistemu ETS, da zmanjšajo količine CO_2;
- transparentnost in nespremenljivost ETS informacij, vključno s kapicami, avkcijami, pravicami (EUA), izposojo in financiranjem, poravnavami in povezavami ter rezervo za tržno stabilnost;
- avtonomni mehanizmi za določanje največjega obsega, izdaje in uničenja evropskih pravic (EUA), združevanje izkazov evropskih EUA z informacijami iz naslova spremljanja, poročanja in potrjevanja z namenom jasnega prikaza (ne)skladnosti;
- preprečevanje dvojne porabe in drugih goljufij, npr. goljufij v zvezi z davki;
- izboljšanje kapitalske učinkovitosti in spodbujanje uporabe »spečega« kapitala;
- povečanje privlačnosti za nov kapital, ki izhaja iz sinergij z drugimi sistemi (npr. informacija o ETS se uporabi za obveznice, povezane s trajnostjo, zelene obveznice ipd. za spodbujanje investicij);
- večja transparentnost v zvezi s skladnostjo, večje zaupanje investitorjev in regulatorjev;
- pozitivni ekonomski, socialni in okoljski učinki.

3) Povečanje potenciala energetske učinkovitosti v **industriji, še posebej na področju investicij** in v gradbenem sektorju

Slovenski gradbeni sektor, ki ga večinoma sestavljajo MSP, je spodbujevalec gospodarske rasti. Podobno kot drugi sektorji tudi gradbeništvo doživlja »digitalno revolucijo«. Različni deli vrednostne verige pri načrtovanju in izvedbi gradbenih del že uporabljajo informacijsko modeliranje zgradb, t. i. **BIM** in lahko hitro sprejemajo novo strateško orodje. Digitalni preskok predvsem vodi v zagotavljanje prihrankov pri stroških, produktivnosti, učinkovitosti poslovanja, boljšo kakovost infrastrukture in boljšo okoljsko učinkovitosti. Za uveljavitev uporabe digitalizacije v gradbeništvu je treba v Sloveniji dvigniti zavedanje o uporabnosti in koristih uvedbe digitalnih rešitev, kar bo dvignilo konkurenčno prednost naših podjetij na domačih in tujih trgih. Z digitalizacijo v gradbeništvu bo lažje dosežen tudi cilj uporabe večinoma obnovljivih proizvodov pri gradnji infrastrukture. Na tak način bo omogočeno, da bodo načrtovanje, razvoj, delovanje in upravljanje ter razgradnja gradbenih objektov in infrastrukture zagotavljale trajnostno gradbeništvo, z večjo transparentnostjo in sledljivostjo pa bo dosežen večji učinek tudi na socialno trajnost.

Tranzicija v gradbeništvu za vzpostavitev snovno učinkovitega gradbeništva se lahko izvede na dva načina, in sicer z enostavnimi tehnologijami, ki jih gradbeništvo že pozna (t. i. downcycling – recikliranje gradbenih odpadkov v material), pri čemer se porabi večja količina odpadkov, ki bi sicer končali na odlagališčih, na drugi strani pa se lahko izvaja t. i. upcycling z integracijo in uporabo naprednih inovativnih tehnologij. Zato so podporna informacijska orodja za doseganje večje snovne in energetske učinkovitosti velikega pomena.

Reforma je zato namenjena ustvarjanju pogojev za intenzivnejšo uporabo orodij, kot so informacijski modeli gradnje, BIM (angl. Building Information Modelling) v fazi gradnje in zlasti v fazi upravljanja z energijo v stavbah (angl. facility management) ali analiza snovnih tokov (angl. MFA - Mass Flow Modelling), kar lahko skupaj s krepitvijo digitalnega poslovnega okolja bistveno vpliva na večjo energetsko učinkovitost celotnega gradbenega sektorja in prispeva k ciljem krožnega gospodarstva in bolj učinkovitemu upravljanju z materiali v njihovi življenjski dobi. Posebno pozornost na tem mestu je treba posvetiti lesu kot energetsko učinkovitemu materialnemu viru za doseganje večje energetske učinkovitosti pri gradnji in energetski prenovi stavb. Sistem energetskih izkaznic je treba nagraditi z vrednotenjem stroškov v življenjski dobi (LCCA) s pomočjo priznanih mednarodnih certifikacijskih sistemov (LEED, DGNB, Levels).

Izdelan je Akcijski načrt uvedbe digitalizacije v gradbeništvo, s katerim bo dosežen več kot 10-odstotni prihranek sredstev za naložbe, k čemur bo prispevalo tudi boljše razumevanje življenjskega cikla objektov grajenega okolja. Akcijski načrt tako zajema oblikovanje podlag za pospešeno uporabo BIM modela, in sicer izdelavo nacionalnega klasifikacijskega sistema, standardizacijo popisov GOI del na osnovi klasifikacijskega sistema (omogoča tudi sistemsko rešitev uporabe nestandardiziranih postavk v primeru neobstoja standardiziranih rešitev, izdelavo standardnih minimalnih zahtev za izmenjavo informacij med ključnimi deležniki oziroma priročnik o informacijskih zahtevah BIM projektov (angl. Information Delivery Manual) na osnovi klasifikacijskega sistema (povezljivost podatkov, reklamacije, neučinkovitost, racionalizacija, konkurenčnost, avtomatizacija procesov, upravljanje s podatki, standardizacija elementov, standardizacija popisov, baze podatkov), smernic za digitalizacijo ostalih procesov, ki se pojavljajo na področju grajenega okolja (npr. digitalna gradbena knjiga/gradbeni dnevnik, digitalni arhiv) in pripravo izvirnih tehničnih specifikacij - standardizacijskih normativnih dokumentov.

Na drugi strani NEPN kot ukrepe razogljičenja na področju gospodarstva predvideva pripravo sheme spodbujanja z nepovratnimi finančnimi spodbudami za ukrepe za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, med drugim predvideva tudi nove spodbude za ukrepe, ki zmanjšujejo emisije TGP s prehodom na proizvodnjo z uvajanjem novih izdelkov (lažji izdelki, izdelki z daljšo življenjsko dobo, ponovna uporaba izdelkov ali materialov, zmanjšanje odpadkov in recikliranje, nadomeščanje zemeljskega plina s SNP/H2) [v letu 2023].

Ukrepi, ki podpirajo reformo za doseganje večje energetske in snovne učinkovitosti v gospodarstvu so relevantni za področje Trajnostne prenove stavb, investicije v podjetjih in v podporno okolje za podjetja, dodajajo vrednost investicijam na področju trajnostne mobilnosti in pomembno vplivajo na prilagajanje podnebnim spremembam.

4) Vzpostavitev testnega laboratorija za regulatorne rešitve za hitrejšo integracijo inovativnih tehnoloških rešitev v zakonodaji

Vzpostavitev testnega laboratorija za regulatorne rešitve je ukrep, s katerim se skozi testiranje inovativnih tehnoloških rešitev v sodelovanju z regulatorji po preteku testnega obdobja ugotovi, ali je treba za integracijo inovativne tehnologije spremeniti obstoječo zakonodajo ali pa prilagoditi tehnološko rešitev na način, da bo ustrezala obstoječi zakonodaji na področju energetske učinkovitosti, obnovljivih virov energije, relevantne zakonodaje za področje krožnega gospodarstva, trajnostnega prometa ipd. Za ta namen bo v prvem koraku vzpostavljen pravilnik za kandidiranje za obravnavo v testnem laboratoriju, opredeljeno bo tudi časovno obdobje. S tem bomo povečali prilagodljivost zakonodaje novim tehnološkim zahtevam in naslovili vso pripadajočo zakonodajo in regulatorni okvir, povezan z zadevno zakonodajo.

Na drugi strani bo s testiranjem inovativnih tehnoloških rešitev v različnih fazah testiranja možno pridobiti povratno informacijo o ustreznosti tehnološke rešitve, ki jo razvija določeno podjetje. Še zlasti pomembno je naslavljanje novih tehnologij (uporaba podnebno-nevtralnega vodika, biomase in biotehnologij, zajemanje in uporaba ogljika, shranjevanje ogljika, hranilniki energije).

Člani testnega laboratorija za regulatorne rešitve bodo predstavniki regulatornih organov, področni strokovnjaki in inovativna tehnološka podjetja, za katere bo s pravilnikom opredeljen postopek kandidiranja za testiranje v tem laboratoriju. V prvi fazi bodo obravnavane rešitve s področja energetske učinkovitosti v podjetjih, energetske učinkovitosti v navezavi na trajnostno mobilnost in krožno gospodarstvo, pri čemer se bo ta ukrep izvajal v povezavi s programom Laboratorija politike iz Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije s prehodom v krožno gospodarstvo. Z uvajanjem naprednih tehnologij bomo testno argumentirali tudi možnosti, ki izhajajo iz 14. člena Zakona o OVE, predvsem v navezavi na podpore, ki se lahko neposredno dodeljujejo tudi energetskim tehnologijam za proizvodne naprave, ki niso posebej zajete v uredbi o podporah, če izkoriščajo energetske vire, ki ustrezajo opredelitvi obnovljivih virov energije, ali energetske tehnologije in njihove kombinacije, ki ustrezajo opredelitvi soproizvodnje z visokim izkoristkom.

Izvedbena določila

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju: MGRT) bo izvedlo javni razpis ali javno povabilo za izbor projektov in konzorcijev za navedena reformska področja. Prav tako bo izvedlo tudi javno povabilo za izbor strokovnjakov za sodelovanje v testnem laboratoriju iz naslova različnih ekspertnih področij, ki jih bo naslavljal testni laboratorij.

Časovnica

- priprava izhodišč za pripravo strategije za opredelitev modela upravljanja za energetsko učinkovitost v podjetjih, s katero bomo skozi vključevanje v platformo nagovorili proizvajalce električne energije iz OVE (Q2/2022);
- priprava Akcijskega načrta za utemeljitev tehnoloških rešitev za podjetja, vključena v sistem ETS;
- sprejetje Akcijskega načrta za BIM (Q4/2021);
- potrditev Pravilnika za vzpostavitev in delovanje testnega laboratorija za regulatorne rešitve v podjetjih (Q4/2021).

Ciljne skupine

Podjetja (vključno z MSP in start-up podjetji), akademska sfera (strokovnjaki iz relevantnih področij).

INVESTICIJE

D. Spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij

Ključni izzivi

Pri pripravi strokovnih podlag za celovito oceno možnosti za uporabo soproizvodnje in daljinskega ogrevanja je bilo leta 2017 analiziranih 85 sistemov za daljinsko ogrevanje ali hlajenje. Pogoj učinkovitosti po zahtevah iz Direktive 2012/27/EU zadovoljuje le 56 proizvodnih obratov oziroma 66 % analiziranih obratov. Obrate, ki ne zadovoljujejo pogoja učinkovitosti daljinskega ogrevanja in hlajenja, je treba prestrukturirati in nadgraditi, saj predstavljajo potencial za povečanje energetske učinkovitosti.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Na podlagi javnega razpisa bodo naložbe v povečanje deleža OVE v daljinskih sistemih za najmanj 26 MW dodatno inštalirane toplotne moči OVE izbrane na podlagi meril za ocenjevanje za povečanje deleža OVE v sistemih daljinskega ogrevanja. Za izvedbo so predvidene investicije v skupni vrednosti 37 mio EUR brez DDV. Predvidena sredstva NOO znašajo 11 mio EUR nepovratnih sredstev.

Cilji

Povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti sistemov daljinskega ogrevanja (optimizacija delovanja, širitve idr.) z ukrepi za povečanje izrabe OVE in odvečne toplote, **spodbujanje soproizvodnje toplote in elektrike** (SPTE) iz OVE (npr. lesna biomasa), proizvodnje toplote iz OVE z rabo biomase, uporabe toplotnih črpalk, geotermalne energije, sončnih kolektorjev in povezovanje sektorjev (z izvedbo hranilnikov energije, uvajanje tehnologij »power2heat« idr.). Sežig odpadkov (angl. waste-to-heat) v energetske namene ni vključen v te naložbe.

Naložbe v prenovo in širitve obstoječih sistemov daljinskega ogrevanja bodo povečale delež rabe OVE z uporabo novih, naprednih in inovativnih rešitev ter tehnologij.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Pogoji za dodelitev sredstev in merila za izbor projektov bodo podrobneje opredeljeni v razpisni dokumentaciji. Predlagani projekti, ki bodo izpolnjevali pogoje upravičenosti, se bodo presojali na podlagi meril za ocenjevanje. Poleg nacionalnih in evropskih pravil, ki določajo zahteve glede gradnje in posegov v okolje, bo kot pogoj za izvedbo naložb določeno tudi spoštovanje »načela, da se ne škoduje bistveno«, ki ga določa 12. člen Uredbe (EU) 2020/852 o ustanovitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb. Financirale se bodo izključno naložbe, ki bodo z uporabo zgoraj naštetih tehnologij povečevale delež proizvedene toplote iz OVE, seznam primernih tehnologij bo del razpisnih pogojev. Prestrukturirani sistemi daljinskega ogrevanja in hlajenja bodo uporabljali vsaj 50 % energije iz obnovljivih virov, 50 % odvečne toplote, 75 % toplote iz soproizvodnje ali 50 % kombinacije takšne energije in toplote v skladu z Direktivo 2012/27/EU in kot je navedeno v okviru intervencijske kode 034 bis iz Priloge VI k Uredbi (EU) 2021/241. Poleg tega bo morala biti v primeru izrabe biomase naložba skladna z zahtevami iz opombe 8. poglavja VI Uredbe (EU) 2021/241 kot navedeno: »Cilj ukrepa se nanaša na proizvodnjo električne energije ali toplote iz biomase v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001, cilj ukrepa je doseči vsaj 80 % prihranek emisij toplogrednih plinov v obratu zaradi uporabe biomase v zvezi z metodologijo za prihranek emisij toplogrednih plinov in z relativno primerjalno vrednostjo za fosilna goriva iz Priloge VI k Direktivi (EU) 2018/2001.«

Prijavitelji bodo lahko gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki po Zakonu o gospodarskih družbah in zadruge po Zakonu o zadrugah. V skladu z vsemi relevantnimi predpisi morajo razpolagati z vsemi dovoljenji, pravicami in soglasji za izvedbo investicije. Prijavitelj mora izkazati, da ima za izvedbo projekta pridobljeno pravnomočno gradbeno dovoljenje.

Predvidena je objava javnega razpisa, pripravljenega na podlagi ene od obstoječih shem »de minimis« pomoči Spodbujanje učinkovite rabe energije, daljinskega ogrevanja in rabe obnovljivih virov energije (številka priglasitve M001-2399270-2016) ali sheme državne pomoči Spodbujanje učinkovite rabe energije, daljinskega ogrevanja in rabe obnovljivih virov energije (številka priglasitve BE01-2399270-2016, SA.46207). Javni razpis bo izvajalo Ministrstvo za infrastrukturo.

Narejena je bila podrobna prostorska analiza, ki obravnava možnosti širitve obstoječih sistemov daljinskega ogrevanja in ugotavljanje novih območij, kjer bi bili mikro in veliki sistemi daljinskega sistema ekonomsko upravičeni že danes in v letih 2030 in 2040, ko bodo potrebe po oskrbi s toploto manjše, ker bodo stavbe energetsko učinkovitejše. Tako je bila glede na različne scenarije ugotovljena dejanska možnost za priklop na sisteme daljinskega ogrevanja za eno- in večstanovanjske stavbe, javne stavbe

in drug storitveni sektor. Naložbe se bodo spodbudile z liberalizacijo sistemov daljinskega ogrevanja prek vzpostavitve sistemskega operaterja in z vključevanjem novih dobaviteljev obnovljivih virov in obstoječe toplote v obstoječe daljinske sisteme na podlagi vnaprej znanih pogojev.

Časovnica

2022: objava javnega razpisa
2023: obvestilo o rezultatih javnega razpisa in podpis pogodb o sofinanciranju z upravičenci
2024: vmesna poročila o izvajanju operacij
2025: pregled in potrditev poročil o zaključenih investicijah

Ciljne skupine

Srednja in mala podjetja, podjetja na področju javnih služb na področju oskrbe s toploto, koncesionarji za dobavo toplote, podjetja, ki dobavljajo odvečno toploto v sisteme daljinskega ogrevanja, javna komunalna podjetja.

E. Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije

Ključni izzivi

Potrebno je lociranje in zagotovitev primernih geotermalnih pogojev za izvedbo naložbe v proizvodnjo električne energije iz geotermalne energije, ki v Sloveniji še ne deluje, zato je potrebna priprava pogojev za pilotno izvedbo, kar je tudi eden od načrtovanih ukrepov v NEPN.

Na področju izkoriščanja vodne energije bi se usmerili v izvedbo projekta, ki je v dovolj zreli fazi načrtovanja in pridobivanja vseh upravnih dovoljenj, da je njegova izvedba mogoča v zastavljenih časovnih okvirih.

V primeru, da tovrstni projekti ne bi bili izvedljivi v obdobju do leta 2026, bi se preusmerili na druge tehnologije proizvodnje elektrike iz OVE, kot so sončne elektrarne na stavbah v javni lasti.

Cilji

Cilj ukrepa je spodbuditi izgradnjo novih proizvodnih zmogljivosti za proizvodnjo električne energije iz hidro- in geotermalne energije. Navedeno bomo dosegli z najmanj dvema naložbama, kjer je pomemben pogoj za izvedbo zadostna zrelost projekta. V primeru neizkoriščenja razpoložljivih sredstev za namene hidro in geotermalne energije, bi izkoristili razpoložljive proste površine streh stavb v javni lasti za postavitev sončnih elektrarn.

Ukrep bo prispeval k doseganju ciljev OVE v NEPN.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicije v izgradnjo hidroelektrarne in/ali geotermalne elektrarne, s čimer bomo zagotovili proizvodnjo električne energije iz OVE, ki so ocenjene na 166 mio EUR brez DDV. V primeru postavitve sončnih elektrarna na javnih stavbah se ocena naložb giblje v višini do 50 mio EUR brez DDV.

Predvidena so sredstva Sklada za okrevanje in odpornost (v nadaljevanju: SOO) v višini 50 mio EUR. Pojasnilo je v podano v 12. poglavju Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Zaradi visoke začetne investicije v tovrstne proizvodne naprave za proizvodnjo električne energije se načrtuje financiranje investicij v obliki nepovratnih sredstev prek javnega razpisa. Predmet javnega razpisa bo dodelitev nepovratnih sredstev za sofinanciranje naprav za proizvodnjo električne energije iz geotermalne in vodne energije. Finančne spodbude, ki se bodo dodeljevale kot državne pomoči, bodo namenjene gradnji novih večjih objektov za proizvodnjo električne energije iz geotermalne in vodne energije.

Pogoji za dodelitev sredstev in merila za izbor projektov bodo podrobneje opredeljena v razpisni dokumentaciji. Predlagani projekti, ki bodo izpolnjevali pogoje upravičenosti, se bodo presojali na podlagi meril za ocenjevanje. Poleg nacionalnih in evropskih pravil, ki določajo zahteve glede gradnje in posegov v okolje, bo kot pogoj za izvedbo investicij določeno tudi spoštovanje »načela, da se ne škoduje bistveno«, ki ga določa 12. člen Uredbe (EU) 2020/852 o ustanovitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb. Izbrani projekti bodo morali izpolnjevati pogoje iz Priloge VI k Uredbi (EU) 2021/241, intervencijska koda 032 (geotermalne in hidroelektrarne) oziroma 029 (sončna energija).

Prijavitelji bodo lahko gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah in zadruge v skladu z Zakonom o zadrugah. V skladu z relevantnimi predpisi bodo morali razpolagati z vsemi dovoljenji, pravicami in soglasji za izvedbo naložbe. Prijavitelj bo moral izkazati, da ima za izvedbo projekta pridobljeno pravnomočno gradbeno dovoljenje.

Za spodbujanje naložb v geotermalne in hidroelektrarne se bo oblikovala nova shema državne pomoči, saj predvidene investicije presegajo okvir obstoječe sheme državne pomoči »Spodbujanje učinkovite rabe energije, daljinskega ogrevanja in rabe obnovljivih virov energije« (številka priglasitve BE01-2399270-2016). Sofinancirali se bodo upravičeni stroški za spodbujanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov in vgradnjo sistemov za samooskrbo z električno energijo iz obnovljivih virov energije, ki so sestavljeni iz naprave za proizvodnjo električne energije z izkoriščanjem obnovljivih virov energije, hranilnika energije oziroma toplotne črpalke, ki se določijo v skladu s šestim odstavkom 41. člena Uredbe (EU) št. 651/2014.

V primeru neizkoriščenja razpoložljivih sredstev za namene hidro- in geotermalne energije bi objavili javni razpis za postavitev sončnih elektrarn na stavbah v javni lasti, kjer bi bil investitor javni sektor. Spodbude v tem primeru ne bi predstavljale državne pomoči.

Stroški:

Upravičeni stroški so:
- stroški zunanjih dobaviteljev in izvajalcev, povezani z izgradnjo elektroenergetskega postroja,
- nakup opreme, ki je neposredno povezana s pridobivanjem električne energije iz geotermalne in vodne energije oziroma sončne energije,
- stroški storitev strokovnega nadzora gradnje v vrednosti 3 % od upravičenih stroškov operacije.

Upravičeni stroški so lahko upravičeni le v okviru upravičenega namena. Sofinanciranje ne bo odobreno za nakup rabljenih naprav, pilotnih naprav in prototipnih naprav. Predmet operacije mora biti nabavljen od tretjih oseb pod tržnimi pogoji. Za tretje osebe se ne morejo šteti osebe, ki so več kot 25-odstotno lastniško ali kapitalsko povezane s prijaviteljem.

S sredstvi SOO bo predvidoma sofinanciranih 30 % upravičenih stroškov oziroma kot bo opredeljeno s shemo državne pomoči. Preostala sredstva, ki bodo potrebna za izvedbo investicije, mora zagotavljati investitor. Za namen postavitev sončnih elektrarn na stavbah v javni lasti bi bila stopnja financiranja 100 %, pri čemer bi investitor zagotavljal stroške DDV.

Časovnica

2022: objava javnega razpisa
2023: podpis pogodb o sofinanciranju z izbranimi upravičenci
2023: objava javnega poziva za sončne elektrarne v primeru neizkoriščenih sredstev
2024-2025: vmesna poročila o izvajanju operacij
2026: zaključek naložb

Ciljne skupine

Geotermalne in hidroelektrarne: elektroenergetska podjetja, investitorji v proizvodne naprave.
Sončne elektrarne: javni sektor.

F. Krepitev distribucijskega omrežja električne energije

Ključni izzivi

Potrebna bodo velika investicijska vlaganja v distribucijsko omrežje električne energije, da bo ustrezno prilagojeno na večje število toplotnih črpalk, polnilnic za e-mobilnosti ter za integracijo naprav za proizvodnjo električne energije iz OVE.

Cilji

Cilj naložb je prilagoditi kapacitete distribucijskega omrežja za (večji) odjem električne energije iz OVE.

Cilj ukrepa je pospešiti celovit razvoj in vodenje omrežja za distribucijo električne energije za večjo zmogljivost, odpornost proti motnjam, naprednost, povezljivost in prilagodljivost, kar bo omogočilo izkoriščanje prožnosti virov in bremen, vključevanje toplotnih črpalk, pospešeno uvajanje e-mobilnosti, vključevanje naprav za proizvodnjo in shranjevanje električne energije iz OVE.

Vrsta, narava in obseg investicije

Investicijske spodbude bodo namenjene naložbam v posodobitev električnega distribucijskega omrežja za potrebe priklopa proizvodnih naprav na OVE, toplotnih črpalk in e-mobilnosti, in sicer z naslednjimi ukrepi:

- nadgradnja distribucijskega omrežja z novimi transformatorskimi postajami,
- izgradnja novega nizkonapetostnega omrežja.

Predvidena sredstva obsegajo 80 mio EUR sredstev SOO, od tega je 50 mio EUR predvidenih kot povratni del, kar je pojasnjeno v poglavju 1.1.11 Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih. Naložbe so ocenjene na 324 mio EUR brez DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V skladu z reformo na področju oskrbe z električno energijo bodo distribucijski operaterji v svojih načrtih zagotavljali preglednost glede potrebnih srednje in dolgoročnih storitev prožnosti ter vključili načrtovane naložbe v naslednjih desetih letih s posebnim poudarkom na glavni distribucijski infrastrukturi, ki je potrebna za priključitev novih proizvodnih zmogljivosti in novih odjemalcev, vključno s polnilnimi mesti za električna vozila. Načrt za razvoj omrežja vključuje tudi uporabo prilagajanja odjema, energetsko učinkovitost, objekte za shranjevanje energije ali druge vire, ki jih operater distribucijskega sistema uporablja kot alternativo širitvi sistema in oceno prostih zmogljivosti za priključevanje dodatne razpršene proizvodnje in hranilnikov energije, ki temelji na analizi zmogljivosti v celotnem distribucijskem omrežju. Distribucijski operater se o načrtu za razvoj omrežja posvetuje z vsemi zadevnimi uporabniki sistema in sistemskim operaterjem.

Pogoji za dodelitev sredstev in merila za izbor projektov bodo podrobneje opredeljeni z javno objavo razpisa oziroma poziva za neposredno potrditev operacij. Predlagani projekti, ki bodo izpolnjevali pogoje upravičenosti, se bodo presojali na podlagi meril za ocenjevanje. Poleg nacionalnih in evropskih pravil, ki določajo zahteve glede gradnje in posegov v okolje, bo kot pogoj za izvedbo naložb določeno tudi spoštovanje »načela, da se ne škoduje bistveno«, ki ga določa 12. člen Uredbe (EU) 2020/852 o ustanovitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb. Izbrani projekti bodo morali izpolnjevati tudi pogoje iz Uredbe (EU) 2021/241, Poglavje VI, intervencijska koda 033 (pametni energetski sistemi).

Prijavitelji po tem razpisu so gospodarske družbe, ki imajo v lasti elektroenergetsko omrežje, na katerega so priključeni končni odjemalci električne energije v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah. V skladu z relevantnimi predpisi morajo razpolagati z vsemi dovoljenji, pravicami in soglasji za izvedbo investicije.

V predmetnih ukrepih te komponente, ki se navezujejo na krepitev distribucijskega omrežja, se bo proučila možnost uporabe smernic Evropske komisije o državnih pomočeh (https://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/grid_energy_en.pdf).

V kolikor pogojem ne bo zadoščeno, bo priglašena nova shema državnih pomoči.

Stroški:

Upravičeni stroški, ki se financirajo, obsegajo:

- stroške storitev zunanjih izvajalcev,
- gradbeno, obrtniška in instalacijska (izvedbena) dela,
- stroške za opremo,
- stroške drugih smiselnih ukrepov, če so nujni del za izvedbo projekta ter so bistveni za dosego ciljev projekta,
- stroške informiranja in komuniciranja.

Stroški so lahko upravičeni le v okviru upravičenega namena. Sofinanciranje ne bo odobreno za nakup rabljenih naprav, pilotnih naprav in prototipnih naprav. Predmet operacije mora biti nabavljen od tretjih oseb pod tržnimi pogoji. Za tretje osebe se ne morejo šteti osebe, ki so več kot 25-odstotno lastniško ali kapitalsko povezane s prijaviteljem.

Ocenjujemo, da bodo načrtovana sredstva SOO predstavljala do 30 % upravičenih stroškov investicije oziroma kot bo opredeljeno s shemo državne pomoči. Preostala sredstva, potrebna za izvedbo investicije, mora zagotavljati investitor. Natančna stopnja financiranja bo določena v javnem razpisu in bo predhodno usklajena z Agencijo za energijo.

Časovnica

2022: objava javnega razpisa/poziva
2023: podpis pogodb o sofinanciranju z izbranimi upravičenci
2024-2025: vmesna poročila o izvajanju operacij
2026: zaključek investicij

Ciljne skupine

Elektro-distribucijska podjetja.

G. Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu

Ključni izzivi

Ključni izzivi so opredeljeni na ravni komponente in reforme.

Cilji

Naložbe so skladne z naslednjimi cilji:

- spodbujanje zniževanja energetske in emisijske intenzivnosti z učinkovito in razvojno naravnano energetsko tranzicijo z intenzivnejšo uporabo naprednih tehnologij in uvedbo inovativnih poslovnih modelov. Pospešeno uvajanje digitalnih inovacij za fleksibilizacijo trga: odprtost, nizki stroški vstopa na trg, povezovanje v platforme;
- podpora spremembam poslovnih modelov ter razvoj novih inovacijskih platform (platform za prenos energije iz različnih virov energije v realnem času in prilagodljivost potreb po električni energiji z njeno razpoložljivostjo);
- krepitev energetskega managementa, usmerjenega v pripravo strategij za upravljanje s porabo električne energije, vključno z oblikovanjem standardov za povečanje transparentnosti, inovativnosti in konkurenčnosti;
- povečanje potenciala energetske učinkovitosti v gradbenem sektorju; gradbeništvo je med največjimi porabniki energije, pri čemer največji delež dosega stanovanjski sektor. Na voljo bodo intenzivnejše spodbude za uporabo digitalnih orodij, kot je BIM ipd.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predvidene so naložbe v podjetja v skupni višini 5 mio EUR nepovratnih sredstev. Investicijski del bo razdeljen tako, da bo 3 mio EUR namenjenih pilotnim tehnološkim rešitvam za predvidene aktivnosti, ki jih bo opredeljevala reforma (platforma za izmenjavo energije – tržnica oziroma borza, tehnološka rešitev oziroma orodje za register ETS in tehnološka rešitev za pospešitev izvedbe BIM in koncepta krožnega gradbeništva). Preostala 2 mio EUR pa se bosta namenila za delovanje tehnološkega laboratorija, in sicer za pet do sedem tehnoloških rešitev podjetij (najvišja vrednost po shemi »de

minimis« 200.000 EUR/projekt) in za pokritje stroškov strokovnjakov, ki bodo sodelovali v tem testnem laboratoriju.

Naložbe se bodo izvedle v obdobju 2021-2026, natančnejše časovnice po posameznih naložbah bodo določene, ko bo zanje izdelana dokumentacije za izvedbo.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Program povečanja energetske učinkovitosti v gospodarstvu (v nadaljevanju: program) v celoti ustreza reformnemu delu, saj se bo izvajal po sklopih (korakih), ki prispevajo k povečanju energetske učinkovitosti v podjetjih in doseganju rezultatov glede na mejnike, in sicer z vidika opredelitve potreb, mapiranja in izdelave energetskih strategij ter z vidika spodbujanja ozaveščenosti, izvedbe naložb v opredmetena in neopredmetena sredstva (komplementarne naložbe) za povečanje produktivnosti in učinkovitosti poslovanja, vključno z razvojem znanj, veščin, izvedbe organizacijskih sprememb z uporabo procesnih inovacij, vpeljavo novih sistemov in novih poslovnih modelov ter spodbujanjem dostopa do novih produktnih in geografskih trgov.

MGRT bo izvedel postopek javnega razpisa za izbor operacij (konzorcijev za izvedbo pilotnih projektov na ključnih področjih za nadaljnji razvoj modelov energetske učinkovitosti). Prva faza se bo financirala iz nepovratnega dela sredstev, druga pa iz povratnega dela.

Z ustreznimi merili za izbor bo zagotovljena skladnost projektov z navedenimi tehničnimi smernicami, in sicer tudi za projekte, ki so zajeti v sistem EU za trgovanje z emisijami, s čimer bo zagotovljeno, da bodo podprte naprave dosegle načrtovane emisije toplogrednih plinov, ki so pod referenčno vrednostjo za brezplačno dodelitev pravic do emisije kot je določeno v Izvedbeni uredbi Komisije (EU) 2021/447.

Program bo v začetni fazi pokrival tri ključna fokusna področja, za katera bodo razvita tehnološka orodja za testno aplikacijo na vsebinah, opredeljenih v pilotnem delu (za uvajanje krožnega gospodarstva s poudarkom na gradbeništvu in materialih, model platforme za zmanjševanje razpršenosti proizvajalcev energije iz obnovljivih virov ipd.), poleg tega pa bo vzpostavljen testni laboratorij za regulatorne rešitve, ki bo namenjen razvoju in testiranju novih tehnoloških rešitev in njihovih učinkov na regulatorni okvir.

Rezultati prve faze se bodo uporabili za vzpostavitev razvojnih stebrov (sodelovalnih mehanizmov) oziroma razvojnih konzorcijev za izvedbo krepitve energetske učinkovitosti sodelujočih podjetij, ki bodo vključena v te mehanizme, kar se bo v drugi fazi financiralo s povratnimi sredstvi.

(1) Platforma - inovativni model upravljanja s ponudbo in povpraševanjem po električne energiji (borza ali tržnica OVE)

Vzpostavljen bo pilotni model platforme kot mehanizma, ki ureja razmerja med ponudniki električne energije, jim omogoča dostop do trga, omogoča neposredno interakcijo s porabniki, kar v naslednji fazi pomeni spodbujanje investicij v zelene tehnološke rešitve in prilagoditev sistemov na strani uporabnikov. Za ta namen bo izdelano tehnološko orodje, platforma, ki bo v vlogi »tržnice« ali borze (angl. market place)podpirala procese proizvodnje in prenosa energije iz OVE v omrežje in v okviru katere bo opredeljena arhitekturna zasnova rešitve; opredelil se bo nabor podatkov, relevantnih za vstop v platformo, ki bodo osnova za opredelitev identifikatorjev in načina zapisa podatkov, način integracije v sistem in osnovni parametri (standardi za integracijo), ki se bodo navezovali na podatke iz e-energetske izkaznice podjetij. Z namenom lažjega dostopa do sistema transakcije energije bodo motivirani dodatni proizvajalci za vstop v platformo, na drugi strani pa bodo dodatni uporabniki lažje dostopali do ustvarjene električne energije iz OVE. Projekt bo tako podprl reformo v smeri povečanja energetske učinkovitosti na ravni podjetij in drugih končnih uporabnikov. Predvidena je povezava vsaj 30 podjetij - ponudnikov OVE in komplementarnih storitev ter porabnikov električne energije v platformo. V drugi fazi je načrtovana tehnološka prilagoditev in uvajanje procesnih izboljšav v podjetja, ki so porabniki energije in bodo podprta s povratnimi sredstvi.

(2) Pilotni projekt inovativne tehnološke rešitve za orodje/register ETS za podjetja, ki so vključena v sistem ETS

Tehnologija distribuiranih zapisov omogoča digitalni mehanizem zapisovanja in sledenja ločenih tokov informacij, ki so povezani z EU Dovolilnicami (angl. EU Allowances – EUA), tudi ko se prenašajo v

različnih pravnih sistemih oziroma jurisdikcijah. Ob upoštevanju teh lastnosti je lahko tehnologija distribuiranih zapisov zelo ustrezna za razvoj novega evropskega registra kuponov na nacionalni in nadnacionalni ravni oziroma na ravni EU.

Slika 1: ETS Register v tipičnem okolju

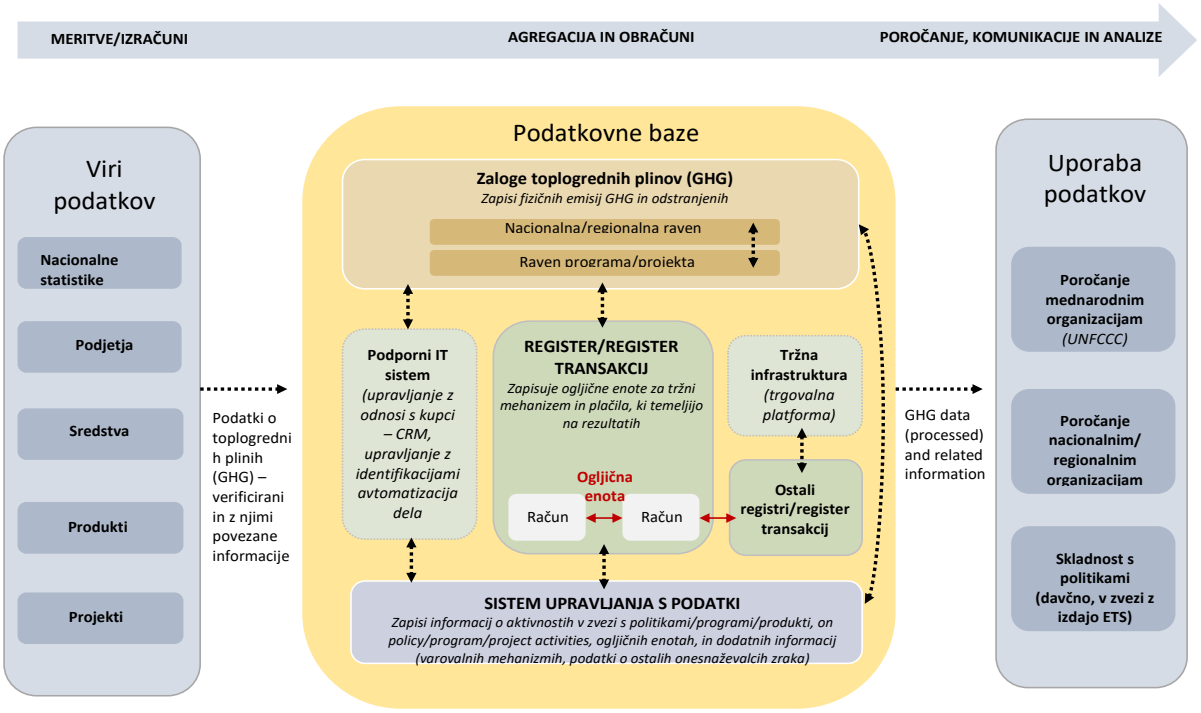

ETS registri in DLT (tehnologija distribuiranih zapisov)

Znotraj nacionalnega pravnega sistema ali nadnacionalnih regulatornih sistemov lahko obstaja več registrov ali več centraliziranih zapisov (posledica pravnih omejitev, omejitev zaradi zaupnosti, institucionalnih ovir in drugih dejavnikov).

S paradigmo uporabe tehnologije distribuiranih zapisov lahko novi in obstoječi trgi (trgi dobrin, okoljski in klimatski trgi) integrirajo univerzalni zapis ali pa se vzpostavijo ob upoštevanju univerzalnega zapisa in trgujejo z določenimi lastnostmi. Dogodki, ki jih je mogoče fizično meriti in ki so predstavljeni v podatkih iz produkcije ali poslovanja, se lahko certificirajo po novih standardih in agregirajo v nova, splošno sprejeta sredstva.

Pristop je odvisen od:

- tega, kako se integrirajo podatki iz produkcije (podprti z ustrezno tehnologijo, kot npr. IoT),
- naslednje generacije upravljanja, ki podpira digitalne pristope k spremljanju, poročanju in potrjevanju (angl. MRV – Monitoring, Reporting, Verification),
- večjega obsega podatkov, ki podpirajo procese MRV (analitika velepodatkov ali množičnih podatkov) in
- širše uporabe funkcionalnosti tehnologije distribuiranih zapisov v kontekstu dinamičnega trga v (ali blizu) realnem času.

ETS register se lahko pilotno realizira s/z:

- oblikovanjem tehnološke rešitve za podporo slovenskemu ETS registru na tehnologiji distribuiranih zapisov,
- spremljanjem, poročanjem in potrjevanjem (MRV) na tehnologiji distribuiranih zapisov,
- integracijo z zunanjimi sistemi,
- pilotnim modelom tehnološke rešitve s čezmejno interoperabilno funkcionalnostjo za evropsko raven.

Na podlagi Akcijskega načrta bo oblikovana rešitev za vzpostavitev tehnološke rešitve oziroma orodja za register ETS za podjetja, ki so vključena v sistem ETS, ki bo omogočal arhitekturno rešitev in izvedbo

predlaganega standardiziranega zajema podatkov na osnovi izdelane metodologije. Pilotno bo na tem mestu uporabljena tehnologija distribuiranih zapisov, ki omogoča digitalni mehanizem zapisovanja in sledenja ločenih tokov informacij, ki so povezani z EU Dovolilnicami (angl. EU Allowances – EUA). Z interoperabilnostjo platforme – registra bomo naslovili tudi čezmejni vpliv v primeru prenosa informacij v primerih, ko se prenašajo v različnih pravnih sistemih oziroma jurisdikcijah. Ob upoštevanju teh lastnosti je lahko tehnologija distribuiranih zapisov zelo ustrezna za razvoj novega evropskega registra kuponov. K vstopu v register bomo nagovorili strokovno javnost in predstavnike politik, posebna pozornost pa bo namenjena podjetjem, ki so izdajatelji emisijskih kuponov, saj jih bomo na tak način še dodatno spodbudili k zmanjšanju izpustov CO_2, hkrati pa omogočili zmanjšanje potrebe po nakupih ETS.

(3) Razvoj in vzpostavitev integracijskega modela platforme za testno implementacijo BIM modela na področju gradbeništva v navezavi na krožno gospodarstvo in Celovit strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP – KG) Deep Demonstration

Vzpostavljen bo pilotni model tehnološke platforme za uporabo modela BIM na področju gradbeništva. V tem kontekstu je prav tako predvidena platforma, ki bo podprla sledenje porabe materialov in njihove ponovne uporabe v njihovi življenjski dobi. Omogočila bo ustrezno načrtovanje in uporabo materialov na energetsko učinkovit način in opredelila postopke, ki bodo omogočali večjo energetsko učinkovitost v gradbeništvu, in sicer z ustreznim načrtovanjem v življenjski dobi materialov (angl. life-cycle management), sledljivostjo materialov in optimizacijo uporabe za nižji okoljski odtis. V okviru te tehnološke rešitve bo prav tako določena arhitekturna rešitev, nabor relevantnih podatkov za sledljivost, v navezavi na CSP - KG pa bo opredeljena tudi e-izkaznica materialov.

(4) Testni laboratorij za razvoj tehnoloških rešitev za povečanje energetske učinkovitosti v podjetjih (npr. na področjih hrambe električne energije, proizvedene iz OVE, v povezavi s čezmejnim projektom skupnega evropskega pomena Baterije, in trajnostne mobilnosti, energetske samooskrbe, krožnega gospodarstva, uporabe podnebno-nevtralnega vodika, uporabe biomase in biotehnologij, zajemanja in uporabe ogljika, shranjevanja ogljika, hranilnikov energije ter drugih relevantnih področij za energetsko učinkovitost).

V okviru testnega laboratorija bo podprtih od pet do sedem inovativnih tehnoloških storitev, ki bodo prispevale k učinkoviti nadgradnji regulatornega okvira (npr. na področju fleksibilizacije – flexibility market - in prenosa evropskega regulatornega okvira na nacionalno raven), ob uspešno zaključenem testnem obdobju nadgrajene v obliki konzorcijev na stebrnih področjih energetske učinkovitosti v drugi fazi izvajanja programa. Komplementarno se bodo izvedli instrumenti spodbujanja energetskih skupnosti in povečanja energetske učinkovitosti v podjetjih in nastanitvenih objektih (do končnih uporabnikov) v večletnem finančnem okviru (v nadaljevanju: VFO) 2021–2027.

Partnerstva: pristop: oblikovati industrijsko skupino z minimalnim naborom deležnikov, ki ji predseduje regulator ali državni organ. Partnerstva bodo oblikovana skozi povezovanje deležnikov. **Raziskave in razvoj:** ključni zunanji partnerji izhajajo iz raziskovalnih in tehnoloških industrij. Z njihovo pomočjo se bo razvila tehnologija in procesi, ki so potrebni za razvoj pilotnih področij,

Časovnica

- Q4/2021: objava javnega razpisa/povabila za projekte na pilotnih področjih
- Q4/2021: vzpostavitev testnega laboratorija in objava povabila za inovativne tehnološke rešitve
- Q2/2022: izdelane arhitekturne rešitve za pilotne platforme in registre (3)
- Q2/2022: zaključek testnega obdobja za vsaj tri inovativne tehnološke rešitve v testnem laboratoriju
- Q4/2022: zaključek testnega obdobja za vsaj štiri inovativne tehnološke rešitve v testnem laboratoriju

Ciljne skupine

Podjetja, ki proizvajajo emisije toplogrednih plinov, trgovci, ponudniki tržne infrastrukture, vključno z menjalnicami oziroma borzami, ki izvajajo avkcije pravic.

1.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Reforma na področju obnovljivih virov energije predvideva tudi možnost sklepanja pogodb o statističnih prenosih določene količine energije iz obnovljivih virov energije, ki se doda ali odšteje količini energije iz obnovljivih virov, proizvedeni v Republiki Sloveniji. Ti prenosi bi se lahko izvajali tudi v okviru Platforme Unije za razvoj energije iz obnovljivih virov. Pomembni so predvsem za potrebe doseganja ciljev deleža OVE, v kolikor Slovenija v tem pogledu ne bi bila uspešna. Prijavljena je namera k pristopu k mehanizmu Unije za financiranje energije iz obnovljivih virov za potrebe doseganja nacionalnih obveznosti deleža OVE, kjer smo tudi napovedali možnost vplačila potrebnega zneska.

Spodbujanje energetske učinkovitosti, ki bo podprta s tehnološkimi rešitvami, bo pomembno prispevala k strateški avtonomiji EU predvsem skozi tri pomembne elemente:

- prispevek k ohranjanju primata EU na področju tehnološke razvitosti, zelenega in digitalnega prehoda, kjer ima EU za cilj postati največji tehnološki igralec in pridobiti vodilno vlogo v primerjavi z ostalimi regijami, v prvi vrsti z ZDA in Kitajsko, zato je pomembno, da digitalna transformacija s hkratno krepitvijo lokalnih in globalnih verig vrednosti prispeva k tem ambicijam,
- zagotavljanje visoke ravni informacijske in kibernetske varnosti, zlasti v primerih tehnoloških rešitev dostopa do trga in ravnanja s podatki.

1.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Ni predvidenih čezmejnih in večdržavnih projektov.

Na podlagi reforme na področju obnovljivih virov energije bodo predvidene možnosti tudi na tem področju, in sicer bo nova zakonodaja naslovila tudi vprašanje sodelovanja Slovenije z drugimi državami članicami pri vseh vrstah skupnih projektov v zvezi s proizvodnjo električne energije ter energije za ogrevanje ali hlajenje iz obnovljivih virov. Pogodbene zadeve bodo urejene skladno z zakonom, ki ureja zunanje zadeve, EK bo ustrezno obveščena.

1.1.6. Zelena dimenzija komponente

Prispevek investicijskih ukrepov komponente Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije k podnebnim ciljem po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij	**034bis0 - Visoko učinkovita soproizvodnja toplote in električne energije, daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu** Predvideno prestrukturiranje sistemov daljinskega ogrevanja bo z večjo energetsko učinkovitostjo, uvajanjem obnovljivih virov energije in zmanjševanjem izpustov toplogrednih plinov prispevalo k blaženju podnebnih sprememb. Nove prestrukturirane sisteme daljinskega ogrevanja, t. i. sisteme četrte Generacije bodo odlikovale nizke delovne temperature, prožnost obratovanja, možnost soproizvodnje toplote in električne energije z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu, izraba odpadne toplote, shranjevanje toplote, povezovanje s sektorji proizvodnja električne energije, promet ter vključevanje OVE in odvečne toplote in uporaba sistemov za nadzor in upravljanje z energijo. Grez za prenovo obstoječe infrastrukture daljinskega ogrevanja in hlajenja, pri katerem se uporablja vsaj 50 % energije iz obnovljivih virov, 50 % odvečne toplote, 75 % toplote iz soproizvodnje ali 50 % kombinacije takšne energije in toplote kot to določa člen 2(41) Direktive 2012/27/EU. V primeru soproizvodnje z visokim izkoristkom iz OVE je cilj ukrepa doseči	100 %

	emisije v življenjskem ciklu, ki so nižje od 100 g CO2e/kWh ali toplote/hlajenja, proizvedene iz odpadne toplote. V primeru izrabe biomase bo naložba skladna z zahtevami iz opombe 8 Poglavja VI Uredbe (EU) 2021/241kot navedeno: cilj ukrepa se nanaša na proizvodnjo električne energije ali toplote iz biomase v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001, cilj ukrepa je doseči vsaj 80 % prihranek emisij toplogrednih plinov v obratu zaradi uporabe biomase v zvezi z metodologijo za prihranek emisij toplogrednih plinov in z relativno primerjalno vrednostjo za fosilna goriva iz Priloge VI k Direktivi (EU) 2018/2001.	
Investicija: Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije	**032 - Drugi obnovljivi viri energije (tudi geotermalna energija)** Investicije v proizvodne naprave na obnovljive vire energije bodo neposredno prispevale k povečanju deleža OVE v proizvodnji električne energije in prispevale k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.	100 %
Investicija: Krepitev distribucijskega omrežja električne energije	**033 - Pametni energetski sistemi (tudi inteligentna energetska omrežja in sistemi IKT) ter povezano shranjevanje** Predvidene investicije za krepitev distribucijskega omrežja bodo omogočale čim lažjo priključitev javno dostopnih in zasebnih polnilnih mest za električna vozila na elektroenergetsko omrežja, kar bo podprlo razogljičenje prometnega sektorja in hitrejše uvajanje OVE. Naložbe v distribucijsko omrežje posredno pripomorejo tudi k razogljičenju drugih gospodarskih panog, saj s povečanjem zanesljivosti sistema podpira vključevanje večjih porabnikov.	100 %
Investicija: Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu	**024 - Energetska učinkovitost in predstavitveni projekti v MSP in podporni ukrepi** Predvidene so investicije v okviru pilotnih projektov za opredelitev regulatornega in investicijskega okvira za učinkovito rabo energije v gospodarstvu.	40 %

Z reformnim delom komponente bomo izboljšali pogoje za uvajanje OVE v elektroenergetski sistem, kar bo pozitivno vplivalo na okoljske cilje, kot to določa Metodologija za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost.

1.1.7. Digitalna dimenzija komponente

Ukrepi bodo odgovarjali na izzive, ki so povezani z digitalnim prehodom in bodo usklajeni s smernicami Digital Europe. Strukturna sprememba v celoti prispeva k preobrazbi podjetij in industrijskih subjektov na področju proizvodnje energije in porabe energije, s tem pa tudi k njihovi odpornosti, povečanju produktivnosti in konkurenčnosti, kar jim na dolgi rok omogoča trajen obstoj in stalno rast.

S predvidenimi uporabami naprednih tehnologij, kot so vpeljava (industrijskega) interneta stvari – (I)IoT, konceptualizacija in ravnanje z velepodatki – big data, umetna inteligenca in strojno branje – AI/ML, blockchain, kibernetska varnost, prediktivna analitika in pametno napovedovanje odločitev, so ukrepi prav tako skladni s cilji Digital Europe.

V primeru povezave stavb z energetskim sektorjem je cilj povečati fleksibilnost proizvodnje, odjema, shrambe in pretvorbe energije ter izboljšati upravljanje energetskega in vodnega distribucijskega omrežja. Ključna konceptualna področja tu so:

- aktivno vključevanje odjema (angl. Demand Response) in naprednega vodenja odziva odjema (angl. Demand Side Management),

- spoznavnost, vodljivost in avtomatika distribucijskega omrežja (sistem upravljanja distribucijskih omrežij, angl. Distribution Management System),
- upravljanje z energijo (angl. Energy Management System - EMS),
- v tem okviru se hkrati podpira tudi razvoj naprednih mest in skupnosti.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Krepitev distribucijskega omrežja električne energije	**033 - Pametni energetski sistemi (vključno z inteligentnimi energetskimi omrežji in sistemi IKT) ter povezano shranjevanje** Načrtovane so okrepitve in nadgradnje omrežja in razvoj kompleksnih sistemskih platform, s katerimi bo v prihodnosti mogoče zagotoviti kakovostno oskrbo odjemalcev z električno energijo in boljšo odpornost proti morebitnimi motnjam. Investicije, ki so načrtovane v okviru komponente prispevajo h krepitvi distribucijskega omrežja izboljšujejo njegovo zmogljivost in prilagodljivost, povezanost podatkovnih baz in nadzor v realnem času pripomoreta k optimizaciji izvajanja procesov upravljanja in pravočasnega ukrepanje ob izrednih vremenskih dogodkih ali drugih motnjah ter omogočata hitrejše odločanje. Investicije bodo zajemale nove nadzorne sisteme in senzorske tehnologije, ki bodo omogočale interaktivno in inteligentno spremljanje, merjenje, nadzor kakovosti oziroma upravljanje proizvodnje, prenosa, distribucije ali porabe energije znotraj distribucijskega omrežja.	40 %

1.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

V skladu s Tehničnimi smernicami za uporabo »načela, da se ne škoduje bistveno« v skladu z Uredbo o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost (C(2021) 1054 final) smo za vsak predviden ukrep ocenili njegov vpliv na okoljske cilje. Na podlagi odgovorov na vprašanja iz kontrolnega seznama ugotavljamo, da noben od predvidenih ukrepov v okviru komponente Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije v gospodarstvu nima bistvenega škodljivega vpliva na katerega koli od šestih okoljskih ciljev.

Z ustreznimi merili za izbor bo zagotovljena skladnost projektov z navedenimi tehničnimi smernicami, in sicer tudi za projekte, ki so zajeti v sistemu EU za trgovanje z emisijami, s čimer bo zagotovljeno, da bodo podprte naprave dosegle načrtovane emisije toplogrednih plinov, ki so pod referenčno vrednostjo za brezplačno dodelitev pravic do emisije kot je določeno v Izvedbeni uredbi Komisije (EU) 2021/447.

Reforma na področju OVE ter povezane investicije, ki spodbujajo njihovo rabo, reforma na področju oskrbe z električno energijo in pripadajoči investicijski sklop ter reforma na področju učinkovite rabe energije v gospodarstvu in povezane investicije imajo pomemben pozitiven učinek predvsem na podnebne cilje, kar izhaja že iz Metodologije za spremljanje podnebnih ukrepov.

Izpolnjeni kontrolni seznami za vsak posamezen ukrep se nahajajo v prilogi NOO.

1.1.9. Mejniki, cilji, časovnica

Ključni mejniki in cilji komponente so:

1. *SKLOP: OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE*

<u>Reforma spodbujanja OVE v Sloveniji:</u>
- Q2/2022: uveljavitev Zakona o spodbujanju rabe iz obnovljivih virov energije
- Q4/2022: vzpostavitev enotne točke za podporo investitorjem pri pridobivanju soglasij za postavitev in priključitev proizvodnih naprav na OVE

- Q4/2024: skrajšanje in poenostavitev postopka priključevanja naprav za samooskrbo do 20 kW na 30 dni

Reforma oskrbe z električno energijo za potrebe spodbujanja OVE:
- Q2/2022: uveljavitev Zakona o oskrbi z električno energijo
- Q4/2025: povečanje za 55 MW moči iz novih priklopljenih in delujočih proizvodnih elektrarn za samooskrbo na OVE

Naložba: Spodbujanje prestrukturiranja daljinskih sistemov na OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij:
- Q4/2022: objava javnega razpisa za obnovljive vire energije v sistemih daljinskega ogrevanja
- Q4/2025: izvedba naložb povečanja deleža OVE v daljinskih sistemih (26 MW dodatno inštalirane toplotne moči OVE), ki so izbrane na podlagi meril za ocenjevanje

Naložba (povratni del): Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije:
- Q4/2022: oddaja naročil za nove proizvodne naprave na OVE
- Q2/2026: povečanje za 35 MW moči iz novih priklopljenih naprav za proizvodnjo elektrike na OVE

Naložba: Krepitev distribucijskega omrežja električne energije:
- Nepovratni del sredstev:
  - Q4/2022: objava javnega razpisa za elektroenergetske transformatorske postaje
  - Q2/2026: izvedba 980 novih transformatorskih postaj
- Povratni del sredstev:
  - Q4/2022: objava javnega razpisa za novo nizkonapetostno distribucijsko omrežje
  - Q2/2026: izvedba 1.520 km novega nizkonapetostnega distribucijskega omrežja

2. SKLOP: UČINKOVITA RABA ENERGIJE V GOSPODARSTVU

Reforma energetska učinkovitost v gospodarstvu:
- Q2/2022: model upravljanja za podporo proizvajalcem električne energije iz OVE pri dostopu do trga in izmenjavo energije z industrijskimi porabniki
- Q2/2022: najmanj 10 podjetij s pridobljeno e-izkaznico materialov (v sodelovanju s CSP – KG)
- Q2/2022: najmanj 10 podjetij s pridobljeno e-energetsko izkaznico
- Q4/2024: povečan obseg izvedbe priporočil iz energetskih pregledov za najmanj 10 %

Naložba: Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu:
- Q4/2022: vzpostavitev testnega laboratorija za regulatorne rešitve z namenom pridobivanja rešitev in rezultati pilotnih projektov za oblikovanje podporne sheme za financiranje s povratnimi viri
- Q4/2022: najmanj trije zaključeni tesni projekti za pilotne rešitve
- Q4/2022: najmanj pet podprtih inovativnih tehnoloških rešitev v okviru testnega laboratorija za regulatorne rešitve

1.1.10. Financiranje in stroški

Celotni stroški komponente Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije v gospodarstvu:
- 46 mio EUR nepovratnih sredstev in
- 100 mio EUR povratnih sredstev.

V nadaljevanju podajamo zgolj informacije o ocenjeni vrednosti naložb, medtem ko so podrobnejši pregledi ocen stroškov opredeljeni v prilogi NOO.

1. SKLOP: OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE

Investicija: Spodbujanje prestrukturiranja sistemov daljinskega ogrevanja s povečanjem izrabe OVE, ki vključujejo uporabo novih tehnologij

Predinvesticijske ocene naložb so bile podane s strani investitorjev v daljinske sisteme med strokovnimi posveti z deležniki iz sektorja sistemov daljinskega ogrevanja, ki ocenjujejo potencial investicij v

povečanje deleža OVE v višini najmanj 37 mio EUR. Primerjalna študija podjetij daljinskega ogrevanja, ki jo je izdelal IJS, je opredelila ukrepe za povečanje rabe OVE in sisteme shranjevanja energije v skupni vrednosti 30 mio EUR, še dodatnih 39 mio EUR pa so vredni spremljajoči ukrepi na omrežju za zgostitev odjema toplote. Ocenjena vrednost vseh naložb z vključenim DDV znaša 41 mio EUR oziroma 37 mio EUR brez DDV, ob upoštevanju predpostavke, da bo 11 mio EUR razpoložljivih nepovratnih sredstev predstavljalo 30 % višine naložbe upravičenih stroškov vezano na shemo državnih pomoči. Predvideno je prestrukturiranje vsaj treh daljinskih sistemov s povečanjem rabe OVE.

Glede na razpoložljive ocene bi bilo mogoče z razpoložljivimi nepovratnimi sredstvi izvesti prestrukturiranje daljinskih sistemov za povečanja deleža OVE v daljinskih sistemih v višini najmanj 26 MW dodatno inštalirane toplotne moči, ki so izbrane na podlagi meril za ocenjevanje.

Investicija: Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije (geotermalne in hidroelektrarne)

Investicijska ocena za izvedbo hidroelektrarne moči nad 10 MW znaša povprečno 3.000 EUR/kW električne moči: ocena vrednosti izhaja iz podatkov iz IRENA 2019 (https://irena.org/publications/2020/Jun/Renewable-Power-Costs-in-2019).

Investicijska ocena za izvedbo geotermalne elektrarne na podlagi podatkov iz IRENA 2019 (https://irena.org/publications/2020/Jun/Renewable-Power-Costs-in-2019), znaša do 5.000 EUR/kW inštalirane moči za izvedbo geotermalnih vrtin, postavitev in priklop sistema za proizvodnjo elektrike.

25 MW hidroelektrarna energija: 3.000 EUR/kW = 75 mio EUR (brez DDV)
10 MW geotermalna energija: 5.000 EUR/kW = 50 mio EUR (brez DDV)

Iz navedenih ocenjenih vrednosti izhaja, da za doseganje cilja 35 MW potrebujemo naložbe v hidro ali geotermalne elektrarne najmanj v višini 125 mio EUR upravičenih stroškov (brez DDV).

Investicijska ocena za izvedbo sončnih elektrarn na podlagi podatkov iz IRENA 2019 (https://irena.org/publications/2020/Jun/Renewable-Power-Costs-in-2019), znaša do 1.000 EUR/kW inštalirane moči za nabavo in montažo fotovoltaičnih panelov, razsmernikov in pripadajoče elektroinštalacije.

V primeru neizkoriščenosti sredstev za izvedbo geotermalne in/ali hidroelektrarne se sredstva namenijo izgradnji sočnih elektrarn, pri čeme se cilj ukrepa zviša na 50 MW inštalirane moči (100 % sofinanciranje, 1 mio EUR/MW).

Investicija: Krepitev distribucijskega omrežja električne energije (posodobitev električnega distribucijskega omrežja za potrebe priklopa proizvodnih naprav na OVE, toplotnih črpalk in e-mobilnosti)

NEPN na tem področju predvideva za okoli 420 mio EUR naložb letno v obdobju 2020-2030.

Na podlagi javnega razpisa bi financirali 980 novih transformatorskih postaj in 1.520 km novega nizkonapetostnega distribucijskega omrežja. Povprečen strošek izvedbe nove transformatorske postaje 20/0,4 kV je ocenjen na 50.800 EUR brez DDV (zemeljska in gradbena dela, transformator, elektro oprema, montaža, projektiranje), povprečen strošek 1 km nizkonapetostnega distribucijskega omrežja (zemeljska in gradbena dela, nosilni stebri, kabliranje, elektro oprema, montaža, projektiranje) pa 33.000 EUR brez DDV (60 % jih je v kanalih in 40 % v zemlji). Vir podatkov je IJS za namen priprave NEPN in Načrta razvoja distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji od leta 2021 do leta 2030.

Dokončno bo višina financiranja določena v razpisu in bo predhodno usklajena z Agencijo za energijo.

2. *SKLOP: UČINKOVITA RABA ENERGIJE V GOSPODARSTVU*

Investicija: Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti v gospodarstvu

Vrednost investicij v tem delu znaša 5 mio EUR nepovratnih sredstev. Stroški v okviru tega dela komponente se na investicijskem delu delijo na stroške za izvedbo treh pilotnih rešitev ter stroške za vzpostavitev in delovanje testnega laboratorija.

Stroški za izvedbo **treh pilotnih rešitev** se nanašajo na dve fazi izvedbe, in sicer je pri vseh pilotnih rešitvah predvidena prva faza – priprava vsebinske oziroma arhitekturne zasnove pilotnih projektov - in druga faza – priprava aplikacije ali protokola (aktivnosti so opisane v nadaljevanju pod točkama 1 in 2).

Stroški za **vzpostavitev testnega laboratorija** zajemajo stroške ekspertov, ki bodo sodelovali v laboratoriju z namenom ocene izvedljivosti, testiranja in validacije inovativne tehnološke rešitve, drugi del sredstev pa bo namenjen podpori tehnoloških rešitev, ki bodo razvite, testirane in validirane v okviru tega laboratorija (podrobnejši opis v okviru točke 3). Tehnološke rešitve bodo izbrane na podlagi predhodno opredeljenih kriterijev, ki bodo javno objavljeni v okviru testnega laboratorija po načelu inovativnega javnega naročanja.

Stroški v povezavi s posameznimi pilotnimi področji se nanašajo na naslednje vrste aktivnosti:
(1) priprava vsebinske oziroma arhitekturne zasnove pilotnih projektov: 300.000 EUR,
(2) priprava pilotne tehnološke rešitve za podporo navedenemu pilotnemu področju s protokolom in aplikacijo: 2.700.000 EUR,
(3) strošek vzpostavitve in delovanja testnega laboratorija: 1.400.000 EUR za projekte, 400.000 EUR za strokovnjake, 200.000 EUR za regulatorje oziroma zaposlene (kot projektno delo oziroma povečan obseg dela za delo na projektu).

Metodologija izračuna:
- cenik GZS o poslovnem svetovanju (gzs.si/zdruzenje_za_informatiko_in_telekomunikacije/vsebina/Koristni-dokumenti/Referenčni-cenik-storitev-ZIT-za-storitve-s-področja-IT/Aktualni-cenik),
- ARRS metodologija za RRI profile in tehnični in strokovni kader,
- historični podatki iz primerljivih preteklih razpisov (Demo Piloti I in II, SPS SK200).

1.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

SKLOP: Obnovljivi viri energije

S povratnimi sredstvi želimo podpreti dva investicijska sklopa na področju OVE, ki sta bila predstavljena v okviru te komponente, in sicer:

- **Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije (geotermalne elektrarne in hidroelektrarne)**

NEPN v obdobju 2020-2030 predvideva naložbe v višini 358 mio EUR v velike hidroelektrarne in termoelektrarne ter 100 mio EUR v pilotne projekte, kamor sodi tudi geotermalna elektrarna. Zadnja hidroelektrarna v Sloveniji je bila dokončana leta 2008, geotermalne elektrarne v državi še ni. Ker te naložbe predstavljajo pomemben korak k doseganju ciljev deleža OVE, bomo zanje namenili povratna sredstva SOO v višini 50 mio EUR.

Ocenjujemo, da bi bilo na letnem nivoju treba nameniti približno 50 mio EUR za ta namen, če želimo slediti ciljem NEPN, zato da se s povratnimi sredstvi podpre:
- izgradnja ene hidroelektrarne moči vsaj 10 MW.

Ob načrtovanju in izvedbi bomo zahtevali optimalno izrabo vodne energije, obenem pa se ne bo smelo na kakršenkoli način poslabšati trenutno stanje narave. Naložba bo morala biti izvedena v skladu z načeli DNSH, kar se bo zagotovilo s celovito presojo vplivov na okolje, ki bo morala biti izdelana v postopku pridobitve gradbenega dovoljenja:
- postavitev prve geotermalne elektrarne v Sloveniji, s čimer bi dosegli pomemben preboj na področju izrabe geotermalne energije za proizvodnjo elektrike, kar bi bilo odlično izhodišče za potencialne dodatne tovrstne naložbe.

Investicijske spodbude bodo namenjene za izvedbo ene geotermalne elektrarne moči do 15 MW, končna moč bo določena ob izvedbi vrtin, testiranju razpoložljivega toplotnega toka v njih in določitvi najprimernejšega načina izkoriščanja razpoložljive energije.

- **Krepitev distribucijskega omrežja električne energije**

Načrt razvoja distribucijskega sistema električne energije v Republiki Sloveniji od leta 2021 do leta 2030[9] v obdobju 2020-2030 predvideva investicije v višini 4.211.610.320 EUR, od tega lahko elektrodistribucijska podjetja sama zagotovijo finančna sredstva v višini 833 mio EUR in z dolgoročnim zadolževanjem še dodatnih 640 mio EUR, kar skupaj znaša 1.473 mio EUR, zato so potrebne tudi dodatne finančne spodbude, saj te naložbe predstavljajo pomemben korak k doseganju ciljev deleža OVE. Za kritje tega primanjkljaja je predvideno zadolževanje države v okviru povratnih sredstev SOO v višini 50 mio EUR. Zaradi velikih potreb po prilagajanju distribucijskega sistema za potrebe proizvodnih naprav na OVE, e-mobilnosti in velikega števila toplotnih črpalk predlagamo poleg nepovratnega tudi financiranje s povratnimi sredstvi. Nepovratni vir predstavlja pomemben potreben vzvod za zagon ocenjenega obsega investicij, ki ga bodo podjetja lahko dopolnila z zadolževanjem na trgu, kar bo pripomoglo k hitremu začetku in pravočasni izvedbi investicij.

Mejnik in cilj za predvidne naložbe na področju OVE za povratni vir so opredeljeni že v poglavju 1.1.9, in sicer:

Investicija: Proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije:
- Q4/2022: podpis pogodb o sofinanciranju z upravičenci
- Q2/2026: povečanje za 35 MW moči iz novih priklopljenih naprav na OVE

Investicija: Krepitev distribucijskega omrežja električne energije:
- Q4/2022: podpis pogodb o sofinanciranju z upravičenci
- Q2/2026: izvedba 1.520 km novega nizkonapetostnega distribucijskega omrežja

Obrazložitev financiranja in stroškov za izvedbo obeh naložb je podana že v poglavju 1.1.10. in prilogah tega dokumenta.

[9] https://www.sodo.si/storage/app/uploads/public/5ff/701/b40/5ff701b40a4eb853335849.pdf

Razvojno področje: ZELENI PREHOD

1.2. KOMPONENTA 2: Trajnostna prenova stavb (C1 K2)

1.2.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Domena politike:
energetska učinkovitost v stavbah, obnovljivi viri energije, obnova stavb, stanovanjske stavbe, podnebna politika, socialna politika, snovna učinkovitost, krožno gospodarstvo, NEPN, DSEPS.

Cilj komponente je spodbujanje učinkovite rabe energije v stavbah s trajnostno prenovo obstoječih javnih stavb, tako da se po prenovi za 30 % zmanjša njihova poraba v primerjavi s porabo pred prenovo ter s tem prispevati k podnebnim ciljem EU.

Za dosego tega cilja so ključne zakonodajne spremembe na področju načrtovanja in financiranja energetske prenove stavb javnega sektorja, ki bodo prispevale k pospešitvi obnove javnega stavbnega fonda, ter investicije v prenovo javnih stavb.

Načrtovane reforme:

- reforma načrtovanja in financiranja energetske prenove stavb javnega sektorja

Povezani sklopi investicij:

- trajnostna prenova in upravljanje stavb:
  - stavbe izjemnega upravnega pomena zaradi epidemije covid-19 (npr. policijska, pravosodna, upravna infrastruktura, civilna zaščita, vojašnice …),
  - stavbe izjemnega družbenega pomena zaradi epidemije covid-19 (zdravstvene infrastrukture, domovi za starejše občane in vzgojno izobraževalna dejavnost, kultura ...),
  - stavbe, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov (posebej usmerjeno v tehnologije prezračevanja, klimatizacije in digitalnega energetskega upravljanja),
  - energetska prenova večstanovanjskih stavb v javni lasti in
  - vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb javnega sektorja.

Ocenjeni stroški: ocenjena vrednost investicij znaša 105,27 mio EUR brez DDV. V okviru NOO je predvideno financiranje v višini 86,05 mio EUR.

S ciljem celovite obravnave tega področja in doseganja ciljev se ukrepi NOO medsebojno dopolnjujejo z ukrepi, financiranimi iz sredstev EKP 2014-2020 (2023), EKP 2021–2027 in IPE 2021–2027, deloma tudi s sredstvi iz pobude REACT-EU in državnega proračuna oziroma lastnih sredstev investitorjev.

CSR 2019
*Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami naj se osredotoči na raziskave in inovacije, **nizkoogljični in energijski prehod,** trajnostni promet (zlasti železniški) in okoljsko infrastrukturo, pri tem pa se upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020
*Prednost je treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Osredotočiti se je treba na **naložbe za zeleni in** digitalni prehod**, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije,** okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G; spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.*

1.2.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Glavni izzivi pri obnovi obstoječega stavbnega fonda se nanašajo na povečanje energetske in snovne učinkovitosti fonda. Ob analizi obstoječega stanja lahko izpostavimo naslednje ovire pri sprejemanju ukrepov trajnostne prenove javnih stavb in socialne infrastrukture:

a) **Star stavbni fond**

Slovenski stavbni fond obsega 87,3 milijona m^2 tlorisnih površin, pri čemer 76 % pripada stavbam, ki so bile grajene pred letom 1990. Evidenca stavb ožjega in širšega javnega sektorja obsega 9,7 milijona m^2, od tega je 480 stavb in 32 delov stavb ožjega javnega sektorja s skupno tlorisno površino 890.899 m^2, za katere velja:

- 39 % stavb je uradno zaščitenih kot del zaščitenega okolja ali zaradi njihovega posebnega arhitektonskega ali zgodovinskega pomena,
- okoli 23 % ocenjenih stavb ožjega javnega sektorja ne dosega zahtevane potresne odpornosti v skladu z Evrokod 8-1.

b) **Slaba energetska učinkovitost stavb**

Obstoječo slabo energetsko učinkovitost stavb je treba bistveno izboljšati in dvigniti najmanj na raven minimalne energetske učinkovitosti, ki je določena s predpisom, ki ureja učinkovito rabo energije v stavbah in ki postavlja glavne zahteve na ravni naslednjih kazalnikov:

- koeficient specifičnih transmisijskih toplotnih izgub skozi ovoj stavbe in minimalna vrednost toplotne prehodnosti elementov zunanje površina stavbe in ločilnih elementov delov stavbe,
- dovoljene letne potrebne toplote za ogrevanje stavbe,
- dovoljen letni potrebni hlad za hlajenje in
- letna primarna energija za delovanje sistemov v stavbi.

Na področju energetske prenove stavb v javnem in zasebnem sektorju za obdobje 2020–2030 je nujno obravnava izziva zmanjšanja emisij TGP na področju stavb, za kar bosta potrebni celovita energetska prenova stavb in nadaljnja zamenjava fosilnih goriv z OVE. Za zmanjšanje emisij TGP v stavbah za vsaj 70 % do leta 2030 glede na leto 2005 je treba zagotoviti finančni okvir za izvajanje ukrepov za zmanjšanje porabe končne energije v stavbah za 60 % in doseči vsaj 2/3 rabe energije v stavbah iz obnovljivih virov energije.

c) **Pomanjkanje stabilnega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja**

Izvedena analiza stavb ožjega javnega sektorja jasno kaže, da je treba za dosego zavezujočih ciljev države prenove 3 % stavb ožjega javnega sektorja zagotoviti stabilnejše finančne vire za izvedbo teh investicij. Dosedanje zelo slabo izvajanje energetske prenove stavb v ožjem javnem sektorju je predvsem posledica pomanjkanja proračunskih virov in razpršenosti teh virov v okviru proračunskih pravic porabe posameznih ministrstev. V ta namen je načrtovana vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko obnovo javnih stavb, ki bi financiral naložbe tudi s pomočjo finančnih prihrankov, ki nastanejo z energetsko prenovo posamezne stavbe.

Cilji

Cilj komponente je **povečati energetsko učinkovitost stavb**, kjer s celovitimi prenovami načrtujemo vsaj 30-odstotno zmanjšanje porabe energije na teh stavbah v primerjavi s porabo pred energetsko prenovo, kar bomo dosegli z naslednjima ukrepoma:

1. zagotovitev nepovratnih sredstev za zmanjševanje rabe energije v javnem sektorju, vključno z javnim stanovanjskim fondom in
2. zagon sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo javnih stavb kot demonstracijskega projekta.

Namen reformnega dela komponente za energetsko prenovo nacionalnega javnega stavbnega fonda je:

- pregledati nacionalni stavbni fond na podlagi statističnega vzorčenja,
- določiti stavbe ožjega in širšega javnega sektorja za potrebe energetske prenove,
- opredeliti stroškovno učinkovite pristope prenov za različne vrste stavb, glede na kategorijo stavb, njihovo lokacijo in podnebni pas,

- oblikovati politike in ukrepe za spodbujanje stroškovno učinkovite temeljite prenove stavb,
- oblikovati ukrepe za usmerjanje naložbenih odločitev posameznikov, gradbene industrije in finančnih institucij,
- oceniti pričakovane prihranke energije in širših koristi.

Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti stavb bodo prispevale k cilju zmanjšanja emisij TGP v stavbah za vsaj 70 % glede na leto 2005 in deležu vsaj 2/3 rabe energije v stavbah iz OVE (delež rabe OVE v končni rabi energentov brez električne energije in daljinske toplote) kot določa NEPN.

V skladu z ustreznimi standardi bomo torej energetsko nadgradili stavbe in s tem izboljšali bivanjsko in delovno okolje ter tudi stroškovno učinkovitost stavb in njihovo varnost. Ob tem bomo upoštevali in spoštovali temeljna načela in zakonodajo na področju gradnje in zelenega javnega naročanja, med drugimi tudi z zagotavljanjem enakopravne obravnave in konkurence med ponudniki.

Poleg navedenega se pri nadgradnji in obnovah stavb izboljša njihova dostopnost z arhitekturno prilagoditvijo vsem skupinam prebivalstva, vključno z osebami z invalidnostmi, s čimer se zagotavlja nediskriminatoren pristop k arhitekturnemu oblikovanju stanovanjskih in javnih stavb ter omogoča enakopravno bivanje v njih vsem skupinam prebivalstva.

V komponento smo vključili reformo in naložbo, ki bosta prispevali k doseganju ciljev NEPN (ciljev URE in zmanjšanja rabe končne energije v stavbah) in s tem k zelenemu prehodu, ob tem pa bo pozitiven učinek tudi na zaposlovanje in rast, saj bodo ukrepi prispevali k ustvarjanju delovnih mest, uvajanju digitalnih tehnologij, izboljšanju odpornosti stavbnega fonda in podpori MSP. Lažje obvladovanje razmer zaradi epidemije covid-19 in izboljšanje bivanjskih pogojev v stavbah pripomore k družbeni odpornosti.

Nacionalni strateški kontekst

NEPN, ki ga je Vlada Republike Slovenije sprejela leta 2020 na področju energetske učinkovitosti določa cilje, politike in ukrepe za obdobje do leta 2030 (s pogledom do 2040). Cilj NEPN je izboljšati energetsko učinkovitost do leta 2030 za vsaj 35 %, tako da ob sistematičnem izvajanju sprejetih politik in ukrepov končna raba energije leta 2030 ne bo presegla 54,9 TWh (4.717 ktoe). Preračunano na raven primarne energije raba leta 2030 ne bo presegla 73,9 TWh (6.356 ktoe).

Vlada RS je 29. oktobra 2015 sprejela **Dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb energetske prenove** stavb, s katero so bili določeni pomembni cilji zmanjševanja rabe energije v stavbah. 22. februarja 2018 je bila sprejeta dopolnitev navedene strategije. Vizija, ki jo opredeljuje veljavna DSEPS in jo vsebuje tudi NEPN, je do leta 2050 doseči nizkoogljično rabo energije v stavbah, kar bo Slovenija dosegla z znatnim izboljšanjem energetske učinkovitosti in povečanjem uporabe OVE v stavbah. S tem se bodo bistveno zmanjšale tudi emisije drugih škodljivih snovi v zrak. V tem kontekstu Slovenija želi postati prepoznavna na področju trajnostne gradnje. V skladu z Direktivo 2018/844 o spremembi Direktive 2010/31/EU o energetski učinkovitosti stavb in Direktive 2012/27/EU o energetski učinkovitosti, je bila dne 11. 3. 2021 sprejeta **nova Dolgoročna strategija energetske prenove stavb do leta 2050,** ki je usklajena z NEPN in Dolgoročno podnebno strategijo.

Sprejem nove DSEPS 2050 predstavlja prvi ključni mejnik komponente.

Komplementarnost

Za namen reforme energetske prenove stavb v Sloveniji in doseganja ciljev NEPN je predvidenih več različnih aktivnosti in virov, ki se dopolnjujejo. Dolgoročna strategija energetske prenove stavb do leta 2050 kot ključni element reforme opredeljuje pristope in politike k razogljičenju nacionalnega stavbnega fonda.

Javne stavbe

V okviru NOO so finančne spodbude namenjene za prenove javnih stavb, vključno z ukrepi na javnih večstanovanjskih stavbah in posredno v gospodinjstvih, ki se soočajo z visoko rabo energije za ogrevanje in z njimi povezanimi stroški, kar bo pripomoglo k zmanjšanju naraščajočega problema energetske revščine. V tem okviru se prednostno naslavljajo stavbe ožjega javnega sektorja, ki so izjemno pomembne za strateško delovanje države in so pomembne tudi z vidika epidemije ter jih je

možno takoj prenoviti. Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabo OVE v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, je v intenzivnem izvajanju v okviru EKP 2014-2020. Konec decembra 2020 je Vlada RS potrdila pričetek postopkov za izvajanje vsebin iz pobude REACT-EU v sklopu spremembe Operativnega programa EKP 2014-2020, ki je posebej namenjen spodbujanju odprave posledic krize v okviru pandemije covid-19. Vključena je posebna obravnava celovitih energetskih prenov bolnišnic posebnega pomena oziroma zdravstvene infrastrukture. Slednje zaradi večjih obremenitev ter velike zasedenosti, kompleksnih stavbnih sistemov za vzdrževanje ustreznih delovnih ter uporabnih pogojev in procesov za izvajanje zdravstvenih storitev (24/7) predstavljajo velik potencial za učinkovito rabo energije. Ministrstvo za infrastrukturo je iz programa ELENA tudi za ta namen zagotovilo sofinanciranje pripravljalnih aktivnosti, in sicer za pripravo potrebne investicijske in tehnične dokumentacije. S tem bo prispevalo k pripravljenosti projektov za omogočitev skoraj takojšnjega začetka izvajanja teh projektov po formalni potrditvi programa REACT-EU. Sofinanciranje priprave tehnične dokumentacije se je izkazalo kot zelo učinkovito, zato podoben ukrep predlagamo tudi v okviru EKP 2021-2027 poleg nekaterih drugih spodbud za stavbe v javni lasti.

Gospodinjstva in stavbe zasebnega storitvenega sektorja

Finančni vir za spodbude za gospodinjstva in zasebni storitveni sektor, ki izhajajo iz podnebnega sklada in prispevka za energetsko učinkovitost, je Eko sklad. Eko sklad je javna finančna institucija za spodbujanje okoljskih naložb. Preko Eko sklada se iz Podnebnega sklada za energetsko učinkovitost stavb v zasebni lasti namenja približno 18 mio EUR letno. Poleg tega letno razpisuje sredstva za naložbe za večjo energetsko učinkovitost predvsem zasebnih stanovanjskih stavb, v povprečju 40 mio EUR, s katerimi je bilo npr. leta 2019 doseženih 272,4 GWh prihrankov energije, emisije CO_2 pa so se zmanjšale za 91.447 ton (Vir: Letno poročilo Eko sklada; https://www.ekosklad.si/informacije/o-skladu/letna-porocila/letno-porocilo-2019). Subvencijo ali ugodni kredit za okoljske naložbe lahko pridobijo fizične osebe, gospodarske družbe, samostojni podjetnik ali zadruga ter tudi občine ali druge osebe javnega prava Republike Slovenije. Pod okriljem Eko sklada v podporo izvajanju energetske prenove zasebnih stanovanjskih stavb delujejo energetski svetovalci v okviru državne energetske svetovalne mreže ENSVET. Energetski svetovalci izvajajo dejavnost svetovanja, informiranja ter ozaveščanja občanov o smotrnem ravnanju z energijo in izrabi obnovljivih virov energije.

Poleg obstoječih ukrepov, kot npr. spremembe in dopolnitve predpisov za energetsko učinkovitost stavb, prenova stavb kulturne dediščine in drugih posebnih skupin stavb, energetsko pogodbeništvo, izdelava trajnostnih meril za stavbe, je predvidena tudi vzpostavitev energijskega in emisijskega katastra stavb, nadgradnja pravilnika o obvezni delitvi in obračunu stroškov za toploto v večstanovanjskih stavbah, okrepitev energetske svetovalne mreže za občane ENSVET in oblikovanje novih finančnih inštrumentov za energetsko učinkovitost v gospodinjstvih: posojila Eko sklada in spodbude drugih ponudnikov zelenih posojil za stanovanjski sektor, vzpostavitev jamstvene sheme Eko sklada idr. Poleg tega bo pod okriljem Eko sklada vzpostavljena projektna pisarna za pripravo projektov energetske prenove večstanovanjskih stavb.

Tudi v okviru kohezijske politike 2021-2027 bodo sredstva predvidoma namenjena izboljšanju energetske učinkovitosti v stavbah zasebnega sektorja, v kolikor bo skladno s programskimi dokumenti.

Ukrepi v okviru projektov, financiranih iz NOO, se ne bodo financirali z viri evropske kohezijske politike v izogib dvojnemu financiranju, poseben nadzor pa bo izvajala projektna pisarna za energetsko prenovo na Ministrstvu za infrastrukturo.

V okviru vzpostavitve sistemskega finančnega vira za energetske prenove sredstva iz NOO predstavljajo začetna zagonska sredstva, po zaključku demonstracijskega obdobja pa se bodo proučile možnosti povečanja sredstev tudi z drugimi viri, denimo s proračunskimi sredstvi posameznih ministrstev v okviru sprejetega proračuna, kohezijskimi sredstvi in drugimi nepovratnimi EU sredstvi, tudi z uporabo sredstev, ustvarjenih s prihranki energije oziroma zaradi nižjih stroškov za energijo. V obstoječem osnutku programa EKP 2021-2027 ukrep vzpostavitve sistemskega finančnega vira še ni predviden in bo z vidika uspešnosti demonstracijskega projekta in komplementarnosti predmet proučitve.

<u>Teritorialna in socialna kohezija</u>

Povečanje energetske učinkovitosti stavbnega fonda ustvarja precejšen obseg naložb, ki so razpršene po celotnem območju Slovenije, kar vodi v povečano povpraševanje v panogah, ki s svojimi proizvodi in storitvami omogočajo večjo energetsko učinkovitost stavb. Učinki na zaposlenost so neposredni, tj. povečanje zaposlenosti v panogah, ki neposredno dobavljajo proizvode in storitve za energetsko prenovo stavb, na primer gradbeništvo, proizvodnja stavbnega pohištva, ogrevalnih sistemov, energetsko pogodbeništvo, in posredni, ki nastanejo v celotnem gospodarstvu kot odgovor na večjo gospodarsko aktivnost v drugih vključenih sektorjih. Zaradi razmeroma visoke delovne intenzivnosti del, povezanih z energetsko prenovo stavb, v primerjavi s številnimi drugimi sektorji gospodarstva, pomenijo naložbe v energetsko učinkovitost pomemben in močan vzvod za ustvarjanje novih delovnih mest. Energy Efficiency Industry Forum v svoji študiji (EEIF, 2020) za obdobje do leta 2020 ocenjuje, da en milijon EUR naložb v energetsko učinkovitost stavb v Evropi podpira 19 novih delovnih mest (delovna mesta so opredeljena kot zaposlitev ene osebe za eno leto). Vse več raziskav v svetu kaže tudi na ugodni vpliv povečane energetske učinkovitosti na vrednost nepremičnin. Spodbujanje energetsko učinkovite prenove stavb v nacionalnem gospodarstvu ima tudi pomemben spodbuden učinek za razvoj raziskovalnih in razvojnih dejavnosti, povezanih z energetsko učinkovitimi tehnologijami.

Pri prenovah stanovanjskih stavb je pomemben vidik zmanjšanje energetske revščine. Podatki kažejo, da je gospodinjstev, ki si primerno toplega stanovanja ne morejo privoščiti, vedno več. Čeprav uradne opredelitve energetske revščine ni, lahko o njej sklepamo iz stroškov, ki jih imajo gospodinjstva z energijo, iz plačevanja teh stroškov in sposobnosti gospodinjstev, da si privoščijo primerno toplo stanovanje. Po podatkih ankete o porabi v gospodinjstvih so leta 2015 v Sloveniji gospodinjstva za elektriko, plin, druga goriva in paro v povprečju namenila 6,7 % vseh razpoložljivih sredstev, gospodinjstva z najmanj dohodki pa v povprečju do 18 %. 22,7 % gospodinjstev je v letu 2018 živelo v stanovanjih, v katerih se spoprijemajo z zamakanjem, vlažnimi zidovi in dotrajanimi okni ali podom.

Celovita energetsko učinkovita prenova znatno vpliva na izboljšanje parametrov kakovosti bivanjskih in delovnih razmer, kot so temperatura prostorov, kakovost zraka, osvetlitev, akustičnost in vlažnost. Kakovostno izvedena energetska prenova najbolj izboljša stanovanjske razmere tistih gospodinjstev, ki se spoprijemajo z energetsko revščino in slabimi bivanjskimi razmerami, izrazi pa se tudi pri drugih gospodinjstvih in v podjetjih. Mnogo študij dokazuje prednosti, denimo povečana produktivnost, manj izostankov z delovnega mesta, manj stresa in manj alergičnih reakcij. Poleg navedenih družbenih koristi pa ustrezna celovita energetska prenova ugodno prispeva tudi h krepitvi kulturnih in turističnih možnosti.

1.2.3. Opis reform in investicij komponente

REFORMA

A. <u>Reforma načrtovanja in financiranja energetske prenove stavb ožjega javnega sektorja</u>

<u>Ključni izzivi</u>

V Sloveniji se kot ključni izziv za dosego zastavljenih podnebnih in okoljskih ciljev kaže pomanjkanje stalnih nepovratnih sredstev za spodbujanje naložb v energetske prenove javnih stavb in v tem okviru se postavlja vprašanje, kako z ustreznim načrtovanjem javnih razpisov oziroma povabil zagotoviti čim bolj enakomerno in predvidljivo dinamiko izvajanja naložb, kamor spada tudi napredno upravljanje sistemov v stavbah. Le-to je edino mogoče dolgoročno zagotoviti z oblikovanjem sistemskega finančnega vira, namenjenega za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja. Na tem področju manjka primerna regulativa, ki jo bo treba urediti, da bo izvedba zastavljenih ciljev mogoča preko takega sistemskega finančnega vira.

Ob tem se kaže tudi potreba oziroma nuja, da se energetsko prenovo stavb bolj usmeri v celovite energetske prenove; v tem okviru je treba proučiti različne možne organizacijske oblike poslovnega subjekta (npr. ustanovitev javnega podjetja za energetske storitve/energetsko pogodbeništvo), ki bo v prihodnosti izvajal predvsem celovite prenove v javnem sektorju, vključno s trajnostnimi prenovami. Tehnični potencial stavb, primernih zgolj za energetsko prenovo, se zaradi že izvedenih delnih prenov postopoma zmanjšuje. Navedeno kaže na to, da je treba k obnovi pristopiti sistemsko s celovitimi rešitvami, kar poleg energetske vključuje tudi funkcionalno prenovo posamezne stavbe, ki se bo po celoviti prenovi lahko namenila tudi drugim vsebinam znotraj javnega sektorja. Pri teh stavbah gre pogosto za stavbe, ki so del kulturne dediščine, so potresno in požarno ogrožene, za uporabo tvegane

izobraževalne stavbe, zdravstvena infrastruktura in domovi za starejše. Med temi stavbami je opredeljenih več stavb, ki potrebujejo ob prenovi še več drugih posegov, ki jih je treba obravnavati posebej in zato tudi posebej vrednotiti.

Cilji

Cilj reforme je **zmanjšati emisije CO_2** z obnovo in energetsko nadgradnjo stavb ožjega in širšega javnega sektorja. Za dosego navedenega cilja je treba sprejeti ključne dokumente, in sicer:

- **Dolgoročno strategijo energetske prenove stavb (DSEPS) 2050**;
- spremenjen **Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah**;
- zakonske podlage za **vzpostavitev** stabilnega in zadostnega **sistemskega finančnega vira** za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja in
- **seznam stavb, primernih za energetsko prenovo**, potrjen s strani Vlade RS na podlagi DSEPS s ciljem 30-odstotnega zmanjšanja porabe energije prenovljenih stavb v primerjavi s porabo pred energetsko prenovo. Cilj je trajnostna prenova obstoječih stavb v sektorjih, ki ni zanimive oziroma izvedljiva za javno-zasebne partnerje.

Pomemben sekundarni cilj je vzporedno usposobiti tudi strokoven kader na vseh posameznih področij, ki ga bo treba še dodatno izobraziti na področju obnove in gradnje energetsko učinkovitih stavb ter inštaliranja sistemov na obnovljive vire energije in drugih stavbnih sistemov, ki so ključni za URE v stavbah (stroški tega ukrepa niso del NOO).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za reformo pravnih podlag, s katerimi se bo zagotovilo ustrezno naslavljanje področja trajnostne prenove stavb, predvsem javnega sektorja. Sredstva SOO v tem delu niso predvidena.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru reforme se načrtuje izvajanje operativnih in zakonodajnih postopkov za razvoj trajnostnih kriterijev za stavbe, kot so načrtovane že v NEPN.

V ta namen so ključne tri reformne aktivnosti:

1. **Sprejem Dolgoročne strategije energetske prenove stavb (DSEPS) 2050** (Q1 2021)

Ministrstvo za infrastrukturo (v nadaljevanju: MZI) je pripravilo in uskladilo strateški dokument, ki ga je potrdila Vlada RS.

NEPN postavlja okvir za energetsko prenovo stavb, ki jo DSEPS podrobneje dopolni in nadgradi v celovito trajnostno prenovo stavb, ob tem pa vključuje tudi:

- razvoj ustreznega regulatornega okolja za trajnostno vrednotenje stavb (vzpostavitev sistema, shema certificiranja, usposabljanje, vzdrževanje sistema, financiranje);
- pripravo podlag za spodbujanje in financiranje trajnostne prenove in spodbujanje razširja na trajnostne prenove stavb (ki poleg energetske prenove upoštevajo tudi vse druge pomembne kriterije prenove stavb: potresna in požarna varnost, problematika radona, odstranitev nevarnih gradbenih materialov ipd.);
- izvedbo vzorčnih projektov trajnostne prenove javnih stavb.

DSEPS vključuje pregled nacionalnega stavbnega fonda, opredelitev stroškovno učinkovitih pristopov prenov, politike in ukrepe za spodbujanje stroškovno učinkovite temeljite prenove stavb, ukrepe za usmerjanje naložbenih odločitev posameznikov, gradbene industrije in finančnih institucij ter oceno pričakovanih prihrankov energije in širših koristi.

Poleg tega DSEPS predvideva vzpostavitev zakonske prepovedi projektiranja in vgradnje kotlov na kurilno olje, mazut in premog za ogrevanje stavb.

2. **Priprava seznama stavb, primernih za prenovo v sklopu komponente** (Q4 2021)

Na podlagi določil DSEPS se bo pripravil izbor stavb, primernih za prenovo, ki bo potrjen s sklepom vlade, kar predstavlja podlago za izvedbo investicij.

Izbrane bodo predvsem stavbe na področjih javne uprave, ki so bile še posebej prizadete zaradi epidemije covid-19, to so stavbe izjemnega upravnega pomena (energetska prenova stavb policijske, pravosodne upravne infrastrukture, civilne zaščite, vojašnic, ...) in stavbe izjemnega družbenega pomena (energetska prenova stavb zdravstvene infrastrukture, domov za starejše občane in vzgojno izobraževalne dejavnosti, kulture itd.).

Nekatere stavbe poleg prispevka k ciljem energetske učinkovitosti potrebujejo le posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov, s katerimi so predvidene predvsem energetsko učinkovite rešitve, usmerjene v tehnologije prezračevanja in klimatizacije ter digitalnega energetskega upravljanja stavb, zato predstavljajo poseben sklop investicij.

Pri stavbah, ki imajo prepoznavne stavbne elemente oziroma so varovane kot kulturna dediščina, so iz celovite energetske prenove izključeni vsi tisti ukrepi energetske prenove, ki bi stavbi nepovrnljivo spremenili značaj ali videz. Obseg celovite energetske prenove je zato odvisen tudi od arhitekturnega in zgodovinskega pomena posamezne stavbe. Poleg tega so starejše stavbe načeloma potresno ranljivejše, zato je pomembno, da se ne zanemari tudi teh vidikov prenove.

3. **Vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja** (Q4 2023)

MZI in drugi pristojni deležniki bodo pristopili k oblikovanju ustrezne regulative za namen oblikovanja, upravljanja in uporabe sistemskega finančnega vira za namene energetske obnove stavb ožjega javnega sektorja. Sistemski finančni del vira bo predstavljal finančne prihranke, ki nastanejo z izvedbo energetske prenove. V ta namen je treba proučiti pravne, tehnične in ekonomske vidike vzpostavitve takega finančnega vira v sodelovanju z ostalimi deležniki. Prav tako je treba proučiti zakonodajne in spodbujevalne instrumente po vzoru tujine (t. i. revolving skladi). Določilo se bo tudi izvajalca te operacije oziroma finančno institucijo.

Za proučitev predlaganih rešitev in nadaljnji razvoj je treba zagotoviti začetna zagonska finančna sredstva, zato bomo v okviru investicije zagotovili začetni vložek, ki predstavlja sredstva za prvi krog demonstracijskih energetskih prenov, ustvarjeni finančni prihranki pa bi se stekali nazaj v sistemski finančni vir in bi bili namenjeni dodatnim investicijam v energetske prenove. Po zaključku demonstracijskega obdobja (Q2 2026) bi se izvedla analizo izvedenih naložb in ocenila potreba po dodatnem vložku sredstev, ki bi se zagotavljali iz drugih virov. Izvedbo bodo dogovorila in uskladila resorna ministrstva.

Za namen spodbujanja izvajanja operacij energetske prenove stavb v lasti javnega sektorja ter zagotavljanja podpore prenovi je na voljo že vzpostavljena Projektna pisarna za energetsko prenovo stavb v lasti ožjega javnega sektorja na MZI, katere stroški so v celoti financirani s sredstvi EKP. Tudi ukrepom NOO bo navedena projektna pisarna nudila strokovno podporo pri pripravi in izvedbi teh operacij. V okviru reforme je predvidena nadgradnja projektne pisarne zaradi povečane aktivnosti zaradi samega izvajanja reforme, katerega stroški niso del tega načrta. Pri oblikovanju ukrepa se bodo opredelili tudi ostali deležniki.

Časovnica

2021: sprejetje Dolgoročne strategije za energetsko prenovo stavb (DSEPS) 2050
2022: potrditev seznama prednostnih energetskih prenov širšega javnega sektorja s strani Vlade RS
2023: uveljavitev zakonske podlage za vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja
2024: uveljavitev zakonske prepovedi uporabe fosilnih goriv za ogrevanje v stavbah

Ciljne skupine

Neposredna ciljna skupina so predvsem ministrstva oziroma ožji javni sektor, širši javni sektor, ki ima v lasti stavbe, ki jih je treba prenoviti, ter javni stanovanjski skladi. V samo izvedbo naložb bodo vključeni

tudi MSP in drugi sektorji, in sicer prek različnih storitev, kot je npr. energetsko pogodbeništvo, javno zasebno partnerstvo ipd.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Za izvedbo reforme so najbolj kritične morebitne težave pri usklajevanju z deležniki, lastniki stavb ožjega in širšega javnega sektorja, njihovi dolgoročni načrti z upravljanjem stavb in njihova zmožnost energetske in tudi trajnostne obnove stavb. Za namen spodbujanja izvajanja operacij energetske prenove stavb v lasti javnega sektorja je že vzpostavljena projektna pisarna za energetsko prenovo stavb, ki bo nudila strokovno podporo pri pripravi in izvedbi teh operacij.

INVESTICIJA

B. Trajnostna prenova in upravljanje stavb

Ključni izzivi
Že opredeljeni na ravni komponente in v okviru same reforme.

Cilji

Cilj naložbe je zmanjšati emisije CO_2 z obnovo in energetsko nadgradnjo stavb ožjega in širšega javnega sektorja, s čimer bomo spodbujali okrevanje, blaginjo in odpornost slovenskega gospodarstva ter spodbujali naložbe v gradbeni sektor in industrijo ter pozitivno prispevali k BDP države.

Naložbe smo razdelili v več skupin, ki se med seboj ločijo glede na to, ali gre za stavbe za posebne namene, stavbe izjemnega družbenega pomena, že delno obnovljene stavbe ter stanovanjske stavbe, v vseh primerih pa gre za javne stavbe oziroma stavbe v lasti javnega sektorja. Poudarek bo na stavbah, ki poleg energetske prenove hkrati potrebujejo tudi druge trajnostne vidike prenove. Te vrste stavb so glede na svoje posebnosti nujno potrebne posebne obravnave, ki zahteva odstopanje pri postopku izbire, upravičenosti stroškov in stopnje sofinanciranja v primerjavi s preostalimi stavbami v Sloveniji, da bi lahko razvile potencial za energetsko prenovo. Gre za posebne stavbe, v katerih je pred energetsko prenovo treba zagotoviti osnovno uporabnost, torej tudi vidike varnosti in ustrezne namembnosti stavbe, ki zaradi določenih specifik in visokih stroškov zagotovitve osnovne uporabnosti niso zanimive za energetsko prenovo. Zato se v luči dobrega upravljanja s stavbami in stroškovne učinkovitosti v okviru reforme prenavlja stavbe, pri katerih dolgoročno zadostimo vsem trajnostnim vidikom prenove. S tem sledimo tudi bistvenim zahtevam za gradbene objekte, ki sledijo zakonodaji s področja graditve objektov, kot so npr. mehanska odpornost in stabilnost, varnost pri požaru, ter posebnostim stavb in njihovi namembnosti. Na področju energetske prenove stavb želimo predstaviti demonstracijske primere celovite trajnostne prenove, ki bi predstavljale primere dobrih praks pri nadaljnjih podobnih primerih obnov stavb.

V okviru naložbe so torej zajete stavbe v lasti in uporabi ožjega javnega in širšega javnega sektorja ter javne stanovanjske stavbe. Z investicijami bomo prispevali k cilju DSEPS 2050 - do leta 2050 energetsko prenovljenih 74 % enostanovanjskih in 91 % večstanovanjskih stavb. Pri tem se bo končna raba energije zmanjšala za 45 %, emisije CO_2 pa za skoraj 75 % glede na leto 2005.

Povečan obseg naložb v energetsko učinkovitost prispeva k okrevanju oziroma razvoju gospodarstva. Kratkoročno prispeva k povečanju zaposlenosti v panogah, ki dobavljajo proizvode in storitve za energetsko prenovo stavb, in posredno v celotnem gospodarstvu. Dolgoročno gledano tovrstne naložbe z ustvarjenimi prihranki pripomorejo k okrevanju oziroma razvoju drugih sektorjev.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicije v trajnostne prenove obstoječih stavb v javni lasti na podlagi seznama stavb, primernih za energetsko prenovo, ki ga bo potrdila Vlada RS v skladu z DSEPS in s ciljem 30-odstotnega zmanjšanja porabe energije prenovljenih stavb v primerjavi s porabo pred energetsko prenovo. Skupna ocenjena vrednost stroškov investicije v okviru NOO znaša 86,05 mio EUR.

Investicije bodo vključevale toplotno izolacijo ovoja stavbe, energetsko učinkovito zunanje stavbno pohištvo (okna, zasteklitev, vrata), sisteme ogrevanja, hlajenja in prezračevanja, varčno razsvetljavo in

nadzorni sistem. V primerih, kjer je pred izvedbo energetske obnove potrebna tudi izvedba protipotresne sanacije, izvedba požarne varnosti, zamenjava nevarnih materialov itd., se bo v sklopu trajnostne prenove predhodno izvedlo tudi te ukrepe. Pri tem se bo upoštevalo tudi morebitne kulturno-varstvene zahteve obnove za primere stavb, ki sodijo med kulturno dediščino.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru naložbe se bodo izvajale energetske prenove stavb javnega sektorja, in sicer:

a) **Stavbe izjemnega upravnega pomena zaradi epidemije covid-19** (37.000 m^2 tlorisne površine)

V nastali izredni situaciji z epidemijo covid-19 je treba posebej obravnavati obstoječe stavbe posebnega pomena, ki v večini primerov ne izpolnjujejo minimalnih funkcionalnih in informacijskih pogojev ter potresne in požarne varnosti, kot so:

- stavbe državotvornih ministrstev in upravne infrastrukture, vključno s stavbami za potrebe policije, katerih delovanje je treba zagotavljati v vseh razmerah,
- sodišča in zapori, ki morajo tudi v tem času skrbeti za ustrezno izvajanje pravne varnosti in varnost prebivalcev in specifičnih kategorij oseb,
- druge stavbe, ki so posebej pomembne za zaščito in reševanje v primeru nesreč in drugih naravnih katastrof in so namenjene tudi za oskrbo prebivalstva (npr. civilna zaščita, vojašnice, …).

b) **Stavbe izjemnega družbenega pomena zaradi epidemije covid-19** (52.000 m^2 tlorisne površine)

Velik potencial za URE v stavbah predstavljajo vse stavbe, ki so zaradi svoje kompleksne sestave in velikega števila uporabnikov pod stalno obremenitvijo. Sem sodijo:

- zdravstvena infrastruktura in domovi za starejše občane, ki so nujno potrebni na področju zagotavljanja zdravja in blaginje ljudi in
- stavbe, namenjene vzgojno izobraževalnim procesom in kulturi, ki so izjemnega družbenega pomena za vzgojo in izobraževanje šolajočih ter podporo kulturnim dejavnostim.

c) **Stavbe, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov** (36.000 m^2 tlorisne površine)

Poleg navedenega se v okviru komponente predlaga poseben ukrep tudi za stavbe, ki so sicer že energetsko prenovljene, a potrebujejo ustrezno nadgradnjo posameznih tehničnih stavbnih sistemov. Pri teh se je v času epidemije covid-19 izkazalo, da so izredno problematične predvsem z vidika izvedbe sistemov pohlajevanja/prezračevanja, klimatizacije in ločitve posameznih delov stavbe prek prezračevalnih con. Tako je v okviru zagotavljanja odpornosti proti širjenju epidemije v okviru energetske prenove, ali pa tudi samostojno, treba zagotoviti tudi ustrezne sisteme pohlajevanja/prezračevanja in ustrezno digitalno regulacijo oziroma upravljanje sistemov, kar se nanaša na sisteme za napredno upravljanje stavb.

d) **Stanovanjske stavbe v javni lasti** (20.000 m^2 tlorisne površine)

Na tem področju bi se lotili demonstracijskih primerov energetske prenove večstanovanjskih stavb v javni lasti. Na ta način bi izvedli ciljno število obnov večstanovanjskih stavb, ki bi predstavljale primer dobre prakse pri nadaljnjih podobnih primerih obnov stavb.

e) **Sistemski finančni vir za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja** (10.000 m^2 tlorisne površine)

Obnovljivost sistemskega finančnega vira za energetske prenove bomo zagotovili s sredstvi, ustvarjenimi s prihranki energije oziroma na osnovi nižjih stroškov za energijo in lastnimi sredstvi deležnikov. Po zaključku demonstracijskega obdobja bomo proučili možnosti povečanja sredstev tudi z drugimi viri, npr. s kohezijskimi sredstvi.

Komplementarnost

V okviru NOO bi izvedli ukrepe, ki so namenjeni celoviti trajnostni prenovi stavb, zato bomo naslovili stavbe, ki poleg energetske potrebujejo še druge elemente prenove, in so po svoji namembnosti zelo specifične in zahtevajo večje specifične finančne vložke.

Energetska obnova stavb, kot se je izvajala že do sedaj, se bo še naprej izvajala s sredstvi EKP. S slednjimi je financirana tudi projektna pisarna za podporo obnovi stavb ožjega javnega sektorja, ki bo nudila podporo pri izvedbi naložb v okviru NOO.

Časovnica

2022:
- priprava ustreznih strokovnih podlag (energetski pregledi)
- potrditev sklopa neposrednih operacij energetske in trajnostne prenove stavb izjemnega upravnega in družbenega pomena (Sklep Vlade RS)
- objava javnih razpisov/pozivov za dodelitev nepovratnih sredstev
- podpis pogodb o sofinanciranju z izbranimi upravičenci 1. javnega razpisa/poziva

2023: uveljavitev zakonske podlage za vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja

2024: izbor naložb/stavb za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja v okviru sistemskega finančnega vira

2026: zaključek vseh investicij

Ciljne skupine

Neposredna ciljna skupina so predvsem ministrstva oziroma ožji javni sektor, širši javni sektor, ki ima v lasti stavbe, ki jih je treba prenoviti, ter javni stanovanjski skladi. V sami izvedbi naložb pa bodo sodelovali tudi MSP ter drugi sektorji, ki bodo lahko vključeni preko različnih storitev, kot je npr. energetsko pogodbeništvo, javno-zasebno partnerstvo ipd.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Ovire pri izvedbi se kažejo predvsem v javnih razpisih za izvedbo obnov stavb, ki se ne zaključijo z izborom izvajalca zaradi vloženih pritožb na vsebino ali izbor javnega razpisa. Za boljšo pripravo projektne dokumentacije za izbor izvajalca, ki lahko zmanjša riziko uspešnih pritožb, je v pomoč na voljo projektna pisarna za energetsko prenovo stavb, ki bo nudila strokovno podporo pri pripravi in izvedbi teh operacij.

1.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno v okviru te komponente.

1.2.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Čezmejni in večdržavni projekti niso predvideni.

1.2.6. Zelena dimenzija komponente

Prispevek investicijskih ukrepov komponente Trajnostna prenova stavb k podnebnim ciljem po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Trajnostna prenova in upravljanje stavb	**026bis - Prenova javne infrastrukture za večjo energetsko učinkovitost ali ukrepi za večjo energetsko učinkovitost, predstavitveni projekti in podporni ukrepi v skladu z merili za energetsko učinkovitost** Cilj prenove je 30 % manjša poraba energije glede na porabo pred obnovo. 58,02 mio EUR prispeva 100 % k zeleni dimenziji, od tega za stavbe izjemnega upravnega in družbenega pomena 48,02 mio EUR ter 10 mio EUR za prenovo večstanovanjskih stavb in obnovljivega finančnega vira.	100 %

	+ 131 Obnova in varnost javnih prostorov Preostali znesek za stavbe izjemnega upravnega in družbenega pomena v višini 18 mio EUR (od skupaj 66 mio EUR) je namenjenih obnovi in varnosti javnih prostorov, ki ne prispeva k zeleni dimenziji.	0 %
Investicija: Trajnostna prenova in upravljanje stavb - Stavbe, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov	**026 - Energetsko učinkovita prenova javne infrastrukture ali ukrepi za večjo energetsko učinkovitost, predstavitveni projekti in podporni ukrepi** Vključuje stavbe, ki so sicer že energetsko prenovljene, a potrebujejo ustrezno nadgradnjo posameznih tehničnih stavbnih sistemov (npr. prezračevanje, centralni nadzorni sistem ipd.).	40 %

72 % vrednosti celotne komponente (62,02 mio EUR) ima pozitiven vpliv na okoljske cilje, kar izhaja tudi iz Metodologije za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI. Predvidene naložbe ne bodo povzročile bistvenih škodljivih emisij v zrak in vode in emisij hrupa in bodo sledile okoljskemu cilju preprečevanja in nadzorovanja onesnaženja ter varovanja zdravih ekosistemov. V fazi prenove in tudi dolgoročno bo zagotovljena učinkovitost pri uporabi materialov in surovin.

Kontrola doseganja zastavljenih ciljev

Ob zaključku naložbe se bo izdelalo novo energetsko izkaznico stavbe ali energetski pregled, s katerim se bo ugotovilo in potrdilo ali obnova dosega cilj 30-odstotnega znižanja porabe energije v primerjavi s porabo pred obnovo (ne velja za stavbe, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov). Za izhodiščno vrednost se bo upoštevalo podatke, ki izhajajo iz razširjenega energetskega pregleda stavbe, izkaza energijskih lastnosti stavbe, elaborata gradbene fizike, energetske izkaznice itd., kjer bodo navedeni podatki o energetski učinkovitosti stavbe pred obnovo. Merjenje prihrankov energije po obnovi bo potekalo v skladu z načrti merjenja in kontrole prihrankov energije in drugih učinkov in upoštevanjem veljavnih standardov in protokolov, ki urejajo področje merjenja in kontrole prihrankov energije (npr. International Performance Measurement and Verification Protocol, Efficiency Valuation Organization (EVO), ISO 50001 oziroma drugi enakovredni protokoli in standardi).

1.2.7. Digitalna dimenzija komponente

Ukrepi bodo prispevali k digitalnemu prehodu in bodo naslavljali izzive, ki bodo usklajeni s smernicami Digital Europe. Pametne oziroma napredne stavbe so bistven del razogljičenega in bolj dinamičnega energetskega sistema, ki intenzivno uporablja OVE in je usmerjen v doseganje ciljev EU o energetski učinkovitosti, energiji iz obnovljivih virov in o razogljičenem stavbnem fondu. Dodatno spodbudo k digitalizaciji stavb prispeva tudi prihajajoča implementacija indikatorja pripravljenosti na pametne sisteme (angl. Smart Readiness Indicator for Buildings - SRI).

V Sloveniji preko že uveljavljenih instrumentov z naprednimi tehnologijami dosegamo visoko energetsko učinkovitost z izboljšanjem delovanja stavbe in lažje upravljanje tehničnih stavbnih sistemov. Potrebe uporabnikov stavb so tako pokrite, sami pa lahko aktivno vplivajo na stavbo bodisi z ustreznimi nastavitvami bodisi svojim obnašanjem v stavbi, katerega učinek lahko spremljajo preko naprednih naprav.

V primeru povezave stavb z energetskim sektorjem je cilj povečati fleksibilnost proizvodnje, odjema, shrambe in pretvorbe energije ter izboljšati upravljanje energetskega in vodnega distribucijskega omrežja.

Naložbe bistveno ne prispevajo k digitalnemu prehodu.

1.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

V skladu s Tehničnimi smernicami za uporabo »načela, da se ne škoduje bistveno« (C(2021) 1054 final) smo za vsak predviden ukrepe ocenili njegov vpliv na okoljske cilje. Na podlagi odgovorov na vprašanja iz kontrolnega seznama ugotavljamo, da noben od predvidenih ukrepov v okviru komponente nima negativnega vpliva na katerega koli od šestih okoljskih ciljev.

Izpolnjeni kontrolni seznami se nahajajo v prilogi NOO.

1.2.9. Mejniki, cilji, časovnica

Reforma načrtovanja in financiranja energetske prenove stavb ožjega javnega sektorja:

- Q2/2023: začetek veljavnosti prepovedi uporabe fosilnih goriv za ogrevanje v novih stavbah
- Q4/2023: uveljavitev zakonske podlage za vzpostavitev sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja

Investicija: Trajnostna prenova in upravljanje stavb:

- Q4/2022: objava javnega razpisa za izvedbo posameznih nadgradenj tehničnih stavbnih sistemov
- Q4/2022: objava javnega razpisa za energetsko in trajnostno prenovo stavb velikega upravnega in družbenega pomena, ki so v javni lasti
- Q4/2022: objava javnega razpisa za energetsko in trajnostno prenovo stanovanjskih stavb v javni lasti
- Q4/2024: izvedba 29.000 m2 energetskih in trajnostnih prenov stavb izjemnega upravnega in družbenega pomena
- Q4/2025: izvedba 36.000 m2 energetskih in trajnostnih prenov stavb z nadgradnjami tehničnih stavbnih sistemov
- Q4/2025: izvedba 20.000 m2 energetskih in trajnostnih prenov stanovanjskih stavb v javni lasti
- Q2/2026: izvedba še 60.000 m^2 energetskih in trajnostnih prenov stavb izjemnega upravnega in družbenega pomena (skupaj 89.000 m^2)
- Q2/2026: izvedba 10.000 m^2 energetskih in trajnostnih prenov s pomočjo sistemskega finančnega vira za energetsko prenovo stavb ožjega javnega sektorja

1.2.10. Financiranje in stroški

Upravičeni stroški so:

- stroški pripravljalnih storitev,
- gradbeno, obrtniška in instalacijska (izvedbena) dela,
- stroški drugih smiselnih ukrepov za izboljšanje stanja stavbe,
- stroški informiranja in komuniciranja,
- stroški vzpostavitve obnovljivega finančnega vira za obnovo stavb.

Časovni okvir, v katerem bodo stroški nastali: 2021-2026

Informacija o morebitnem financiranju z drugimi EU viri/instrumenti: /

Ocena finančnih sredstev za trajnostno prenovo stavb: investicije so ocenjene na 105,27 mio EUR brez DDV, od tega je za financiranje predvidenih 86,05 mio EUR nepovratnih sredstev, kritih iz SOO.[10] Predvidena stopnja financiranja celovite prenove stavb je 100 %.

V nadaljevanju navajamo zgolj informacije o ocenjeni vrednosti, medtem ko so podrobnejši pregledi ocen stroškov opredeljeni v prilogi NOO.

Metodologija določitve vrednosti je odvisna od faze pripravljenosti za izvedbo v kateri se nahaja posamezen projekt.

a) Stavbe izjemnega upravnega in družbenega pomena zaradi epidemije covid-19: naložbe so ocenjene na 85 mio EUR brez DDV, od tega je za sofinanciranje iz SOO predvidenih 66,05 mio EUR

V primeru upravno in družbeno pomembnih stavb gre za stavbe, ki imajo zelo specifično namensko rabo in s tem povezane posebne funkcionalne in tehnične zahteve in opremo, ki bistveno povečajo stroške trajnostne prenove, v več primerih gre tudi za stavbe pod kulturnim varstvom. V primeru, da stavba poleg energetske prenove potrebuje tudi statično prenovo, je celoten strošek nujno in nedeljivo povezan

[10] V kolikor bo možno plasirati dodatna sredstva iz povratnega vira SOO. se obseg investicij ustrezno poveča.

z izvedbo energetske prenove, saj je sicer energetska prenova negospodarno izvedena. Stroški so določeni na podlagi investicijske dokumentacije celovite prenove objektov v lasti Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ), Ministrstva za javno upravo (v nadaljevanju: MJU), Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju: MIZŠ) in Ministrstva za kulturo (v nadaljevanju: MK) za stavbe, ki so vključene v NOO.

Celoten strošek trajnostne prenove upravno in družbeno pomembnih stavb znaša 103 mio EUR z vključenim DDV oziroma 85 mio brez DDV.

b) Stavbe, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov: skupaj 10 mio EUR

Za naložbe v skupni višini 10 mio EUR brez DDV se bo prenovilo 36.000 m^2 tlorisne površine stavb javnega sektorja. Ocenjena vrednost izhaja na podlagi historičnih podatkov primerljivih naložb v okviru EKP 2014–2020, vrednost nadgradnje posameznih tehničnih stavbnih sistemov je sicer načrtovana nižje od celovite energetske prenove, vendar je zaradi zahtevnosti izvedbe in pričakovanih zvišanj cen ocenjena do 277 EUR/m^2 (brez DDV).

c) Stanovanjske stavbe: skupaj 5 mio EUR

Z naložbami v skupni višini 5 mio EUR brez DDV se bo prenovilo 20.000 m^2 tlorisne površine stanovanjskih stavb. Ocena naložb za stanovanjske stavbe je pripravljena na osnovi primerljivih projektov v okviru EKP 2014-2020 – mehanizem CTN – energetska prenova večstanovanjskih stavb z upoštevanjem predvidenega dviga cen v obdobju izvajanja.

d) Vzpostavitev obnovljivega finančnega vira: skupaj 5 mio EUR

Z začetnim kapitalom se bo izvedlo naložbe v skupni višini 5 mio EUR brez DDV in prenovilo 10.000 m^2 tlorisne površine stavb ožjega javnega sektorja. Ocena naložb v stavbe ožjega javnega sektorja je pripravljena na osnovi pobude REACT-EU, po kateri se izvaja trajnostna energetska prenova, in upoštevanja pričakovanega rasti cen dela in materiala v obdobju izvajanja do konca leta 2026.

Podrobnejši opisi oziroma utemeljitve vrednosti ukrepov so navedeni v prilogi NOO.

1.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: ZELENI PREHOD

1.3. KOMPONENTA 3: Čisto in varno okolje (C1 K3)

1.3.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: prilagajanje podnebnim spremembam in varovanje okolja

Cilji:

- zagotavljanje obvladovanja podnebno pogojenih nesreč z namenom zagotavljanja ustreznega odziva na povečano tveganje, ki izhaja iz vedno pogostejših podnebno pogojenih nesreč,
- krepitev vseh faz obvladovanja podnebno pogojenih ter drugih nesreč, preventive, pripravljenosti, odziva in obnove,
- izboljšanje ukrepov na področju ravnanja z vodo in okoljske infrastrukture.

V okviru komponente so predvidene **štiri reforme**, in sicer:

- krepitev pripravljenosti in odziva v primeru podnebno pogojenih nesreč,
- krepitev preventive za dvig protipoplavne varnosti,
- obnova in blaženje posledic podnebnih sprememb ter podnebno pogojenih nesreč za odporne biotsko pestre gozdove,
- povečanje učinkovitosti delovanja javnih služb varstva okolja.

Investicije:

- Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID (angl. Social and economic resilience to climate induced disasters);
- zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi,…),
- Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov,
- projekti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode ter njene ponovne rabe,
- projekti oskrbe s pitno vodo in varčevanja le-te.

Predvidene reforme in investicije naslavljajo izzive, ki jih EK izpostavlja v priporočilu Sloveniji s področja ukrepov poplavne ogroženosti in okoljske infrastrukture.

Ocenjeni stroški v okviru NOO znašajo 472,80 mio EUR, od tega 152,8 mio EUR nepovratnih in 320 mio EUR povratnih sredstev SOO.

CSR 2019:
Znatni deli slovenskega gospodarstva so izpostavljeni naravnim nesrečam, zlasti…
*Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami osredotoči na raziskave in inovacije, nizkoogljični in energijski prehod, trajnostni promet (zlasti železniški) in **okoljsko infrastrukturo**, pri tem pa upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020:
*Osredotoči naložbe na zeleni in digitalni prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije, **okoljsko infrastrukturo**, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G*.

1.3.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

- **Naraščanje trenda naravnih in drugih nesreč, predvsem podnebno pogojenih nesreč ter s tem povezane gospodarske, okoljske in družbene škode:** podnebne spremembe povzročajo porast ekstremnih vremenskih pojavov (suše, požari v naravnem okolju, poplave, pozebe, toča, vetrolomi, žledolomi, posledične namnožitve škodljivcev itd.). Podnebno pogojene nesreče v Sloveniji so v zadnjih treh desetletjih čedalje bolj pogoste, njihovo tradicionalno območje nastanka pa se širi. Samo v preteklih 12 letih so podnebno pogojene nesreče povzročile za 2,5 mrd EUR

škode, ki se je odražala v obliki poškodovanih javnih, zasebnih in gospodarskih objektov, pa tudi v gozdarstvu, kmetijstvu, pri samooskrbi prebivalstva, motnjah pri oskrbi s pitno vodo ter pri delovanju kritične infrastrukture, v gospodarstvu, prometu, manjšem dohodku in ogrožanju delovnih mest ter poglobitvi socialnih stisk, ki izvirajo iz velikih stroškov za obnovo uničenih domovanj in drugih lastniških objektov ter dolgotrajnega odpravljanja posledic tovrstnih nesreč. Zaradi podobnih trendov, ki so pričakovani v prihodnost, so nujne sistemske spremembe v smeri učinkovitejšega upravljanja s tveganji, ki jih prinašajo podnebne spremembe in podnebno pogojene ter druge nesreče.

- **Neustrezen in neenoten pristop k izvajanju ukrepov preventive, pripravljenosti, odziva in obnove v primeru naravnih in drugih nesreč, ki se odraža v različnih sektorskih pristopih in medsebojno nepovezanih sektorskih dokumentih (ocene tveganj, ocene zmožnosti za obvladovanje tveganj in državni načrti).** Navedeno povzroča oteženo in neusklajeno izvajanje preventive, odziva in obnove ob nesrečah. Govorimo o t. i. podnebno pogojenih nesrečah, ki jih navkljub obsežnemu preventivnemu delovanju ni mogoče v celoti preprečiti, zato je nujno celovito sistemsko naslavljanje vseh faz obvladovanja podnebnih sprememb in podnebno pogojenih ter drugih nesreč, torej preventivno delovanje, pripravljenost, odziv in obnova (slika 1).

Slika 1: Faze obvladovanja nesreč (vir: URSZR)

- **Pomanjkljivi ukrepi na področju ravnanja z vodo in okoljske infrastrukture ne naslavljajo dovolj učinkovito vrste splošnih in specifičnih problemov, na katere opozarjajo izsledki analiz stanja okolja v okviru evropskega semestra, primerjalne evropske študije na posameznih področij, poročila nadzornih organov ter druge strokovne evalvacije obstoječega sistema, in sicer:**
    - nedoseganje ciljev iz zahtev EU Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode in način izvajanja občinskih javnih služb varstva okolja, ki ne prispeva k doseganju okoljskih ciljev iz EU zakonodaje;
    - nove zahteve glede ravnanja z vodo glede ponovne uporabe vode in energetske učinkovitosti, ki izhajajo iz Direktive o pitni vodi;
    - predpisi še ne omogočajo izvajanja spremenjene ustave glede pravice do pitne vode, mestoma so ureditve o javnih službah varstva okolja v predpisih nepregledne, ureditve posamičnih vsebin javnih služb varstva okolja v zakonu in podzakonskem predpisu so neskladne;
    - razdrobljenost oziroma veliko število izvajalcev gospodarskih javnih služb na nivoju lokalnih skupnosti, ki povzroča visoke stroške izvajanja javne službe;
    - pomanjkljiva osnovna infrastruktura in območje sivih lis glede zahtevane opremljenosti z javno gospodarsko infrastrukturo za doseganje ciljev direktiv.

Cilji

Škoda, ki jo povzročajo izredni siloviti vremenski dogodki in podnebno pogojene nesreče, strmo narašča in se odraža v gospodarstvu, energetiki, na javni in drugi infrastrukturi ter pri prebivalstvu in družbenem ter socialnem delovanju. Zato bomo v komponenti na področju prilagajanja podnebnim spremembam in varovanju okolja spodbudili načrtovanje, krepili sistemsko in institucionalno sposobnost ter izvedli investicije, ki bodo na lokalni, regionalni in državni ravni prispevale k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter k odzivu na druge naravne nesreče. Spodbujale se bodo investicije v okoljsko

infrastrukturo, ki bodo prispevale k smotrni in ponovni rabi vode in drugih naravnih virov ter zagotavljale energetsko učinkovitost sistemov okoljske infrastrukture s ciljem doseganja večje blaginje življenja.

Reforme in investicije bodo naslovile naslednje cilje:

- **Zagotavljanje obvladovanja posledic podnebno pogojenih nesreč:** z namenom zagotavljanja ustreznega odziva na povečano tveganje, ki izhaja iz vedno pogostejših podnebno pogojenih nesreč, je potrebna:
  - sprememba pravno-sistemskega okvira:
    - priprava nove resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kamor bo vključen prilagojen sistem odzivanja na podnebno pogojene nesreče;
    - priprava podlag s spremembo ključnih strateških in normativno-pravnih aktov, ki se nanašajo na protipoplavno varnost;
    - opredelitev in vzpostavitev pogojev za preoblikovanje dosedanjih ukrepov preventive z oblikovanjem programov za dvig protipoplavne varnosti;
  - bolj učinkovita organizacijska struktura;
  - spodbuda raziskav, izboljšanje znanja in usposabljanje in
  - spodbuda investicijskim vlaganjem.

- **Krepitev vseh faz obvladovanja podnebno pogojenih ter drugih nesreč: preventive, pripravljenosti, odziva in obnove,** kar vključuje:
  - vzpostavitev infrastrukturnih, programskih in drugih pogojev za koordiniran odziv na podnebno pogojene nesreče in za usposabljanje ter krepitev pripravljenosti na podnebno pogojene nesreče (poplave in velike požare v naravnem okolju);
  - negradbene in gradbene protipoplavne ukrepe s sistematičnim in celovitim pristopom na celotnem državnem ozemlju, pri čemer je najpomembnejša naloga zmanjšanje obstoječe poplavne ogroženosti in preprečitev vnosa novega škodnega potenciala na do sedaj nenaseljena območja poplavne nevarnosti, poleg tega je treba izboljšati tudi podporne aktivnosti, kot npr. obveščanje, ozaveščanje in izobraževanje javnosti o nevarnosti in ogroženosti ter možnostih samozaščite; preventivno obvladovanje ogroženosti, pripravljenost na nevarne dogodke (napovedovanje, alarmiranje, ukrepanje v sili) in zaščito (ohranitev, obnova in zagotovitev naravnih območij poplavljanja) ter
  - vzpostavitev javne raziskovalne infrastrukture za ohranjanje prilagodljivosti in s tem povečanje odpornosti gozdov, gozdno-lesne verige in drugih funkcij gozdov na podnebne spremembe, ki temelji na ohranjanju biotske pestrosti (od genetske ravni dalje), in vključuje tehnologije pridelave, dodelave, shranjevanja in kalitve gozdnega semena, vzgoje sadik, postopke sadnje, postopke preventive, prognostično-diagnostične službe ter ukrepe za genetsko in biotično varstvo gozdov, za na podnebne spremembe odporne gozdove prihodnosti, ki bodo lahko optimalno zagotavljali vse funkcije gozdov, od proizvodnih, biotskih, do uravnavanja hidrološke funkcije in zaščite infrastrukture.

- **Izboljšanje ukrepov na področju ravnanja z vodo in okoljske infrastrukture,** kar vključuje:
  - nadgradnjo zakonodajnega okvira in standardov za učinkovito upravljanje voda ter zagotavljanje trajnostne rabe vode, ki bo omogočala sisteme ponovne uporabe;
  - digitalizacijo informacijskih sistemov na področju rabe vode in izvajanja obveznih občinskih gospodarskih javnih služb ter promocijo in spodbujanje razvoja koncepta urbanega vodnega kroga v razvoju pametnih mest, pri čemer je digitalizacija storitev vodnega kroga ključni izziv prehoda v pametna mesta;
  - vzpostavitev celovitega pristopa za varovanje, izboljšanje in trajnostno rabo vodnega okolja, pri čemer se upošteva tudi ekonomski ter socialni vidik, in sicer tako, da se dosega dobro stanje, ekološki in kemijski potencial površinskih voda, preprečuje in omejuje vnos onesnaževal v podzemno vodo, preprečuje poslabšanje stanja podzemnih voda ter zmanjša negativni vpliv zavarovanih območij v skladu z evropskim pravnim redom;
  - večjo organiziranost, preglednost in financiranje pri zagotavljanju oskrbe s kakovostno pitno vodo, pri vzpostavitvi učinkovitih ter tehnološko najboljših sistemov odvajanja in čiščenja odpadne vode, vključno s preventivnimi ukrepi za preprečevanje onesnaženja ter vzpostavitvijo sistema z ekonomskimi cenami vode, ki bodo spodbudile dodatni investicijski cikel pri gradnji in vzdrževanju vodne infrastrukture, ki je zaradi razdrobljenosti poselitve ter razdrobljenosti izvajalcev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb v Sloveniji nepovezana in tako prispevati k dokončanju investicijskega cikla naložb v okoljsko infrastrukturo za doseganje uresničevanja Vodne direktive in Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode;

- spodbujanje trajnostne rabe vode v gospodinjstvih, industriji in kmetijstvu, da se podaljšuje njena uporaba in življenjski cikel in tako prispeva k ciljem krožnega gospodarstva ter
- zmanjšanje regionalnih in subregionalnih razlik z zagotavljanjem finančnih sredstev za naložbe, pri čemer so prednostno usmerjene na območja z večjim vplivom na območja NATURA 2000 in vodovarstvena območja ter hkrati v energetsko učinkovitost sistemov.

Teritorialna in socialna kohezija

Komponenta je usmerjena v ukrepe na reformah, ki so namenjeni celotnemu območju Republike Slovenije, naložbe pa so locirane glede na konkretne vsebinske cilje, npr. protipoplavni ukrepi se prednostno obravnavajo v najbolj ogroženih območjih. Za naložbe v okoljsko infrastrukturo se bo upošteval tudi cilj zmanjševanja regionalnih in subregionalnih razlik.

Objekt, ki prispeva h krepitvi pripravljenosti in odpornosti na poplave (center za protipoplavno zaščito oziroma za usposabljanje za poplave) bo umeščen v območje pomembnega vpliva poplav (SV Slovenije), objekt za usposabljanje za primere velikih požarov v naravnem okolju pa v območje pomembnega vpliva požarov v naravi (Kras) v skladu z Državno oceno tveganj nesreč.

Na področju poplavne varnosti je Slovenija razdeljena na 61 območij pomembnega vpliva poplav, za katere se v okviru reforme in Načrta poplavne ogroženosti pripravlja nabor vseh ukrepov in investicij in zajema celotno območje države. Pri izvajanju posameznih investicij pa se bo upoštevalo predvsem kriterije poplavne ogroženosti.

1.3.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Krepitev pripravljenosti in odziva v primeru podnebno pogojenih nesreč

Ključni izzivi

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki zagotavlja pripravljenost ter odziv sil za zaščito, reševanje in pomoč (v nadaljevanju: ZRP) v primeru različnih tveganj in izzivov, katerim je izpostavljena Republika Slovenija, je vzpostavljen že desetletja. Skladno z Državno oceno tveganj za nesreče (številka 84000-3/2018/3 z dne 6. 12. 2018) ali posameznimi ocenami tveganj je Slovenija najbolj izpostavljena poplavam, neurjem s točo in žledom, velikim požarom v naravnem okolju, suši itn., katerih pojavnost, intenziteta, razsežnosti ter posledice bodo po napovedih strokovnjakov zaradi podnebnih sprememb še večje, zato se je nanje treba bolje pripraviti in prilagoditi obstoječo pripravljenost, delovanje, pogoje in odziv. Pri tem je treba prevladujočim in uničujočim podnebno pogojenim nesrečam prilagoditi vse faze obvladovanja nesreč, vključno z vsemi elementi pripravljenosti (podlage, organiziranje, usposabljanje in izobraževanje) in odziva (ustrezno organizirane in usposobljene sile ZRP ter infrastrukturni pogoji za zagotavljanje koordiniranega odziva) (slika 2). Še posebej pa je pripravljenost in odziv treba prilagoditi tistim nesrečam, ki tudi skladno z Državno oceno tveganja za nesreče predstavljajo najvišje tveganje oziroma je tveganje za njihov pojav relativno visoko, torej poplavam in požarom v naravnem okolju.

Slika 2: Pripravljenost in odziv na nesreče (vir: URSZR)

Cilji

Reforma naslavlja naslednji ključen cilj:

- hitrejši, bolj usklajen in učinkovitejši odziv sil ZRP na podnebno pogojene nesreče (poplave, velike požare v naravnem okolju in druge podnebno pogojene nesreče), kar se bo odražalo tudi v zmanjšanju njihovih ekonomskih, socialnih, okoljskih in družbenih posledic. Navedeno bomo dosegli s:
    - prilagojeno organiziranostjo na lokalni, regijski in državni ravni, pripravljenostjo, usposobljenostjo in odzivnostjo v primeru poplav in požarov v naravnem okolju, ki bo temeljila na študiji podnebnih projekcij v 21. stoletju,
    - vzpostavljenimi modularnimi strukturami (enotami) za odziv na podnebno pogojene nesreče na nacionalni, regionalni in lokalni ravni,
    - nadgrajenimi podlagami, in sicer predvsem s sprejemom **nove resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami**, ki bo opredelila pripravljenost in sistem odzivanja na podnebno pogojene nesreče.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Reforma obsega nadgradnjo obstoječih rešitev na področju ZRP na normativno-pravni in organizacijski ravni (organiziranje, vzpostavitev struktur in sprejem resolucije), pri čemer predvideni stroški za izvedbo študije o podnebnih projekcijah v tem stoletju znašajo 50.000 EUR in bodo zagotovljeni s sredstvi Uprave RS za zaščito in reševanje (v nadaljevanju: URSZR). Preostale aktivnosti v okviru reforme bodo izvedene v okviru rednega dela državnih organov in organizacij na področju ZRP.

Ob izvajanju reforme bodo potekale aktivnosti za obveščanje javnosti o njenem poteku, ki se bodo izvajale v okviru rednega dela državnih organov in organizacij na področju ZRP.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru reforme bodo izvedene naslednje aktivnosti:

- Ministrstvo za obrambo (v nadaljevanju: MORS), URSZR, bo kot nosilec področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter odgovoren organ za reformo v letu 2021 imenovalo:
    - delovni skupini za izvedbo študije in za nadgradnjo pripravljenosti ter odziva na podnebno pogojene nesreče z oblikovanjem modularne strukture znotraj sistema ZRP,
    - ekspertno skupino za spremembo oziroma pripravo nove resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

  Navedene skupine bodo opredelile naloge in časovnico, usmerjale delo ter potrjevale rezultate reforme.
- Do konca leta 2022 bo izvedena študija o oblikovanju pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče glede na podnebne projekcije v 21. stoletju.
- V letu 2023 bo nadgrajen sistem pripravljenosti in koordiniranega odzivanja na podnebno pogojene nesreče z oblikovanjem modularne strukture znotraj sistema ZRP, ki bo specializirana in usposobljena za odziv na podnebno pogojene nesreče (predvsem poplave, požare v naravnem okolju in druge podnebno pogojene nesreče, ki skladno z Državno oceno tveganj za

nesreče (št. 84000-3/2018/3 z dne 6. 12. 2018) predstavljajo najvišje tveganje oziroma pomenijo najvišjo stopnjo vplivov tveganja na ljudi, gospodarstvo, okolje, kulturno dediščino ter politično-družbenih vplivov itn.).
- V letu 2023 bo sprejeta tudi nova resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- Sledila bo implementacija novo opredeljenega sistema pripravljenosti in odzivanja na podnebno pogojene nesreče v druge področne predpise, ocene tveganj in zmožnosti za njihovo obvladovanje.

Pri tem reforma naslavlja organiziranost in podlage (elementa pripravljenosti) ter vzpostavlja sistemske rešitve in modularne strukture (enote) za odziv na podnebno pogojene nesreče ter podlage za delovanje teh enot in splošno boljšo pripravljenost ter odziv sil ZRP na podnebno pogojene nesreče (predvsem poplave in požare v naravi). Investicija Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID pa predstavlja izvedbeni del celovite reforme, saj vzpostavlja pogoje za koordinirano delovanje z reformo vzpostavljenih struktur, njihovo usposabljanje in izobraževanje ter prispeva k ozaveščenosti prebivalstva o nevarnosti podnebno pogojenih nesreč (elementi pripravljenosti in odziva). Ker bo imela večja spremenljivost podnebnih sprememb neposredne in posredne učinke na zdravje in blaginjo ljudi, zlasti otrok, oseb s kroničnimi boleznimi in starejših, bodo ranljive skupine deležne posebne pozornosti. Reforma tako skupaj z investicijo prispeva k blaženju učinka podnebnih sprememb ter nesreč, ki izvirajo iz njih, varstvu okolja ter preprečevanju njegove degradacije, ohranjanju biodiverzitete, sočasno pa tudi k ohranjanju delovanja gospodarskih dejavnosti med in po nesreči ter večji ekonomski in ekosistemski odpornosti države.

Reforma in njej podrejena investicija sta skladni z vsemi strateškimi dokumenti, in sicer Strategijo razvoja Slovenije 2030, CSR 2019, Sklepom št. 1313/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite, dokumentom Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam – nova strategija EU za prilagajanje podnebnih (COM(2021) 82 final), Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti, Resolucijo o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022, Sendajskim okvirjem za zmanjšanje tveganj nesreč ter Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Komplementarnost

Nadaljevanje financiranja aktivnosti na področju zagotavljanja pripravljenosti, usposobljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče je predvideno s sredstvi VFO 2021-2027, pri čemer bodo ukrepi zajemali investicije za tiste vrste podnebno pogojenih ter drugih nesreč, ki jih NOO ne naslavlja.

Časovnica

- Q4 2022: zaključena študija za preoblikovanje dosedanjih ukrepov pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče s pripravljenim celovitim predlogom za nadgradnjo sistema pripravljenosti in koordiniranega odzivanja na podnebno pogojene nesreče;
- Q4 2023 oblikovanje modularnih struktur za odziv na podnebno pogojene nesreče (poplave, velike požare v naravi) na različnih ravneh;
- Q4 2023: začetek veljavnosti nove resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki bo vključevala nadgrajen sistem pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče glede na podnebne projekcije v 21. stoletju. Vsebina resolucije bo opredeljevala organiziranost in ukrepanje ob podnebno pogojenih nesrečah, delovanje novo ustanovljenih modularnih enot za odziv na podnebno pogojene nesreče, njihovo usposabljanje ter delovanje in vlogo obstoječih enot v odzivu na podnebno pogojene nesreče ter prinesla premik od obstoječega sistema pripravljenosti in odzivanja z večjim poudarkom na podnebno pogojenih nesrečah;
- Q4 2023–Q2 2026: začetek veljavnosti drugih relevantnih dokumentov, v katere bo vključen nov sistem odzivanja na podnebno pogojene nesreče. Gre za izvajanje določb resolucije, vezanih na odzivanje sil ZRP in delovanje modularnih struktur v primeru podnebno pogojenih nesreč, v druge normativno-pravne in strateške dokumente s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ter Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč).

Ciljne skupine

- prebivalstvo, pri čemer je učinek reforme do leta 2026 pričakovan pri 100 % prebivalstva, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah,
- organizacije s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in organizacije, ki po Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 97/10 in 21/18 – ZNOrg, ZVNDN) izvajajo naloge javnih reševalnih služb,
- lokalne skupnosti na ravni NUTS3, s poudarkom na območjih pomembnega vpliva podnebno pogojenih nesreč, pri čemer je pričakovan učinek reforme do leta 2026 na 100 % ozemlja Slovenije,
- pomembni nosilci urejanja prostora in upravljavci državne ter kritične infrastrukture po Zakonu o kritični infrastrukturi (Uradni list RS, št. 75/17, ZKI).

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganje izvedljivosti reforme skladno z načrtovano časovnico je minimalno, saj reforma predvideva oblikovanje podlag in programov širše narave, ki izhajajo tudi iz drugih zakonskih, podzakonskih in mednarodnih obveznosti. Sočasno ocenjujemo, da je administrativna usposobljenost odgovornih oseb s strani nosilca reforme in sodelujočih subjektov ustrezna, dopuščena pa je tudi možnost priložnostne vključitve zunanjih subjektov, ki delujejo na posameznih vsebinskih področjih, ki jih reforma naslavlja (pripravljenost in odziv na poplave ter požare v naravnem okolju). Reforma je z opredeljenim strateškim dokumentom in postopki, ki bodo predmet sprememb, že pripravljena na izvedbo ter predstavlja predpogoj za celovito izvedbo investicije.

B. Krepitev preventive za dvig protipoplavne in protipotresne varnosti

Ključni izzivi

Izkušnje kažejo na vrzel pri preprečevanju in omilitvi posledic naravnih nesreč z izvedbo preventivnih ukrepov. Ukrepanje po izrednih dogodkih je za življenja ljudi ali njihove resne poškodbe prepozno. Ohromljeno je delovanje prizadetega območja, nastanejo veliki politični, socialni, družbeni, finančni in drugi stroški. V Sloveniji poplavna območja obsegajo do 10 % ozemlja, določenih je 1.190 poplavno ogroženih območij. Na 61 območjih je polovica celotnega poplavnega škodnega potenciala države. Razni predeli Slovenije so bili v zadnjih 25 letih pogosto poplavljeni. Poleg smrtnih žrtev poplav so v zadnjih 25 letih večji poplavni dogodki v Sloveniji povzročili za okoli 2.100 mio EUR škode. Samo v zadnjih desetih letih pa so večji poplavni dogodki v letih 2007, 2009, 2010, 2012 in 2014 v Sloveniji povzročili za približno 1.200 mio EUR škode.

Cilji

Reforma je namenjena pospešitvi načrtovanja in izvajanju ukrepov/projektov, ki bodo na lokalni, regionalni in državni ravni prispevali k **preprečevanju posledic poplav in plazov**.

Cilj reforme predstavlja nadgradnjo preventivnih aktivnosti, vezanih na protipoplavno varnost, kar bomo dosegli s/z:

1) Spremembo ključnih strateških in normativno-pravnih aktov, ki se nanašajo na protipoplavno varnost:
    a. sprejetje načrta upravljanja voda za obdobje 2022-2027;
    b. priprava nove ocene tveganja za plazove.
2) Opredelitvijo in vzpostavitvijo pogojev za preoblikovanje dosedanjih ukrepov preventive z oblikovanjem programov za dvig protipoplavne varnosti:
    a. načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2022-2026.

Reforma in njeni posamezni cilji bodo uresničeni na strateški in normativno-pravni ravni z opredelitvijo programov ter vključitvijo rešitev v strateške in normativno-pravne dokumente, na operativni ravni pa bo reforma dopolnjena z investicijami, ki prispevajo k uresničevanju zastavljenih ciljev reforme (vzpostavitev ukrepov, vključno z zeleno in trajnostno infrastrukturo itn.) z vidika preventive.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Reforma bo izvedena na področju zagotavljanja poplavne varnosti in ogroženosti zaradi plazov ter bo zagotovila ključne strateške oziroma normativno-pravne dokumente. Stroški v NOO niso predvideni.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma za krepitev preventive v povezavi s protipoplavno varnostjo bo izvedena z opredelitvijo in vzpostavitvijo potrebnih programov za nadgradnjo dosedanjih ukrepov ter potrebno spremembo, pripravo strateških in zakonodajnih okvirjev za njeno izvedbo. Reforma bo izvedena na državi ravni, s strani pristojnih resorjev, pri čemer je nosilec reforme resor, pristojen na področju okolja. Slednji lahko k izvedbi povabi tudi druge subjekte na državni, regionalni in lokalni ravni ter zainteresirano javnost.

Reforma upravljanja s povodji pomeni sočasno tudi reorganizacijo Direkcije republike Slovenije za vode v smislu decentralizacije in optimizacije procesov. Ob nadgradnji programov in dokumentov bomo do reforme na področju poplav prišli s:

- krepitvijo upravljana z vodami na sektorjih območij skupaj z izvajalci javne gospodarske službe;
- dodatnimi zaposlitvami strokovnega kadra ustrezne stroke na sektorjih območij;
- vzpostavitvijo rečno nadzorne službe znotraj sektorjev območij (sedaj so pri koncesionarjih in nadzirajo sami sebe);
- avtomatiziranjem sistema regulacije zapornični objektov;
- avtomatiziranjem sistema regulacije zadrževanja visokih voda v zadrževalnikih;
- vzpostavitvijo centralnega nadzora in upravljanja pretokov s povezavo na vso avtomatizirano vodno infrastrukturo.

Te aktivnosti niso del financiranja NOO, bodo pa prispevale k skupnim ciljem reforme. Upravljanje s tveganji poplav in plazov bo postalo trajna naloga z zagotovljenim sistemom financiranja, ki omogoča načrtovanje aktivnosti na daljši rok. Tako je v Sloveniji identificiranih 86 območij pomembnega vpliva poplav, ki predstavljajo območja s pričakovanimi najvišjimi škodami iz naslova zdravja ljudi, kulture, gospodarstva in okolja. Ključni gradbeni in negradbeni protipoplavni ukrepi vseh vrst so vključeni v Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017-2021, ki se posodablja. Vključeni bodo naravni ukrepi, kot je povečanje obstoječih razlivnih površin in vzpostavljanje novih. Uporabljali se bodo sonaravni ukrepi z uporabo naravnih materialov. Ob izvedbi protipoplavnih ukrepov bo zagotovljeno ohranjanje ali izboljšanje pogojev za vodni in obvodni živelj.

Predlagana reforma je skladna s cilji varne in globalno odgovorne Slovenije iz Strategije razvoja Slovenije 2030, Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti (Uradni list RS, št. 59/19) in pomembno prispeva k zagotavljanju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami kot življenjskega in strateškega cilja Republike Slovenije ter uresničevanju ciljev Resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (Uradni list RS, št. 75/16), Zakona o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20), Uredbe o zelenem javnem naročanju, Nature 2000, Dolgoročne strategije energetske prenove stavb do leta 2050 idr.

Časovnica

Q4 2022: sprejetje Načrta zmanjševanja poplavne ogroženosti (NZPO).

Ciljne skupine

- prebivalstvo in lokalne skupnosti na ravni NUTS-3, s poudarkom na območjih pomembnega vpliva podnebno pogojenih in drugih naravnih nesreč,
- poplavno ogrožena območja in v njih gospodarske dejavnosti.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Nepravočasnost priprave ustrezne dokumentacije, zamuda pri objavi JR/NPO, tveganja pri izvedbi javnih naročil, morebitne administrativne ovire, nepredvidene okoliščine pri izvajanju projekta. Tveganja bodo upoštevana in zmanjšana s pravočasno pripravo kakovostne dokumentacije z jasno določenimi cilji in mejniki ter z zagotavljanjem stalnega nadzora nad doseganjem mejnikov za pravočasno ukrepanje.

C. Obnova in blaženje posledic podnebnih sprememb ter podnebno pogojenih nesreč za odporne biotsko pestre gozdove

Ključni izzivi

Približno 60 % površine Slovenije poraščajo dobro ohranjeni gozdovi, ki se gospodarijo po načelih trajnosti, sonaravnosti in večnamenskosti. Med pomembnejšimi funkcijami gozdov, poleg proizvodnih, so ekološke, kot so ohranjanje biotske raznovrstnosti, varovanje gozdnih zemljišč in sestojev, hidrološke ter socialne, kot so varovanje naravne in kulturne dediščine ter objektov oziroma infrastrukture.

Podnebne spremembe neposredno ogrožajo temeljne funkcije gozdov, zato se lahko brez ustreznega ukrepanja v slovenskih gozdovih drastično zmanjša njihova ponorna sposobnost. Slednje bi pomenilo povečanje emisij toplogrednih plinov, kar je v nasprotju s cilji na področju gozdarstva (Uredba LULUCF[11] (Uredba (EU) 2018/841)) v okviru NEPN.

Za obdobje 2021-2025 je bila za Slovenijo sprejeta referenčna vrednost za gospodarjenje z gozdovi v višini -3.270.200 t CO_2 ekv na leto (vključno s HWP[12]), brez njih oziroma z upoštevanjem takojšnje oksidacije pa -2.876.700 t CO_2 ekv na leto, kot je bila izračunana ocena v Nacionalnem načrtu Republike Slovenije za obračunavanje emisij in ponorov TPG na področju gozdarstva z referenčnimi vrednostmi v skladu z merili in smernicami za določitev referenčnih vrednosti za gospodarjenje z gozdovi Uredbe LULUCF in tehničnimi navodili Komisije. V obdobju pred letom 2010 so bili ponori ogljika v slovenskih gozdovih po nekaterih ocenah med najvišjimi v Evropi (okoli 150 g C/m^2 na leto). V letih 2014-2020 je bilo poškodovanih približno 65 % površine gozdov in 40 % lesne zaloge, kar je pomembno zmanjšalo ponorno sposobnost gozdov.

Cilji

Predlagana reforma skladno s temeljnimi cilji Resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (in drugimi področnimi strateškimi in normativnimi podlagami) omogoča nadgradnjo sistema na področju odprave posledic in obnove s sektorsko specifičnimi orodji, ki bodo zagotavljali hitrejšo obnovo gozdnega potenciala s/z:

- spremembo predpisov, ki urejajo gozdove,
- sistemsko in infrastrukturno podporo gozdnemu semenarstvu in drevesničarstvu,
- sistemsko in infrastrukturno podporo varstvu gozdov in
- vzpostavitvijo pogojev za pripravo in izvedbo intervencij v sklopu Strateškega načrta Skupne kmetijske politike (v nadaljevanju: SKP) 2023–2027.

Reforma bo pozitivno vplivala na blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe (zmanjševanje tveganj za škodljive vplive) ter varstvo biotske raznovrstnosti. Učinke reforme bomo spremljali v okviru Nacionalnega gozdnega programa, ki temelji na spremljanju Panevropskih kriterijev in kazalnikov trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Med kriteriji in kazalniki bodo obravnavani predvsem lesna zaloga, površina gozda, zaloga ogljika, poškodovanost gozdov, degradacija, prirastek in posek, nelesne dobrine in storitve, drevesna sestava, obnova, naravnost, tujerodne drevesne vrste, genski viri, ogrožene vrste in prispevek gozdarstva k BDP.

Reforma je trajnostno naravnana in oblikovana po načelu, da ne prihaja do bistvene škode ter vpliva na okolje in podnebje, hkrati pa izkazuje 100 % koeficient za izračun podpore ciljem podnebnih sprememb in 100 % koeficient za izračun podpore okoljskim ciljem.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Reforma obsega nadgradnjo obstoječih rešitev na normativno-pravni in organizacijski ravni na področju obnove in blaženja posledic podnebnih sprememb ter podnebno pogojenih nesreč, pri čemer v okviru NOO ni predvidenih dodatnih stroškov. Naloge v okviru reforme bodo izvedene v okviru rednega dela državnih organov in organizacij na področju gozdarstva.

Izvedbena določila (način izvajanja)

[11] LULUCF: raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo.
[12] HWP: pridobljeni lesni proizvodi (v okviru LULUCF).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) bo pripravilo spremembo predpisov, ki urejajo gozdove, in ki bodo omogočali prilagajanje mladega gozda na podnebno pogojeno spreminjajoče se okolje v prihodnosti z ohranjanjem genetske pestrosti in zdravja gozdov, in sicer:

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o pogojih za vpis v register dobaviteljev in drugih obveznostih dobaviteljev ter zahtevah za trženje gozdnega reprodukcijskega materiala (sprememba pogojev za registracijo dobaviteljev in spremnih dokumentov, s čimer zagotavljamo, da se bo tržil gozdni reprodukcijski material (v nadaljevanju: GRM) ustrezne kakovosti, predvsem genetsko pester in zdrav GRM, ki bo omogočal ohranjanje prilagodljivosti na podnebne spremembe);
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o potrdilih in glavnih spričevalih za gozdni reprodukcijski material (sprememba priloge obrazca Potrdila o izvoru GRM, ki bo omogočal boljše sledenje in strokovni nadzor za potrebe certifikacije GRM, ki omogoča uporabo rastišču prilagojenega GRM v spreminjajočih se podnebnih razmerah).

MKGP je že pripravil spremembo Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo, ki vključuje ohranjanje genetske pestrosti kot pogoja za ohranjanje prilagodljivosti gozdov na podnebne spremembe (Uradni list RS, št. 91/10 in 200/20).

Predlagana reforma je skladna s krovnimi strateškimi cilji RS, prispeva k uresničevanju ciljev Resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (Uradni list RS, št. 75/16). Reforma je skladna z Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 97/10 in 21/18 – ZNOrg) ter izhaja iz Državne ocene tveganj za nesreče, verzija 2.0. Reforma uresničuje temeljna izhodišča Strategije prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam ter podpira usmeritve Nacionalnega strateškega okvirja prilagajanja podnebnim spremembam.

Reforma se tudi navezuje na Nacionalni energetski paket v delu trajnostnega upravljanja z naravnimi viri in zagotavljanja javnih dobrin z ekonomskimi prilagoditvami spremenjenim podnebnim spremembam in krepitvijo raziskovalne podpore za razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja tudi s krepitvijo prenosa znanja in rešitev do končnih uporabnikov. Hkrati reforma sledi strategijam EU s področja biodiverzitete (Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030), gozdov (Evropska strategija za gozdove) ter je usklajena z mednarodnimi konvencijami, kot sta Konvencija o biološki raznovrstnosti ter Konvencija o varstvu rastlin.

Časovnica

2022: sprejetje pravnih podlag s strani pristojnega organa (MKGP).

Ciljne skupine

- organizacije v gozdarskem sektorju, odgovorne za raziskave in razvoj ter za potrebe obnove in blaženja posledic podnebnih sprememb ter podnebno pogojenih nesreč v sistemu ocenjevanja, odprave posledic in obnove,
- lastniki in upravljavci gozdov ter službe za prostorsko in gozdno-gospodarsko načrtovanje.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganje izvedljivosti reforme je minimalno, saj predvideva oblikovanje podlag in programov širše narave, ki izhajajo tudi iz drugih zakonskih, podzakonskih in mednarodnih obveznosti. Ocenjujemo, da je administrativna usposobljenost odgovornih oseb s strani nosilca reforme in sodelujočih subjektov ustrezna. Priprava in sprejem ustreznih pravnih podlag (obeh navedenih pravilnikov) za izvedbo reforme bo trajala od leta 2021 do vključno leta 2022.

Na področju obnove in blaženja posledic podnebnih sprememb in podnebno pogojenih naravnih nesreč je izvedba te reforme predpogoj za izvedbo nadaljnjih intervencij v okviru Strateškega načrta Skupne kmetijske politike na področju gozdarstva, katerih izvedba brez te intervencije ne bo mogoča.

D. Povečanje učinkovitosti delovanja javnih služb varstva okolja

Ključni izzivi

Delovanje javnih služb varstva okolja v Sloveniji lahko na splošno ocenimo kot dobro, ker ni zaznati večjih problemov pri njihovem delovanju z vidika oskrbe državljanov. Izpostavimo lahko sledeče problemske sklope:

- **Normativna ureditev**:
  - (Ne)izpolnjevanje predpisanih ciljev in obveznosti EU.
  - Potreba po uvajanju ukrepov, povezanih s ponovno uporabo vode, ki poleg trajnostne rabe in pozitivnega vpliva na okolje zagotavlja tudi ekonomsko in energetsko učinkovitost. V tem oziru je potrebna prilagoditev zakonodajnega okvira, uvedba standardov ponovne uporabe in učinkovitejši način načrtovanja ukrepov in investicij na področju ravnanja z vodo.
  - Povezava različnih zakonskih podlag na področju izvajanja gospodarskih javnih služb (ZGJSVO, ZVO, ZFO) in podzakonskih predpisov v celovit in učinkovit sistem.
  - Potreba po nadgradnji strateških dokumentov in novelaciji operativnih programov na področju javnih služb.
- **Optimalna organiziranosti javnih gospodarskih služb varstva okolja**: zaradi značilne poselitve je Slovenija bolj kot ostale države, v katerih je poselitev izrazito koncentrirana v večjih mestih, soočena z izzivi zagotavljanja varne in zanesljive oskrbe s pitno vodo in odvajanja in čiščenja odpadnih voda v razdrobljenem okolju naselij in urbanih središčih na celotnem ozemlju. Pri tem je Slovenija dodatno soočena z izzivom razpršene poseljenosti in razdrobljenosti izvajalcev storitev oskrbe s pitno vodo in odvajanja in čiščenja odpadne vode, saj je za izvajanje teh storitev, ki so v pristojnosti posamezne lokalne skupnosti (212 občin), pristojnih okoli 90 izvajalcev za področje oskrbe s pitno vodo in 115 izvajalcev za področje odpadne vode, pri čemer je v več primerih v občini isti izvajalec pristojen tako za pitno kot za odpadno vodo. Za preseganje tega stanja bi bila potrebna ustanovitev pokrajin, na katere bi bilo treba ustrezno prenesti del teh funkcij;
- **Trajnostni mehanizem financiranja obnove infrastrukture**:
  - Potrebna je optimizacija cen storitev javnih služb, ki jih plačujejo uporabniki.
  - Trenutna cenovna politika javnih okoljskih storitev še ne omogoča dolgoročne vzdržnosti zagotavljanja financiranja naložb v infrastrukturo in njeno vzdrževanje, kar v obstoječem mehanizmu povzroča anomalije v obliki podcenjenih stroškov javnih služb in ne odraža ustrezne dostopnosti do osnovnih javnih dobrin za ranljive skupine.
  - Potrebna je preverba vidika področja javnih služb zaradi okoljskih dajatev in dajatev za rabo vode. Zaradi napovedanih sprememb različnih politik na ravni EU na področju zelenih dajatev bo potrebno načrtovati spremembe na tem področju.
- **Pomanjkljivi nadzorni mehanizmi izvajanja javnih služb**: trenutna razmejitev pristojnosti in sistem nadzora državnih institucij nad izvajanjem javnih služb nima ustreznega nabora informacij niti pravnih instrumentov za ukrepanje nad izvajanjem javnih služb. Prav tako razpršena organiziranost posameznih funkcij med različne organe na državnem nivoju ni ustrezna.

Cilji

Reforma na področju trajnostnega prehoda v podnebno nevtralno družbo za sektor storitev za rabo vode mora:

1. Zagotoviti, da bo sistem obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (v nadaljevanju: GJS VO) sposoben podpirati doseganje ciljev na področju posameznih javnih služb, tako da se nadgradi zakonodajni okvir in standard za učinkovito upravljanje voda in zagotavljanje trajnostne rabe vode, ki bo omogočal sisteme ponovne uporabe. Prav tako mora reforma povečati učinkovitost organiziranosti in preglednost za vzpostavitev celovitega pristopa izvajanja javnih služb in prispevati k varovanju, izboljšanju in trajnostni rabi virov in varovanju okolja, pri čemer se upošteva tudi ekonomski in socialni vidik, tako da se dosega dobro stanje, ekološki in kemijski potencial površinskih voda, preprečuje in omejuje vnos onesnaževal v podzemno vodo, preprečuje poslabšanje stanja podzemnih voda in zmanjšajo negativni vplivi zavarovanih območij v skladu z evropskim pravnim redom. Nadaljevati je treba z načrtovanimi spremembami in dopolnitvami veljavne zakonske ureditve GJS VO.
2. Vzpostaviti celovit pristop za varovanje, izboljšanje in trajnostno rabo vodnega okolja, pri čemer se upošteva tudi ekonomski in socialni vidik, tako da se dosega dobro stanje, ekološki in kemijski potencial površinskih voda, preprečuje in omejuje vnos onesnaževal v podzemno vodo,

preprečuje poslabšanje stanja podzemnih voda in zmanjšajo negativni vplivi zavarovanih območij v skladu z evropskim pravnim redom.

3. Zagotoviti dolgoročno financiranje infrastrukture oskrbe s kakovostno pitno vodo in pri vzpostavitvi učinkovitih in tehnološko najboljših sistemov odvajanja in čiščenja odpadne vode, vključno s preventivnimi ukrepi za preprečevanje onesnaženja. Vzpostaviti sistem z ekonomskimi cenami, ki bodo spodbudile dodatni investicijski cikel pri gradnji in vzdrževanju infrastrukture zaradi razpršenosti poselitve in razdrobljenost izvajalcev GJS VO.
4. Spodbujati trajnostno rabo vode v gospodinjstvih, industriji in kmetijstvu, da se podaljša njena uporaba in življenjski cikel in tako prispeva k ciljem krožnega gospodarstva. Namen sprememb je ureditev GJS VO na državni in lokalni ravni, ki bo omogočala racionalnejše izvajanje dejavnosti. Predvsem je treba ureditev na navedenem področju izboljšati in dopolniti z instrumenti, ki bodo zagotavljali večji vpliv države na izvajanje občinskih javnih služb, zlasti glede doseganja ciljev, kadar so ti določeni na ravni EU.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Normativni okvir, s katerim nameravamo zagotoviti doseganje ciljev:

- spremembe in prilagoditve predpisov na področju izvajanja obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (ZGJS),
- prenova Zakona o varstvu okolja,
- sprejetje povsem novega Zakona o gospodarskih javnih službah varstva okolja (ZGJSVO),
- sprejetje ustreznih podzakonskih aktov,
- priprava načrtov upravljanja in operativnih programov za posamezno gospodarsko javno službo.

Reformni ukrepi:

- na področju organizacijskih ukrepov načrtujemo novo organizacijsko enoto znotraj ministrstva, ki bo povezovala vse funkcije, potrebne za učinkovito vodenje politike izvajanja javnih služb varstva okolja.

Izvedbena določila

Reforma na področju upravljanja voda se je že začela izvajati z analizo stroškovne učinkovitosti okoljskih dajatev za rabo vode, s spremembami in prilagoditvami predpisov na področju izvajanja GJS VO in s pripravo načrtov upravljanja in operativnih programov za posamezno gospodarsko javno službo. Prav tako se načrtuje nadgradnja informacijskega sistema za spremljanje in poročanje o izvajanju GJS VO in izboljšanje celotnega poročevalskega sistema, ki bo prispeval k boljšemu pregledu nad stanjem na terenu in odločanju o sofinanciranju investicij v infrastrukturo.
Noveliranje predpisov ter podzakonskih predpisov, ki so v pristojnosti Ministrstva za okolje in prostor in ki urejajo varstvo okolja, vode in gospodarske javne službe, je potrebno:

- da bo omogočeno izvajanje 70.a člena ustave glede pravice do pitne vode,
- da bo dosežena večja preglednost ureditev glede javnih služb varstva okolja,
- da bodo odpravljene neskladnosti predpisov,
- z ureditvami o novih standardih trajnostne rabe vode in uvedbo načel krožnega gospodarstva,
- z dopolnjevanjem določb z ureditvami, ki bodo glede standardov izvajanja javnih služb varstva okolja upoštevali najnovejša strokovna in znanstvena dognanja glede ravnanja z odpadki in upravljanjem z vodami,
- z uvedbo novih mehanizmov, kjer je treba zagotoviti zakonsko podlago za izvajanje usmeritev v praksi.

Komplementarnost

Reforma na področju GJS VO se že izvaja, v SOO pa ni načrtovano financiranje predvidenih stroškov, povezanih z reformo. Za doseganje ciljev, ki jih določa Direktiva o čiščenju komunalne odpadne vode bodo vsi reformni ukrepi usmerjeni k zmanjševanju zaostankov, ki so bili ocenjeni na podlagi operativnega programa in bodo prispevali k učinkovitejšemu izvajanju vseh aktivnosti, npr. nadgradnja poročevalskega sistema za spremljanje dejanskega stanja.

Časovnica

Ključne spremembe predpisov in nadgradnja informacijskega sistema je predvidena do konca leta 2022.

Ciljne skupine

Reforma področja bo vplivala na vse deležnike v sistemu izvajanja, na nacionalni ravni predvsem na Ministrstvo za okolje in prostor, in na lokalne skupnosti, izvajalce javnih služb in uporabnike.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Izvajanje reforme na področju GJS VO in širše na področju upravljanja voda je vpeto v več sistemskih predpisov, ki so v fazi prenove in sprememb, pri čemer se pripravljajo strokovne podlage za odločitev o morebitnih spremembah cenovne politike na področju rabe voda. Za izvedbo posameznih naložb zato obstaja tveganje, da bodo reformni ukrepi zamujali in ne bodo v celoti podprli odločanja o naložbah. V tem primeru se bo shema dodeljevanja sredstev za sofinanciranje okoljske infrastrukture pripravila na podlagi preteklih izkušenj in informacij o izvajanju podobnih projektov v okviru EKP.

INVESTICIJE

E. Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID (Social and economic resilience to climate induced disasters)

Ključni izzivi

Razpoložljivi programi in infrastruktura v Republiki Sloveniji ne zagotavljajo ustreznih pogojev in pripravljenosti sil ZRP na podnebno pogojene nesreče. Usposabljanja sil ZRP so splošno usmerjena z namenom zagotavljanja temeljnih znanj širšemu krogu posameznikov, ki delujejo znotraj sistema ZRP (predvsem gasilcem). Republika Slovenija ustreznih objektov za izvedbo specializiranih usposabljanj ter vodenje koordiniranega odziva vseh subjektov na enem mestu, navkljub velikim potrebam, ki so se pokazale v preteklih naravnih nesrečah (poplave 2010, 2012, 2014, 2017, 2019, žled 2014, epidemija 2020-2021) še nima vzpostavljenih. Potreba po specializiranih centrih za usposabljanje (poudarek na odzivu na poplave) je bila opredeljena tudi na ravni delovne skupine za upravljanje tveganj v okviru Podonavske makroregije (EUSDR). Vzpostavitev in delovanje specializiranih centrov za usposabljanje za odziv na podnebno pogojene nesreče je nujno za simulacijo realnega odziva, kapacitete pa se lahko uporabljajo tudi za ozaveščanje splošne populacije. Nujnost ukrepov za pripravljenost in odziv na podnebno pogojene nesreče, kamor eksplicitno sodijo tudi vzpostavitev programov in centrov za usposabljanje, pa potrjuje tudi DG REGIO.

Sile ZRP na državni ravni in organizacije, ki po Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN) izvajajo naloge javnih služb ter skupaj zagotavljajo odziv v primeru nesreč velikih razsežnosti, predvsem poplav in velikih požarov v naravnem okolju, ki predstavljajo visoko stopnjo tveganja oziroma je njihova pojavnost razmeroma velika, so razdrobljene in lokacijsko razpršene, kar predstavlja oviro koordiniranem delovanju. Navedeno se je že večkrat potrdilo v primeru preteklih nesreč, pa tudi nedavno v epidemiji covid-19, ko sile ZRP niso razpolagale z ustrezno organiziranostjo, še posebej pa ne z ustreznimi pogoji (prostorskimi, infrastrukturnimi, logističnimi, informacijsko-komunikacijskimi itd.) in so jih morale zagotoviti ad-hoc (delovanje skupine za podporo Štabu civilne zaščite RS v izobraževalnem centru, razvoj nove logistične aplikacije itn.). Tudi krovna organizacija na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ne razpolaga z ustreznimi kapacitetami, s katerimi bi lahko zagotavljala odziv v primeru podnebno pogojenih nesreč večjega obsega ter delovala kot koordinacijsko vozlišče. Drugi subjekti in organizacije na tem področju se srečujejo s še večjo problematiko pogojev delovanja.

Obstoječi prostori URSZR so umeščeni v objekt MORS, kjer delujejo tudi druge notranje organizacijske enote ministrstva, in sicer v stavbo, zgrajeno leta 1980 s približno štirikrat manjšo površino, kot je potrebna za delovanje vseh ključnih sil ZRP in njihov koordiniran odziv v primeru podnebno pogojenih nesreč. Sočasno je objekt umeščen v območje, kjer nadaljnja gradnja in širitev obstoječih objektov zaradi visoke stopnje pozidave na trenutni lokaciji ni mogoča. Nujna je izgradnja novega centra na primerni lokaciji, v katerem bodo združeno delovale enote URSZR in vse ključne organizacije na področju ZRP, in sicer z vso potrebno informacijsko-komunikacijsko, logistično in administrativno podporo. Center mora po vzoru drugih modernih evropskih centrov poleg infrastrukturnih pogojev za

delovanje subjektov na področju ZRP sočasno predstavljati operativni center za podporo odločanju po vključenih resorjih in področjih (skladno z državnimi načrti zaščite in reševanja za posamezne primere nesreč), simulacijski in situacijski center (za spremljanje situacije v državi in širše) ter center za spremljanje in koordinacijo logističnih operacij.

Navezava na reformo: naložba SLO SERCID predstavlja izvedbeni del celovite reforme, katere dokončna izvedba v praksi ni mogoča oziroma ne bi bila celovita brez izvedbe te naložbe, s katero bodo vzpostavljeni pogoji (programski in infrastrukturni) za krepitev pripravljenosti, usposobljenosti in odziva. Z reformo bo oblikovan odziv in modularne strukture za odziv na podnebno pogojene nesreče, z naložbo pa vzpostavljeni pogoji za operabilnost (delovanje in usposobljenost) teh struktur. Kot je razvidno iz slike 2 in 3 reforma in naložba naslavljata posamezne elemente pripravljenosti in odziva, ki skupaj tvorijo medsebojno povezano in soodvisno celoto. Brez primerne organiziranosti in usposobljenosti ter infrastrukturnih pogojev ni mogoče zagotavljati odziva, zato reforma in naložba prinašata celovito prenovo sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za odziv na podnebno pogojene nesreče (na organizacijski in sistemski ravni z reformo, z naložbo pa se zagotavljajo pogoji za operativno delovanje).

Slika 3: Pogoji za hiter in učinkovit odziv na podnebno pogojene nesreče (vir: URSZR)

Cilji

Potrebne so sistemske, strateške in normativno-pravne spremembe, ki bodo izvedene na ravni reforme, okrepiti pa je treba tudi **infrastrukturne pogoje, tehnična sredstva in opremo ter ustrezno usposobljenost posameznikov** (slika 3) za hiter in učinkovit odziv sil ZRP v primeru podnebno pogojenih nesreč, kar bo zagotovila izvedena naložba. Na takšen način bo dosežena celovita nadgradnja pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče, z reformo 2 in 3 ter njima podrejeno naložbo pa razširjena tudi na celoten cikel obvladovanja podnebno pogojenih nesreč (slika 1).

Z **oblikovanjem programov usposabljanj** za odziv na podnebno pogojene nesreče, konkretno na poplave in velike požare v naravnem okolju (negradbeni del investicije) in **njihovim izvajanjem**, ozaveščanjem javnosti, ekosistemskim delom, kjer se bodo vzpostavili močni obrambni ekosistemi za naravno odpornost ter gradbenim delom investicije, ki obsega **gradnjo objekta za koordiniran odziv** sil ZRP na podnebno pogojene nesreče (nacionalni center), vključno z zagotovitvijo informacijsko komunikacijske tehnologije za delovanje centra in nujne številke 112 ter **gradnjo specializiranih podcentrov za protipoplavno zaščito in za požare v naravi**, ki bosta na podlagi Državne ocene tveganja nesreč umeščena v območji pomembnega vpliva nesreč in bosta namenjena **usposabljanju ter krepitvi pripravljenosti sil ZRP** na podnebno pogojene nesreče, izboljšujemo pripravljenost in odziv sil ZRP. Z gradnjo novih objektov za koordiniran odziv in usposobljenost sil ZRP zmanjšujemo vrzeli na področju usposobljenosti, pripravljenosti in odzivnosti, saj Republika Slovenija tovrstnih objektov še nima vzpostavljenih. Z zagotovitvijo izboljšanih pogojev bomo dosegli naslednje cilje:

- **pravočasen odziv, zmanjšanje razsežnosti, škode in posledic podnebno pogojenih nesreč ter hitrejši zaključek intervencije,** s čimer bomo omogočali nemoteno delovanje ali hitrejši vnovični zagon gospodarskih dejavnosti in družbe vsaj dva dni hitreje, s čimer se lahko ohrani do 1 % BDP letno in delovanje kritične infrastrukture ob nesrečah. S hitrim in ustreznim posredovanjem v primeru poplav se bistveno omeji škoda v gospodarstvu, na objektih, v okolju, zmanjša se količina odpadkov pri obnovi, možnost onesnaženja vodnih virov, razvoja bolezni ljudi in živali, zaradi hitre omejitve obsega požara v naravnem okolju se omeji škoda v

gozdarstvu in na kmetijskih površinah, možnost za razvoj podlubnikov, vpliv požara na okolje, ohranjanje biodiverzitete in območij Natura 2000 itn.;
- večjo usposobljenost in specializacijo sil ZRP (ki se bodo usposabljale po predvidenih programih za poplave in požare v naravnem okolju, in sicer do 1000 posameznikov na program);
- bolj povezano delovanje sil ZRP v smislu koncentracije in učinkovite rabe virov, vključno z infrastrukturo in opremo, kar se bo odražalo v koordiniranem odzivu v primeru podnebno pogojenih nesreč;
- s centralizacijo krovnih organizacij na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, gasilstva, potapljaških, gorskih in jamarskih služb, prostovoljskih organizacij itn.) v novo zgrajenem nacionalnem centru prispevamo k reorganizaciji oziroma optimizaciji njihovega delovanja in izvajanja nalog;
- objekti bodo prilagojeni za dostop invalidom in drugim ranljivim skupinam prebivalstva.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicijo, ki obsega nadgradnjo usposabljanj in izobraževanj ter infrastrukturnih in drugih pogojev za njihovo izvedbo ter koordiniran odziv sil ZRP v primeru podnebno pogojenih nesreč; tudi sicer so ti ukrepi že primarno in v celoti namenjeni krepitvi pripravljenost in odziva na poplave ter požare v naravnem okolju ali pa gre za zasledovanje cilja koordiniranega odziva širše narave, kar bo omogočeno v okviru nacionalnega centra.

Investicija bo izvedena z nepovratnimi sredstvi iz NOO v višini 25 mio EUR in 11 mio EUR iz nacionalnega proračuna (6,5 mio EUR obsega DDV, 4,5 mio EUR pa predstavljajo sredstva iz nacionalnega proračuna, ki so potrebna za izvedbo investicije). Skupna ocenjena vrednost investicije tako znaša 36 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Nosilec investicije bo MORS, URSZR. Predvidene aktivnosti za dosego izvedbenih ciljev naložbe bodo izvedene na podlagi javnih razpisov, pri čemer bodo upoštevane zakonske določbe zelenega javnega naročanja.

Z reformo bodo oblikovane modularne strukture (enote) za odziv na podnebno pogojene nesreče, ki jih je treba primerno usposobiti. Z naložbo bosta zato oblikovana programa usposabljanja, ki bosta usmerjena v pridobivanje specialnih znanj za odziv na poplave in velike požare v naravi. MORS bo v letu 2021 imenoval delovni skupini za oblikovanje programov usposabljanja za poplave in velike požare v naravnem okolju, ki bosta do konca leta 2023 na podlagi zaključkov študije v okviru reforme, novo vzpostavljenih modularnih struktur za odziv in nove resolucije oblikovali programa usposabljanj. Programa usposabljanja bosta oblikovana za različne ciljne skupine glede na raven organiziranja in po večstopenjskih modulih. Namen usposabljanj bo pripraviti sile ZRP za učinkovito odzivanje na različne posledice nesreč, kot so poplave in veliki požari v naravnem okolju, timsko delo, prevzemanje odgovornosti, skrb za lastno varnost in varnost soudeležencev ter za delovanje v različnih oblikah sestavov enot za odziv na nesreče. Usposabljanj za poplave in požare v naravi, ki bodo potekali na začetni in nadaljevalni oziroma obnovitveni stopnji, se bodo lahko udeležili posamezniki, ki bodo razporejeni v lokalne, regionalne ali nacionalne enote za odziv na podnebno pogojene nesreče; v obdobju 2025–2026 je po vzpostavitvi podcentrov za usposabljanje predvideno usposabljanje 1.000 posameznikov na program.

MORS bo v letu 2021 imenoval posamezne strokovne skupine za gradnjo objekta nacionalnega centra za odziv na podnebno pogojene nesreče in podcentrov za usposabljanje za primer poplav ter velikih požarov v naravnem okolju. Novo zgrajeni nacionalni center, ki naj bi se pričel uporabljati sredi leta 2026, bo obsegal infrastrukturne pogoje za delovanje ključnih struktur sistema ZRP in javnih reševalnih služb, operativni, simulacijski in situacijski center, center za spremljanje in koordinacijo logističnih operacij, prenovljeni Center za obveščanje RS z nujno številko 112 ter vzletišče za helikopterje. Podcentra za usposabljanje bosta obsegala upravno-poslovne prostore, logistične objekte, vadbene poligone in učne ter spremljajoče prostore. Poleg navedenega gradbeni del investicije vključuje pripravo investicijske in razpisne dokumentacije za vzpostavitev NCZ in dveh podcentrov, postopke umestitve v prostor, izvedbo javnih naročil, sodelovanje z deležniki in koordinacijo vključenih organizacij, skrb za skladnost izvedbe, nadzor nad porabo finančnih in drugih sredstev ter druge naloge, ki jih bodo izvajale imenovane delovne skupine.

Načrtovani center za koordiniran odziv bo vzpostavljen s čim manjšimi posegi v okolje, za kar največjo izrabo virov in njihovo vključitev v krožno gospodarstvo pa je njegova vzpostavitev načrtovana na degradiranem območju, kjer so umeščeni stari objekti v lasti MORS, ki po stanju, dotrajanosti in namenski rabi niso primerni za obnovo (vojaški objekti). Načrtovani center bo zasnovan kot zelena novogradnja, pri čemer bosta dve obstoječi skladiščni enoti na območju načrtovanega centra obnovljeni oziroma preurejeni v pokrite kapacitete za parkiranje službenih in manjših intervencijskih vozil. Območje s trenutno omejeno namensko rabo bo z obnovo dela obstoječih kapacitet in novogradnjo urejeno z upoštevanjem najvišjih okoljskih standardov in visokim potencialom nadaljnjega razvoja območja z izrazito strateško lego (bližina Državnega logističnega centra, avtoceste, letališča). Vzpostavitev nacionalnega centra bo imela velik posredni učinek na proračun in gospodarstvo v smislu zagotavljanja koordiniranega odziva na podnebno pogojene nesreče, kar bo bistveno omejilo razsežnosti in posledice nesreče (bistveno nižje stroške intervencije, obnove, manj škode na zasebnih in javnih objektih, gospodarski in kritični infrastrukturi itd., torej manjše odlive iz proračuna), omogočilo nemoteno delovanje gospodarstva tudi med nesrečo ali njegov hiter ponovni zagon, kar lahko vodi v prihranke do 1 % BDP na letni ravni.

V okviru novo vzpostavljenega nacionalnega centra bodo v sklopu gradbenega dela naložbe že zagotovljeni prostorski pogoji za delovanje nujne številke 112 na regijski in nacionalni ravni. Poleg gradbenega dela pa vzpostavitev nacionalnega centra vključuje tudi zagotovitev informacijsko-komunikacijske opreme za njegovo delovanje ter delovanje številke 112. Izvedba digitalnega dela naložbe (vzpostavitev informacijsko-komunikacijskega omrežja v okviru Nacionalnega centra civilne zaščite in nujne številke 112 na nacionalni ter regionalni ravni) tako obsega zagotovitev:

- strojne računalniške opreme (računalniki, tiskalniki, grafične kartice ipd.),
- programske opreme (nadgradnja in povezljivost obstoječega omrežja ter aplikacij, kibernetska varnost ipd.),
- mrežne opreme in strežnikov,
- telefonskih aparatov.

Vzpostavitev in delovanje specializiranih centrov za poplave in velike požare v naravnem okolju, ki vključujejo prilagojene vadbene pogoje in infrastrukturo glede na tip nesreče, kateri so namenjeni, nadgrajuje obstoječe kapacitete URSZR za temeljno usposabljanje gasilcev v osrednji Sloveniji (Izobraževalni center za zaščito in reševanje - ICZR). Obstoječe kapacitete zaradi potrebnega obsega, drugačne namenskosti in potrebe po umestitvi načrtovanih kapacitet v območje pomembnega vpliva poplav in požarov v naravnem okolju niso primerne za obnovo oziroma širitev. Sočasno je treba kapacitete za usposabljanje vzpostaviti na območjih pomembnega vpliva konkretnih nesreč. Vzpostavitev enega centra za usposabljanje tako ni mogoča in smiselna, saj je ogroženost Slovenije zaradi poplav najvišja v SV delu države, zaradi požarov pa v Z delu. Podcentra bosta namenjena usposabljanju sil ZRP v skladu z ZVNDN in javnim službam, katerih delovanje in sodelovanje je ključno pri zagotavljanju osnovnih pogojev po nesreči oziroma odpravljanju njenih posledic. Sočasno bosta centra umeščena v območje Podonavske in Jadransko-jonske makroregije, zato je dolgoročno pričakovana tudi okrepitev njune makroregionalne vloge oziroma značaja (izvedba usposabljanj za tuje enote).

V primeru centra za usposabljanje za poplave bo vzpostavljen popolnoma nov center v SV Sloveniji, v primeru centra za velike požare v naravnem okolju pa bo na Krasu dograjena obstoječa infrastruktura URSZR, zaradi česar je v okviru NOO predviden manjši delež finančnih sredstev. V okviru naložbe bodo tako do konca leta 2024 vzpostavljeni pogoji za izvedbo usposabljanj za poplave in velike požare v naravnem okolju (programski in infrastrukturni) po katerih se bo v obdobju 2025–2026 predvidoma kot že navedeno usposobilo 1.000 posameznikov na program, s pričetkom izvedbe leta 2025. Do konca izvajanja NOO je tako pričakovana izvedba usposabljanj za vse sile ZRP, ki bodo uvrščene v modularne strukture za odziv na podnebne spremembe na lokalni, regionalni in državni ravni, s čimer bo zagotovljena pripravljenost sil za odziv na podnebno pogojene nesreče na različnih ravneh in v različnih geografskih delih Slovenije (pokritost celotnega ozemlja).

V okviru naložbe se bodo izvajale tudi aktivnosti za ozaveščanje različnih ciljnih skupin o ravnanju v primeru poplav ali velikih požarov v naravnem okolju oziroma drugih podnebno pogojenih nesreč, ki se bodo izvajale v okviru rednega dela URSZR.

<u>Časovnica</u>

Naložba bo izvedena po vnaprej predvideni časovnici:

- Q4 2022: pridobitev treh gradbenih dovoljenj za izvedbo gradenj v okviru naložbe.
- Q4 2023: oblikovanje programa usposabljanja za poplave in velike požare v naravnem okolju.
- Q4 2024: vzpostavitev podcentra za poplave in velike požare v naravnem okolju v skladu z investicijsko dokumentacijo z začetkom uporabe oziroma izvedbe usposabljanj v Q3 2024.
- Q3 2024: pričetek izvedbe usposabljanj po novih programih in v vzpostavljenih centrih, v katerih se bo do Q4 2025 usposobilo do 2000 posameznikov za odziv na poplave in velike požare v naravi.
- Q4 2025: začetek uporabe vzpostavljenega nacionalnega centra za koordiniran odziv sil ZRP v skladu z investicijsko dokumentacijo.
- Q2 2026: začetek delovanja informacijsko-komunikacijskega omrežja v okviru Nacionalnega centra civilne zaščite in nujne številke 112 na nacionalni ter regionalni ravni.
- Q1 2021–Q2 2026: izvedba obveščanja in ozaveščanja javnosti.

Ciljne skupine

Naložba neposredno in posredno naslavlja naslednje ciljne skupine:

- prebivalstvo, pri čemer je pričakovani delež prebivalcev, na katere bo imela naložba neposredni učinek do leta 2026 100 %, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah,
- organizacije s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in organizacije, ki v skladu z ZVNDN izvajajo naloge javnih reševalnih služb,
- lokalne skupnosti na ravni NUTS-3, s poudarkom na območjih pomembnega vpliva podnebno pogojenih nesreč (poplav in požarov v naravi), pri čemer je pričakovani delež površine države, na kateri se bodo odražali neposredni učinki ukrepa do leta 2026 100 %, s čimer bo dosežena pokritost celotnega ozemlja,
- pomembni nosilci urejanja prostora in upravljavci državne ter kritične infrastrukture v skladu z ZKI.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganje izvedljivosti celotne investicije v obdobju upravičenosti je minimalno, saj investicija sodi med prednostne investicije Vlade RS za zagon gospodarstva po epidemiji covid-19. Hkrati ocenjujemo, da je administrativna usposobljenost odgovornih oseb s strani nosilca investicije ustrezna, dopuščena pa je tudi možnost priložnostne vključitve zunanjih strokovnjakov, v kolikor bi bila izkazana potreba po specifičnih znanjih in sposobnostih, ki jih na ravni nosilca naložbe ni mogoče zagotoviti.

Časovni načrt izvedbe investicije in aktivnosti znotraj posameznih faz bo opredeljen v investicijski dokumentaciji. Obstaja tveganje, da se zaradi postopkov potrditve NOO aktivnost izvede kasneje, kot je načrtovano.

F. Zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi,…)

Ključni izzivi

Močna deževja in hude nevihte povzročajo vedno večje posledice poplav, kar zahteva boljše prilagoditve in izboljšanje sistema ukrepov povezanih s poplavami, ki prispevajo k izboljšanju znanja in zavedanju vpliva poplav. Evropska komisija je v Poročilu za leto 2019 izpostavila, da v Sloveniji velik delež prebivalstva živi na poplavno ogroženih območjih in je zato pravočasno izvajanje ukrepov za preprečevanje poplav ključnega pomena.

Hkrati je Slovenija s svojo značilno razdrobljenostjo in raznolikostjo površin država, kjer je evidentiranih veliko število pojavov manjših plazov, ki onemogočajo normalno rabo prostora in ogrožajo večje število obstoječih stanovanjskih in infrastrukturnih objektov. V državi je evidentiranih preko 300 pojavov plazenja.

Cilji

Cilj je **zmanjšati škodljive posledice poplav** s sistematičnim pristopom na celotnem državnem ozemlju, pri čemer je najpomembnejša naloga zmanjšanje obstoječe poplavne ogroženosti in preprečitev vnosa novega škodnega potenciala na do sedaj nenaseljena območja poplavne nevarnosti. S sredstvi NOO se bo financiralo negradbene in gradbene ukrepe, ki točkovno v območjih poplavne ogroženosti predstavljajo največjo potencialno grožnjo. Glede negradbenih ukrepov, so to spremljajoče aktivnosti investicijam, ki se bodo financirale iz NOO, med katerimi so:

- obveščanje, ozaveščanje in izobraževanje javnosti o nevarnosti in ogroženosti ter možnostih samozaščite;
- celovito reševanje poplavno ogroženih območij na podlagi sprejemljive stopnje ogroženosti;
- izvajanje celovitih ukrepov, ki obsegajo preventivno obvladovanje ogroženosti, pripravljenost na nevarne dogodke in zaščito;
- spoštovanje omejitev in pogojev za gradnjo in dejavnosti na ogroženih območjih ter posledično omejitev vnosa novega škodnega potenciala na obstoječa ogrožena območja;
- vzpostavitev sistema, ki bo omogočal dolgoročno in sistemsko zagotavljanje sredstev za redno vzdrževanje in zagotavljanje boljšega stanja gospodarske javne infrastrukture na področju voda.

Upravljanje s tveganji poplav in plazov bo, glede na neizbežne vremenske pojave, postalo trajna naloga.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Pri naložbah v zniževanje poplavne ogroženosti gre za vodnogospodarske ureditve in ureditev spremljajočih objektov v obliki suhih zadrževalnikov, regulacij pretokov, visokovodnih nasipov in zidov ter sonaravne ureditve strug. Naložba obsega 335 mio EUR, od tega 55 mio EUR nepovratnih in 280 mio EUR povratnih sredstev.

Pri tem bomo v največji možni meri razširili obstoječe razlivne površine oziroma pripravili nove razlivne površine. Kjer bo možno, se bodo dodali rokavi mrtvic za pretok visokih vod in ustvarili dodatni habitati ob nizkih pretokih.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Naložbo predstavlja skupina projektov iz Načrta zmanjševanja poplavne ogroženosti za obvladovanje poplavne ogroženosti na območjih pomembnega vpliva poplav, ki bodo bistveno zmanjšali obstoječo poplavno ogroženost v lokalnih skupnostih in sanirali evidentirana območja.

Program zmanjševanja tveganja plazov zaradi podnebnih sprememb bo izvajal Ministrstvu za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP) na podlagi napovedi dinamike in finančnega načrta posameznega projekta. Prednostno se bodo obravnavale naložbe glede na velikost nestabilnega območja, ki je zaznano in predstavlja veliko neposredno nevarnost za večje število prebivalcev ali uporabnikov (npr. Potoška planina, Laze v občini Gorenja vas-Poljane, lezenje južnega pobočja pod Trnovsko planoto od Razdrtega do Nove Gorice, kjer se nahaja plaz Slano blato). Program izvedbe naložb na območjih pomembnega vpliva poplav (v nadaljevanju: OPVP) izvede MOP v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

Kriteriji za potrditev posameznega projekta bodo sledeči:

- projekt prispeva k zmanjševanju poplavne ogroženosti na opredeljenih OPVP v Sloveniji v skladu s členom 5(1) EU poplavne direktive,
- pripravljenost projektne dokumentacije in potrebnih dovoljenj naložbe,
- projekt vključuje t. i. »nature-based solution« ukrepe,
- projekt je realno izvedljiv v opredeljenem časovnem obdobju (realnost izvedbe glede na stopnjo pripravljenosti in izvedljivosti),
- finančna izvedljivost in ustreznost projekta,
- administrativna izvedljivost.

Naložbe bodo namenjene celovitemu reševanju obstoječih ogroženih območij, zato bodo obsegale kritje stroškov za:

- sistem zadrževanja visokih voda s suhimi zadrževalniki,
- naložba v sistem zadrževanja visokih voda z mokrimi zadrževalniki je namenjena izključno varovanju pred poplavami,
- vzpostavitev razlivnih površin,

- preprečitev nadaljnje urbanizacije na razlivnih površinah,
- kontrolirane vodostaje akumulacij na rekah,
- zagotavljanje dogovorjenega pretoka na mejnih profilih.

Pri naložbah v sanacijo plazov gre za geomehanske analize in presoje sanacije, gradbena dela, zemeljska del in ovrednotenje izvedbe projekta.

Navezava na reformo: reforma upravljanja voda in priprava ocene poplavne ogroženosti in kart poplavne nevarnosti in ogroženosti sta pogoj za pripravo učinkovitega načrta ukrepov za obvladovanje poplavne ogroženosti. Pri pripravi novega načrta se bo upoštevalo ukrepe za preprečevanje poplav, zaščito pred njimi in pripravljenost nanje. Z reformo pri upravljanju plazovitih območij v Sloveniji, ki obsega potrditev in formalizacijo metodologije za določanje erozijskih in plazljivih območij, vzpostavitvijo sistema odločanja glede nevarnosti območij plazov in vzpostavitvijo centralnega zbiranja podatkov o pobočnih masnih premikih za pripravo opozorilnih kart nevarnosti, ki bodo združili bazo podatkov na državni, regionalni in lokalni ravni v javno dostopno evidenco, bodo pripravljene podlage za investicije v sanacijo plazov skupaj z zagotovljenim financiranjem iz programa.

Komplementarnost

Za ukrepe poplavne varnosti Slovenija namenja sredstva iz različnih virov glede na namene ukrepov na področju poplavne varnosti. Sredstva iz Podnebnega sklada so namenjena za financiranje interventnih ukrepov v trenutku dejansko nastalih poplav in izvajanje neposrednih aktivnosti, povezanih z intervencijami ob nastalih škodnih dogodkih. Sredstva iz Vodnega sklada so namenjena za financiranje večjih vzdrževalnih del na vodotokih in vzdrževalnih del v javno korist. S sredstvi iz kohezijskih skladov se je v finančni perspektivi 2014-2020 izvedlo oziroma se izvaja in zaključuje naložbe, pri čemer se s sredstvi EKP za novo finančno obdobje 2021-2027 načrtuje vlaganje v nadaljevanje projekta poplavne varnosti na območju Gradaščice, izvedba protipoplavnih ukrepov na območju Spodnje Savinjske doline, ki predstavlja del porečja Savinje in protipoplavni ukrepi na območju reke Vipave. Iz NOO se načrtuje financiranje protipoplavnih ukrepov, kjer se bo iz opredeljenih potrebnih naložb na vseh območjih pomembnega vpliva po lokalnih skupnostih določilo naložbe, katerih izvedba je najbolj nujna glede na poplavno ogroženost in kjer je pričakovani učinek naložbe največji (zaščita poplavno ogroženih prebivalcev in objektov gospodarstva), hkrati pa bodo imele načrtovane naložbe zagotovljeno vso potrebno investicijsko in projektno dokumentacijo.

Časovnica

Časovnica za izvedbo posameznih investicij je odvisna od projektne in investicijske dokumentacije. Predvidoma se bodo investicije izvajale med letoma 2022 in 2026.

Ciljne skupine

Z ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti ter zmanjševanja tveganja za druge podnebno pogojene nesreče (plazovi,…) bomo vplivali na:

- zdravje in življenje ljudi, ki živijo na poplavnih območjih in ljudi, ki jih je ogrozil plaz,
- gospodarske dejavnosti na teh območjih, zlasti ogrožene sektorje kmetijstva, gozdarstva, energetike, turizma,
- zaščito stavb in objektov kulturne dediščine,
- družbeno pomembne objekte (zdravstveni domovi, domovi za ostarele, šole, vrtci, knjižnice…).

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Napredujoči pojavi (poplave, plazovi in potresi) predstavljajo resno neposredno nevarnost za življenja in premoženje prebivalstva in ker presegajo fiskalne zmožnosti lokalnih skupnosti, da bi reševale nastalo problematiko, se bo s programom zagotovilo dodatna investicijska sredstva namenjena sanacijskim ukrepom.

Časovni načrt izvedbe naložbe in aktivnosti znotraj posameznih faz bo opredeljen v investicijski dokumentaciji. Obstaja tveganje, da se zaradi postopkov potrditve NOO, izvedbe reformnih ukrepov ali pridobivanja ustrezne dokumentacije ali izvedbe JN pri posamezni naložbi aktivnost izvede kasneje, kot je načrtovano.

G. Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov[13]

Ključni izzivi

Slovensko gozdno semenarstvo in drevesničarstvo potrebam po sanaciji velikopovršinskih ujm ne zmore slediti, saj ni sposobno prispevati zadostnih količin gozdnega semena in sadik ustrezne vrstne sestave, izvora, genetske pestrosti in vzgojnih oblik. Pred desetletjem se je namreč izredno zmanjšalo financiranje gozdnega semenarstva in drevesničarstva (iz proizvodnje okoli 20 milijonov sadik letno na dober 1 milijon sadik), ponovni zagon te dejavnosti je počasen, zaprtje največjega dobavitelja gozdnega semena pa je privedlo do izgube znanj in opreme.

Pomanjkljivi ukrepi na področju gozdarstva ne naslavljajo dovolj učinkovito ohranjanja prilagoditvene sposobnosti gozdov na spreminjajoče se podnebje in podnebno pogojene ter druge naravne nesreče, ki temelji na obnovi gozdov s primernim genetsko pestrim gozdnim reprodukcijskim materialom ter na varstvu gozdov pred boleznimi in škodljivci.

Cilj

Cilj projekta je okrepiti javno raziskovalno infrastrukturo, ki bo omogočala kakovostnejšo izvedbo obstoječih nalog javne službe in javnih pooblastil s področja varstva rastlin, semenarstva in drevesničarstva ter varstva gozdov in monitoringa genetske pestrosti gozdnega drevja. Center bo z vsemi svojimi dejavnostmi neposredno podprl povečanje odpornosti gozdnih ekosistemov ter gozdno-lesne verige na področju podnebnih sprememb in prilagajanje podnebnim spremembam z obnovo in ohranjanjem zdravja, odpornosti in biotske pestrosti gozdnih ekosistemov in učinkovite trajne rabe gozdov in lesa v prihodnosti.

Načrtovana naložba omogoča doseganje ciljev Resolucije o nacionalnem gozdnem programu (Uradni list RS, št. 111/07), Nacionalnega energetskega in podnebnega paketa in Akcijskega načrta za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji in nenazadnje ukrepov v gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih enot, izdelanih v procesu soodločanja z lastniki gozdov, zainteresiranimi javnostmi, ministrstvi in drugimi deležniki.

Naložba tudi naslavlja Priporočila EK Sloveniji glede priprave Strateškega načrta za SKP 2023–2027 (SWD(2020) 394 z dne 18. 12. 2020), predvsem v vprašanjih (i) krepitev skrbi za okolje in podnebnih ukrepov ter prispevanje k doseganju ciljev Unije, povezanih z okoljem in podnebjem; (ii) krepitev družbenogospodarskega tkiva podeželskih območij in obravnavanje družbenih potreb. Po vzpostavitvi leta 2024 bo Center izvajal tudi aktivnosti in storitve svetovanja in prenosa znanja lastnikom gozdov in drevesničarjem iz Priporočil EK Sloveniji glede priprave Strateškega načrta za SKP 2023–2027, in sicer v vprašanju (iii) Spodbujanje in izmenjava znanja, inovacij in digitalizacije v kmetijstvu in na podeželskih območjih ter njihovega prevzemanja.

Centre za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov bo omogočil:

- vzpostavitev laboratorijske infrastrukture in infrastrukture za pridobivanje, ekstrakcijo in shranjevanje ter kalitev semena za podporo državnim organom in posredno drugim deležnikom pri obnovi gozdov;
- vzpostavitev diagnostičnega centra za zdravje gozdov,
- vzpostavitev dela Slovenske gozdne genske banke – Semenske banke za potrebe: i) certifikacije izvora semena; ii) dolgoročno shranjevanje dednine kot dela genskih bank po zakonodaji s področja ohranjanja narave; iii) analize kakovosti GRM (fenotipske in genotipske značilnosti gozdnega reprodukcijskega materiala);
- vzpostavitev monitoringa genetske pestrosti gozdnega drevja;
- razvoj in prenos aktualnih tehnoloških rešitev s področja semenarstva, drevesničarstva in varstva gozdov v prakso, ter strokovno svetovanje za potrebe delovanja Semenske hranilnice (v okviru Zavoda za gozdove RS);
- nadaljnji razvoj človeških virov in stroke ter novih sistemskih rešitev s področja dela in mednarodne harmonizacije aktivnosti področja;
- podpora pri izvajanju evropskega pravnega reda s področja sektorja.

[13] Centre for Seeds, Nurseries and Forest Protection.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Naložba obsega pridobitev dokumentacije, ureditev objekta in nakup pripadajoče opreme. Ocenjena vrednost nepovratnih sredstev naložbe v obdobju 2021 do 2024 znaša 5,1 mio EUR (brez DDV).

Izvedbena določila (način izvajanja)

Gozdarski inštitut Slovenije bo izvedel ustrezna javna naročila ter vzpostavil Center za gozdno semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov. Naložba bo izvedena v skladu z veljavnimi standardi in zakonodajo v okviru javnih naročil. Gozdarski inštitut Slovenije je kot javna raziskovalna organizacija nacionalnega pomena zavezan opravljati redne letne kontrole delovanja, kar zagotavlja transparentnost poslovanja.

Bistvo predlagane reforme je ustanovitev Centra za gozdno semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov. Ta Center bo vključeval delovanje dela Slovenske gozdne genske banke (SGGB – Semenske banke, ki deluje v znanstveno-raziskovalne namene in za ohranjanje gozdnih genskih virov *ex situ* v okviru Gozdarskega inštituta Slovenije), in strokovno podporo, ki bo omogočila ustrezno delovanje Semenske hranilnice (SH, ki deluje v okviru Zavoda za gozdove Slovenije in zagotavlja seme za potrebe drevesničarjev za umetno obnovo gozdov). Center bo omogočal tudi izvajanje nalog zdravstvenega varstva rastlin v gozdnem prostoru, naloge javne okoljske službe in aktivnosti, ki izhajajo iz Uredbe EU 1143/2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst. Posodobitev in centralizacija raziskovalne infrastrukture bo bistveno prispevala k izvajanju znanstveno-raziskovalne dejavnosti s področja obnove in varstva gozdov. Ta investicija ne prinaša dodatnih obremenitev za proračun RS.

Investicija v izgradnjo Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov predstavlja pomembno institucionalno okrepitev na področju varstva, zdravja in odpornosti gozdov. Zasnova Centra je namenjena doseganju ciljev in obveznosti Slovenije na področju podnebnih sprememb, biodiverzitete in gozdarstva, vključno z zmanjšanjem izpostavljenosti vplivom podnebnih sprememb in zmanjšanjem občutljivosti oziroma povečanjem odpornosti gozdov na vplive podnebnih sprememb ter varstvom in ohranjanjem biotske raznovrstnosti in ekosistemov (kar ustreza okoljskim ciljem (a), (b), (c), (f) iz člena 9 Uredbe (EU) 2020/852). Skladno z določili Uredbe 2020/852/EU je predlagana naložba trajnostno naravnana in oblikovana v skladu z načelom, da ne prihaja do bistvene škode ter vpliva na okolje in podnebje ter izkazuje 40 % koeficient za izračun podpore ciljem na področju podnebnih sprememb in 40 % koeficient za izračun podpore okoljskim ciljem. Naložba in dejavnosti, ki izhajajo iz delovanja naložbe, bodo dolgoročno izrazito pozitivno vplivale na blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe in prispevale k zaščiti vodnih virov ter varstvu in ohranjanju biotske raznovrstnosti in ekosistemov.

Naložba bo izvedena v skladu z načeli pasivne gradnje (skoraj nič-energijske stavbe) ob upoštevanju uredbe o zelenem javnem naročanju s ciljem uporabe visokega deleža gradbenih materialov z nizkim ogljičnim odtisom in trajnostnih materialov, rabo obnovljivih virov energije in pridobivanja energije na mestu samem ter upoštevanjem možnosti recikliranja materiala ob koncu življenjske dobe. Poleg preprečevanja onesnaževanja zraka, tal, zemlje in voda se bo preprečevalo svetlobno onesnaževanje in zagotavljalo učinkovito rabo energije. Pri naložbi bo upoštevana analiza LCCA (Life Cycle Cost Assessment) s presojo upravičenosti naložbe v vsej življenjski dobi stavbe z vidika stroškov obratovanja in vzdrževanja. V naložbi so predvideni elementi zelene strehe za ustvarjanje ugodnejših mikroklimatskih pogojev, zbiranje in uporaba padavinske strešne odpadne vode kot siva voda (namakanje in zalivanje, sanitarije…). Pri zasnovi objekta bodo upoštevani vsi varstveni vidiki z namenom preprečevanja prekomernih ravni dopustnih emisij v okolje. Kazalnik trajnostne gradnje investicije bo energetska učinkovitost stavbe, ki bo preverjana tekom posameznih postopkov naložbe. Ta bo izvedena ob upoštevanju predpisov s področja ohranjanja narave in drugih varstvenih pogojev. Naložba ustreza kodi intervencije 025ter, ki neposredno krepi infrastrukturne zmogljivosti države na področju prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja in upravljanja s podnebno pogojenimi tveganji. Podnebne spremembe se kažejo v vedno pogostejših naravnih nesrečah velikih razsežnosti, ki so v obdobju 2014–2020 poškodovale okoli 65 % površine gozdov v Sloveniji in 40 % lesne zaloge. To je pomembno zmanjšalo ponorno sposobnost gozdov, negativno vplivalo na ekosisteme v gozdovih in vodilo v večjo ranljivost gozdov na pojav škodljivcev. Naložba neposredno krepi infrastrukturno zmogljivost države na področju pogozdovanja, ohranjanja pestrosti sestojev gozdov v Sloveniji in s tem

neposredno prispeva k ohranjanju gozdnih habitatov in vrst, ohranjanju ekosistemskih funkcij, ki jih vršijo gozdovi, in k povečanju ponorov CO_2. Naložba prispeva k dolgoročni boljši odpornosti gozdov in s tem pomembno vpliva na prilagajanje podnebnim spremembam ter na preprečevanje in upravljanje s podnebno pogojenimi tveganji.

Navezava na reformo: predlagana investicija Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov predstavlja konkretizacijo reforme obnove in blaženja podnebnih sprememb ter podnebno pogojenih nesreč.

Utemeljitev pomanjkanja ustrezne infrastrukture

Prostorske in funkcionalne kapacitete obstoječih stavb Gozdarskega inštituta Slovenije (v nadaljevanju: GIS), zgrajenih leta 1950 (glavna stavba GIS) in 1958 (objekt rastlinjaka), ne ustrezajo prostorskim, tehničnim, tehnološkim ter varnostnim in okoljevarstvenim zahtevam za vzpostavitev delovanja in izvajanja nalog v okviru Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov.

Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov za svoje delovanje v okviru dejavnosti, s katerimi se področje gozdarstva sooča sedaj in se bo ob istočasni potrebi po okrepljeni kadrovski zasedbi soočal v prihodnjih letih, potrebuje naslednjo infrastrukturo, ki bo vzpostavljena v okviru NOO:

- infrastruktura za pridobivanje semena, ekstrakcijo, zaščito pred boleznimi in škodljivci, sušenje in shranjevanje, dodelavo ter kalitev semena, analize sadik in mikorizacijo kot osnovo za razvoj inovativnih tehnik vzgoje sadik, ter podporno laboratorijsko infrastrukturo, rastlinjake in rastne komore;
- diagnostični center za zdravje gozdov s karantenskimi laboratoriji stopnje biološke zaščite BSL3, ki zagotavljajo zrakotesnost in podtlak ter varno filtriranje zraka in varno prezračevanje in filtriranje zraka ter sterilizacijo odpadkov in uporabljene vode na nivoju BSL3;
- Slovenska gozdna genska banka – Semenska banka (hladilnica in zmrzovalnica).

V sklopu obstoječe infrastrukture GIS-a razpolagamo s prostori, ki pa za področje dela in izvajanja nalog v okviru Centra niso ustrezni z vidika:

- kapacitet in prostorske razporeditve zaradi zagotavljanja medsebojne funkcionalne povezanosti prostorskih sklopov, potrebne za nemoten delovni proces;
- dotrajanosti prostorov in tehnično-tehnoloških naprav, napeljav in opreme;
- preobremenjenosti vodovodnih, kanalizacijskih in električnih instalacij, instalacij za tehnične pline ter instalacij za prezračevanje (filtriranje), ogrevanje in ohlajevanje;
- izvedbe rastlinjaka (ohlajanje ob poletnem pregrevanju, namakanje ali zamegljevanje, uravnavanje dneva–noči, prepihavanje s testnimi plini (CO_2, O_3,…) ali njihovo odstranjevanje,…;
- potresne varnosti, požarne in eksplozijske varnosti in
- zagotavljanja preprečitve emisij v okolje in prostor (hrup, zrak, odplake).

Zaradi trenutnih prostorskih omejitev smo določene dejavnosti v okviru GIS-a morali preseliti v kontejnerske zabojnike (področje varstva gozdov za namen dela svojih dejavnosti najema kontejnerski zabojnik, ki je postavljen na parkirišču GIS).

Glede na programska izhodišča bi Center potreboval okoli 3.000 m^2 skupnih in funkcionalno zgrajenih in povezanih površin, od tega:

- za oddelek za semenarstvo in Semensko banko okoli 410 m^2 (obstoječe površine v stari stavbi laboratorijev ob rastlinjaku znašajo 70 m^2),
- za oddelek za drevesničarstvo okoli 280 m^2 (trenutno ni laboratorijskih površin),
- za oddelek za varstvo gozdov okoli 1.200 m^2 (obstoječe površine v glavni stavbi znašajo 300 m^2),
- za komunikacije, servisne in skupne površine je potrebnih približno33 % dodatnih površin.

Obstoječe prostorske kapacitete GIS (glavna stavba, ki sodi pod varstvo stavbne kulturne dediščine RS s šifro EŠD 18749, stoji na stavbišču velikosti 1.857 m^2, laboratoriji v sklopu rastlinjaka na stavbišču velikosti 70 m^2 z rastlinjakom velikosti 145 m^2) so omejene in se v njih izvajajo vse različne dejavnosti s področja razvoja in raziskav v gozdarstvu, v glavni stavbi je tudi sedež Centralne enote Zavoda za gozdove Slovenije. Prostorske kapacitete ne bi prenesle dodatnega širjenja in razvoja delovanja področij.

Glede na specifične zahteve ureditve novih laboratorijev in prostorov v sklopu Centra je le-te nemogoče urediti znotraj obstoječe, kulturnovarstveno zaščitene glavne stavbe, nadzidava te stavbe pa poleg tega ni dopustna tudi z vidika potresne varnosti brez statične sanacije. Iz funkcionalnega vidika je zahtevane ureditve posameznih sklopov, kjer je treba zagotavljati nadzorovan dostop (kontrola dostopa), ločene sisteme za prezračevanje, odvajanje in prečiščevanje odplak in določeno stopnjo varnosti (karantenski organizmi) in pri tem upoštevati celovitost posameznih sklopov, znotraj obstoječih gabaritov glavne stavbe nemogoče doseči.

Prostori in delovne razmere v obstoječi stavbi rastlinjaka z laboratoriji so neustrezne in samo s prenovo ni mogoče zagotoviti ustreznih prostorov in potrebnih kapacitet. Poleg nezmožnosti zagotovitve zadostne prostorske kapacitete znotraj obstoječega rastlinjaka je bilo ugotovljeno tudi, da predelava in prenova obstoječega objekta rastlinjaka iz ekonomskega vidika ni upravičena. Glede na študijo preveritve smiselnosti izvedbe celovite energetske sanacije stavbe iz leta 2015 se je izkazalo, da bodo vložki nesorazmerni in previsoki v primerjavi z novogradnjo (analiza LCCA).

Bistvenega pomena je, da je obstoječ objekt rastlinjaka kljub eventualni energetski sanaciji nemogoče preoblikovati v skladu z zahtevami iz programskih izhodišč oddelkov za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov. Zato je prenova in predelava obstoječe infrastrukture v primerjavi z novogradnjo, kjer bodo izpolnjene prav vse zahteve, varnostne (varnost pri delu) in okoljevarstvene zahteve (učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije, ločevanje odpadnih voda, preprečevanje emisij v okolje…) ter zahteve funkcionalne in strokovno tehnične narave (povezljivost/ločenost sklopov prostorov, specifične zahteve – karantenski organizmi, rastne komore, filtriranje zraka,…) neupravičena. Obstoječa stavba je neustrezna tudi iz vidika varnostnih standardov, neustreznih energetskih lastnosti, požarne varnosti, preobremenjenosti instalacij, vsekakor pa ne omogoča vzpostavitve osnovnih pogojev za delovanje Centra.

Iz teh razlogov je na mestu omenjene obstoječe stavbe predvidena izgradnja nove stavbe Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov.

Komplementarnost

Dodatno financiranje iz Strateškega načrta Skupne kmetijske politike (VFO 2021-2027) v zvezi z vzpostavitvijo Centra ni načrtovano. Vzpostavitev Centra je predpogoj za izvedbo intervencij v okviru Strateškega načrta Skupne kmetijske politike, ki bo okrepila doseganje ciljev predlagane reforme, in sicer: ohranjanje sestojev gozdov in ekosistemskih storitev, ki jih gozdovi nudijo; podpora sanaciji gozdov po naravnih nesrečah (npr. saditev sadik gozdnega drevja, spremljajoča dela v gozdovih) in naložbe v gozdno drevesničarstvo.

Časovnica

2024: vzpostavitev Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov.

Ciljne skupine

Ciljne skupine so raziskovalci in deležniki v razvojno-raziskovalnih in izobraževalnih procesih ter strokovni sodelavci gozdarji, ustrezne agencije, inšpekcije, ministrstva, posredno tudi lastniki in upravljavci gozdov, širša javnost in družba nasploh.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Pri naložbi oziroma reformi, vezani na Center, je tveganje izvedljivosti v obdobju upravičenosti skladno z načrtovano časovnico minimalno.

H. Projekti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

Ključni izzivi

- **Standardi opremljenosti:**

- Osnovna infrastruktura je še vedno pomanjkljiva: s sredstvi EKP je Slovenija v zadnjih 15 letih zgradila velik del manjkajoče infrastrukture, v ta namen sta bili v področja zagotavljanja oskrbe s pitno vodo, odvajanja in čiščenje odpadne vode in izgradnje regijskih centrov za ravnanje z odpadki vloženi več kot dve milijardi EUR. Vendar je potreben še en investicijski cikel, da bi zagotovili ustrezno komunalno opremljenost v skladu s cilji evropskih direktiv in nacionalno zakonodajo.
- Sive lise v infrastrukturni opremljenosti: glede na zahtevane prioritete porabe kohezijskih sredstev v Sloveniji obstajajo področja opremljenosti s komunalno infrastrukturo, ki izrazito zaostajajo za potrebami: dostop do zdravstveno neoporečne pitne vode v odročnih krajih, čiščenje in odvajanje odpadne vode v aglomeracijah s skupno obremenitvijo. manjšo od 2.000 PE. in aglomeracijah s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE. ter praktično ničelna samozadostnost na področju energetske izrabe odpadkov.
- Nezadostna digitalizacija upravljavskih in poročevalskih procesov:
    - Eden ključnih izzivov pri upravljanju javnih služb je sodoben informacijski sistem, ki je sposoben zagotavljati podatke , ki so potrebni za spremljanje, merjenje, modeliranje in upravljanje z omrežji gospodarske javne infrastrukture v realnem času in ki omogoča zanesljive podatke za odločanje in ukrepanje; trenutni informacijski sistem tega še ne omogoča v celoti in je potreben nadgradnje.
    - Dodatno na obstoječih sistemih obstajajo še velike možnosti izboljšanja ekonomske in energetske učinkovitosti sistemov na področju odpadnih voda ter sorazmerno velike izgube v vodovodnih omrežjih, ki bi jih lahko optimizirali z ustrezno digitalizacijo procesov v tem sektorju.

Cilji

- Prispevati k cilju zagotavljanja dobrega stanja vodnih teles do leta 2027 z učinkovitim sistemom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.
- Zagotoviti stroškovno učinkovito storitev odvajanja in čiščenja za uporabnike: prispevati k zmanjšanju regionalnih in subregionalnih razlik z zagotavljanjem finančnih sredstev za naložbe in obnoviti zastarelo infrastrukturo predvsem na področju oskrbe s pitno vodo za zagotavljanje ustrezne kakovosti pitne vode in za zmanjševanje vodnih izgub ter povečanje energetske učinkovitosti sistemov. Dokončati investicijski cikel naložb v okoljsko infrastrukturo za doseganje uresničevanja Vodne direktive in Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode. Zagotoviti stroškovno učinkovito storitev odvajanja in čiščenja in storitev oskrbe s pitno vodo za uporabnike, pri čemer so prednostno usmerjene na območja z večjim vplivom na območja NATURA 2000 in vodovarstvena območja in hkrati v energetsko učinkovitost sistemov.
- Zagotoviti financiranje in izgradnjo manjkajoče infrastrukture z nacionalnimi in EU viri (iz sredstev kohezijske politike, programa NOO, nacionalnih virov kot sta Podnebni sklad in Sklad za vode ipd.) ter dokončati investicijski cikel naložb v okoljsko infrastrukturo za doseganje uresničevanja Vodne direktive in Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode.
- Obnoviti in rekonstruirati obstoječo infrastrukturo z namenom povečevanja ekonomske in energetske učinkovitosti in zmanjševanja vodnih izgub ter večnamenske rabe vode.
- Prispevati k digitalizaciji informacijskih sistemov na področju rabe vode in izvajanja obveznih občinskih gospodarskih javnih služb ter promovirati in spodbujati razvoj koncepta urbanega vodnega kroga v razvoju pametnih mest, pri čemer je digitalizacija storitev vodnega kroga ključni izziv prehoda v pametna mesta.

Slovenija še ne izpolnjuje zahtev Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode, na podlagi katere bi morala v skladu s pristopno pogodbo zgraditi ustrezno infrastrukturo za odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, najkasneje do konca leta 2015 in zaradi neizpolnjevanja teh zahtev je Slovenija prejela uradni opomin. V letih 2019 in 2020 je bila pripravljena analiza ocene opremljenosti in stopnje priključenosti aglomeracij z ustrezno infrastrukturo na dan 31. 12. 2018, ki je pokazala dejansko stanje opremljenosti aglomeracij, novelirane so bile tudi meje aglomeracij, ki po novem bolj odražajo dejansko zgoščeno poselitev in nastajanje komunalne odpadne vode zaradi dejavnosti in so tudi bolj usklajene z osnovnimi prostorskimi enotami. Novelirane aglomeracije so stopile v veljavo 1. 1. 2020.

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je posodobljen in sprejet; ocena trenutnega stanja izvajanja Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode za referenčno leto 2018 je podana v dokumentu, ki je dostopen na spletni strani https://www.gov.si/novice/2020-09-17-odlocitve-

32-redne-seje-vlade-republike-slovenije-s-podrocja-ministrstva-za-okolje-in -prostor /. Za namene ocene investicijskih stroškov ukrepov za opremljanje aglomeracij s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, je v operativnem programu izvedena ocena potrebnih sredstev, in sicer za gradnjo javne kanalizacije v višini 276,4 milijona EUR in za gradnjo ali rekonstrukcijo čistilnih naprav 56,3 milijona EUR. Skupna ocena potrebnih sredstev znaša 332,7 milijona EUR. Prav tako je ministrstvo zbralo podatke o potrebnih investicijah in naložbah s strani lokalnih skupnosti in glede na podatke o načrtovanih naložbah v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, ki so jih predložile občine, ocenjeni znesek finančnih sredstev, potrebnih za izvedbo projektov do leta 2028, znaša približno 425,7 milijona EUR. Od tega so potrebna finančna sredstva za gradnjo (novogradnjo in obnovo) in vzdrževanje javnega kanalizacijskega omrežja ocenjena na 332,1 milijona EUR ter za gradnjo in vzdrževanje čiščenja odpadnih voda EUR 93,6 mio EUR. Sprejeti Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode določa prednostni vrstni red izvajanja ukrepov. Prva prednostna naloga so vse aglomeracije, ki so na podlagi predhodne ocene skladnosti ocenjene kot neskladne z Direktivo o čiščenju komunalne odpadne vode. V prvo prednostno nalogo izvajanja ukrepov je vključenih 31 aglomeracij, ki bodo predmet sofinanciranja iz VFO 2021-2027. Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode vsebuje vse možne načrtovane finančne vire.

V okviru EKP 2021-2027 se zato prednostno načrtujejo naložbe v odpravo neskladij v aglomeracijah s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2.000 PE. V okviru NOO pa bo shema za financiranje namenjena zagotavljanju sredstev za opremljanje aglomeracij, katerih skupna obremenitev je manjša od 2.000 PE in ki niso bile upravičene do sofinanciranja iz kohezijskih sredstev, pa kljub temu v nacionalni zakonodaji v skladu z Uredbo o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode in Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode predstavljajo pomemben delež gospodarske javne infrastrukture, namenjene za izvajanje storitev odvajanja in čiščenja.

Opis narave, vrste in obsega investicij

Nadaljevanje s predlaganimi ukrepi v naložbe v okoljsko infrastrukturo prednostno v aglomeracijah z večjim vplivom na območjih NATURA 2000 in vodovarstvenih območjih bo pripomoglo k izvajanju ekonomske politike, ki se osredotoča na okoljsko infrastrukturo in pri tem upošteva tudi okoljski vidik. Zagotovljeni celoviti sistemi infrastrukturnega omrežja na lokalni ravni bodo omogočali stroškovno učinkovitost storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb in zmanjševanje motenj v dobavi pitne vode na odročnejših področjih in/ali zagotavljanje predpisanih oskrbovalnih standardov oziroma ustreznih storitev odvajanja in čiščenja na območjih, kjer je ekonomska upravičenost opremljanja nižja zaradi manjše gostote poselitve ter prispevali k zmanjšanju vodnih izgub na dotrajanih vodovodnih sistemih. Predvidena vrednost naložbe je 54 mio EUR, od tega 34 mio EUR nepovratnih in 20 mio EUR povratnih virov.

Izvedbena določila (način izvajanja)

S tem predlogom želimo vzpostaviti mehanizem financiranja, ki bo lokalnim skupnostim pomagal pri uresničevanju naložb v okoljsko infrastrukturo. Za posamezne naložbe lokalnih skupnosti, vezane na odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode, se bo pripravila shema kot povabilo za prijavo projektov za subvencijo in povratna sredstva. S strani posamezne občine se bo na tipskih obrazcih prijavil projekt. Pregled in ocenitev prijav, izbor projektov in izdaja odločb o odobritvi projekt bodo potekali na ravni MOP in organov v sestavi ministrstva. S pogodbo o sofinanciranju se bo evidentiral projekt s pogoji za subvencijo in kredit.

Namen sheme Spodbujanje izvedbe investicij odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je spodbujati naložbe v lokalno gospodarsko infrastrukturo namenjeno izvajanju obvezne občinske javne službe varstva okolje, in sicer odvajanja komunalne odpadne vode in čiščenja komunalne odpadne vode. naložbe, ki bodo del Operativnega programa oskrbe s pitno vodo ali Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode in bodo imele vso potrebno projektno in investicijsko dokumentacijo se bodo preko mehanizma ocenjevanja potrdile za izvajanje in sofinanciranje iz sredstev tega programa. Cilj sheme/razpisa je zagotoviti naložbe v zdravo življenjsko okolje, preprečevanje in zmanjševanje posledic na področju, ki ogrožajo trajnostni razvoj in nadaljevati z naložbami v okoljsko infrastrukturo, da Slovenija na poti trajnostne rasti doseže ustrezno raven javnih naložb na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode. Na ta način se zasleduje cilje, opredeljene v nacionalnih, regionalnih in lokalnih strateških dokumentih. Glavni okoljski cilji so izboljšanje kakovosti vode, doseganje dobrega stanja vodnih teles in zmanjšanja emisij in onesnaženja vode.

Vrste ukrepov za zmanjšanje energije in negativnih vplivov na okolje, ki bodo predmet financiranja v okviru predmetne investicije:

- uporaba sodobnih tehnologij (zamenjava zastarele opreme, ki porabi veliko energije, z uporabo sodobnih energijsko varčnih naprav, kot npr. zamenjava potratnih črpalk);
- vgraditev centralnih nadzornih sistemov (optimizacija porabe energije po posameznih sklopih in sistemih, kot npr. puhala, optimizacija vstopnih črpalk za dvigovanje vode, itd.);
- ureditev razbremenilnikov (manjša količina čiščenje vode);
- odkrivanje nezakonitih priključkov;
- raba OVE (sončne celice oziroma fotovoltaika);
- samooskrba (npr. predelava blata in toplotna črpalka);
- ločitev sistema meteornih voda in kanalizacijskih voda (pri preplavljanju padavinskih voda menimo, da je rešitev v ločenih meteornih in fekalnih sistemih ter čim širša uporaba naravnih oziroma sonaravnih rešitev (mokrišč));
- optimizacija postopkov sušenja blata (plast s štirimi gredami – polji, gnojilo);
- uporaba materialov, ki so v celoti razgradljivi za ponovno uporabo (»zero waste«);
- ponovna uporaba očiščene odpadne vode znotraj tehnološkega procesa na sami čistilni napravi (kot npr. za spiranje naprav, opreme);
- zahteve za sisteme za energetsko učinkovitost za zbiranje in obdelavo odpadnih voda, čemur sledijo priporočila in ukrepi za izboljšanje energetske učinkovitosti in zmanjšanje porabe energije;
- proizvodnja energije iz čiščenja komunalne odpadne vode;
- delovanje komunalnih ali skupnih čistilnih naprav v skladu z energetsko učinkovitostjo;
- gradnja neto nič- energijske nove infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadne vode;
- vgradnja energetsko učinkovitejše opreme na obstoječi infrastrukturi za odvajanje in čiščenje odpadne vode;
- zmanjšanje porabe energije, potrebne za obratovanje infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadne vode;
- zmanjšanje porabe energije na objektih infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadne vode.

Kazalniki za spremljanje posameznih investicij, ki bodo razvidni iz poročil občin:

1. **Količina očiščene vode na kilometer kanalizacijskega omrežja** - zmanjšanje negativnih vplivov na okolje - (zmanjševanje PE).
2. **Količina očiščene vode glede na število priključkov (m^3/priključek)** - zmanjšanje negativnih vplivov (zmanjševanje PE).
3. **Delež priklopljenih ljudi na kanalizacijo** - zmanjšanje negativnih vplivov (zmanjševanje PE).
4. **Delež očiščene vode glede na količino odvedene vode** (porabljena pitna voda minus očiščena voda minus lastna raba = koliko oseb bo več priklopljenih na čistilno napravo).
5. **Učinek čiščenja dovedene vode na čistilno napravo** - zmanjšanje negativnih vplivov (zmanjševanje PE).
6. **Porabljena električna energija na 1m^3 očiščene vode** – zmanjšanje porabe električne energije.
7. **Porabljena električna energija glede na število priključkov** (m^3/priključek) - zmanjšanje porabe električne energije.
8. **Poraba električne energije na kilometer kanalizacijskega omrežja** – zmanjšanje porabe električne energije.

PE oziroma populacijski ekvivalent je enota za obremenjevanje vode, izražena z biokemijsko potrebo po kisiku BPK5. 1 PE znaša 60 g BPK5 na dan in predstavlja obremenitev, ki jo povzroči ena oseba. V praksi se torej poenostavljeno ocenjuje, da en prebivalec stavbe predstavlja obremenitev en PE.

BPK5 (biokemijska potreba po kisiku) je merilo za količino kisika, ki ga potrebujejo aerobni mikroorganizmi za razkrajanje organske snovi v vzorcu vode v petih dnevih v temi pri temperaturi 20°C. Upoštevanje pogoja za kodo intervencije 041bis: *"Če je cilj ukrepa, da bi bila za zgrajen sistem za odpadno vodo od začetka do konca neto poraba energije enaka nič, ali za obnovo sistema za odpadno vodo od začetka do konca, da se povprečna poraba energije zmanjša za vsaj 10 % (izključno z ukrepi za energetsko učinkovitost in ne zaradi sprememb materialov ali sprememb v obremenitvi)"* tudi v primeru nove gradnje sistemov za odvajanje in čiščenje.

Prav tako se načrtuje nadgradnja informacijskega sistema za spremljanje in poročanje o izvajanju gospodarskih javnih služb in izboljšanje celotnega poročevalskega sistema, ki bo prispeval tudi k boljšemu pregledu nad stanjem na terenu in lažjemu odločanju o sofinanciranju investicij v vodno infrastrukturo.

Na podlagi analize stanja in potreb po investicijah v opremljanje aglomeracij z infrastrukturo ter njihovo energetsko učinkovitostjo za odvajanje in čiščenje in pomanjkanjem finančnih virov, ki bi zagotavljala sredstva za takšen investicijski cikel, se bo v okviru reformnega programa namenil del sredstev iz nepovratnih virov za sofinanciranje lokalnih naložb, predvsem na območjih z večjim vplivom na območja NATURA 2000 in vodovarstvenih območjih. Del sredstev je v obliki povratnih sredstev kot ugodnih dolgoročnih posojil za lokalne skupnosti. Občine so namreč pri zadolževanju omejene z največjim obsegom možnega zadolževanja, ki je določen z zakonom, ki ureja financiranje občin. S sprejetjem Zakona o interventnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic epidemije covid-19 (ZIUOOPE) (Uradni list RS, št. 80/20) se je največji možni obseg zadolževanja zvišal. Sprejeti zakon tako uveljavlja trajne spremembe Zakona o financiranju občin, ki v 5. členu določa povečanje največjega možnega obsega zadolževanja občin, in sicer s preteklih 8 % na 10 % realiziranih prihodkov iz bilance prihodkov in odhodkov občinskega proračuna v letu pred letom zadolževanja.

Komplementarnost

Problematika na področju odvajanja in čiščenja je v prvi vrsti povezana z doseganjem ciljev Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode. Načrtovana sredstva NOO so usmerjena v reševanje problematike energetske učinkovitosti sistemov, sistemov na območju z večjim vplivom na območja NATURA 2000, s sredstvi EKP pa nameravamo v obdobju 2021-2027 ciljno urejati sisteme, ki še ne dosegajo ciljev predmetne Direktive.

Časovnica

Začetek izvajanja projekta na terenu (izvedba naložbe v dveh letih po odobritvi pogodbe o sofinanciranju) oziroma najkasneje do Q2 2026.

Ciljne skupine

- občina za sofinanciranje infrastrukture,
- izvajalci javne službe za izboljšanje izvajanja javne službe,
- uporabniki storitev.

I. Projekti oskrbe s pitno vodo

Ključni izzivi

Ocena kaže, da znaša skupna dolžina vodooskrbnega omrežja na območju Slovenije 25.271 km, od tega pa je treba sanirati približno 5.133 km (20 %) obstoječih vodooskrbnih cevi, ki jim je po podatkih gospodarske javne infrastrukture (v nadaljevanju: GJI) v letošnjem letu pretekla amortizacijska doba.

Oskrba s pitno vodo ima, v primerjavi z ostalimi službami varstva okolja, še prav posebno mesto, saj se pitna voda uporablja za pripravo hrane v gospodinjstvih in izven njih ter v sanitarne namene, vstopa v prehransko verigo v kmetijstvu, kjer se uporablja za napajanje živine, kot medij pa je prisotna v številnih procesih proizvodnje živil in storitvenih dejavnostih (npr. zdravstvo). Glede na navedeno je ključna njena učinkovita in skrbna raba.

Izgradnja in obnova gospodarske javne infrastrukture za izvajanje javne službe oskrbe s pitno vodo se je leta 2005, in še izraziteje po letu 2009, upočasnila. Prednostno so se sredstva, tudi iz programov EU, namenjala za opremljanje aglomeracij z javno kanalizacijo in s komunalnimi ali skupnimi čistilnimi napravami ter tudi v izboljšanje sistemov za čiščenje komunalne odpadne vode, sistem oskrbe s pitno vodo pa je ostal nekoliko zanemarjen.

Po podatkih Operativnega programa oskrbe s pitno vodo 2016–2021 (v nadaljevanju: OP oskrbe s pitno vodo) se na nivoju RS iz javnega vodovoda oskrbuje 1.824.677 prebivalcev oziroma 88,6 % vseh prebivalcev. Eden ključnih okoljskih ciljev v odzivu na podnebne spremembe je zagotavljanje

kakovostne pitne vode prebivalstvu; po podatkih OP oskrbe s pitno vodo ležijo zajetja, ki jih upravljajo gospodarske javne službe, glede na dovoljeni dnevni odvzem (predviden odvzem m3/dan) v večji meri (59 %) na vodnih telesih s slabim kemijskim stanjem. Število zajetij je sicer manjše (le 8 % zajetij, ki jih upravljajo gospodarske javne službe, leži na vodnih telesih s slabim kemijskim stanjem), vendar je dovoljeni odvzem vode na teh območjih toliko večji. Po podatkih ima zajetje na vodnem telesu s slabim kemijskim stanjem več možnosti za neustrezno kakovost vode, ni pa nujno, da je voda dejansko neustrezna. Prav tako je razvidno, da je v letnih poročilih o kakovosti pitne vode, ki so osnova monitoringa pitne vode, v več kot 15 % deležu oskrbovalnih območij za neskladnost pitne vode vzrok prisotnost mikroorganizmov, ki presega predpisano vrednost. Vzrokov je več in so povezani z razmerami na območju vodnih virov:

- neizvajanje obdelave vode vključno z dezinfekcijo – slednje še posebej velja za vodne vire, ki so površinski viri ali v stiku s površinskimi vodami ter za vse vodne vire na območju kraških vodonosnikov,
- nezaščitena vodoprispevna območja vodnih virov,
- razmere v distribucijskem sistemu vode (npr. okvare, izvajanje vzdrževalnih del, dotrajani cevovodi),
- nepredvidljivi dogodki (npr. poplave in povečana količina padavin za vodne vire, ki so površinski ali so v stiku s površinskimi vodami),
- neustrezna mesta vzorčenja in/ali neustrezen čas vzorčenja (npr. mesto vzorčenja ni v stalni uporabi).

Na splošno tako lahko rečemo, da je skoraj 90 % prebivalcev Slovenije priključenih na javni vodovod in da je kakovost dobavljene vode dobra, saj običajno kaže zelo visoko skladnost s parametri Direktive o pitni vodi. Vendar pa nekatere regije (npr. severovzhodna) kažejo podpovprečne stopnje priključevanja (OECD, 2012). Poleg tega se vodne izgube še vedno gibljejo med 25 % in 30 % in so v veliki meri posledica starosti infrastrukture. Trenutna finančna sredstva ne zadostujejo za nadomestitev vse bolj zastarele infrastrukture, sistem financiranja dejavnosti oskrbe s pitno vodo pa ima za posledico premajhna vlaganja v obnovo vodovodnih omrežij in je zato nedvomno eden glavnih krivcev za velike vodne izgube.

Število območij poselitve, ki so opremljena z javnim vodovodom znaša 2.718 oziroma 84,5 % vseh območij poselitve glede na AGLO_2013. Skladno s prvim odstavkom 9. člena Uredbe o oskrbi s pitno vodo bi moralo biti z javnim vodovodom opremljenih 3.218 območij poselitve, kar pomeni da je z javnim vodovodom treba opremiti še 500 območij poselitve oziroma 153.299 prebivalcev, kar znaša 7,4 % vseh prebivalcev Republike Slovenije. Glede na to, da je večji del zasebnih vodovodov že zgrajen, pri prehodu na oskrbo izvajalcev javne službe ne bo vedno potrebna izgradnja vodovodnega sistema, temveč le prenova posameznih elementov. Izračun kaže, da bi strošek vzpostavitve javnega vodovodnega omrežja na neopremljenih območjih poselitve zaradi zahtev po doseganju standardov opremljenosti v skladu z 9. členom Uredbe o oskrbi s pitno vodo znašal 82 mio EUR.

Cilji

- Zagotoviti učinkovit sistem upravljanja z vodo s poudarkom na rabi vode.
- Zagotoviti zanesljivo oskrbo s pitno vodo in zaščito vodnih virov (trajnost oskrbe, vodne količine).
- Zagotoviti oskrbo s kakovostno in varno pitno vodo (zdravstveno ustrezna pitna voda, da se zadostijo potrebe, ki izhajajo iz predlagane prenovitve (COM(2017)753 final), zlasti kar zadeva revidirane parametre kakovosti).
- Zagotoviti stroškovno učinkovito storitev oskrbe s pitno vodo za uporabnike.
- Obnoviti zastarelo infrastrukturo, vgraditi opremo in izdelati informacijski sistem z namenom odkrivanja, nadzora in zmanjševanja vodnih izgub na področju oskrbe s pitno vodo z namenom zagotavljanja ustrezne kakovosti pitne vode in zmanjševanja vodnih izgub.
- Izboljšati dostop do pitne vode in izgraditi manjkajoče vodovodne sisteme ali njihove dele na območjih poselitve, kjer je predpisana javna oskrba s pitno vodo, vendar ta še ni zagotovljena.

Opis narave, vrste in obsega investicij

Namen sheme Spodbujanje izvedbe investicij oskrbe s pitno vodo je spodbujanje naložb v lokalno gospodarsko infrastrukturo, namenjeno izvajanju obvezne občinske javne službe varstva okolja, in sicer oskrbe s pitno vodo, kjer ukrepi obsegajo predvsem:

- sanacijo zastarelih elementov vodovodnega omrežja, vgradnjo opreme in izdelavo informacijskega sistema z namenom odkrivanja, nadzora in zmanjševanja vodnih izgub za najmanj 20 %;
- infrastruktura za pridobivanje, čiščenje, shranjevanje in distribucijo vode za prehrano ljudi;
- izboljšano in novozgrajeno infrastrukturo na področju oskrbe s pitno vodo.

Pametnega upravljanja vodnih sistemov si ne moremo predstavljati brez naprednih sistemov meritev, regulacij in avtomatizacij, ki se hitro odzivajo na spremembe in so sposobni po morebitnih motnjah hitro vzpostaviti normalno obratovanje. Tako je tudi področje upravljanja voda eden izmed ciljev digitalizacije in je vključeno v načrt in reformo digitalizacije javnih storitev.

Ocenjena vrednost stroškov v okviru NOO znaša 53,7 mio EUR, od tega 33,7 mio EUR nepovratnih in 20 mio EUR povratnih sredstev.

Izvedbena določila (način izvajanja)

S tem predlogom želimo vzpostaviti mehanizem financiranja, ki bo lokalnim skupnostim pomagal pri uresničevanju naložb v okoljsko infrastrukturo. Ocenjene investicijske potrebe, ki bodo del Operativnega programa oskrbe s pitno vodo ali Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode in bodo imele vso potrebno projektno in investicijsko dokumentacijo, se bodo preko mehanizma ocenjevanja potrdile za izvajanje in sofinanciranje iz sredstev tega programa.

Cilj razpisa je zagotoviti naložbe v zdravo življenjsko okolje, preprečevanje in zmanjševanje posledic na področju, ki ogrožajo trajnostni razvoj, in nadaljevati z naložbami v okoljsko infrastrukturo, da Slovenija na poti trajnostne rasti doseže ustrezno raven javnih naložb na področju oskrbe s pitno vodo. Na ta način se zasleduje cilje, opredeljene v nacionalnih, regionalnih in lokalnih strateških dokumentih. Glavni okoljski cilji so izboljšanje kakovosti vode, doseganje dobrega stanja vodnih teles in zmanjšanja emisij in onesnaženja vode. Pregled in ocenitev prijav, izbor projektov in izdaja odločb o odobritvi projekt poteka na ravni MOP in organov v sestavi ministrstva. S pogodbo o sofinanciranju se evidentira projekt s pogoji za subvencijo in kredit.

Ukrepi za zmanjšanje rabe energije in negativnih vplivov na okolje:
- uporaba sodobnih tehnologij (zamenjava zastarele opreme, ki porabi veliko energije, z uporabo sodobnih energijsko varčnih naprav, kot npr. zamenjava potratnih črpalk);
- vgraditev centralnih nadzornih sistemov (optimizacija porabe energije po posameznih sklopih in sistemih – vklopi in izklopi, premeščanje vode iz zalogovnikov);
- optimizacija posameznih vodovodnih sistemov (prevezave, vodohrani, prečrpavališča, dograditve vodovodnih sistemov oziroma izgradnja učinkovitejših vodovodnih sistemov - krajše in ustreznejše trase, hidravlične izboljšave, ustrezni preseki cevi, glede na višinske razlike, itd.);
- raba obnovljivih virov energije (sončne celice - fotovoltaika);
- uporaba sodobnih toplotnih črpalk;
- umestitev daljinskih odčitavanj z vgrajenimi alarmi prekomerne porabe;
- optimizacija linije črpališč (določena najvišja moč črpalk);
- nadgradnja lokalnih sistemov (lokalni vodohrani, lokalne vrtine itd.), ki se povezujejo v skupni sistem;
- uporaba materialov, ki so v celoti razgradljivi za ponovno uporabo (»zero waste«).

Ukrepi za zmanjšanje vodnih izgub:
- stalno ozaveščanje uporabnikov in uporaba sodobnih tehnologij – alarmov;
- sprotno spremljanje in merjenje porabe (načrpana voda in porabljena voda), podatki se beležijo v skupni CNS sistem;
- posodobitev in optimizacija vodovodnih sistemov (zamenjava dotrajanih vodovodnih cevi in sistemov, prevezave sistemov, nadgradnja sistemov);
- vzpostavitev sistema za odkrivanje vodnih izgub;
- vzpostavitev vodnega knjigovodstva po posameznih vodovodnih sistemih in avtomatsko alarmiranje;
- odkrivanje nezakonitih priključkov.

Kazalniki za spremljanje posameznih naložb, ki bodo razvidni iz poročil občin:

1. **Delež vodnih izgub na en kilometer vodovodnega omrežja** - zmanjšanje vodnih izgub (minus lastna raba) in zmanjšanje energije (npr. črpalke bodo delovale manj časa in z manjšo močjo).
2. **Prodana in načrpana voda** - zmanjšanje vodnih izgub (minus lastna raba) in zmanjšanje energije.
3. **Količina vodnih izgub na število priključkov** (m^3/priključek) - zmanjšanje vodnih izgub (minus lastna raba) in zmanjšanje energije.
4. **Poraba električne energije na m3 načrpane vode** - zmanjšanje porabe električne energije.
5. **Poraba električne energije na m3 prodane vode** - zmanjšanje porabe električne energije.
6. **Poraba električne energije glede na kilometer vodovodnega omrežja -** zmanjšanje porabe električne energije.
7. **Delež priklopljenih oseb na javni vodovod -** pitje čiste in neoporečne vode.

Upoštevanje pogoja za kodo intervencije 039bis: *"Če je cilj ukrepa, da ima zgrajeni sistem povprečno energijsko porabo ≤ 0,5 kWh ali infrastrukturni indeks izgub (ILI) ≤ 1,5, in da dejavnost obnove zmanjša povprečno porabo energije za več kot 20 % ali zmanjša izgube za več kot 20 %"* tudi v primeru nove gradnje sistemov za oskrbo s pitno vodo.

Komplementarnost

Problematika na področju oskrbe s pitno vodo se naslavlja z različnimi viri: načrtovana sredstva NOO so usmerjena v reševanje problematike, povezane z vodnimi izgubami, na območja z večjim vplivom na območja NATURA 2000 in vodovarstvena območja ter v sisteme pod mejo 10.000 prebivalcev; s sredstvi EKP 2021-2027 nameravamo ciljno urejati vodovodne sisteme nad 10.000 prebivalcev, ki še ne dosegajo ciljev Direktive.

Časovnica

Začetek izvajanja projekta na terenu (izvedba naložbe v dveh letih) oziroma najkasneje do Q2 2026.

Ciljne skupine

- občina za sofinanciranje infrastrukture,
- izvajalci javne službe za izboljšanje izvajanja javne službe,
- uporabniki storitev.

1.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Reforma in naložbe naslavljajo področji, ki bi lahko bili predmet varnostih vprašanj ali vprašanj odprte strateške avtonomije.

1.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Sofinanciranje čezmejnih ali večdržavnih projektov ni predvideno v okviru reform in naložb.

1.3.6. Zelena dimenzija komponente

Zelena dimenzija komponente se odraža v reformah in investicijah, ki prispevajo k prilagajanju na podnebne spremembe, predvsem na podnebno pogojene nesreče. Ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe s krepitvijo zmogljivosti in infrastrukture sistema obvladovanja podnebno pogojenih in drugih nesreč bodo prispevali k zmanjšanju tveganj, ki jih podnebno pogojene in druge nesreče predstavljajo.

V reformi upravljanja javnih služb povečanje učinkovitosti celotnega sistema upravljanja voda prispeva k povečanju energetske učinkovitost in krepitvi odzivanja in prilagajanja sistema z zmanjševanjem rabe vode in spodbujanjem ponovne uporabe vode.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Družbena in gospodarska odpornost na	**035 - Ukrepi za prilagoditev podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje**	100 %

podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID	**podnebnih tveganj: poplave (vključno z ozaveščanjem, civilno zaščito in sistemi za obvladovanje nesreč, infrastrukturo in pristopi na osnovi ekosistemov)** vključujejo oblikovanje programa usposabljanja za poplave in izvedbo usposabljanj za 1000 udeležencev **(1,5 % investicije);** **+ 036 - Ukrepi za prilagoditev podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje podnebnih tveganj: požari (vključno z ozaveščanjem, civilno zaščito in sistemi za obvladovanje nesreč, infrastrukturo in pristopi na osnovi ekosistemov)** vključujejo oblikovanje programa usposabljanja za velike požare in izvedbo usposabljanj za 1000 udeležencev **(1,5 % investicije)** **+ 025ter - Gradnja novih energetsko učinkovitih stavb vključuje gradnjo Nacionalnega centra civilne zaščite, podcentra za protipoplavno zaščito in podcentra za usposabljanje za velike požare v naravnem okolju (93,2 % investicije)** **+ 011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije vključujejo zagotavljanje informacijsko komunikacijske tehnologije za delovanje Nacionalnega centra civilne zaščite, njegove situacijske sobe in nujne številke 112 (3,8 % investicije)** Gre za ukrepe, ki so že primarno in v celoti namenjeni krepitvi pripravljenosti in odziva na poplave ter požare v naravnem okolju (kar bo doseženo z oblikovanjem programov usposabljanj za ti dve vrsti nesreč, vzpostavitvijo kapacitet za usposabljanje za poplave in velike požare v naravi ter izvedbo usposabljanj po oblikovanih programih) ali pa gre za zasledovanje cilja koordiniranega odziva širše narave, pri čemer se bodo v nacionalnem centru glede na statistične podatke večjih naravnih nesreč v zadnjih dvanajstih letih in napovedi rasti podnebno pogojenih nesreč najpogosteje izvajale aktivnosti na področju varstva pred poplavami in požari v naravnem okolju. Pri gradnji objektov bo zasledovan cilj energetsko visoko učinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijsko stavbo (upoštevanje merila NZEB glede na nacionalno direktivo).	100 % 40 % 0 %
Investicija: Zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi…)	**035 - Ukrepi za prilagoditev podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje podnebnih tveganj: poplave (vključno z ozaveščanjem, civilno zaščito in sistemi za obvladovanje nesreč, infrastrukturo in pristopi na osnovi ekosistemov)** (30 mio EUR nepovratnih sredstev + 280 mio EUR povratnih sredstev) Gre za investicije v zniževanje poplavne ogroženosti, ki obsegajo vodnogospodarske ureditve in ureditev spremljajočih objektov v obliki suhih zadrževalnikov, regulaciji pretokov, visokovodnih nasipov in zidov ter sonaravne ureditve strug.	100 % 0 %

	+ 038 - Preprečevanje tveganj in upravljanje nepodnebnih naravnih tveganj (na primer potresov) in tveganj v povezavi s človekovim delovanjem (na primer tehnološke nesreče), vključno z ozaveščanjem, civilno zaščito, sistemi za obvladovanje nesreč, infrastrukturo ter pristopi na osnovi ekosistemov (25 mio EUR nepovratnih sredstev) Gre za ukrepe na področju plazov.	
Investicija: Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov	**025ter - Gradnja novih energetsko učinkovitih stavb** Gradnja nove stavbe bo izkazovala vsaj 20 % nižjo potrebo po primarni energiji od zahteve za skoraj nič-energijsko stavbo skladno z nacionalnim pravilnikom o gradnji skoraj nič energijskih stavb. Skladno s tem ciljem bo pripravljena tudi projektna dokumentacija - stavba bo načrtovana na način, da se zagotavlja čim večja energetska samooskrbnost. Gre za investicijo, ki bo omogočala izvajanje nalog gozdnega semenarstva, drevesničarstva in zdravstvenega varstva rastlin v gozdnem prostoru. Investicija v infrastrukturo bo z vsemi svojimi dejavnostmi podprla povečanje odpornosti gozdnih ekosistemov ter gozdno-lesne verige na področju podnebnih sprememb in prilagajanje podnebnim spremembam preko obnove in ohranjanja zdravja, odpornosti in biotske pestrosti gozdnih ekosistemov in učinkovite trajne rabe gozdov in lesa v prihodnosti. Dejavnosti, ki izhajajo iz njenega delovanja, bodo dolgoročno izrazito pozitivno vplivale na blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje na podnebne spremembe, k zaščiti vodnih virov ter k varstvu in ohranjanju biotske raznovrstnosti in ekosistemov.	40 %
Investicija: Projekti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode	**041bis - Zbiranje in čiščenje odpadne vode v skladu z merili energetske učinkovitosti** Predvidene so investicije v lokalno gospodarsko infrastrukturo za izvajanje obvezne občinske javne službe varstva okolja, in sicer odvajanja komunalne odpadne vode in čiščenja komunalne odpadne vode. Upoštevanje pogoja za kodo intervencije 041bis: *"Če je cilj ukrepa, da bi bila za zgrajen sistem za odpadno vodo od začetka do konca neto poraba energije enaka nič, ali za obnovo sistema za odpadno vodo od začetka do konca, da se povprečna poraba energije zmanjša za vsaj 10 % (izključno z ukrepi za energetsko učinkovitost in ne zaradi sprememb materialov ali sprememb v obremenitvi)"* tudi v primeru nove gradnje sistemov za odvajanje in čiščenje.	40 %
Investicija: Projekti oskrbe s pitno vodo	**039bis - Oskrba z vodo za prehrano ljudi (infrastruktura za pridobivanje, čiščenje, shranjevanje in distribucijo, ukrepi za večjo učinkovitost, oskrba s pitno vodo) v skladu z merili učinkovitosti** Predvidene so investicije v lokalno gospodarsko infrastrukturo, namenjeno izvajanju obvezne občinske javne službe varstva okolja, in sicer oskrba s pitno vodo. Upoštevanje pogoja za kodo	40 %

	intervencije 039bis: *"Če je cilj ukrepa, da ima zgrajeni sistem povprečno energijsko porabo ≤ 0,5 kWh ali infrastrukturni indeks izgub (ILI) ≤ 1,5, in da dejavnost obnove zmanjša povprečno porabo energije za več kot 20 % ali zmanjša izgube za več kot 20 %"* tudi v primeru nove gradnje sistemov za oskrbo s pitno vodo.	

Pri izvedbi reform in naložb bodo upoštevani vsi standardi in predpisi s področja varovanja okolja, preprečevanja onesnaženja voda, zraka in tal, ravnanja z odpadki in določbe Uredbe o zelenem javnem naročanju.

1.3.7. Digitalna dimenzija komponente

Reformne aktivnosti bodo vključevale tudi posodobitev informacijsko-komunikacijskega sistema, ki bo nadgradil digitalno transformacijo javnih storitev, kar sledi zavezam digitalne Evrope (Digital Europe). Na področju upravljanja voda se načrtuje nadgradnja informacijskega sistema za namene spremljanja in poročanja o obveznih občinskih gospodarskih javnih službah varstva okolja. Nadgradnja sistema bo prispevala k cilju e-government, saj bo izboljšala operativnost in komuniciranje med državno in lokalno ravnijo v sistemu spremljanja in poročanja o izvajanju javnih služb in z njimi povezanih naložb. Nadgradnja informacijskega sistema bo prispevala k povečanju dostopa do podatkov državni in lokalni ravni in omogočila dostop do informacij glede javnih služb širši javnosti.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije vključujejo zagotavljanje informacijsko komunikacijske tehnologije za delovanje Nacionalnega centra civilne zaščite, njegove situacijske sobe in nujne številke 112 (3,8 % investicije)** Gre za IKT tehnologijo, ki bo zagotovljena za vzpostavitev delovanja Nacionalnega centra civilne zaščite in nujne številke 112. Ob tem gradbeni del investicije ločeno vzpostavlja prostorske pogoje (025ter), digitalni del investicije (011) pa informacijsko-komunikacijsko opremo (strojno – računalniki, tiskalniki, telefonski aparati, programsko opremo – nadgradnja obstoječega omrežja in aplikacij, mrežna oprema, strežniki itd.).	100 %

1.3.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Z ukrepi bomo okrepili in razvijali dolgoročno odpornost sistema za zagotavljanje varnosti pred naravnimi in drugimi nesrečami kot življenjskega in strateškega cilja Republike Slovenije. Prav tako bomo z ukrepi pripomogli k večji učinkovitosti in odpornosti sistema upravljanja voda. Povečanje učinkovitosti delovanja celotnega sistema javnih služb in spodbujanje ponovne uporabe in iskanje energetske učinkovitosti v sistemih bo prispevalo k čistejšemu okolju. Komponenta bo bistveno prispevala k zmanjšanju ekonomskih in socialnih učinkov podnebnih sprememb in podnebno pogojenih in drugih nesreč na podlagi nemotenega delovanja ali hitrega zagona gospodarskih dejavnosti in kritične infrastrukture po nesrečah, izboljšanja potencialne rasti in produktivnosti, sočasno pa bo pripomogla h krepitvi ekonomske odpornosti države z ustvarjanjem novih delovnih mest, ki bodo lahko zadostila potrebam povečanega investicijskega cikla v različne infrastrukturne naložbe.

Naložbe v okviru komponente nimajo pričakovanega dolgoročnega škodljivega vpliva na blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje nanje, stanje in ekološki potencial vodnih teles površinskih, podzemnih in morskih voda, nastanek odpadkov in recikliranje, onesnaževanje zraka, vode ali tal ter ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov. Investicije bodo vključevale tehnološke rešitve, izdelke in inovacije na različnih področjih (naravni, reciklirani in reciklabilni materiali), ki bodo uporabljeni pri njihovi izvedbi, vključno z napravami za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, samooskrbo z električno energijo, namestitvijo solarnih panelov, ustrezne izolacije in zračnih tokov, ki bodo lahko

regulirali vlažnost, vgradnjo energetsko učinkovitih elementov ter ozelenitvijo, ki zagotavlja dodatno izolacijo in senco. Za dolgoročno preprečevanje nastajanja in odlaganja odpadkov ter kar največjo izrabo virov pa bodo investicije podpirale krožnost, zlasti pa bodo zasnovane tako, da bodo gospodarne z viri, prilagodljive in prožne, da se omogočita ponovna uporaba in recikliranje uporabljenih virov.

Izpolnjeni kontrolni seznami se nahajajo v prilogi NOO.

1.3.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Krepitev pripravljenosti in odziva v primeru podnebno pogojenih nesreč

- Q4/2023: začetek veljavnosti nove resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki jo sprejme Državni zbor Republike Slovenije

Reforma: Krepitev preventive za dvig protipoplavne varnosti;

- Q4/2022: sprejetje novega Načrta zmanjšanja poplavne ogroženosti ter strokovnih podlag

Reforma 3: Obnova in blaženje posledic podnebnih sprememb in podnebno pogojenih nesreč za odporne biotsko pestre gozdove

- Q4/2022: sprejetje pravnih podlag s strani pristojnega organa (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

Reforma 4: Povečanje učinkovitosti delovanja javnih služb varstva okolja

- Q4/2022: potrditev Zakona o gospodarskih javnih službah varstva okolja v Državnem zboru

Naložba: Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID

- Q4/2025: delovanje treh novo vzpostavljenih objektov za usposabljanje in koordiniran odziv na podnebno pogojene nesreče (Nacionalni center civilne zaščite Q4/2025, Podcenter za protipoplavno zaščito in Podcenter za usposabljanje za velike požare v naravnem okolju Q4/2024)
- Q4/2025: izvedba usposabljanja za poplave in velike požare v naravnem okolju za 2000 udeležence
- Q2/2026: začetek delovanja informacijsko-komunikacijskega omrežja v okviru Nacionalnega centra civilne zaščite in nujne številke 112 na nacionalni ter regionalni ravni

Naložba: Zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi…)

- Nepovratni del:
- Q4/2022: podpisani sporazumi z občinami za izvedbo investicij poplavne varnosti (25)
- Q4/2025: saniranih šest območij, ki jih ogrožajo zemeljski plazovi
- Q4/2025: pet zaključenih oziroma izvedenih naložb na področju poplav in plazov.
- Q2/2026: 1.790 prebivalcev ima koristi od projektov sanacije plazov
- Q2/2026: 62.000 prebivalcev ima koristi od projektov protipoplavne zaščite
- Povratni del:
- Q4/2025: izvedena naložba na območju občine Vransko, reka Merinščica, povodje Savinja-Sava
- Q2/2026: izvedba in dokončanje 19 projektov na področju poplav

Naložba: Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov

- Q4/2024: vzpostavitev Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov

Naložba: Projekti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

- Q4/2022: potrjeni projekti v okoljsko infrastrukturo na področju obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja - odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode
- Nepovratni del:
- Q2/2026: 15 zaključenih projektov odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (od tega pet do Q4/2024 in 12 do Q4/2025)
- Povratni del:
- Q2/2026: deset zaključenih projektov odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

Naložba: Projekti oskrbe s pitno vodo

- Q4/2022: potrjeni projekti v okoljsko infrastrukturo na področju obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja - oskrba s pitno vodo.

- Nepovratni del:
- Q2/2026: 15 zaključenih projektov oskrbe s pitno vodo (od tega pet do Q4/2024 in 12 do Q4/2025).

- Povratni del:
- Q2/2026: deset zaključenih projektov oskrbe s pitno vodo.

1.3.10. Financiranje in stroški

Investicija: Družbena in gospodarska odpornost na podnebno pogojene nesreče v Republiki Sloveniji - SLO SERCID (Social and economic resilience to climate induced disasters)

Gre za naložbo, ki po ocenah znaša 36 mio EUR, pri čemer 6,5 mio EUR predstavlja DDV. Za izvedbo same naložbe brez DDV je tako potrebnih 29,5 mio EUR, pri čemer je v NOO predvidenih 25 mio EUR in 4,5 mio EUR iz nacionalnega proračuna.

Ocena stroškov za izvedbo naložbe, ki vključuje različne elemente, izvira iz pridobljenih ponudb, pridobljene dokumentacije za izvedbo ter preteklih izkušenj pri izvajanju sorodnih projektov ter usposabljanj. Sredstva za uresničitev naložbe so razdeljena na naslednje dele:

- vzpostavitev Nacionalnega centra civilne zaščite (NCZ): 29 mio EUR (z DDV),
- vzpostavitev podcentra za velike požare v naravnem okolju: 2,56 mio EUR (z DDV),
- vzpostavitev podcentra za protipoplavno zaščito: 3,37 mio EUR (z DDV),
- oblikovanje programov usposabljanj za poplave in velike požare v naravnem okolju: 0,1 mio EUR (z DDV) za oblikovanje dveh programov usposabljanj,
- izvedba usposabljanj za poplave in velike požare v naravnem okolju: 0,97 mio EUR (z DDV) za skupno 2000 udeležencev usposabljanj,

Ocene stroškov naložbe SLO SERCID temeljijo na preteklih izkušnjah (ocene pripravljavcev idejne zasnove, IP, pretekli projekti).

Investicija: Zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi…)

Celotna ocenjena vrednost investicije znaša 408,7 mio EUR z DDV oziroma 335 mio EUR brez DDV, kar je tudi vrednost, ki je predvidena za financiranje iz NOO. Znesek DDV, ki znaša 73,70 mio EUR, se bo financiral iz državnega proračuna.

Za skupno ocenjeno vrednost predlagane investicije in ocenjeno število projektov poplavne ogroženosti je upoštevana izkustvena ocena, iz katere izhaja, da se v povprečju za zaščito 2.000 prebivalcev potrebuje investicijo v višini 10 mio EUR, pri čemer je treba upoštevati, da je glede na različna območja poplavne ogroženosti in različnost ukrepov strošek na prebivalca po projektih različen in ne more biti enoznačno določen. Tako strošek naložbe na prebivalca iz preteklih projektov, ki so bili izvedeni in upoštevani pri pripravi ocenjene vrednosti ni enak, niti ne bo dejanski strošek in učinek projektov, predstavljal pa je referenco za izračun ocenjene vrednosti posamezne naložbe, ki bo manjšega obsega in bo točkovno vplivala na protipoplavno varnost v OPVP.

Investicija: Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov

Izgradnja Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov je v fazi priprave, predvidena izvedba je v obdobju 2021-2024. Do sedaj je bila izdelana prostorsko programska preveritev izgradnje Centra na lokaciji inštituta, iz katere izhajajo ocene potrebnih BTP in NTP ter velikost območja urejanja – gradbena parcela. Programsko prostorska preveritev bo služila za izdelavo natečajne naloge v sklopu izvedbe javnega natečaja v postopku pridobitve strokovno najustreznejše rešitve za umestitev posega v prostor. Izdelan je predlog investicijske dokumentacije DIIP, kjer so upoštevane ocene vrednosti investicije in izdelan razrez stroškov na podlagi primerljivih investicij, investicijska vrednost je bila znižana znotraj primerljivih kazalnikov na 5,1 mio EUR brez DDV. Znotraj posameznih postavk so pričakovana odstopanja, natančnejše vrednosti bo mogoče pridobiti šele v naslednji fazi izdelave investicijske in projektne dokumentacije (PIZ in IP na podlagi PZI projektne dokumentacije). V DIIP je

upoštevana predvidena časovnica izvedbe investicije. Okvirni potek naložbe je opisan v do sedaj že posredovanih dokumentih (mejniki).

Celotna ocenjena vrednost projekta znaša 6.180.200,00 EUR z DDV oziroma 5.100.000,00 EUR brez DDV. Iz NOO je za financiranje predvidenih 5.100.000,00 EUR brez DDV. Državni proračun bo zagotovil 1.080.200,00 EUR za financiranje DDV.

Investicijska ocena stroškov (EUR/m^2 NTP = 1.800 EUR) temelji na primerljivih projektih in javno dostopnih podatkih na portalu javnih naročil, in tako realno predstavlja vrednost povprečnega stroška gradnje na m^2. (Izračun: 1.800 EUR/m^2 * 3.000 m^2 = 5,4 mio EUR).

Investicija: Projekti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

Za aglomeracije s skupno obremenitvijo manjšo od 2.000 PE je po oceni Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v obdobju do 2027 treba zagotoviti 447,7 mio EUR. Iz NOO bo predvidoma zagotovljenih 34 mio EUR nepovratnih in 20 mio EUR povratnih sredstev za naložbe posameznih občin.

Ocena potrebnih naložb je narejena za področje odvajanja in čiščenja voda kot del analize Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (Odločitve 32. redne seje Vlade Republike Slovenije s področja Ministrstva za okolje in prostor | GOV.SI).

Stroški so ocenjeni na podlagi ocene stopnje priključenosti aglomeracij, ocene opremljenosti in ocene stopnje priključenosti na predpisane vrste ureditve za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode ter podatkov o specifičnih vrednostih naložb, ločeno za gradnjo javnega kanalizacijskega omrežja in gradnjo čistilne naprave za čiščenje komunalne odpadne vode oziroma vgradnjo druge vrste ureditve za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode iz posameznih objektov. Povprečni stroški so bili izračunani na podlagi pridobljenih podatkov iz nabora projektov EKP, ki so bili financirani v preteklem in tekočem finančnem obdobju (Odločitve 32. redne seje Vlade Republike Slovenije s področja Ministrstva za okolje in prostor | GOV.SI, stran 67).

Investicija: Projekti oskrbe s pitno vodo

V trenutno veljavnem Operativnem programu oskrbe z vodo ocenjena vrednost investicijskih potreb za obdobje 2016-2021 znaša 283 milijonov EUR. Za Operativni program oskrbe s pitno vodo po letu 2021, ki je še v izdelavi, se zbirajo podatki o potrebnih naložbah po občinah, ocene potrebnih finančnih sredstev pa so povzete iz pridobljenih predlogov lokalnih skupnosti. Za naložbe v oskrbo s pitno vodo se bo iz NOO zagotovilo 33,7 mio EUR nepovratnih sredstev in 20 mio EUR povratnih sredstev.

Strošek popravil oziroma sanacije dotrajanega vodovoda je odvisen od starosti vodovodnega omrežja in zaznanega števila lomov. Pri določitvi stroška zamenjave vodovoda je ključna določitev dimenzije cevi, ker le-ta določa ceno investicije. Na podlagi podatkov največjih vodovodnih sistemov je bila predpostavljena povprečna dimenzija vodovodnih cevi na DN 100. Načeloma se za grobo oceno naložbe v vodovod dimenzijo cevi (v mm) pomnoži s faktorjem 1,5 in tako pridobi ceno na meter. Strošek naložbe v vodovodne cevi dimenzije DN 100 znaša približno 150 EUR/m, pri čemer je vključena projektna dokumentacija, strošek odkupa zemljišč pa ne (Priloga 1: Amortizacijske stopnje opredmetenih osnovnih sredstev, ki spadajo v javno infrastrukturo ter amortizacijske stopnje osnovnih sredstev in naprav, ki niso javna infrastruktura, vendar se uporabljajo za opravljanje javne službe). Za večji del vodovoda je tako predvidena amortizacijska doba 33 let (PE, PVC, JE, TE), manjši del (NL in LŽ) pa ima amortizacijsko dobo 50 let. Za izračun so bili uporabljeni podatki ZKGJI (GURS, 2013), kjer so navedeni leto izgradnje, dolžina in material vodovodnih cevi za posamezen odsek.

Natančneje so ocenjene vrednosti ukrepov opredeljene v prilogi NOO.

1.3.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

Poplave

Za izvajanje a investicij na področju poplavne varnosti je predvideno, da se nepovratnim sredstvom komplementarno doda povratna sredstva v višini 280 mio EUR, saj so to projekti večjega obsega in so investicijske potrebe večje od razpoložljivih povratnih virov. Iz trenutno veljavnega Načrta zmanjševanja

ogroženosti pred poplavami (NZPO) izhaja, da groba ocena potencialnih stroškov zmanjševanja poplavne ogroženosti na 61 območjih pomembnega vpliva poplav (OPVP) znaša okoli 600 mio EUR. V zaostanku zagotavljanja finančnih sredstev so tudi že sprejeti sanacijski programi odprave posledic naravnih nesreč na podlagi zakona, kjer nerealizirane sprejete obveznosti iz tega naslova za sanacije objektov vodne infrastrukture, ki je bila poškodovana zaradi naravnih nesreč v preteklih letih, znašajo 200 mio EUR. Poleg območij pomembnega vpliva poplav (600 mio EUR) ter sanacijskih posegov na vodah (200 mio EUR) pa so naložbe, ki niso zajete v osnovnem programu in kjer so posegi potrebni zaradi razvojnih razlogov ali javne koristi (sinhronizacija vodnih režimov s sosednjimi državami, vodnogospodarske ureditve ob HE, namakalnih sistemih, za turistične namene in drugo), potrebne tudi na drugih vodotokih. Vrednost teh dodatnih naložb je ocenjena na 380 mio EUR. Skupna vrednost posegov v vode, ki jih je treba izvesti znaša torej okvirno 1.180 mio EUR.

Za namen financiranja projektov vodne infrastrukture v Sloveniji je bil z Zakonom o vodah ustanovljen poseben proračunski sklad, tj. Vodni sklad, kjer se prihodki ustvarjajo s pobiranjem dajatev za odvzem in rabo vode z letnim prihodkom v povprečju približno 40 milijonov EUR. Zaradi velike razlike med finančnimi potrebami in potencialnimi domačimi sredstvi so potrebe po povratnih sredstvih za področje ukrepov protipoplaven ogroženosti velike. Trenutno se za financiranje ukrepov poplavne varnosti v Sloveniji namenja sredstva iz različnih nacionalnih in evropskih virov glede na namene ukrepov na področju poplavne varnosti. Sredstva iz Podnebnega sklada v višini cca. 30 mio EUR na leto so namenjena za financiranje interventnih ukrepov v trenutku dejansko nastalih poplav in izvajanje neposrednih aktivnosti, povezanih z intervencijami ob nastalih škodnih dogodkih. Sredstva iz Vodnega sklada so namenjena za financiranje večjih vzdrževalnih del na vodotokih in financiranje vzdrževalnih del v javno korist in za sanacijske programe odprave posledic naravnih nesreč na podlagi zakona. Letni prilivi v Vodni sklad so prenizki, da bi zagotavljali investicijski potencial glede na potrebe. Tako se je dodatno s sredstvi iz kohezijskih skladov v finančni perspektivi 2007-2013 izvedlo projekte poplavne varnosti na Savinji in Dravi v višini približno 32 mio EUR. V obdobju 2014-2020 se je izvedlo oziroma se še izvaja projekte poplavne varnosti na Gradaščici, v Železnikih in na Dravi v skupni višini okoli 158 mio EUR. V novi finančni perspektivi 2021-2027 se načrtuje nadaljevanje financiranja projekta poplavne varnosti na območju Gradaščice in izvedba protipoplavnih ukrepov na območju Spodnje Savinjske doline, ki predstavlja del porečja Savinje, in protipoplavni ukrepi na območju reke Vipave. Iz sredstev Interreg se je izvedel projekt poplavne varnosti v višini 14,2 mio EUR.

MOP je skupaj z Direkcijo RS za vode pripravil pregled potrebnih naložb v protipoplavne ukrepe po občinah za OPVP. Iz NOO se načrtujejo sredstva za protipoplavne ukrepe, kjer se bo na podlagi opredeljenih potrebnih naložb na vseh območjih pomembnega vpliva po občinah določilo naložbe, ki so najbolj nujne glede na poplavno ogroženost in kjer je učinek največji (zaščita poplavno ogroženih prebivalcev in objektov gospodarstva), hkrati pa bodo imele načrtovane naložbe zagotovljeno vso potrebno investicijsko in projektno dokumentacijo. Na podlagi Načrta potrebnih investicijskih ukrepov OPVP za dodelitev 310 mio EUR sredstev iz NOO in zgoraj navedenih kriterijev se bo z občinami sklenilo sporazum o izvajanju projekta, za katere bodo občine pridobile dokumentacijo za poseg v prostor v imenu in na račun DRSV, ki bo investitor in kasneje tudi lastnik vodne infrastrukture.

Ocenjene vrednosti projektov

Za skupno ocenjeno vrednost predlagane naložbe Zmanjševanje poplavne ogroženosti ter zmanjševanje tveganja na druge podnebno pogojene nesreče (plazovi…) in ocenjeno število projektov poplavne ogroženosti je upoštevana izkustvena ocena, iz katere izhaja, da se v povprečju za zaščito 2.000 prebivalcev potrebuje naložbo v višini 10 mio EUR, pri čemer je treba upoštevati, da je glede na različna območja poplavne ogroženosti in različnost ukrepov strošek na prebivalca po projektih različen in ne more biti enoznačno določen. Tako strošek naložbe na prebivalca iz preteklih projektov, ki so bili izvedeni in upoštevani pri pripravi ocenjene vrednosti, ni enak, niti ne bo dejanski strošek in učinek projektov, predstavlja pa referenco za izračun ocenjene vrednosti.

Oskrba s pitno vodo in odvajanje in čiščenje

Ocenjena vrednost vseh ukrepov za doseganje skladnosti s predpisanimi zahtevami Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v obdobju do 2027, ki obsega ukrepe za opremljanje aglomeracij in ukrepe za opremljanje objektov zunaj meja aglomeracij, znaša 1,38 mrd EUR. Ocena sredstev, potrebnih za izgradnjo javnih kanalizacijskih omrežij, znaša 925,1 mio EUR, ocena sredstev, potrebnih za izgradnjo ali nadgradnjo komunalnih čistilnih naprav, pa znaša 240,3 milijona EUR (vrednosti so podane brez davka na dodano vrednost). Za aglomeracije s skupno

obremenitvijo manjšo od 2.000 PE je po oceni Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v obdobju do 2027 treba zagotoviti 447,7 mio EUR.

Ocena stroškov ukrepov je podrobneje obrazložena v okviru analize Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode (Odločitve 32. redne seje Vlade Republike Slovenije s področja Ministrstva za okolje in prostor | GOV.SI). Stroški so ocenjeni na podlagi ocene stopnje priključenosti aglomeracij, ocene opremljenosti in ocene stopnje priključenosti na predpisane vrste ureditve za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode ter podatkov o specifičnih vrednostih investicij, ločeno za gradnjo javnega kanalizacijskega omrežja in gradnjo čistilne naprave za čiščenje komunalne odpadne vode oziroma vgradnjo druge vrste ureditve za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode iz posameznih objektov. Povprečni stroški so bili izračunani na podlagi pridobljenih podatkov iz nabora projektov evropske kohezijske politike, ki so bili financirani v preteklem in tekočem finančnem obdobju.

Glede na ocenjene potrebe za ukrepe v skladu z Operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je potencialni vir financiranja v prihodnjem programskem obdobju Vodni sklad na podlagi tretjega odstavka 162. člena Zakona o vodah z možnostjo sofinanciranja občinskih projektov novogradnje ali rekonstrukcije javne kanalizacije v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, manjšo od 2.000 PE, če jih ni mogoče sofinancirati s sredstvi EU, pri čemer glede na prilive sklada in sprejete obveznosti ocenjen finančni prispevek vira na letni ravni znaša okoli 5 mio EUR. Za prednostne naložbe v skladu z Direktivo znaša ocena potrebnih sredstev 351.5 mio EUR. Preliminarna ocena skladnosti na področju odvajanja komunalne odpadne vode namreč kaže, da je 92 od skupno 123 veljavnih aglomeracij s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, skladnih s 3. členom Direktive 91/271/EGS. Aglomeracije, ki niso skladne in vprašljivo skladne, v skladu z oceno potrebujejo 270,8 mio EUR, za skladnost aglomeracij v skladu s 4. in 5. členom, ki se nanašajo na vsebine čiščenja odpadne komunalne vode, pa je na podlagi ocene potrebnih še 80,6 mio EUR. Preliminarna ocena skladnosti glede sekundarnega čiščenja komunalne odpadne vode kaže, da je 67 od skupno 123 veljavnih aglomeracij s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, skladnih s 4. členom Direktive 91/271/EGS. Preliminarna ocena skladnosti glede strožjega čiščenja komunalne odpadne vode kaže, da je 31 aglomeracij s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE, skladnih s 5. členom Direktive 91/271/EGS. Poleg navedenih virov občine potencialno razpolagajo z naslednjimi finančnimi viri v obliki prihodkov iz naslova okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda (24,6 mio EUR kot povprečni letni prihodek v zadnjih petih letih), prihodkov iz naslova najemnine za uporabo javne infrastrukture, ki jo plačujejo izvajalci javne službe in predstavlja prihodek občinskega proračuna (40 mio EUR na letni ravni), prihodkov iz naslova komunalnega prispevka (10,4 mio EUR kot povprečni letni prihodek v zadnjih petih letih, pri čemer se petina sredstev lahko nameni za izvedbo ukrepov na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode) in z zadolževanjem.

Na podlagi vseh razpoložljivih podatkov in analiz ocenjujemo, da za izvedbo ukrepov za opremljanje objektov v aglomeracijah trenutno ni zadostnih finančnih sredstev. V obdobju do 2027 bi bilo tako treba zagotoviti skoraj 450 mio EUR dodatnih virov. Zapiranje finančne vrzeli se delno načrtuj z dodelitvijo sredstev v višini 54 mio EUR iz NOO. Na podlagi analize stanja in potreb po naložbah v opremljanje aglomeracij z infrastrukturo za odvajanje in čiščenje in pomanjkanja finančnih sredstev za potrebni investicijski cikel v naslednjih osmih letih, se v okviru NOO namenja 34 mio EUR nepovratnih sredstev za sofinanciranje lokalnih investicij. Dodatno se načrtuje del sredstev v obliki povratnih sredstev, in sicer v višini 20 mio EUR. Le-ta bi se v obliki ugodnih dolgoročnih posojil za občine dodeljevala za izvajanje projektov prek Slovenskega regionalnega razvojnega sklada. Javni sklad Republike Slovenije za regionalni razvoj in razvoj podeželja oziroma Slovenski regionalno razvojni sklad je javni sklad po Zakonu o javnih skladih.

V trenutno veljavnem Operativnem programu oskrbe z vodo ocenjena vrednost investicijskih potreb za obdobje 2016-2021 znaša 283 mio EUR. Za Operativni program oskrbe s pitno vodo po letu 2021, ki je še v izdelavi, se zbirajo podatki o potrebnih po občinah, ocene potrebnih finančnih sredstev pa so povzete iz pridobljenih predlogov lokalnih skupnosti. Zapiranje finančne vrzeli se delno načrtuje z dodelitvijo sredstev iz NOO v skupni vrednosti 53,7 mio EUR.

Razvojno področje: Zeleni prehod

1.4. KOMPONENTA 4: Trajnostna mobilnost (C1 K4)

1.4.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: javni potniški promet, železniški promet, multimodalni prevoz, alternativna goriva v prometu, trajnostna mobilnost, upravljanje prometa

Cilj: ukrepi te komponente bodo povečali uporabo javnega potniškega prometa in trajnostnega tovornega prometa, predvsem železniškega, ter uporabo alternativnih goriv v prometu, s tem pa zagotavljali boljše življenjsko okolje prebivalcev in boljše pogoje za poslovanje gospodarskih subjektov.

Za dosego tega cilja so ključne zakonodajne spremembe na področju organiziranosti in upravljanja javnega potniškega prometa ter uvajanja alternativnih goriv v promet. Skupaj s povezanimi naložbami bodo ukrepi spodbujali **javni potniški promet** z vzpostavitvijo ustreznega nivoja storitev v železniškem prometu in njegove **povezanosti** z drugimi podsistemi, s čimer bodo prispevale k **zmanjšanju negativnih vplivov** prometa na okolje in **integraciji mesta s podeželjem** ter **večji digitalni preobrazbi** javnega potniškega, železniškega ter cestnega prometa. Priprava potrebne zakonodaje ter naložbe v potrebno infrastrukturo bodo **spodbujale uporabo vozil na alternativna goriva**, predvsem na elektriko, oba sklopa pa bosta pripomogla k znatnemu **zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in onesnaževanja, izboljšanju kakovosti zraka** in drugih vidikov življenjskega okolja ter s tem prispevala k ciljem Letne strategije za trajnostno rast in zelenemu prehodu.

Načrtovane reforme:

- Reforma organiziranosti javnega potniškega prometa
- Reforma na področju uvajanja infrastrukture za alternativna goriva

Povezani sklopi investicij:

1) SKLOP: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture

- Nadgradnja železniškega odseka Ljubljana-Brezovica-Borovnica
- Nadgradnja železniškega odseka Kranj-Jesenice-d.m.
- Nadgradnja železniške postaje Domžale
- Nadgradnja železniške postaje Grosuplje
- Nadgradnja železniške postaje Ljubljana – 1. faza

2) SKLOP: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture

- Digitalizacija železniškega prometa (ETCS)
- Digitalizacija cestnega prometa

3) SKLOP: Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu

- Postavitev polnilnih mest za alternativna goriva

Ocenjena višina sredstev sklada: ocenjena vrednost investicij znaša 521,42 mio EUR brez DDV, predvideno financiranje iz NOO pa znaša 311,9 mio EUR, od tega 218,9 mio EUR nepovratnih in 93 mio EUR povratnih sredstev.

S ciljem celovite obravnave tega področja in doseganja ciljev se medsebojno dopolnjujejo ukrepi, financirani iz sredstev EKP 2014-2020 (2023), EKP 2021–2027 in IPE 2021–2027, deloma pa tudi iz pobude REACT-EU in državnega proračuna oziroma lastnih sredstev investitorjev.

CSR 2019

*Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami naj se osredotoči na raziskave in inovacije, nizkoogljični in energijski prehod, **trajnostni promet (zlasti železniški)** in okoljsko infrastrukturo, pri tem pa se upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020
Osredotočiti se je treba na naložbe za zeleni in digitalni prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije, okoljsko infrastrukturo, ***trajnostni promet****, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G; spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.*

1.4.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Glavni izzivi, s katerimi se sooča Slovenija na področju mobilnosti in prometa ter predstavljajo ovire za razvoj trajnostne mobilnosti so:

- **upadanje števila uporabnikov javnega potniškega prometa** (v nadaljevanju: JPP)**:** država si že vrsto let prizadeva ustaviti trend upadanja obsega JPP in dolgoročno doseči njegovo povečanje tudi z uvedbo enotne vozovnice avtobusnega in železniškega prometa. Leta 2012 se je z uvedbo subvencionirane vozovnice za dijake in študente zaustavilo dolgoletno upadanje potnikov na JPP in zagotovilo približno 5-odstotno rast uporabnikov JPP. V letu 2016 se je zanje uvedla še enotna vozovnica za medkrajevni promet, leta 2019 pa tudi za vse ostale uporabnike JPP. Potnikom se tako omogoča enotno vozovnico za pot na želeni relaciji za katerokoli javno prevozno sredstvo (vlak, avtobus). Na ta način smo delno povezali avtobusni medkrajevni in železniški promet. V letu 2020 je zaradi pandemije covid-19 uporaba JPP upadla za 65 % na potniških kilometrih in doživela 75-odstotni padec števila potnikov.
- **Razpršenost upravljanja in dostopnost JPP:** v Sloveniji imamo različne upravljavce avtobusnega in železniškega prometa ter predvsem mestnega prometa, kjer ima vsako mesto, ki ima organiziran JPP, svojega upravljavca (ključna sta predvsem v največjih mestih, torej Ljubljana in Maribor). Poleg tega si svoje prevoze organizirajo tudi podjetja, medtem ko so šolski prevozi v pristojnosti občin. Občine trenutno niso vključene v načrtovanje in razvoj medmestnega potniškega prometa, niti niso dolžne usklajevati razvoja mestnega potniškega prometa s postajno infrastrukturo in rednim medmestnim potniškim prometom. Takšna razpršenost upravljanja JPP ter ločenost delovanja onemogoča usklajenost voznih redov in s tem zaradi neustrezne dostopnosti JPP vpliva tudi na nizek delež uporabe JPP.
- **Nenehno naraščanje cestnega prometa**: skladno z nacionalnim prometnim modelom naj bi se potniški promet v obdobju 2017–2030 povečal za 30 %, tovorni pa med 60 % in 80 %, kar lahko povzroči veliko onesnaženje, ki bo onemogočalo doseganje okoljskih ciljev, hkrati pa tudi velike zastoje na slovenskem avtocestnem križu. Tovor in potnike je zato treba v večji meri preusmeriti na železnico, kar pa zahteva tudi večje investicije v železniško infrastrukturo. Slovenija sicer že od leta 2011 večino sredstev namenja posodobitvi in izgradnji železniškega omrežja. Zadnje desetletje so bile iz državnega proračuna za železnice namenjene slabe 3 milijarde EUR, od tega 57 % za investicije v infrastrukturo, kar predstavlja 3 % celotnega proračuna Republike Slovenije. Kljub temu pa bi, kot ugotavlja NEPN, morala Slovenija zaradi nenehne rasti cestnega (tovornega in potniškega) prometa zlasti sedaj posebno pozornost nameniti železniškemu prometu in ukrepom trajnostne mobilnosti. Tudi v strateških in razvojnih dokumentih na področju prometne politike je jasen poudarek na razvoju okolju prijaznejših načinov prometa, predvsem železnice in JPP, ki mora ravno tako temeljiti na železniškem prometu. S tem se želi doseči, da bodo vsaj prihodnjo rast prometa v večji meri prevzele železnice in se bo promet selil s cest na železnice, kjer je to možno.
- **Neustrezna železniška infrastruktura, tudi z vidika varnosti:** javna železniška infrastruktura na nekaterih postajah, postajališčih in medpostajnih odsekih ne ustreza današnjim prometnim zahtevam in predstavlja ozko grlo na javni železniški infrastrukturi. Obstoječe proge potekajo po razgibanemu terenu, trase so speljane v neugodni geometriji, križanja železniške in cestne infrastrukture ter dostopi na perone na postajah so nivojski, zato so vozne hitrosti vlakov in prepustna zmogljivost nižje, hkrati pa je varnost udeležencev v cestnem ter železniškem prometu slabša. Na nekaterih odsekih so zastarele in dotrajane signalno-varnostne naprave. Jedrno omrežje železniških prog v državi je v okoli 95 % opremljeno z digitalnim vodenjem in nadzorom prometa ETCS (European Train Control System), za delovanje pa je treba opremiti z ETCS napravami tudi lokomotive in motorne garniture. Prevozniki v železniškem tovornem prometu so zaradi manjše gospodarske aktivnosti, povezane s pandemijo covid-19 prisiljeni zmanjševati stroške, tako zaostaja posodabljanje opreme vozil z digitalnimi napravami za vodenje prometa na voznih sredstvih.

- **Pomanjkljiva digitalizacija, ki onemogoča učinkovito obveščanje uporabnikov v realnem času predstavlja izziv tudi v prometu**: digitalizacija in avtomatizacija sta izziv za tradicionalne prometne sisteme, storitve, organizacije in posameznike. Dosedanji proces digitalizacije je kljub različnim fazam digitalnega razvoja po regijah in med različnimi načini prevoza prinesel pozitivne rezultate, zato so potrebna nadaljnja vlaganja, večja učinkovitost in novi logistični koncepti, ki bodo temeljili na informacijah, ki so na voljo v realnem času, saj bo to omogočilo brezhibne večmodalne prometne in mobilnostne storitve. Pri tem je potrebna višja stopnja povezljivosti med načini prevoza, zlasti z okrepljenim upravljanjem prometnega pretoka in prometnih informacijskih sistemov. Poleg tega lahko digitalne tehnologije prispevajo k varnejšemu prometnemu pretoku, varnejšim vozilom in večji varnosti v cestnem prometu.
- **Pomanjkanje trajnostne infrastrukture za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov:** v letu 2017 je v Sloveniji največ emisij TGP prispeval sektor promet z 32 %. Emisije v cestnem prometu so predstavljale 99,3 % vseh emisij v sektorju promet, drugi promet (železniški, letalski, drugo) pa je predstavljal manj kot odstotek emisij v prometu. V prometu se je v Sloveniji leta 2017 porabilo 1.870 ktoe energije, kar predstavlja 38 % končne energije v Sloveniji. Ključni energenti v obravnavanem sektorju so naftni proizvodi, ki so v letu 2017 predstavljali skupaj kar 97 % celotne energije v prometu. Drugi viri energije so še obnovljivi viri in odpadki (biogoriva) z 2 %, električna energija z 0,9 % in zemeljski plin z 0,1 %. Poročilo o Sloveniji 2020 ugotavlja, da trajnostne prometne povezave, zlasti železniške, niso dovolj razvite, da bi v celoti podpirale prehod na druge oblike prevoza, usmerjen v zmanjševanje izpustov ogljikovega dioksida, ali gospodarski razvoj manj razvitih regij. Slovenija mora v naslednjem desetletju obvladati hitro rast potniškega in tovornega prometa ter usmerjati prometne tokove na alternativna prevozna sredstva. Pri tem je ključnega pomena postopno zmanjševanje rabe energije s povečanjem energetske učinkovitosti in prehodom na brezemisijska in nizkoemisijska vozila.
- **Nedoseganje zastavljenih ciljev na področju alternativnih goriv**: Slovenija je Direktivo (EU) 2014/94/EU o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva prenesla z Uredbo o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva v prometu (Uradni list RS, št. 41/17). Za pospešitev rabe alternativnih goriv v prometu je Vlada RS sprejela Strategijo na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture za alternativna goriva v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji in pripadajoči Akcijski program z ukrepi na področju vozil, zagotavljanja polnilne infrastrukture, normativnih ureditev in drugimi ukrepi. Obstoječa nacionalna zakonodaja pa ne zagotavlja zadostnega pravnega okvira, ki bi podprl hitrejši razvoj področja, da bi dosegli visoko zastavljene cilje na tem področju (za leto 2020 naj bi bilo v Sloveniji že okoli 8.000 električnih vozil, dejansko stanje je približno 3.000 e-vozil, do leta 2025 naj bi imela Slovenija že 71.664 e-vozil in 7.000 javno dostopnih polnilnic, do leta 2030 pa 129.690 e-vozil in 22.300 javno dostopnih polnilnic). Nedoseganje ciljev nacionalne strategije za vzpostavitev ustrezne infrastrukture za alternativna goriva je opaženo tudi na področju javno dostopne oskrbovalne infrastrukture za stisnjen zemeljski plin – SZP (angl. Compressed Natural Gas – CNG) (v letu 2020 naj bi bilo v mestnih/primestnih in gosto poseljenih območjih oskrbovalnih mest že 14, dejansko vzpostavljenih je le 5). Na področju utekočinjenega zemeljskega plina – UZP (angl. Liquefied Natural Gas – LNG) je izražena potreba po postavitvi najmanj enega stacionarnega oskrbovalnega mesta za zagotavljanje daljinske in čezmejne mobilnosti težkih tovornih vozil na območju RS.
- **Upoštevanje sprememb zakonodaje EU**: Slovenija bo ob pripravi načrtovanih reform morala upoštevati in ustrezno implementirati napovedane spremembe zakonodaje EU v okviru svežnja Fit for 55, med katerimi je tudi Direktiva 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva, ter pričakovani spremembi Direktive 2010/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2010 o okviru za uvajanje inteligentnih prometnih sistemov v cestnem prometu in za vmesnike do drugih vrst prevoza in Uredbe (EU) št. 1315/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o smernicah Unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja in razveljavitvi Sklepa št. 661/2010/EU. Poleg navedenih je za obe reformi pomembna tudi Direktiva (EU) 2019/1161 evropskega parlamenta in sveta z dne 20. junija 2019 o spremembi Direktive 2009/33/ES o spodbujanju čistih in energetsko učinkovitih vozil za cestni prevoz, ki jo je Slovenija dolžna prenesti v svoj pravni red do 2. 8. 2021. Ta direktiva od držav članic zahteva, da zagotovijo, da javni naročniki pri naročanju nekaterih vozil za cestni prevoz upoštevajo deleže čistih in brezemisijskih vozil glede na vsa dobavljena vozila v referenčnem obdobju (npr. za vozila kategorije M1 mora v obdobju od 2. 8. 2021 do 31. 12. 2021 znašati delež čistih vozil vsaj 22 %). Prenos tega dela direktive v nacionalni pravni red se izvaja z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zelenem javnem naročanju, ki je trenutno v vladni obravnavi.

Cilji

Priporočilo Sveta Evropske unije v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2020/2019 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2020 poudarja, da država osredotoči naložbe v okolju prijaznejše načine prometa, spodbujanje železniškega prometa in aktivne oblike mobilnosti za zeleni prehod. Tudi cilj NEPN je skladen s tem, saj predvideva, da s povečanjem JPP v deležu potovanj zmanjšamo število potovanj z osebnim avtomobilom (zdaj je takšnih 67 % potovanj), hkrati pa se poveča uporaba vozil na alternativna goriva. Cilj načrtovanih reform in investicij te komponente je zato spodbujati zeleno, pametno in trajnostno mobilnost ter zmanjšati rabo energije in emisij toplogrednih plinov, kar bomo dosegli s/z:

- **povečanjem uporabe ter konkurenčnosti javnega potniškega prometa (JPP),** kar vključuje:
    - zagotovitev ustreznih pravnih podlag za ustanovitev upravljalca JPP (sprememba Zakona o prevozih v cestnem prometu oziroma sprejem posebnega zakona o JPP);
- **izboljšanjem železniške infrastrukture ter povečanjem njene uporabe,** kar vključuje:
    - investicije na železniškem omrežju, ki bodo pripomogle k bolj privlačnemu železniškemu JPP;
    - modernizacijo in povečanje varnosti ter prepustne zmogljivosti železniške infrastrukture za povečanje uporabe železniškega potniškega prometa ter večje povpraševanje po storitvah tovornega železniškega prometa;
    - povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture, vključno z nadgradnjami železniških postaj kot večmodalnih vozlišč, kjer se bodo prepletale in dopolnjevale različne oblike prevoza: gre za projekte, ki rešujejo predvsem težave zgoščenega osebnega prometa v ljubljanski urbani regiji, saj so osredotočeni na železniška postajališča Ljubljana, Grosuplje in Domžale ter železniške proge Ljubljana-Brezovica-Borovnica in Ljubljana-Jesenice, ki s prestolnico povezujeta urbanizirana območja ter sta hkrati pomembni evropski povezavi, saj povezujeta jedrno pristanišče Koper na eni strani in Republiko Avstrijo in preko njenih meja najpomembnejše slovenske gospodarske partnerje na Bavarskem na drugi strani;
    - odpravo ozkih grl na javni železniški infrastrukturi;
    - večjo digitalizacijo železniškega prometa in avtomatizacijo vodenja prometa ter povečanje razpoložljivih infrastrukturnih kapacitet (digitalno vodenje in nadzor prometa ETCS);
- **digitalizacijo cestne infrastrukture**, kar vključuje:
    - nove sisteme detektiranja prometa (cestni senzorji);
    - zagotavljanje zadostnih kapacitet za prenos in izmenjavo informacij (telekomunikacijsko oziroma hrbtenično optično omrežje);
    - obvladovanje ogromnih količin podatkov (podatkovno nadzorni centri);
    - ustrezna programska okolja za takšno izvedbo (programske aplikacije in simulatorji) in ustrezna tehnična sredstva za informiranje uporabnika (sistem za informiranje, nadzor in vodenje prometa);
- **povečanjem uporabe alternativnih goriv v prometu**, kar vključuje:
    - sprejetje Zakona o alternativnih gorivih v prometu, s čimer bomo vzpostavili regulatorni okvir, ki bo bolj celovito uredil področje vzpostavljanja, registracije in upravljanja polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva v prometu, z zakonom bo urejeno tudi dodeljevanje spodbud na tem področju in oblikovana ustrezna shema državnih pomoči za upravičence do teh spodbud. Cilj je zagotoviti ustrezno okolje za hitrejše uvajanje alternativnih goriv v promet za vse relevantne deležnike, kar se bo odražalo v povečanem številu prvič registriranih vozil na alternativna goriva v RS, zlasti na področju JPP in v osebnem prometu, ter povečanem številu polnilnih oziroma oskrbovalnih mest v RS;
    - boljše upravljanje s polnilno oziroma oskrbovalno infrastrukturo za alternativna goriva v prometu s ciljem zagotoviti boljšo uporabniško izkušnjo, zlasti z zagotavljanjem statičnih in dinamičnih informacij v realnem času, kar bo zmanjšalo potovalne negotovosti za uporabnike;
    - naložbe v polnilno infrastrukturo za alternativna goriva, ki bo javno dostopna, interoperabilna, zmogljiva in bo omogočala večjo uporabo brezemisijskih in nizkoemisijskih vozil;

- izvedbo demonstracijskega projekta v državni upravi na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu, ki zajema naložbo v polnilno infrastrukturo za polnjenje brezemisijskih ali nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog,
- zagotavljanje ustrezne geografske razpršenosti polnilne infrastrukture za alternativna goriva v prometu in s tem spodbujanje uporabe vozil na alternativna goriva tako v domačem kot čezmejnem prometu.

Nacionalni strateški kontekst

Vlada Republike Slovenije je leta 2015 sprejela **Strategijo razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030** (v nadaljevanju: Strategija), čemur je sledil sprejem **Resolucije o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030** (v nadaljevanju: Nacionalni program), ki je izvedbeni dokument in predstavlja prehod od splošnih ukrepov Strategije na konkretne dejavnosti v pripravi in izvajanju. Ključne smernice za pripravo Nacionalnega programa so rezultat strokovnih analiz (prometne, funkcionalne, okoljske, socialne in druge), izdelanih v okviru procesa priprave strategije. Določbe Strategije večinoma temeljijo na posebnem analitičnem instrumentu, tj. **nacionalnem prometnem modelu**, ki upošteva sedanje in prihodnje stanje prometnih omrežij (prepustnost, dostopnost), sedanje in pričakovano prihodnje prometno povpraševanje (socialno-ekonomski podatki) ter modele vplivov na okolje in prometno varnost. Državno podjetje Družba za razvoj infrastrukture, d.o.o. je zadolženo za posodobitev in osvežitev podatkovne osnove prometnega modela, ki predstavlja osnovo za podrobnejše načrtovanje izvedbenih aktivnosti, ki jih sprejme Vlada RS v **šestletnem operativnem načrtu naložb v promet ali prometno infrastrukturo**, ki določa konkretne aktivnosti (projekte) na podlagi strokovnih prioritet, stroškov za njihovo izvedbo in natančnih rokov za izvajanje. Pri določanju kriterijev za vključitev posameznih projektov v šestletni operativni načrt naložb v promet in prometno infrastrukturo je treba upoštevati tudi parametre prometne varnosti, na podlagi podatkov o prometnih nesrečah v zadnjih treh letih. To predstavlja osnovo za naložbene načrte, posege in predpise.

Nacionalni program predvideva tudi spodbujanje uporabe vozil na alternativna goriva in izgradnjo omrežja polnilnih oziroma oskrbovalnih postaj v skladu z Uredbo o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva v prometu, ki je avgusta 2017 v slovenski pravni okvir prenesla Direktivo EU 2014/94/EU. Vlada Republike Slovenije je oktobra 2017 sprejela **Strategijo na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji**, ki se osredotoča na električna vozila in hibridna vozila ter prednostne ukrepe, med katerimi so finančne spodbude in sofinanciranje gradnje ustrezne infrastrukture za alternativna goriva, finančne spodbude za nakup vozil na alternativna goriva, oprostitve posebnih dajatev za električna vozila, brezplačno parkiranje in drugi podobni ukrepi.

Komplementarnost

Vlaganja v nadgradnjo železniških prog na koridorjih TEN-T omrežja so v ospredju že zadnji dve programski obdobji, zaradi česar je bil narejen viden napredek pri doseganju TEN-T standardov, vendar cilj še ni dosežen. Dodatna vlaganja so potrebna tudi v programskem obdobju 2021-2027, da se TEN-T standardi dosežejo do leta 2030. Hkrati se intenzivno pripravljajo naložbe za razvoj regionalnih prog, ki so skupaj z jedrnim omrežjem zelo pomembne za zagotavljanje trajnostnih ciljev Slovenije. Skladno z navedenim so na področju železniške infrastrukture v pripravi oziroma izvedbi naložbe v skupni ocenjeni vrednosti 2,4 mrd EUR, del potrebnih sredstev se zagotavlja v NOO.

Na področju trajnostne mobilnosti so načrtovane investicije države in tudi spodbude na lokalni ravni za načrtovanje infrastrukturnih ureditev, ki bodo prispevale k zagotavljanju pogojev za večjo uporabo vseh oblik trajnostne mobilnosti ter h krepitvi razvoja JPP, z namenom, da se čim bolj nadomesti uporabo osebnih vozil za dnevno mobilnost. Navedeno se dopolnjuje z ukrepi v okviru NOO za spodbujanje uvajanja alternativnih goriv v promet s ciljem, da bo zagotovljena ustrezna geografska pokritost na celotnem območju Slovenije tudi izven urbanih območij. Pri spodbujanju prehoda na alternativna goriva v prometu ima pomembno vlogo tudi javni EKO SKLAD, ki dodeljuje sredstva za nakup okolju prijaznih vozil, tako za fizične osebe, gospodarske družbe, samostojne podjetnike ali zadruge kot tudi občine ali druge osebe javnega prava Republike Slovenije.

Teritorialna in socialna kohezija

Načrtovane reforme in investicijski sklopi te komponente so med seboj povezani in zasledujejo tudi cilje teritorialne in socialne kohezije. Z razvojnega vidika prometna infrastruktura omogoča mobilnost prebivalcev (npr. do delovnih mest, storitev) in spodbuja razvoj gospodarskih dejavnosti. Delovna mesta in storitve javnega pomena se večinoma zgoščajo v mestih – gospodarskih središčih. Infrastrukturni sistemi pa podpirajo njihovo vpetost v evropske gospodarske tokove, prispevajo k skladnemu razvoju območij in omogočajo medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in mestnih območij. Ena ključnih usmeritev prometne politike Republike Slovenije je prehod na okolju prijaznejše načine prevoza, predvsem na železnico. Ključnega pomena pri tem je tudi spodbujanje in povečanje konkurenčnosti JPP, katerega uporaba je bila v času pandemije močno prizadeta. Za boljšo stopnjo mobilnosti čim širšega kroga prebivalstva je potrebna ustrezna organiziranost JPP ter ustrezne telekomunikacijske storitve, prilagojene različnim uporabnikom v prometu. V okviru reform bodo ustrezno nadgrajene tudi cenovne in fiskalne politike, s katerimi je z ekonomskega vidika mogoče zagotoviti sorazmerno enakopravne možnosti mobilnosti ter ob tem zagotavljati mobilnost socialno šibkim ali drugim ranljivim skupinam prebivalcev. Temu cilju mora slediti tudi nova infrastruktura, tako da bo prilagojena tudi manj mobilnim osebam (npr. brez ovir v grajenem okolju ali z ureditvijo javnih električnih polnilnic, ki bodo prilagojene tudi za uporabo invalidom na voziček ipd.).

Projekcije kažejo, da naj bi leta 2030 vsi avtocestni odseki proti Ljubljani postali slabše prepustni. Zato je na teh smereh treba spodbujati železniški tovorni promet in JPP. Hkrati je v investicijskem delu poudarek tudi na izboljšani dostopnosti železniških postaj širšemu krogu prebivalstva, saj bodo novi objekti prilagojeni vsem skupinam prebivalstva, vključno z osebami z invalidnostmi. Raznolika dostopnost je pomembna tudi pri digitalizaciji sistemov obveščanja javnosti o stanju in prometu, zato se bodo uvajale rešitve, ki omogočajo spremljanje informacij osebam z različnimi invalidnostmi. Za npr. osebe z okvarami vida DARS že omogoča glasovno predvajanje besedil v slovenščini z vgradnjo t. i. elektronskih govorcev v aplikaciji za pametne telefone Promet+, načrtujejo tudi vgradnjo v druge sisteme.

Kljub temu, da bo Slovenija standard dostopnosti JPP v naslednjem koncesijskem obdobju (od leta 2022 do leta 2030) povečala za 20 %, regionalne razlike in razpršena poseljenost Slovenije predstavljata velik problem z vidika zagotavljanja ustrezne mobilnosti prebivalstva, saj organiziranje JPP z ekonomskega vidika ni smiselno v vseh majhnih naseljih. Tako bo cestni prevoz še vedno ostal prevladujoči način mobilnosti dela prebivalstva, ki pa bo moral postati okolju bolj prijazen, kar bomo ustrezno naslavljali s primerno geografsko razpršenostjo polnilne infrastrukture za alternativna goriva v prometu. Naložbe v polnilno infrastrukturo, ki so predvidene v NOO, tako še posebej naslavljajo teritorialno kohezijo v RS, saj bo v sklopu investicije pripravljena ocena stanja in geografske pokritosti s polnilno infrastrukturo v državi. Nadalje bo izvedena analiza prihodnjih potreb po tovrstni infrastrukturi in kartiranje kritičnih območij, v katerih je izrazit primanjkljaj tovrstne infrastrukture. Kritična območja bodo razdeljena v tri kategorije (celovito in jedrno omrežje TEN-T, urbana in druga območja), pri čemer bodo naložbe usmerjene predvsem v območja z največjimi potrebami in najslabšo pokritostjo s polnilno infrastrukturo.

1.4.3. Opis reform in naložb komponente

REFORME

A. Reforma organiziranosti javnega potniškega prometa

Ključni izzivi

Reforma naslavlja naslednje izzive:
- upadanje števila uporabnikov javnega potniškega prometa (JPP),
- razpršenost upravljanja JPP,
- pomanjkljiva usklajenost voznih redov,
- nepovezanost železniškega in avtobusnega JPP z ostalimi oblikami JPP (medkrajevni in mestni promet, šolski in delavski prevozi),
- pomanjkanje uporabnikom prijaznih produktov na področju integriranega JPP.

Cilji

Reforma glede na izzive obsega naslednje ključne cilje:
- vzpostavitev celovitega sistema integriranega javnega potniškega prometa (IJPP) s:

    - sprejetjem pravne podlage za ustanovitev upravljalca JPP: sprememba Zakona o prevozih v cestnem prometu oziroma sprejem posebnega zakona o JPP;
    - ustanovitvijo upravljavca IJPP na državni ravni – Družbe za upravljanje javnega potniškega prometa, skladno s Strategijo in Resolucijo (ukrep U 31.2 za področje trajnostne mobilnosti);
- izboljšanje dostopnosti JPP s ponudbo zanesljivih in stalnih informacij za uporabnike storitev;
- uvedba novih produktov na področju IJPP (ugodnejše vozovnice za dijake in študente, športnike, upokojence, prevozi na klic, mobilnost kot storitev ipd.);
- poenotenje voznih redov;
- integracija železniškega in avtobusnega JPP ter združitev z medkrajevnim in mestnim prometom ter šolskimi in delavskimi prevozi.

V okviru NOO bomo neposredno naslovili prva dva cilja, in sicer vzpostavitev celovitega sistema integriranega javnega potniškega prometa (IJPP) s sprejetjem pravne podlage za ustanovitev upravljalca JPP, torej spremembo Zakona o prevozih v cestnem prometu oziroma sprejetjem posebnega zakona o JPP ter ustanovitev upravljalca IJPP na državni ravni. Z ukrepi na področju JPP se bo izboljšal standard dostopnosti JPP za 20 % glede na trenutno stanje, in sicer s povečanjem pogostosti potovanj po obstoječih progah, dodajanjem poti na območjih z nižjim povpraševanjem potnikov in povečanjem pogostosti potovanj ob vikendih in praznikih.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za institucionalno reformo, ki bo okrepila učinkovito upravljanje in vodenje kompleksnega sistema integracije JPP. Reforma predvideva spremembo zakonodaje s sprejetjem ustrezne pravne podlage za ustanovitev upravljalca JPP. Eden izmed segmentov za vzpostavitev kakovostnega JPP je izboljšanje železniške infrastrukture, vključno z digitalizacijo prometa za večjo privlačnost železniškega prometa, zato na uspešnost reforme vplivata tudi naložbi Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture ter Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma organiziranosti JPP se pripravlja v okviru DG REFORM projekta REFORM/SC2020/120 (REFORM/SC2020/120 - Improving the organisation and management of public transport and alternative fuels infrastructure in Slovenia).

Namen ustanovitve Družbe za upravljanje javnega potniškega prometa (v nadaljevanju: DUJPP) je zagotovitev večje stopnje samostojnosti, učinkovitosti in kakovosti pri opravljanju in vodenju nalog gospodarske javne službe za upravljanje JPP. Eden ključnih ciljev ustanovitve DUJPP je tudi sistemska in bolj racionalna raba proračunskih sredstev, saj bo v procesu priprave zakonodajnega okvira pripravljena podlaga za optimizacijo organizacije in upravljanja JPP. Navedeno sovpada s podelitvijo novih koncesij oziroma snopov linij. Obstoječe koncesije se z decembrom 2021 namreč iztečejo.

Ukrep je predviden že v Strategiji in Resoluciji, ki za področje trajnostne mobilnosti v ukrepu U 31.2 določata Ustanovitev upravljavca IJPP na državni ravni.

V okviru reforme upravljanja JPP bo tako vzpostavljen pravni okvir za vzpostavitev upravljavca, tj. Družbe za upravljanje javnega potniškega prometa (DUJPP). Za potrebe ustanovitve upravljavca JPP bo treba spremeniti Zakon o prevozih v cestnem prometu oziroma pripraviti poseben zakon o javnem potniškem prometu. Osnutek pravnega okvira in njegova določila bodo pripravljena v okviru omenjenega projekta DG REFORM, in sicer na podlagi posvetovanj z različnimi deležniki in primerih dobrih praks izbranih EU članic. Pripravljene bodo ustrezne podlage za:
- pravno obliko novega subjekta, ki ureja sistem javnega prevoza,
- predlagano organizacijo in opis ključnih procesov novega subjekta,
- zahtevane kadrovske zmogljivosti (količina in kakovost),
- optimalne pogodbene sheme (npr. bruto/neto stroški itd.) in
- postopke oddaje naročil, okvirni finančni načrt za novega upravljavca javnega prevoza itd.

Nosilni resor za izvedbo reformnega dela je Ministrstvo za infrastrukturo. DUJPP bo pravna oseba javnega prava, ki ne bo izvajala tržne proizvodnje blaga in storitev.

Po pravno formalni ustanovitvi **DUJPP** bomo v nadaljevanju vzpostavili materialne in kadrovske pogoje, ki so potrebni za načrtovanje JPP, usklajevanje voznih redov med prevozniki, poravnave med prevozniki, ki bodo izvajali integrirane linije in prevoze, nadzor, obveščanje potnikov in spodbujanje uporabe JPP. Naloge upravljavca (kot predvideno v eni izmed verzij osnutka zakona):

- razvoj in raziskave v javnem potniškem prometu;
- oblikovanje predlogov sprememb zakonodaje in drugih aktov (metodologij, pravil, navodil);
- dolgoročno in kratkoročno planiranje javnega potniškega prometa v prometnem, ekonomskem, socialnem in okoljskem pogledu;
- izvajanje postopkov v zvezi s sklepanjem koncesijskih oziroma izvajalskih pogodb za izvajanje javnega prevoza potnikov;
- upravljanje kartične sheme ter razvoj in vzdrževanje vozovničnega sistema;
- izvajanje poravnave prihodkov od prodanih vozovnic;
- izvajanje informacijske, fizične in tarifne integracije javnega prevoza;
- informiranje potnikov in promocija javnega prevoza;
- nadzor nad izvajanjem koncesijskih oziroma izvajalskih pogodb;
- prodaja vozovnic.

Časovnica

2022: uveljavitev zakona za ustanovitev družbe za upravljanje javnega potniškega prometa ter ustanovitev družbe za upravljanje javnega potniškega prometa.

Ciljne skupine

Ciljna skupina za storitve, ki jih bo nudil DUJPP, so izvajalci prevozov v sistemu IJPP, potniki in drugi uporabniki JPP sistema.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire ocenjujemo predvsem v zakonodajnem postopku Državnega zbora, če ne bi dosegli ustreznega interesa za sprejem zakona. Predvidena so številna posvetovanja v procesu priprave zakonodajnega predloga in pregled dobrih praks drugih držav članic ter ustrezna analitična podlaga, ki bo utemeljila novo obliko organiziranosti JPP.

B. Reforma na področju uvajanja infrastrukture za alternativna goriva

Slovenija je Direktivo (EU) 2014/94/EU o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva prenesla z Uredbo o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva v prometu (Uradni list RS, št. 41/17). Za pospešitev rabe alternativnih goriv v prometu je Vlada RS leta 2017 sprejela Strategijo na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture za alternativna goriva v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji in pripadajoči Akcijski program z ukrepi na področju vozil, zagotavljanja polnilne infrastrukture, normativnih ureditev in drugimi ukrepi. Vendarle pa se RS sooča z nedoseganjem zastavljenih nacionalnih ciljev na področju alternativnih goriv v prometu, tako na področju polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva kot tudi na področju brezemisijskih in nizkoemisijskih vozil, k čemur v veliki meri prispeva neustrezen nacionalni pravni okvir za hitrejši razvoj področja. Razpršenost ureditve področja alternativnih goriv v prometu v zakonodajnih, strateških in programskih dokumentih RS ne prispeva k pospešitvi uvajanja alternativnih goriv v promet, saj ni jasno opredeljena hierarhija teh dokumentov in obveze relevantnih deležnikov pri doseganju strateških nacionalnih ciljev na tem področju. Prav tako niso pojasnjene vloge, pravice in obveznosti posameznih vrst deležnikov, ki so vključeni v vzpostavitev, upravljanje in poročanje o polnilni oziroma oskrbovalni infrastrukturi (kot npr. lastnik lokacije, lastnik infrastrukture, upravljavec infrastrukture, ponudnik storitev polnjenja oziroma oskrbe). V Sloveniji še ni oblikovana nacionalna shema spodbud za pospešitev uvajanja alternativnih goriv v promet, ki je glede na zaostanek pri doseganju nacionalnih ciljev nujno potrebna. Pri oblikovanju monetarnih ukrepov, ki bi spodbujali vzpostavitev ustrezne in zadostne polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva, se Slovenija sooča s številnimi vprašanji, ki se med drugim nanašajo na ustrezno geografsko pokritost države s tovrstno infrastrukturo, upravljanje polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture in določitev drugih obveznosti upravljavca infrastrukture (npr. zagotavljanje informacij v realnem času za končne uporabnike, poročanje o statičnih in dinamičnih podatkih infrastrukture) ter upoštevanje pravil o državnih pomočeh, saj shema državne pomoči za postavitev polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture v Sloveniji še ni oblikovana. Dodatno

želi država s predlagano reformo vzpostaviti in zakonsko urediti obveznost poročanja o javno dostopni polnilni oziroma oskrbovalni infrastrukturi (ter morebitne sankcije, ki izhajajo iz neizpolnjevanja obveznosti), ki jo trenutno na MZI izvajamo na delovni ravni na podlagi tesnega sodelovanja z relevantnimi deležniki na področju polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva.

Slovenija bo v okviru te reforme morala upoštevati in ustrezno izvesti napovedane spremembe zakonodaje EU v okviru svežnja Fit for 55, med katerimi je tudi Direktiva 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva, pričakovani pa sta tudi spremembi Direktive 2010/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2010 o okviru za uvajanje inteligentnih prometnih sistemov v cestnem prometu in za vmesnike do drugih vrst prevoza in Uredbe (EU) št. 1315/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o smernicah Unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja in razveljavitvi Sklepa št. 661/2010/EU.

Ključni izzivi

Reforma naslavlja naslednje izzive:
- izvedba sprememb zakonodaje EU na relevantnih področjih (v okviru svežnja Fit for 55);
- postavitev regulatornega okvira za pospešen razvoj infrastrukture za alternativna goriva v prometu;
- vzpostavitev polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva v prometu, ki zagotavlja rabo čim večjega deleža energije iz obnovljivih virov;[14]
- določitev subjekta, ki bo usklajevalo potrebe prometnega in energetskega sektorja za zagotavljanje in usklajevanje potreb po oskrbi z alternativnimi energenti v prometu.

Cilji

Ključni cilji reforme so:
- uveljavitev Zakona o alternativnih gorivih v prometu, s čimer bomo zagotovili ustrezno okolje za hitrejše uvajanje alternativnih goriv v promet za vse relevantne deležnike;
- boljše upravljanje s polnilno oziroma oskrbovalno infrastrukturo za alternativna goriva v prometu za boljšo uporabniško izkušnjo;
- povečanje uporabe alternativnih goriv v domačem in čezmejnem prometu in zmanjšanje deleža izpustov toplogrednih plinov in onesnaževal iz prometa.

Skupaj z investicijami bo reforma dosegla tudi naslednji cilj:
- zagotavljanje ustrezne geografske razpršenosti polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva v prometu;
- večja uporaba vozil na alternativna goriva, predvsem brezemisijskih vozil, kar bomo dosegli z zagotovitvijo večjega obsega zmogljive polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture, ki bo javno dostopna[15] in interoperabilna.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Z reformo bo vzpostavljen nacionalni regulativni okvir na področju alternativnih goriv v prometu, ki bo urejal področje vzpostavljanja, registracije in upravljanja polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture, zakon pa bo urejal tudi dodeljevanje spodbud na tem področju. Pri oblikovanju zakona bo treba upoštevati vse napovedane spremembe EU pravnih podlag, ki so v nastajanju v okviru svežnja Fit for 55. V nastajajočem aktu bo oblikovana tudi ustrezna shema državnih pomoči, pri čemer bo v zakonu v celoti izvedena sprememba Uredbe Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgom pri uporabi členov 107 in 108, v kateri je predvidena tudi opredelitev nove skupinske izjeme za dodeljevanje pomoči za javno dostopno polnilno oziroma oskrbovalno infrastrukturo za oskrbo brezemisijskih ali nizkoemisijskih cestnih vozil z energijo iz obnovljivih virov in obnovljivim vodikom (novi člen 36(a) Uredbe GBER). V okviru NOO sredstva za predmetno reformo niso predvidena.

[14] Povečanje proizvodnih kapacitet energije iz obnovljivih virov na ravni RS je predstavljeno v okviru nacionalnih reform in naložb, predvidenih v okviru komponente 1 na področju OVE.
[15] V skladu s sedmo točko 2. člena Direktive 2014/94/EU pomeni »javno dostopno polnilno ali oskrbovalno mesto« tisto polnilno ali oskrbovalno mesto za dobavo alternativnega goriva, ki uporabnikom omogoča nediskriminatorno možnost dostopa po vsej Uniji. Nediskriminatorna možnost dostopa lahko vključuje različne možnosti overitve, uporabe in plačila.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Za uresničitev ciljev strategije na področju alternativnih goriv je potreben nov zakon, zato smo v letu 2020 pridobili pomoč Evropske komisije. V okviru DG REFORM projekta REFORM/SC2020/120 (REFORM/SC2020/120 - Improving the organisation and management of public transport and alternative fuels infrastructure in Slovenia) bodo pripravljene strokovne podlage in predlog osnutka zakona o alternativnih gorivih v prometu in infrastrukturi za alternativna goriva, na podlagi katerega se lahko začne zakonodajni postopek za sprejetje in zagotavlja pravno podporo v različnih fazah do sprejetja zakona. Pripravljena bo analiza sedanjega regulatornega okvira organizacije in upravljanja infrastrukture za alternativna goriva v Sloveniji in primerjalna študija, ki bo pokazala, kako je organiziran sektor alternativnih goriv v najbolj razvitih evropskih državah. Izvedena bo delavnica s predstavniki Ministrstva za infrastrukturo, Ministrstva za finance in Ministrstva za okolje in prostor, da bi ugotovili in potrdili organizacijske ovire, ozka grla in slabosti obstoječega sistema. Neposredni rezultat projekta je osnutek zakonskega akta, ki bo ustrezno organiziral in spodbujal vzpostavitev in razvoj trga z infrastrukturo za alternativna goriva v prometnem sektorju.

Reforma bo zagotavljala ustrezno medsektorsko usklajevanje med prometnim in energetskim sektorjem. Nosilni resor za izvedbo reformnega dela je Ministrstvo za infrastrukturo.

Časovnica

2022: uveljavitev Zakona o alternativnih gorivih v prometu.
2025: zaključena dva javna razpisa ali poziva za sofinanciranje javno dostopnih polnilnih oziroma oskrbovalnih mest za vozila na alternativni pogon v RS.

Ciljne skupine

Vsi deležniki na področju infrastrukture in trga z alternativnimi gorivi v prometu.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire ocenjujemo predvsem v zakonodajnem postopku Državnega zbora, če ne bi dosegli ustreznega interesa za sprejetje zakona. Predvidena so številna posvetovanja v procesu priprave zakonodajnega predloga in pregled dobrih praks drugih držav članic ter ustrezna analitična podlaga, ki bo utemeljila zakonodajni predlog.

INVESTICIJE

C. Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture

Ključni izzivi

Ljubljanska urbana regija (v nadaljevanju: LUR) z glavnim mestom Ljubljano je najpomembnejši cilj dnevnih migracijskih tokov v Sloveniji, saj privlači dnevne migrante na delovna mesta in v šolo iz te in iz sosednjih regij. Strokovne podlage in predštudija upravičenosti za nadgradnjo regionalnih železniških prog v Republiki Sloveniji ter železniškega omrežja na področju LUR, ki jo je naročilo Ministrstvo za infrastrukturo, kot ključne probleme v LUR izpostavlja:

- veliko število prebivalcev (razširjeni LUR = 535.000 preb.; MOL = 293.000 preb.);
- veliko število delovnih mest (razširjeni LUR = 294.000 d.m.; MOL = 213.000 d.m.);
- veliko število dnevnih potovanj na delo in nazaj: 149.000 potovanj.

Izhodišče za izbor ukrepov je bilo načrtovanje z mislijo na uporabnika storitev javnega prometa, torej kakšni ukrepi so potrebni, da se storitev izboljša. Ključna pri tem je nadgradnja glavnega nacionalnega železniškega postajališča Ljubljana, ki ga dopolnjujeta dve nadgradnji večjih železniških postaj na regionalnem omrežju, v Grosupljem in Domžalah. Obnovljena bodo tudi postajališča v okviru nadgradenj obeh prog na vseevropskem prometnem omrežju, ki sta predvideni v okviru komponente, tj. Ljubljana-Divača in Ljubljana-Jesenice-državna meja, pri čemer sta obe progi skupaj z jedrnim železniškim vozliščem Ljubljana izredno pomembni tudi za izboljšanje čezmejnega tovornega prometa.

Železniška postaja Ljubljana je ozko grlo, kjer se promet vlakov odvija v pet smeri. Bistvene slabosti in pomanjkljivosti, ki imajo vpliv na izvajanje tehnoloških procesov so zasičenost (ozko grlo) posameznih območij, prekratka dolžina tirov, nizka progovna hitrost na območju postaj, predvsem zaradi nedoseganja zavorne razdalje, sekanje voznih poti vlakov, istočasno odvijanje in sekanje vlakovnih in premikalnih voženj, številne menjave smeri vožnje vlakov, tehnično in tehnološka zastarele elektro relejno signalno-varnostno naprave in nekompenzirana vozna mreža.

Železniški odsek Ljubljana-Divača, katerega del predstavlja investicija Ljubljana-Brezovica-Preserje-Borovnica, predstavlja glavno prometno povezavo Primorske z osrednjo Slovenijo in je del obeh TEN-T koridorjev, ki potekata prek Slovenije, in sicer koridorja Sredozemlje in koridorja Baltik-Jadran (Priloga 1 k Uredbi (EU) št. 1316/2013). Proga ne ustreza današnjim prometnim zahtevam in predstavlja ozko grlo na javni železniški infrastrukturi v Republiki Sloveniji in na obeh TEN-T koridorjih. Sicer že izpolnjuje zahteve evropskih standardov glede osne obremenitve vsaj 22,5 t, vendar se je zaradi velike količine prometa in slabega stanja proge le-ta s časom poslabšala.

Glavna železniška proga št. 20 Ljubljana-Jesenice-država meja je enotirna, elektrificirana proga, ki je bila zgrajena v obdobju 1869–1870 kot del takratne proge Ljubljana-Trbiž. V letih 1963 in 1964 je bila proga v celoti elektrificirana. Proga ne ustreza današnjim prometnim zahtevam in predstavlja ozko grlo na javni železniški infrastrukturi v Republiki Sloveniji. Proga ima sicer deklarirano osno obremenitev 22,5 t, vendar nima ustrezne nosilnosti 8 t/m (kategorija D4).

Železniška postaja Domžale se nahaja na regionalni progi št. 21 Ljubljana Šiška-Kamnik Graben, ki ni elektrificirana. Peronska infrastruktura ni skladna s tehničnimi specifikacijami za interoperabilnost ter ni prilagojena gibalno oviranim osebam, prav tako ni ustrezno urejeno prečkanje pešcev in kolesarjev preko tirov proge, ki deli osrednji del Domžal na dva dela. Nadgradnja bo omogočila optimizacijo delovnih procesov na območju železniške postaje in zmanjšanje stroškov vzdrževanja ob višji stopnji varnosti v železniškem prometu ter zagotovitev varnega prečkanja pešcev in kolesarjev ter dostopa potnikom na perone.

Železniška postaja Grosuplje predstavlja stičišče regionalne železniške proge št. 80 državna meja-Metlika-Ljubljana in regionalne železniške proge št. 82 Grosuplje-Kočevje. Njena trenutna omejena prevozna zmogljivost predstavlja glavno težavo na področju vodenja prometa. Z nadgradnjo železniške postaje Grosuplje bo odpravljeno ozko grlo na odseku Kočevje-Ljubljana.

Vsa infrastruktura bo omogočala uporabo funkcionalno oviranim osebam ter upoštevala TSI PRM ter nacionalno zakonodajo.

Cilji

Ključni cilji investicije so:
- povečanje pretočnosti železniškega prometa z odpravo ozkih grl,
- nadgradnja prog in postaj v skladu s tehničnimi specifikacijami za interoperabilnost,
- zagotovitev nosilnosti ustrezne kategorije,
- dvig hitrosti vlakov na nove projektirane hitrosti,
- povečanje stopnje varnosti železniškega in cestnega prometa,
- odprava in preprečevanje negativnih vplivov na okolje,
- izboljšanje privlačnosti železniškega potniškega prometa in povečanje njegove uporabe.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicijske projekte, ki rešujejo predvsem težave zgoščenega osebnega prometa v ljubljanski urbani regiji, zato so osredotočeni na železniško postajališče Ljubljana, Grosuplje in Domžale ter železniški progi Ljubljana-Brezovica-Preserje-Borovnica in Ljubljana-Kranj-Jesenice, ki s prestolnico povezujeta urbanizirana območja ter sta hkrati pomembni evropski povezavi, saj povezujeta jedrno pristanišče Koper na eni strani in z Republiko Avstrijo ter preko nje z najpomembnejšimi slovenskimi gospodarskimi partnerji na Bavarskem na drugi strani. Naložba znaša 486,27 mio EUR brez DDV, predvideno sofinanciranje v okviru SOO pa je 284,10 mio EUR. Vsi projekti, razen železniška postaja Ljubljana, so bodisi v fazi izvedbe bodisi v zaključni fazi projektiranja in v fazi izbora izvajalca del. Železniška postaja Ljubljana je v fazi projektiranja. Zaradi navedenih naložb investitor ne obravnava nasprotovanj stranskih udeležencev.

Izvedbena določila (način izvajanja)

- Nadgradnja železniških odsekov Ljubljana-Brezovica-Preserje-Borovnica[16]

Projekt zajema nadgradnjo odsekov Ljubljana-Brezovica (6,7 km), Brezovica-Preserje (5,6 km), Preserje-Borovnica (10 km), izvedbo novega spodnjega ustroja z novim tamponom ter izvedbo novega zgornjega ustroja vključno z novimi tirnicami z elastično pritrditvijo na betonske pragove in novo tirno gredo. Predvideno je novo vozno omrežje z voznimi vodi preseka 440 mm^2 za hitrost prehoda odjemnika toka do 160 km/h izvedeno glede na novo tirno situacijo. Sanirajo se tudi obstoječi objekti (prepusti, podhodi, podvozi, mostovi, viadukti), statično preverijo in obnovijo podporni in oporni zidovi, zgradi se protihrupna zaščita in po potrebi prestavi ali prilagodi komunalne vode. Z nadgradnjo medpostajnih železniških odsekov se nadgradi tudi postajališče Ljubljana Tivoli ter zgradi novo postajališče Vnanje Gorice, kjer je predvidena gradnja peronov višine GRT 55 cm kar pomeni direkten dostop brez funkcionalnih ovir iz perona na vlak, dvigala za gibalno ovirane osebe, dostopne rampe ter oznake za slepe in slabovidne. Vsi načrtovani posegi v skladu s tehničnimi specifikacijami za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe (v nadaljevanju: TSI PRM). Vse projektirane rešitve so verificirane s strani priglašenih organov v skladu z nacionalno zakonodajo in TSI specifikacijami.

- Nadgradnja železniškega odseka Kranj-Jesenice-d.m.[17]

Bistveni ukrepi nadgradnje železniške proge zajemajo nadgradnjo železniške proge v skladu z evropskimi standardi, zamenjavo zgornjega ustroja proge in sanacijo spodnjega ustroja proge, izvedbo progovnega kabliranja na odseku, nadgradnjo peronske infrastrukture na železniških postajališčih, sanacijo podpornih in opornih zidov ter izvedbo dodatne zaščite brežin z gabioni, sanacijo predorov, zamenjavo voznih vodov in nosilnih konstrukcij, sanacijo oziroma nadgradnjo prepustov in premostitvenih objektov, ukinitev nivojskih prehodov in zaradi tega nujno izvedbo potrebnih povezovalnih cest, gradnjo novih podvozov za potrebe prometa osebnih vozil, tovornega in peš prometa, novogradnjo nadvozov nad železniško progo, izvedbo protihrupnih ukrepov itd. Z nadgradnjo medpostajnih železniških odsekov se nadgradijo tudi postajališča in postaje, kjer je predvidena gradnja peronov višine GRT 55 cm, kar pomeni direkten dostop brez funkcionalnih ovir iz perona na vlak, dvigala za gibalno ovirane osebe, dostopne rampe ter oznake za slepe in slabovidne. Vsi načrtovani posegi so v skladu s TSI PRM. Vse projektirane rešitve so verificirane s strani priglašenih organov v skladu z nacionalno zakonodajo in TSI specifikacijami. V okviru projekta bo skupaj z lokalnimi skupnostmi izveden tudi poseg na cestni infrastrukturi, ampak le v nujnem obsegu zaradi zagotavljanja varnosti cestnega in železniškega prometa kot posledica ukinitve nivojskih prehodov v skladu s predpisi in zahtevami zakonodaje. Predvidena naložba tako zajema ukinitev sedmih nivojskih prehodov čez železniško progo in posledično izgradnjo treh nadomestnih cestnih povezav do objektov z izvennivojskim križanjem ceste in železnice, nivojski prehodi se nadomestijo s štirimi novimi podvozi za promet osebnih in tovornih vozil ter peš promet. Potrebna je obnova štirih nadvozov čez železniško progo in rušitev starega ter gradnja novega nadvoza čez železniško progo na območju pri železniškem postajališču v Radovljici. Skupna ocenjena vrednost izgradnje cestne infrastrukture znaša 3,7 mio EUR brez DDV, kar predstavlja 2,7 % skupne vrednosti projekta, ki znaša 137,12 mio EUR brez DDV, vendar ne bo financirana s sredstvi SOO, saj le–ta predstavljajo zgolj 72 % vrednosti naložbe brez DDV v višini 99,17 mio EUR.

- Nadgradnja železniške postaje Domžale[18]

V okviru pogodbenih del bo izvedena nadgradnja tirov in tirnih naprav, gradnja otočnega in bočnega perona višine GRT 55 cm, kar pomeni direkten dostop brez funkcionalnih ovir iz perona na vlak, izvedba podhoda do peronske infrastrukture z elementi oziroma napravami za dostop funkcionalno oviranih oseb, dvigali za gibalno ovirane osebe, dostopne rampe ter oznake za slepe in slabovidne, s katerim bo povezana tudi Kolodvorska cesta in Roška ulica, ureditev postajnega poslopja (čakalnice in sanitarije) in ureditev parkirišča za invalide, namestitev novih signalnovarnostnih naprav, nadgradnja telekomunikacijskih in elektroinštalacijskih naprav. Vsi načrtovani posegi bodo v skladu s TSI PRM. Vse projektirane rešitve bodo verificirane s strani priglašenih organov v skladu z nacionalno zakonodajo in TSI specifikacijami. Trenutno je v teku izdelava novelacije idejne zasnove (IDZ) in izvedbenega načrta (IZN).

[16] Področje intervencije 064 Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – osrednje omrežje TEN-T.
[17] Področje intervencije 065 Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – celostno omrežje TEN-T, 070 Digitalizacija prometa: železnica.
[18] Področje intervencije 066 Druge novo zgrajene ali nadgrajene železnice.

- Nadgradnja železniške postaje Grosuplje[19]

V okviru pogodbenih del bo izvedena zamenjava spodnjega in zgornjega ustroja železniške proge, zgrajena nova peronska infrastruktura višine GRT 55 cm, kar pomeni direkten dostop brez funkcionalnih ovir iz perona na vlak, vključno z izvennivojskim dostopom (pod vsemi tiri) na perone ter dvigala za gibalno ovirane osebe, dostopne rampe ter oznake za slepe in slabovidne, izvedena bo tudi nadgradnja telekomunikacijskih in elektroenergetskih naprav, urejena parkirišča za invalidne in funkcionalno ovirane osebe ter zgrajen dodatni podhod na območju ukinjenega nivojskega prehoda (v bližini naselja Sončni dvori). Postajno poslopje bo obnovljeno in izvedeni bodo protihrupni ukrepi. Vsi dostopi na železniški postaji Grosuplje bodo prilagojeni invalidom in funkcionalno oviranim osebam. Vsi načrtovani posegi so v skladu s TSI PRM. Vse projektirane rešitve so verificirane s strani priglašenih organov v skladu z nacionalno zakonodajo in TSI specifikacijami. Pogodbeni rok za izvedbo gradbenih del je 12 mesecev od uvedbe izvajalca v delo. Istočasno je za izboljšanje smernega poteka glavnega prevoznega tira predvidena tudi rušitev obstoječega nadvoza na A strani železniške postaje Grosuplje (območje Taborske ceste) in gradnja novega, za katerega je javno naročilo izpeljala Občina Grosuplje.

- Nadgradnja železniške postaje Ljubljana - 1. faza[20]

V okviru projekta bodo na podlagi projektne dokumentacije, ki je še v pripravi (sofinancirano s sredstvi IPE), izvedena nadgradnja ozkega grla na območju železniškega vozlišča Ljubljana, ki v prvi fazi zajema nadgradnjo glavne železniške postaje Ljubljana, v drugi pa železniške postaje Šiška, Zalog in Moste ter železniške povezave med njimi. Zaradi časovne dinamike druga faza ni predvidena v okviru te komponente. Po izvedbi naložbe se bo povečala zmogljivost železniške proge do osne obremenitve kategorije D4 (22,5 t/os) za tovorni prevoz, omogočeni bodo večje hitrosti, možnost prevoza vlakov dolžine 740 m za tovorni promet in standardi, ki jih zahteva uredba o TSI.

Z nadgradnjo železniške postaje Ljubljana je predvidena gradnja peronov višine GRT 55 cm, kar pomeni direkten dostop brez funkcionalnih ovir iz perona na vlak, nov nadhod ter nadgradnja podhoda, gradnja dvigala za dostop gibalno oviranih oseb na perone, dostopne rampe ter oznake za slepe in slabovidne, nadhod ter podhod služita tudi kot izvennivojski prehod za pešce, podhod tudi za kolesarje kot povezava Masarykove ter Vilharjeve ceste. Vsi načrtovani posegi bodo v skladu s tehničnimi specifikacijami za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe. Vse projektirane rešitve bodo verificirane s strani priglašenih organov v skladu z nacionalno zakonodajo in TSI specifikacijami.

Javna železniška infrastruktura je v lasti Republike Slovenije. Za gradnjo, nadgradnjo, obnovo in vzdrževanje javne železniške infrastrukture je pristojna Direkcija za infrastrukturo Republike Slovenije, ki je organ v sestavi Ministrstva za infrastrukturo in bo torej organ, odgovoren za izvedbo naložb.

Za verifikacijo skladnosti izvedenih del je treba v celoti upoštevati določbe sledečih dokumentov:

- Uredba Komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah
- za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe;
- Uredba Komisije (EU) št. 1299/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi s podsistemom »infrastruktura« železniškega sistema v Evropski uniji in
- Uredba Komisije (EU) št. 1301/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi s podsistemom »energija« železniškega sistema v Evropski uniji.

Vsa dela, ki v navedenih evropskih uredbah niso opredeljena, se izvedejo in verificirajo v skladu z nacionalnimi predpisi.

Ciljne skupine

Uporabniki železniške infrastrukture.

Časovnica

[19] Področje intervencije 066 Druge novo zgrajene ali nadgrajene železnice.
[20] Področje intervencije 064 Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – osrednje omrežje TEN-T.

1. Nadgradnja železniškega odseka Kranj-Jesenice-d.m. – do 2023
2. Nadgradnja železniškega odseka Ljubljana-Brezovica – do 2023
3. Nadgradnja železniške postaje Domžale – do 2023
4. Nadgradnja železniške postaje Grosuplje – do 2024
5. Nadgradnja železniškega odseka Brezovica-Preserje-Borovnica – do 2024
6. Nadgradnja železniške postaje Ljubljana – 1. faza – do 2026

D. Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture

Ključni izzivi

Razvoj železniškega prevoza v Evropi je omejen zaradi pomanjkljive standardizacije in interoperabilnosti omrežij ter nezdružljivih sistemov signalizacije in varnostnih sistemov, kar prevoznikom v železniškem prometu preprečuje, da bi izkoristili ekonomijo obsega, ki bi jo prinesla vzpostavitev infrastruktur in voznega parka za enotni trg EU. Evropski sistem za nadzor vlakov (angl. European Train Control System oziroma ETCS) je eden od ukrepov vzpostavitve notranjega trga Evropske unije za zagotavljanje interoperabilnosti evropskega železniškega omrežja. To pomeni zagotavljanje enakih prevoznih standardov, kot so osna obremenitev, prosti profil, vozna mreža, operativno vodenje železniškega prometa in poenotenje tehničnih sredstev za nadzor in vodenje vlakov. Namen projekta ERTMS/ETCS - European Railway Transportation Management System/European Train Control System je izgradnja in vzpostavitev enotnega in standardiziranega podsistema, ki zagotavlja interoperabilnost signalizacije in komunikacij na evropskih železniških omrežjih. Republika Slovenija je opremila skoraj 95 % vsega železniškega jedrnega omrežja v Sloveniji.

Trenutno imajo države članice vgrajene nacionalne sisteme za nadzor in vodenje vlakov (več kot 20 različnih nacionalnih sistemov), ki onemogočajo interoperabilen čezmejni železniški promet, saj je treba zaradi tega menjati lokomotivo ali na lokomotivo vgraditi drage nacionalne sisteme za nadzor in vodenje vlakov. Z uvedbo sistema ETCS bo omogočen čezmejni železniški promet brez ustavljanja vlakov na meji, kar bo pomenilo dodatno konkurenčno sposobnost tako v tovornem kot tudi potniškem prometu, saj se bo zmanjšal potovalni čas zaradi neprekinjenega čezmejnega prometnega toka, prav tako pa se bodo zmanjšali tudi stroški železniškega prometa.

Na podlagi Uredbe (EU) 2016/919 je minister za infrastrukturo sprejel Nacionalni izvedbeni načrt o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost za strukturni podsistem vodenje - upravljanje in signalizacija (v nadaljevanju: NIN TSI CCS). NIN TSI CCS določa, da morajo biti vse proge jedrnega omrežja TEN-T najkasneje do leta 2023 opremljene z ERTMS napravami. Posledično bodo do leta 2025 na teh progah odstranjeni stari sistemi razreda B. Glede na ta določila morajo prevozniki, ki bodo po letu 2023 vozili po progah jedrnega TEN-T omrežja v RS, imeti ustrezno opremljena vozna sredstva z ETCS napravami na vozilih.

Povečanje obsega cestnega prometa v Sloveniji in EU, povezano z rastjo evropskega gospodarstva in zahtevami državljanov po mobilnosti, je glavni vzrok za čedalje večjo preobremenjenost cestne infrastrukture in povečevanje porabe energije, pa tudi vir okoljskih in družbenih problemov. Zato je potreben razvoj aplikacij, ki bodo namenjene zagotavljanju inovativnih storitev na področju različnih vrst prevoza in upravljanja prometa, omogočanju boljše obveščenosti različnim uporabnikom ter varnejšo, bolj usklajeno in pametnejšo uporabo prometnih omrežij. Za ta namen je treba združiti telekomunikacije, elektroniko in informacijske tehnologije s prometnim inženirstvom zaradi načrtovanja, projektiranja, obratovanja, vzdrževanja in upravljanja prometnih sistemov.

Cilji

Cilj je zagotavljati zanesljive informacije o prometnem sistemu, kar bo izboljšalo pridobivanje in izmenjavo prometnih podatkov o stanju prometne infrastrukture in gibanju vozil v realnem času.

S sistemom ETCS bomo:
- izboljšali konkurenčno sposobnost železniškega omrežja, saj se bo v prihodnosti začel železniški promet zaradi manjših stroškov preusmerjati na interoperabilno železniško omrežje;
- omogočili pogoje za konkurenčen nastop domačih železniških prevoznikov izven meja Slovenije:

- povečali prepustnost železniškega omrežja in varnost železniškega in cestnega prometa na nivojskih prehodih ceste prek železnice;
- zmanjšali obremenjenost strojevodij, saj jim je z njim omogočen kontinuiran nadzor nad vodenjem vlakov v lokomotivi, kar pa seveda posledično dodatno povečuje varnost železniškega prometa;
- z neprekinjenim čezmejnim prometnim tokom skrajšali potovalni časi, kar bo povečalo uporabo železniškega prometa tudi za prevoz potnikov.

Z digitalizacijo cestne infrastrukture bomo:
- integrirali sodobne informacijske telekomunikacijske tehnologije (IKT) s prometnim inženirstvom na področju planiranja, projektiranja in upravljanja kooperativnih, povezljivih prometnih sistemov z optimiziranjem transporta na vseh področjih;
- povečali prometno varnost in pretočnost ter učinkovitost prometnih sistemov pri prevozu potnikov in blaga, upoštevajoč boljši izkoristek naravnih virov in manjši vpliv na okolje;
- vzpostavili postopke, sisteme in naprave, ki omogočajo zbiranje podatkov, komunikacijo, analize ter distribucijo informacij in podatkov med premikajočimi se subjekti, prometno infrastrukturo in aplikacijami informacijske tehnologije.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicijske projekte, s katerimi bomo zagotovili interoperabilnost ter učinkovitejše upravljanje in izboljšanje varnosti z digitalizacijo železniškega in cestnega prometa. Investicija znaša 27,4 mio EUR brez DDV, od tega je v okviru SOO predvidenih 20,05 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

a) digitalizacija železniške infrastrukture:
ETCS (evropski sistem za nadzor vlakov) je standardiziran nadzorni sistem za nadzor vlakov, ki temelji na opremi v kabini vozila in lahko nadzoruje gibanje vlaka ter ga lahko tudi ustavi. Naložba predvideva spodbujanje digitalnega vodenja in nadzora prometa z ETCS.[21]

Finančne spodbude v okviru ukrepa bodo dodeljene z javnim razpisom, ki ga bo izvedlo Ministrstvo za infrastrukturo in s katerim bodo podjetjem dodeljena nepovratna sredstva za opremo vlakov na podlagi sheme državne pomoči, ki bo skladna s Smernicami EK o državni pomoči za železniška podjetja. Te finančne spodbude bodo namenjene za sofinanciranje opreme lokomotiv in motornih železniških garnitur z digitalnim sistemom ETCS nivo 2, ki bo povezan z že vgrajenim ETCS sistemom vodenja in nadzora prometa na javni železniški infrastrukturi v Sloveniji. Prejemniki finančnih sredstev bodo licencirani prevozniki železniškega prometa registrirani v Republiki Sloveniji, in sicer bodo upravičeni prevozniki, ki lahko dokažejo, da so najmanj 5 let uporabljali omrežje javne železniške infrastrukture (dokazilo upravljavca). Prevoznik bo moral po prejemu finančnih sredstev, namenjenih za opremo vlečnih vozil z ETCS, ta vozna sredstva uporabljati na omrežju slovenske javne železniške infrastrukture še najmanj pet let po izvedbi nadgradnje. V okviru predlaganega ukrepa gre za vgradnjo »on board« ETCS komponent na obstoječa vozna sredstva, torej za nadgradnjo, pri čemer bo ta izvedena na serijskih vozilih in ne na prototipih.

Kot možno tveganje ocenjujemo neuspešno izvedbo javnega razpisa, ki je lahko posledica npr. nezadostnega zanimanja potencialnih prijaviteljev. Kot alternativa se bo v primeru neuspeha pri dodelitvi na javnem razpisu preverila možnost dodelitve finančne pomoči za digitalizacijo železniškega prometa, ki predstavlja obvezno gospodarsko javno službo v skladu z Uredbo (EU) št. 1370/2007 o javnih storitvah železniškega in cestnega potniškega prevoza.

b) digitalizacija cest:
Ta sklop investicij je namenjen vzpostavitvi pametne ceste in prenosu prometnih podatkov in prometnih informacij iz cestne infrastrukture do končnih uporabnikov. Vzpostavil se bo sistem za nadzor in vodenje prometa na vplivnem ljubljanskem območju z možnostjo avtomatskega posredovanja digitalnih prometnih podatkov preko digitalnih aplikacij voznikom in vozilom, za kar je potrebna namestitev obcestne infrastrukture in obcestnih naprav, ki zbirajo podatke in jih posredujejo v nadaljnjo obdelavo nadzornim centrom in tudi samim uporabnikom. Predvidena je izgradnja obcestne infrastrukture na 50

[21] Področje intervencije Evropski sistem za upravljanje železniškega prometa (ERTMS).

lokacijah, kjer se postavi obcestne portale za namestitev obcestnih naprav in spremenljive prometne signalizacije. Poglavitni namen spremenljive prometne signalizacije je uravnavanje hitrosti vozil glede na gostoto prometa z možnostjo vplivanja na pretočnost in zmanjšanje škodljivih vplivov na okolje (hrup in prašni delci). Poleg tega se za aktivno zbiranje prometnih podatkov na 70 lokacijah implementira nadzorno detekcijske kamere, cestno vremenske postaje in cestne senzorje, s katerimi se detektira izredne dogodke (kolone vozil, zaustavljeno vozilo, prometna nesreča…), stanja cestišča (možnost poledice, mokro vozišče…), vremenske razmere (sneženje, megla, prašni delci…) in spremljanje zasedenosti parkirišč za tovorna vozila. V sklopu sistema se postavijo tudi senzorji za meritev potovalnih časov, ki omogočajo reprodukcijo aplikacij za načrtovanje poti in ponujajo možnost izbire različnih načinov potovanj.

Vse te podatke je treba ustrezno obdelati, jih preveriti in pripraviti v ustrezno obliko za posredovanje do končnih uporabnikov. Zanesljivost podatkov bo pomembna predvsem pri uvajanju V2I komunikacije z avtonomnimi vozili. To se izvaja v nadzornih centih, ki jih je treba iz klasičnih nadzornih centrov spremeniti v "big data" centre, ki delujejo multimodalno in digitalno, zato se posodobi nadzorni center Ljubljana in združi NC Vransko in NC Maribor. Za prenos velikega obsega podatkov, ki bo posledica novih detektorjev in tehnologij, je treba posodobiti in nadgraditi hrbtenično optično omrežje za zagotovitev hitrejšega in zanesljivejšega pretoka velike količine podatkov. Na to omrežje se bo priključevalo tudi obcestne naprave za komunikacijo infrastrukture z vozilom (V2I), ki zahteva izredno kratke zakasnilne čase.

V smislu pravilnih odločitev so v teku že predhodne simulacije odvijanja prometa po vzpostavitvi digitalizacije in vpliva uvajanja avtonomnih vozil. V izdelavi je izvedba mobilnega laserskega skeniranja in sferičnega fotografiranja AC, ki bo podlaga za izdelavo digitalnega dvojčka v simulacijskem orodju, ki je prav tako že v izdelavi in bo nadgrajen s sistemom umetne inteligence za optimalne napovedi potovalnih časov.

Za izvedbo naložb na avtocestnem omrežju je odgovorna Družba za avtoceste v RS d.d. (DARS), ki ima v skladu z Zakonom o DARS (ZDARS-1) monopol pri izgradnji in upravljanju avtocest v Sloveniji.

Časovnica

- 2023: podpis pogodb o sofinanciranju za nadgradnjo opreme za upravljanje prometa na lokomotivah v Sloveniji
- 2023: podpis pogodbe za izvedbo sistema za nadzor in vodenje prometa na vplivnem ljubljanskem območju
- 2025-2026: zaključek naložb

Ciljne skupine

- Digitalizacija železniškega prometa (ETCS) – prevozniška podjetja v železniškem sektorju v Sloveniji, v skladu s Smernicami Skupnosti o državnih pomočeh za prevoznike v železniškem prometu.
- Digitalizacija cestnega prometa – DARS in uporabniki avtocestne infrastrukture.

E. Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu

Ključni izzivi

- nedoseganje zastavljenih ciljev na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu glede števila brezemisijskih in nizkoemisijskih vozil na slovenskih cestah ter pokritosti cestnega omrežja s polnilno oziroma oskrbovalno infrastrukturo za alternativna goriva v prometu;
- zagotavljanje ustreznega upravljanja s polnilno oziroma oskrbovalno infrastrukturo glede na zmožnosti energetskega sistema;
- zagotavljanje ustrezne geografske razpršenosti polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture za alternativna goriva v prometu.

Cilji

- povečanje uporabe alternativnih goriv v prometu in zmanjšanje deleža emisij toplogrednih plinov in onesnaževal iz prometa;
- zagotavljanje pogojev za regionalno in čezmejno mobilnost na alternativna goriva;
- zagotavljanje pogojev za ustrezno upravljanje energetsko prometnega sistema.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Po uveljavitvi Zakona o alternativnih gorivih v prometu, ki bo v letu 2022 pripravljen v okviru reforme, je predvidena objava Javnega razpisa za sofinanciranje postavitve polnilne infrastrukture za alternativna goriva, pri čemer gre za vzpostavitev polnilnih mest običajne in visoke moči za polnjenje vozil z elektriko. Na podlagi javnega razpisa bomo zagotovili ustrezno geografsko razpršenost polnilne infrastrukture za alternativna goriva v prometu. Na podlagi predhodno izvedene analize obstoječega stanja in prihodnjih potreb po tovrstni infrastrukturi v RS bodo opredeljena kritična območja, v katera bodo finančne spodbude prednostno usmerjene (prednostni kriterij v okviru javnega razpisa). Javni razpis bo vključeval tudi shemo državne pomoči, kot bo opredeljena v novem zakonu, za podprto polnilno infrastrukturo pa bodo prijavitelji morali izkazati skladnost projektov s tehničnimi specifikacijami (prenovljene) Direktive 2014/94/EU in standardi, ki jih bo morala izpolnjevati vzpostavljena polnilna infrastruktura[22], kar bo opredeljeno s pogoji in merili javnega razpisa. Podprti bodo le tisti projekti, ki bodo skladni z DNSH Tehničnimi smernicami 2021/C58/01. Vsa podprta polnilna infrastruktura bo morala biti registrirana v okviru Nacionalne dostopne točke (NAP) in posebej označena, da je sofinancirana s sredstvi SOO. Predvidena je tudi spodbuda za izvedbo demonstracijskega projekta vzpostavitve polnilne infrastrukture za polnjenje brezemisijskih in nizkoemisijskih vozil v lasti državne uprave za izvajanje upravnih nalog (npr. zagotavljanje javne varnosti), ki pa zaradi specifičnosti namena uporabe ne bo javno dostopna za ostale uporabnike infrastrukture. Za predmetne investicije je v okviru NOO skupno predvidenih 7,75 mio EUR brez DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Investicijski del je razdeljen v več faz:

1. ocena obstoječega stanja in geografske pokritosti s polnilno infrastrukturo;
2. ocena prihodnjih potreb glede na število, zmogljivost ter geografsko lokacijo polnilne infrastrukture;
3. priprava pravnih podlag, tehničnih specifikacij in oblikovanje sheme državne pomoči;
4. objava javnega razpisa za sofinanciranje postavitve polnilnih mest;
5. izvedba demonstracijskega projekta v državni upravi na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu, ki zajema naložbo v polnilno infrastrukturo za polnjenje brezemisijskih ali nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog.

Na podlagi informacij nacionalne dostopne točke (angl. National Access Point – NAP) s celovitimi in kakovostnimi statičnimi in dinamičnimi podatki o polnilni infrastrukturi za alternativna goriva v prometu v realnem času, ki bo vzpostavljena v okviru projekta IDACS IPE, bo pripravljena ocena stanja in geografske pokritosti s polnilno infrastrukturo v državi. Na tej podlagi bo pripravljena analiza prihodnjih potreb po tovrstni infrastrukturi in kartiranje kritičnih območij, ki nimajo zagotovljene obstoječe ali predvidene infrastrukture. Kritična območja bodo razdeljena v tri kategorije (celovito in jedrno omrežje TEN-T, urbana in druga območja). V sprejetem zakonskem aktu, ki bo neposredni rezultat izvedene reforme na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu, in pripadajočih podzakonskih aktih bo oblikovana ustrezna shema o dodeljevanju spodbud po pravilih o državnih pomočeh, tako da bodo opredeljena naslednja pravila o državnih pomočeh: področje uporabe pravil, upravičeni stroški in intenzivnost pomoči ter drugi posebni pogoji glede na vrsto pomoči. Glede na navedeno bo vzpostavljena ustrezna shema državne pomoči, pri čemer bo upoštevana tudi vrsta vzpostavljene polnilne infrastrukture za katero se pomoč dodeli. Opredeljena pravila bodo upoštevana pri pripravi pogojev in meril načrtovanega javnega razpisa za postavitev polnilne infrastrukture. Izbrani projekti se bodo izvajali v skladu s pogoji in merili razpisa ter pravili o državnih pomočeh glede na vrsto pomoči.

Časovnica

- ocena obstoječega stanja in geografske pokritosti s polnilno infrastrukturo – 2022,

[22] Eno polnilno pomeni vmesnik za polnjenje oziroma oskrbo enega električnega vozila, kot to opredeljuje Direktiva 2014/94/EU

- ocena prihodnjih potreb glede na število, zmogljivost ter geografsko lokacijo polnilne infrastrukture – 2022,
- priprava pravnih podlag, tehničnih specifikacij in sheme državne pomoči – 2022,
- objava javnega razpisa za sofinanciranje postavitve polnilnih mest – 2023,
- postavitve polnilnih mest – 2023-2025,
- izvedba demonstracijskega projekta v državni upravi na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu z naložbo v polnilno infrastrukturo za brezemisijska ali nizkoemisijska vozila – 2025.

Ciljne skupine

Pravne osebe javnega prava ter pravne in fizične osebe zasebnega prava.

1.4.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno v okviru te komponente.

1.4.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Čezmejni in večdržavni projekti niso predvideni.

Predvidene naložbe bodo imele pozitiven čezmejni učinek, predvsem zaradi posodobitev na vseevropskem železniškem omrežju in razširitve sistema ERTMS/ETCS. Pomemben bo tudi prispevek naložb v izgradnjo infrastrukture za alternativna goriva, ki bodo omogočale ustrezno nacionalno pokritost, s čimer se bo izboljšala tudi čezmejna mobilnost.

1.4.6. Zelena dimenzija komponente

NEPN postavlja ambicioznejše cilje kot Strategija razvoja prometa glede zmanjšanja ogljičnega odtisa v prometnem sektorju in razbremenitve gostega promet na slovenskih cestah. Komponenta bistveno prispeva k podnebnim ciljem, saj s predvidenimi reformami in naložbami povečuje učinkovitost prometnega sistema z izkoriščanjem digitalnih tehnologij, pametnim določanjem cen in nadaljnjim spodbujanjem prehoda na načine prevoza z nižjimi emisijami in pospešuje uporabo alternativne energije z nizkimi emisijami za promet.

Ob tem so najpomembnejše investicije v železnice, ki so na enoto mere (potniški kilometer – pkm, tovorni kilometer – tkm) najčistejša oblika kopenskega prometa. Železniški potniški promet povzroča za 125 % manjše eksterne stroške kot cestni potniški promet, železniški tovorni promet pa kar za 257 % manjše eksterne stroške kot cestni tovorni promet (Handbook on external costs of transport, Version 2019 (CE Delft za EC, DG for Mobility and Transport, januar 2019). Tudi reforma na področju alternativnih goriv in povezane naložbe v električna vozila z ničelnimi emisijami in polnilna infrastruktura prispevajo k podnebnim ciljem, saj spodbujajo razvoj trga in večjo uporabo brezemisijskih vozil, s tem pa občutno prispevajo k čisti ali podnebno nevtralni mobilnosti.

V zvezi z upoštevanjem prilagoditve na podnebne spremembe je DRSI v letu 2020 pripravil smernice (navodila), katerih glavni cilj je vzpostaviti model sistematičnega pristopa k upoštevanju prihodnjih podnebnih sprememb in zagotavljanju odpornosti projektov javne železniške infrastrukture na prihodnje podnebne spremembe. Investicije v digitalizacijo železniškega sistema pripomorejo k odpravi ovir glede interoperabilnosti na ravni EU, s tem pa izboljšujejo delovanje železniškega sistema in njegovo konkurenčnost v primerjavi s cestnim prometom, kar pozitivno prispeva k okoljskim ciljem.

Prispevek investicijskih ukrepov komponente trajnostna mobilnost k podnebnim ciljem po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniškega proge	**064 - Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – osrednje omrežje TEN-T**	100 %

Ljubljana-Brezovica-Preserje-Borovnica		
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniške proge Kranj-Jesenice-d.m.	**065 - Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – celostno omrežje TEN-T (93 % naložbe)** **+ 070 Digitalizacija prometa: železnica (7 % naložbe)**	100 % 40 %
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniške postaje Domžale	**066 - Druge novo zgrajene ali nadgrajene železnice**	40 %
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniške postaje Grosuplje	**066 - Druge novo zgrajene ali nadgrajene železnice**	40 %
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniške postaje Ljubljana - 1. faza	**064 - Novo zgrajene ali nadgrajene železnice – osrednje omrežje TEN-T**	100 %
Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture - Digitalno vodenje in nadzor prometa ETCS	**071 - Evropski sistem za upravljanje železniškega prometa (ERTMS)**	40 %
Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture - Digitalizacija cestne infrastrukture	**063bis - Digitalizacija prometa: cesta**	40 %
Investicija: Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu	**077 - Infrastruktura za alternativna goriva**	100 %

1.4.7. Digitalna dimenzija komponente

Sodobne tehnologije za upravljanje mobilnosti omogočajo zbiranje prometnih informacij v realnem času ter zagotavljajo možnost celovitega upravljanja prometa na trajnosten način, kar je predpogoj za vzpostavitev ponudbe integriranih, celovitih in multimodalnih potovanj, ki je predvidena z ustanovitvijo Družbe za upravljanje JPP. Te informacije prinašajo dragoceno dodatno vrednost za celostne ukrepe upravljanja prometa na nacionalni ravni.

Na področju železniške infrastrukture je digitalizacija predpogoj za zagotavljanje zanesljivih informacij, kot so vozni redi vlakov, razpoložljivost vozovnic, načrti potovanj, podatki tovornih terminalov ipd. Za kakovost storitev v železniškem prometu je pomembna uporaba železniških signalnovarnostnih naprav (SV), ki omogoča hitro, racionalno in predvsem varno vodenje železniškega prometa. SV naprave so tehnična sredstva, s katerimi zavarujemo kritična mesta (kretniška področja oziroma postaje, odprto progo med postajami, križanja železniških prog s cestami v istem nivoju (NPr) ipd.) in s tem zagotavljamo varnost prometa, poleg tega pa omogočajo centralno in s tem optimalno vodenje železniškega prometa na večjih področjih. SV naprave v veliki meri razbremenjujejo prometno osebje rutinskih postopkov, najpomembnejše pa je, da je s tehničnimi sredstvi in logičnimi operacijami bistveno zmanjšan vpliv t. i. človeškega dejavnika, ki je sicer najpogostejši vzrok ogrožanja varnosti, kar v skrajnih primerih privede do škodnih dogodkov.

Prispevek investicijskih ukrepov komponente trajnostna mobilnost k ciljem digitalizacije po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VII k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture - Nadgradnja železniškega odseka Kranj-Jesenice-d.m.:	**070 - Digitalizacija prometa: železnica** Nadgradnja proge vključuje tudi izvedbo prilagoditve obstoječe signalnovarnostne in telekomunikacijske naprave, vključno z zamenjavo zunanjih signalnovarnostnih naprav	100 %

	ter preureditvijo notranjih signalnovarnostnih naprav. V sklopu nadgradnje bo izvedena zamenjava obstoječega progovnega kabla, ki ima svojo namembnost v povezovanju komunikacijskih mest, povezovanju sosednjih postaj/postajališč ter medsebojnemu povezovanju posameznih signalnovarnostnih in telekomunikacijskih naprav. Na celotnem odseku bo položen nov telekomunikacijski kabel. Na železniških postajah Žirovnica in Slovenski Javornik bo izvedena vgradnja novih telekomunikacijskih naprav in sistemov. Za potrebe avtomatskega progovnega bloka bodo vgrajeni novi števci osi na celotnem odseku Kranj-Jesenice. Vrednost signalnovarnostnih in telekomunikacijskih naprav po obeh Investicijskih programih (INV-P) za celoten odsek znaša 10 % investicije.	
Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture - Digitalno vodenje in nadzor prometa ETCS	**071 - Evropski sistem za upravljanje železniškega prometa (ERTMS)** Za učinkovito delovanje bomo opremili z ETCS napravami tudi lokomotive in motorne garniture. Uvedba ETCS v prakso bo pripomogla k večji digitalizaciji in avtomatizaciji vodenja prometa in k povečanju razpoložljivih infrastrukturnih kapacitet, saj bo omogočen čezmejni železniški promet brez ustavljanja vlakov na meji, kar bo pomenilo dodatno konkurenčno sposobnost tako v tovornem kot tudi potniškem prometu, saj se bo zmanjšal potovalni čas zaradi neprekinjenega čezmejnega prometnega toka, prav tako pa se bodo zmanjšali tudi stroški železniškega prometa.	100 %
Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture - Digitalizacija cestne infrastrukture	**063bis - Digitalizacija prometa: cesta*** Predvidene so naložbe, ki bodo izboljšale pridobivanje in izmenjavo prometnih podatkov o stanju cestne infrastrukture in gibanju vozil v realnem času. S sistemi, ki temeljijo na komunikacijah infrastruktura-vozilo in vozilo-infrastruktura, bomo lahko bistveno izboljšali prometno varnost, zmanjšali emisije ter izboljšali mobilnost.	100%

*Digitalizacija cestne infrastrukture omogoča izboljšanje logistike, uporabe vozil, učinkovitosti vozil in uporabe javnega prevoza, saj lahko uporabniki cestne infrastrukture z uporabo svojih obstoječih pametnih naprav in novih digitalnih storitev prilagodijo način potovanja, upravljavec cestne infrastrukture pa lahko na podlagi podatkov v realnem času prilagodi npr. omejitve potovalnih hitrosti s spremembo spremenljive signalizacije ali preusmeritve prometa. Prilagoditev potovalnih hitrosti se bo izvajala tudi na podlagi informacij iz dodatnih detektorjev, ki spremljajo vremenske razmere in onesnaženost zraka. Na tak način se prepreči nastanek nesreč in zastojev, s čimer bomo znižali emisije škodljivih snovi v okolje ter prilagajali omejitve hitrosti na optimalno raven izpusta prašnih delcev na določenem cestnem odseku. Zaradi dosegljivosti informacij v realnem času, ki so na voljo upravljavcu o stanju na prometni infrastrukturi, se ta lahko hitro odziva in prepreči nastanek večjih škodnih dogodkov ob nepredvidljivih dogodkih, ki so posledica podnebnih sprememb. Prav tako se z digitalizacijo dosega maksimalna izkoriščenost obstoječe infrastrukture in zmanjšuje potrebe po širjenju prometnih poti, ki bi število vozil samo še povečale, s tem pa tudi izpuste toplogrednih plinov.

1.4.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

V skladu s Tehničnimi smernicami za uporabo »načela, da se ne škoduje bistveno« (C(2021) 1054 final) smo za vsak predviden ukrepe ocenili njegov vpliv na okoljske cilje. Na podlagi odgovorov na vprašanja

iz kontrolnega seznama ugotavljamo, da noben od predvidenih ukrepov v okviru komponente Trajnostna mobilnost nima negativnega vpliva na katerega koli od šestih okoljskih ciljev.

Reforma organiziranosti javnega potniškega prometa (JPP) ter povezane naložbe za izboljšanje železniške infrastrukture, prav tako pa tudi reforma na področju uvajanja infrastrukture za alternativna goriva in pripadajoči investicijski sklop imajo pomemben pozitiven učinek predvsem na podnebne cilje, kar izhaja že iz metodologije za spremljanje podnebnih ukrepov. Potencialni negativni učinki na okoljske cilje lahko nastanejo predvsem zaradi železniškega prometa, katerega posledica so hrup in vibracije, raba vode in odpadki, vendar so predvidene naložbe načrtovane v skladu investicijsko dokumentacijo, ki pri načrtovanju upošteva vse možne negativne okoljske vplive in opredeli dodatne omilitvene ukrepe, na podlagi katerih so posegi okoljsko sprejemljivi.

Predvidene naložbe ne bodo povzročile bistvenih škodljivih emisij v zrak, vode in emisij hrupa in bodo sledile okoljskemu cilju preprečevanja in nadzorovanja onesnaženja ter varovanja zdravih ekosistemov. V fazi gradnje in tudi dolgoročno bo zagotovljena učinkovitost pri uporabi materialov in surovin.

Izgradnja novih objektov in nadgradnja obstoječih ohranja in predvsem dolgoročno izboljšuje stanje okolja, saj so ukrepi načrtovani na način, ki podpira okoljske cilje v zvezi s trajnostno rabo ter varstvom vodnih virov, prehodom na krožno gospodarstvo, preprečevanjem in nadzorovanjem onesnaževanja, varstvom in ohranjanjem biotske raznovrstnosti in ekosistemov. V času gradnje bo gradbena mehanizacija na območju gradbišča in transportnih poti povzročala hrup in emisije v zrak, vendar so predvideni omilitveni ukrepi, da ne bi prihajalo do preseženih mejnih vrednosti obremenjevanja okolja.

Nadgrajena in novozgrajena infrastruktura, ki upošteva sodobne standarde ter zakonodajo ima pozitivne učinke na tajnostjo rabo ter varstvo vodnih in morskih virov, poleg tega tudi zmanjša tveganje za nastanek nesreč, ki imajo lahko škodljiv vpliv na vodna telesa. Naložbe so oblikovane v skladu z vodno direktivo oziroma cilji Načrta upravljanja z vodami. Ukrepi so bili presojani v okviru Strategije razvoja prometa v RS, za katero je bila izvedena strateška presoja. Okvirna vodna Direktiva 2000/60/ES je bila upoštevana v okoljskem cilju »Omejiti učinke pritiska prometne infrastrukture na površinsko in podzemno vodo, somornice, obalno morje in vire pitne vode«.

V vseh fazah življenjskega cikla naložb bo upoštevana hierarhija ravnanja z odpadki. Največ odpadkov bo nastalo v času gradnje. To bodo predvsem gradbeni odpadki iz rušenja obstoječe infrastrukture, izkopi zemeljskega materiala in nevarni odpadki (npr. leseni železniški pragovi). Pri rušenju bo upoštevano načelo boljše opredelitve odpadkov (nevarni/nenevarni) ter ločevanje in zbiranje pri viru (nadzorovana demontaža in selektivno rušenje), predaja pooblaščenim prevzemnikom odpadkov in s tem večja sledljivost tokov odpadkov ter ponovna uporaba ali predelava v čim večji možni meri. Nevarni odpadki se predajajo pooblaščenim prevzemnikom nevarnih odpadkov, ki jih predajo v uničenje.

Nenevarni gradbeni odpadki, kot na primer tirnice, se (v kolikor to dopuščajo lastnosti materiala), ponovno uporabi pri vzdrževanju prog nižjih kategorij in industrijskih tirov. Ostali nenevarni odpadki se predajo predelovalcem ali prevzemnikom odpadkov. Po izvedenih investicijah odpadki večinoma ne bodo nastajali, razen v času vzdrževalnih del. Upravljavec infrastrukture z njimi ravna v skladu z zakonodajo in jih predaja za to pooblaščenim prevzemnikom.

Emisije se bodo v času izvedbe obvladovale z omilitvenimi ukrepi, ki izhajajo iz zakonodaje in se nanašajo na organizacijo gradbišča in transportov. V okviru naložb bo predvidena tudi ustrezna protihrupna zaščita, kjer je to potrebno. Pri železniških nadgradnjah in izgradnji polnilne infrastrukture izvedba ne bo imela vpliva na varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnost in ekosistemov, saj se investicije izvajajo v urbanem okolju. Nadgradnja gorenjske železniške proge pa zaradi izgradnje nivojskih prehodov z namenom zagotavljanja večje varnosti v prometu, sanacije prepustov in premostitvenih objektov, pripomore k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Izpolnjeni kontrolni seznami za vsak posamezen ukrep so v prilogi NOO.

1.4.9. Mejniki, cilji, časovnica

Reforma organiziranosti javnega potniškega prometa (JPP)

- Q2/2022: uveljavitev pravne podlage za ustanovitev DUJPP (objava v Uradnem listu RS)
- Q4/2022: ustanovitev DUJPP (vpis v sodni register)

- Q2/2023: izboljšan standard dostopnosti JPP za 10 milijonov km voženj letno

Reforma na področju uvajanje infrastrukture za alternativna goriva
- Q2/2022: uveljavitev Zakona o alternativnih gorivih v prometu
- Q4/2025: 1.714 registriranih polnilnih oz. oskrbovalnih mest za vozila na alternativni pogon v RS

Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture

NEPOVRATNA SREDSTVA
- Q4/2022: podpis pogodb za nadgradnjo žel. proge na odsekih: Kranj-Jesenice, Ljubljana-Brezovica, Brezovica-Preserje in Preserje-Borovnica
- Q4/2022: podpis pogodb za nadgradnjo železniških postaj Grosuplje in Domžale
- Q2/2024: dve operativni obnovljeni železniški postaji
- Q2/2025: 49 kilometrov dodatno nadgrajenih železniških prog

POVRATNA SREDSTVA
- Q4/2023: podpis pogodbe za nadgradnjo železniške postaje Ljubljana – 1. faza
- Q2/2026: dokončana 1. faza obnove železniške postaje Ljubljana

Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture
- Digitalizacija železniškega prometa (ETCS)
- Q2/2026: 32 dodatno opremljenih lokomotiv z ETCS nivo 2
- Digitalizacija cestnega prometa
- Q4/2025: 70 kilometrov cest, pokritih s sistemom za nadzor in vodenje prometa

Investicija: Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu[23]
- Q4/2025: 482 podprtih javno dostopnih polnilnih mest za električna vozila
- Q4/2025: 104 podprtih polnilnih mest za električna vozila v lasti državne uprave

1.4.10. Financiranje in stroški

V nadaljevanju navajamo zgolj informacije o ocenjeni vrednosti, medtem ko so podrobnejši pregledi ocen stroškov opredeljeni v prilogi NOO.

Investicija: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture

Potrebna finančna sredstva za izvedbo posameznega železniškega projekta so določena na podlagi izdelane in potrjene investicijske dokumentacije v skladu z Uredbo o metodologiji priprave in obravnave investicijske dokumentacije na področju državnih cest in javne železniške infrastrukture in dokumentom Guide to CBA of Investment Project, EC, December 2014. Ocenjena vrednost projekta je oblikovana glede na njegovo stopnjo pripravljenosti. Na MZI je ustanovljena tudi posebna komisija za pregled investicijske dokumentacije, ki pregleduje in potrjuje investicijsko dokumentacijo. Za vsak projekt se izdelajo tri ravni investicijske dokumentacije: dokument identifikacije investicijskega projekta, predinvesticijska zasnova ter investicijski program oziroma študija izvedljivosti in za vsako raven investicijske dokumentacije je določen tudi višji nivo potrebne izdelane projektne dokumentacije. Na tej osnovi se do potrditve investicijskega programa za projekt ustrezno popravi in uskladi tudi ocenjena vrednost projekta.

Ocenjena vrednost posamezne investicije vključuje celotne stroške izvedbe investicije, in sicer stroške izdelave projektne, okoljske in investicijske dokumentacije, stroške gradnje, stroške nakupa zemljišč in služnosti, stroške inženirja in gradbenega nadzora, stroške zapor prometa in stroške obveščanja javnosti.

Tabela: Stroški na km nadgrajene proge/tira

[23] Pri investicijah v polnilno infrastrukturo za polnjenje vozil z električno energijo se upošteva, da ima ena polnilna postaja dve polnilni mesti, torej omogoča polnjenje dveh vozil hkrati. Slednje pravilo se upošteva tako pri vzpostavitvi običajnih kot hitrih polnilnih postaj/mest in je upoštevano tudi pri oblikovanju ciljnih vrednosti v okviru ciljev načrtovanih naložb v polnilno infrastrukturo.

	Investicije	Ocenjena vrednost celotne investicije v mio EUR	Ocenjena vrednost (brez DDV) v mio EUR*	Nepovratna sredstva NOO v mio EUR	Povratna sredstva NOO v mio EUR	Km nadgrajene proge	Stroški na km nadgrajene proge v mio EUR (brez DDV)
1.	**Nadgradnja železniške proge Ljubljana-Brezovica-Preserje-Borovnica****	**256,61**	**131,95**	**72,27**	**0,00**	**17,30**	**7,63**
	Pododsek Ljubljana-Brezovica	67,61	55,42	37,87	0,00	6,90	8,03
	Pododsek Brezovica-Preserje in podosek Preserje - Borovnica ***	189,00	76,53	34,40	0,00	10,40	7,36
2.	**Nadgradnja železniškega odseka Kranj-Jesenice-d.m ****	**167,29**	**137,12**	**99,17**	**0,00**	**31,70**	**4,33**
	2. faza: pododsek Kranj-Podnart in Podnart-Lesce Bled	99,96	81,93	69,16	0,00	20,10	4,08
	3. faza: pododsek Lesce Bled-Žirovnica, pododsek Žirovnica-Slovenski Javornik in pododsek Slovenski Javornik-Jesenice	67,34	55,19	30,01	0,00	11,60	4,76
	SKUPAJ Nadgradnja železniških prog	**423,90**	**269,07**	**171,44**	**0,00**	**49,00**	
	Primerljivi projekti - povprečni stroški nadgradnje železniških prog (brez DDV)						
	Nadgradnja železniške proge Zidani most-Celje						5,40
	Nadgradnja železniške proge Maribor-Šentilj-d.m.						9,02

	Investicije	Ocenjena vrednost celotne investicije v mio EUR	Ocenjena vrednost investicije (brez DDV) v mio EUR*	Ocenjena vrednost gradbenih del (brez DDV) v mio EUR*****	Nepovratna sredstva NOO v mio EUR	Povratna sredstva NOO v mio EUR	Število postaj	Dolžina tirov na postaji v km	Strošek na km tira (brez DDV) v mio EUR
3.	**Nadgradnja železniške postaje Domžale**	9,51	7,80	5,69	7,26	0,00	1	1,550	3,67
4.	**Nadgradnja železniške postaje Grosuplje**	23,87	19,56	10,91	12,40	0,00	1	3,295	3,31
5.	**Nadgradnje železniške postaje Ljubljana – 1. faza********	117,21	96,08	81,49	0,00	93,00	1	20,777	3,92
	SKUPAJ Nadgradnja železniških postaj	**150,59**	**123,43**	**98,09**	**19,66**	**93,00**	**3**		

Primerljivi projekti - povprečni stroški nagradnje železniških postaj (brez DDV)						
Investicije		**Pogodbena vrednost gradbenih del (**brez DDV) v mio EUR*****		**Število postaj**	**Dolžina tirov na postaji** v km	**Strošek na km tira** (brez DDV) v mio EUR
Nadgradnja železniške postaje Maribor		29,81		1	7,351	4,06
Nadgradnja železniške postaje Šentilj		9,53		1	2,355	4,05
Nadgradnja železniške postaje Rimske toplice		14,57		1	3,840	3,79
Skupaj vrednost investicij v okviru NOO brez DDV	**392,51**					
Nepovratni del SOO	**191,10**					
Povratni del SOO	**93,00**					
* Ocenjena vrednost naložb, ki so vključene v NOO, obsega stroške naložbe brez DDV						
** Pri primerjavi ocenjenih stroškov nadgradnje proge Ljubljana-Borovnica in proge Kranj-Jesenice je treba upoštevati, da je proga Ljubljana-Borovnica dvotirna proga, medtem ko je proga Kranj-Jesenice enotirna in so stroški po km nadgradnje proge ustrezno nižji						
*** Del projekta: APB, ETCS, ENP se bo financiral v okviru VFO 2021-2027 (76,53 mio EUR brez DDV za NOO, celotna vrednost projekta po IP 189 mio z DDV))						
**** Projekt je predviden za sofinanciranje v okviru povratnih sredstev SOO v višini 93 mio EUR						
***** Vrednost vključuje ocenjeno oz. pogodbeno vrednost gradbenih del NOO projektov in že izvedenih, primerljivih projektov brez stroška izvedbe SV TK naprav						

Stroški gradnje pri večjih naložbah v nadgradnjo javne železniške infrastrukture, izvedenih v zadnjih štirih letih v Sloveniji, so znašali od 5,4 do 9 mio EUR na km proge (brez DDV), odvisno predvsem od zahtevnosti terena, zahtevnosti in obsega izvedenih del (nadgradnje oziroma novogradnje predorov, viadukti, železniških postaj itd.) ter pogojev za izvedbo del (dela pod prometom oziroma dela v polni zapori proge). Ocena stroškov projekta nadgradnje enotirne železniške proge Kranj-Jesenice-d.m. znaša 4,33 mio EUR/km (brez DDV). Stroški so nekoliko nižji v primerjavi z zgornjimi projekti, kar je razumljivo, saj gre pri tem projektu za enotirno progo, nadgradnja odseka ne zajema nadgradnje železniških postaj, razen tega se bodo dela izvajala v času polne zapore proge. Ocena stroškov projekta nadgradnje dvotirne proge na odseku Ljubljana – Borovnica pa znaša 7,63 mio EUR/km (brez DDV). Pri primerjavi ocenjenih stroškov nadgradnje proge Ljubljana-Borovnica in proge Kranj-Jesenice je treba upoštevati, da je proga Ljubljana-Borovnica dvotirna proga, medtem ko je proga Kranj-Jesenice enotirna in so stroški na km nadgradnje proge ustrezno nižji.

Izvedba nadgradenj železniških postaj je odvisna predvsem od velikosti postaje in obsega del, od nadgradnje števila tirov/peronov ter potrebe po razširitvi obstoječih kapacitet (novogradnja), od potrebe po nadgradnji tirnih naprav, gradnji izvennivojskih dostopov potnikov na peronsko infrastrukturo, od potrebe po gradnji nadhodov/podhodov/nadvozov/podvozov, nadgradnji elektro-energetskih in signalno-varnostnih naprav, od izvedbe protihrupne zaščite itd.

Investicija: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture

V letu 2019 je Evropska komisija (DG MOVE) izdala Odločbo Ares(2019)1025126 - 19/02/2019, kjer so določene podlage in smernice za uporabo prispevkov na enoto za podporo vzpostavitvi ERTMS v okviru IPE - prometni sektor. Za pripravo odločbe je Evropska komisija izvedla temeljito analizo projektov, ki so bili od leta 2014 sofinancirani z nepovratnimi sredstvi iz IPE, s katerimi upravlja CINEA, in analize Evropske železniške agencije (European Railway Agency) za projekte opremljanja vozil z drugimi viri.

Predvidena je objava javnega razpisa v skladu s smernicami Evropske komisije in ob upoštevanju pravil o državnih pomočeh za opremo vozil s sistemi ETCS. Preverile se bodo tudi možnosti dodelitve sredstev preko obstoječe individualne sheme pomoči za potniški promet, ki se izvaja kot gospodarska javna služba.

Oprema, ki mora biti vgrajena na vozila za delovanje sistema ETCS:
- ETCS osnovni računalnik (EVC),
- registrirna naprava (JRU, DRU, SRU),
- vmesnik med strojevodjo in napravo (MMI, DMI),
- EURORADIO podsistema (GSM-R-data), vključno z antenami,
- vlakovna vmesniška enota (TIU),
- prenosni modul euroloop (LTM) vključno z antenami,
- prenosni modul eurobalize (BTM) vključno z antenami,
- merilni sistem (odometrije),
- STM-i.

Za cilj smo določili nadgradnjo 32 vozil ob ocenjenem sofinanciranju 255.000 EUR/vozilo, skupaj iz NOO 8 mio EUR oziroma 9,76 mio EUR skupaj z DDV.

- Digitalizacija cestnega prometa

Naložbe v avtocestnem omrežju zajemajo:
- nadgradnjo hrbteničnega optičnega omrežja za zagotovitev hitrejšega in zanesljivejšega pretoka velike količine podatkov na celotnem avtocestnem omrežju;
- implementacijo cestnih detektorjev za pasivno zbiranje prometnih podatkov v realnem času (IP kamere, ITS oprema počivališč, cestno-vremenske postaje) in podlago za tehnologija interneta stvari na izbranih postajališčih na avtocestnem omrežju;
- pripravo 'big data' centrov (nadgradnja nadzornega centra (NC) Ljubljana in prestavitev NC Vransko v NC Maribor) za preverjanje, obdelavo in lansiranje podatkov;
- izvedbo sistema za nadzor in vodenje prometa na vplivnem ljubljanskem območju;
- simulacijsko orodje za načrtovanje, nadzor in napovedi v elektro-prometnem sistemu na avtocestnem omrežju v Sloveniji;
- informiranje uporabnikov preko aplikativnih orodij (prometne spletne strani, APP za mobitele…) na celotnem avtocestnem omrežju in preko spremenljive prometne signalizacije na vplivnem ljubljanskem območju (Ljubljanski obroč z vsemi vpadnicami).

Naložba v skupni vrednosti 23,67 mio EUR z DDV oz. 19,4 mio EUR brez DDV je pripravljena na podlagi:
- že pripravljenih projektov, iz katerih izhaja vrednost projektantskih predračunov:
  - izvedba nadgradnje hrbteničnega optičnega omrežja,
  - izvedba sistema za nadzor in vodenje prometa na vplivnem ljubljanskem območju,
- idejnih projektov:
  - vrednost projekta za nadgradnjo nadzornega centra Ljubljana,
- izvedbe primerljivih projektov:
  - implementacija cestnih detektorjev,
  - simulacijsko orodje za načrtovanje prometa,
- že sklenjenih pogodb:
  - aplikacija digitalizacije in spremljanja cestne infrastrukture.

Zagotavljanje preostalih 11,62 mio sredstev (za DDV in ostale aktivnosti) od skupaj 23,67 mio EUR z DDV vrednega projekta bo zagotavljal DARS. Z njim bo sklenjena pogodba o sofinanciranju dela projekta s sredstvi NOO, preostali del sredstev za doseganje ciljev projekta pa bo kot navedeno zagotavljal DARS sam kot investitor.

Investicija: Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu[24]

[24] Pri naložbah v polnilno infrastrukturo za polnjenje vozil z električno energijo se upošteva, da ima ena polnilna postaja dve polnilni mesti, torej omogoča polnjenje dveh vozil hkrati. Slednje pravilo se upošteva pri vzpostavitvi običajnih in hitrih polnilnih postaj/mest in je upoštevano tudi pri oblikovanju ciljnih vrednosti v okviru ciljev načrtovanih naložb v polnilno infrastrukturo.

V okviru javnega razpisa za sofinanciranje postavitve javno dostopne polnilne infrastrukture so predvidene naložbe v skupni vrednosti 7,02 mio EUR, od tega 5,75 mio EUR nepovratnih sredstev, ostali viri predstavljajo sredstva investitorjev za financiranje DDV.

Tip polnilnih postaj/mest	Število postaj	Ocenjena vrednost brez DDV v mio EUR/ postajo	Vrednost v mio EUR	Število polnilnih mest
Javno dostopna polnilna infrastruktura				
Hitre polnilne postaje	42	0,061	2,56	84
Običajne polnilne postaje	199	0,016	3,18	398
Skupaj investicijska vrednost brez DDV			**5,75**	
DDV			1,26	
Skupaj investicijska vrednost z DDV			7,01	
Sofinanciranje SOO			5,75	
Sofinanciranje investitorjev (DDV)			1,26	
Skupaj polnilnih mest:				**482**
Demonstracijski projekt državne uprave na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu (naložba v polnilno infrastrukturo za polnjenje brezemisijskih ali nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog)				
Hitre polnilne postaje	26	0,061	1,59	52
Običajne polnilne postaje	26	0,016	0,42	52
Skupaj investicijska vrednost brez DDV			**2,00**	
DDV			0,44	
Skupaj investicijska vrednost z DDV			2,44	
Sofinanciranje SOO			2,00	
Sofinanciranje investitorjev (DDV)			0,44	
Skupaj polnilnih mest:				**104**
Skupaj Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu				
Hitre polnilne postaje	68	0,061	4,15	136
Običajne polnilne postaje	225	0,016	3,60	450
Skupaj investicijska vrednost brez DDV			**7,75**	
DDV			1,70	
Skupaj investicijska vrednost z DDV			9,45	
Sofinanciranje SOO			**7,75**	
Sofinanciranje investitorjev (DDV)			1,70	
Skupaj polnilnih mest:				**586**

Okvirne vrednosti po tipih postaj/mest brez vključenega DDV znašajo:

- 42 hitrih polnilnih postaj (84 polnilnih mest) * 61.000 EUR = 2.562.000 EUR

- 199 običajnih polnilnih postaj (398 polnilnih mest) * 16.000 EUR = 3.184.000 EUR

Skupaj = 5.746.000 EUR brez DDV za 482 polnilnih mest

V okviru demonstracijskega projekta državne uprave na področju uvajanja alternativnih goriv v prometu, ki zajema naložbo v polnilno infrastrukturo za polnjenje brezemisijskih ali nizkoemisijskih vozil za potrebe izvajanja upravnih nalog, sta za vzpostavitev 52 polnilnih postaj (104 polnilnih mest) predvidena še 2 mio EUR nepovratnih sredstev, ostali viri so sredstva za pokritje stroška DDV.

Okvirne vrednosti po tipih postaj/mest brez vključenega DDV znašajo:
- 26 hitrih polnilnih postaj (52 polnilnih mest) * 61.000 EUR = 1.586.000 EUR
- 26 običajnih polnilnih postaj (52 polnilnih mest) * 16.000 EUR = 416.000 EUR

Skupaj = 2.002.000 EUR brez DDV za 104 polnilna mesta

Skupna vrednost naložbe= 7.748.000 EUR za vzpostavitev 293 polnilnih postaj oz. 586 polnilnih mest[25]

Da bi se pospešila diverzifikacija energijskih virov v prometu v nizkoemisijske, se bo v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001 v okviru naložb v javno dostopno polnilno infrastrukturo v največji možni meri zagotovila razpoložljivost alternativnih goriv iz obnovljivih virov energije. Slednje bo v skladu s členom 27 Direktive (EU) 2018/2001 še posebej relevantno pri naložbah v javno dostopno polnilno infrastrukturo visoke moči, kjer se bo ocenjeval prispevek k doseganju ciljev deleža OVE v porabi končne energije do leta 2030 v sektorju prometa (npr. v skladu s pravili za izračun minimalnih deležev energije iz obnovljivih virov v prometnem sektorju). Ukrep je tesno povezan tudi z načrtovanimi reformami in naložbami na področju OVE v okviru komponente 1.

Tabela: Financiranje in stroški - Komponenta 4

	Vrednosti			
Naziv steber/komponenta/reforma/področje/sklop/ukrep v mio EUR	**Ocenjena vrednost (z DDV)**	**NEPOVRATNA SREDSTVA SOO**	**POVRATNA SREDSTVA SOO**	**OSTALI VIRI (DDV+ostali stroški)**
K 4 -Trajnostna mobilnost	**617,38**	**218,90**	**93,00**	**305,48**
R 1 - Reforma organiziranosti javnega potniškega prometa	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
R 2 - Reforma na področju uvajanja infrastrukture za alternativna goriva	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
Sklop 1: Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture	**574,49**	**191,10**	**93,00**	**290,39**
Nadgradnja glavne žel. proge št. 20 LJ-Jesenice-d.m na odseku Kranj-Jesenice	*167,29*	*99,17*	*0,00*	*68,12*
gradbena dela	*155,04*	*89,13*	*0,00*	*65,91*
digitalizacija	*12,25*	*10,04*		*2,21*
Nadgradnja železniške postaje Domžale	*9,51*	*7,26*	*0,00*	*2,25*
Nadgradnja železniške postaje Grosuplje	*23,87*	*12,40*	*0,00*	*11,47*
skupaj: železnice neelektrificirano	*33,38*	*19,66*	*0,00*	*13,72*
Nadgradnja proge Ljubljana-Divača: odsek Ljubljana-Brezovica- nepovr.	*67,61*	*37,87*	*0,00*	*29,74*

[25] Pri naložbah v polnilno infrastrukturo za polnjenje vozil z električno energijo se upošteva, da ima ena polnilna postaja dve polnilni mesti, torej omogoča polnjenje dveh vozil hkrati. Slednje pravilo se upošteva tako pri vzpostavitvi običajnih kot hitrih polnilnih postaj/mest in je upoštevano tudi pri oblikovanju ciljnih vrednosti v okviru ciljev načrtovanih naložb v polnilno infrastrukturo.

Nadgradnja proge Ljubljana-Divača: odsek Brezovica-Preserje-Borovnica - nepovr.	*189,00*	*34,40*	*0,00*	*154,60*
ŽOLP 1. faza: Nadgradnja železniške postaje Ljubljana 1. faza - nepovr.	*117,21*	*0,00*	*0,00*	*24,21*
ŽOLP 1. faza: Nadgradnja železniške postaje Ljubljana 1. faza - povratna sredstva			*93,00*	
skupaj: železnice jedrno omrežje nepovratna	*256,61*	*72,27*	*0,00*	*184,34*
skupaj: železnice jedrno omrežje povratna	*117,21*	*0,00*	*93,00*	*24,21*
Sklop 2: Digitalizacija železniške in cestne infrastrukture	**33,43**	**20,05**	**0,00**	**13,38**
Digitalizacija železniškega prometa (ETSC)	*9,76*	*8,00*	*0,00*	*1,76*
Digitalizacija cestnega prometa (DARS)	*23,67*	*12,05*	*0,00*	*11,62*
Sklop 3: Spodbujanje vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva v prometu	**9,46**	**7,75**	**0,00**	**1,71**
Infrastruktura za alternativna goriva	*7,02*	*5,75*	*0,00*	*1,27*
Infrastruktura za alternativna goriva - državna uprava	*2,44*	*2,00*	*0,00*	*0,44*

1.4.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

V obdobju 2021-2027 so na področju železniške infrastrukture načrtovane nove naložbe v skupni ocenjeni vrednosti 2,4 mrd EUR, za kar ocenjujemo, da bi potrebovali 1,3 mrd nepovratnih EU sredstev (povprečno EU sofinanciranje v višini 50 %). Naveden investicijski potencial pomeni, da je treba letno v obdobju prihodnjih sedem let povprečno vložiti skoraj 340 mio EUR. Povprečna vlaganja v zadnjih sedmih letih na tem področju so znašala okoli 200 mio EUR letno, kar pomeni, da je v povprečju na leto potrebnih za 140 mio EUR dodatnih virov za zapiranje finančnih konstrukcij. Kljub višjim ocenam potrebnih EU virov navedeno še vedno predstavlja potrebo po slabih 40 mio EUR več proračunskih sredstev na letni ravni od povprečja v zadnjem programskem obdobju. Povečane potrebe po sredstvih delno zagotovimo tudi z zadolževanjem države v okviru povratnega vira SOO v višini 93 mio EUR.

Omenjeni primanjkljaj sredstev deloma lahko zagotovimo z zadolževanjem države v okviru povratnega SOO vira v višini 93 mio EUR, ki so potrebna za izvedbo naložbe Nadgradnja železniške postaje Ljubljana - 1. faza.

Ljubljansko vozlišče, ki ga sestavlja tudi najpomembnejša postaja JPP v državi, je najpomembnejše železniško vozlišče na državni ravni in zelo pomembno jedrno vozlišče prometnega omrežja TEN-T, prek katerega potekata Baltsko-jadranski in Sredozemski koridor. Z izvedbo naložbe se bo izboljšal sprejem in prevoz potnikov v domačem in mednarodnem prometu, zato ta ukrep predstavlja pomemben element komponente, hkrati pa se bo zaradi odprave ozkega grla izboljšala tudi pretočnost tovornega prometa, saj gre tudi za tovorno tranzitno postajo.

Mejnik in cilj naložbe za povratni vir sta opredeljena že v poglavju 1.4.9, in sicer:
- Q4/2023 mejnik 1: podpis pogodbe za nadgradnjo železniške postaje Ljubljana – 1. faza
- Q2/2026 cilj 2: 1 obnovljena železniška postaja

Obrazložitev financiranja in stroškov za izvedbo naložbe za povratni vir je opredeljena že v poglavju 1.4.10, v okviru investicijskega sklopa Povečanje zmogljivosti Izboljšanje železniške infrastrukture.

RAZVOJNO PODROČJE: ZELENI PREHOD

1.5. KOMPONENTA 5: Krožno gospodarstvo – učinkovita raba virov (C1 K5)

1.5.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: **Prehod v krožno gospodarstvo**

Cilj komponente je pospešiti prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo v skladu z 8. ciljem Strategije razvoja Slovenije 2030 in novim akcijskim načrtom EU za krožno gospodarstvo Za čistejšo in konkurenčnejšo Evropo.

Reforma:

- Vzpostavitev okvira za trajnostno in zeleno transformacijo:
  - Vzpostavitev strateškega in pravnega okvira za prehod v krožno gospodarstvo:
    - Dolgoročna podnebna strategija Slovenije 2050,
    - Slovenska industrijska strategija 2021-2030,
    - prenova programa ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov ter
    - nadgradnja in sprejem zakonodaje za spodbujanje krožnega gospodarstva.
  - Vzpostavitev pogojev za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo:
    - analiza možnosti prilagoditve različnih predpisov in ukrepov,
    - zeleno proračunsko načrtovanje,
    - nabor meril in pogojev za javne razpise za pospeševanje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo.
  - Sistemski pristop.

Investicije:

- Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (v nadaljevanju: CSP KG), ki bo zagotovil sistematični pristop vseh resorjev in delov družbe za dosego izboljšanja snovne, energetske in emisijske produktivnosti.
- Večja predelava lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo za krepitev lesno predelovalne verige in izkoriščanja potencialov lesa kot obnovljivega vira, ki ga ima država v izobilju.

Ocenjeni stroški: ocena skupnih stroškov komponente znaša 50,2 mio EUR, iz naslova NOO bodo nepovratna sredstva znašala 48 mio EUR (2,2 mio EUR je ocenjena vrednost DDV, ki bo krita iz državnega proračuna).

CSR 2019:
*Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami naj se osredotoči na raziskave in inovacije, **nizkoogljični** in energijski prehod, trajnostni promet (zlasti železniški) in okoljsko infrastrukturo, pri tem pa se upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020:
*Osredotočiti se je treba na naložbe za **zeleni in digitalni prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije, okoljsko infrastrukturo**, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G; spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.*

1.5.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Akcijski načrt EU za prehod v krožno gospodarstvo ugotavlja, da je danes gospodarstvo v EU še vedno v večji meri linearno, saj se le 12 % sekundarnih materialov in virov ponovno uporabi v gospodarstvu. Veliko izdelkov se prehitro pokvari, jih ni mogoče ponovno uporabiti, popraviti, reciklirati ali pa so

narejeni izključno za enkratno uporabo. Države morajo tudi na nacionalni ravni poskrbeti za čim hitrejši prehod v krožno gospodarstvo, ki mora potekati na sistematičen način in vključevati vse politike (izobraževalna, znanstvena, kmetijska, industrijska, podjetniška, fiskalna, javna naročila, trg dela itd.). Ključni izzivi na tem področju so:

- **Doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050**, ki zahteva temeljito prestrukturiranje družbe. Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo lahko po ocenah Material Economics prispeva skoraj 56 % k znižanju emisij CO_2 v EU do leta 2050.[26]
- **Povečanje snovne produktivnosti**: v letu 2018 smo v Sloveniji porabili za 10,4 % več snovi kot v prejšnjem letu[27], znižala se je snovna produktivnost, zaostanek za povprečno produktivnostjo v EU se je povečal na 17 %.[28] S tem se oddaljujemo od zastavljene ciljne vrednosti (povprečje EU), opredeljene v Strategiji razvoja Slovenije 2030. Treba je spodbujati večjo učinkovitost pri porabi virov, zato je potreben premik od današnjega linearnega gospodarstva v **krožno gospodarstvo**, kjer odpadki ene industrije lahko postanejo sekundarna surovina za drugo industrijo. S tem se rešuje izzive gospodarstva, ki se nanašajo na prevelike količine odpadkov, naraščanje cen primarnih surovin in dostop do kritičnih surovin, velik delež stroškov podjetij za nakup surovin/materialov (stroškovna struktura proizvodnje), visoko uvozno odvisnost glede surovin in energije.
- **Pospeševanje učinkovite rabe energije in eko inovacij:** v Sloveniji podjetja v področje URE vlagajo manj od povprečja EU28[29], na tem področju so zaznane vrzeli v podpornem in inovacijskem okolju za mala in srednja ter zagonska podjetja, saj se v tem segmentu zainteresiranim deležnikom ne ponuja specializirane podpore. Velika je tudi vrzel med vlaganji v eko inovacije, kjer smo na podlagi Eko inovacijskega indeksa sicer nad povprečjem EU28 pri vlaganjih a močno pod povprečjem pri doseganju okoljskih ciljev, ki jih dosegamo s temi sredstvi.[30]
- **Potreba po sistemskem pristopu:** pri prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo gre za izrazito čezsektorski problem, ki pa ga ni mogoče reševati s trenutnim silosnim načinom razmišljanja in delovanja.
- **Izboljšanje sistema ravnanja z odpadki:** v Sloveniji imamo zgrajeno zelo dobro infrastrukturo za zbiranje komunalnih odpadkov (KO) in njihovo obdelavo. V letu 2018 smo dosegli 58,9 % stopnjo recikliranja (EU: 47 %), kar kaže, da sistem ločenega zbiranja in kapacitete za sortiranje zadostujejo količinam nastalih odpadkov. Frakcije odpadkov, ki so ločeno zbrane ali izločene iz preostanka mešanih komunalnih odpadkov (MKO), se pripravijo do stopnje, ki je primerna za recikliranje. Sistem ravnanja z odpadki pa se še vedno spopada s številnimi izzivi:
    - Prilagoditi je treba predpise za dvig učinkovitosti delovanja različnih akterjev na področju ravnanja z odpadki in izboljšanje podpornega okolja.
    - Krožna (sekundarna) uporaba snovi v Sloveniji je glede na povprečje EU nizka, v letu 2016 je znašala le 8,5 % (povprečje EU: 11,7 %; Evropska komisija, 2019). Kakovost sistema ravnanja z odpadki je treba dvigniti z namenom zniževanja količine odpadkov in povečanja predelave za sekundarno uporabo in s tem pozitivnega vpliva na krožni potencial.
    - Izboljšati in nadgraditi sistem spremljanja in poročanja o količinah odpadkov.
    - Umestiti načela krožnega gospodarstva in ponovne uporabe v zasnovo izdelkov ali za ponovno uporabo odpadnih materialov, saj se tudi količina industrijskih odpadkov veča.
    - Zagotoviti zadostne zmogljivosti za predelavo preostanka komunalnih odpadkov v visoko učinkovitih soproizvodnjah toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu (preostanek po obdelavi komunalnih odpadkov), da se zagotovi samozadostnost države in krožno gospodarstvo na tem področju.
- **Krepitev gozdno lesne verige**: razdrobljenost lastništva in velikost gozdnih posesti izrazito vplivata na poslovanje gozdarskih in lesnopredelovalnih podjetji. Povečanje predelave lokalnega lesa v izdelke z višjo dodano vrednostjo ravno tako predstavlja izziv. Primanjkljaj zadostnih kapacitet za industrijsko predelavo domačega lesa povzroča fragmentiranost verige, zaradi premajhne ekonomije obsega pa proizvodi iz lesa težko konkurirajo cenovno ugodnejšim

[26] Material Economics: The Circular Economy. A Powerful Force for Climate Mitigation. Transformative innovation for a prosperous and low-carbon industry.
[27] Statistični urad RS (2019). Računi snovnih tokov. Dostopno na: https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8580
[28] Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.
[29] Evropska komisija (2018). Eurobarometer Flash 456, Bruselj. Dostopno na: file:///C:/Users/hurbancic/Downloads/fl_456_en.pdf
[30] Evropska komisija (2020). Eco innovation scoreboard, Bruselj. Dostopno na: https://ec.europa.eu/environment/ecoap/indicators/index_en

izdelkom iz drugih materialov, ki za okolje predstavljajo večjo obremenitev. Treba je prispevati k samozadostnosti, krepitvi lokalnih verig vrednosti in strateški avtonomiji lesne industrije kot take. Okrepiti bi bilo treba tudi ponudbo za zeleno in krožno javno naročanje ter zagotoviti okoljsko sprejemljive produkte za trajnostno prenovo stavb.

Pri doseganju zastavljenih podnebnih ciljev je nujno potrebna ozelenitev **proračunskega načrtovanja**. Sredstva trenutno niso ciljno usmerjena v podporo zelenemu prehodu, katerega sestavni del je tudi krožno gospodarstvo.

Cilji

Prehod slovenskega linearnega gospodarstva v nizkoogljično krožno gospodarstvo s pomočjo izvajanja ukrepov, ki bodo podprli takšen prehod.

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo predstavlja razvojno priložnost, saj prinaša koristi podjetjem in gospodarstvu, spodbuja inovacije in znižuje negativen okoljski vpliv v dobaviteljski verigi. S tem se bosta izboljšala energetska in snovna produktivnost ter zmanjšala odvisnost od tujih trgov, predvsem na segmentih, kjer ne razpolagamo z zadostnimi količinami lastnih virov.

Za prehod v krožno gospodarstvo bomo vzpostavili sistemski pristop, s katerim želimo povezati vse politike (izobraževalno, znanstveno, kmetijsko, industrijsko, podjetniško, fiskalno, javna naročila, trg dela itd.). Krožno gospodarstvo terja boljše ravnanje z viri, zato se bomo najprej osredotočili na preprečevanje nastajanja odpadkov že pri sami zasnovi proizvodov in proizvodnega procesa, čemur bo sledilo izboljšano ločeno zbiranje odpadkov na izvoru z namenom učinkovitejšega recikliranja. Posebno pozornost bomo posvetili preprečevanju nastajanja odpadkov v vseh sektorjih. S povečano predelavo in porabo lesa bomo zagotovili sekvestracijo ogljika v lesnih izdelkih ter s tem znižanje emisij in povečanje dodane vrednosti lesa. Z uporabo metodologije, ki jo je razvila EU z namenom sledenja vpliva porabe EU sredstev na okolje, bomo omogočili spremljanje zelenih proračunskih odhodkov ter ocenjevanje vpliva fiskalne politike na okolje in podnebje.

Dvojni prehod: krožno gospodarstvo nudi priložnost za pospeševanje zelenega in digitalnega prehoda, saj znižuje negativen okoljski vpliv v dobaviteljski verigi, pri tem je ključna optimizacija z digitalizacijo in umetno inteligenco (npr. za izboljšanje sledljivosti proizvodov, materialov ali snovi) in uporaba digitalizacije pri uvajanju novih poslovnih modelov, ki podpirajo prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo.

Zaposlitve in rast: naložbe, povezane s to komponento, bodo imele pozitiven učinek na rast zaposlenosti (v vseh ključnih verigah vrednosti in v storitvenem sektorju) in bodo prispevale k rasti gospodarstva na lokalni in nacionalni ravni. Spremembe poslovnih modelov v trajnostne, krožne poslovne modele bodo prinesle vrsto trajnostnih storitev, modelov »izdelek kot storitev« in digitalnih rešitev, kar bo vplivalo na boljšo kakovost življenja, ustvarjalo inovativna/zelena delovna mesta ter prispevalo k nadgradnji znanja in spretnosti. Prav tako bo lahko vključenost ranljivih skupin v storitve v zvezi s ponovno uporabo izdelkov (npr. popravila, preoblikovanje itd.) večja, kar bo posledično lahko prispevalo k izboljšani socialni varnosti in povezanosti prebivalcev in prebivalk Slovenije.

Družbena odpornost: naložbe v krožno gospodarstvo bodo prispevale k oblikovanju bolj odpornega in vključujočega podnebno nevtralnega modela gospodarstva za zaščito biotske raznovrstnosti in izboljšanje kakovosti življenja za vse. S krepitvijo samozadostnosti in lokalnih verig vrednosti se bo krepila tudi strateška avtonomija gospodarstva in družbe, kar je še posebno pomembno ob pojavu zunanjih šokov, kot je pandemija covid-19. Hkrati je treba širiti ozaveščanje o pomenu in pozitivnih učinkih načel krožnega gospodarstva (npr. raba naravnih obnovljivih materialov ali snovi), s čimer se bo spodbujalo dodatno povpraševanje po izdelkih, ki izpolnjujejo cilje krožnega gospodarstva.

Komponenta bo prispevala k naslednjim **pobudam EU**:

1. »Power up« – spodbujanje uporabe čistih tehnologij, pospeševanje razvoja obnovljivih virov ob upoštevanju celotnega življenjskega cikla snovi, materialov, storitev in proizvodov.
2. »Renovate« – prispevek na področju energetske in snovne učinkovitosti stavb (grajeno okolje/stavbe so ena izmed verig vrednosti, ki bodo podprte v okviru naložbenega dela).
3. »Recharge and refuel« – prispevek na področju trajnostne mobilnosti (trajnostna mobilnost je ena izmed verig vrednosti, ki bodo podprte).

4. »Scale-up« – digitalizacija in masovni podatki pomembno prispevajo k omogočitvi krožnega gospodarstva.
5. »Reskill and upskill« – prispevek k dvigu kompetenc in znanja na področju krožnega gospodarstva.

Nacionalni strateški kontekst

Pri oblikovanju reformnega in investicijskega dela se bomo oprli predvsem na izvajanje usmeritev:
- Strategije razvoja Slovenije 2030,
- Strategije pametne Specializacije,
- Kažipota za krožno gospodarstvo,
- Nacionalnega energetsko podnebnega načrta (NEPN),
- Resolucije Nacionalnega programa varstva okolja 2020 - 2030 (ReNPVO),
- Slovenske industrijske strategije 2021-2030 (v pripravi),
- Dolgoročne podnebne strategije (v pripravi).

Komplementarnost

Naložbe za izboljšanje sistema ravnanja z odpadki za krepitev podpornega okolja celotne države na tem področju in s tem izboljšanje samozadostnosti države v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki se bodo financirale v okviru EKP 2021-2027 ali v okviru novelacije NOO, ko bo načrt ravnanja z odpadki sprejet in bo pokazal utemeljenost ter nujnost predlaganih investicij.

1.5.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Vzpostavitev okvira za trajnostno in zeleno transformacijo

Ključni izzivi

Prehod v krožno gospodarstvo, mora, kot že omenjeno, potekati na sistematičen način in vključevati vse politike. Ta prehod mora podpreti izvajanje ukrepov in ciljev NEPN, ki prepoznava vlogo uvajanja krožnih modelov gospodarstva pri doseganju podnebnih ciljev. NEPN med ključna tveganja za uspešno izvedbo ukrepov uvršča tudi kadrovski primanjkljaj in potrebna dodatna znanja za uvajanje in obvladovanje nizkoogljičnih tehnologij na vseh ravneh izvedbe.

V Sloveniji je v letu 2018 nastalo skoraj 8,4 milijona ton odpadkov, od tega en milijon komunalnih odpadkov. Skoraj osem milijonov ton odpadkov je bilo predelanih s končnimi postopki predelave, malo več kot 349.000 ton odpadkov je bilo odstranjenih. Tako se je 96 % nastalih odpadkov predelalo (od tega 87,5 % recikliralo) in 4 % odstranilo. Na odlagališča odpadkov je bilo odloženih 157.000 ton vseh vrst odpadkov, od tega 57.700 ton komunalnih odpadkov. Odlaganje odpadkov, ki je po hierarhiji odpadkov najmanj zaželen postopek ravnanja z odpadki, se je od leta 2006 zmanjšalo za kar 86 %, in sicer za 83 % na »komunalnih« odlagališčih in za 94 % na industrijskih. Prav tako se je v obdobju 2006-2017 občutno zmanjšalo število odlagališč, in sicer za 7 %. Trenutno obratuje 11 odlagališč za nenevarne odpadke, dve za nenevarne industrijske odpadke in eno za nevarne odpadke.

V letu 2018 je bilo 71 % komunalnih odpadkov zbranih ločeno, od tega jih je bilo 58,8 % recikliranih, k čemur največ doprinese ločeno zbiranje odpadkov. V Sloveniji od vrat do vrat poteka zbiranje mešane odpadne embalaže (plastična, kompozitna, kovinska), bioloških odpadkov (odpadna hrana) iz gospodinjstev ter vrtov, preostanek mešanih komunalnih odpadkov. V zbiralnicah poteka ločeno zbiranje odpadnega papirja in odpadne papirne embalaže ter steklene embalaže. V 212 občinah deluje 159 zbirnih centrov kamor lahko občani pripeljejo (večinoma brezplačno) preostale frakcije komunalnih odpadkov. Organiziran je odvoz kosovnih odpadkov in nevarnih odpadkov iz gospodinjstev. Kljub zglednim postopkom ravnanja z odpadki v skladu s hierarhijo Slovenija nima sistemske rešitve za preostanek predelanih odpadkov. Do nedavnega se je snovna zanka odpadkov zapirala z izvozom v druge države EU, ki pa postopno pripirajo meje oziroma svoje kapacitete naprav za obdelavo preostanka odpadkov za druge države ter višajo cene obdelave. Dodatno zaradi vpliva okoljskih politik posameznih držav članic, epidemije ob pojavu bolezni covid-19 in z njo povezanimi količinami odpadkov

in načini ravnanja z odpadki cena na trgu sežiga in sosežiga odpadkov narašča, delno ali povsem pa je onemogočen transport odpadkov v druge države EU.

Parlament EU in Svet EU sta s paketom sprememb novih direktiv o odpadkih v letu 2018 sprejela ambicioznejše okoljske cilje za leta 2025, 2030 in 2050, za katere bo morala država sprejeti še dodatne ukrepe, da bi jih dosegla. Prav tako mora Slovenija kot članica EU v okviru sistema ravnanja z odpadki za oceno izvedbe visoko učinkovite soproizvodnje toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu - pridobivanja energije iz odpadkov - dolgoročno upoštevati naslednje dejavnike:

- vpliv obstoječih in novih obvez ločenega zbiranja in ciljev recikliranja na razpoložljivost surovin za energetsko rabo v življenjski dobi naprav (20–30 let);
- že razpoložljive zmogljivosti za sežig v obstoječih kurilnih napravah ali v drugih primernih objektih;
- obstoječe zmogljivosti v sosednjih državah s predpostavko, da le-te omejujejo količine uvoza odpadkov in da čezmejni izvoz/transport odpadkov ne prispeva vedno k optimalni uporabi obstoječih zmogljivosti energetske rabe, ker je nujno izvesti celovito analizo vplivov na okolje, vključno s prevozom odpadkov, da se ne izniči želenih okoljskih in ekonomskih koristi;
- hierarhijo odpadkov se lahko za preostanek komunalnih odpadkov prilagodi v smeri končnega cilja doseganja najboljšega okoljskega doprinosa zaradi tehnično-ekonomske izvedljivosti in vplivov na okolje (npr. za predelavo preostanka komunalnih odpadkov je okoljsko bolj sprejemljivo pridobivanje energije iz preostanka komunalnih odpadkov na viru kot transport v druge države ali odlaganje);
- glede na analize, ki kažejo, da bo kalorična vrednost preostanka komunalnih odpadkov po obdelavi v prihodnjih letih na račun boljšega ločevanja in recikliranja postopoma padala, bodo omenjeni odpadki manj zanimivi za pretežno industrijske naprave za termično obdelavo, v katerih se ta problematika trenutno rešuje.

Trenutno v Sloveniji **ni celovite davčne in proračunske politike, ki bi spodbujala prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo,** ki bo razvojno in odporno na podnebne spremembe. Struktura dajatev še ne zagotavlja doseganja okoljskih in fiskalnih ciljev. Tako denimo v Sloveniji v letnih proračunih, pa tudi v fiskalnih načrtih, še ne upoštevamo okoljskih dejavnikov in tveganj. Nimamo še vzpostavljenih ustreznih cenovnih signalov, s katerimi bi zagotavljali spodbude za ravnanje proizvajalcev, uporabnikov in potrošnikov. Prav tako tudi še ni bil izveden prenos obdavčitve dela na onesnaževalce ob hkratnem zasledovanju davčne nevtralnosti in ciljev na področju zaposlovanja. V Sloveniji še vedno precejšnja sredstva namenimo tudi za t. i. okolju škodljive subvencije. Zato bo izvedena analiza možnosti prilagoditve različnih predpisov v podporo zelenemu in krožnemu prehodu.

Zagotoviti je treba učinkovito rabo vseh razpoložljivih sredstev ter z njimi pospešiti prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo in z obstoječimi sredstvi začeti dosegati večje sinergijske učinke, saj sredstev, ki so v Sloveniji na voljo za podporo gospodarstvu in drugim področjem (izobraževanje, usposabljanje, raziskave in razvoj itd.) še ne usmerjamo ciljno na ta način. Med razlogi za to je tudi pomanjkanje ustreznega znanja za **pripravo in vključevanje primernih kriterijev in/ali meril v razpise**. Ustreznih spodbud za ukrepe, ki zmanjšujejo emisije TGP s prehodom na proizvodnjo z uvajanjem novih izdelkov in storitev, ne razvijamo dovolj hitro, prav tako je več pozornosti treba nameniti spodbujanju inovacij in demonstracijskih projektov na relevantnih področjih. Za uspešno financiranje prehoda bo poleg bolj učinkovite in ciljane porabe javnih sredstev treba tudi v Sloveniji vzpostaviti ustrezne pogoje za privabljanje zasebnih vlagateljev, ki se soočajo z ovirami, kot so denimo visoki začetni stroški za izvedbo naložb, zmožnost financiranja, in s tveganji, povezanimi s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo

<u>Cilji</u>

Cilj je pospeševanje prehoda v krožno gospodarstvo za učinkovito ravnanje z viri.

a) Vzpostavitev strateškega okvira za prehod v krožno gospodarstvo

- Vzpostaviti strateški okvir za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, ki bo osnova za izvajanje ukrepov na vseh ravneh in v vseh politikah, da ne bo prihajalo do nepovezanih in nasprotujočih si rešitev posameznih sektorskih politik. Sprejeti bodo naslednji strateški dokumenti:

- Dolgoročna podnebna strategija Slovenije 2050, ki bo opredelila dolgoročno vizijo in okvir za prehod Slovenije v podnebno nevtralno in na podnebne spremembe odporno družbo. Temelj takega prehoda je učinkovita raba energije in naravnih virov ob hkratnem ohranjanju visoke stopnje konkurenčnosti nizkoogljičnega krožnega gospodarstva, rabi obnovljivih virov energije, trajnostni mobilnosti in lokalno pridelani kakovostni hrani.
- Slovenska industrijska strategija 2021-2030 postavlja smernice za razvoj, na osnovi katerih bomo oblikovali ukrepe za podporo slovenski industriji pri njenem nadaljnjem napredku, revitalizaciji oziroma prestrukturiranju. Ukrepi bodo usmerjeni v krepitev zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja in bodo podjetjem pomagali spreminjati poslovne procese in krepiti njihov dolgoročni položaj na globalnem trgu. Prav tako želimo v skladu z industrijsko politiko EU postati bolj samooskrbni in večati strateško avtonomijo, kar je ključnega pomena z vidika zniževanja ranljivosti na zunanje vplive. Ena ključnih nalog industrijske politike je povezovanje različnih verig vrednosti, različnih velikosti podjetij in različnih institucij znanja ter drugih deležnikov.
- Prenova programa ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov (Operativni program ravnanja z odpadki).

- Povezati ukrepe na sistemski ravni za doseganje sinergijskih učinkov.

b) Vzpostavitev pravnega okvira za prehod v krožno gospodarstvo: oblikovanje okvira za preprečevanje nastajanja odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi

- Nadgradnja in sprejetje zakonodaje za spodbujanje krožnega gospodarstva za:
  - izboljšanje podaljšane odgovornosti proizvajalcev,
  - implementiranje predelave odpadkov v nove proizvode,
  - podelitev koncesije za ravnanje z odpadki.

V ta namen je Slovenija začela z naslednjimi spremembami in prilagoditvami predpisov in dokumentov na področju ravnanja z odpadki kot **reformnimi ukrepi:**

- Novela Zakona o varstvu okolja – ZVO-1 (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 – GZ, 21/18 – ZNOrg, 84/18 – ZIURKOE in 158/20) in ZVO-2 (zaključena je javna obravnava in predvideno sprejetje v Državnem zboru v juniju 2021) določata proizvajalčevo razširjeno odgovornost za ravnanje z odpadki v celotnem ciklu, krožno gospodarstvo za izrabo odpadkov za energijo v visoko učinkovitih soproizvodnjah toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu in za predelavo v nove proizvode.
- Operativni program ravnanja z odpadki (obstoječi in v novelaciji) določata sledeče ukrepe in cilje za pridobivanje energije iz odpadkov:
  - ureditev visoko učinkovite soproizvodnje toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu za energetsko izrabo komunalnih odpadkov, ki niso primerni za recikliranje,
  - odpadke, ki jih ni mogoče reciklirati in presegajo predpisane zahteve za odložitev na odlagališču, usmeriti v predelavo v trdno gorivo za uporabo v visoko učinkovitih soproizvodnjah toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu,
  - zmanjšati odlaganje odpadkov izključno na tiste, ki jih ni mogoče reciklirati ali predelati v trdno gorivo ali termično obdelati,
  - zagotoviti samozadostnost predelave nereciklabilnega preostanka komunalnih odpadkov po predelavi v okviru obvezne občinske gospodarske javne službe.
- Uredba o odpadkih (Uradni list RS, št. 37/15, 69/15 in 129/20 - novelirana junija 2020) – implementira predelavo odpadkov v nove proizvode.
- Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo (Uradni list RS, št. 84/06, 106/06, 110/07, 67/11, 68/11 – popr., 18/14, 57/15, 103/15, 2/16 – popr., 35/17, 60/18, 68/18 in 84/18) v novelaciji (že notificirana s strani EU komisije, potrditev aprila 2021) določa proizvajalčevo razširjeno odgovornost za ravnanje z odpadki v celotnem ciklu.
- Uredba o opravljanju obvezne državne gospodarske javne službe sežiganja komunalnih odpadkov (zaključena je javna obravnava, predvideno sprejetje v juliju 2021) določa pogoje za podelitev koncesij za naprave za visoko učinkovito soproizvodnjo toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu za energetsko izrabo komunalnih odpadkov na področju celotne RS namesto fosilnih goriv.

- Ustrezno bo treba novelirati tudi predpise, ki urejajo način plačevanja odvoza odpadkov, sistem zbiranja odpadne embalaže in spodbujanje še nadaljnjega zmanjševanja odlaganja odpadkov.
- Dolgoročna podnebna strategija RS do leta 2050 v okviru ukrepov zmanjšanja toplogrednih plinov določa tudi ponovno uporabo preostanka komunalnih odpadkov v napravah za visoko učinkovito soproizvodnjo toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu, kar vpliva na nižje emisije v proizvodnji, dodatno pa tudi doseganje samozadostnosti zagotavljanja ravnanja z odpadki, ki vključuje povečanje zmogljivosti termične obdelave odpadkov v energetske namene, s čimer se znižujejo emisije zaradi zgorevanja goriv zaradi zamenjave fosilnih goriv v obstoječih soproizvodnjah.

Navedene spremembe bodo skupaj z naložbami prispevale k uresničevanju **glavnih ciljev izvedbe naprav za visoko učinkovito soproizvodnjo toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje** z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu **- pridobivanja energije iz odpadkov:**

- implementacija krožnega gospodarstva na področju ravnanja z odpadki;
- uvedba energetsko učinkovite tehnologije s spodbujanjem inovacij in ustvarjanjem visokokakovostnih delovnih mest, ker pridobivanje energije iz odpadkov z najsodobnejšimi tehnologijami prispeva tudi k ciljem obnovljivih virov energije in krožnega gospodarstva;
- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov z opustitvijo fosilnih goriv, ki se nadomestijo s preostankom komunalnih odpadkov v visoko učinkovitih soproizvodnjah toplote in električne energije za daljinsko ogrevanje in hlajenje z nizkimi emisijami v življenjskem ciklu;
- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz prometa zaradi prevoza fosilnih goriv v Slovenijo in izvoza preostanka odpadkov v druge države EU;
- doprinos gospodarstvu in družbi s proizvodnjo energije iz odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati in nadomestijo druga fosilna goriva;
- optimizacija procesov proizvodnje energije za doseganje ciljev Strategije za energetsko unijo;
- optimizacija celotnega cikla ravnanja z odpadki v skladu z določili 7. okoljskega akcijskega programa, ki nalaga postopno opuščanje odlagališč odpadkov v EU in posledično razpoložljivost dodatnih surovin iz odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati, za pridobivanje energije;
- zagotoviti celoten cikel ravnanja z odpadki za celotno področje RS in s tem samozadostnost RS na področju ravnanja z odpadki, kjer je država trenutno zelo ranljiva zaradi odvisnosti od drugih držav EU;
- optimizirati cene storitev ravnanja z odpadki, ki jih plačujejo uporabniki v RS.

c) Vzpostavitev pogojev za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo

- Analizirati možnosti prilagoditve različnih predpisov in ukrepov za podporo vzpostavitvi krožnega gospodarstva.
- Vzpostaviti zeleno proračunsko načrtovanje (uporaba metodologije, ki bo omogočala spremljanje zelenih proračunskih odhodkov ter ocenjevanje vpliva fiskalne politike na okolje in podnebje).
- Določitev nabora kriterijev in pogojev za spodbujanje prehoda v krožno gospodarstvo v okviru javnih razpisov.

d) Sistemski pristop

- **Opredelitev izvedbenega okvira z določitvijo nosilne projektne enote**, ki bo peljala enoten ter transparenten proces prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo na vseh nivojih in politikah ter vzpostavitev enotne točke za krožno gospodarstvo.

Cilj je povezati prizadevanja in pobude, ki se v Sloveniji na področju prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo že izvajajo, in okrepiti kapacitete in znanje na tem področju. Hkrati želimo v Slovenijo vpeljati nove inovativne pristope in rešitve, s katerimi bomo izzive tega prehoda lažje spremenili v priložnosti in jih vzpostavili v razvojni model, ki bo skladen z ambicioznimi podnebnimi cilji do leta 2050. Pri prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo gre za izrazito sistemski izziv. Zato je Slovenija v letu 2018 pristopila k sodelovanju z Evropskim inštitutom za tehnologije (EIT, Climate KIC in EIT Raw Materials) in Skupnim raziskovalnim središčem EK (JRC) in v partnerstvu oblikovala predlog Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP KG), ki povezuje različna področja in bo z izvajanjem ukrepov prispeval k doseganju konkretnih rezultatov, saj je v Sloveniji to praviloma ključna slabost izvajanja politik.

CSP–KG vključuje 17 medsebojno povezanih programov, ki drug drugega krepijo in nadgrajujejo:

1. **steber Pametne in krožne skupnosti** vključuje programe krožnih šol, krožnega učenja in virov in krožnih sinergij za vzpostavitev pametnih in krožnih regij.
2. **steber Krožni razvoj** vključuje programe s področja podjetništva (krožno odkrivanje in podpora krožnim inovacijam v malih in srednjih podjetjih ter programe s področja spremljanja izvajanja.
3. **steber Krožno oblikovanje politik in znanosti** vključuje programe na področju visokošolskega krožnega izobraževanja, oblikovanja politik za prehod v krožno gospodarstvo in na področju krožnega javnega naročanja.

Te tri stebre povezujejo **trije horizontalni programi**:

- Ustanovitev **centra za prehod v pametno in krožno družbo**, katerega naloga bo koordiniranje vsebin programa in povezovanje vseh relevantnih deležnikov, pobud in projektov s tega področja.
- **Transformacijski kapital**, katerega namen je omogočiti strateško kombiniranje različnih virov financiranja in vzpostaviti novo naložbeno logiko, da bomo s porabljenimi sredstvi dosegli ustrezne učinke preoblikovanja.
- Program **Krožne verige vrednosti** temelji na Strategiji pametne specializacije in Kažipotu Slovenije za prehod v krožno gospodarstvo; z njegovim izvajanjem bomo prispevali k oblikovanju poti/temeljev za razogljičenje in prehod v krožne poslovne modele na relevantnih področjih industrije in s tem prispevali k dvigu odpornosti vseh deležnikov v verigah vrednosti in posledično celotnega slovenskega gospodarstva. V ospredju bodo naslednje verige vrednosti/področja: vse industrije, predelovalna industrija, veriga gozd-les, mobilnost, grajeno okolje in veriga preskrbe s hrano.

Ne glede na to, da je ta projekt sam po sebi reformne narave, smo njegove programe kljub temu razdelili na skupino reformnih in investicijskih. Programi CSP KG, ki se nanašajo na reformni del bodo tako izvedeni v okviru te komponente, hkrati pa bodo podpirali naložbe v okviru naložb 1 in 3 te komponente. Prav tako bodo smiselno vključeni ostali programi CSP KG v okviru drugih komponent NOO (na področju izobraževanja, raziskav in inovacij, gospodarskega razvoja, usposabljanj).

- V okviru tega dela reforme bomo izvajali naslednje horizontalne programe **CSP KG: *Laboratorij politik,*** ki je namenjen izgradnji kapacitet za sooblikovanje in izvajanje sistemskih politik, odpravo ovir, ki preprečujejo hitrejši prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo in za kataliziranje in usmerjanje sistemskih sprememb v sodelovanju med državno upravo/javnim sektorjem, podjetji in civilno družbo. Aktivnosti se bodo povezovale s tistimi iz komponente obnovljivi viri energije, in sicer v delu, ki se nanaša na testni laboratorij za regulatorne rešitve.
- ***Krožno javno naročanje*** za okrepitev obstoječega sistema zelenega javnega naročanja. Vanj bomo v največji možni meri vgradili tudi načela krožnega gospodarstva in spodbudili nove poslovne modele v javnih naročilih ter krepili javno naročanje storitev in produktov na področju nizkoogljičnih krožnih rešitev. Sinergije bodo vzpostavljene tudi z izvajanjem programa Life IP Care4Climate in komplementarno z ukrepi v okviru C3 K6: Učinkovite javne institucije.
- ***Center za krožno gospodarstvo in družbo,*** ki bo predstavljal osrednjo točko za podporo sistemskemu prehodu Slovenije v krožno gospodarstvo in družbo, saj bo nudil prostor za srečevanje različnih deležnikov in vzpostavljanje dialoga z odločevalci. V centru bodo zbrano in akumulirano znanje s tega področja in informacije o primerih dobrih praks na voljo vsem zainteresiranim deležnikom, zato bo center predstavljal prostor nenehnega učenja. V sodelovanju z EIC Climate KIC in EIT RM ter JRC bo center zagotavljal raznovrstne storitve in izdelke. Deloval bo tudi v mednarodnem prostoru kot regionalno stičišče za krožno gospodarstvo (mednarodno priznani center odličnosti) in se bo npr. lahko povezal z regionalnimi RRI aktivnostmi, kot je BIOEAST. Delovanje tega centra se bo hkrati lahko vpelo oziroma smiselno povezalo s prizadevanji države po večjem vključevanju krožnega gospodarstva na področju RRI komponente.
- **Transformacijski kapital,** kjer bomo oblikovali finančne modele in instrumente na način, da se v čim večji možni meri, kjer je smiselno in učinkovito, v sistem prehoda v krožno gospodarstvo vključi tudi zasebni kapital za dvig snovne in energetske učinkovitosti. Za uspešno financiranje prehoda bo poleg bolj učinkovite in ciljanje porabe javnih sredstev torej treba tudi v Sloveniji vzpostaviti ustrezne pogoje za privabljanje zasebnih vlagateljev, ki se soočajo z ovirami, kot so denimo visoki začetni stroški za izvedbo naložb, zmožnost financiranja, in s tveganji, povezanimi s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo.
- **Okvir za spremljanje**, kjer bo poudarek na razvoju kazalnikov za učinkovito spremljanje prehoda v krožno gospodarstvo.

<u>Opis narave, vrste in obsega reforme</u>

Reforma bo prispevala k učinkovitejšemu prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo. V okviru reforme bomo sprejeli ustrezne strateške in pravne podlage ter oblikovali okvir za preprečevanje nastajanja odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi, vzpostavili pogoje za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo in začeli s sistemskim pristopom k dvigu kapacitet različnih deležnikov na tem področju.

Sredstva za izvedbo reforme bodo zagotovljena v okviru Podnebnega sklada.

Izvedbena določila

a) Vzpostavitev strateškega okvira za prehod v krožno gospodarstvo – sprejeti bodo naslednji strateški dokumenti:

- **Dolgoročna podnebna strategija Slovenije 2050** (sprejetje na Vladi RS v Q4 2021)
  Dokument, ki sledi smernicam EK, je bil v javni obravnavi in je v zaključni fazi priprave. Medresorsko usklajevanje se je že zaključilo, tako da je dokument v zadnji fazi redakcije pred sprejetjem na Vladi RS.
- **Slovenska industrijska strategija 2021-2030** (sprejetje na Vladi RS v Q4 2021)
  Dokument, ki postavlja smernice za zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj je v zaključni fazi priprave. Javna obravnava se je zaključila, dokument je v fazi medresorskega usklajevanja, sledi sprejetje na Vladi RS.
- **Prenova programa ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov** (sprejetje na Vladi RS v Q4 2021).

b) Vzpostavitev pravnega okvira za prehod v krožno gospodarstvo: oblikovanje okvira za preprečevanje nastajanja odpadkov in učinkovito ravnanje z njimi.
Izvedena bo sistematična novelacija predpisov s ciljem izboljševanja oziroma ohranjanja strateških ciljev na področju ravnanja z odpadki, ki so navedeni že med cilji. Hkrati bodo potekale naslednje aktivnosti:

- sistemska ureditev na področju zmanjševanja količin odpadne hrane in ustreznega ravnanja z odpadno hrano;
- financiranje izgradnje manjkajoče infrastrukture za spodbujanje uporabe recikliranih materialov;
- pregled in posodobitev sistema zbiranja odpadne embalaže (proučitev primerov dobrih praks iz tujine);
- uveljavitev plačevanja za odvoz odpadkov v skladu s količino oddanih odpadkov (dopolnitev uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja z namenom spodbujanja zmanjšanja količin nastalih odpadkov);
- zagotovitev pogojev za uporabo komposta in digestata iz predelave biološko razgradljivih odpadkov (nadzor nad izvajanjem določb predpisa, ki ureja predelavo biološko razgradljivih odpadkov in uporabo komposta ali digestata, odpiranje trga (v letu 2021) za digestat in kompost v EU);
- projekti ozaveščanja na področju odpadkov (spodbujanja spremembe potrošniških vzorcev).

c) Vzpostavitev pogojev za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Izvedene bodo naslednje aktivnosti:

- Zeleno proračunsko načrtovanje: Ministrstvo za finance bo pripravilo metodologijo ocenjevanja vpliva posameznih proračunskih postavk k okoljskim ciljem (»climate tagging«) skladno s taksonomijo in načelom »do no significant harm«. Izvedba aktivnosti se predvideva do Q4/2023. Na tej podlagi bo pripravljen zbirni pregled vpliva proračuna RS na okolje.
- Analiza možnosti prilagoditve različnih predpisov in ukrepov za podporo vzpostavitvi krožnega gospodarstva: postopno zmanjševanje in ukinitev spodbud fosilnim gorivom z ustrezno analizo vpliva opuščanja spodbud za rabo fosilnih goriv; presoja sistema obdavčitve emisij TGP (npr. višina CO_2 dajatve v primerjavi s ceno emisijskih kuponov) z namenom zmanjševanja konkurenčnosti fosilnih virov energije. Analiza bo izvedena v skladu z določbami NEPN 2030.
- Pripravil se bo nabor meril in pogojev za pripravo javnih razpisov/javnih naročil, s katerimi se bo pospeševal prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo (v sklopu aktivnosti, predvidenih v CSP KG). Nabor meril in pogojev bo skladen z EU okvirjem za zeleno javno naročanje.

d) Za namene sistemskega pristopa bomo:

- Opredelili izvedbeni okvir za izvajanje CSP KG z določitvijo močne nosilne/projektne enote, ki bo peljala enoten ter transparenten proces prehoda na vseh nivojih in politikah;
- vzpostavili enotno točko za izpeljavo programov CSP KG v podporo krožnemu gospodarstvu do Q2 2022;
- komplemenarno bomo preko podpore iz drugih virov (npr. Podnebni sklad, VFO idr.):
    - vzpostavili center/stičišče za prehod v nizkoogljično krožno družbo in laboratorij za oblikovanje politik (v povezavi s CSP KG);
    - spremljali in izboljšali okvir zelenega in krožnega javnega naročanja;
    - izboljšali udeležbo zasebnega kapitala v projektih krožnega gospodarstva;
- razvili okvir za spremljanje napredka pri prehodu v nizkoogljično krožno družbo/gospodarstvo.

Časovnica

Začetek izvajanja reforme: 2020
- Vzpostavitev strateškega okvira za prehod v krožno gospodarstvo: sprejetje na Vladi RS do Q4 2021:
    - Dolgoročna podnebna strategija 2050
    - Slovenska industrijska strategija 2021 – 2030
    - Prenova programa ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov (Operativni program ravnanja z odpadki).
- Vzpostavitev pravnega okvira za prehod v krožno gospodarstvo: sprejeti zakonski in podzakonski predpisi do Q4 2022.
- Vzpostavitev pogojev za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo: zeleno proračunsko načrtovanje do Q4 2023.
- Sistemski pristop: vzpostavitev enotne točke za krožno gospodarstvo do Q2 2022.

Konec izvajanja reforme: Q4 2023.

Ciljne skupine

Pri izvedbi zgoraj navedenih reform/aktivnosti in povezanih naložb se cilja na javni sektor in na celotno gospodarstvo in družbo. Prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo se želimo lotiti na sistematičen način, ki bo vključeval vse deležnike: podjetja (start-upi, MSP, velika podjetja), potrošniki (javni in zasebni za spodbujanje trajnostne potrošnje), učenci, dijaki in študenti (izobraževalni sistem), raziskovalna sfera, zaposleni v javnem sektorju in državni upravi, nevladne organizacije, kmetijska gospodarstva, zadruge in drugi člani v dobavnih verigah.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Ključno tveganje je pomanjkanje koordiniranega, sistematičnega in usklajenega pristopa na področju celovitega prehoda v krožno gospodarstvo na ravni države oziroma različnih resornih politik z vključenostjo vseh relevantnih resorjev in politik ter kadrovski primanjkljaj in nezadostno znanje oziroma usposobljenost v javnem sektorju. Oviro lahko predstavlja tudi pomanjkanje finančnih sredstev za zagotavljanje usklajenega in sistematičnega pristopa pri spodbujanju krožnosti na ravni države ter pri uvajanju teh načel v gospodarstvu.

INVESTICIJE

B. Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP KG)

Ključni izzivi

V Sloveniji opažamo, da je silosno razmišljanje in delovanje posameznih sektorjev še vedno zelo izrazito, kar otežuje oblikovanje bolj celostnih in sinergijskih politik in ukrepov. Taka fragmentacija se kaže v več vrzelih, ki so jih identificirali ključni deležniki prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo, neustrezno znanje v podpornem okolju za podporo različnim vrstam gospodarskih subjektov, težave pri oblikovanju celovitih projektov na funkcionalnih območjih/regijah, nepovezano delovanje različnih

akterjev, neustrezna usposobljenost vseh ključnih akterjev na tem področju. Slednje je v Sloveniji pogosto eden od pomembnih razlogov za izvedbeni primanjkljaj.

Cilj

Eden od ključnih ciljev **Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo** (CSP KG) je povezati različna področja preko meja silosnega razmišljanja posameznih sektorjev in vzpostaviti mehanizem koordinacije in orkestracije različnih instrumentov in ukrepov v vseh relevantnih ciljih politik.

Projekt deluje na ravni sistemskega inoviranja, s čimer želimo začeti sistematično delovati v smeri izboljševanja snovne in energetske učinkovitosti ter zmanjšanja emisij TGP v gospodarstvu in s tem prispevali k izboljševanju konkurenčnosti. To bo prispevalo tudi k povečevanju možnosti/verjetnosti za stabilno in dolgoročno poslovanje podjetij oziroma verig vrednosti na ključnih področjih kjer ima Slovenija primerjalno prednost. Z izvajanjem CSP KG bomo prispevali k doseganju ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030 in NEPN. Sledili bomo priporočilom iz Poročila o razvoju 2020, priporočilom EK iz leta 2019 in 2020, pa tudi izvajanju zavez iz Evropskega zelenega dogovora in Akcijskega načrta EU za prehod v krožno gospodarstvo. Izvajanje projekta je skladno z nastajajočima Dolgoročno podnebno strategijo 2050 in Slovensko industrijsko strategijo 2021-2030, saj je projekt v obeh dokumentih prepoznan kot eden od nosilnih ukrepov transformacije slovenskega gospodarstva in družbe.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Ocena celotne vrednosti projekta CSP KG znaša 56,86 mio EUR. Za programe, ki se nanašajo na podporo gospodarstvu, bomo v okviru te investicije iz naslova NOO namenili 20 mio EUR nepovratnih sredstev. Ocenjena vrednost DDV je 2,2 mio EUR in bo krita iz državnega proračuna. K izvedbi celotnega projekta bodo prispevala tudi sredstva Podnebnega sklada ter partnerjev (KIC ter JRC), komplementarne ukrepe pa bomo izvajali s sredstvi EKP.

Izvedbena določila

Sinhrono z izvajanjem programov v reformnem delu in z izvajanjem programov CSP KG v drugih komponentah NOO se bo ta naložba osredotočala na izvajanje naslednjih programov projekta:

- Krožne sinergije je program, ki je namenjen krepitvi kapacitet regij in lokalnih skupnosti za transformativni prehod. Podpora bo namenjena spodbujanju »disruptivnih inovacij« s spodbujanjem strateškega načrtovanja in priprave relevantnih celovitih projektov na regionalni ravni, pri čemer so možna prednostna področja naslednja: trajnostna mobilnost, učinkovita raba energije na področjih, lokalne javne storitve, okolje in preprečevanje tveganj, učinkovita raba virov, trajnostno upravljanje z zemljišči. Izvajanje programa bomo smiselno navezali na izvajanje aktivnosti v okviru komponente Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje, predvsem v navezavi z naložbo 2.
- S programom Krožno odkrivanje bomo podprli oblikovanje zagonskih podjetij na področju nizkoogljičnega krožnega gospodarstva. V sklopu aktivnosti je predvideno oblikovanje ustreznega podpornega okolja, ki bo podjetjem ponujalo prilagojeno podporo v vseh fazah razvoja njihovih idej/produktov/storitev. Na voljo bodo tudi štipendije za razvoj teh idej, podporo bodo dobili pri dostopanju do finančnih virov za vstop na trg. V programu bodo razvita tudi orodja, s katerimi bo podjetjem mogoče spremljati zmanjševanje emisij/rabe surovin zaradi njihovih rešitev. Pomemben vidik izvajanja programa bo povezovanje zagonskih podjetij v verige vrednosti. Izvajanje programa bomo smiselno navezali na izvajanje aktivnosti v okviru komponente Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje, predvsem naložb 1 in 2.
- Aktivnosti programa Podpora krožnim inovacijam v MSP bodo prav tako prispevale h krepitvi usposobljenih mentorjev v podpornem okolju, ki bodo podjetjem s strokovnim znanjem pomagali s prilagojenim svetovanjem in podporo. Cilj je podpreti podjetja pri opredelitvi in razvoju transformativnih rešitev. Pri tem se bo podpora deloma osredotočila na podporo MSP ne glede na sektor v katerem deluje, specifična podpora pa bo oblikovana na področjih, ki so relevantna/povezana z opredeljenimi verigami vrednostmi.
- Podpora sklopu programov Krožne Verige vrednosti, ki temelji na Strategiji pametne specializacije in Kažipotu Slovenije za prehod v krožno gospodarstvo. Izvajanje programa bomo smiselno navezali na izvajanje aktivnosti v okviru komponente Dvig produktivnosti, prijazno

poslovno okolje za investitorje, predvsem naložb 1 in 2. V tem programu bodo zajete naslednje verige vrednosti in vsebine:

1. Vse industrije, kjer se bodo vsebine osredotočale na določanje snovnih tokov in oceno trajnosti trenutnega poslovanja, prototipiranje trga stranskih proizvodov, inovativno podporo novim poslovnim modelom.
2. Gozd-les, kjer bomo vzpostavili okvir za ogljično certificiranje v verigi gozd-les, identificirali in odpravili ovire za povečevanje dodane vrednosti v panogi, pripravili razpise za razvoj novih materialov v industriji, gradnji, predelavi in verigi preskrbe s hrano.
3. Predelovalne dejavnosti – program se bo osredotočal na oceno tveganj za nizkoogljične naložbe, sledljivost v dobavnih verigah, razpise za področja (krožni tok odpadkov, eko dizajn za izdelke in storitve, podaljšana odgovornost proizvajalcev, spremljanje nastajanja odpadkov v realnem času, zamenjava materialov z ogljično manj intenzivnimi), razpisi za HVAC, oblikovanje okvira politik za omogočitev krožnega sistema za surovine.
4. Mobilnost, kjer se bo vidik osredotočal na vključevanje uporabnikov in odprtih podatkov.
5. Grajeno okolje je program, v sklopu katerega bomo prispevali k oblikovanju regulatornega okvira za vse vrste gradenj (javne, zasebne, industrija), oblikovali bomo razpise z različnimi fokusnimi področji (eko dizajn v gradbeništvu, podpora ločevanju in rabi gradbenih odpadkov, informacijsko modeliranje v stavbah, prenova, rušenje v skladu z načeli krožnega gospodarstva).
6. Veriga preskrbe s hrano – program bo prvenstveno prispeval k opredelitvi izzivov in priložnosti prehoda sektorja v krožno gospodarstvo, k oblikovanju smernic za prehranske navade, izvajala se bo podjetniška podpora za oblikovanje nizkoogljičnih verig preskrbe s hrano, razpisi za pospeševanje in raziskave na področju krožnega inoviranja v verigi preskrbe s hrano.

Izvajanje sklopa programov bomo smiselno navezali na izvajanje aktivnosti v okviru komponente Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje, predvsem naložb 1 in 2.

CSP KG se bo izvajal usklajeno in koordinirano med posameznimi ministrstvi in vladno službo za razvoj ter v sodelovanju s partnerskimi institucijami na EU ravni (Climate KIC, Raw Materials KIC in JRC). V izvajanje CSP KG bo predvidoma vključenih devet ministrstev in služb, ki so sodelovali pri njegovi pripravi. Sinergije za izvajanje programov bomo poleg krepitve podpornega okolja za podjetja zagotovili tudi v okviru komponent, ki se nanašajo na izobraževanje ter raziskave in inovacije.

Poleg izvajanja programov, opredeljenih v samem projektu, bodo posamezne aktivnosti segale prek meja tega projekta. S tem bomo skušali zagotoviti povezovanje izvajanja drugih ukrepov, npr. povezanih z raziskavami, razvojem in inovacijami, zagonskimi podjetji, verigami vrednosti, podpornim okoljem, izobraževanjem in infrastrukturo.

Časovnica

Načrtovana izvedba projekta sicer obsega tri leta, medtem ko imajo programi v podporo gospodarstvu daljši časovni okvir izvajanja. V tem oziru smo predvideli zaključek izvajanja v letu 2026.

Ciljne skupine

Podjetja (zagonska, MSP, velika podjetja v verigah vrednosti; poudarek na industriji), lokalne skupnosti, izobraževalne institucije, raziskovalci, strokovnjaki, odločevalci.

Teritorialna kohezija

CSP KG je v osnovi namenjen izboljšanju in krepitvi teritorialne kohezije, saj bodo izvedene aktivnosti med drugim prispevale k dvigu kapacitet regionalnih in lokalnih deležnikov ter k boljšemu večnivojskemu upravljanju. Poleg tega bomo z informacijami o snovnih tokovih poglobili poznavanje potenciala posameznega teritorija in na ta način lažje oblikovali rešitve, ki bodo zapolnjevale identificirane vrzeli in izkoriščale prednosti posameznih teritorijev z namenom oblikovanja simbiotskih proizvodnih procesov.

Ukrepi na področju izobraževanja bodo prav tako prispevali k teritorialni koheziji, saj so med drugim namenjeni prepoznavanju in reševanju problemov v lokalnem okolju.

C. Večja predelava lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo

Ključni izzivi

Slovenija kot ena izmed štirih najbolj gozdnatih evropskih držav (okoli 58 % ozemlja je poraščenega z gozdovi) razpolaga z zadostnimi količinami lesa za dolgoročen razvoj, temelječ na domači surovini. V Sloveniji je letni prirast cca 8,8 mio m^3 lesa, medtem ko letni posek znaša okoli 5,3 mio m^3, od česar se doma predela le približno 1,9 mio m^3 lesa, okoli 0,9 mio m^3 porabi za energent, ostalo pa izvozi v tujino (uvaža se polizdelke oziroma izdelke iz lesa). Z namenom izkoriščanja razvojnega potenciala je bil postavljen srednjeročni cilj - do leta 2030 zagotoviti pogoje za domačo predelavo 3 mio m^3 lesa letno, vendar pa je za dosego postavljenega cilja treba odpraviti določene ovire ter spodbuditi investicijske aktivnosti, ki bodo posegale v segment povpraševanja in segment ponudbe (transformacija v podnebno nevtralno gospodarstvo).

NEPN za področje izrabe biomase predvideva, da se čim večji delež slovenskega lesa nameni domači industrijski predelavi v proizvode s čim višjo dodano vrednostjo (krepitev verig vrednosti), in določa, da se za energetske namene (tudi kot vir za sintetična goriva) načeloma uporabi le les, ki ni primeren za industrijsko predelavo v polproizvode ali končne proizvode, in odsluženi les. Poleg tega NEPN navaja pomen vključevanja lesa v sistem in kazalnike trajnostne gradnje ter zeleno javno naročanje in predvideva ukrep za širitev in nadgradnjo sistema zelenega javnega naročanja, vključno z uvajanjem javnega naročanja inovacij.

Predvsem v obdobju pandemije covid-19 se je pokazal primanjkljaj zadostnih kapacitet za industrijsko predelavo domačega lesa, kar je povzročalo težave tako pri gozdnem delu verige (zaradi nujnega poseka so se zaloge neobdelanega lesa pričele hitro povečevati, medtem ko je kakovost lesa zaradi neustreznega skladiščenja pričela padati) kot ostalih delih lesnopredelovalne verige (zaradi motenj v blagovnem toku med državami so ostali določeni proizvajalci brez vstopnih materialov/ polizdelkov).

Cilj

Osnovni cilj je prispevati k večji domači predelavi lesa, ki bo temeljila na okolju prijaznem proizvodnem procesu in učinkoviti rabi virov v skladu z načeli krožnega gospodarstva. Predelava bo osredotočena na domače vire, predvsem na račun zmanjšanja izvoza okroglega lesa ter s tem k bistvenemu povečanju samooskrbe na področju oskrbe z lesenimi polizdelki/izdelki (npr. plošče (križno lepljene, OSB, gradbene, iveral), lepljeni nosilci, stavbno pohištvo, pohištvo….), kar bo omogočalo tudi hitrejšo transformacijo določenih povezanih gospodarskih dejavnosti (npr. trajnostna gradnja z lesom…) in širše družbe. Prav tako se bo prispevalo k ustvarjanju novih zelenih delovnih mest, skladnejšemu regionalnemu razvoju (zagotavljanje razvoja na osnovi lokalnih virov) in pospešitvi doseganja ciljev Evropskega zelenega dogovora. Posredno bomo z večjo uporabo izdelkov iz lesa na različnih segmentih prispevali tudi k zniževanju TGP (v lesenih izdelkih se celotno življenjsko dobo skladišči CO_2, za proizvodnjo lesenih izdelkov je potrebne bistveno manj energije v primerjavi z drugimi materiali…). Izvedba predlaganega programa bo v prihodnje posredno omogočala tudi lažje izvajanje trajnostnega upravljanja z gozdovi v skladu z lokalnimi gozdnogospodarskim načrti. Trenutni obseg dejanske sečnje je nižji kot ga narekujejo načrti trajnostnega upravljanja z gozdovi. Tako bo v primeru uskladitve sečnje z načrti trajnostnega upravljanja gozdov v prihodnje možno s pomočjo novih kapacitet za industrijsko predelavo izkoristiti dodatni domači razvojni potencial, ki bo zasledoval tudi cilje prehoda v podnebno nevtralno družbo.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za program, ki je skupek posameznih investicijskih projektov in drugih vsebinskih pobud, ki bodo prispevale k večji predelavi domačega lesa na okolju prijazen način in upoštevaje učinkovito rabo virov. V okviru NOO je za program zagotovljenih 28 mio EUR nepovratnih sredstev.

Posamezne investicije tega programa se bodo financirale iz zadevnega vira (v dovoljenem odstotku glede na intenzivnost veljavnih shem državnih pomoči) in lastnih virov investitorjev projektov, ki bodo s

tem tudi prevzeli določen del odgovornosti za realizacijo in dosego zastavljenih ciljev. Pri financiranju zadevnih investicij ne bo šlo za kombinacijo s kakšnimi drugimi javnimi viri (EU ali nacionalna javna sredstva). Se pa izven tega programa pripravljajo tudi drugi komplementarni ukrepi, ki zasledujejo cilj glede večje uporabe lesa, vendar se vsebinsko razlikujejo (promocija, razvoj novih produktov, sprememba poslovnih modelov…) od zadevnega programa in bodo financirani iz drugih virov.

Izvedbena določila

Za dvig domače predelave lesa in dvig dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi bomo izvajali ukrepe povečevanja kapacitet za industrijsko predelavo lesa, s čimer bomo okrepili stran ponudbe z novimi produkti iz lesa, ki bodo namenjeni nadaljnji gospodarski rabi ali končni potrošnji. Dvig kapacitet za industrijsko predelavo se bo uresničeval z investicijskimi vlaganji v nove kapacitete in na podlagi širitve obstoječih zmogljivosti. V obeh primerih se bo pri investicijskih aktivnostih sledilo načelom trajnostne gradnje in uporabi najboljših razpoložljivih tehnologij (angl. Best Available Techniques - BAT), s čimer bomo prispevali tudi k večji snovni in energetski učinkovitosti glede na obstoječo prakso. Pri realizaciji posameznih projektnih predlogov bomo zagotavljali rešitve, ki bodo poleg obstoječih zakonskih normativov v določeni meri omogočale tudi energetsko samozadostnost (uporaba industrijsko neuporabnih lesenih odpadkov za biomaso, ki se uporablja za potrebe lastne proizvodnje). Investicijske rešitve bodo usmerjene tudi v vpeljavo načel krožnega gospodarstva (načrtovanje produkta, ki bo omogočal nadaljnjo večkratno rabo (kaskadno rabo), zmanjšanje količine odpadkov in nadomeščanje proizvodov in materialov, ki jih ni možno reciklirat, prav tako pa se bo zagotavljalo daljše kroženje v snovnih zankah in s tem zagotavljanje še večjega učinka sekvestracije vse do končne izrabe v obliki biomase) v poslovne modele, prav tako pa bo dan poudarek na digitalizaciji in avtomatizaciji posameznih delov poslovanja v skladu z razvojnimi usmeritvami na tem področju.

Izvajanje programa/projekta bo usklajevalo ministrstvo, pristojno za razvoj lesno predelovalne industrije, pri čemer pa se bodo aktivnosti usklajevale z ostalimi resorji, ki pokrivajo področja, povezana z vsebino programa (okolje, gozdarstvo, infrastruktura …).

Izbor posameznih naložb za sredstva projekta bo praviloma potekal na podlagi javnih razpisov. Pogoji in merila izvedbenih instrumentov bodo omogočali podporo zgolj naložbam, ki bodo zagotavljale predelavo lesa na okolju prijazen način in učinkovitost virov v MSP v skladu z načeli krožnega gospodarstva ter bodo zasledovale cilje iz DNSH. V izvedbeno strukturo se bo, kjer bo to glede na vsebino aktualno, vključevalo tudi izvajalske institucije, ki so specializirane za izvajanje določenih vrst instrumentov. Izvajalske institucije bodo izvajale finančni ter vsebinski nadzor nad izvedenimi aktivnostmi in doseganjem rezultatov. Zagotovljen bo ustrezen način poročanja med izvajalskimi institucijami in resornim ministrstvom, ki bo prilagojen obstoječemu načinu poročanja glede na javno finančno zakonodajo ob upoštevanju zagotavljanja ustrezne revizijske sledi. Pri oblikovanju vsebinskih rešitev, kjer je to smotrno z vidika doseganja ciljev programa, se bo vključevalo tudi ostale deležnike, katerih delovanje posega na vsebine zadevnega programa.

Uresničevanje projektnega dela bomo smiselno dopolnjevali in podpirali tudi z izvajanjem programa vzpostavitve verige vrednosti Gozd-les in drugih relevantnih programov iz CSP KG in z aktivnostmi na področju trajnostne obnove stavb in gradnje javnih stanovanj.

Časovnica

V začetnem obdobju trajanja ukrepa bo izvedena prioritizacija seznama posameznih investicijskih vsebin in drugih vsebinskih aktivnosti ter določena časovnica njihovega izvajanja (Q3 2021–Q4 2021). Sledila bo priprava izvedbenih instrumentov in njihova objava (Q4 2021–Q2 2022). Izvedbeni instrumenti bodo odprtega tipa in bodo odprti do porabe sredstev. Skladno z dinamiko prijave posameznih projektov bodo potekali izbirni postopki in sklenitev pogodb (Q2 2022–Q4 2025). Realizacija projektnih predlogov bo omogočena od prijave na izvedbeni instrument in se bo izvajala v skladu s predloženim planom v prijavi (Q2 2022–Q2 2026). Najkasneje do Q2 2026 bodo zaključene vse investicijske aktivnosti in doseženi zastavljeni ciljni učinki.

Ciljne skupine

S projektom oziroma programom se bo primarno naslavljalo mala in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo z industrijsko predelavo lesa, pri čemer bodo glede na tip aktivnosti posredno vključeni tudi

ostali relevantni deležniki, pomembni za razvoj lesnopredelovalne panoge (lastniki gozdov, razvojno-raziskovalne institucije, izobraževalne institucije, panožna združenja...). V segmentu aktivnosti, vezanem na dvig povpraševanja, se bo vključevalo tudi potrošnike proizvodov iz lesa oziroma širšo javnost.

1.5.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Reforma in posamezni projekti v okviru te komponente bodo prispevali k povečanju strateške avtonomije in samozadostnosti Slovenije in EU. Sektorji oziroma ekonomske dejavnosti, pomembne za strateško avtonomijo, so tudi OVE in les.

1.5.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru te komponente se v tem trenutku ne načrtuje čezmejnih ali večdržavnih projektov. V kolikor se bo izkazalo, da je podpora takšnih projektov smiselna, se bodo po potrebi sredstva namenila tudi za te namene (npr. za potencialne projekte v okviru Zavezništva za surovine).

1.5.6. Zelena dimenzija komponente

Zaradi kompleksnosti izziva prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo je sistemski pristop k njegovemu reševanju nujno potreben. Zato s predlaganim sklopom reform in naložb, predvsem z izvajanjem CSP KG vzpostavljamo okvir za sistemsko preoblikovanje in vzpostavljamo mehanizem, s katerim bomo bolje orkestrirali aktivnosti ključnih deležnikov in zagotovili, da bo tudi poraba finančnih virov konsistentna s cilji prehoda. Z vlaganji bomo podprli neposredno uvajanje krožnih praks in poslovnih modelov med zagonskimi podjetji in MSP ter v opredeljenih verigah vrednostih. S tem bomo vplivali na dvig snovne, energetske in emisijske produktivnosti gospodarstva, kjer Slovenija zaostaja za povprečjem EU. Na ta način želimo prekiniti povezavo med gospodarsko rastjo in rabo surovin in prispevati k manjšemu pritisku na okolje ter k dvigu odpornosti gospodarstva in dolgoročne konkurenčnosti.

Vlaganje v področje krožnega gospodarstva je ključno za doseganje podnebnih ciljev z zapiranjem zank v proizvodnih procesih, podaljševanjem življenjske dobe izdelkov, uvajanjem industrijske simbioze in spodbujanjem trga sekundarnih surovin, uvajanjem OVE itd. Pri tem je pomemben poudarek na dvigu snovne učinkovitosti v in čez verige vrednosti, pri čemer je izjemnega pomena vzpostavitev ustreznega podpornega okolja za opolnomočenje in podporo MSP pri prehodu ter podpora ustanavljanju in razvoju zagonskih podjetij na tem področju in s tem prispevek k temeljem za trajnostno proizvodnjo in potrošnjo. To bo prispevalo k dvigu produktivnosti rabe virov in zaradi izboljšanja inovativnosti ter povezovanja z RRI tudi k dvigu dodane vrednosti, kar lahko okrepi položaj slovenskega gospodarstva v globalnih verigah vrednosti. Za tak premik je treba odpraviti obstoječe ovire, ki otežujejo uvedbo krožnih praks (npr. fiskalne in davčne, subvencije, ki favorizirajo netrajnostne proizvodne in potrošniške navade itd.). Brez ustreznega kadra bo transformacijo nemogoče doseči, zato je velik poudarek treba nameniti vsem vrstam izobraževanja in usposabljanja ter krepitve kompetenc in znanj v javnem sektorju. Z vlaganji bomo podprli večjo vlogo, ki jo ima lahko javno naročanje pri spodbujanju inovaciji in pri razvoju trga okoljsko manj obremenjujočih izdelkov in storitev. Podprti bodo pilotni oziroma demonstracijski projekti, katerih cilj je v konkretni proizvodnji v največji možni meri uporabiti/preveriti načela krožnosti ter na ta način prispevati k povečanju informiranosti, znanja v praksi ter pospešiti hitrost prevzemanja novih praks. Bistvenega pomena bo tudi oblikovanje ustreznega okolja za privabljanje zasebnih naložb, saj bo le tako mogoče doseči cilje, ki smo si jih zadali v NEPN in ki bodo vodili do podnebne nevtralnosti Slovenije do leta 2050.

Z ukrepi, ki so predvideni v okviru te reforme, bomo zasledovali več okoljskih ciljev, ki jih vključuje uredba o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb (blažitev podnebnih sprememb; prehod na krožno gospodarstvo; preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja).

Prispevek investicijskih ukrepov te komponente k podnebnim ciljem po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*

Investicija: Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP KG)	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** (9,2 mio EUR) Gre za investicije v podporno okolje s katerimi želimo usposobiti strokovnjake in mentorje, ki bodo podjetjem svetovali pri razvoju rešitev za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo (npr. start-upom in MSP). **047 - Podpora okolju prijaznim proizvodnim procesom in učinkoviti rabi virov v MSP** (10,8 mio EUR) Del naložbe bo vezan na neposredno podporo gospodarstvu za izvedbo projektov na področju nizkoogljičnega krožnega gospodarstva.	100 % 40 %
Investicija: Večja predelava lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo	**047 - Podpora okolju prijaznim proizvodnim procesom in učinkoviti rabi virov v MSP** Gre za investicije v kapacitete za industrijsko predelavo lesa, kjer bo potekala predelava lesa na okolju prijazen način, učinkovitost virov v MSP pa bo zagotovljena v skladu z načeli krožnega gospodarstva.	40 %

1.5.7. Digitalna dimenzija komponente

Brez digitalizacije ni mogoče vpeljati oziroma preobraziti poslovnih modelov, ki podpirajo prehod v krožno gospodarstvo (npr. od lastništva k uporabi izdelkov in/ali storitev). V okviru projekta CSP KG so načrtovane številne aktivnosti, ki vključujejo oziroma temeljijo na močnem elementu digitalizacije. Tako je denimo predvideno oblikovanje integriranih sistemov za obvladovanje vsebin dokumentov, za upravljanje izobraževanja in za upravljanje odnosov s strankami. Z namenom oblikovanja na znanju temelječega odločanja, bo vzpostavljena povezava s storitvijo MJU (SKRINJA), za področje odločanja se bo po potrebi vzpostavila infrastruktura za poslovno analitiko kot podpora odločevalskim procesom, predvsem tistim, ki se nanašajo na področje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Za program usposabljanja načrtujemo oblikovanje platforme za eUčenje, digitalna orodja bomo uporabili tudi v okviru programa za podporo zagonskim podjetjem za oblikovanje spletnih orodij pri razvoju okvira za spremljanje napredka na področju prehoda. Aktivnosti za razvoj digitalnih orodij so predvidene tudi denimo v programu Laboratorij politik, močno pa je digitalna komponenta poudarjena tudi v programih, ki so namenjeni transformaciji verig vrednosti (npr. oblikovanje prototipa trga stranskih proizvodov; oblikovanje mehanizma za izmenjavo informacij med raziskovalnimi institucijami, vlado in podjetji; spremljanje nastajanja odpadkov v realnem času (predvidena vsebina razpisa); uporaba odprtih podatkov pri krepitvi prehranske verige; uporaba digitalnih tehnologij pri izboljševanju donosa kmetijske proizvodnje in preprečevanju nastajanja odpadkov (predvidena vsebina razpisa); uporaba pametnih tehnologij v gradnji (BIM, predvidena vsebina razpisa)).

S predvidenimi dejavnostmi bomo s pomočjo digitalizacije prispevali k boljši koordinaciji rabe surovin in k boljšemu pregledu nad snovnimi tokovi v/med verigami vrednosti ter k izboljšanju poslovnih tokov med deležniki v verigi vrednosti. Prav tako bodo ukrepi prispevali k dvigu URE in sredstev (npr. stavbe, izdelki), izboljšali kakovost sekundarnih surovin in optimizirali procese (avtomatizacija, sledenje materialom, digitalni potni listi, 3Dtisk, itd.). Pri tem bo IKT sektor kot tak zmanjševal njemu lasten ogljični odtis.

Naložbe ne prispevajo bistveno k digitalnemu prehodu.

1.5.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Načelo da se ne škoduje bistveno bo v celoti spoštovano. Z namenom krepitve pozitivnega okoljskega vidika smo v predlagane vsebine v največji meri vključili vsebine, ki omogočajo zeleno transformacijo, prehod v krožno, pametno in podnebno nevtralno gospodarstvo.

Kontrolni listi se nahajajo v prilogi NOO.

1.5.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Vzpostavitev okvira za trajnostno in zeleno transformacijo

- Q2/2022: vzpostavitev enotne točke za krožno gospodarstvo
- Q4/2022: vzpostavitev pravnega okvira za prehod v krožno gospodarstvo (ZVO-1, Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo, Uredba o odpadkih)
- Q4/2023: vzpostavitev pogojev za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo: zeleno proračunsko načrtovanje

Investicija: Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP KG)

- Q2/2022: načrt izvedbe relevantnih programov in objava javnih razpisov
- Q2/2024: izbirni postopki za sklenitev pogodb
- Q4/2025: 200 zaključenih projektov podprtih podjetij za krožno gospodarstvo

Investicija: Večja predelava lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo

- Q4/2024: izvedba izbirnih postopkov
- Q2/2026: 28 podjetij z zaključenimi projekti, ki so vpeljala okolju prijazen proizvodni proces predelave lesa (od tega 8 do Q2/2025)

1.5.10. Financiranje in stroški

Ocena skupnih stroškov komponente za zgoraj omenjeni investiciji znaša 48 mio EUR.

Investicija: Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP KG)

Za programe podpore gospodarstvu bo namenjenih 20 mio EUR nepovratnih sredstev. Ocena celotne vrednosti projekta je sicer 56,86 mio EUR nepovratnih sredstev, zato bomo financiranje dopolnjevali z drugimi vsebinami v okviru NOO in z drugimi viri financiranja (npr. Podnebni sklad, iz katerega bodo financirani drugi programi CSP KG, ki niso vključeni v NOO). V tem delu bo poudarek namenjen spodbujanju krožnih start-upov, spodbujanju krožnih inovacij v MSP ter krepitvi verig vrednosti (spodbujanje eko inovacij, uvajanja trajnostnih nizkoogljičnih tehnologij itd.). Izračun višine sredstev izhaja iz ocene vrednosti posameznih programov v okviru CSP KG, ki ga je v prvi fazi pripravil Climate KiC, pri čemer so upoštevali metodologijo Obzorje 2020 (glede na njihovo prakso financiranja preko EIT).

- Ocena stroškov po posameznih programih CSP KG:
    - Krožno odkrivanje (zagonska podjetja): 5,3 mio EUR,
    - Krožne inovacije v MSP: 2,8 mio EUR,
    - Krožne sinergije (regije): 0,65 mio EUR,
    - Program – vse industrije: 2,25 mio EUR,
    - Program gozdno lesna veriga: 3 mio EUR,
    - Program predelovalne industrije: 6 mio EUR.

Ocenjena vrednost DDV znaša 2,2 mio EUR in bo krita s sredstvi iz nacionalnega proračuna.

Investicija: Večja predelava lesa za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo

Razpoložljiva vrednost sredstev za izvedbo programa v obdobju od 2021 do 2026 znaša 28 mio EUR nepovratnih sredstev. S sredstvi se bodo sofinancirali:

- stroški opredmetenih sredstev (nakup zemljišč, stroški gradnje, stroški opreme in naprav),
- stroški neopredmetenih sredstev (patenti, licence, programska oprema…) in
- stroški zunanjih izvajalcev.

Študija Ekonomski vidiki prestrukturiranja lesno-predelovalne panoge v Republiki Sloveniji opredeljuje vrzel, ki nakazuje da je za dosego srednjeročnih ciljev v zvezi s predelavo lesa in s tem hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo treba izvesti naložbe v višini 450 mio EUR. Višina dodeljene kvote razpoložljivih sredstev v okviru NOO, ki se bodo v okviru javnega razpisa namenila za ta namen, bo

omogočala spodbuditev investicijskega potenciala v skupni vrednosti približno 140 mio EUR, izhajajoč iz predpostavke, da se bo z nepovratnimi sredstvi v povprečju sofinanciralo upravičene stroške v višini 20 % (glede na izkušnje s preteklimi podobnimi razvojnimi ukrepi je to stopnja, ki še sproža spodbudni učinek). V izvedbeni strukturi se bodo zadevna nepovratna sredstva nadgrajevala s povratnimi sredstvi za zapiranje finančnih konstrukcij posameznih projektov. Dejanska višina sofinanciranja posameznega projekta bo odvisna od lokacije naložbe in velikosti upravičenca, pri čemer se bo upoštevalo dovoljeno intenzivnost pomoči v skladu z relevantno shemo državne pomoči (vključno s kumulacijo nepovratnega in povratnega dela pomoči). Razpoložljiva vrednost sredstev sovpada tudi s skupno ocenjeno investicijsko vrednostjo identificiranih projektov, ki so prepoznani kot pomembni za hitrejši prehod v podnebno nevtralno družbo s pomočjo večje uporabe lesa. Na osnovi historičnih podatkov o podobnih investicijskih projektih je možno zaključiti, da bodo sredstva omogočala realizacijo zastavljenih ciljev tega programa.

1.5.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

2. Razvojno področje: DIGITALNA PREOBRAZBA

2.1. KOMPONENTA 1: Digitalna preobrazba gospodarstva (C2 K1)

2.1.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: digitalizacija, gospodarstvo, javna uprava, družba

Digitalna transformacija se je z uvedbo in aplikacijo tehnologij Industrije 4.0 v zadnjih letih okrepila in predstavlja enega glavnih elementov učinkovitosti in odpornosti gospodarstva, hkrati pa deluje kot pomemben dejavnik socialne vključenosti.

Osnovni cilj digitalne transformacije podjetij je večja učinkovitost in rast podjetij, predvsem tradicionalnih, ki so dosegla raven rasti, ki je z obstoječimi poslovnimi modeli ne morejo več povečati, pač pa jo lahko povečajo z njihovo transformacijo ob podpori digitalnih tehnologij. To bo posledično na eni strani pospešilo uporabo naprednih tehnologij v poslovnih procesih, na drugi strani pa bo s prilagoditvijo regulatornega okvira omogočilo boljše prilagajanje podjetij potrebam trga s hkratnim izboljšanjem dostopa do trga in z elementi transparentnosti in varnosti tudi bistveno vplivalo na kakovost ponudbe na trgu. Na tak način se bo ustvaril dodatni potencial za povečanje dodane vrednosti. S sodelovanjem v čezmejnih in večdržavnih projektih na ravni EU bomo dodatno podprli slovenska podjetja pri njihovem vključevanju v globalne verige vrednosti in na tak način vplivali na konkurenčnost slovenskega gospodarstva.

Reforme in investicije:

- reforma: Digitalna transformacija gospodarstva (podjetij in industrije)
- naložba: Program digitalne transformacije podjetij/industrije
- naložba: Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT

Ocenjeni stroški: ocenjeni stroški naložb znašajo 56,5 mio EUR nepovratnih sredstev.

CSR 2020:
Prednost bi bilo treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Pri tem bi morale biti v ospredju naložbe v zeleni in **digitalni prehod**, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G. **Slovenija naj tudi spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij** ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.

2.1.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izziv:

Glavni izzivi, s katerimi se soočajo **podjetja** v Sloveniji na področju digitalne transformacije v podjetjih:

- Slovenija je po podatkih Sursa na tretjem mestu v Evropi po deležu industrije v strukturi gospodarske dejavnosti. Med industrijska podjetja uvrščamo podjetja v dejavnostih t. i. tradicionalnih industrij, katerih rast je brez tehnološke nadgradnje in digitalne transformacije v prihodnje zelo omejena.
- Podjetja (večina do 100 zaposlenih) v Sloveniji so usmerjena v glavnem v tehnološke niše, še posebej na področju elektro, strojne in avtomobilske industrije.
- Digitalizacija tovrstnim podjetjem predstavlja strokovni in izvedbeni izziv, ker zahteva veliko sprememb v poslovanju, naložbe v tehnologijo ter nadgradnje kompetenc zaposlenih ter vodstva. Prav tako zahteva spremembo podjetniške in poslovne kulture, saj se je treba v kratkem času prilagajati na stalne spremembe.
- V takih poslovnih sistemih se dviguje tveganost manjše učinkovitosti poslovanja na dolgi rok, povečujejo se stroški naložb v posodobitev poslovnih modelov z namenom ohranjanja ravni odzivnosti na potrebe trga, prav tako prihaja do pomanjkanja usposobljenega motiviranega kadra za izvedbo digitalizacije.

Glavni izzivi, s katerimi se posebej soočajo **velika in srednje velika podjetja**:

- Potreba po reorganizaciji poslovanja iz produktivnega v inovativnega digitalnega – potreba po celoviti digitalni transformaciji poslovanja.
- Priprava ustreznih digitalnih strategij s samooceno in oceno potreb glede na število, povezanost in kompleksnost poslovnih funkcij.
- Pomanjkanje digitalnih kompetenc za širšo uporabo naprednih digitalnih tehnologij v kratkem času.
- Omejen obseg sredstev za naložbe v opremo in implementacijo naprednih digitalnih tehnologij in sistemov v podjetjih, v avtomatizacijo in robotizacijo, hkrati s potrebami po naslavljanju tehnologij četrte industrijske revolucije – 4IR (interneta stvari – IoT, velepodatki – Big data, umetna inteligenca in strojno branje – AI/ML, blockchain, kibernetska varnost, prediktivna analitika in pametno napovedovanje odločitev).
- Premalo strukturirana digitalizacija ponudbe in artiklov in prilagajanje potrebam trga s prilagajanjem ponudbe in oblikovanjem individualiziranih rešitev za porabnika s hkratnim varovanjem potrošnika.
- Regulatorni izzivi in standardi, ki jih naslavljamo tudi z ukrepi v sklopu reforme.

Na drugi strani se z izzivi soočajo tudi slovenski **ponudniki IKT** in digitalizacije:

- Podpora trenutnim rešitvam na trgu – ohranjanje »know-how« in sposobnosti podpore vsebini strank sloni na zastarelih, t. i. legacy sistemih.
- Izziv je prehod na nove rešitve, ki vsebujejo nove tehnologije, t. i. tehnologije 4IR, predvsem z vidika znanja in veščin, ki jih te tehnologije zahtevajo.
- Omejena sposobnost masovne implementacije novih rešitev pri strankah ter plačilo teh storitev in rešitev, vključno z rešitvami e-trgovine v drobnoprodajnem sektorju.
- Počasno prilagajanje novi regulativi in konkuriranje na trgu EU.

Cilji

CSR (2020 in 2021) ugotavlja, da obstaja potencial države na področju digitalizacije, ki se je pokazal s hitro uvedbo sistema dela na daljavo in rešitev spletne trgovine, ki so jih nekatera slovenska podjetja uvedla na začetku krize. Prav tako ugotavlja, da bi večja digitalizacija poslovnih modelov in proizvodnih procesov te spremembe razširila na več sektorjev gospodarstva. Nadalje pa Slovenija lahko gradi na obstoječem znanju in odličnih zmogljivostih na področju robotike, umetne inteligence in blokovne tehnologije, da bi podprla širitev digitalizacije na manj napredne, tradicionalne panoge.

Cilji, ki jih zasledujemo v zvezi z implementacijo novih tehnologij za digitalno transformacijo na ravni politik in strukturnih ukrepov za gospodarstvo:

1. Pomoč večjim podjetjem za doseganje večje učinkovitosti, produktivnosti in konkurenčnosti z uvedbo digitalnih inovacij, avtomatizacije, robotizacije in tehnologij 4IR in 5IR.
2. Pospeševanje rasti trgov digitalnih storitev s podporo ekosistemov in spodbujanje izvoza visokotehnološkega znanja.
3. Povezovanje velikih podjetij z inovativnimi start-up in scale-up podjetji za odprto inovacijsko poslovno okolje.
4. Podpora spremembam poslovnih modelov ter razvoj novih inovacijskih platform (start-up jeder) v podjetjih z namenom oblikovanja novih produktov/storitev za digitalni trg.
5. Razvoj standardov s pomočjo uporabe novih tehnologij, ki so osnova za oblikovanje regulative oziroma prilagajanja poslovnih procesov novim regulatornim zahtevam, ob hkratnem oblikovanju ukrepov za zmanjšanje administrativnih ovir z inovativnimi rešitvami (digitalna identiteta podjetij).
6. Povečanje dostopa podjetij do ustreznega testnega okolja, fleksibilizacija tehnologij in poslovnih procesov.
7. Povečanje dostopa do znanja, digitalnih kompetenc in veščin, sredstev in prostorov za testiranje/oblikovanje prototipov.
8. Pospešeno uvajanje digitalnih inovacij za fleksibilizacijo trga, kar bo vodilo v odprtost trga, nižje stroške vstopa na trg, s povezovanjem v platforme pa tudi učinkovitejši nastop in pozicioniranje podjetij na trgu.

Cilj bomo dosegli z izvedbo aktivnosti, tj. reform in naložb, ki bodo na eni strani prispevale k večji odpornosti in okrevanju gospodarstva, na drugi strani pa povečevale učinkovitost in krepile konkurenčnost in dodano vrednost gospodarstva. Z dodatnim spodbujanjem inovativnega javnega

naročanja bomo krepili tudi tehnološki sektor in ohranili pionirsko vlogo Slovenije na področju naprednih tehnologij.

V ta namen bomo naložbe usmerili v digitalno transformacijo v podjetjih, ki bodo v osnovi ciljno usmerjena na tehnološko krepitev podjetij, krepitev digitalnih kompetenc zaposlenih in transformacijo upravljavskih struktur s prilagoditvijo poslovnih modelov novim regulatornim zahtevam, kar bo vplivalo tudi na transformacijo procesov za dostop do trga in financiranja. Transformacija poslovnih funkcij za boljši dostop do trga bo tako odražala pomembne elemente predpisov EU s področja digitalnih trgov in storitev ter praktično implementacijo nove zakonodaje o avtorskih pravicah in potrošniške zakonodaje; tehnološka transformacija bo omogočala tudi prilagajanje proizvodov in storitev potrošniku, pri čemer bo skozi sledljivost in transparentnost povečana tudi varnost potrošnikov. Hkrati se bodo preoblikovale poslovne funkcije za boljši dostop do financiranja, s čimer bomo naslovili integracijo evropskih uredb v zvezi z digitalnimi financami in povečanje uporabe alternativnih virov financiranja, kar Sloveniji priporoča EK v CSR 2020. To bomo dosegli tudi z oblikovanjem nove ciljne skupine visokotehnoloških MSP in start-up podjetij, ki bodo z vstopanjem v konzorcije z večjimi tradicionalnimi podjetji in s svojo inovativno kapaciteto prispevali k hitrejši digitalni transformaciji industrije, ciljno naslovljeni tudi s tovrstnim financiranjem.

Dodatno bomo inovacijski potencial visokotehnoloških MSP in start-upov krepili z inovativnim javnim naročanjem, predvsem v segmentu javnih storitev, vključno z digitalnimi javnimi storitvami. Poleg operacionalizacije določb o inovativnih partnerstvih iz Zakona o javnem naročanju in razvoja javnih storitev, ki bodo skozi e-rešitve za enotno vstopno točko vplivale na poenostavitev postopkov in zmanjšanje administrativnih ovir za podjetja, bomo vzporedno s tem vzpostavili napredno regulatorno okolje. Sprememba zakonodaje s področja gospodarskih družb, pri čemer gre za prenos direktive glede uporabe digitalnih orodij in postopkov na področju prava družb, bo poleg drugih elementov omogočila integracijo storitev zaupanja in preverjanja identitet, kar bo poleg spremembe registrske zakonodaje vplivalo na bistveno administrativno razbremenitev podjetij, družbe in države.

Vzpostavitev enotnega registra bo skupaj z inovativno rešitvijo vzpostavitve e-identitete za podjetja (digitalne izkaznice) dodatno prispevala k povečanju učinkovitosti sistemov in storitev za podjetja. Pilotna vzpostavitev hibridnega oblaka, ki bo naslavljal predvsem procese dostopa do financiranja s strani različnih virov financiranja dokumentov in virov financiranja pa bo dodatno poenostavila postopke in izboljšala podjetjem dostop do virov financiranja. K temu bo dodatno prispevalo prilagajanje storitev hibridnih digitalnih rešitev podjetjem skozi vključitev Slovenije v izvajanje čezmejnih projektov, in sicer v konkretnem primeru z navezavo na skupno evropsko podatkovno infrastrukturo ter blockchain infrastrukturo za storitve, poleg tega pa bomo konkurenčnost slovenskih podjetij v globalnih verigah vrednosti krepili tudi z vključevanjem v čezmejni projekt na področju polprevodnikov in mikročipov, kar bo skupaj z vstopanjem v čezmejne povezave na področju investicij v podjetjih (baterije, farmacija, materiali) dodatno prispevalo k povečanju BDP ter hitremu prehodu Slovenije v dolgoročno odporno, trajnostno naravnano in konkurenčno družbo.

2.1.3. Opis reform in investicij komponente

REFORMA

A. Digitalna transformacija gospodarstva (podjetij in industrije)

Ključni izzivi

V letu 2020 je po podatkih Sursa med podjetji z vsaj 10 zaposlenimi bilo 45 % podjetij z nizkim digitalnim indeksom, 32 % podjetij z zelo nizkim, 22 % z visokim in 1 % z zelo visokim digitalnim indeksom. Stopnja digitalizacije z vidika velikosti podjetij (glede na število zaposlenih) izkazuje sledeče odstotke: med MSP je največ podjetij z nizkim digitalnim indeksom (46 % oziroma 41 %), med velikimi pa največ podjetij z visokim digitalnim indeksom (56 %). Dostop do interneta za službene namene je v letu 2020 imelo več kot 50 % zaposlenih v 46 % podjetij z vsaj 10 zaposlenimi. Glede na velikost podjetij je v segmentu MSP takih bilo 46 %, med velikimi pa 52 %. Največja pogodbeno zagotovljena hitrost prenosa najhitrejše fiksne internetne povezave podjetja je bila vsaj 30 Mbit/s pri 73 % podjetij z vsaj 10 zaposlenimi.

Kljub temu, da za srednje velika in velika podjetja velja, da se uvrščajo v skupino podjetij z razmeroma visokim digitalnim indeksom, so to večinoma tradicionalna podjetja, ki svojih poslovnih procesov še niso

preobrazila in zato obstaja tveganje razvojnega razkoraka za gospodarstvo v prihodnjih letih. Že podatek, da je 3D-tiskanje v letu 2019 uporabljalo zgolj 5 % podjetij, je relativno zaskrbljujoč. V 3 % podjetij so uporabljali lastne 3D-tiskalnike, 3 % podjetij pa so storitve 3D-tiskanja najemali pri drugih podjetjih. 15 % podjetij v proizvodnih dejavnostih je uporabljalo robote (15 industrijske in 1 % storitvene robote), v storitvenih dejavnostih pa le 2 % podjetij (1 % industrijske in prav tako 1 % storitvene robote).

Cilji

Medtem ko so nekatera industrijska podjetja že pred leti stopila na pot avtomatizacije procesov, pa je predvsem v tem delu pomembno priporočilo Evropske komisije v zvezi z obstoječim znanjem in odličnimi zmogljivostmi na področju robotike, umetne inteligence in tehnologije veriženja blokov (CSR). Smiselno je digitalno preobrazbo utemeljiti na konceptu Industrije 4.0 in intenziviranju uporabe naprednih tehnologij v skladu s konceptom pametnih tovarn, in sicer tako, da opredelimo **glavne stebre, ki prispevajo k digitalni transformaciji podjetij in industrijskega dela gospodarstva,** katerih obseg uporabe se razlikuje odvisno od velikosti podjetij, narave in vrste poslovnih procesov in dosežene stopnje digitalne zrelosti poslovnega procesa, in sicer:

1. Internet stvari (ali industrijski internet stvari – IoT ali IIoT) in strojno učenje za transformacijo operativnih sistemov (vključno z avtomatizacijo, robotizacijo, uvajanjem obogatene resničnosti – AR, virtualne resničnosti – VR, 3D tiska in aditivnih proizvodenj).
2. Umetna inteligenca in transformacija odločevalskih sistemov (vključno z načinom zbiranja – senzorika - in obdelave velikih podatkov v podjetjih, relevantnih za poslovne funkcije, distribuiranim razpolaganjem s podatki, prediktivno analitiko ter na podlagi spremembe v sistemih odločanja na vseh ravneh kibernetsko varnostjo in superračunalniki za tovrstno obdelavo podatkov).
3. Blockchain tehnologije in tehnologije distribuiranih zapisov (vključno z načini vključevanja notranjih (zaposlenih, poslovnih oddelkov) in zunanjih skupnosti (partnerjev), zapisi podatkov, digitalno identiteto podjetij, produktov, pametnimi pogodbami v smislu delovnih protokolov za avtomatično izvrševanje funkcij ipd.).
4. Platforme za povezovanje naprednih tehnologij in sinhronizacijo njihove uporabe in optimalno izvedbo digitalnih dvojčkov (interne in zunanje integracijske platforme).
5. Spodbujanje razvoja digitalnih kompetenc (infrastrukture za prenos znanja, zunanje in notranje podporno okolje za hiter prenos znanja in transformacijo izobraževalnih sistemov na dolgi rok).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Reforma je deloma institucionalne narave. Zajema tri sklope, ki so relevantni za digitalno transformacijo podjetij z vidika notranjega okolja - prilagoditve poslovnih in tehnoloških procesov znotraj podjetij - in z vidika prilagoditve podjetij na poslovanje z zunanjim okoljem (poslovni partnerji – B2B, potrošniki - B2C in javna uprava - B2G) in je namenjena hitrejšemu prilagajanju podjetij na nove okoliščine ter doseganju večje učinkovitosti in produktivnosti.

(1) **Digitalna transformacija poslovnih procesov in modelov za povečanje učinkovitosti, produktivnosti in dodane vrednosti v podjetjih**

Kljub dejstvu, da je odstotek podjetij z najvišjim digitalnim indeksom najvišji pri velikih podjetjih, pa se veliki poslovni in proizvodni sistemi še vedno soočajo z vrzeljo v povezanosti posameznih poslovnih funkcij in sinhronizaciji njihovega delovanja, kar se odraža v razmerju do trga in do njihovih poslovnih kazalcev, tako z vidika produktivnosti kot tudi z vidika učinkovitosti poslovanja. Na drugi strani nezadostno poznavanje naprednih tehnologij in pomanjkanje kompetenc v tradicionalnih podjetjih največkrat predstavlja oviro za širšo implementacijo teh tehnologij. Tretja vrzel, ki jo navajamo v povezavi s potrebo po naložbah v podjetjih, je pomanjkanje sodobne tehnološke opreme, ki bi omogočila optimalno uporabo te opreme v sistemu t. i. pametnih tovarn z bolj intenzivno integracijo naprednih tehnologij. Ta podjetja ne morejo v celoti izkoriščati prednosti ekonomije obsega in posledično povečanja produktivnosti in dodane vrednosti proizvodov.

Povečanje produktivnosti in optimizacija izkoristka tehnologij bosta na eni strani omogočena z doseganjem večjih ekonomij obsega v krajšem časovnem obdobju, k čemur bo poleg integracije novih tehnoloških rešitev prispeval tudi boljši izkoristek naprednih tehnologij. Z avtomatizacijo in robotizacijo procesov ter integracijo naprednih digitalnih tehnologij bo povečana učinkovitost procesov, s sledljivostjo inputov (relevantno za vire, materiale, znanje in informacije, ki služijo kot input za

proizvodnjo/izvajanje storitev, njihovo načrtovanje in uporabo v poslovnem procesu) in z dodajanjem vrednosti produktom in storitvam v smislu outputov v vsaki fazi poslovnega procesa (relevantno za dizajn in oblikovanje za implementacijo nelinearnih oziroma krožnih poslovnih modelov in s perspektivo dodajanja novih skupnosti uporabnikov za dosego rasti) se bodo minimizirale izgube in povečali prihranki, hkrati pa bo to podlaga za povečanje dodane vrednosti. Na tak način se bodo podjetja lahko hitreje prilagodila novim izzivom dostopa do trgov in dodajala nove trge, prilagojene po meri kupcev, ter vstopala v verige vrednosti z višjo dodano vrednostjo, s tem pa tudi integrirala nove regulatorne rešitve v dejansko implementacijo na ravni poslovanja.

Za učinkovito digitalno transformacijo podjetij bosta zato poleg prilagoditve poslovnih procesov s krepitvijo tehnološke opremljenosti pomembna zlasti dva elementa, in sicer krepitev digitalnih kompetenc zaposlenih za uporabo naprednih tehnologij in prilagajanje novim zahtevam, ki iz njih izvirajo in povezave z inovativnimi MSP in start-up podjetji. Ob dejstvu, da se digitalna znanja in veščine v najkrajšem času prenesejo in pospešeno uporabljajo prav v podjetjih, ki stopijo na pot digitalne transformacije, bo poseben poudarek na krepitvi digitalnih kompetenc in veščin ter na podpornih okoljih z »bazeni« specifičnega znanja iz naprednih tehnologij. Na drugi strani bodo k povečanju digitalnih kompetenc zaposlenih prispevala zlasti partnerstva z inovativnimi MSP in start-up podjetji, kar bo vplivalo na hitrejšo integracijo inovativnih rešitev v tradicionalnih podjetjih, integracijo koncepta odprtega inoviranja v obstoječe poslovne modele in s tem na drugi strani povečala inovacijsko sposobnost MSP in start-up podjetij in njihovo rast (prehod v scale-up fazo), vključno z obstoječimi t. i. legacy IT podjetji, kar lahko vodi v celovito spremembo poslovnih modelov, obstoječih organizacijskih struktur v smeri večje participacije zaposlenih v procesu inoviranja in transformacije, kar bo predstavljalo osnovo za oblikovanje prihodnjih poklicev.

S **Strategijo digitalne transformacije podjetij** bomo tako naslovili širšo integracijo naprednih tehnologij v podjetjih, ki izhajajo iz programa Digital Europe, izzive dinamike uvajanja naprednih tehnologij, zlasti v povezavi s potrebnimi znanji in veščinami za čim hitrejšo implementacijo teh tehnologij v poslovnih procesih. Podlaga bo tudi Europe's Digital Decade, ki določa cilje do leta 2030 na štirih področjih, in sicer v povezavi z veščinami, dostopnostjo digitalne infrastrukture, dostopnostjo do digitalnih javnih storitev in celovito digitalno transformacijo podjetij.

Na tak način bomo s strategijo naslovili tudi transformacijo poslovnih funkcij v smeri integracije rešitev za naslavljanje spremenjenega regulatornega okvira, ki izhaja iz pravnih podlag EU, pa tudi navezavo na nacionalne digitalne rešitve, ki bodo pomenile prilagoditev podpornega okolja novim izzivom in tako omogočile prehod v odporno, učinkovito in konkurenčno družbo. Strategija bo naslavljala tudi digitalno transformacijo MSP, krepitev podpornih okolij in digitalno transformacijo mest in skupnosti, katerih financiranje je predvideno v okviru ukrepov evropske kohezijske politike. Strategija bo prav tako celovito naslavljala področje digitalnih kompetenc v navezavi na ukrepe na trgu dela in na področju izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega bo strategija naslavljala področje raziskav, razvoja in inovacij, še zlasti implementacije naprednih tehnologij v demo/pilotnih, testnih in eksperimentalnih rešitvah ter v razvoju tehnologij s hitrejšim potencialom za vstop na trg. Strategija bo naslavljala tudi dimenzijo uvajanja digitalizacije pri naložbah v podjetjih in podpornih okoljih, z namenom krepitve lokalnih in dobavnih verig vrednosti (še zlasti v navezavi na e-trgovanje in e-poslovanje) in bo v povezavi z uvajanjem naprednih tehnologij v procese razogljičenja industrije naslovila prehod na zeleno in trajnostno gospodarstvo. V okviru priprave nacionalnega načrta za implementacijo »orodja za povezljivost« se bodo naslovile predvsem aktivnosti v zvezi z enotno informacijsko točko, ki jo lahko povežemo z enom registrom in e-identiteto podjetij, prav tako se bodo opredelile dobre prakse v čezmejnem prometu.

(2) **Digitalna transformacija podjetij za prilagoditev poslovnih funkcij novim regulatornim zahtevam**

Digitalna transformacija podjetij bo v veliki meri vplivala na prestrukturiranje dobavnih verig in verig vrednosti, omogočila bo ustvarjanje novih virov vrednosti, prehod iz konvencionalnih specializacij v fleksibilno prilagajanje procesov potrebam potrošnikov, izdelavo drugačnih, tudi kompleksnejših produktov, ki temeljijo na načelu t. i. masovne prilagojenosti (angl. mass customization). Prilagodljivost je pomembna tako z vidika potrošniške izkušnje kot tudi povečanja varnosti potrošnikov. Dodatno k varnosti potrošnikov prispevajo digitalne tehnološke rešitve, ki omogočajo transparentnost in sledljivost materialov, produktov in storitev.

Na tem mestu bo zato posebna pozornost namenjena integraciji EU regulatornih podlag v slovenski pravni red ter prilagoditev poslovnih funkcij v podjetjih za izboljšanje njihovega dostopa do trga in do financiranja.

(a) Potrošniška zakonodaja in varstvo potrošnikov

S prenosom direktiv (EU) 2019/771, (EU) 2019/770 in (EU) 2019/2161 bo izvedena celovita prenova potrošniške zakonodaje v Sloveniji. S tem bo vzpostavljeno okolje, ki bo podjetja skozi digitalno transformacijo spodbujalo k uporabi tistih elementov, ki jih tovrstna regulativa izpostavlja: uvajanje digitalnih rešitev pri urejanju razmerij med pogodbenimi strankami (skozi t. i. pogodbo o dobavi digitalne vsebine in digitalnih storitev) in uvajanje elementov ravnanja z blagom z digitalnimi elementi (na tem mestu so predvsem pomembni elementi, ki izhajajo iz pravic do intelektualne lastnine, patentov, licenčnin).

Dodatno bo h krepitvi sodelovanja med podjetji in uporabniki pri soustvarjanju produktov ali storitev prispevala tudi **nova Strategija potrošniške politike do 2025**, ki jo bomo v Sloveniji integrirali v regulatorni okvir do Q1 2021 in na podlagi katere naj bi se prilagodilo zakonodajo in njeno izvrševanje na področju varstva potrošnikov digitalni dobi. Sestavlja jo pet stebrov, in sicer zeleni prehod, digitalna preobrazba, pravna sredstva in izvrševanje pravic potrošnikov, posebne potrebe nekaterih skupin potrošnikov in mednarodno sodelovanje. Posebna pozornost bo namenjena opolnomočenju potrošnika za zeleni prehod, kar bo relevantno za podjetja.

(b) Dostop do trga in financiranja

Glede na to, da se z digitalno transformacijo procesov v podjetjih na novo opredeli tudi vsebina vrednosti podatkov, ki so posledica različnih dejanj v poslovnih procesih, je treba še posebno pozornost nameniti ravnanju z osebnimi podatki potrošnika, predvsem v smislu dostopnosti in razpolaganja s temi podatki, odločitvami potrošnikov o obsegu in vrsti podatkov, ki jih želijo posredovati v tržne poti, ter vrednotenju teh podatkov z vidika potrošnika (porabnika blaga, storitev). Izvajanje tehnoloških rešitev digitalne identitete in pravice porabnikov/potrošnikov do lastništva nad osebnimi podatki bo pomembno vplivalo na položaj potrošnika v razmerju do podjetij, oblikovanju njihovih prodajnih poti skozi oblike neposredne (t. i. Peer–to–Peer) komunikacije s porabnikom, kar bo na eni strani omogočalo podjetjem neposreden stik s potrošnikom, s tem pa prihranke pri stroških prodaje prek klasičnih posrednikov, na drugi strani pa bo z digitalnimi rešitvami okrepljena potrošniška izkušnja in povečana varnost in varovanje potrošnikov. Uporaba digitalne identitete potrošnikov bo torej nujno zahtevala transformacijo tržnih in prodajnih kanalov podjetij. Na tem mestu je zato relevantna učinkovita **integracija regulatornih zahtev iz evropskih regulativ v slovensko zakonodajo (**eIDAS regulativa).

Digitalna transformacija podjetij vključuje tudi transformacijo poslovnih funkcij v podjetjih, kar je še posebej relevantno za večja podjetja z več poslovnimi funkcijami. Prestrukturiranje bo omogočilo tudi prehod iz klasične oblike ponujanja izdelkov in prodaje ter oblikovanja tržnega pristopa v prehod na nove poslovne modele, ki bo omogočen s platformami, ki bodo olajšale dostop do trga, neposredno komunikacijo s kupci in znižale stroške trženja in prodaje ter omogočile ustvarjanje višje dodane vrednosti, h kateri bodo dodatno prispevale funkcionalnosti platform v smeri povezovanja velikih podjetij z malimi inovativnimi podjetji in start-upi, transformacijo tradicionalnih poslovnih modelov po principu »inside-out« in ne več »outside-in«, navezavo na digitalne oblike dostopa do trgov (kot je e-trgovina, kar tudi izpolnjuje priporočilo CSR 2020).

Digitalna transformacija podjetij bo tako predvsem pri poslovnih funkcijah in procesih, povezanih z zunanjim okoljem, neposredno povezana z regulatornim okvirom, ki bo podrobneje določal načine dostopa do platform in hkrati opredeljeval varovalne mehanizme, ki jih bo treba vzpostaviti z namenom preprečevanja tveganj prenosa podatkov v globalne platforme s t. i. vratarji (gatekeeperji), kar bo bistveno zmanjšalo tveganje nepoštenih poslovnih praks. Zato bo še posebej pomembno prilagajanje nacionalnega regulatornega okvira zahtevam EU, še posebej v navezavi na predlagane **uredbe o digitalnih trgih** (Digital Market Act) in **digitalnih storitvah** (Digital Services Act), slednje še zlasti z vidika opredelitve nabora podatkov, ki jih potrošniki dajo na razpolago protokolom in platformam, informacij na spletnih tržnicah, informacij o prilagoditvah cen na podlagi avtomatiziranega sprejemanja odločitev, prepovedi skritega oglaševanja ipd.

Dodatno bo na digitalno transformacijo podjetij vplivala integracija elementov, ki v poslovanje podjetij pri izvedbi digitalne transformacije omogočajo prilagoditev procesov poslovanja s strankami tudi z integracijo digitalnih oblik vrednosti v svojem finančnem poslovanju in v postopkih e-trgovanja (npr. kriptosredstva, žetoni). Zato bo še posebej za področje finančnega poslovanja pomembna implementacija zakonodajnih aktov EU s področja digitalnih financ v slovenski pravni red (MiCA, DORA, DLT ter Direktiva v povezavi s FINTECH, ki spreminja več direktiv), ki bo omogočila nov zakonodajni okvir, katerega cilj je vzpostaviti varen in učinkovit sistem finančnega poslovanja vseh deležnikov.

To prestrukturiranje bo omogočeno tudi s pospeševanjem digitalnih inovacij na področju digitalnih financ, ki bodo dodatno krepile inovacijski potencial start-up podjetij in MSP, s tem pa tudi fleksibilizacijo trga (specifika digitalnih podjetij: nizke ovire za vstop na trg, nizke izstopne ovire).

Področje je sicer posebej obravnavano v okviru reforme kapitalskih trgov v povezavi z naložbami v podjetjih in krepitvijo podpornega okolja, na tem mestu pa izpostavljamo zlasti del, ki je pomemben za krepitev inovacijske sposobnosti MSP in start-up podjetij tudi s pospešitvijo izvajanja digitalne transformacije javne uprave na podlagi krepitve inovativnih partnerstev. Inovativna partnerstva so institucionalizirana v Zakonu o javnem naročanju, vendar pa se v slovenskem prostoru ne uporabljajo v širšem obsegu. Spodbujanje inovativnega javnega naročanja bomo zato operacionalizirali s **Smernicami za inovativno javno naročanje** z opredelitvijo meril in postopkov, ki bodo naslavljali elemente javnega naročanja in integracijo inovativnih konceptov v javno naročanje javnih subjektov.

(3) Digitalna transformacija podjetij v navezavi na odpravo administrativnih ovir in zmanjšanje administrativnega bremena za podjetja

Digitalna transformacija predstavlja osnovo za spremembo modelov upravljanja podjetij, ki temelji na distribuiranem oziroma decentraliziranem upravljanju, ki hkrati z uvajanjem tehnoloških sprememb in s potrebo po novih znanjih uvaja tudi nov način sodelovanja. Uvajanje naprednih tehnologij bo namreč pretežno »mehanske tipe organizacij« vodilo v transformacijo v »organske tipe organizacij« (nižja raven formalizacije, pomen lokacije znanja, P2P komunikacija, visoka stopnja profesionalizacije). Z namenom podpore spremembi modelov upravljanja je predvidena tudi **sprememba Zakona o gospodarskih družbah (ZGD)**, ki bo omogočila prenos direktive EU o digitalnih postopkih in direktive o čezmejnih postopkih. Integracija evropske zakonodaje o uporabi digitalnih orodij in postopkov na področju prava družb bo pomembno vplivala na digitalno transformacijo podjetij v smeri dostopa do t. i. storitev zaupanja in preverjanja identitet ipd. To bo pomemben element zlasti v navezavi na naslednje reformne ukrepe:

(a) Področje digitalizacije javne uprave, kjer je predvidena reforma Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave, s katero bodo omogočeni osnovni pogoji za elektronsko poslovanje z državo, vključno z rešitvami na področju e-identitete, poenostavitvami pri načinu uporabe javnih storitev, razvoj varnih elektronskih predalov na državnem portalu, uvedeno obvezno e-vročanje za poslovanje med državo in poslovnimi subjekti, vzpostavljena enotna vstopna točka za poslovanje z državo tako za državljane kot za poslovne subjekte.
(b) Integracija direktive EU SDG (angl. Single Digital Gateway) z uveljavljanjem osnovnega koncepta »once only« (načelo, da se vsak podatek v register vpiše samo enkrat).
(c) **Sprememba registrskega prava**, katere cilj je, da bi se vsi poslovni subjekti v Sloveniji vpisovali v en register, ki bo skupaj z rešitvami e-Uprave za gospodarstvo bistveno prispevala k poenostavitvi postopkov podjetij v razmerju do zunanjega okolja. S prilagoditvijo in transformacijo notranjih poslovnih procesov in funkcij bodo podjetja bolj učinkovito delovala v razmerju do zunanjega okolja.

Reformni del se na tem mestu usmerja v oblikovanje enotne digitalne identitete oziroma osebne izkaznice podjetij, kar bo omogočilo boljšo dostopnost do relevantnih evidenc in s tem lažji dostop do trga; zlasti v razmerju podjetja do uporabnika njegovih proizvodov (B2C) ali do njegovih partnerjev (B2B) bo to omogočalo povečanje varnosti in zmanjšanje tveganj pri njegovem poslovanju in povečalo kakovost poslovanja.

Izvedbena določila

Strategijo digitalne transformacije gospodarstva pripravi MGRT v sodelovanju z drugimi relevantnimi ministrstvi (MJU, MIZŠ, MDDSZ, MZI, MOP). Prenos zakonodaje s področja digitalizacije v zvezi z različnimi področji in pristojnostmi bo pripravil MGRT, predvsem v delu potrošniške zakonodaje, zakonodaje s področja družb, s področja trgov in registrske zakonodaje, v sodelovanju z MJU bo

pripravljen prenos relevantnih direktiv s področja digitalnih storitev in enotne vstopne točke, v sodelovanju z Ministrstvom za finance (v nadaljevanju: MF) pa prenos zakonodajnih aktov s področja digitalnih financ v slovensko zakonodajo. Reforma na področju uvajanja enotne digitalne identitete (osebne izkaznice podjetij) bo izvedena z relevantnimi deležniki v javnem in zasebnem sektorju.

Ciljne skupine

Velika in večja srednje velika podjetja, partnerstva teh podjetij z MSP in malimi inovativnimi start-up podjetji, podjetniške skupnosti in podporno okolje.

Časovnica za reformo:

- Q4/2021: sprejetje Strategije digitalne transformacije podjetij na Vladi RS. V strategijo bo vključena tudi priprava nacionalnega načrta za implementacijo t. i. orodja za povezljivost s pripadajočo časovnico za posamezen ukrep
- Q2/2022: sprejetje Smernic za inovativno javno naročanje

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možna tveganja:

1. Počasnejše uvajanje novih tehnologij, kar lahko vpliva na doseganje mejnikov; strategija reševanja: povečanje znanja vodstvenih kadrov, povečanje zavedanja o uporabi novih tehnologij, krepitev vloge podpornih okolij.
2. Pomanjkanje ustreznega kadra za izvedbo in spremljanje; strategija reševanja: krepitev administrativnih kapacitet, poenostavitve v izvajanju.

INVESTICIJE

B. Program digitalne transformacije industrije/podjetij

Ključni izzivi

Slovenija je po podatkih Sursa ena izmed najbolj industrializiranih držav Evropske unije. Industrija ustvari 24 % BDP, vsaj še enkrat toliko storitev pa je neposredno vezanih nanjo. V Evropski uniji, kjer industrija v povprečju ustvari 17 % BDP, ocenjujejo, da vsako delovno mesto v industriji neposredno ustvarja še eno delovno mesto v storitvah. Dejstvo je, da bi se ob večjih težavah slovenskih industrijskih velikanov celotne regije znašle v izjemnih težavah. V industriji in z njo povezanih storitvah je polovica vseh delovnih mest, več regij v Sloveniji je življenjsko odvisnih od poslovanja industrijskih podjetij. Večino izvoza in v njem ustvarjene dodane vrednosti ustvarijo industrijska podjetja.

Kljub temu, da za srednje velika in velika podjetja velja, da se uvrščajo v skupino podjetij z razmeroma visokim digitalnim indeksom, pa so to večinoma tradicionalna podjetja, ki svojih poslovnih procesov še niso preobrazila in zato obstaja tveganje razvojnega razkoraka za gospodarstvo v prihodnjih letih.

Cilji

Program digitalne transformacije podjetij oziroma industrije (javni razpis) bo v prvi vrsti naslavljal (**namen** javnega razpisa):

(1) Vpliv na dvig in rast produktivnosti – z optimizacijo procesov in postopkov z implementacijo naprednih digitalnih tehnologij in komplementarnih investicij v opredmetena (oprema) in neopredmetena sredstva (znanja in veščine, ki jih potrebujejo zaposleni, ustvarjanje ustrezne podlage za nova znanja, ki bodo omogočila preoblikovanje obstoječih poklicev).
(2) Vpliv na optimizacijo in znižanje proizvodnih stroškov in stroškov izvajanja storitev ter poslovanja: s širitvijo uporabe naprednih digitalnih tehnologij se bodo posledično znižali stroški teh tehnologij, učinkovita dodelitev virov (človeških in materialnih) bo omogočila hitrejšo rast in zmanjšala stroške prerazporeditve virov in tako doseganje trajnosti v dejavnosti na dolgi rok.
(3) Vpliv na večjo konkurenčnost: s širitvijo uporabe naprednih tehnologij se bo povečala možnost vstopa novih akterjev na trge tradicionalnih industrij, ki bodo povečale možnost komercializacije inovativnih rešitev in njihove integracije v nove poslovne modele, na drugi strani pa se bo povečal pritisk na obstoječa podjetja za uporabo naprednih tehnologij v svojih poslovnih in

proizvodnih procesih. Na tak način bo omogočena večja izkoriščenost novega potenciala, prav tako pa se bo povečala tudi možnost rasti v teh panogah.

Cilj javnega razpisa: doseči večjo odpornost podjetij in zmanjšati negativne učinke krize, krepiti tako ekonomske (stroškovna učinkovitost, večja produktivnost in konkurenčnost), socialne (prispevek k ustvarjanju družbe, temelječe na znanju, s povečanjem prilagodljivosti in digitalnih kompetenc pa tudi večjo možnost prilagodljivosti in fleksibilnosti podjetij pri prerazporeditvi virov na tiste poslovne funkcije, kjer se lahko njihovo znanje in veščine optimalno izkoristi) in teritorialne kohezije, ki se bo izrazila skozi povečanje odpornosti in trajnosti podjetij, ki so hkrati tudi zaposlovalci na svojih geografskih območjih in z nadaljnjim razvojem in krepitvijo poslovanja zmanjšujejo morebitne razvojne razlike v regijah zaradi tveganja zaustavitve poslovanja.

Opis narave, vrste in obsega investicije

V skladu z navedenim namenom in cilji programa (javnega razpisa) se bodo oblikovali **sklopi meril** za izbor projektov:

1) Tehnološka krepitev za digitalno transformacijo z namenom doseganja večje učinkovitosti, produktivnosti in konkurenčnosti, ki bo naslavljala uporabo naprednih tehnologij, ki so navedene v nadaljevanju besedila. Posebna pozornost bo namenjena zmanjšanju emisij toplogrednih plinov, zato bodo uporabljene take tehnološke rešitve, ki bodo prispevale k doseganju tega cilja in ustrezno naslavljale podnebne spremembe (primer merila: projekt vključuje uporabo naprednih digitalnih tehnologij za tehnološko krepitev poslovnega procesa z namenom digitalne transformacije – merilo v navezavi na stroške opreme, podmerilo: projekt naslavlja okoljsko trajnost).
2) Povezovanje velikih podjetij z inovativnimi start-up in scale-up podjetji za odprto inovacijsko poslovno okolje in pospešeno uvajanje digitalnih inovacij, prenos digitalnih kompetenc ter povečanje dostopa podjetij do ustreznega testnega okolja, fleksibilizacija tehnologij in poslovnih procesov (primer merila: projekt predvideva konzorcije ali druge oblike povezovanja velikih ali večjih srednje velikih podjetij z MSP ali inovativnimi start-up podjetji – merilo v navezavi na stroške storitev zunanjih izvajalcev in stroške dela, podmerilo: projekt naslavlja ekonomsko trajnost).
3) Krepitev digitalnih kompetenc zaposlenih s pospešenim prenosom znanj za seznanjanje z novimi tehnologijami in njihovo aplikacijo v poslovnih procesih, podpora spremembam organizacijskih struktur in poslovnih funkcij z digitalno transformacijo (primer merila: projekt predvideva krepitev digitalnih kompetenc zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo znanja za digitalno transformacijo poslovnih funkcij, podmerilo: projekt naslavlja socialno trajnost).
4) Prilagoditev poslovnih funkcij z novimi poslovnimi modeli za fleksibilizacijo dostopa do trga in prilagoditev novim regulatornim zahtevam iz naslova potrošniške zakonodaje, digitalnih storitev in trgov ter digitalnega financiranja: oblikovanje novih produktov in storitev za digitalen trg, dostop do novih oblik trženja in prilagoditev na zahteve trga (e-trgovina), navezave na platforme, prilagoditve poslovnih funkcij digitalnemu financiranju (primer merila: projekt predvideva uvedbo inovativnih oblik dostopa do trga in trženja, podmerilo: projekt naslavlja upravljalsko trajnost).
5) Prilagoditev poslovnih funkcij z namenom poenostavitve poslovanja v povezavi z institucionalnimi in administrativnimi spremembami in poenostavitvami (e-identiteta oziroma digitalna izkaznica podjetij).

Program bo osredotočen na napredne tehnologije, in sicer:

- robotiko in avtomatizacijo procesov,
- internet stvari,
- umetno inteligenco in transformacijo odločevalskih sistemov (vključno s kibernetsko varnostjo),
- blockchain tehnologije in tehnologije distribuiranih zapisov,
- platforme za povezovanje naprednih tehnologij in sinhronizacijo njihove uporabe in optimalno izvedbo digitalnih dvojčkov (interne in zunanje integracijske platforme).

Vrsta naložbe: MGRT izvede javni razpis za izbor operacij/upravičencev. Na podlagi tega se izberejo projekti na javen, transparenten način, ki bo omogočal enakopravno kandidiranje po vnaprej opredeljenih pogojih in merilih in v katerih bodo izbrana podjetja opisala način digitalne transformacije, doseganje ciljev ipd.

V skladu s področjem intervencije 10bis so predvidene naložbe v digitalizacijo velikih podjetij (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B), v skladu s področjem intervencije 10 pa tudi v MSP.

MSP in zagonska podjetja bodo člani konzorcijev z velikimi podjetji z namenom uvajanja inovativnih rešitev v tradicionalne poslovne modele in povečanja njihove inovacijske sposobnosti.

Vrednost naložbe: 44 mio EUR nepovratnih sredstev iz NOO (34 mio EUR za velika podjetja in 10 mio EUR za MSP).

Izvedbena določila

MGRT izvede program digitalne transformacije (javni razpis za izbor projektov/upravičencev). Na podlagi tega se izberejo projekti na javen, transparenten način, ki bo omogočal enakopravno kandidiranje po vnaprej opredeljenih pogojih in merilih (merila so opredeljena v opisu investicije) in v katerih bodo izbrana podjetja opisala način digitalne transformacije, doseganje ciljev ipd.

V skladu s področjem intervencije 10bis so predvidene investicije v digitalizacijo velikih in večjih srednje velikih podjetij, v skladu s področjem intervencije 10 pa tudi v MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B) v skladu z merili za zmanjšanje toplogrednih plinov ali energetsko učinkovitost.

Na razpis se bodo lahko prijavila velika in večja srednje velika podjetja, ki bodo v konzorcijih z malimi inovativnimi ali start-up in scale-up podjetji in/ali podpornimi okolji izvedla stopenjsko ali celovito digitalno transformacijo podjetji. MSP in zagonska podjetja bodo člani konzorcijev z velikimi podjetji z namenom uvajanja inovativnih rešitev v tradicionalne poslovne modele in povečanja njihove inovacijske sposobnosti.

Program digitalne transformacije podjetij se bo izvedel na podlagi javnega razpisa, ki bo omogočal financiranje z nepovratnimi viri.

Za potrebe resnejšega prehoda Slovenije v Industrijo 4.0 se bodo podprla **srednje velika in velika podjetja**, kar vključuje:

- spodbude za razvoj individualiziranih rešitev po meri in karakteristikah proizvodnih procesov (nepovratna sredstva);
- naložbe v prenovo proizvodnih prostorov in zlasti v strojno in programsko opremo (kombinacija povratnih in nepovratnih sredstev);
- spodbude za razvoj podjetij s področja digitalnih tehnologij, za razvoj inovativnih rešitev za področja pametnih tovarn (kombinacija nepovratnih in povratnih sredstev).

Javni razpis za nepovratni del sredstev bo objavil MGRT.

Kazalniki:

- število podprtih konzorcijev: 20

Časovnica

- Objava javnega razpisa za izbor projektov (Q4 2021)
- Izvedba javnega razpisa in dodelitev sredstev (Q2 2022)
- Izvedena celovita digitalna transformacija v podjetjih (Q2 2023)

Ciljne skupine

Velika in večja srednje velika podjetja, partnerstva teh podjetij z MSP in malimi inovativnimi start-up podjetji, podjetniške skupnosti in podporno okolje. Digitalna transformacija MSP je v večji meri financirana iz VFO 2014–2020 in VFO 2021–2027. Primarno podpiranje velikih podjetij s sredstvi SOO argumentiramo kot sledi: (1) v Sloveniji je sicer 2 % velikih podjetij, nekaj več je večjih srednje velikih podjetij, ki so hkrati največji zaposlovalci, (2) dvig digitalnih kompetenc zaposlenih bo ob uvedbi digitalnih tehnologij imel v teh podjetjih največji učinek zaradi ustreznega upravljanja s človeškimi viri, (3) v strukturi gospodarstva prevladujejo proizvodne dejavnosti, ki so v letih pred krizo delovale tako, da

so presegale svoje zmogljivosti, zato se bodo z digitalno transformacijo tehnološko okrepile tudi poslovne zmogljivosti teh podjetij.

C. Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT

Cilji

Na tem mestu je predvidena naložba v informacijsko arhitekturo in pripadajoče storitve, ki bodo MGRT omogočile, da skupaj z javnimi in zasebnimi partnerji:

(1) opredeli osnovne elemente informacijske arhitekture za vzpostavitev hibridnega oblaka,
(2) opredeli osnovne pripadajoče storitve in njihove funkcionalnosti ter uporabnosti za javne in zasebne uporabnike oblaka,
(3) vzpostavi ustrezno okolje za integracijo teh storitev v procese izvajanja politik ministrstva in aktivnosti v zvezi z administrativnimi postopki s področja objavljanja, izvajanja ter spremljanja javnih razpisov, s čimer bo pilotno testirana njihova popolna digitalizacija,
(4) vzpostavi ustrezno integracijo zakonodajnih rešitev s področja registrske zakonodaje (digitalna identiteta podjetij oziroma digitalna izkaznica) tudi v navezavi na enotni poslovni register,
(5) razvije rešitev za navezavo na ostale digitalne sisteme s področja javne uprave, okolja ipd.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Naložba je institucionalne in aplikativne narave. Omogočila bo informacijsko rešitev za zmanjšanje administrativnih ovir na področju izvajanja javnih razpisov (dostop podjetij do sredstev z uporabo digitalne identitete), izvajanja projektov (zlasti v fazi spremljanja in poročanja) ter ob upoštevanju elementov, kot so varnost, sledljivost in transparentnost, naslavljala povečanje zaupanja podjetij v javne storitve.

Naložba bo prinesla naslednje koristi:

- lažji dostop podjetij do javnih storitev z uporabo digitalne identitete, še posebej zaradi poenostavljenih sistemskih procesov pri izvajanju programskih instrumentov (poenostavljeno kandidiranje na razpise, obravnava vlog, sledenje in spremljanje izvajanja in stroškov, verifikacije verodostojnosti izdatkov ipd.);
- administrativna razbremenitev podjetij in zmanjšanje birokratskih ovir, kar bo vplivalo na pravočasno izvedbo programskih dokumentov ter EU in drugih virov financiranja;
- administrativna razbremenitev zaposlenih, ki delajo na področjih teh programov in EU financiranja v javnem sektorju;
- povečanje digitalnih kapacitet in znanja vseh oseb, udeleženih v procesih izvajanja in posledično učinkovita raba virov (predvsem človeških in materialnih, slednjih zlasti tudi na način, da bo dostop omogočen tudi lokalnim skupnostim za nadaljnjo realizacijo koncepta pametnih mest in skupnosti s sredstvi kohezijske politike), dodatna znanja pa bodo pridobljena tudi na podlagi vključenosti v izvajanje čezmejnih projektov, še posebej s področja podatkovnih in blockchain infrastruktur;
- krepitev transparentnosti, preglednosti, enakega dostopa in enakih možnosti, ob hkratnem ohranjanju visokih ravni varnosti pri obravnavi podatkov v skladu z zakonodajo.

State-of-the-art varnost bo zagotovljena v skladu z varnostnimi standardi, ki jih za informacijske infrastrukture uporablja javna uprava. Rešitve se bodo iskale v smeri vzpostavitve varnega okolja za delovanje oblaka, v obliki DMZ (angl. demilitary zone) in dodelitve IP naslovov, ki so v domeni HKOM. Medtem ko bo to zagotovljeno s strani države (vključno s pridobitvijo dodatnega števila IP naslovov in stroški, povezanimi s tem), bo javno naročilo naslavljalo predvsem osnovne elemente infrastrukture, storitve, okolje za integracijo storitev v procese ter integracijo v obstoječe informacijske infrastrukture. V Sloveniji že danes obstaja nekaj podpornih konceptualnih in tehnoloških rešitev – ponudnikov infrastrukture (kot npr. telekom ponudniki, podjetja, ki ponujajo rešitve sistemskih integracij, blockchain infrastrukture, druge pripadajoče infrastrukture in storitve). Poleg osnovnih funkcionalnosti hibridnega oblaka bo namen tudi iskanje konvergence med različnimi tehnologijami, ki bodo s svojimi lastnostmi prispevale k realizaciji optimizacije postopkov in procesov na področju javnega sektorja.

Predvidena vrednost naložbe: 2,5 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

MGRT bo za oblikovanje, vzpostavitev in pilotno izvedbo hibridnega oblaka izvedel inovativno javno naročilo. Najboljše rešitve bodo izbrane v iteracijah in bodo vsebovale fazo razvoja in integracijo inovativnih rešitev z relevantnimi tehnologijami in njihovo aplikacijo v praksi.

Smernice za inovativno javno naročanje bodo opredelile postopke izbora: od identifikacije potreb po inovativnih rešitvah do opredelitve področij za aplikacijo teh rešitev v okviru konkretnega izziva oziroma področja, načina izbora: na tem mestu bomo sledili praksi predkomercialnega naročanja (angl. pre-commercial procurement) - časovnico in število iteracij z nadgradnjami rešitev v okviru izbranih predlogov projektov.

Časovnica

- Objava inovativnega javnega naročila: Q4 2021
- Vzpostavitev pilotnega delovanja hibridnega oblaka: Q2 2022

Ciljne skupine

Organi državne in javne uprave (vključno z občinami), podjetja, civilna družba

2.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Digitalna transformacija gospodarstva bo pomembno prispevala k strateški avtonomiji EU predvsem s tremi pomembnimi elementi:

(1) prispevek k ohranjanju primata EU na področju tehnološke razvitosti in digitalnega prehoda, kjer ima EU za cilj postati največji tehnološki igralec in pridobiti vodilno vlogo v primerjavi z ostalimi regijami, v prvi vrsti z ZDA in Kitajsko, zato je pomembno, da digitalna transformacija s hkratno krepitvijo lokalnih in globalnih verig vrednosti prispeva k tem ambicijam,
(2) vključitve v čezmejne, večdržavne projekte, ki bodo dodatno prispevali h krepitvi strateške avtonomije tako slovenskih kot tudi evropskih tehnoloških vertikal,
(3) zagotavljanje visoke ravni informacijske in kibernetske varnosti zlasti v primerih tehnoloških rešitev dostopa do trga in ravnanja s podatki.

2.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Za sodelovanje Slovenije v čezmejnih projektih oziroma projektih, v katerih sodeluje več držav članic EU, bo iz NOO namenjenih 10 mio EUR sredstev v okviru Programa digitalne transformacije industrije/podjetij. Vsi trije projekti se bodo izvajali v okviru komponente Digitalna transformacija gospodarstva, za kar bomo namenili 10 mio EUR nepovratnih sredstev, in sicer 5 mio EUR za projekt skupne evropske infrastrukture podatkov in storitev, za EBSI in projekt s področja mikroelektronike pa po 2,5 mio EUR za vsakega. Izvedbeni organ za Slovenijo je MGRT.

Na področju digitalne transformacije podjetij so relevantni predvsem naslednji čezmejni projekti oziroma projekti, kjer je vključenih več držav:

1. Večdržavni projekt skupne evropske infrastrukture podatkov in storitev

Projekt je del večdržavnega projekta skupne evropske infrastrukture podatkov in storitev, ki se lahko potencialno izvaja v obliki integriranih projektov skupnega evropskega interesa (IPCEI) naslednje generacije infrastrukture in storitev, kjer gre za robne (edge) zmogljivosti in shranjevanje podatkov. Slovenija je tudi podpisala izjavo o računalništvu v oblaku.

Ključni izzivi

- neizkoriščeno povpraševanje po zelo varnih, energetsko varčnih storitvah računalništva v oblaku in robnem računalništvu v realnem času,
- edinstveno strokovno znanje za posamezne sektorje,
- svetovno priznani standardi in odprtokodna kultura,
- tehnološko raznolika industrijska baza IKT z lokalnimi »koreninami«,
- ločene ponudbe, ki se ne morejo kosati z integriranimi storitvami »hiperskalerja«,

- težave pri širitvi izven nacionalnih trgov - nizke naložbe glede na globalno konkurenco.

Cilji

Splošni cilji:
- vzpostaviti naslednjo generacijo energetsko varčne infrastrukture in storitev od Edge do Cloud,
- doseči močno rast v Evropi,
- izvajati vrhunske industrijske in storitvene primere uporabe, ki se lahko hitro širijo,
- povečati kibernetsko varnost oblačne infrastrukture in storitev.

Evropski koncept naslednje generacije oblakov temelji na treh stebrih:
- Evropa mora postati vodilna v transverzalnih domenah - do leta 2025 bi morala biti evropska industrija oblakov globalno prepoznavna po tehnološki vodilni vlogi, konkurenčnosti in uporabi teh treh področij, ki oblikujejo rešitve na globalni ravni. To bo tudi mogoče doseči z naslednjimi horizontalnimi elementi: podnebna nevtralnost in učinkovitost virov, kibernetska varnost, interoperabilnost in storitve večjega števila sektorjev in ponudnikov.
- Širitev in obnova infrastrukture in storitev na ravni Evrope - za doseganje ciljev glede uporabe procesiranja podatkov, dostopnosti in povezovanja enotnega trga morajo naložbe povečati gostoto, učinkovitost oblakov in robnih naprav in zmogljivosti po vsej Evropi, izboljšati integracijo v omrežja za povezljivost in optimizirati aktivnosti procesiranja podatkov z najboljšimi v svojem razredu in programsko opremo za upravljanje. To je mogoče doseči s horizontalnimi elementi kot so infrastruktura podatkovnih centrov in vozlišč naslednje generacije, pametna in trajnostna mrežna integracija in medsebojna povezanost (od oblaka do roba) in zelo varno ter energetsko varčne tehnologije, temelječe na razmerju od oblaka do roba.
- Oblikovati in omogočiti suverene in sektorsko specifične storitve končnim uporabnikom - evropski uporabniki bi morali imeti možnost izbire storitve v oblaku - od IaaS do SaaS, ki izpolnjujejo njihove zahteve glede odprtosti, varnosti, interoperabilnosti in suverenosti podatkov ter pospešujejo specifične primere uporabe. To je mogoče doseči s horizontalnimi elementi kot so integracijske infrastrukturne storitve (vključno z npr. kvantnim računalništvom, AI in blockchain infrastrukturo), storitve platforme z visoko dodano vrednostjo, aplikacije in podatkovne storitve.

Opis projekta

Slovenija bo pozorno spremljala in sodelovala pri dejavnostih večdržavnega projekta skupne evropske podatkovne infrastrukture in storitev, ki se lahko izvaja v obliki potencialnega IPCEI za naslednjo generacijo infrastrukture in storitev v oblaku in izvajanju projekta, ki naslavlja tako potrebe na področju raziskav, razvoja in inovacij (R&R&I) kot tudi podpore pri prvemu uvajanju v industrijo (FID).

Glavno jedro oblaka Value-Chain Cloud Edge:
1. Zbiranje komponent infrastrukture za povezano obdelavo podatkov (opredelitev naprav, upravljanje naprav, Mesh-API, vdelana programska oprema).
2. Struktura medsebojnega povezovanja in omrežne povezanosti (programsko definirano omrežje (SDN), ORAN, dinamično prilagodljiva pasovna širina, izbira poti, orkestracija mobilnega roba).
3. Temeljne funkcionalne storitve (vgrajeni operativni sistem Continuum v realnem času, avtomatiziran operacijski sistem (npr. uravnoteženje obremenitve, optimizacija virov, funkcije medsebojnega povezovanja kot storitve (dinamično prilagodljiva pasovna širina, ultra nizka latentnost), virtualizacija, podatkovna infrastruktura za kritične storitve, celovita varnost).
4. Upravljalna platforma in storitve pametne obdelave (operacijski sistem uporabniške mreže (cev CI / CD), upravljanje in orkestracija (npr. spremljanje), izvajanje/vmesna programska oprema, storitve pametne obdelave (npr. analitika, vizualizacija, psevdonimizacija, storitve monitoringa…), pametne storitve integracije.
5. Primeri FiD in prototipične uporabe (potencialni sektorski industrijski kupci, upravni ekosistemi, posredniki (ponudnik robov, ponudnik oblaka,…), FID za predstavitev funkcionalnosti, odprtosti in interoperabilnosti).

Izvedbena določila (način izvajanja)

Mehanizem izvajanja IPCEI je opredeljen z režimom državnih pomoči. Gre za celovit projekt, ki bo upošteval naslednje zahteve:

- odprtost za sodelovanje vseh držav članic, ki želijo sodelovati,
- izbor sodelujočih podjetij/projektov, da bi izpolnili vse zahteve IPCEI; npr. izbor prek odprtih pozivov (to je pozitiven indikator),
- sodelovanje EK pri oblikovanju IPCEI (to je pozitiven indikator),
- intenzivno sodelovanje med državami članicami za skupno oblikovanje projekta, zagotovitev integracije in tudi sodelovanja med podjetji znotraj EU,
- usklajevanje časovnice držav članic (npr. proračunske obveznosti),
- dobro koordinirano upravljanje celotnega projekta, da se zagotovi integracija različnih podprojektov v integriran projekt in učinkovit prispevek vseh akterjev k splošnemu cilju IPCEI.

Slovenija je marca 2021 objavila Poziv za izkaz interesa, ki se je zaključil 8. 4. 2021 in zainteresirana podjetja iz panoge povabila na EU delavnico. Delavnica je bila izvedena 7. 4. 2021. Zainteresirane stranke iz industrije se udeležujejo tudi dvotedenskih informativnih sej. Razpis za predloge projektov bo objavljen po nacionalni razpravi in posvetovanjih z nacionalnimi zainteresiranimi stranmi. V tretji četrtini leta 2021 bo organiziran t. i. matchmaking dogodek na ravni EU, ki bo vzpostavil in okrepil sodelovanje med industrijskimi partnerji, ki sodelujejo v IPCEI. Projekti bodo izbrani v skladu s predlogom tehnološkega IPCEI predhodno opredeljene verige vrednosti in v skladu z elementi, ki jih določa projekt, ki bo posredovan v potrditev.

Sodelovanje držav članic

Sodelujoče države: Francija, Nemčija, Italija, Španija, Belgija, Madžarska, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Poljska in Slovenija.

Ciljne skupine

Podjetja, vlade, inovativna zagonska podjetja, MSP.

2. Projekt: Evropska blockchain infrastruktura storitev (EBSI), ki je skupna infrastruktura EK, na katero se države članice vključujejo preko vozlišč na nacionalni ravni.

Slovenija je prejela pozitivno oceno na razpisu CEF – Telekom za pridobitev sredstev za vzpostavitev vozlišča, s čimer bomo vzpostavil ustrezno infrastrukturo za blokovne verige in s tem omogočili bolj zanesljive čezmejne nacionalne in lokalne storitve. Glede na to, da projekt predstavlja potencial za nove inovacije, se bo z oblikovanjem ustreznega podpornega okolja lahko povečal tudi inovacijski potencial MSP in start-up podjetij.

Evropska infrastruktura blokovnih storitev (EBSI) je večdržavni projekt EU, katerega cilj je uvesti energetsko učinkovito, z zasebnostjo okrepljeno in varno infrastrukturo, ki temelji na verigi blokov za zagotavljanje čezmejnih javnih storitev po vsej EU, uporabljajo pa jo lahko nacionalni in lokalni organi in zasebna podjetja.

Ključni izzivi

- Blockchain/DLT se v javnem in zasebnem sektorju ne uporablja dovolj. Uporaba tehnologije veriženja blokov v javnem sektorju je odvisna od tehnoloških rešitev, varnosti in zrelosti tehnologije.
- Uporaba Blockchain/DLT tudi v industriji še vedno ni dovolj razširjena. Prepoznavnost tehnologije in uporabnost se povečata s skupnimi čezmejnimi storitvami in infrastrukturo.

Cilji
- okrepiti uporabo EBSI s krepitvijo uporabe EBSI v javnem sektorju,
- razširiti uporabnost EBSI z integracijo infrastrukture z nekaterimi nacionalnimi infrastrukturami skozi z aplikacije,
- izboljšati inovacije s tehnološkimi rešitvami v zgodnjem uvajanju tehnologije Blockchain,
- ustvariti primerno podporno okolje za izmenjavo znanja, pridobivanje veščin in najboljših praks.

Opis projekta

Slovenija bo pozorno spremljala in sodelovala pri dejavnostih evropskega blokchain partnerstva, da bi zagotovila skladen okvir za politiko in sodelovanje v celotni EU za EBSI in s tem povezane dejavnosti. Z vidika EU je pomembno, da financiranje pospešuje in povečuje uporabo EBSI po vsej EU, s čimer je mogoče doseči interoperabilnost, obseg in večje donose za javni sektor, podjetja in državljane. Prispeva tudi k posodobitvi in razširitvi vodilnih mehanizmov za obnovo in odpornost.

Aktivnosti

(1) V zvezi z EBSI bomo podprli nadgradnjo vozlišč in dodajanje novih vozlišč v omrežje. To bo omogočilo vključevanje novih ciljnih skupin prebivalstva (vključno z državljani in organizacijami), skupaj z razvojem dodatnih primerov uporabe, ki jih bodo dodatno podprle pobude za zgodnje uporabe blockchain infrastrukture.

(2) V zvezi z nadgradnjo EBSI skupaj z nadgradnjo nacionalnih infrastruktur bomo povezali in integrirali nacionalne blokchain infrastrukture vsaj treh držav članic EU in nacionalne infrastrukture z EBSI povezali s primeri uporabe na področju digitalnih identitet in drugih ustreznih področij. Glede nadgradnje EBSI skupaj z nadgradnjo nacionalnih infrastruktur bomo izvedli povezovanje in integracijo nacionalnih blokovnih infrastruktur z EBSI v sodelovanju z drugimi državami članicami (z vsaj dvema državama članicama EU) s primeri uporabe, ki bodo obravnavali zlasti digitalne identitete, dopolnili dejavnosti, ki so se že začele v okviru EBSI. Ukrep bo obravnaval prihodnjo uporabo vozlišč EBSI na trajnosten način v Sloveniji in prispeval k skupni evropski podatkovni infrastrukturi.

(3) V okviru dopolnilnih dejavnosti iz programa Digital Europe bo program Early Adopsters podpiral inovativne MSP in zagonska podjetja v Sloveniji pri razvoju nekaterih primerov uporabe, ki se bodo izvajali na infrastrukturi. Skupaj s tem bo podprto okolje za prenos znanja in veščin obravnavano z ustanovitvijo kompetenčnega centra za veriženje blokov v Sloveniji kot dopolnilni ukrep programa Digitalna Evropa.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Podpora bo prispevala k oblikovanju, gradnji in uvajanju vozlišč in aplikacij EBSI, zlasti na nacionalni ravni, z namenom integracije in interoperabilnosti po vsej EU, kar bo podprlo digitalno preobrazbo javnih in drugih storitev. Ta podpora bo v obliki dotacije za financiranje znašala približno 500.000 - 700.000 EUR za nepovratna sredstva na ravni javnih ustanov. Izognili se bomo dvojnemu financiranju z drugimi sredstvi iz evropskih skladov, npr. z zagotavljanjem, da financiranje RRP preide na dodatna vozlišča ali dodatno obdobje in/ali v skladu s pravili skladov (če je na voljo).

Podpora bo prispevala tudi k pilotni integraciji vsaj treh nacionalnih blokovnih infrastruktur in integraciji omrežja v EBSI in omogočala implementacijo obstoječih in novih aplikacij; še posebej bo naslavljala digitalno identiteto podjetij. Uporabljene bodo čezmejne rešitve razvoja primera uporabe digitalne identitete za podjetja. Ta podpora bo v obliki nepovratnih sredstev za financiranje znašala približno 500.000 - 700.000 EUR za PoC in pilotno fazo integracije nacionalnih blokovnih infrastruktur in nadgradnjo integracije z EBSI. Ker je to nova dejavnost za načrtovanje, gradnjo in uvajanje čezmejnih infrastruktur ter njihovo vključitev v EBSI, tveganje dvojnega financiranja ni pomembno. Državna pomoč ni pomembna zaradi javnega značaja naložbe.

V primeru programa zgodnjih uporabnikov bo podpora v obliki nepovratnih sredstev. Izbrani bodo zgodnji uporabniki, ki bodo pokrivali nekatere inovacijske izzive pri razvoju in sprejemanju rešitev na verigi blokov na različnih področjih, pomembnih za javni sektor in zasebna podjetja. Razvite bodo rešitve za obravnavanje različnih področij, kot so zdravstvo, socialno varstvo - izkaznica socialne varnosti, izobraževanje - diplome, fintech, zelene rešitve za energetsko učinkovitost z uporabo obnovljivih virov energije, pametna mesta in skupnosti, krožno gospodarstvo, pametna in trajnostna mobilnost, kmetijstvo in sledljivost materialov, turizem, druga pomembna posebna področja, ki bodo prispevale tudi k izvajanju EBSI aplikacij, ki bodo usklajene z EBP. Pravila o državni pomoči bodo ustrezna (shema »de minimis«). Tveganje dvojnega financiranja bomo zmanjšali z razmejitvijo v aktivnostih, ki jih pokrivajo različni programi. Preverjalo se bo že pridobljeno financiranje za projekte pri posameznih prijaviteljih, spremljanje teh projektov, z enolično določitvijo digitalne identitete podjetij in sledenjem stroškov pa bomo dodatno omogočili preverjanje dvojnega financiranja.

Razvoj podpornega okolja bo pospešila vzpostavitev kompetenčnega centra na področju veriženja blokov za izmenjavo znanja in informacij, usposabljanja in izpopolnjevanja posameznikov in podjetij. Ta podpora bo v obliki nepovratnih sredstev (400.000 - 600.000 EUR). Državna pomoč ni pomembna, ker je javnega značaja. Tveganje dvojnega financiranja ravno tako ni pomembno.

Sodelovanje držav članic

Vse države članice že sodelujejo in upravljajo projekt EBSI prek evropskega blockchain partnerstva. Številne države članice so izrazile namero, da EBSI podprejo s sredstvi iz nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, nekateri od teh pa so še v fazi priprave. Poleg tega bodo vsaj tri države članice prispevale k integraciji nacionalnih infrastruktur blockchain in integraciji z EBSI (Italija, Španija in Slovenija).

Ciljne skupine

Vlada, državni uslužbenci, inovativna zagonska podjetja, MSP, podjetja, državljani. Podjetja (MSP) lahko koristijo nove poti do dostopa do financiranja. Državljani in podjetja lahko zlahka dokažejo pristnost in celovitost dokumentov ali uradnih potrdil. Javni organi si lahko zaupanja vredne podatke delijo učinkoviteje. Delavci lahko s potrjeno vstopnico za socialno varnost lažje dostopajo do storitev in dokažejo, da popolnoma upoštevajo zakonodajo in pravila. Državljani se lahko digitalno identificirajo in si delijo pooblastila, kot so diploma ali potrdilo o vseživljenjskem učenju, se prijavijo na univerzo ali prosto delovno mesto brez obremenjujočega postopka preverjanja in z večjo gotovostjo glede veljavnosti informacij.

3. **Večdržavni projekt Nizkoporabni procesorji in polprevodni čipi, s katerim se bomo vključili v povezavo na ravni EU, kar bo slovenskim podjetjem olajšalo dostop do mednarodnih trgov in prispevalo k znanju in razvoju ter povečanju tehnološke avtonomije na ravni Evrope. Tudi ta projekt bo prispeval k povečanju inovacijskega potenciala podjetij.**

Z vključitvijo v navedene čezmejne projekte se bodo izvajale naslednje aktivnosti: obveščanje in komunikacija z zainteresirano javnostjo, vzpostavitev dodatnih vozlišč za infrastrukturo in njihovo polno delovanje, razvoj lokalnih aplikacij, vzpostavitev peskovnika (sandboxa) in vključitev določenega števila start-up podjetij, razvoj testnih rešitev, razvoj podpornih programov v obliki podatkovnega stičišča.

Ključni izzivi

Evropski voditelji so prepoznali potrebo po širšem ekosistemu mikroelektronike: »Države članice podpisnice se dogovorijo, da bodo sodelovale, z namenom krepitve evropske verige vrednosti elektronike in vgrajenih sistemov.«

- Ustvariti pogoje za močno, za prihodnost pripravljeno in na krize odporno evropsko vrednostno verigo za mikroelektroniko, ki bo sposobna dobavljati elektronske komponente in sisteme za pomembne evropske industrije na koncu prodajne verige. To bo pomagalo preprečiti tržne nepopolnosti in zmanjšalo tveganje za motnje zaradi zunanjih šokov.
- V letih 2020/2021 se je dostop do čipov spremenil v vsaki industriji v katerem koli evropskem sektorju. Čeprav se mikroelektronika zanaša na trgovino in sodelovanje po vsem svetu, so danes globalne dobavne verige medsebojno neusklajene.
- Vplivi podnebnih sprememb, npr. vplivi ekstremnih vremenskih pojavov na kritične infrastrukture, kot sta oskrba z energijo ali upravljanje z vodo.
- Geopolitične napetosti in nepredvidene svetovne trgovinske motnje pritiskajo na dobaviteljske verige čipov.
- Druge svetovne regije vodijo ambiciozno industrijsko politiko, krepijo svoje domače akterje in off-shore tuje proizvajalce.
- Vlaganja v nove digitalne in zelene tehnologije ter kritične industrijske sektorje so potrebna, da bi premagali strukturne pomanjkljivosti in zagotovili odpornost evropskega gospodarstva in družbe na prihodnost.

Cilji

- Okrepiti zmogljivosti pri načrtovanju in povečati avtonomijo in odpornost verig vrednosti polprevodnikov v EU in Sloveniji.
- Glavni poudarek bo na digitalni obdelavi podatkov in komunikaciji z doseganjem energetske učinkovitosti v smeri trajnostnih ciljev.
- Povezovanje nacionalnih in evropskih procesov s prekrivajočimi se krogi dela (industrijski krog, krog držav članic, skupni krog EU).
- Okrepiti verigo vrednosti za mikroelektronike z (1) modularnim pristopom (orodja in oprema, materiali, oblikovanje, izdelava, pakiranje in testiranje), ki sledi potrebam industrije, (2) opredelitvijo novega razvoja skozi opredelitev ekosistema mikroelektronike, (3) povezovanjem celotnega ekosistema mikroelektronike v Evropi.

Opis projekta

Slovenija bo pozorno spremljala in sodelovala pri dejavnostih IPCEI na področju mikroelektronike in prispevala k integriranemu skupnemu evropskemu ekosistemu v Evropi.

Veriga vrednosti mikroelektronike Value-Chain sledi industrijskim potrebam in potrebam potrošnikov po novih izdelkih in storitvah:

1. Orodja in oprema, materiali in oblikovanje so lahko relevantni na naslednjih možnih razvojnih področjih: oblikovanje procesorskih jeder in čipov AI za različne vertikalne trge, oblikovanje čipov za komunikacije (5G, 6G in druga).
2. Proizvodnja, pakiranje in testiranje lahko zajema razvoj naprednih polprevodniških procesov, napredno embalažo za 2D/3D heterogeno integracijo, nizko porabo energije, trajnostno elektroniko.
3. Druga ustrezna področja: proizvodne tehnologije in orodja, vrhunski procesorji, pospeševalniki, HPC, odprtokodna strojna oprema, sistemska integracija (zaznavanje, povezljivost, fotonika), nove arhitekture (vključno z nevromorfnimi, kvantnimi računalniki, AI, IoT in blockchain).
4. Jedra za uporabo (avtomobilska, robotska, vesoljska) za različne aplikacije na področju pametne mobilnosti, pametnih mest in skupnosti, pametnih tovarn.

Za Slovenijo so relevantna predvsem področja oblikovanja čipov za komunikacije, razvoj naprednih polprevodniških procesov, sistemska integracija in jedra za uporabo za različne aplikacije na področju pametne mobilnosti, pametnih mest in skupnosti, pametnih tovarn.

Konkurenčna evropska industrija za mikroelektroniko, ki želi naslavljati navedene vertikale, mora upoštevati naslednje glavne elemente:

- funkcionalne inovacije v korist končnega uporabnika,
- tehnološki zagon za uvedbo takšnih funkcionalnih inovacij v izdelek,
- nadzor dobaviteljskih verig s proizvodnjo ključnih izdelkov na področju mikroelektronike in z njo povezanih sistemov,
- učinkovita uporaba virov za trajnostno in krožno gospodarstvo,
- usposabljanje, izobraževanje in razvoj človeških virov/strokovnjakov, potrebnih za te dejavnosti.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Mehanizem izvajanja IPCEI določa režim državne pomoči. Integriran projekt bo upošteval naslednje zahteve:

- odprtost za sodelovanje vseh držav članic,
- izbor sodelujočih podjetij/projektov, da bi izpolnili vse zahteve IPCEI; izbor na podlagi odprtih pozivov,
- sodelovanje EK pri oblikovanju IPCEI,
- intenzivno sodelovanje med državami za skupno oblikovanje projekta, zagotovitev integracije in sodelovanja med podjetji znotraj EU.

Slovenija je aprila 2021 že objavila Poziv za izkaz interesa in na delavnico povabila zainteresirana podjetja iz panoge. Zainteresirane strani iz industrije se udeležujejo tudi dvotedenskih informativnih sej. Razpis za predloge projektov bo objavljen po nacionalni razpravi in posvetovanjih z nacionalnimi zainteresiranimi stranmi. Organiziran bo t. i. matchmaking dogodek na ravni EU, ki bo vzpostavil in okrepil sodelovanje med industrijskimi partnerji, ki sodelujejo v IPCEI. Projekti bodo izbrani v skladu s predlogom predhodno opredeljene verige vrednosti in v skladu z elementi, ki jih določa projekt.

MGRT bo v Uradnem listu RS objavil javno povabilo za podjetja k posredovanju projektnih predlogov, z vključenimi pogoji in merili za kandidiranje, ki bodo skladni s pogoji in merili integriranega projekta.

Ciljne skupine

Interesne skupine v industriji (velika podjetja, inovativna zagonska podjetja, MSP), zainteresirane strani na področju raziskav in akademskega sveta, vlada, državljani.

2.1.6. Zelena dimenzija komponente

Strukturna sprememba predvideva digitalno transformacijo industrijskih subjektov in podjetij, ki sodijo v t. i. tradicionalne industrije, za katere je značilno, da imajo zastarele tehnologije, ki posredno ali neposredno prispevajo k obsegu ogljičnega odtisa v okolju, v katerem delujejo. Pomembno je, da se spodbuja integracija rešitev naprednih in inovativnih start-up podjetniških iniciativ in projektov v tradicionalne sektorje gospodarstva, s čimer se doseže trajnostni in učinkoviti razvoj. Z uvedbo digitalne transformacije tovrstnih podjetij se bo omogočil tudi dostop do naprednih, čistih tehnologij, ki bodo bistveno zmanjšale ogljični odtis in prispevale k zelenim rešitvam. S tem pa se zagotavlja tudi skladnost s programom EU Green Deal.

Doseganje cilja zeleno se bo zagotavljalo z merili, ki bodo poleg uporabe naprednih tehnologij zahtevala zagotovitev trajnosti. Merilo, ki bo v sklopu obeh reform izvedeno v okviru trajnosti, bo obsegalo ekonomsko, okoljsko in socialno trajnost. Digitalna transformacija podjetij pomeni tudi snovno in energetsko učinkovitost ter s tem prispevek k cilju »zeleno«.

Merilo, relevantno za okoljsko trajnost bo oblikovano kot sledi: rezultati projekta vplivajo na doseganje okoljske trajnosti in pri tem odgovarjajo na izzive prehoda v krožno gospodarstvo. Pri oblikovanju industrijske verige vrednosti se upravičenec lahko osredotoči na oblikovanje industrijske verige vrednosti, ki prispeva k zmanjšanju porabe surovin in energije v proizvodnih procesih na ravni vključenih podjetij (zmanjševanje rabe materialov, vode, energije, zmanjševanje nastalih odpadkov in emisij, valorizacija odpadnih surovin, optimizacija logistike in distribucije) in/ali na ravni produkta/storitve (npr.: sprememba poslovnega modela v smislu prodaje storitve namesto produkta; podaljšanje življenjske dobe produkta, vključno s spremembo zasnove za lažje vzdrževanje in/ali razgradnjo; zmanjševanje porabe energije/vode/ materialov v času delovanja produkta/storitve; zmanjšanje količin uporabljenih materialov, vgrajenih v izdelek, uporaba materialov, ki niso toksični, redki in/ali se jih da reciklirati/so že sekundarne surovine; uporaba obnovljivih materialov in energije; zmanjšanje količin embalaže, itd.) ter Industrije 5.0 (npr. ali se oblikuje taka industrijska veriga vrednosti, ki ima manjši negativni vpliv na okolje, ali projekt upošteva okoljske obremenitve v življenjski dobi in predvideva podaljšan življenjski cikel produkta/storitve z uporabo nelinearnega oziroma krožnega poslovnega modela, ali so upoštevane okoljske obremenitve v življenjski dobi končnega produkta, ali projekt predvideva izvedbo t. i. brownfield investicije namesto greenfield naložb).

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Program digitalne transformacije industrije/podjetij	**010bis - Digitalizacija velikih podjetij (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)** (34 mio EUR) **010 - Digitalizacija MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)** (10 mio EUR)	0 %
Investicija: Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT	**010 - Digitalizacija MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi**	0 %

	podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)	
Čezmejni projekti: - IPCEI-CIS - EBSI - IPCEI -Microelectronis	***/***	0 %

2.1.7. Digitalna dimenzija komponente

Strukturna sprememba v celoti prispeva k digitalnemu konceptu preobrazbe podjetij in industrijskih subjektov, s tem pa tudi k njihovi odpornosti, povečanju produktivnosti in konkurenčnosti, kar jim na dolgi rok omogoča trajen obstoj in stalno rast. S predvidenimi uporabami naprednih tehnologij, kot so vpeljava (industrijskega) interneta stvari – (I)IoT, konceptualizacija in ravnanje z velepodatki – big data, umetna inteligenca in strojno branje – AI/ML, blockchain, kibernetska varnost, prediktivna analitika in pametno napovedovanje odločitev, je prav tako skladen s cilji Digital Europe.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Program digitalne transformacije industrije/podjetij	**010bis Digitalizacija velikih podjetij (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)** (34 mio EUR) **010 - Digitalizacija MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)** (10 mio EUR) Naložbe v digitalizacijo velikih podjetij, v sodelovanju z MSP in start-up podjetji (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem, z vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B).	100 %
Investicija: Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT	**010 - Digitalizacija MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B)** Gre za pilotni projekt inovativnega zelenega javnega naročanja.	100 %
Čezmejni projekti: - IPCEI-CIS - EBSI - IPCEI - Microelectronis	**021 quarter - Naložbe v napredne tehnologije, kot so: obrati za visokozmogljivostno računalništvo in kvantno računalništvo/kvantne komunikacijske zmogljivosti (vključno s kvantnim šifriranjem); oblikovanje in proizvodnja mikroelektronike ter sistemska integracija; naslednja generacija evropskih podatkovnih zmogljivosti, zmogljivosti v oblaku in zmogljivosti računalništva na robu (infrastrukture, platforme in storitve); virtualna in razširjena resničnost, visoka tehnologija in druge digitalne napredne tehnologije. Naložbe v zaščito digitalne dobavne verige** (7,5 mio EUR - IPCEI-CIS in IPCEI - Microelectronis) **010 - Digitalizacija MSP (vključno z e-trgovanjem, e-poslovanjem in v omrežje povezanimi poslovnimi procesi, vozlišči za digitalne inovacije, živimi laboratoriji, spletnimi**	100 %

	podjetji ter zagonskimi podjetji na področju IKT, B2B) (2,5 mio EUR - EBSI)	

Kazalniki za poročanje bodo povzeti ali po GRI indeksu poročanja ali po kazalnikih poročanja za cilje trajnostnega razvoja OZN.

2.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Blažitev podnebnih sprememb: napredne tehnologije zaradi svojih lastnosti bistveno vplivajo na učinkovitost izvajanja poslovnih procesov, ki omogočajo boljšo izrabo virov, manj odpadka virov, boljšo izrabo poslovnih kapacitet in s tem manjši vpliv na okolje.

Prehod na krožno gospodarstvo: z uporabo naprednih tehnologij je omogočen napredni dizajn (v funkciji tehnologije), ki omogoča upoštevanje krožnega principa v celotnem življenjskem ciklu materiala.

Digitalne rešitve vplivajo tudi na zmanjšanje izpustov CO_2, ker z optimizacijo proizvodnje ali izvajanja storitev prispevajo k večjemu nadzoru nad porabo energije, omogočajo rešitve alternativne rabe energije in s tem vplivajo na zmanjšanje onesnaževanja.

Kontrolni listi se nahajajo v prilogi NOO.

2.1.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Digitalna transformacija gospodarstva (podjetij in industrije)

- Q4/2021: sprejetje Strategije digitalne transformacije podjetij na Vladi RS. V strategijo bo vključena tudi priprava nacionalnega načrta za implementacijo t. i. Orodja za povezljivost s pripadajočo časovnico za posamezen ukrep
- Q2/2022: sprejetje Smernic za inovativno javno naročanje na Vladi RS
- Q2/2022: 200 podjetij z dodeljeno e-identiteto

Investicija: Program digitalne transformacije industrije/podjetij

- Q2/2022: podpisane pogodbe s podjetji, izbranimi na javnem razpisu za izbor projektov za digitalno transformacijo podjetij
- Q2/2022: število konzorcijev z izdelano digitalno strategijo (izvedena prva faza digitalne transformacije podjetij) - 20 konzorcijev podjetij z izdelano digitalno strategijo
- Q2/2023: število podprtih konzorcijev, ki so izvedla celovito digitalno transformacijo - 20 podprtih konzorcijev podjetij, ki so izvedla digitalno transformacijo

Investicija: Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT

- Q2/2022: vzpostavitev in testno delovanje hibridnega oblaka – testno delujoč hibridni oblak, ki zagotavlja infrastrukturo in osnovne storitve

Čezmejni projekti

Projekt 1: IPCEI – CDI

- Q2/2021**:** naslednja generacija infrastrukture v oblaku in storitev (MCP za skupne podatkovne infrastrukture in storitve) - Objava poziva k izkazu interesa v zvezi z novim projektom za oblak naslednje generacije (objavljen poziv)
- Q2/2024: naslednja generacija infrastrukture v oblaku in storitev (MCP za skupne podatkovne infrastrukture in storitve) - sedem nacionalnih infrastruktur in rešitev za storitve procesiranja podatkov razvitih in vključenih v pilotno fazo

Projekt 2: EBSI

- Q2/2022: EBSI (European Blockchain Services Infrastructure) - število vozlišč, odprtih na nacionalni ravni – osem vozlišč
- Q4/2022: EBSI (European Blockchain Services Infrastructure) - število storitev, ki se izvaja na EBSI – šest storitev

Projekt 3: IPCEI - Mikroelektronika

- Q2/2021: mikroelektronika (MCP za procesorje in polprevodniške čipe): dokončan seznam potencialno sodelujočih podjetij v skupnem projektu
- Q2/2023: mikroelektronika (MCP za procesorje in polprevodniške čipe) - začetek izvajanja najmanj treh projektov

2.1.10. Financiranje in stroški

Investicija: Program digitalne transformacije industrije/podjetij

Za potrebe resnejšega prehoda Slovenije v Industrijo 4.0 se bodo podprla **srednje velika in velika podjetja**, kar vključuje:

- spodbude za razvoj individualiziranih rešitev po meri in karakteristikah proizvodnih procesov,
- naložbe v prenovo proizvodnih prostorov in zlasti v strojno in programsko opremo,
- spodbude za razvoj podjetij s področja digitalnih tehnologij, za razvoj inovativnih rešitev za področja pametnih tovarn.

Predstavitev okvirne višine stroškov za posamezne aktivnosti v primeru javnega razpisa za digitalno transformacijo gospodarstva (vrednost nepovratnega dela na podjetje bo od najmanj 1 mio EUR do največ 2,5 mio EUR, če želimo v okviru razpisa podpreti vsaj 20 konzorcijev):

- **stroški priprave digitalne strategije**: povprečni strošek zunanjih izvajalcev v skladu s cenikom svetovanj GZS in glede na strokovne ocene obsega dela znaša 60.000 EUR na podjetje. K temu strošku se doda strošek dela zaposlenih v podjetju, ki sodelujejo z zunanjimi izvajalci pri pripravi digitalne strategije (dva zaposlena s področja razvoja in vsaj en tehnični kader za 30 dni po metodologiji ARRS) - skupni strošek zaposlenih v podjetju za pet poslovnih funkcij za pripravo strategije znaša okoli 70.000 EUR. Ocenjeni skupni strošek za pripravo digitalne strategije znaša 130.000 EUR.
- **Stroški nakupa opreme (opredmetena, neopredmetena sredstva)**: v strošek nakupa opreme uvrščamo stroške v povezavi s senzoriko in prilagoditvami obstoječe opreme ter nakupi nove strojne in programske opreme in strojev za avtomatizacijo, robotizacijo, pripravo infrastrukture za implementacijo interneta stvari (IoT), integracijo rešitev umetne inteligence in strojnega učenja, integracijo v blockchain platformo): na podlagi historičnih podatkov iz primerljivih razpisov (Digitalna transformacija MSP, Demo/Piloti II) lahko sklepamo, da se stroški nakupa opreme gibljejo med 15 % in 30 % vrednosti projekta oziroma za digitalno transformacijo velikih in večjih srednje velikih podjetij 45 % vrednosti projekta, kar v primeru naložbe v višini 1 mio EUR pomeni 450.000 EUR, v primeru naložbe v višini 2,5 mio EUR pa okoli 1,12 mio EUR.
- **Stroški razvoja in implementacije**: strošek, povezan z razvojem in implementacijo digitalne transformacije, ocenjujemo med 40 % in 42 % celotne vrednosti projekta (ocenjena vrednost je opredeljena na osnovi historičnih podatkov iz preteklih razpisov (Digitalna transformacija MSP, Demo/Piloti II) in se deli v razmerju med zunanjimi ponudniki in zaposlenim razvojnim in tehničnim kadrom v razmerju 50:50. V primeru najnižje vrednosti naložbe ti stroški tako znašajo 420.000 EUR (210.000 EUR za zunanje izvajalce, 210.000 EUR za zaposlene v razvoju in tehnični kader, od tega se uveljavlja 15 % posrednih stroškov na strošek dela).
- 15 % se opredeli v skladu s pravili za standardne lestvice upravičenih stroškov za posredne stroške na stroške dela.

Stroški na čezmejnih projektih

a) Projekt 1: IPCEI – CDI

Del tega financiranja bo namenjen sofinanciranju dejavnosti za IPCEI - načrtovano financiranje: 5 milijonov EUR nepovratnih sredstev.

- Stroški za razvoj infrastrukture: 720 delovnih dni strokovnjakov x 1.000 EUR/strokovnjak na delovni dan = 720.000 EUR
- Stroški za razvoj in integracijo storitev: 3.360 delovnih dni x 1.000 EUR/strokovnjak na delovni dan = 3.360.000 EUR.
- Stroški opreme: do 1 milijon EUR

b) Projekt 2: EBSI

Del tega financiranja se bo uporabil za sofinanciranje dejavnosti EBSI, ki jih v obdobju 2021–2024 obravnava program Digitalna Evropa. Del financiranja bo uporabljen za sofinanciranje dejavnosti EBSI - načrtovano financiranje: 2,5 milijona EUR nepovratnih sredstev.

- Stroški za aktivnost (1): nakup opreme (HW/SW) za odpiranje vozlišč, začetek obratovalne faze in dodatne obremenitve službe za pomoč uporabnikom (Helpdesk): 70.000 EUR na vozlišče za opremo in do 10.000 na vozlišče (ocenjene vrednosti so primerljive z vrednostmi, odobrenimi v CEF-Telecom Call for Blockchain).
- Stroški za aktivnost (2) PoC faza: integracijski stroški: prilagoditev obstoječe infrastrukture = dva strokovnjaka x 1.000 EUR na delovni dan x 30 dni = 60.000 EUR (povprečna ocena). Pilotna faza (vsaj tri podfaze: integracija nacionalne infrastrukture, integracija primerov uporabe, integracija v EBSI) = 720 delovnih dni x 1.000 EUR na delovni dan = 720.000 EUR.
- Stroški za aktivnost (3): Program zgodnjih uporabnikov - na splošno je odvisen od pogojev, ki jih določi razpis ES za projekte prek programa Digital Europe. Najvišja pomoč mora biti v skladu s sistemom državne pomoči »de minimis«. Predvideni upravičeni stroški: za načrtovanje in razvoj primera rešitve/uporabe, preizkušanje in izvajanje primera uporabe na EBSI in omrežnih čezmejnih infrastrukturah = 200.000 EUR na primer uporabe (100.000 EUR financira SOO in 100.000 EUR financira program Digital Europe).
- Stroški za aktivnost (4): ustanovitev in delovanje EU/nacionalnega kompetenčnega centra. Državni prispevek (najmanj 50 %) do 600.000 EUR za obdobje treh let bo namenjen izvajanju programov usposabljanja, preizkusnega okolja, delavnic in drugih izobraževalnih dejavnosti, dogodkov, promociji verige blokov za javne ustanove, podjetja, državljane.

c) Projekt 3: IPCEI - Mikroelektronika

Del tega financiranja bo uporabljen za sofinanciranje dejavnosti IPCEI - načrtovano financiranje: 2,5 milijona EUR nepovratnih sredstev.

- Stroški razvoja infrastrukture: 1.920 delovnih dni x 1.000 EUR/strokovnjak na delovni dan = 1.920.000 EUR
- Stroški opreme: do 580.000 EUR

Skupaj stroški za čezmejne projekte: **10 mio EUR**

Investicija: Vzpostavitev hibridnega oblaka na MGRT

Razvoj enotne digitalne identitete podjetij in hibridnega oblaka (osebne izkaznice za podjetja) predvideva naslednje stroške v zvezi aktivnostmi, ki se bodo izvedle v zvezi s tem:

- strošek opredelitve IT arhitekture, opredeljen na podlagi metodologije, uporabljene v prijavi na CEF – Telekom za EBSI vozlišče ter v skladu s cenikom GZS za stroške dela je skupni strošek 1.920.000 EUR.
- Strošek razvoja in aplikacije storitve zajema strošek razvoja in strošek usposabljanja za uporabo aplikacije: v skladu s cenikom GZS je ocenjena vrednost za tehnološki tim 480.000 EUR za šest mesecev.
- Strošek helpdeska za uporabo hibridnega oblaka: 100.000 EUR (metodologija povzeta po prijavi na CEF – Telekom za EBSI vozlišče ter v skladu s cenikom GZS za stroške dela).

Strošek vzpostavitve in delovanja hibridnega oblaka je v celoti namenjen financiranju storitev zunanjih izvajalcev in ne vključuje stroškov dela zaposlenih na MGRT. Izvedeno bo inovativno javno naročilo, s pomočjo katerega bomo izbrali konzorcij, ki bo omogočil celovito rešitev z uporabo konvergenčnih tehnologij in različnih tehnoloških rešitev.

Strošek naložbe znaša **2,5 mio EUR**.

Viri stroškov:

- Metodologija ARRS: ARRS - Zakoni, predpisi, normativni akti - Uredba o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti financirane iz Proračuna Republike Slovenije
- Javni razpis »DEMO PILOTI II 2018« (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-demo-piloti-ii-2018/)

- https://www.gzs.si/zbornica_poslovno_storitvenih_dejavnosti/vsebina/O-zbornici/Cene-svetovalnih-storitev
- https://ec.europa.eu/inea/en/connecting-europe-facility/cef-telecom/apply-funding/2020-blockchain

2.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: Digitalna preobrazba

2.2. Komponenta 2: Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave (C2 K2)

2.2.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: digitalizacija, gospodarstvo, javna uprava, družba, uporabnik

Cilj: komponenta bo omogočila ustrezen odziv na kritične pomanjkljivosti v digitalizaciji javnega sektorja, ki so se (dodatno) razgalile v času epidemije covid-19: nezadosten nabor, dostopnost ali kakovost e-storitev, nezadostna in zastarela IT oprema, premajhna kapaciteta omrežnih povezav in računalniške IT infrastrukture, ki ne zadošča za povečan obseg digitalnega poslovanja.

V okviru komponente je predvidenih šest reform: (1) Okrepitev upravljanja digitalne preobrazbe javne uprave, (2) Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave, (3) Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi, (4) Posodobitev upravnih procesov za uspešno digitalno preobrazbo, (5) Zagotavljanje kibernetske varnosti in (6) Prehod v gigabitno družbo ter osem naložb na raznolikih področjih, ki presegajo področje javne uprave in posegajo v polje delovanja javnega sektorja (*gigabitna infrastruktura; modernizacija digitalnega okolja javne uprave ter krepitev digitalnih znanj in spretnosti javnih uslužbencev; digitalizacija notranje varnosti; izobraževanja, znanosti in športa; okolja in prostora; kmetijstva, prehrane in gozdarstva; kulture ter pravosodja).*

Reforme in naložbe bodo:

- s sprejetjem **strategije razvoja digitalnih javnih storitev** in vzpostavitvijo **Sveta za razvoj IT** izboljšale upravljanje in koordinacijo digitalizacije na državni ravni, ki se bo lahko merila v obliki dodatne optimizacije v povezovanju rešitev ter zmanjšanju tveganj pri izvajanju projektov;
- **izboljšale digitalno povezljivost** z vlaganjem v širokopasovno infrastrukturo;
- zagotovile odlično uporabniško izkušnjo prebivalcev z razvojem **horizontalnih in interoperabilnih e-storitev** javne uprave, z vključevanjem uporabnikov v sam razvoj e-storitev ter upoštevanjem potreb, ki izhajajo iz življenjskih dogodkov;
- uvedle **e-identiteto,** enotno spletno vstopno točko do e-storitev ter druge nujne pogoje za vzpostavitev okolja za širšo uporabo e-storitev javne uprave;
- **povezale organizacije javnega sektorja** (povečale kapaciteto pretoka informacij ter povezale podatkovne baze, omogočile medorganizacijsko izmenljivost, skladno politiko upravljanja podatkov in uporabo naprednih tehnologij);
- z vzpostavitvijo Kompetenčnega centra in dvigom digitalnih ter drugih kompetenc prihodnosti **izboljšale usposobljenost zaposlenih;**
- **posodobile, optimizirale in digitalizirale upravne procese** za uspešno digitalno preobrazbo;
- s sprejetjem in izvajanjem strategije kibernetske varnosti **povečale varnost uporabnikov** IT in IT sistemov.

Komponenta digitalne preobrazbe javnega sektorja je rezultat sodelovanja sedmih ministrstev, petih organov v sestavi ali služb ter več kot desetih javnih zavodov ter agencij, ki bodo reforme in naložbe tudi izvajali, v pripravo je bilo vključenih 90 posameznikov.

Trajna sprememba oziroma reforme bodo izvedene postopno do konca leta 2026, njihov rezultat pa bodo posodobljene in digitalizirane storitve za uporabnike, posodobljena IT infrastruktura (državni oblak naslednje generacije, dograjena širokopasovna infrastruktura), optimizirani in digitalizirani procesi javne uprave ter s tem vzpostavljeni pogoji za učinkovitejši način delovanja uradnikov in drugih strokovnjakov javnega sektorja. V razvoj sodobnih digitalnih storitev bodo v vseh fazah življenjskega cikla vključeni uporabniki, digitalne storitve pa bodo dosegle vsaj 20 % prebivalstva Slovenije v različnih življenjskih situacijah.

Digitalna preobrazba je ključna za okrevanje države po pandemiji covid-19, zato bo Slovenija z načrtovanimi reformami in naložbami podprla razvoj novih, naprednih, digitaliziranih e-rešitev in digitalnih storitev naslednje generacije ter hkrati okrepila in posodobila digitalno infrastrukturo za delovanje le-teh.

Predlagane reforme in naložbe neposredno naslavljajo naslednja področja (flagships):

- **Modernizirati** – z vlaganjem v razvoj digitalne infrastrukture, večjo povezljivost in varnost sistemov in v razvoj naprednih ter uporabniku prijaznih digitalnih rešitev in storitev na različnih področjih v javni upravi.
- **Povezati** – z zagotovitvijo ustrezne IKT infrastrukture, ki bo omogočala uporabo naprednih tehnologij podjetjem, gospodinjstvom in družbi, da se le-ti preobrazijo v pametne sisteme, uporabijo in ali razvijejo pametne rešitve, storitve in produkte.
- **Preusposabljati in izpopolnjevati** – z dvigom usposobljenosti uslužbencev javne uprave za uporabo digitalnih storitev in tehnologij.

Ocenjeni stroški: 260,17 mio EUR

Reforme in naložbe bodo v celoti krite iz nepovratnih sredstev NOO. Ob tem je treba upoštevati, da ocenjene potrebe po digitalizaciji večkratno presegajo razpoložljiva sredstva iz NOO, zato bodo ukrepi financirani tudi iz drugih virov. V okviru te komponente pa so naslovljena najbolj podhranjena področja digitalizacije, ki bodo imela velik in hiter vpliv na uspešnost izvedbe digitalne preobrazbe javnega sektorja in javne uprave.

2.2.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Na tem mestu opisujemo glavne izzive, s katerimi se sooča javna uprava, ki predstavljajo ovire za hitrejšo in bolj učinkovito digitalno preobrazbo.

- **Pomanjkljiva infrastruktura IKT:** sem sodijo zlasti izzivi, ki izhajajo iz pokritosti celotnega ozemlja Slovenije z ustreznimi širokopasovnimi povezavami naslednje generacije, ki v tem trenutku še niso zagotovljene po celotnem teritoriju države. Prebivalci se soočajo z večplastno problematiko dostopnosti do ustreznih podpornih struktur za izvajanje ključnih poslovnih funkcij. Z vse večjo stopnjo digitalizacije in povečanim obsegom e-storitev za državljane, gospodarstvo in javni sektor, so obstoječe kapacitete podatkovnih centrov ovira za nadaljnjo rast. V državni upravi je imelo pred epidemijo pogoje za delo na daljavo le 7.000 uslužbencev. Ob koncu prvega vala smo uspeli zagotoviti 18.000 dostopov, infrastrukturo smo povečali za 100 % ter dodatno nabavili 11.000 avtentikacijskih sredstev. ARNES je beležil 100 % povečanje uporabe storitev s področja izobraževanja.
- **Odsotnost standardov na področju poslovno - informacijske arhitekture:** skladen in na enotnih izhodiščih temelječ razvoj zalednih in uporabniških aplikacij ter informacijsko podprti poslovni procesi v javni upravi so temelj digitalne preobrazbe javne uprave. Tudi s stališča znižanja stroškov za razvoj in vzdrževanje informacijskih rešitev in infrastrukture je standardizacija nujna. Hkrati so viri, ki naj bi zagotavljali IT svetovanje in pomoč resorjem pri snovanju novih resorsko specifičnih digitalnih rešitev, praktično neobstoječi, zaradi česar so resorji prepuščeni sami sebi.
- **Nepovezan in neenoten razvoj e-storitev:** obstoječe rešitve še niso v celoti oblikovane interoperabilno, na uporabniku prijazen in samopostrežen način. Stopnja razvoja elektronskih storitev je po posameznih sektorjih trenutno zelo različna, izziv predstavlja pospešeno dvigovanje stopnje digitalizacije storitev v sektorjih, ki trenutno zaostajajo. Poleg tega se kaže potreba po povezovanju storitev tako na medsektorski državni ravni kot tudi po povezovanju storitev lokalne in državne ravni, v tem kontekstu pa je treba zagotoviti višjo stopnjo interoperabilnosti digitalnih rešitev. Informacije o storitvah ter elektronsko opravljanje storitev (ki so na voljo) so uporabnikom trenutno na voljo na več kot desetih ključnih državnih portalih in množici ostalih portalov na lokalni ravni. Z vidika digitalizacije javnih storitev je po DESI indeksu (angl. Digital Economy and Society Index) na EU ravni Slovenija leta 2020 zasedla 16. mesto, kar je nekoliko pod povprečjem EU.
- **Nizka raven uporabe e-storitev javnega sektorja:** trenutno je delež uporabe spletnih storitev javne uprave relativno nizek. Najpomembnejši razlogi za to stanje vključujejo odsotnost enotne digitalne identitete, zapleteno uporabo obstoječih načinov preverjanja identitete državljanov (200.000 izdanih e-identitet), nizko stopnjo digitalizacije e-storitev, necelovite spletne storitve,

nepovezane storitve različnih državnih organov za ureditev istega življenjskega dogodka, premalo vzpostavljenih elektronskih varnih predalov in aktivnih e-podpisov, premalo možnosti vpogleda v lastne podatke in stanje zadev, nizko zaupanje uporabnikov pri rabi spletnih storitev in slabo poznavanje in premalo učinkovito promocijo obstoječih elektronskih storitev. Le 20 % imetnikov potrdil o elektronskem podpisu le-te uporablja za e-storitve javne uprave. V preostalih delih javnega sektorja je situacija še slabša.

- **Nizka stopnja zrelosti interoperabilnostnega sistema upravljanja podatkov**: razvoj interoperabilnega sistema upravljanja s podatki je pomanjkljiv. V javni upravi strateški podatkovni okvir in etični standardi za medorganizacijsko izmenljivost še niso vzpostavljeni, s čimer bi podprli učinkovitejše odločanje in večjo uporabo **naprednih tehnologij** (npr. umetna inteligenca, poslovna inteligenca, internet stvari)**.** Po meritvah OECD (2019) se Slovenija uvršča na 17. mesto med 33 državami po Digital Government Indexu. Pod povprečjem smo na področju rabe podatkov in proaktivnosti (26. mesto).
- **Pomanjkljive kompetence uporabnikov in zaposlenih v javni upravi:** pogoj za zaupanje v e-storitve in večjo rabo teh storitev so ustrezne kompetence uporabnikov in sistematična skrb za razvoj kompetenc javnih uslužbencev. Na podlagi merjenja DESI 2020 je Slovenija pod evropskim povprečjem na področju digitalnih kompetenc osnovnih internetnih uporabnikov in na področju naprednih znanj, omeniti je treba tudi starostno strukturo javnih uslužbencev ter državljanov – ta je visoka, kar povečuje digitalni razkorak.
- **Nepovezano in podhranjeno področje kibernetske varnosti:** trenutno stanje na področju kibernetske varnosti ne more v zadostni meri slediti najnovejšim trendom in rešitvam. Organizacijski okvir deležnikov s področja kibernetske varnosti se vzpostavlja, vendar ne dosega pričakovanj glede uporabe najsodobnejših tehnologij in formiranja specializiranih ekip varnostnih strokovnjakov za njegovo okrepitev in dviga na ustrezno raven, ki bi zagotavljala največjo možno mero varnosti delovanja informacijskih sistemov in storitev ter varovanja podatkov.
- **Pomanjkljivo upravljanje investicij in projektov:** ob odsotnosti informacijske podpore sočasno načrtovano spremljanje snovanja, priprave, izvedbe, sprememb ter zaključevanja investicijskih (večjih in manjših) projektov ni omogočeno. To otežuje realno in vzdržno razporejanje virov, potrebnih za učinkovito izvedbo projektov ter uspešno upravljanje portfelja projektov in naložb.
- **Načrtovanje in razvoj državne informatike sta neustrezna:** vizija in strategija razvoja državne informatike sta pomanjkljiva, ni prisotnega koordinacijskega telesa pri načrtovanju razvoja državne informatike, enotna točka za usklajevanje aktivnosti na operativni ravni ni vzpostavljena. Ugotovitve meritev Benchmarkinga (2019) kažejo povprečno stopnjo digitalizacije in uporabe interneta v družbi ter nas uvrščajo med države z nekonsolidirano e-upravo.

Izzivi na področju digitalizacije se odražajo tudi v CSR oziroma priporočilu Sveta Evropske unije v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2020 in mnenju Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2020 (z dne 20.5.2020, COM(2020) 524). Med prednostnimi izzivi je izpostavljena potreba po uvedbi uporabniku prijaznih storitev e-uprave in digitalnih javnih storitev, potreba po ponovni uporabi širokega nabora podatkov javnega sektorja, izboljšanje digitalnih znanj in spretnosti uslužbencev ter povečanje zaupanja ljudi v spletne transakcije in njihovo varnost. Dokument s priporočili Sveta EU CSR 2019 izpostavlja počasnost, CSR 2020 pa nujnost digitalne preobrazbe.

Glede na analize EK, pripravljene za specifičnost Slovenije izhaja, da se uvrščamo pod povprečje držav EU in se razvijamo počasneje kot ostale države. Predvsem zaostajamo na področju uporabe naprednih digitalnih tehnologij (DESI indeks 2020). V Sloveniji je na voljo širok nabor osnovnih digitalnih oziroma spletnih storitev za podjetja, a je uporaba teh storitev manjša od povprečja EU (SLO 77 %, EU 88 %). Med razlogi za slabšo razširjenost sta nizko zaupanje in neobstoj edinstvenih in varnih digitalnih identifikatorjev.

V okviru preliminarnega poročila o ekspertnem pregledu slovenske digitalne javne uprave v letu 2020 OECD navaja, da je treba več storiti za poenostavitev uporabniške izkušnje pri dostopu do storitev različnih ponudnikov prek različnih kanalov. OECD opozarja na odsotnost sistemske urejenosti upravljanja podatkov in njihove izrabe v podporo odločanju. Predlaga spodbujanje digitalne kulture ter vlaganja v izobraževanje z namenom dviga digitalnih kompetenc. Z vidika upravljanja je izpostavljena potreba po okrepitvi vizije in analitičnega pristopa v podporo digitalni preobrazbi javnega sektorja ter izboljšanje koordinacije pri digitalizaciji, kar bi omogočilo centralno vodenje, usmerjanje razvoja rešitev, procesov in storitev.

Cilji

Priporočilo Sveta Evropske unije v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2020/2019 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2020/2019 je, da osredotoči naložbe na zeleni in digitalni prehod ter krepi digitalna znanja in spretnosti. Skladno z navedenim priporočilom sta cilja NOO pospešitev digitalne preobrazbe javne uprave in njenih sistemov ter uvedba uporabniku prijaznih storitev e-uprave in drugih digitalnih javnih storitev, s čimer bodo izpolnjeni pogoji za dodatno zmanjšanje upravnih bremen za podjetja in povečanje zaupanja ljudi v spletne transakcije in njihovo varnost. To bomo zagotovili s/z:

- **vzpostavitvijo okolja za uspešno digitalno preobrazbo**, kar vključuje:
    - zagotovitev osnovnih pogojev za e-poslovanje državljanov (uvedba nacionalnega elektronskega identifikatorja, varen elektronski predal);
    - odpravo administrativnih ali normativnih ovir za posodobitev postopkov, ki jih omogoča digitalna tehnologija;
    - konsolidacijo vstopnih točk za lažji in preprostejši dostop do e-storitev;
    - postavitev skupnega okvira upravljanja podatkov za njihovo kakovostno, transparentno, varno in zakonito razpoložljivost ter vzpostavitev podatkovnih prostorov (tudi skladno z DGA – uredbo o upravljanju podatkov, PSI direktivo in izmenjavo podatkov v javnem sektorju);
- **razvojem naprednih, uporabniku prijaznih e-storitev države**, kar vključuje:
    - skladen in enoten razvoj e-storitev z boljšo izrabo podatkov in naprednih tehnologij (npr. umetna inteligenca), modeliranjem procesov in njihovo optimizacijo;
    - razvoj interoperabilnih, uporabniku prijaznih in e-storitev, skladnih z uredbama GDPR in SDG;
    - vključevanje uporabnikov mobilnih in namiznih aplikacij in lastnikov procesov pri razvoju digitalnih storitev;
    - odpiranje in promocijo uporabe državnih podatkov za razvoj gospodarstva in celotnega ekosistema.
- investicijami v **IKT infrastrukturo** za krepitev e-uprave, podatkovne ekonomije, raziskovalno-razvojnih potencialov na področju umetne inteligence in nato njene monetizacije v gospodarstvu, visokozmogljivega računalništva, pospešene digitalizacije podjetij, stalno dvigovanje digitalnih kompetenc zaposlenih, zagotovitev ustrezne kakovosti izobraževanja na daljavo, ustreznih kompetenc učiteljev za poučevanje na daljavo ter zadostnih ustreznih orodij in infrastrukturnih kapacitet oziroma opreme, vzpostavitev trajnostne visokozmogljive podatkovne hrbtenice, repozitorijev za odprte podatke ter dvig podatkovnih kompetenc ipd.**,** kar vključuje vlaganja v širokopasovno infrastrukturo naslednje generacije in bo pozitivno vplivalo na stopnjo gospodarske rasti ter višjo zaposlenost in produktivnost;
    - vzpostavitev modernega podatkovnega centra državne informatike, ki bo povečal kapacitete in zagotovil temelje za nemoteno delovanje in visoko razpoložljivost e-storitev in podatkov vsem upravičenim deležnikom;
    - zagotovitev boljših in hitrejših komunikacijskih povezav, ki bodo ustvarile pogoje za razvoj, delovanje in širšo uporabo e-storitev;
    - zagotovitev ustrezne IKT opreme za izvajanje nalog javne uprave.
- dvigom **digitalnih znanj in spretnosti** v javni upravi, kar vključuje:
    - vzpostavitev kompetenčnega centra državne uprave;
    - izvedbo splošnih in specialističnih usposabljanj uslužbencev za krepitev kompetenc s področja digitalnih veščin.
- **povečanjem kibernetske varnosti,** kar vključuje:
    - sprejem in izvajanje nove strategije kibernetske varnosti;
    - izvedbo IT varnostnih rešitev in mehanizmov, ki bodo izkoriščali potenciale najsodobnejših naprednih kibernetskih varnostnih tehnologij;
    - vzpostavitev celovitega organizacijskega okvira kibernetske varnosti, v katerem bodo zagotovljene sodobne kibernetske varnostne tehnologije in orodja z namenom odzivanja na varnostne grožnje v realnem času;
    - vzpostavitev nacionalne kvantne infrastrukture za varen prenos šifrirnih ključev za potrebe državnih organov, kasneje tudi za druge nosilce kritične infrastrukture;
- **izboljšanjem upravljanja** digitalne preobrazbe javne uprave, kar vključuje**:**
    - vzpostavitev enotnega koordinacijskega telesa med različnimi deležniki javnega sektorja, tj. **Sveta za razvoj informatike** v Republiki Sloveniji, ki bo strateško koordinacijsko telo za usklajevanje vseh aktivnosti razvoja informatike v državni upravi. S tem bomo omogočili skladno načrtovanje in razvoj državne informatike ter vplivali tudi na širši ekosistem;
    - vzpostavitev **enotnih standardov in arhitekturnih rešitev** za ustrezno IT svetovanje in podporo sektorjem pri načrtovanju sektorsko specifičnih aplikacij v obliki generičnih

tehnoloških zahtev ter standardiziranih tehnoloških platform, ki bodo predstavljala enotna izhodišča za razvoj aplikacij (poslovno informacijska arhitektura). Za delo na tem področju bodo usposobljeni poslovno-informacijski IT arhitekti (angl. Enterprise IT Architect), ki bodo predstavljali most med poslovnimi analitiki in IT specialisti pri načrtovanju e-storitev;

- povečanje **učinkovitosti upravljanja IT projektov**. Zagotovili bomo učinkovit sistem upravljanja projektov in naložb z vzpostavitvijo portfelja projektov in investicij v IT, ki bo omogočal načrtovanje razvoja in investicij na področju IT, spremljanja njihove izvedbe ter načrtovanje in optimizacijo izrabe razpoložljivih virov v ustrezni projektni in portfeljski organizacijski strukturi.

Nacionalni strateški kontekst

Reforme in naložbe, ki so namenjene za izvedbo komponente, imajo podlago v naslednjih nacionalnih strateških dokumentih:

- Digitalna Slovenija 2020 – Strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020 (v pripravi je sprememba),
- Strategija razvoja javne uprave 2015–2020,
- sprejet vladni Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020 (v prenovi za naslednje obdobje do 2025),
- Strategija digitalnih javnih storitev 2020-2030, ki je trenutno v pripravi.

Slovenija doslej ni imela posebne strategije za področje digitalnih javnih storitev, temveč so bile tovrstne vsebine zajete v strategiji javne uprave, katere obdobje veljavnosti se je izteklo z letom 2020. Glede na dejstvo, da je potreba po digitalni preobrazbi javne uprave čedalje bolj izrazita, je za obdobje 2021-2030 treba sprejeti krovni dokument z določitvijo strateških usmeritev, ciljev in ukrepov na področju digitalnih javnih storitev. Slovenija je opredelila ključne strateške prioritete (SP) in cilje (C), ki jih bo deloma podprla z nacionalnim načrtom reform in naložb za okrevanje in odpornost v okviru področij (flagships) modernizirati, povezati ter preusposabljati in izpopolnjevati.

Strateške prioritete in cilji so naslednji:
SP-1: Uporabnikom prijazne in enostavne digitalne storitve

- C1 Uporabnik v središču digitalnih storitev
- C2 Digitalna identiteta za varno uporabo storitev
- C3 Učinkovito upravljanje in skupen razvoj digitalnih storitev

SP-2: Podatki za boljše storitve in odločanje

- C4 Podatki v skrbi države so temelj njenih storitev
- C5 Boljša izmenjava in raba podatkov za uporabniku prijazne storitve
- C6 Napredne tehnologije za odgovorno odločanje in poslovanje

SP-3 Varno, zaupanja vredno in vključujoče digitalno okolje

- C7 Zanesljiva in fleksibilna digitalna infrastruktura
- C8 Država varuje vaše podatke
- C9 Izboljšujemo digitalne kompetence

Komplementarnost

Na ravni države bo na MF vzpostavljen organ za izvajanje NOO, ki bo pristojen za preprečevanje dvojnega financiranja in nadzor porabe proračunskih sredstev. Komplementarnost je predvidena pri sodelovanju v okviru mednarodnih (čezmejnih) projektov, kar je izpostavljeno pri opisih. Pri načrtovanju VFO 2021-2027 se je že upoštevala razdelitev ključnih projektov med NOO in VFO 2021-2027 na način, ki preprečuje podvajanje.

2.2.3. Opis reform in investicij komponente

Namen reform in naložb je pospešiti digitalno preobrazbo javne uprave in javnega sektorja z namenom dostopa in zagotavljanja uporabniku prijaznih ter varnih digitalnih storitev. Izkušnja s pandemijo covid-19 je dodatno izpostavila šibkosti in izzive, povezane z digitalizacijo, ter nujnost digitalizacije na vseh področjih, tudi v državni upravi, saj je digitalna državna uprava predpogoj za agilno odzivanje na spremembe in učinkovito nudenje e-storitev tako prebivalcem kot podjetjem.

Reforme so oblikovane kot komplementarni del celote:
1. Okrepitev upravljanja digitalne preobrazbe javne uprave
2. Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave
3. Posodobitev upravnih procesov za uspešno digitalno preobrazbo
4. Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi
5. Zagotavljanje kibernetske varnosti
6. Prehod v gigabitno družbo

Naložbe so razdeljene na t. i. horizontalno področje, ki pokriva ključne elemente delovanja državne informatike in jo upravlja MJU, ter sektorska področja, ki so nujna za zagon strukturnih sprememb in digitalne preobrazbe. Glede na izkušnje pri poslovanju javne uprave v Sloveniji je bolj učinkovito, da so sredstva dodeljena na ravni resorja in ne združena po npr. naravi naložbe oziroma tipa stroška. Tako je odgovornost delegirana na raven izvajalca, tj. ministrstva (z izvajalskimi agencijami), ki se, kot je razvidno iz nadaljevanja besedila, lahko loteva zelo raznolikih izzivov s področja digitalizacije.

Na vseh ravneh se bo spodbujalo (s pomočjo Sveta za razvoj informatike, upravljanja portfelja projektov in poslovno-informacijske arhitekture) združevanje združljivega, optimizacijo IT horizontalnih gradnikov ter sodelovanje, ki ga bo NOO omogočal in financiral.

Poseben poudarek bo namenjen vzpostavitvi sistemskega interoperabilnostnega okvira upravljanja in uporabe podatkov. Treba je nadgraditi sistemsko ureditev in interoperabilnost celotnega spektra vsebine upravljanja podatkov - zaprtih, tistih, ki niso osebni, a tudi ne javni, in odprtih, ki predstavljajo poslovne podatke, nujno potrebne za podporo poslovnim procesom javne uprave. Končni cilj celovitega upravljanja podatkov, še posebej ukrepov za zagotavljanje medopravilnosti (interoperabilnosti) ter nadaljnjih uporab in deljenja podatkov je, da so kakovostni podatki na razpolago tistim, ki imajo legalno in legitimno pravico do njihovega vpogleda in uporabe informacij za nadaljnje delo (odločanje, upravljanje, napovedovanje ipd.). Na ta način bomo sistematično pripomogli k izboljšanju delovanja tega področja ter dosegli večjo učinkovitost in transparentnost poslovanja.

Elektronske storitve bomo razvijali v sodelovanju z različnimi deležniki (starejšimi, mlajšimi in ljudmi s posebnimi potrebami), ki se v proces vključujejo prek društev in organizacij. Pri tem bomo upoštevali tudi zakonodajo s tega področja, kot npr.:
- Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA), ki ureja ukrepe za zagotovitev dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij za vse uporabnike, zlasti za uporabnike z različnimi oblikami oviranosti. V teku je izvedba zunanje presoje prilagojenosti spletišč temu zakonu in posledično tudi EU zakonodaji (Accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies) in standardu WCAG 2.1 s tega področja;
- Uredba (EU) 2018/1724 Evropskega Parlamenta in Sveta o vzpostavitvi enotnega digitalnega portala za zagotavljanje dostopa do informacij, do postopkov ter do storitev za pomoč in reševanje težav (angl. Single Digital Gateway Regulation (SDG));
- Uredba eIDAS (Uredba o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja za elektronske transakcije na notranjem trgu) za zagotavljanje storitev tudi čezmejno;
- Načrt ukrepov Vlade RS o izvrševanju predpisov na področju uresničevanja pravic italijanske in madžarske skupnosti v RS.

REFORME

A. Okrepitev upravljanja digitalne preobrazbe javne uprave

Ključni izzivi

Reforma naslavlja naslednje izzive:
- neučinkovito upravljanje digitalne preobrazbe,
- nepovezan in neenoten razvoj e-storitev in izrabe podatkov,
- odsotnost standardov na področju poslovno-informacijske arhitekture;
- pomanjkljivo upravljanje naložb in projektov;
- neustrezno načrtovanje in razvoj državne informatike;
- odsotnost samostojne strategije digitalizacije javne uprave;

- nedelovanje Sveta za razvoj informatike, ki vodi v pomanjkljivo koordinacijo med državnimi organi in strokovnjaki tako na vsebinskem kot IT področju.

Cilji

Obravnavana reforma zajema naslednje ključne cilje:
- priprava in sprejetje Strategije digitalnih javnih storitev za obdobje 2021-2030,
- ponovna vzpostavitev in delovanje Sveta za razvoj informatike, ki bo upravljal in usmerjal razvoj državne informatike in usklajen razvoj digitalnih rešitev ter drugih naložb,
- vzpostavitev portfelja projektov in naložb v IT in uvedba standardov poslovno informacijske arhitekture.

Narava, vrsta in obseg reforme

Gre za institucionalno reformo, ki bo okrepila upravljanje digitalne preobrazbe javne uprave. Reforma ne zahteva sprememb zakonodaje. Prva dva elementa reforme (vzpostavitev Sveta IT, sprejem strategije digitalnih javnih storitev) vplivata na učinkovitost izvedbe vseh naložb, vključenih v to komponento. Tretji element (vzpostavitev portfelja projektov in investicij v IT in uvedba orodij Poslovno informacijske Arhitekture) je neposredno podprt z delom naložbe 1 – Modernizacija digitalnega okolja javne uprave.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Slovenija in OECD sta identificirala ključne vrzeli, ki jih bo Slovenija naslovila z nastajajočo Strategijo digitalnih javnih storitev 2021-2030: okrepiti zavedanje institucij o njihovi lastni odgovornosti za digitalizacijo storitev in skrbi za uporabnike, okrepiti koordinacijsko vlogo MJU, okrepiti in poenotiti upravljanje s podatki ter na vseh ravneh spodbujati vidnost in uporabo elektronskih storitev.

Z nastopom predhodne in nove vlade je prenehala funkcija nekaterim članom Sveta za razvoj informatike, zato se bo na novo uredila sestava in delovanje Sveta. S ponovno vzpostavitvijo delovanja Sveta za razvoj informatike bo zagotovljen koordiniran razvoj informatike v državni upravi. Svet bo deloval na podlagi sprejetega poslovnika, ki bo urejal način in organizacijo dela Sveta, in ga bodo sestavljali:
- **strateški svet,** katerega člani bodo določeni ministri in državni sekretarji kot njihovi namestniki; skrbel bo za usmerjanje aktivnosti, povezanih z razvojem upravljanja informacijsko-komunikacijskih sistemov državne uprave na strateški ravni, upravljanjem proračunskih virov za upravljanje informacijsko-komunikacijskih sistemov državne uprave, izdajanjem soglasij za projekte, nabave, investicijska vzdrževanja in nadgradnje ter usmerjanjem dela koordinativne delovne skupine in operativne delovne skupine;
- **koordinativna delovna skupina**, katere člani bodo državni sekretarji ali generalni sekretarji vseh ministrstev in organov v sestavi ter direktorji vseh vladnih služb; skrbela bo za vsebinsko koordinacijo, usmerjanje razvoja in zagotavljanje pogojev za uresničevanje ukrepov in aktivnosti na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije na resornih ministrstvih in vladnih službah;
- **operativna delovna skupina**, katere člani bodo vodje informatike oziroma pooblaščene osebe v vseh ministrstvih in organih v sestavi ter vladnih službah; skrbela bo za urejanje strokovnih vprašanj na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Reforma bo izvedena s sprejetjem strateških dokumentov in z organizacijskimi spremembami, deloma pa tudi z naložbami, opredeljenimi v tem načrtu. Koordinator priprave Strategije digitalnih javnih storitev za obdobje 2021–2030 je MJU, ki v pripravo strategije vključuje širok nabor deležnikov tako znotraj kot tudi zunaj javne uprave. Ponovno vzpostavitev delovanja Sveta za razvoj informatike usmerja MJU, ki je v tem delu nosilec priprave gradiv za sprejem vladnih odločitev. Vzpostavitev sistema porfeljskega in projektnega vodenja na ravni MJU bomo dopolnili z usposabljanjem vodij projektov in dodatno nadgradnjo njihovega znanja s področja klasičnega projektnega managementa, agilnega vodenja ter upravljanja portfelja investicij v IT.

Časovnica

2021: vzpostavitev Sveta za razvoj informatike v državni upravi

2021: sprejetje Strategije digitalnih javnih storitev 2021-2030

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Težave s pravočasnim imenovanjem delovnih skupin ali z neustrezno (nekompetentno) sestavo članov; menjava kadrov, zaposlenih, pomanjkanje kadrov.

Strategije reševanja: takojšnja vzpostavitev projektne skupine, določitev pripravljavcev ukrepov, zagotovitev potencialno zaposlenih na projektu, motivacija resorjev, s prednostmi sodelovanja (olajšano delo, lažje doseganje ciljev) komunikacija z vodji.

B. Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave

Ključni izzivi

Slovenija si že več kot dve desetletji prizadeva državljanom in poslovnim subjektom omogočiti elektronsko poslovanje z državo. Da le-to ni dovolj obsežno se je izrazito pokazalo ob pojavu epidemije covid-19, ko so zaradi zaprtja večine državnih uradov državljani v bistveno večjem obsegu želeli uporabljati elektronske storitve. V letu 2020 se je predvsem zaradi epidemije uporaba portala eUprava močno povečala - v določenih časovnih intervalih je bil zabeležen 300 % povečan obisk in 200 % povečanje oddanih vlog (zabeležena je bila rast iz okoli 60.000 vlog na leto na več kot 130.000 vlog v letu 2020). Kljub temu pa je le slabih 5 % vseh upravnih storitev opravljenih elektronsko.

Glavne ovire, ki jih želimo z omenjeno reformo celovito nasloviti so:
- prezapleten, uporabniku nerazumljiv in neenoten sistem prijave na državne portale,
- Slovenija še ne omogoča enotne e-identitete, ki bi bila priznana tudi čezmejno,
- varni predali za državljane in podjetja niso urejeni sistemsko,
- veliko število različnih državnih spletišč, ki niso medsebojno povezana in poenotena.

Cilji

Z reformo Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave želimo državljanom in podjetjem omogočiti osnovne pogoje za elektronsko poslovanje z državo. Da bi to zagotovili, bomo vzpostavili ustrezne zakonske podlage, izvedli organizacijske ukrepe in uvedli konkretne rešitve:
- uvedli bomo **nacionalno elektronsko e-identiteto**, ki bo priznana tudi čezmejno;
- **poenostavili bomo način prijave in podpisovanja uporabnikov za uporabo javnih e-storitev:**
- državljanom bomo zagotovili **varne elektronske predale** na državnem portalu in obveznost vpisa podatka o naslovu tega predala v centralnem registru prebivalstva;
- uvedli bomo **obvezno e-vročanje** za poslovanje med državo in poslovnimi subjekti;
- vzpostavili bomo **enotno vstopno točko za poslovanje z državo** tako za državljane kot za poslovne subjekte;
- povezali bomo procesne in podatkovne infrastrukture.

Narava, vrsta in obseg reforme

Gre za institucionalno reformo, ki bo vzpostavila oziroma nadgradila osnovne pogoje za elektronsko poslovanje in tako pripomogla k dvigu uporabe e-storitev. Reforma zahteva spremembo zakonodaje.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma bo izvedena s spremembo zakonskih predpisov (sprejetje novega Zakona o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja, sprememba Zakona o osebni izkaznici, sprememba Zakona o gospodarskih družbah…) in organizacijskimi spremembami.

Novi Zakon o elektronski identiteti in storitvah zaupanja bo Sloveniji prinesel pomembno novost – uvedbo elektronske identitete (eID) na najvišji ravni zanesljivosti. Elektronska identiteta bo zapisana na novi biometrični osebni izkaznici, ki bo tako omogočala tudi elektronsko identifikacijo za e-poslovanje. E-identiteta predstavlja temeljno funkcijo, ki državljanom v praksi pomeni podporo in zaupanje v e-poslovanje tudi širše izven državnih organov, kot je denimo e-poslovanje z banko, fakulteto, zdravstveno

ustanovo itd. Zakon naj bi bil po načrtih sprejet do konca leta 2021. Z notifikacijo te rešitve v okviru Uredbe eIDAS na EU nivoju predvidoma v letu 2022 bo omogočeno, da bodo naši državljani s svojimi e-osebnimi izkaznicami dostopali do e-storitev javnega sektorja drugih držav članic EU.

Operativno so predvidena tri sredstva elektronske identifikacije:
- eID na biometrični osebni izkaznici – visoke in nizke ravni zanesljivosti,
- virtualni eID (to je na podlagi rešitve smsPASS),
- v prihodnje bo elektronska identiteta lahko izdana na katerem koli dodatnem nosilcu (na primer na mobilnem telefonu, USB pametnem ključku, platformi veriženja blokov in tako dalje), tehnologiji ali navsezadnje tudi na že obstoječih elektronskih dokumentih (na primer na kartici ZZZS, dovoljenju za bivanje in podobno), če se za to ugotovi potreba in zagotovijo zmožnosti glede na prihodnji razvoj na tem področju.

Uvedba nove eID bo omogočila pospešen in enoten razvoj e-storitev ter uporabniku zagotovila enotno uporabniško izkušnjo pri uporabi e-storitev celotne javne uprave tako za nacionalne kot tudi čezmejne e-storitve.

Za dvig uporabe javnih e-storitev bo Ministrstvo za javno upravo do junija 2021 pripravilo ustrezne zakonske podlage za enostavnejšo prijavo na državnih portalih ob še vedno dovolj zanesljivem izkazovanju identitete. Prijavni podatki se bodo samodejno in sinhrono preverili v vseh uradnih evidencah, v primeru njihovega ujemanja bi jih uporabnik pri naknadnih prijavah v e-storitve uporabljal kot preverjene oziroma zanesljive. Poenostavljeno prijavo bomo omogočili do konca leta 2021. Centralna storitev za spletno prijavo in elektronski podpis bo na voljo tudi zasebnemu sektorju, kar bomo vzpostavili do konca leta 2023.

V sodelovanju z MGRT bomo do konca leta 2021 pripravili spremembo Zakona o gospodarskih družbah, ki bo določal, da poslovni subjekti v Poslovnem registru zagotovijo podatek o varnem elektronskem predalu, v katerega so bo opravljalo obvezno vročanje v poslovanju med poslovnimi subjekti in državnimi organi. Hkrati bomo uvedli tudi obvezno elektronsko vročanje med državnimi organi. Za državljane bomo zagotovili varne elektronske predale na e-upravi, da bodo lahko tudi državljani poslovali z državo v e-obliki in s spremembo Zakona o matičnem registru zagotovili obvezo po vnosu naslova varnega predala tudi v Matični register RS.

V skladu z Uredbo SDG bomo v letu 2021 pristopili k pripravi predloga za vzpostavitev enotne vstopne točke za e-poslovanje z državo z namenom, da se poenoti in poveže številna spletišča, ki so danes na voljo.

Časovnica

2021: uvedba poenostavljenega načina prijave za uporabo e-storitev; sprejem podlag za izdajo nacionalne e-identitete, ki bo čezmejno priznana
2022: zagotovitev varnih elektronskih predalov državljanom; sprejem podlag za uvedbo obveznega elektronskega poslovanja poslovnih subjektov z državo
2025: vzpostavitev enotne vstopne točke za poslovanje državljanov in poslovnih subjektov z državo

Ciljne skupine

Organi državne uprave, javni uslužbenci, državljani, podjetja.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire: menjava kadrov; nepripravljenost ostalih resorjev za sodelovanje v procesu; zamude pri sprejetju sprememb zakonodaje.

Strategije reševanja: določitev pripravljavcev ukrepov, zagotovitev potencialno zaposlenih na projektu, motivacija resorjev, s prednostmi sodelovanja (olajšano delo, lažje doseganje ciljev) komunikacija z vodji, pravočasna priprava predlogov sprememb.

C. Posodobitev upravnih procesov za uspešno digitalno preobrazbo

Ključni izzivi

Zaupanje Slovencev v digitalne storitve se je med krizo zaradi pandemije covid-19 povečalo. Ta odprtost za digitalne storitve je priložnost za državno upravo, da izkoristi zagon in državljanom še bolj približa uporabo storitev e-uprave. Prvi korak v tem procesu je racionalizacija in optimizacija obstoječih procesov, tj. upravnih postopkov in drugih nalog državne uprave.

Od začetka pandemije covid-19 je veliko državljanov poskušalo uporabiti storitve e-uprave, a se je kmalu pokazalo, da upravni postopki niso digitalizirani v zadostnem obsegu. Obrazcev na primer ni bilo mogoče oddati v elektronski obliki, ampak jih je bilo treba natisniti na papir in poslati organom.

Trenutno je digitaliziranih nekaj osnovnih upravnih storitev (npr. prijava začasnega prebivališča) oziroma je mogoča zgolj elektronska oddaja vlog. Cilj je postopna digitalizacija upravnih storitev na način, da se na vseh področjih, kjer obstajajo informatizirane baze podatkov in njihovo povezovanje omogoči elektronsko vodenje upravnega postopka od oddaje vloge, plačila takse, oddaje dokazil, izdaje in vročitve odločbe do vložitve morebitnega pravnega sredstva ter izdaje končne odločitve organa.

Največja ovira digitalizaciji oziroma upravnim postopkom prihodnosti je zakonodajni okvir, tj. pravna podlaga, saj so potrebne so spremembe Zakona o splošnem upravnem postopku ter odprava administrativnih ovir v materialnih predpisih. Nujna je osredotočenost na procese - kako jih poenostaviti - ter na razvoj novih informacijskih sistemov - novi elektronski obrazci, ki odpravljajo potrebo po tiskanju in pošiljanju po pošti.

Uporabniki potrebujejo celovite, brezšivne elektronske storitve, dosegljive zlasti na mobilnih napravah. To nam tehnologija sicer omogoča, žal pa nas omejuje zakonodajni in organizacijski okvir, ki je še vedno osredotočen na fizično poslovanje. Za preboj na tem področju je nujna sprememba dosedanjega koncepta delovanja javne uprave ter posodobitev upravnih procesov s sodobnimi koncepti, ki bodo izkoristili prednosti tehnologije in podatkov, s katerimi država že razpolaga. S to reformo bomo tako omogočili pospešen razvoj e-storitev, ki bo uporabnika postavil v središče.

Cilji

- Vzpostavitev sistema spremljanja in merjenja izvajanja upravnih postopkov, ki bo predstavljal podlago za izboljšanje upravljanja poslovnih procesov.
- Racionalizacija in optimizacija upravnih procesov ter njihova nova opredelitev z uporabo digitalnih tehnologij. Na ta način bomo državljanom zagotovili bolj kakovostne storitve in izkušnje.
- Zagotovitev pogojev za razvoj digitalnih storitev državljanom in podjetjem na uporabniku prijazen, ciljno usmerjen, standardiziran in učinkovit način. Večina ljudi pričakuje, da bodo v vsakdanjem življenju bolj uporabljali tehnologijo. To državni upravi nalaga odgovornost v smeri digitalizacije upravnih postopkov, da bi izpolnila pričakovanja državljanov glede boljšega in lažjega zagotavljanja digitalnih storitev.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za zakonodajno reformo, ki bo omogočila digitalizacijo upravnih postopkov. Realizacija reforme je neposredno povezana predvsem s tistimi naložbami, ki vključujejo izgradnjo novih e-storitev za zunanje uporabnike (i1 Modernizacija digitalnega okolja javne uprave, i3 Digitalizacija izobraževanja in športa, i5 Zeleni slovenski lokacijski okvir, i7 Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva, i8 Digitalizacija na področju kulture, i9 Digitalizacija pravosodja ter i10 e-Zakonodaja).

Izvedbena določila (načina izvajanja)

Reforma bo izvedena z uveljavitvijo sprememb zakonskih podlag (materialni in procesni predpisi, predvsem Zakon o splošnem upravnem postopku) ter istočasno odpravo administrativnih ovir, organizacijskimi spremembami, deloma pa tudi z naložbami, opredeljenimi v tem načrtu**.** Spremembe materialnih predpisov bodo pripravila za njih pristojna ministrstva v sodelovanju s Službo Vlade RS za zakonodajo.

Časovnica

2022: sprejetje prilagoditev pravnih podlag, ki urejajo pravila splošnega upravnega postopka
2024: digitalizacija upravnih storitev, ki pokrivajo najbolj pogoste življenjske dogodke

Ciljne skupine

Organi državne uprave, javni uslužbenci, državljani, podjetja.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Morebitna tveganja se kažejo v upočasnitvi zakonodajnega postopka. Tveganje bo omejeno z zagotavljanjem vključenosti vseh deležnikov že v sami začetni fazi postopka.

D. Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi

Ključni izzivi

V državni upravi moramo izboljšati učinkovitost delovanja in se prilagoditi novi normalnosti, ki jo je povzročila epidemija covid-19. Bliskovit razvoj predvsem na področju tehnologije in digitalizacije ter hitre spremembe v okolju močno vplivajo na sposobnosti in spretnosti, ki jih potrebujejo zaposleni.

V državni upravi sicer že imamo oblikovan kompetenčni model, vendar se v praksi ne uporablja v zadostnem obsegu. Ugotovljeno je bilo, da bi z vzpostavitvijo kompetenčnega centra omogočili ustrezno in nujno podporo implementaciji navedenega kompetenčnega modela. Kompetenčni center, ki na sistematičen način podpira uporabo kompetenčnega modela, je v pomoč vodjem in kadrovikom pri kadrovskih procesih, kot so pridobivanje kadra in zaposlovanje, usposabljanje in razvoj zaposlenih, razvoj kariere, odkrivanje talentov, načrtovanje nasledstev in medgeneracijsko sodelovanje.

Javna uprava bo morala postati učeča se organizacija, to je organizacija, ki se lahko uči iz preteklosti in predvideva prihodnost. Po evropskem kazalniku vseživljenjskega učenja je Slovenija nad povprečjem EU, vendar delež odraslih, vključenih v formalno ali neformalno izobraževanje, tudi v državni upravi pada. Slovenija zato ne dosega cilja Strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju do leta 2020, ki je 15 % (ReNPIO 2012–2020). Epidemija covid-19 epidemija nas je naučila, da moramo zdaj, bolj kot kadarkoli doslej, skrbeti za sistematičen razvoj vseživljenjskega učenja in razvoj digitalnih kompetenc pri vodjih in zaposlenih.

Epidemija je istočasno izpostavila pomanjkljivost kadrovske funkcije državne uprave, ki nima vzpostavljenega strateškega upravljanja talentov, ki bi zajemal dejavnosti in procese za sistematično opredelitev ključnih delovnih mest, načrtovanje nasledstev in razvoj bazena talentiranih kadrov, ki bi jih vodili skozi razvojni program učenja digitalizacije.

Pridobivanje kadrov na področju deficitarnih poklicev, kjer še posebej izstopa IT področje, je treba zagotoviti že v fazi izobraževanja na fakultetah s podeljevanjem kadrovskih štipendij Vlade RS ter z omogočanjem izvajanja delovnih praks in pripravništev.

Povprečna starostna struktura zaposlenih se stalno viša, kar še zlasti velja za organe državne uprave, kjer je fluktuacija zaposlenih majhna. To neposredno vpliva na agilnost državnega organa. Ključni element uspešnosti državne uprave - človek - se stara. Vendarle to ne pomeni nujno, da tudi zastareva, zato je ključno v strategijo upravljanja starejših vključiti novo realnost, ki jo je prinesla pandemija - uporaba različnih IT orodij in pridobivanje novih IT znanj ter prilagoditev delovnih procesov in delovnega okolja, še posebej v povezavi z delom od doma.

Cilji

- Vzpostavitev kompetenčnega centra (prispevek k oblikovanju sodobnega in učinkovitega sistema upravljanja s človeškimi viri v državni upravi in k izboljšanju kompetenc javnih uslužbencev, njihovem razvoju in usposobljenosti);
- nadaljnji razvoj kompetenčnega modela;

- opredelitev ključnih delovnih mest z načrtovanjem nasledstva in vzpostavitev ter razvoj bazena talentiranih javnih uslužbencev;
- sprejetje Strategije upravljanja z javnimi uslužbenci kot krovnega dokumenta, ki določa usmeritve glede:
    - upravljanja talentov,
    - razvoja karierne poti javnih uslužbencev,
    - upravljanja starejših,
    - vključitve vseživljenjskega učenja in upoštevanja nove realnosti, ki jo je prinesla pandemija covid-19 (prehod na digitalno okolje, delo od doma, lažje poklicno in zasebno usklajevanje življenja…).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za institucionalno reformo, ki bo omogočila vzpostavitev kompetenčnega centra za državno upravo. Za dosego cilja reforme, povezanega z izboljšanjem kompetenc javnih uslužbencev, je reforma neposredno povezana z naložbo Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V letu 2023 bo MJU pripravil potrebne sistemske podlage oziroma spremembe Zakona o javnih uslužbencih ter izvedel zakonodajni postopek, da bo zagotovljena ustrezna pravna podlaga za vzpostavitev kompetenčnega centra in vpeljava sodobnih načinov upravljanja s človeškimi viri. Prav tako bo ministrstvo v letu 2022 pripravilo Strategijo upravljanja z javnimi uslužbenci.

V letu 2023 bo MJU oblikoval sistem, ki bo kompetenčnemu centru in organom državne uprave omogočal sistematičen pristop k načrtovanju zaposlitev, nasledstev, prepoznavanju in razvoju talentov v državni upravi ter upravljanju starejših.

Kompetenčni center v okviru MJU bo v letu 2024 skladno z interesi posameznega organa državne uprave zagotavljal vsebinsko, strokovno in finančno podporo v naslednjih aktivnostih:
- nadgradnja in razvoj kompetenčnega modela, ki bo vključeval tudi napovedovanje kompetenc za delo v prihodnosti;
- presoja izraženosti kompetenc kot podpora v selekcijskih postopkih, premestitvah na zahtevnejša delovna mesta, zlasti vodstvena, pri razvoju kariere, pri razvoju talentov in pri načrtovanju nasledstev;
- analiza stanja kompetenc kot podlaga za načrtovanje programa usposabljanj.

Cilj kompetenčnega centra je oblikovati razvojne usmeritve in strategije na področju upravljanja s kompetencami ter zagotavljati operativni del usposabljanja. To v praksi pomeni, da bo Upravna akademija kot organizacijska enota delovala kot del kompetenčnega centra.

Na podlagi vzpostavljenega kompetenčnega centra bo v letu 2025 60 % organom državne uprave omogočena podpora pri presojanju kompetenc, kar bo prispevalo k bolj optimalni uporabi kadrovskih potencialov zaposlenih, okrepitvi področja odkrivanja talentov, načrtovanja nasledstev, medgeneracijskega sodelovanja ter razvojno usmerjene organizacijske kulture. Za delovanje Kompetenčnega centra bomo zagotovili kadrovsko okrepitev za izvajanje aktivnosti centra.

Časovnica

2022: sprejetje Strategije upravljanja z javnimi uslužbenci
2023: sprejetje novele Zakona o javnih uslužbencih in vzpostavitev kompetenčnega centra v javni upravi
2024: vzpostavitev Kompetenčnega centra v javni upravi

Ciljne skupine

Javni uslužbenci, vodje, kadroviki.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Morebitna tveganja se kažejo pri upočasnitvi zakonodajnega postopka. Tveganje bo omejeno z zagotavljanjem vključenosti vseh deležnikov že v sami začetni fazi postopka.

E. Zagotavljanje kibernetske varnosti

Ključni izzivi

Strategija kibernetske varnosti iz leta 2016 je opredelila deležnike nacionalnega sistema kibernetske varnosti in za zagotavljanje visoke ravni kibernetske varnosti oblikovala ciljna področja ukrepanja. Kljub temu so vse do danes vidne posledice iz preteklosti, ko se je nacionalni sistem zagotavljanja kibernetske varnosti razvijal decentralizirano in brez prave povezanosti med deležniki, že tako omejeni tehnični, finančni in kadrovski viri pa so bili zaradi tega slabše izkoriščeni.

Zakon o informacijski varnosti (v nadaljevanju: ZInfV) iz leta 2018, ki je v pravni red Republike Slovenije prenesel Direktivo (EU) 2016/1148/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2016 o ukrepih za visoko skupno raven varnosti omrežij in informacijskih sistemov v Uniji (v nadaljevanju: Direktiva NIS), je sistemsko uredil področje kibernetske varnosti. Vlogi pristojnega nacionalnega organa za informacijsko varnost in enotne kontaktne točke za informacijsko varnost je prevzela novo vzpostavljena Uprava Republike Slovenije za informacijsko varnost, ki do konca julija 2021 deluje kot organ v sestavi MJU, z mesecem avgustom 2021 pa postaja samostojna vladna služba - Urad Vlade RS za informacijsko varnost (v nadaljevanju: URSIV). Vlogo nacionalnega CSIRT je prevzel SI-CERT pri Arnes, vlogo vladnega CSIRT pa na novo vzpostavljeni SIGOV-CERT na MJU. Kljub sistemski ureditvi področja ostajajo organi na strateški in operativni ravni tehnično, finančno in predvsem kadrovsko podhranjeni.

V Republiki Sloveniji do sedaj ni bilo namenskega vlaganja v raziskave in razvoj kvantnih tehnologij, zato je treba pospešiti razvoj kvantnih tehnologij ter vzpostaviti spodbudno razvojno okolje za sodelovanje raziskovalnega sektorja, gospodarstva in državnih inštitucij. Kvantne tehnologije moramo prepoznati kot eno izmed nacionalnih razvojnih prioritet, saj bodo v prihodnosti ključne pri vzpostavljanju evropskega ščita pred kibernetskimi napadi.

Glavne ovire, ki jih želimo z reformo kibernetske varnosti urediti:

- ni zmogljivosti za analizo in izmenjavo informacij, posledično je tudi slabša povezanost in sodelovanje organov na strateški in operativni ravni nacionalnega sistema kibernetske varnosti;
- tehnična in kadrovska podhranjenost SIGOV-CERT-a;
- priglasitev varnostnih incidentov ni centralizirana, omrežje za deljenje informacij z izvajalci bistvenih storitev in organi državne uprave ne obstaja;
- ni vzpostavljen sistem certificiranja kibernetske varnosti za IKT izdelke, storitve in procese;
- nezadostno zavedanje o pomenu visoke ravni kibernetske varnosti - teme s področja kibernetske varnosti niso del izobraževalnih programov na različnih ravneh izobraževalnega sistema;
- ni usmeritev in vzorčnih varnostnih ukrepov za organizacije v zasebnem in javnem sektorju, ki bi pripomogli k dvigu ravni kibernetske varnosti.

Cilji

- Okrepitev organov na strateški in operativni ravni nacionalnega sistema kibernetske varnosti ter njihova boljša medsebojna povezanost in sodelovanje;
- pomoč organizacijam v zasebnem in javnem sektorju, predvsem zavezancem po ZInfV, pri doseganju višje ravni kibernetske varnosti z vzpostavitvijo skupne platforme za priglasitev varnostnih incidentov ter omrežja zaupanja za izmenjavo in analizo informacij o kibernetskih grožnjah in preventivno delovanje;
- dvig zavedanja o pomenu kibernetske varnosti in s tem tudi dvig splošne ravni kibernetske varnosti med različnimi ciljnimi skupinami s programi ozaveščanja in vključitvijo tem s področja kibernetske varnosti v izobraževalne programe na vseh ravneh izobraževalnega sistema;
- pospešitev raziskav in razvoja kvantnih tehnologij, med drugim z namenom vzpostavitve nacionalne kvantne infrastrukture za varen prenos šifrirnih ključev za potrebe državnih organov, kasneje pa tudi za druge nosilce kritične infrastrukture;

- vzpostavitev sistema certificiranja kibernetske varnosti za IKT izdelke, storitve in procese na nacionalni ravni, ki ga zahteva Akt o kibernetski varnosti (angl. Cybersecurity Act).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za strukturno reformo, ki bo okrepila zmogljivosti SIGOV-CERT in URSIV ter povečala povezanost deležnikov v nacionalnem sistemu kibernetske varnosti. Prav tako bo vzpostavila sistem certificiranja kibernetske varnosti za IKT izdelke, storitve in procese ter povečala ozaveščenost različnih ciljnih skupin na področju kibernetske varnosti, kar bo pozitivno vplivalo na zagotavljanje kibernetske varnosti na nacionalni ravni.

Izvedbena določila (način izvajanja)

URSIV bo v letu 2021 pripravil novo nacionalno strategijo kibernetske varnosti, ki bo ohranila povezavo s krovno strategijo s področja informacijske družbe Digitalna Slovenija. Strategija bo opredelila kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje ter ukrepe za doseganje ciljev in njihove nosilce. Zgoraj navedeni cilji z vidika ročnosti po večini spadajo med srednjeročne (npr. izgradnja in krepitev zmogljivosti) do dolgoročne (npr. ozaveščanje in pridobivanje kadrov), nekateri pa so kratkoročni. Na kratki rok je mogoča okrepitev sodelovanja med organi v sistemu kibernetske varnosti in prevzem vloge nacionalnega koordinacijskega centra s strani URSIV-a v skladu z Uredbo o ustanovitvi Evropskega kompetenčnega centra za industrijo, tehnologijo in raziskave na področju kibernetske varnosti in mreže nacionalnih koordinacijskih centrov. Prav tako je kratkoročno možen prevzem vloge nacionalnega certifikacijskega organa za kibernetsko varnost v skladu z Aktom o kibernetski varnosti ter določitev organov za preverjanje skladnosti na področju kibernetske varnosti. Pri slednjem bo URSIV sodeloval z nacionalnim akreditacijskim organom Slovenska akreditacija. To bi URSIV-u povečalo nabor virov in njihovo kombiniranje, pregled nad področjem certificiranja kibernetske varnosti ter olajšalo izvajanje ciljno naravnanih ukrepov iz strategije kibernetske varnosti.

SIGOV-CERT bo nabavil nabor globalnih varnostnih storitev in dodatne varnostne opreme ter jih implementira v centralnem informacijskem sistemu. Pripravil bo tudi seznam potreb in specifikacij za zaposlitev dodatnih strokovnjakov specialistov za posamezna področja kibernetske varnosti ter njihovo usposabljanje. Na ta način se bo postopno prehajalo od najema zunanjih izvajalcev na samostojno zagotavljanje varnostnih storitev. Delo v okviru te naložbe bo obsegalo:

- analizo stanja na področju upravljanja kibernetske varnosti v državni upravi,
- analizo globalnih varnostnih storitev in varnostne opreme,
- določitev potrebnih varnostnih postopkov in ukrepov,
- izvedbo pilotnih projektov in preverbo ustreznosti rešitev,
- izvedbo javnih naročil in sklenitev pogodb,
- namestitev varnostne opreme in uvedbo globalnih varnostnih storitev,
- izvedbo kadrovskih razpisov in zaposlitev strokovnjakov za kibernetsko varnost,
- usposabljanje zaposlenih in razvoj kompetenc.

Na centralni infrastrukturi MJU se vzpostavi skupna platforma za priglasitev varnostnih incidentov (za v skladu z ZInfV obvezne in prostovoljne priglasitve), ki poveže URSIV z zmogljivostmi na operativni ravni sistema kibernetske varnosti (SI-CERT, SIGOV-CERT, MIL-CERT na MORS, SOC Policija, SOC SOVA), ki omogoča avtomatizacijo postopkov in analizo informacij. Informacije se hrani ter se do njih dostopa centralizirano brez njihovega medsebojnega pošiljanja med sodelujočimi organi, s čimer se odpravi nepotrebna administracija in zmanjša možnost napak ter zagotovi informacije v realnem času. Platforma mora zagotoviti odprte vmesnike za povezavo s platformo AKOS za zajem priglasitev incidentov s strani operaterjev elektronskih komunikacij oziroma drugimi platformami, predvsem v primerih, ko morajo zavezanci pod različnimi zakoni poročati podobne oziroma iste informacije različnim organom. Delo v okviru te naložbe bo obsegalo:

- analizo potreb in zahtev z vidika zakonodaje in vključenih organov,
- izvedbo javnega naročila in sklenitev pogodbe,
- namestitev in testiranje rešitve ter povezavo z zunanjimi sistemi,
- uvedbo v produkcijo in usposabljanje uporabnikov.

Na URSIV-u se vzpostavi sistem za izmenjavo in analizo informacij (angl. ISAC - Information Sharing and Analysis Centre) z dostopom do varnostnih informacij iz odprtih in plačljivih virov, v katerega se

lahko povežejo že omenjeni organi iz operativne ravni sistema kibernetske varnosti. Za uporabnike se zagotovi usposabljanje za uporabo sistema. V okviru te naložbe se načrtuje:

- analiza potreb in zahtev ter raziskava trga za ponudnike ISAC rešitev,
- izvedba javnega naročila in sklenitev pogodbe,
- namestitev in testiranje rešitve ter povezava z zunanjimi sistemi,
- uvedba v produkcijo in usposabljanje uporabnikov.

Vzpostavi se omrežje zaupanja med URSIV-om in zavezanci po ZInfV z možnostjo kasnejše vključitve tudi zavezancev po Zakonu o kritični infrastrukturi (ZKI) za izmenjavo informacij, preventivno delovanje in obveščanje. Vir za izmenjavo informacij je ISAC URSIV. V okviru te naložbe se načrtuje:

- analiza potreb in zahtev ter raziskava trga za ponudnike,
- izvedba javnega naročila in sklenitev pogodbe,
- vključitev uporabnikov in njihovo usposabljanje.

Za izvajalce bistvenih storitev ter mala in srednja podjetja/organizacije se pripravi vzorčna varnostna dokumentacija in vzorčni varnostni ukrepi kot pomoč za povečanje odpornosti na kibernetske grožnje in izpolnjevanje zahtev po ZInfV. V okviru te naložbe se načrtuje:

- analiza potreb in zahtev,
- izvedba javnega naročila in sklenitev pogodbe,
- zagotovitev brezplačnega dostopa za uporabnike.

V sodelovanju z MIZŠ se pripravi teme s področja kibernetske varnosti, ki se jih vključi v nadgrajene izobraževalne programe za pridobitev digitalnih kompetenc na vseh ravneh izobraževalnega sistema. Pri tem se spodbuja tudi medgeneracijsko sodelovanje, ko mladina tako pridobljene kompetence prenaša tudi na starejše generacije (starše in stare starše). Za lažje nadgrajevanje programov v bodočnosti se učinke na dvig ravni kibernetske varnosti spremlja po starostni in spolni strukturi uporabnikov. V okviru te naložbe se načrtuje:

- analiza potreb in zahtev za posamezno raven izobraževanja,
- izvedba javnega naročila in sklenitev pogodbe,
- vključitev v redne kurikulume na različnih ravneh izobraževalnega sistema.

Reforma E – Zagotavljanje kibernetske varnosti, ki bo okrepila zmogljivosti Odzivnega centra za incidente v informacijskih sistemih organov državne uprave (CSIRT) SIGOV-CERT in Urada RS za informacijsko varnost (URSIV), povečala povezanost deležnikov v nacionalnem sistemu kibernetske varnosti, vzpostavila sistem certificiranja kibernetske varnosti za IKT izdelke, storitve in procese ter krepila ozaveščenost različnih ciljnih skupin na področju kibernetske varnosti, vsebuje ukrep Krepitev in dvig kibernetske varnosti v višini 3.150.000 EUR (vrednost brez DDV, vrednost z DDV znaša 3.700.000 EUR), ki pa je del naložbe G.

<u>Časovnica</u>

2021

- Sprejetje nove nacionalne strategije kibernetske varnosti,
- analiza stanja in zahtev za globalne varnostne storitve in varnostno opremo, platformo za priglasitev incidentov, platformo ISAC, varnostno dokumentacijo in varnostne ukrepe ter kadrovske vire,
- razpis in zaposlitev strokovnjakov kibernetske varnosti.

2022

- Izvedba javnih razpisov, razvoj in nabava rešitev, pilotne in POC izvedbe, priprava vzorčne varnostne dokumentacije in varnostnih ukrepov, implementacija,
- razpis in zaposlitev strokovnjakov kibernetske varnosti,
- usposabljanje zaposlenih.

2023

- Vzpostavitev omrežja zaupanja in vključitev uporabnikov,
- usposabljanje zaposlenih in uporabnikov.

2024

- Uvedba tem s področja kibernetske varnosti v izobraževalni sistem,
- usposabljanje zaposlenih in uporabnikov.

2025

- Vzpostavljen celovit sistem zagotavljanja kibernetske varnosti.

Ciljne skupine

Organi na operativni in strateški ravni nacionalnega sistema kibernetske varnosti, predvsem SIGOV-CERT in URSIV; organizacije v zasebnem in javnem sektorju, predvsem izvajalci bistvenih storitev (zavezanci po ZInfV) ter mala in srednja podjetja/organizacije; državljani, predvsem otroci in odraščajoča mladina.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Javni sektor pri pridobivanju kadrov težje ponudi konkurenčne finančne pogoje za zaposlitev. Možna rešitev je ponudba nedenarnih ugodnosti, npr. možnost izobraževanja, prijazno delovno okolje, karierni razvoj in možnost mednarodnega sodelovanja.

Pri nabavi strojne in programske opreme lahko pride do nezdružljivosti z obstoječimi rešitvami. Zagotoviti je treba, da oprema ustreza standardom in je interoperabilna.

Pri rešitvah, ki bodo vključevale večje število sodelujočih organov ali končnih uporabnikov lahko nastopijo težave z njihovo koordinacijo in zamude pri realizaciji. Rešitev so predhodno jasno opredeljeni cilji in odgovornost vseh sodelujočih.

Pri vseh navedenih ovirah so možne zamude pri realizaciji zaradi kadrovske podhranjenosti in posledične preobremenjenosti sodelujočih. V takih primerih je treba zagotoviti dodatno zunanjo pomoč.

F. Prehod v gigabitno družbo

Ključni izzivi

V letu 2020 je Slovenija po Indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) napredovala počasneje od povprečja EU in se je v povezljivosti uvrstila na 16. mesto. Splošna razširjenost fiksnih širokopasovnih povezav ostaja stabilna pri 83 %. Slovenija je za 5 odstotnih točk povečala svojo razširjenost fiksnih širokopasovnih povezav z najmanj 100 Mb/s in se tako približala 26-odstotnemu povprečju EU. Pokritost z omrežjem 4G je splošno razširjena in zajema 99 % gospodinjstev. Slovenija je povečala razširjenost svojih mobilnih širokopasovnih povezav na 81 naročnikov na 100 prebivalcev, vendar je še vedno daleč pod povprečjem EU, ki znaša 100 naročnikov. V indeksu cen širokopasovne povezave je dosegla oceno 63, s čimer se uvršča med nekoliko dražje države članice.

Kljub doseženim izboljšavam v zadnjih letih so nacionalni izzivi negativno vplivali na razvrstitev Slovenije v povezljivosti. Ob tem je treba poudariti, da ocenjujemo, da je v Sloveniji še 55.000 gospodinjstev, ki nimajo ustreznega širokopasovnega dostopa in za katera ne obstaja tržni interes. Del teh gospodinjstev bomo naslovili preko te reforme, za vse preostale bele lise pa še iščemo druge finančne vire.

Ključna izziva, ki ju naslavlja reforma, sta:
- nizka raven ustrezne digitalne infrastrukture – neustrezen obseg širokopasovnih povezav;
- izrazita digitalna ločnica med mesti in ruralnimi področji.

Cilji

- Priprava in obravnava Načrta širokopasovnih omrežij do 2025 na Vladi RS,
- zagotavljanje ustrezne digitalne infrastrukture,
- spodbujanje uporabe naprednih tehnologij in orodij,
- promocija naprednih tehnologij.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Digitalizacija omogoča nove načine komuniciranja, izobraževanja, nakupovanja, zabave in izvajanja različnih aktivnosti prek interneta. V času pandemije, ko je medosebna oddaljenost ključna za omejevanje okužb, so tehnologije, ki omogočajo dostop do informacij, izvajanje različnih aktivnosti in ohranjanje stikov z najbližjimi, pomembnejše kot kadar koli prej.

Z reformo bomo naslovili večjo odpornost skupnosti in zmanjšanje negativnih učinkov krize in digitalnega razkoraka med mesti in ruralnimi območji, s predvidenimi ukrepi pa krepili ekonomsko (stroškovna učinkovitost, večja produktivnost in konkurenčnost) in socialno dimenzijo (prispevek k ustvarjanju digitalne družbe) ter teritorialno kohezijo, ki se bo izrazila s povečanjem odpornosti in zmanjšanjem razvojnih razlik v regijah in lokalnih skupnostih.

Javna sredstva bodo usmerjena v sofinanciranje naložb v 5G koridorje in v mobilna omrežja 4G in 5G na območjih, na katerih mobilna omrežja niso bila zgrajena ali na katerih so na voljo le mobilna omrežja, ki lahko podpirajo mobilne storitve predhodnih generacij, na njih pa se v naslednjih treh letih ne načrtuje gradnja. Vzpostavljanje 5G omrežij bo potekalo komplementarno z vzpostavljanjem gigabitne infrastrukture v fiksnih omrežjih tako, da pri tem ne bo prišlo do podvajanja naložb oziroma stroškov. Prav tako se bo prek javnih razpisov še naprej urejalo področje dodeljevanja radijskih frekvenc, kar bo tudi dodatno spodbudilo tržni interes pri vzpostavljanju 5G omrežij.

Reforma bo na tem mestu primarno usmerjena v zagotavljanje ustrezne digitalne povezljivosti - zagotovitev ustrezne digitalne infrastrukture gospodinjstvom, kar bo posledično vplivalo na večjo konkurenčnost gospodarstva, nadgrajevanje znanj in veščin zaradi večje dostopnosti in doseganje časovnih in okoljskih prihrankov zahvaljujoč zmanjšanju uporabe transportnih poti. Reforma bo naslovila tudi cilje povezljivosti do leta 2025, ki bodo usklajeni z gigabitnimi cilji EU 2025.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma prehoda v gigabitno družbo bo izvedena na podlagi:

- sprememb Zakona o elektronskih komunikacijah, ki omogočajo optimizacijo postopkov gradnje omrežij elektronskih komunikacij, povečanje učinkovitosti skupne gradnje in povečanje predvidljivosti poslovnega okolja za investitorje,
- priprave načrta širokopasovnih omrežij do leta 2025,
- javnega sofinanciranja fiksnih širokopasovnih omrežij naslednje generacije,
- javnega sofinanciranja naložb v mobilna omrežja 4G in 5G,
- javnih razpisov za dodelitev radijskih frekvenc za zagotavljanje javnih komunikacijskih storitev končnim uporabnikom v radiofrekvenčnih pasovih z obveznostjo pokrivanja območij in zagotavljanje storitev,
- spodbujanja uporabe naprednih tehnologij in promocijskih aktivnosti v ta namen.

Reforma bo izvedena s sprejetjem strateških dokumentov in izvedbo investicij, opredeljenih v tem načrtu. Izvajalca sta Ministrstvo za javno upravo in Agencija Republike Slovenije za komunikacijska omrežja in storitve.

Izzive bomo naslavljali z ustreznimi pravnimi podlagami, kjer je trenutno v pripravi nov zakon za področje elektronskih komunikacij (Zakon o elektronskih komunikacijah - ZEKom-1) ter s pripravo Načrta širokopasovnih omrežij do 2025. Z zakonom bomo temeljito prenovili in področje uskladili z evropskim pravnim redom, z načrtom pa bomo naslavljali evropske cilje za to področje. Z obema dokumentoma bomo naslovili celotno področje, torej tako širokopasovna omrežja nove generacije, mobilna omrežja kot npr. 5G kot področje, vezano na radiofrekvenčni spekter, ter v ta namen opredelili potrebne ukrepe za naslednje obdobje. V tej reformi je opredeljeno tudi področje radiofrekvenčnega spektra, kjer preko javnih razpisov poteka dodeljevanje radijskih frekvenc za zagotavljanje komunikacijskih storitev končnim uporabnikom.

Na podlagi določb novega Zakona o elektronskih komunikacijah bodo še dodatno spodbujane zasebne naložbe in konkurenca. Pri gradnji omrežij je namreč mogoče z optimalnimi ukrepi bistveno olajšati naložbe v širokopasovno infrastrukturo in s tem zmanjšati stroške razvoja komunikacijske infrastrukture visokih hitrosti, oziroma širokopasovnih omrežij nove generacije in mobilnih omrežij. Tem vprašanjem smo v zadnjih 15 letih posvetili posebno pozornost. Sprva smo tovrstne določbe vključevali v sistemski zakon – Zakon o elektronskih komunikacijah – kot nacionalne določbe, v nadaljevanju kot prenos EU direktiv, nazadnje Direktive 2014/61/EU o ukrepih za znižanje stroškov za postavitev elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti. V noveli Zakona o elektronskih komunikacijah (ZEKom-2) se v slovenski pravni red prenašajo določbe Evropskega zakonika o elektronskih komunikacijah (Direktiva 2018/1972/EU).

V pretežni meri se ohranjajo določbe o gradnji omrežij in pripadajoče infrastrukture iz ZEKom-1, uvajajo pa se naslednje nove določbe:

- ministrstvo, pristojno za elektronske komunikacije, se določi za državnega nosilca urejanja prostora;
- konkretnejša določitev dovolj zmogljive prazne kabelske kanalizacije;
- določitev varovalnega pasu za sisteme elektronskih komunikacij;
- sprememba postopka poizvedovanja po tržnem interesu za gradnjo tako, da se ta izvede kot poizvedovanje po nameri za gradnjo ali nadgradnjo visokozmogljivih omrežij, dodatno pa se izvede še poizvedovanje po tržnem interesu na vlogo organa javnega sektorja, ki dodeluje javna sredstva;
- v primeru skupne gradnje je pri ustanovitvi služnosti na nepremičninah v lasti države ali samoupravne lokalne skupnosti obvezna sestavina pogodbe o ustanovitvi služnosti tudi določilo o dopustnosti skupne gradnje s strani drugega operaterja omrežja, vendar samo na isti trasi in ob plačilu ustreznega nadomestila za služnost.

Načrt širokopasovnih omrežij do 2025 bo vseboval naslednje vsebine:

- splošne opredelitve o pomembnosti širokopasovne infrastrukture, vpliv le-te na gospodarsko rast, družbeno-ekonomski učinki za državo in državljane, ključni dejavnik gospodarskega in družbenega razvoja;
- navedba ciljev EU;
- prikaz stanja razvoja omrežja;
- navedba strateških ciljev Republike Slovenije;
- predvidene naložbe za doseganje ciljev;
- ukrepi, kjer bo upoštevan t. i. Common Union Toolbox for Connectivity, okvirno med drugim:
    - zakonodajni ukrepi – implementacija Evropskega zakonika o elektronskih komunikacijah, dodelitev radijskih frekvenc, zahteve pokrivanja v sklepih o dodelitvi radijskih frekvenc, prilagoditev pravil o EU državni pomoči;
    - strateški ukrepi – kartiranja infrastrukture, spodbujanje povpraševanja in promocija digitalizacije;
    - finančni ukrepi – sofinanciranje gradnje infrastrukture na belih lisah;
    - drugo – analiza ocen zdravstvenih in okoljskih tveganj zaradi uvajanja omrežja 5G, portal infrastrukturnih investicij, AKOS test (orodja za merjenje hitrosti in kakovosti internetne povezave), kazalnik za spremljanje izvajanja načrta (pokritost s hitro širokopasovno povezavo (omrežja naslednje generacije), ki se meri v % gospodinjstev).

Dodatno je področje predstavljeno in opredeljeno v prilogi NOO.

Časovnica

- 2021: sprejetje Zakona o elektronskih komunikacijah
- 2022: sprejetje Načrta širokopasovnih omrežij do leta 2025

Ciljne skupine

Gospodinjstva, podjetja (operaterji).

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Nepravočasen sprejem načrta širokopasovnih omrežij in zakona; podaljšane časovnice usklajevanj zaradi sprejemanja obeh dokumentov; nezadostna finančna sredstva za sofinanciranje reforme.

Navezava na druge komponente

Reformi 2 in 3 se navezujeta tudi na reformo v zvezi z zmanjšanjem administrativnih ovir in krepitvijo naložb v podjetjih v okviru področja Pametna, trajnostna in vključujoča rast in komponente Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje. Pri tem izpostavljamo zlasti storitve na področju e-identitete ter obveznega elektronskega vročanja za podjetja, kar bo od podjetij zahtevalo digitalne prilagoditve njihovega poslovanja. To bo narekovalo prilagoditev poslovnih procesov novim zahtevam digitalnih storitev, procesov in trgov, kot tudi interoperabilne implementacije digitalne oziroma e-

identitete oseb in podjetij. Uporaba naprednih tehnologij se lahko v večjem obsegu implementira tudi z elementi inovativnega javnega naročanja, kar bo vplivalo na dvig inovacijskega potenciala podjetij.

V okviru zmanjšanja administrativnih ovir izpostavljamo ukrepe digitalizacije na področju pravosodja, predvsem v delu overjanja listin (e-Register, e-Overitve), portala e-sodišče in sistema za spletno alternativno reševanje sporov. Največji vpliv na krepitev podpornega okolja pa bo imela prav gotovo naložba v digitalno preobrazbo na področju prostora in okolja, s katero bo izvedena digitalna prenova prostorske, okoljske in zemljiške politike, kar bo omogočilo pospešen razvoj naložb z digitalnim in zelenim prehodom, izboljšanje poslovnega okolja in prispevek k administrativni razbremenitvi. V tem kontekstu bo predstavljala močno komplementarno komponento digitalni transformaciji družbe, saj bo ustvarila omogočitveno okolje za izvedbo koncepta t. i. pametnih mest in skupnosti.

Horizontalno se na digitalno transformacijo podjetij in družbe ter optimizacijo poslovnih in proizvodnih procesov z naložbami v podjetjih navezujeta reforma 6 – Prehod v gigabitno infrastrukturo, saj je povezljivost pogoj za digitalizacijo in digitalno transformacijo poslovnih in družbenih sistemov in podsistemov, na drugi strani pa bo z vidika stabilnosti ter varnosti poslovanja vse večjega pomena tudi zagotavljanje kibernetske varnosti v okviru reforme 5.

INVESTICIJE

V okviru komponente bo izvedenih osem naložb, ki so skladne s priporočili CSR 2/2019 in 3/2020. Naložbe so razdeljene na:

- horizontalne, ki krijejo ključna področja kot pogoj za zagotavljanje delovanja državne informatike (i1- Modernizacija digitalnega okolja javne uprave, i2 Investicija v gigabitno infrastrukturo);
- sektorske, ki so nujne, da se izvede digitalna preobrazba. Zbranih je bilo veliko potreb in izvedena selekcija glede na predviden obseg sredstev. Nekatere naložbe se bodo za uspešno izvedbo digitalne preobrazbe javnega sektorja izvajale v okviru drugih komponent (zdravje, trg dela) zaradi neposredne vsebinske povezave s posameznimi reformami v okviru resorjev.

G. Modernizacija digitalnega okolja javne uprave

Ključni izzivi

V novi resničnosti, ki je nastala s pojavom epidemije, uporaba e-storitev in celotno poslovanje javne uprave temelji na uporabi e-storitev in digitalnem povezovanju vseh deležnikov javne uprave, kar povzroča velike obremenitve na informacijski infrastrukturi. V času epidemije covid-19 se je obseg dela na daljavo povečal za petkrat in izkazalo se je, da trenutne kapacitete ne omogočajo večjih hitrosti internetnih povezav, saj se le-te uporabljajo hkrati ali istočasno, med različnimi uporabniki, z različnimi orodji ter za vedno bolj zahtevne potrebe.

Za hitro in učinkovito digitalno preobrazbo države zaposleni v javni upravi ne posedujejo dovolj digitalnih znanj in spretnosti. Razvoj »učeče se državne uprave« in »državne uprave, ki temelji na znanju« ter »državne uprave mislečih« kot nujne evolucijske nadgradnje poteka prepočasi, kar izhaja tudi iz Priporočila Sveta v zvezi z Nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2020 in Mnenja Sveta o Programu stabilnosti Slovenije za leto 2020.

Razvoj elektronskih storitev javne uprave je v Sloveniji trenutno preveč nepovezan in neenoten, premalo je vključenosti uporabnikov, zato se soočamo z nizko uporabo in nezaupanjem uporabnikov. Rezultat so razpršene, med seboj nepovezane rešitve z različno stopnjo celovitosti. Obstoječe stanje na področju elektronskih storitev javne uprave terja pospešeno digitalizacijo storitev za končne uporabnike (front-office) in zaledne sisteme (back-office) ter spodbujanje uporabe digitalnih storitev za državljane in podjetja. Ključnega pomena so storitve zaupanja (enotna e-identiteta, e-vročanje, e-pooblaščanje, e-podpis), ki morajo biti integrirane v vse nove e-storitve z namenom, da uporabniku omogočimo enostavne storitve in enotno uporabniško izkušnjo.

Zastarela računalniška, strežniška in omrežna oprema vodi v številne odpovedi in nezadovoljstvo uporabnikov, neenotno okolje pa v številne zaplete zaradi zastarelih aplikacij in nekompatibilnosti različnih sistemov, kar zavira razvoj digitalizacije. Zato je potrebna modernizacija IT infrastrukture in aplikacij ter modernizacija celotnega sistema podpore uporabnikom digitalnih storitev javne uprave.

Državna uprava se v preteklosti ni sistematično ukvarjala z uvajanjem poslovno-informacijske arhitekture, niti ni uvajala uporabe orodij tega področja. Uvedba sodobnih pristopov na tem področju bo omogočila uspešnost izvedbe naložb v digitalno preobrazbo ter hkrati predstavljala most med vsebinskimi in IT strokovnjaki. Na področju upravljanja in naložb v IT je treba vzpostaviti portfelj projektov in naložb v IT ter sistem njegovega upravljanja, saj ta zagotavlja sodelovanje vseh ključnih deležnikov pri obvladovanju IT, omogoča načrtovanje razvoja in naložb na področju IT, načrtovanje zadostnih virov in sredstev ter ustrezno projektno in portfeljsko organizacijsko strukturo, potrebno za upravljanje IT.

Stanje na področju kibernetske varnosti težko sledi hitremu naraščanju kibernetskih varnostnih groženj v svetu, tako po njihovem številu kot po stopnjah in nevarnostih ogrožanja informacijskih sistemov, s tem pa delovanju e-storitev in varnosti podatkov. Pojavom novih in naprednih groženj se je mogoče uspešno zoperstaviti le s sprotnim prilagajanjem varnostnih sistemov in orodij. Zato je treba obstoječe stanje, ki ne more v zadostni meri slediti najnovejšim trendom, nadgraditi s sodobnimi tehnologijami, namenjenimi dvigu kibernetske varnosti in obrambi pred vedno nevarnejšimi grožnjami. Poleg tega bo del sredstev namenjen tudi vzpostavitvi nacionalne kvantne infrastrukture za varen prenos šifrirnih ključev. V tem delu se naložba z izvedbenega vidika povezuje z reformo 3 – Zagotavljanje kibernetske varnosti.

Na področju zunanjih zadev je za doseganje večje varnosti ob vse večji digitalizaciji in izmenjavi dokumentov med Ministrstvom za zunanje zadeve, ostalimi državnimi organi in diplomatsko konzularnimi predstavništvi v tujini treba zagotoviti varno in stabilno okolje, ki bo v kar največji meri zagotavljalo varno komunikacijo in izmenjavo dokumentov. Epidemija covid-19 je leto 2020 zaznamovala tudi na področju vizumskega poslovanja, saj se je obseg zmanjšal za 80 %. V naslednjem letu pričakujemo postopno večanje obsega vizumskega poslovanja, zaradi česar bo digitalizacija vizumskega poslovanja igrala še pomembnejšo vlogo. Izzive predstavljajo tudi dvig digitalizacije projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči RS (MRSHP) in vzpostavitev digitalnih orodij za podporo znanstveni diplomaciji.

Trenutno postopki načrtovanja, priprave in sprejemana predpisov niso celovito informacijsko podprti, v uporabi je več različnih sistemov, ki med seboj niso poenoteni. To je eden od pomembnih vzrokov za odstopanja od dobrega normiranja, ki vodijo v pomanjkljivo pripravljene predpise, otežujejo delovni proces predlagateljev in odločevalcev, obremenjujejo sistem elektronske pošte in ne zagotavljajo ustrezne revizijske sledi pri nastajanju, spreminjanju in posredovanju elektronskih dokumentov. Slabosti sedanjega sistema so posebej očitne pri najbolj kompleksnih tipih predpisov, tj. prostorskih aktih.

Cilji

Da bo Slovenija pripravljena na nove izzive in da bo lahko izkoristila razvojne priložnosti, ki izhajajo iz zaostanka na področju digitalne preobrazbe državne uprave, bomo izvedli naložbo s poudarki na naslednjih področjih:

- **Nadgradili bomo informacijsko infrastrukturo** v delu komunikacijske infrastrukture, vključno z novimi storitvami v komunikacijskem omrežju, in v delu nove generacije oblačne infrastrukture, ki bo kompaktnejša, energetsko učinkovitejša in bo omogočila razvoj novih aplikacij z modernejšimi tehnologijami ter delu novega podatkovnega centra, v okviru katerega bomo omogočili konsolidacijo podatkovnih centrov državne uprave;
- oblikovali bomo **ekosistem za izgradnjo in izvajanje digitalnih storitev** za gospodarstvo in državljane, ki bo vključeval uvedbo naprednih orodij z umetno inteligenco ter uvedbo fleksibilne platforme za samostojno kreiranje digitalnih storitev oziroma mobilnih aplikacij s strani pristojnih organov s ciljem, da bodo storitve po meri uporabnika in medsebojno povezane ter vzpostavili skupni okvir upravljanja podatkov in podatkovne prostore z algoritmičnimi orodji za zakonite, varne, zanesljive, izmenljive in pregledne podatkovne storitve države;
- **razvijali bomo nove** in **optimizirali obstoječe e-storitve,** tako da bomo **uporabnika postavili v središče** in storitve oblikovali tako, da bodo podpirale življenjske dogodke, da bodo proaktivne, kjer je to mogoče, obvezno digitalne, z organizirano pomočjo za tiste, ki digitalnih storitev ne znajo ali pa nimajo možnosti uporabljati; storitve bodo uporabniško prijazne, enostavne, celovite, intuitivne; varne in zanesljive, na voljo 24 ur na dan, dostopne na različnih napravah, ki so povezane s svetovnim spletom; dostopne za različne skupine uporabnikov s svojimi specifičnimi potrebami in omejitvami. Za tak razvoj e-storitev pa je ključna vzpostavitev enotne e-idenitete, ki bo omogočala enostavno a hkrati zaupanja vredno elektronsko

identifikacijo uporabnika storitve. Takšne storitve bomo razvili z upoštevanjem ideje, da je uporabnik v središču, v sodelovanju z vsemi akterji, ki so vključeni v razvoj in izvajanje posamezne storitve (institucije in končni uporabniki – angl. co-creation);

- **z modernim sistemom podpore uporabnikom** bomo poenotili delovno okolje uslužbencev, kar bo olajšalo izvajanje podpore uporabnikom, vzpostavili bazo znanja, ki bo osnova za višjo raven podpore uporabnikom in hkrati priložnost za samopomoč in samoizobraževanje uporabnikov ter zagotavljali podporo postopni zamenjavi strojne opreme uslužbencev;
- **dvignili bomo digitalno osveščenost in usposobljenost v javni upravi**, kar bo vplivalo na večjo prilagodljivost in možnosti prekvalifikacije kadra ter posledično na boljšo zaposljivost na trgu dela, učinkovitejše odločanje in večjo kakovost opravljanja javnih nalog;
- **z okrepitvijo in dvigom kibernetske varnosti** bomo zagotovili visoko raven kibernetske varnosti in odpornosti pred kibernetskimi napadi, strokovni razvoj kadrov ob uporabi naprednih sistemov nadzora kibernetskega prostora in najsodobnejših tehnologij, ki vključujejo umetno inteligenco z globokim učenjem in vzpostavili sistem učinkovitega sodelovanja na področju kibernetske varnosti s strokovnjaki iz javnega in zasebnega sektorja ter raziskovalnih ustanov v državi in EU;
- pospešili bomo raziskave in razvoj kvantnih tehnologij ter **vzpostavili nacionalno kvantno infrastrukturo za varen prenos šifrirnih ključev** za potrebe državnih organov, kasneje tudi za druge nosilce kritične infrastrukture (projekt SI EuroQCI);
- z razvojem in uvajanjem **mehanizmov poslovno-informacijske arhitekture in standardov** bomo vzpostavili kompetenčni center, DevSecOps okolje ter standardizirano okolje, ki bo podlaga za izdelavo tipičnih arhitekturnih modelov;
- s **sistemom portfelja projektov in naložb** bomo vzpostavili skupno portfeljsko in projektno organizacijsko strukturo na ravni Ministrstva za javno upravo, usposobili vodje projektov in dodatno nadgradili njihovo znanje s področja klasičnega projektnega managementa, agilnega vodenja in upravljanja portfelja naložb v IT ter okrepili podporo vodenju, odločanju in strateškemu načrtovanju ter s tem prispevali k razvoju in usmerjenemu procesu digitalizacije, višji kakovosti javnih storitev ter zagotavljanju boljšega poslovnega okolja. Primerljiv projekt bo izveden tudi za celovito spremljanje posameznega ali več kompleksnih infrastrukturnih projektov;
- vzpostavili bomo **digitalni informacijski sistem za harmonizacijo obstoječih nacionalnih sistemov za pomorski sektor,** kar bo zmanjšalo upravno breme v pomorskem prevozu z zagotavljanjem poenostavljenih, digitaliziranih in usklajenih postopkov poročanja za ladje ob postanku v pristaniščih EU;
- razvili bomo **mobilno aplikacijo za podajanje vizumskih vlog** preko mobilnih naprav, vzpostavili bomo **platformo**, v okviru katere bodo lahko uporabniki (izvajalci projektov) lažje upravljali sredstva in spremljali **projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči RS** ter vzpostavili **portal Znanstvena diplomacija Republike Slovenije**, v okviru katerega bomo ustrezno promovirali znanstvene dosežke pod enotnim naslovom science.si;
- vzpostavljen bo **register veljavnih državnih predpisov,** ki bo temeljil na načelu zaupanja in ki bo po obsegu obvladljiv z vidika posameznikov, ki jih določbe predpisov zavezujejo v vsakdanjem življenju;
- izvedena bo celovita digitalizacija procesa **(e-Zakonodaja)** priprave, sprejemanja in objave predpisov, ki bo vključevala modularno platformo za načrtovanje in pripravo digitaliziranega gradiva na podlagi naslednjih korakov: od ideje in utemeljitve potrebe po normiranju (modul e-časovnica in e-načrt normativne dejavnosti), preko presoje posledic predlogov predpisov (modul e-RIA), priprave besedila (modul e-urejevalnik besedila z integriranimi pravili pisanja normativnih aktov in modul e-prostorski akti), izkazovanja skladnosti s pravom EU (modul e-korelacijska tabela in e-izjava o skladnosti), medresorskega usklajevanja (modul e-zagotovila), sodelovanja z javnostjo (modul e-demokracija), sprejemanja (modul e-dokumentni sistem znotraj izvršilne ter med izvršilno in zakonodajno vejo oblasti), do poročanja po e-objavi v Uradnem listu (modul e-notifikacija) in spremljanja uresničevanja ciljev (modul ex-post evalvacija). Rezultati platforme bodo javnosti dostopni skozi nadgrajeni Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije, ki bo postal vsestranski in brezplačno dostopen nacionalni portal za spremljanje normodajne dejavnosti v državi in za uspešno vključevanje javnosti v to dejavnost;
- pilotni projekt vzpostavitve celovitega in avtomatiziranega sistema, ki bo omogočil celosten pristop k zagotavljanju nadzora nad upravljanjem, stroški in energetsko učinkovitostjo stavb v državni lasti.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Skupni stroški investicije v modernizacijo digitalnega okolja javne uprave za obdobje 2021-2026 znašajo 63,05 mio EUR, od tega bo iz NOO zagotovljenih okoli 62,05 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Projekti v okviru naložbe bodo izvedeni po postopkih javnega naročanja v sodelovanju s pogodbenimi zunanjimi izvajalci.

Vzpostavitev informacijske infrastrukture nove generacije
Pri izgradnji podatkovnega centra bo izvajalec ukrepa zavezan, da upošteva vse dobre prakse, ki so zajete v dokumentu Evropske platforme za energijsko učinkovitost (E3P) o energijski učinkovitosti pri vzpostavljanju, nadgrajevanju in vzdrževanju podatkovnih centrov. Nov podatkovni center ne bo nova stavba ali nova gradnja, ampak bo vzpostavljen v že obstoječih prostorih. Podatkovni center ne bo povzročal emisij v smislu direktive 2008/50/EU. 75 % odpadnega materiala (kartonaste škatle, zaščita opreme) je proizvedenih iz recikliranih materialov (zagotovilo proizvajalca).

Osnovo načelo novega podatkovnega centra je minimiziranje porabe električne energije s konsolidacijo večjega števila podatkovnih centrov posameznih organov v nov podatkovni center, zmanjšanje števila strežnikov z virtualizacijo in kontejnerizacijo aplikacij. Vsa IT oprema ima že zdaj potrdila proizvajalcev Energy Star Certificate za nizko porabo električne energije. Pri javnih naročilih za nakup opreme v skladu z ZJN-3 se upoštevajo merila, ki zagotavljajo prihranke pri porabi električne energije in nizek ogljični odtis celega podatkovnega centra (EU Code of Conduct or Broadband Communication Equipment. (https://e3p.jrc.ec.europa.eu/communities/ict-code-conduct-energy-consumption-broadband-communication-equipment).

Sosledje aktivnosti v okviru naložbe Infrastruktura nove generacije:

- pripravljalne aktivnosti (priprava študij za razvoj orodij, priprava specifikacij za JN) za nakup strojne in programske opreme za vzpostavitev infrastrukture nove generacije,
- izvajanje javnih naročil za nakup strojne in programske opreme,
- sklenitev pogodb, izvedba pilotnih projektov, analiza uspešnosti in vzpostavitev dobrih praks,
- izbira referenčnih vzpostavitev, namestitev strojne in programske opreme, vzpostavitev novih sistemskih storitev računalništva v oblaku ter testiranje ekosistema,
- dodatno usposabljanje zaposlenih in razvoj kompetenc,
- delavnice z uporabniki storitev DevSecOps.

Moderne e-storitve
v skladu z Uredbo SDG bomo v letu 2021 pristopili k pripravi predloga za vzpostavitev enotne vstopne točke za e-poslovanje z državo z namenom, da se poenoti in poveže številna spletišča, ki so danes na voljo. Obenem bomo do konca leta 2023 vzpostavili in nadgradili številne e-storitve, ki pokrivajo izvedbo 21 glavnih življenjskih dogodkov skladno z zahtevami EU Uredbe SDG, tudi čezmejno za državljane in podjetja v vseh članic EU ob upoštevanju načela »samo enkrat« (angl. once-only principle), na primer rojstvo, prebivališče, študij, delo, upokojitev itd.

V okviru te naložbe bomo izvedli:

- pripravljalne aktivnosti (priprava študij za razvoj orodij, specifikacije za JN) za nakup strojne in programske opreme, razvoj in nadgradnjo orodij, platform in mobilnih aplikacij za nove e-storitve,
- JN za nakup strojne in programske opreme ter razvoj in nadgradnjo orodij, platform in mobilnih aplikacij za nove e-storitve,
- sklenitev pogodb, izvedbo pilotov, izbira, vzpostavitev, namestitev strojne in programske opreme in razvoj orodij, platform in mobilnih aplikacij za nove e-storitve,
- testiranje in nadgradnjo pilotne izbire strojne in programske opreme, razvoj orodij, platform in mobilnih aplikacij za nove e-storitve,
- vzpostavitev in namestitev strojne in programske opreme, orodij, platform in mobilnih aplikacij za nove e-storitve,
- vzpostavitev novih e-storitev preko delavnic za soustvarjanje z uporabniki (co-creation) ter usposabljanje zaposlenih,

- delavnice z uporabniki, nadgraditve strojne in programske opreme in razvoj e-storitev.

Izvedba usposabljanj javnih uslužbencev
Usposabljanja za vse javne uslužbence bo organizirala in izvajala Upravna akademija, ki deluje v okviru MJU. Usposabljanja za različne ciljne skupine bodo izvajali strokovnjaki, ki bodo izbrani v skladu z zakonodajo in postopki javnega naročanja.

Z namenom vlaganj v dvig kompetenc bo v letu 2021 vzpostavljena delovna skupina, ki bo opravila analizo potreb po organih in na podlagi izsledkov izdelala program pilotnih usposabljanj za leto 2022. Konec leta 2021 se bodo izvedla prva javna naročila za izvajalce usposabljanj, avtorje e-gradiv in potrebno infrastrukturo. V letu 2022 se bo pričelo s pripravo scenarijev in izdelavo e-usposabljanj, namenjenih samostojnemu učenju. V letu 2022 je predvidena izvedba 160 usposabljanj, 30 specialnih usposabljanj in 8 e-usposabljanj. V letih 2023, 2024 in 2025 se bodo nadaljevale aktivnosti po podobni časovnici iz leta 2022. Letno je načrtovana izvedba 200 usposabljanj, 40 specialnih usposabljanj in 8 novih e-usposabljanj.

Modernizacija podpore uporabnikom
Enotno delovno okolje in pregled nad stanjem licenc bosta doprinesla k enostavnejši, bolj kakovostni in cenejši podpori uporabnikom. Z uvedbo enotnega delovnega okolja in pregleda nad stanjem licenc (compliance), se bo izvajanje podpore uporabnikom lahko opravljalo z manjšim številom ljudi, ki nudijo podporo.

V okviru te investicije bomo izvedli:
- pripravljalne aktivnosti (priprava študije za nakup sistema za spremljanje skladnosti licenc z licenčno politiko) za nakup strojne in programske opreme,
- JN za nakup programske opreme, namestitev in konfiguracijo sistema za skladnost storitev z licenčno politiko,
- sklenitev pogodb z izvajalci,
- vzpostavitev in testiranje sistema za skladnost storitev z licenčno politiko,
- nakup prenosnih računalnikov,
- vzpostavitev enotnega delovnega okolja in prehod uporabnikov na enotno delovno okolje,
- delavnice z uporabniki, nadgraditve strojne in programske opreme in razvoj e-storitev.

Razvoj in uvajanje mehanizmov poslovno informacijske arhitekture in standardov v državno in javno informatiko
V okviru razvoja in uvajanjem mehanizmov poslovno-informacijske arhitekture in standardov bo vzpostavljen portal za diseminacijo informacij in objava repozitorija artefaktov z namenom promocije uvajanja referenčnih arhitektur in inovativnih informacijskih in tehnoloških rešitev skupaj s pripadajočimi izvedbenimi storitvami, s čimer bomo izboljšali prenos informacij in povezovanja zainteresirane javnosti zaposlenih v državni in širše v javni upravi s strokovno javnostjo iz gospodarstva, z vzpostavitvijo standardiziranega DevSecOps okolja pa bomo zagotovili vzpostavitev enotnih standardov in arhitekturnih rešitev za ustrezno podporo sektorjem za razvoj sektorsko specifičnih aplikacij v obliki generičnih tehnoloških zahtev ter standardiziranih tehnoloških platform, ki bodo predstavljale enotna izhodišča za razvoj aplikacij.

V okviru te naložbe bomo izvedli:
- vzpostavitev portala za diseminacijo informacij in objavo repozitorija artefaktov,
- vzpostavitev DevSecOps okolja in kurikuluma,
- izdelava tipičnih arhitekturnih modelov in izvedba delavnic DevSecOps (predvidena je izdelava 12 tipičnih arhitekturnih modelov in izvedba 12 delavnic DevSecOps).

Portfelj projektov in investicij
V okviru projekta bomo omogočili:
- vzpostavitev sistema projektnega managementa z ustrezno projektno organizacijsko strukturo ter določitev enotnih procesov snovanja, priprave, potrjevanja, izvajanja, spremljanja, potrjevanja sprememb ter zaključevanja projektov, ki bodo informacijsko podprti ter na tej podlagi
- vzpostavitev portfelja projektov in investicij, ki bo omogočal učinkovit izbor in prioritizacijo IT projektov in investicij, zagotavljanje njihove medsebojne vsebinske/tehnične/tehnološke in časovne usklajenosti v vseh fazah življenjskega cikla, optimalno uporabo razpoložljivih

kapacitet in virov, multipliciranje učinkov ter bo kot tak predstavljal učinkovito orodje za obvladovanje vseh ključnih procesov;
- vzpostavitev sistema izobraževanja in usposabljanja vodij projektov z znanji s področja klasičnega projektnega managementa ter agilnega vodenja, upravljanja portfelja naložb in storitev IT ter vzpostavitev baze znanja in sistema prenosa dobrih praks kot podporo usmerjenemu procesu digitalizacije v državni upravi in višji kakovosti javnih storitev.

Pilotni projekt Izboljšanje energetske učinkovitosti stavb v državni lasti s pomočjo energetskega vodenja:

- gre za pilotni projekt, ki bo omogočal pridobitev merilnih podatkov in izkušenj, ki so potrebni za pravilno nadaljnje odločanje. Merili bomo raven povečanja energetske učinkovitosti zgradb na vzorčnih stavbah. Izdelana bo natančna in obsežna študija energetskega stanja v stavbah, in vzpostavljena temeljna komunikacijska platforma za povezovanje s senzorji in aktuatorji.

Prva faza projekta, ki je vključena v NOO, traja dobra štiri leta in je razdeljena na štiri obdobja:

- T0: **Vzpostavitev sestava za zajem merilnih podatkov.** Vzpostavi se sestav za spremljanje energetskega stanja v 30 stavbah, ki deluje na osnovi v LoRaWAN omrežje povezanih senzorjev.
- T1: **Opazovanje obstoječega stanja brez poseganja v dogajanje.** Energetsko stanje v 30 stavbah se brez poseganja v dogajanje spremlja eno leto. Na ta način se pridobijo zelo pomembni izhodiščni, referenčni podatki.
- T1+1 leto: **Spremljanje stanja in ukrepanje.**
    - Vzpostavitev portala, ki omogoča interaktivno vizualizacijo merilnih rezultatov iz senzorjev v preteklem letu kot tudi prikaz ažurnih merilnih rezultatov.
    - Identifikacija očitnih izgub energije v stavbah na osnovi preprostih metod (prekomerna poraba energije, energetska bilanca, primerjava med zgradbami ipd.).
    - Priprava samodejno generiranih poročil o rezultatih meritev v preteklem letu, identificiranih energetsko potratnih stavbah in prostorih v stavbah, priprava priporočil in predlogov za izvedbo možnih preprostih ukrepov za povečanje energetske učinkovitosti, ki po naravi ne predstavljajo samodejnega energetskega vodenja stavbe. Dejanska izvedba predlaganih ukrepov v najmanj petih stavbah od spremljanih 30 stavb.
    - Izvedba omejenega pilotnega projekta samodejnega energetskega vodenja (ki vključuje aktuatorje) v petih stavbah od spremljanih 30 stavb.
- T1+2 leti: **Analiza učinkovitosti ukrepov in odločanje.**
    - Primerjava porabe energije v referenčnem časovnem obdobju in v obdobju po izvedbi preprostih ukrepov oziroma po uvedbi energetskega vodenja.
    - Primerjava izboljšanja energetske učinkovitosti zgradb, v katerih so izvedeni preprosti ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti in zgradb, ki so energetsko vodene.
    - Analize stroškov in dolgoročnih prihrankov.
    - Razmislek o smotrnosti in gospodarnosti uvedbe sestava za energetsko vodenje v vseh stavbah v lasti RS.

Visa app in druge aplikacije Ministrstva za zunanje zadeve

Ministrstvo za zunanje zadeve bo izvedlo projekte na podlagi postopkov javnega naročanja ter v partnerstvu z ostalimi resorji, kjer bo sinergija možna (npr. science.si v sodelovanju z MGRT). Mobilno aplikacijo za podajanje vizumskih vlog prek mobilnih naprav bo razvijalo v sodelovanju z MJU v skladu s pristopom, ki bo uporabljen za razvoj storitev za mobilne storitve in življenjske dogodke.

Register veljavnih državnih predpisov

Upravljavec Uradnega registra bo javno podjetje Uradni list, d. o. o., ki bo tudi izvedlo javno naročilo za pripravo spletne aplikacije. Po izboru ponudnika se bodo predpisi iz obstoječih baz (Uradni list – uredbeni del, spletna stran Državnega zbora in Pravno-informacijski sistem) strojno vnesli v register in hkrati ročno dopisali metapodatki, ki se nanašajo na začetek in konec veljavnosti posameznih določb. Sledilo bo testno obdobje ugotavljanja morebitnih napak, preden bo vzpostavljeno načelo zaupanja v avtentičnost besedil teh predpisov.

e-zakonodaja

Naložba bo izvedena na državni ravni, pri čemer bo Služba Vlade RS za zakonodajo imela vlogo nosilca in koordinatorja aktivnosti.

Pomorsko okno
Evropska komisija bo pred pričetkom izvajanja naložb v okviru posameznih držav članic sprejela izvedbene akte do 15. 8. 2021. Do 15. 8. 2022 bo v naslednjem koraku razvila in posodabljala harmoniziran vmesniški modul za poročanje za nacionalna enotna okenca za pomorski sektor. Večletni načrt upravljanja bo predvidoma po posameznih elementih na voljo v letu 2024, pričetek delovanja skupne evropske infrastrukture enotnega okenca za pomorski sektor je predviden 15. 8. 2025. Zaradi kompleksnosti bo URSP v letu 2023 pripravljal tehnični del razpisne dokumentacije za izvedbo projekta in usklajeval zahteve in uporabo interoperabilnostnih standardov EK z MJU, ki bo gostilo aplikativno programsko opremo na Državnem računalniškem oblaku. Izvedba javnega razpisa je smiselna v drugi polovici leta 2023, sama izvedba razvoja programskih modulov v letu 2024 in testiranje posameznih modulov v obdobju od januarja do avgusta 2025.

Digitalna integrirana platforma za spremljanje investicij infrastrukturnih projektov –DIPSIIP
V okviru projekta DIPSIIP bodo izvedene analize in popis procesov, analiza zahtevanih dokumentov in optimizacija postopkov. Pripravili bodo funkcionalne specifikacije celotnega sistema po posameznih modulih. Delo bo potekalo v smeri zagotavljanja poenotenja uporabljenih IT rešitev. Poenoteni bodo elementi, ki sestavljajo informacijski sistem: strojna oprema, programska oprema, postopki in protokoli. Na podlagi opravljenih analiz in funkcionalnih specifikacij bo treba izvesti makro pregled sistema, na podlagi katerega bo izvedena optimizacija licenčnega modela. Za varno in kakovostno izvedbo vzpostavitve platforme bo treba določiti aplikativne varnostne politike in varnostne politike dostopov. Na podlagi analiz in specifikacij bo definirano ustrezno informacijsko okolje in posledično minimalne zahteve za strojno opremo za kakovostno delovanje informacijskega sistema. Določeni bodo metode in postopki projektnega vodenja. S postopki javnega naročanja bo izbran izvajalec oziroma izvajalci, ki bodo dobavili opremo (strojno in programsko) in implementirali platformo/informacijski sistem za celovito spremljanje investicijskih projektov.

Časovnice

Dinamične e-storitve:

2021- 2023	priprava analiz, študij in specifikacij za javna naročila
2022-2023	pilotne izvedbe za razvoj platform in mobilnih aplikacij
2023-2024	testiranje in razvoj platform in aplikacij
2022-2023	vzpostavitev novih e-storitev v sodelovanju z uporabniki
2023-2026	nadgraditve in razvoj e-storitev
2023-2026	delo z uporabniki in promocijske aktivnosti

Izvedba usposabljanj javnih uslužbencev:

2022	izvedba približno 160 usposabljanj + 8 e-usposabljanj + 30 usposabljanj za IT specialiste – skupaj 8500 udeležb na usposabljanjih in 200 udeležb na usposabljanjih za IT specialiste
2023	izvedba približno 200 usposabljanj + 8 e-usposabljanj + 42 usposabljanj za IT specialiste – skupaj 9600 udeležb na usposabljanjih Priprava analiz, študij in specifikacij za javna naročila in 250 udeležb na usposabljanjih za IT specialiste
2024	izvedba približno 200 usposabljanj + 8 e-usposabljanj + 46 usposabljanj za IT specialiste – skupaj 9600 udeležb na usposabljanjih in 300 udeležb na usposabljanjih za IT specialiste izvedba približno 60 usposabljanj + 1 e-usposabljanje - skupaj 1700 udeležb na usposabljanjih
2025	izvedba približno 200 usposabljanj + 8 e-usposabljanj + 42 usposabljanj za IT specialiste – skupaj 9600 udeležb na usposabljanjih in 250 udeležb na usposabljanjih za IT specialiste
2026	izvedba približno 60 usposabljanj + 1 e-usposabljanje - skupaj 1700 udeležb na usposabljanjih

Modernizacija podpore uporabnikom:

2021 - 2022	priprava analize in priprava specifikacij za javno naročilo
2022	izvedba javnega naročila
2022 - 2025	vzpostavitev sistema za nadzor licenčne skladnosti

Razvoj in uvajanje mehanizmov poslovno informacijske arhitekture in standardov v državno in javno informatiko:

2021-2022	izdelava investicijske dokumentacije in javni natečaj za projektne zaposlitve
2022	izvedba javnega naročila in vzpostavitev portala za diseminacijo dobrih praks in objavo repozitorija artefaktov
2023	oblikovanje in vzpostavitev repozitorija artefaktov ter integracija podatkov iz postopkov DecSecOps z obstoječimi evidencami in vzpostavitev upravljavskega sistema (kot na primer IBM Urbancode ali XebiaLabs)
2024-2026	vzpostavitev DevSecOps okolja in kurikuluma ter izvedba delavnic DevSecOps za ključne deležnike

Portfelj projektov in naložb:

2021	izdelava investicijske dokumentacije za vzpostavitev sistema upravljanja portfelja projektov in investicij
2022	nakup licenčne programske opreme in izvedba javnega naročila za prilagoditev informacijske podpore upravljanja portfelja projektov in investicij; vzpostavitev sistema projektnega managementa, sistema upravljanja portfelja projektov in investicij ter sistema izobraževanja in usposabljanja vodij projektov
2023-2026	upravljanje portfelja projektov in naložb s poudarkom na projektih NOO Digital C2K2; optimizacija in prilagoditve sistema glede na potrebe uporabnikov

Pilotni projekt Izboljšanje energetske učinkovitosti stavb v državni lasti s pomočjo energetskega vodenja:

2021	izdelava investicijske in projektne dokumentacije, študij, analiz
2022	izvedba javnih naročil za nakup licenčne programske opreme, strojne in druge opreme, za prilagoditve in nadgradnjo informacijskega sistema, za gradbena dela, vzpostavitev sistema projektnega managementa, najem oblačnih kapacitet
2022 - 2026	izvajanje aktivnosti na objektih, izvajanje spremljanja energetskih kazalnikov, izvajanje energetskega vodenja, izvedba usposabljanj in izobraževanj

Visa app in druge aplikacije Ministrstva za zunanje zadeve:

2022	izvedba javnih naročil in razpisov
2023-2025	izvedba projektov
2025	zaključek projektov

Register veljavnih državnih predpisov:

2022	sprejetje pravne podlage za vzpostavitev uradnega registra in izdelava informacijske rešitve
2023	produkcijska objava in uporaba uradnega registra veljavnih državnih predpisov

e-zakonodaja:2021-2022	izdelava projektne in investicijske dokumentacije ter izvedba JN
2023	razvoj informacijskih rešitev (modulov)
2024	testiranje in nadgradnja rešitev
2025	vzpostavitev sistema kot celote z integracijo modularnih aplikacij in usposabljanja zaposlenih in drugih deležnikov
2026	nadgrajevanje in izpopolnjevanje rešitev v sodelovanju z uporabniki

Pomorsko okno:

2023	izdelava investicijske, tehnične in razpisne dokumentacije
2024	izdelava programske opreme in izvedba delnih prevzemnih testiranj
2025	izdelava programske opreme, končna prevzemna testiranja in vključitev v evropsko okolje enotnega okenca za pomorski sektor

Digitalna integrirana platforma za spremljanje investicij infrastrukturnih projektov – DIPSIIP:

2021	vzpostavitev infrastrukture
2022	izvedba procesov digitalizacije, vzpostavitev in implementacija integrirane platforme

Ciljne skupine

Ciljna skupina so uporabniki, tj. zaposleni v javni upravi ter državljani in poslovni subjekti.

Ciljne skupine usposabljanj za krepitev digitalnih kompetenc so zaposleni v javnem sektorju, vključno s strokovnjaki s področja IT in vodstvenimi delavci.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Morebitna tveganja se kažejo v potencialnih težavah pri izvedbi javnih naročil ter nepravočasni izvedbi potrebnih projektnih zaposlitev. Tveganja se kažejo tudi v podaljšanem času vzpostavitve produkcijskega okolja zaradi tehničnih preprek pri izvedbi ter zaradi upravičenih zahtev za spremembo specifikacij v času produkcije, na katere naročnik v trenutku naročila nima vpliva. Tveganje na področju javnega naročanja bo omejeno s podrobnimi raziskavami trga pred izvedbo javnih naročil in s tem ustreznejše pripravljeno tehnično specifikacijo ter izborom načina izvedbe javnega naročila. Javna naročila bodo pripravljali in vodili strokovnjaki, ki imajo večletne izkušnje pri izvajanju javnih naročil. Po potrebi bodo vključevali zunanje strokovnjake. Tveganje na področju projektnih zaposlitev bo omejeno na podlagi prioritetne obravnave postopkov zaposlovanja.

H. Gigabitna infrastruktura

Ključni izzivi

Področja v Sloveniji, ki še niso pokrita z ustrezno infrastrukturo, so težko dostopna in oddaljena, zato jim je, še posebej z ozirom na posledice epidemije covid-19, treba zagotoviti ustrezno povezljivost.

Namen ukrepa je sofinanciranje postavitve infrastrukture, ki bo omogočala uporabo naprednih tehnologij podjetjem, gospodinjstvom in družbi, da se le-ti preobrazijo v pametne sisteme, uporabijo in ali razvijejo pametne rešitve, storitve, produkte ipd. CSR navaja, da Slovenija zaostaja v uvajanju gigabitnih povezljivosti, kar posledično vpliva na spodbujanje konkurenčnosti in uvajanje pametne Evrope; vrzel se bo naslovila z vlaganjem v gigabitno infrastrukturo, vključno s 5G.

Cilj

Cilj naložbe je 8.500 gospodinjstvom na belih lisah omogočiti širokopasovni priključek do leta 2026. Strošek na priključek je pripravljen na podlagi zgodovinskih podatkov MJU, ki je podobne ukrepe v preteklosti že izvajalo.

Naložba se bo prioritetno izvajala v redkeje poseljenih naseljih (npr. 150 preb./km^2) in/ali geografsko zahtevnih območjih (težka dostopnost), kjer ustrezna in zmogljiva IKT infrastruktura še ni na voljo, zato ocenjujemo, da bo strošek sofinanciranja znašal 3.500 EUR na gospodinjstvo, s čimer bomo dosegli 8.500 novo priključenih gospodinjstev. V razpisne pogoje bomo vključili tudi zahtevo, da se 70 % odpadnega materiala reciklira.

Merila za izbor projektov na javnem razpisu so naslednja:
- stroškovna učinkovitost in racionalnost projekta - s tem merilom se ugotavlja odstopanje predlaganega zneska javnega sofinanciranja na projektu od najvišjega možnega zneska, pri čemer je najvišje možno število točk 45;
- delež pokritosti – s tem merilom se meri delež dodatnih gospodinjstev, ki so bele lise, in ki jim bo projekt omogočil odprt širokopasovni dostop, in sicer nad določenim odstotkom (npr. 75 %) vseh belih lis v okviru sklopa, pri čemer je najvišje možno število točk 50;
- število dodatno omogočenih modelov širokopasovnega dostopa – meri se število dodatno omogočenih modelov; možna modela sta lokalni dostop (fizični ali virtualni) in osrednji dostop z bitnim tokom, pri čemer je najvišje možno število točk 5.

Število gospodinjstev oziroma belih lis, ki jih bomo lahko sofinancirali, se poveča v primeru, da:
- bodo prijavitelji (ponudniki) izkazali možnost izvedbe priključkov po nižji ceni, s čimer se bo z razpoložljivimi sredstvi lahko priključilo več gospodinjstev ALI

- interesa v najredkeje poseljenih naseljih ne bo dovolj; v tem primeru bomo vključevali tudi naselja z gostejšo poselitvijo, kjer so bele lise nepokrite, pri čemer se bo znižala višina sofinanciranja.

Praviloma razpisi zahtevajo pokrivanje vsaj 75 % belih lis v določenem sklopu. Vsak razpis in kriteriji so objavljeni v Uradnem listu RS, kar zagotavlja potrebno transparentnost.

Z višjim sofinanciranjem še dodatno spodbujamo gradnjo infrastrukture oziroma priključkov, kar bo investitorju omogočalo, da v projekt vključi tudi tiste priključke, kjer je gradnja zaradi težko dostopnega terena in/ali redke poselitve še posebej zahtevna in stroškovno potratnejša. V naslednji fazi bo ministrstvo na javnem razpisu izbiralo vloge investitorjev (posledično gospodinjstva na belih lisah) glede na merila za izbor prijaviteljev, sredstva, ki bodo na voljo v okviru javnega razpisa, pa se bodo dodeljevala po vrstnem redu prejetih prijav do njihove porabe.

Dodatno je naložba opredeljena v prilogi NOO.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Naložba znaša 30 mio EUR nepovratnih sredstev. Načrtovana sredstva niso zadostna za pokrijte vseh belih lis.

Izvedbena določila

Naložbo bo izvedel MJU preko javnih razpisov. Pogoji razpisa bodo tehnološko nevtralni (skladno s pravili dodeljevanja državnih pomoči). Po dosedanjih izkušnjah je glavnina vedno zagotovljena preko fiksnih omrežij, kjer to ni izvedljivo, zaradi npr. dostopnosti terena, pa se izvedba rešuje z mobilnimi omrežji, zato točne delitve ni možno vnaprej opredeliti.

Naložba nima pomembnega predvidljivega negativnega vpliva na okoljske cilje ob upoštevanju neposrednih učinkov. Posredni učinki bodo povezani z vlaganji v gradnjo širokopasovnih optičnih omrežij zelo visokih hitrosti. Gradnja širokopasovnih optičnih omrežij zelo visokih hitrosti bo potekala po obstoječih trasah infrastrukturnih objektov (ceste, elektro energetska omrežja, plinovodi ...). Tehnologija optičnih omrežij predstavlja tudi daleč najbolj energetsko učinkovito rešitev za širokopasovna omrežja zelo visokih hitrosti. Učinki digitalizacije in razvoj gigabitne družbe omogočajo delo, šolanje in medsebojno komunikacijo na daljavo in s tem zmanjšujejo potrebe po pogostih potovanjih in dnevnih migracijah, zato bodo v neki manjši meri celo pripomogli k zmanjšanim emisijam ogljika.

Prepoved dvojnega financiranja bo v celoti in dosledno upoštevana že v sami izvedbi ukrepa, torej v javnem razpisu. V primeru, da bi Slovenija uspešno kandidirala za druga evropska sredstva, v okviru katerega drugega sklada ali programa, bodo že sprejete zaveze in sklenjene pogodbe za področja pokrivanja belih lis preverjene v bazi. Vsi podatki glede belih lis so namreč vnešeni v bazo, iz katere je razviden obstoj pogodbe za sofinanciranje.

Časovnica

- 2022: objava javnega razpisa, podpis pogodb in začetek del
- 2022-2024: izvajanje del, zaključevanje izvedbe del, izplačila
- 2025-2026: evalvacija, priprava poročanja, zaključevanje projekta in izplačila

Ciljne skupine

Naložba naslavlja državljane, upravičenci pa so podjetja (predvsem investitorji - operaterji, ki lahko zagotovijo gradnjo ustrezne širokopasovne infrastrukture naslednje generacije).

I. Digitalizacija notranje varnosti

Ključni izzivi

Varnost v državi je ključnega pomena za ponoven gospodarski zagon in s tem tudi ohranjanje delovnih mest, saj prispeva k pravočasnem izpolnjevanju pogodbenih obveznosti, zaščiti premoženjskih koristi in drugih pravic, pregonu gospodarskega kriminala in spodbujanju ustanavljanja novih podjetij.

Slovenska policija se je v času razširjanja bolezni covid-19 soočala z dodatnimi izzivi. Pri njihovem obvladovanju so eno ključnih vlog igrale informacijske rešitve. Z razvojem aplikacije covid Obrazci za karantenske odločbe in tranzit smo dosegli pomembne učinke na državni ravni v občutljivem obdobju obvladovanja epidemije covid-19. Implementacija lastnega video konferenčnega sistema BBB ter podpiranjem ostalih VK sistemov je Policiji omogočala dokaj nemoteno operativno delovanje ob istočasnem izvajanju epidemioloških ukrepov. Z dodeljevanjem ustrezne opreme za delo na daljavo (prenosniki, kamere,…) smo takšno obliko dela omogočili precej hitro, kar je pomembno zmanjšalo negativne vplive razmer v času krize na izvajanje delovnega procesa. So pa dane razmere negativno vplivale na manj prioritetne naloge ter na tiste, katerih izvajanje v prilagojenih pogojih ni bilo možno.

Nekatere obstoječe informacijske rešitve temeljijo na preživetih IKT konceptih ter uporabljajo starejšo informacijsko tehnologijo, ki na eni strani omejuje optimizacijo, na drugi pa ovira napredek. Posledično aplikativne rešitve, ki uporabljajo to tehnologijo težko prispevajo k digitalni preobrazbi procesov. Obstoječa radijska infrastruktura je zastarela in je zaradi tehnoloških razlogov ni mogoče nadgraditi. Ker ni ustrezne pokritosti z omrežjem, je operativna komunikacija otežena, čezmejna pa ni mogoča. Podpora delovnim procesom, ki se izvajajo na terenu (mobilno) je s trenutnim naborom mobilnih rešitev omejena in nezadostna. Mobilne storitve (mobile apps) s področja zagotavljanja mobilnosti in osebne varnosti za državljane niso na voljo.

Cilji

Naložba bo pomembno prispevala k nadaljnjemu razvoju informacijskih sistemov MNZ-ja in s tem k digitalizaciji celotnega resorja in varnostnega sektorja v celoti. Z naložbo v program digitalne preobrazbe na področju notranje varnosti bomo dosegli predvsem naslednje:

- **vzpostavitev zasebnega oblaka, prilagojenega potrebam Policije, ki je v kontekstu nacionalne informatike decentraliziran organ** – s tem bo zagotovljeno nemoteno delovanje policijskih aplikacij in sodobno poslovanje podjetij in drugih partnerjev s Policijo. Projekt vzpostavitve zasebnega oblaka Policije se že izvaja in vključuje vzpostavitev oblaka ter modernizacijo aplikacij. Predvidena naložba v okviru NOO predstavlja 13 % vseh naložb v NOO ter 30 % celotnega projekta, ki se sicer financira še iz drugih virov. Ponudniki se izbirajo v okviru javnega naročanja. S tehnološkega vidika se zasebni oblak Policije in državni oblak opirata na podobne sodobne arhitekturne koncepte, kar bo v bodoče omogočilo še lažje povezovanje oziroma interoperabilnost na nacionalnem nivoju. Na zasebnem oblaku Policije delujejo oziroma bodo delovale vse aplikacije za podporo policijskemu delu, tako za področje kriminalitete, prometne varnosti, javne varnosti, mejne policije kot tudi logistične aplikacije za podporo poslovanja. Razvite bodo spletne aplikacije z uporabo sodobnih razvojnih konceptov (angular, mikro in mini servisi, rest api,…);
- dobava opreme in **izgradnja infrastrukture digitalnega radijskega omrežja državnih organov po standardu TETRA** na celotnem področju države, uvedba IP tehnologije, ki omogoča nižje stroške delovanja ter možnost tehnološkega povezovanja z novimi prihajajočimi tehnologijami (LTE). Možnost prehoda na širokopasovne storitve (4G, 5G) je vključena v projekt TETRA kot opcijska možnost, s katero bomo nadaljevali takoj po vzpostavitvi osnovnega sistema TETRA. Ta možnost predvideva zlivanje tehnologije TETRA s širokopasovno tehnologijo prihodnosti (predvsem 5G). Na ta način bomo z omenjenim projektom v korakih preko radijskega omrežja TETRA, hibridnega sistema (ki bo povezava med TETRO in širokopasovnimi storitvami na trgu) v nekaj letih lahko prešli na novo tehnologijo 5G, ki bo zagotavljala potrebe za službe javne varnosti v Sloveniji (pokrivanje, kapaciteta....);
- razvoj in implementacija **mobilne rešitve za delo policistov** ter razvoj mobilne aplikacije za mobilnosti in osebno varnost za državljane **(e-Policist);**
- digitalizacija arhivskega gradiva z uvedbo sodobnih informacijskih rešitev za digitalizacijo;
- uvedba sistema za avtomatsko identifikacijo biometričnih podatkov (ABIS).

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za infrastrukturno naložbo, katere ocenjena vrednost znaša 23,63 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Naložba bo izvedena na državni (ministrstvo), regionalni in lokalni ravni. Sodelovali bodo notranji deležniki (IKT razvojne ekipe) v sodelovanju s pogodbenimi izvajalci. Na voljo so interne zmogljivosti (projektanti, razvijalci, podprti z ustrezno organizacijsko strukturo, dolgoletne izkušnje pri podobnih projektih), ki so garancija za uspešno izvedbo strukturnih sprememb in povezanih projektov. Strukturna sprememba bo izvedena na ravni države.

Časovnica

2022-2025	Vzpostavitev sistema CEPIS - zamenjava obstoječe centralne računalniške platforme z novim zasebnim računalniškim oblakom in modernizacija aplikacij
2021-2025	Vzpostavitev sistema ABIS – avtomatski sistem za biometrično identifikacijo
2022-2025	Vzpostavitev mobilne rešitve ePolicist
2022-2025	Digitalizacija arhivskega gradiva MNZ
2021-2022	Vzpostavitev digitalnega radijskega sistema državnih organov RS po standardu TETRA
2022-2026	Uporaba in vzdrževanje digitalnega radijskega sistema državnih organov RS po standardu TETRA

Ciljne skupine

Neposredna ciljna skupina so policisti in zaposleni v MNZ. Pri nekaterih projektih so ciljna skupina zaposleni v drugih državnih organih in tudi državljani.

J. Digitalizacija izobraževanja, znanosti in športa

Ključni izzivi

Čas pandemije covid-19 je poudaril ranljivost izvajanja izobraževanja z vidika zagotavljanja ustrezne kakovosti izobraževanja na daljavo, ustreznih kompetenc učiteljev za poučevanje na daljavo ter zadostnih ustreznih orodij in infrastrukturnih kapacitet oziroma opreme. V luči razvojnih priložnosti digitalnega izobraževanja in ob upoštevanju dejstva, da imamo v Sloveniji najnižji delež učencev (32 %), ki vsaj enkrat tedensko uporabljajo računalnik pri pouku (v EU ta delež znaša 52 %), moramo zagotoviti ustrezno informacijsko-komunikacijsko infrastrukturo, vključno s hitrimi in zanesljivimi optičnimi povezavami ter ustreznimi digitalnimi aplikacijami in e-storitvami, namenjenimi razvoju digitalnih kompetenc. Omenjena naložba predstavlja temeljno izhodišče možnosti razvoja digitalnih veščin in kompetenc šolajočih se, pomembnih za družbo prihodnosti.

Vzpostavitev trajnostne visokozmogljive podatkovne hrbtenice, repozitorijev za odprte podatke ter dvig podatkovnih kompetenc je del evropskega mozaika digitalne suverenosti[31] in procesov, pri katerih bo Evropa (kakor tudi Slovenija) v globalnem merilu postopoma postala določevalec standardov. Navedeno se lahko uresniči le s podporo vzpostavitvi podatkovnih zmogljivosti, vzdržni tehnologiji izjemno zmogljivih povezav in dvigom kompetentnosti oziroma usposobljenosti na področju upravljanja s podatki, kar predstavlja strukturno spremembo pri načinu delovanja raziskovalnih organizacij. Skladno s strategijami EU[32] se vzpostavlja »internet« odprtih raziskovalnih podatkov, ki ga bo omogočil EOSC ter vseevropska superračunalniška pobuda EuroHPC JU.

Cilji

- Naložba na področju izobraževanja in športa sledi ciljem Akcijskega načrta za digitalno izobraževanje (2021–2027), ki kot ključni element načrta opredeljuje vzpostavitev podpornega ekosistema za digitalno izobraževanje ter izboljšanje oziroma krepitev digitalnih kompetenc učečih se in pedagoškega osebja, skladna pa je tudi z usmeritvami dokumenta Connectivity for a European Gigabit Society.

[31] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/08/recovery-plan-powering-europe-s-strategic-autonomy-speech-by-president-charles-michel-at-the-brussels-economic-forum/
[32] Evropska strategija za podatke: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593073685620&uri=CELEX%3A52020DC0066

- V evropskem raziskovalnem prostoru je odprta znanost postala prioritetna usmeritev.[33] Slovenija kot odziv na hitro se razvijajoče področje odprte znanosti pripravlja svojo novo raziskovalno in inovacijsko strategijo RISS za obdobje 2021 do 2030, kjer je kot eno od prioritetnih področij vključena odprta znanost, hkrati pa se ureja področje odprte znanosti tudi v novem predlogu Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti, ki naslavlja vse ključne vidike odprte znanosti: odprt dostop do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov, vrednotenje kakovosti in vpliva znanstvenoraziskovalnega dela ter povezovanje in vključevanje zainteresirane javnosti. Z naložbami na področju odprte znanosti so podprti ukrepi, ki bodo dolgoročno omogočili združljivost in konkurenčnost slovenskih raziskovalnih organizacij in raziskovalcev v širšem mednarodnem okolju.
- Z investicijo bodo doseženi naslednji cilji: vzpostavitev IKT za podporo digitalizaciji pedagoškega procesa in vodenja in upravljanja zavodov na osnovnošolski in srednješolski izobraževalni ravni, na ravni višješolskega izobraževanja, izobraževanja odraslih ter na visokošolski ravni;
- vzpostavitev ustreznih aplikacij in e-storitev, namenjenih razvoju digitalnih veščin in kompetenc na vzgojno-izobraževalnih zavodih;
- vzpostavitev aplikacije za spremljanje zaposljivosti diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja;
- vzpostavitev informacijskega sistema v športu z namenom zbiranja, evidentiranja in priprave podatkov za analiziranje ter posredovanje informacij s področja športa zainteresiranim uporabnikom;
- 228 vzgojno-izobraževalnih zavodov (VIZ) na osnovnošolski in srednješolski ravni ter organizacij za izobraževanje odraslih (LU), povezanih z optično povezavo, ki zagotavlja hitrosti povezovanje 1Gb/s;
- zagotovitev stabilne, odporne medkrajevne in optične povezave raziskovalno-izobraževalnega hrbteničnega omrežja na najmanj 40 obstoječih medkrajevnih in optičnih povezavah raziskovalno-izobraževalnega omrežja v javni lasti ter na teh povezavah zagotovitev najmanj 100Gb/s prenosne hitrosti;
- vzpostavitev dveh novih delujočih podatkovnih središč za shranjevanje podatkov za potrebe dostopnosti ter ponovne uporabe raziskovalnih podatkov in rezultatov ter
- izvedba prilagoditve vseh 20 javnih raziskovalnih organizacij v Sloveniji za delovanje po načelih odprte znanosti.

Z vzpostavljeno IKT za podporo digitalizaciji pedagoškega procesa ter vodenja in upravljanja zavodov na vseh ravneh izobraževanja (osnovnošolsko, srednješolsko, višješolsko, visokošolsko, izobraževanje odraslih), vzpostavljenimi ustreznimi aplikacijami in e-storitvami ter izvedeno prenovo izobraževalnih programov oziroma prenovo kurikulov, učnih načrtov in katalogov znanj z umeščanjem digitalnih kompetenc ter osnov računalništva in informatike, slednje je predmet komponente C3 K5, bomo krepili dvig digitalnih kompetenc na celotni ravni izobraževalnega sistema. Ob tem pa bomo zmanjševali digitalni razkorak, saj bomo dodatno podpirali tista področja, kjer se bodo pokazale dejanske potrebe oziroma manki. V kolikor bodo analize stanja pokazale na večje potrebe manj razvitih regij (ruralna območja), tako izobraževalnih ustanov kot tudi šolajočih se, bomo le-te ustrezno naslovili s konkretnimi ukrepi. Naslovili bomo tudi ranljive skupine (kot so denimo otroci s posebnimi potrebami, romski otroci,…), ki jim bo namenjena dodatna učna pomoč oziroma možnost individualne pomoči, večjo pozornost pa bomo namenili tudi zagotavljanju dodatne pomoči tistim šolajočim se, ki se srečujejo s primanjkljajem znanja s področja digitalnih kompetenc, kar je bolj podrobno opredeljeno v okviru komponente C3 K5.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Skupni stroški celotne strukturne spremembe na področju izobraževanja, znanosti in športa, vključno z naložbami za obdobje 2021-2026 znašajo 73 mio EUR z DDV, medtem ko bo iz NOO zagotovljenih 66,73 mio EUR, kolikor je tudi vrednost brez DDV.

Izvedbena določila

MIZŠ bo vodil in koordiniral ukrep v sodelovanju z javnimi zavodi in sodelujočimi strokovnjaki ter izvedel postopke javnega naročanja. Aktivnosti znotraj odprte znanosti se bodo izvajale na javnem zavodu

[33] https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/goals-research-and-innovation-policy/open-science_en

ARNES (vzpostavitev hrbteničnega omrežja in repozitorijev) ter v okviru konzorcija izbranih prijaviteljev na javni razpis za sofinanciranje ukrepa prilagajanja javnih raziskovalnih organizacij za delovanje po načelih odprte znanosti.

Pri izgradnji dveh podatkovnih centrov za dolgotrajno hrambo raziskovalnih podatkov bo izvajalec ukrepa zavezan k upoštevanju vseh dobrih praks, zajetih v dokumentu Evropske platforme za energijsko učinkovitost (E3P), o energijski učinkovitosti pri vzpostavljanju, nadgrajevanju in vzdrževanju podatkovnih centrov. Odgovornost do okolja ter trajnostni način vzpostavitve bo sicer eno izmed poglavitnih načel pri vzpostavljanju podatkovnih centrov za ukrep Digitalizacije za odprto znanost. Pri delovanju podatkovnih centrov bo poudarek na kar najmanjšem možnem ogljičnem odtisu. V skladu z okvirom, ki ga omogoča nacionalna zakonodaja o javnem naročanju (ZJN-3), bodo imeli prednost dobavitelji električne energije brez ogljičnega odtisa. Za ogrevanje stavbe bo uporabljena reciklirana toplota delovanja IT opreme. Podatkovna centra ne bosta povzročala emisij v smislu direktive 2008/50/EU. Pri gradnji ali obnovi stavb se bodo striktno upoštevala določila v predpisih iz Priloge XIV k Uredbi (ES) št. 1907/2006 ter standardi CEN/TS 16516 in ISO 16000-3. Prav tako se bo pri nakupu opreme v skladu z ZJN-3 upoštevalo merila, ki bodo zagotovila prihranke pri porabi električne energije. (EU Code of Conduct or Broadband Communication Equipment. (https://e3p.jrc.ec.europa.eu/communities/ict-code-conduct-energy-consumption-broadband-communication-equipment))

Komplementarnost

a) v okviru ukrepov RRF bomo naslavljali digitalizacijo z vidika zagotavljanja ustrezne infrastrukture in opreme, vključno s širokopasovnimi povezavami v določenem delu, za šolajoče se in ostale udeležence vseživljenjskega izobraževanja, pedagoško osebje, visokošolske učitelje in sodelavce s področja visokega šolstva ter javne uslužbencev (predmetna komponenta), na drugi strani pa z vidika krepitve digitalnih kompetenc šolajočih ter vseh javnih uslužbencev, še posebej strokovnih in vodstvenih delavcev s področja vzgoje in izobraževanja, pri čemer je ključnega pomena prenova učnih načrtov s poudarkom na digitalnih in trajnostnih kompetencah (komponenta Na znanju temelječa družba);

b) v okviru ukrepov EKP 2021-2027 pa bomo komplementarno naslavljali predvsem vzpostavitev zmogljivih, prepustnih in varnih optičnih povezav, zagotovitev IKT opreme in licenc, neposredno povezanih z izvedbo študijskega procesa v učilnici in na daljavo, kakor tudi vlaganje v raziskovalno infrastrukturo (nacionalnega in regijskega pomena, vključno z infrastrukturo za razvoj kvantnega računalništva, infrastrukturo za razvoj umetne inteligence, investicije v nujno potrebne objekte za izvajanje raziskovalne dejavnosti). Primarni namen komplementarnega financiranja je krepitev digitalnih kompetenc in ostalih ključnih kompetenc oziroma temeljnih zmožnosti vseh udeležencev izobraževanja (od vrtca do odraslih), kar je pomembno tudi za uspešno vključevanje v družbo in na trg dela, za doseganje pospešene digitalizacije poslovanja VIZ in ministrstva ter za zagotavljanje učinkovitega dostop do podatkov in znanost, od katerega je odvisna bolj učinkovita in enostavna digitalna tranzicija izobraževanja in znanosti. Hkrati se bo s sredstvi EKP 2021-2027 dodatno podprlo ukrepe, ki bodo nujno potrebni za celovito izvedbo strukturne spremembe, v kolikor bo to potrebno.

- Digitalizacija na ravni OŠ, SŠ in izobraževanja odraslih (oprema), Digitalizacija na ravni OŠ, SŠ in izobraževanja odraslih (aplikacije in storitve) ter IR Optika:

Projekta Digitalizacija na ravni OŠ, SŠ in izobraževanja odraslih (oprema), Digitalizacija na ravni OŠ, SŠ in izobraževanja odraslih (aplikacije in storitve) sta komplementarna projektom, izvedenim v okviru trenutne kohezijske politike 2014-2020 (tj. SIO-2020, COVID-19 IKT za VIZ) in ukrepom iz mehanizma REACT-EU. Ukrep IR Optika pa je komplementaren financiranju znotraj EKP 2021-2027, kar je podrobneje pojasnjeno spodaj.

V okviru projekta SIO-2020 je bila zagotovljena informacijska infrastruktura (IKT odjemalci in multimedijska oprema, centralne e-storitve) za podporo poučevanju in učenju na lokacijah vzgojno-izobraževalnih zavodov. Ta infrastruktura ni zadostna za podporo izvedbe izobraževanja na daljavo, ker ne zagotavlja a) zadostne količine opreme za izposojo učencem, dijakom in učiteljem, ki te opreme nimajo in b) zadostne kapacitete centralnih e-storitev, ki tečejo na Arnesu, saj se potrebe po uporabi e-storitev (število uporabnikov) v času izobraževanja na daljavo izjemno povečajo.

V okviru projekta COVID-19 IKT za VIZ so vzgojno-izobraževalni zavodi prejeli prenosne računalnike, ki so jih nato izposojali učencem in dijakom brez ustrezne opreme za izobraževanje na daljavo. Za isti namen so bile nabavljene tudi spletne kamere in slušalke z mikrofoni. Za učence in dijake, ki doma nimajo dostopa do interneta, so bili nabavljeni mobilni modemi z enoletnimi podatkovnimi paketi. Akademska in raziskovalna mreža Slovenije (Arnes) je nadgradila najnujnejšo infrastrukturo (npr. strežniki, diskovna polja), na kateri tečejo centralne e-storitve za podporo izobraževanju na daljavo. Ob zaključku projekta je bila narejena analiza (anketa med zavodi, pogovori z učitelji in vodstvi zavodov, zabeležke predlogov zavodov v okviru pomoči uporabnikom, ki jo izvaja Arnes ter letnega srečanja Arnesa). Izkazalo se je, da a) so zavodi v okviru projekta lahko posodili opremo učencem in dijakom le v najnujnejših primerih, praviloma takrat, ko v družini sploh ni bilo računalnika ali pa je večje število otrok na razpolago imelo le en računalnik, b) zavodi potrebujejo dodatno opremo za zagotovitev povezave v internet, saj nabavljeni mobilni modemi niso zadostovali za zagotovitev povezave v internet za vse učence in dijake, ki so to potrebovali, c) tudi vsi učitelji niso razpolagali z ustrezno opremo za izvajanje izobraževanja na daljavo od doma, č) zavodi predlagajo nekatere dodatne funkcionalnosti v centralnih e-storitvah in dodatne e-storitve, ki jim bodo olajšale izvedbo izobraževanja na daljavo.

V okviru mehanizma REACT-EU bo podprt hibriden model izvajanja izobraževanja, ki bo omogočil tako izobraževanja na daljavo kot izobraževanje na lokaciji šol in po potrebi hitre prehode med obema načinoma izobraževanja. Vzgojno-izobraževalni zavodi bodo prejeli: a) dodatne računalnike in mobilne modeme s podatkovnimi paketi za izposojo učencem, dijakom in učiteljem, ki nimajo računalnikov za izvajanje izobraževanja na daljavo, b) drugo računalniško opremo (npr. interaktivni zaslon, projektorje, tiskalnike) za podporo izvajanja hibridnega načina izobraževanja. Visokošolski zavodi, ki izobražujejo učitelje, in zavodi za strokovno podporo izobraževanju bodo prejeli ustrezno opremo za pripravo didaktičnih podlag za izvajanje hibridnega modela izobraževanja. Arnes bo v skladu s predlogi vzgojno-izobraževalnih zavodov in strokovno presojo v okviru projekta nadgradil centralne e-storitve oziroma zagotovil nove e-storitve za lažje izvajanje hibridnega modela izobraževanja ter zagotovil pomoč pri uporabi e-storitev.

Ker komplementarna financiranja iz naslova aktualnega obdobja kohezijske politike 2014-2020 in mehanizma REACT-EU ne bodo zadostila obstoječim potrebam za izvedbo celovite reformne spremembe v smeri digitalne tranzicije na področju izobraževanja z namenom izboljšanja kakovosti in vključujočnosti sistemov izobraževanja in usposabljanja ter zagotavljanje digitalnih spretnosti za vse med digitalnim in zelenim prehodom, bo treba za celovito reformno spremembo zagotoviti dodatna finančna sredstva. Zato bo z dodatnimi finančnimi sredstvi znotraj SOO zaradi strateške usmeritve v digitalno podprto poučevanje in učenje okrepljen nivo opremljenosti s temeljno IKT in razvojno opremo vzgojno-izobraževalnih zavodov in zavodov za strokovno podporo izobraževalnemu procesu.

Na področju e-aplikacij in storitev bodo zagotovljene e-storitve za pedagoško podporo reformnemu procesu, ki so nujne za zagotovitev celovite reformne spremembe v smeri digitalne tranzicije na področju izobraževanja. Ukrep je komplementaren z ukrepi iz EKP 2014-2020, in sicer NPO Pametna šola, ki se ukvarja s podatki in administrativnim delom organizacije šole, NPO Šolska torba, ki bo pripravila šolsko polico za dostop do interaktivnih učbenikov (ZRSŠ) in učbenikov založb. V okviru EKP 2021-2027 bomo za v NOO razvite aplikacije, storitve in izobraževanja po nekajletni uporabi v izobraževanju naredili temeljito analizo in potrebne nadgradnje, da bodo spet moderne in v skladu z najnovejšimi znanstvenimi spoznanji. Hkrati bomo pozorno sledili trenutnim trendom na področju digitalnih dognanj, ki je trenutno eno najbolj plodovitih področij. V NOO bomo razvijali predvsem aplikacije in storitve, ki so prečne, torej uporabne za vsa področja izobraževanja. V EKP bomo opredelili tudi predmetno specifične aplikacije (npr. Slovarji, aplikacije za kemijo/molekule, itd.) in jih razvijali za uporabo v izobraževanju.

Na področju zagotavljanja povezljivosti v internet (IR Optika 2) bodo zagotovljene zmogljive, prepustne in varne optične povezave za tiste vzgojno-izobraževalne zavode, ki nimajo zadovoljivih povezav v internet ter zaradi tega ne bi mogli sodelovati v reformnem procesu. Projekt IR Optika 2 bo komplementarno financiran tudi s sredstvi EKP 2021-2027, saj sredstva, ki so znotraj RRF načrtovana za nakup optičnih širokopasovnih povezav omogočajo hitrost povezovanja 1 Gb/s samo za 114 vzgojno-izobraževalnih zavodov (VIZ) na osnovnošolski in srednješolski ravni ter organizacij za izobraževanje odraslih (LU), medtem ko je trenutnih potreb po zagotovitvi omenjene povezave zaznanih na kar 381 vzgojno-izobraževalnih zavodih in organizacijah za izobraževanje odraslih, zato nameravamo razliko financirati iz sredstev EKP 2021-2027.

- Zagotavljanje IKT infrastrukture za digitalizacijo pedagoških in administrativno-upravnih procesov v podporo visokošolskemu študijskemu procesu:

Ukrep, ki je namenjen za financiranje informacijsko komunikacijskih storitev in z njimi povezanih tehnično podporo in kibernetsko varnostnih storitev za digitalizacijo širših administrativno-podpornih aktivnosti delovanja visokošolskih zavodov, je komplementaren s financiranjem znotraj EKP 2021-2027, ki pa je neposredno vezano na nakup IKT opreme in licenc neposredno za izvedbo študijskega procesa na daljavo in v učilnici.

- Digitalizacija za odprto znanost:

Strukturne spremembe in ukrepi v okviru NOO so skladni s prioritetami v okviru programa za izvajanje EKP 2021-2027. V okviru NOO se bodo zagotovile strukturne spremembe, ki bodo izboljšale sistem odprte znanosti, le-ta pa bo izboljšal sistema prenosa znanja, v okviru sredstev EKP pa se bo, ob upoštevanju absorpcijske zmožnosti in potreb posameznih kohezijskih regij, podprlo dolgoročnejše raziskovalno-razvojne sodelovalne projekte na vseh prednostnih področjih Strategije pametne specializacije, prav tako se bo zagotavljalo dodatna sredstva za spodbujanje človeškega kapitala, tj. mobilnosti raziskovalcev v javnih raziskovalnih organizacijah za krepitev njihovega sodelovanja z gospodarstvom, krepilo učinkovitost pisarn za prenos tehnologij, vlagalo v raziskovalno infrastrukturo (nacionalnega in regijskega pomena, vključno z infrastrukturo za razvoj kvantnega računalništva, infrastrukturo za razvoj umetne inteligence, naložbe v nujno potrebne objekte za izvajanje raziskovalne dejavnosti) ter hkrati bistveno spodbujalo sinergije med različnimi viri financiranja, predvsem s programom Obzorje Evropa (scale-up, partnerstva, pečat odličnosti, prilagojeni ukrepi ERC, projekti širjenja odličnosti - Teaming, Excellence Hubs ipd.), pri čemer bo vzpostavljen sistem odprte znanosti bistveno prispeval k izboljšanju sodelovanja med različnimi raziskovalnimi organizacijami. Do prekrivanja med različnimi viri financiranja ne bo prišlo.

- Digitalizacija športa:

Komplementarni ukrepi v okviru EKP 2021-2027 oziroma REACT-EU niso predvideni.

Časovnica

2021 - 2023	Objava javnih razpisov, izvedba neposrednih potrditev projektov za izbor ukrepov ter izvedba analiz, priprava Akcijskega načrta za digitalno izobraževanje 2021-2027
2022 - 2023	Podpis pogodb z izbranimi upravičenci, izvajalci in začetek del, potrditev novega strateškega dokumenta za področje informatizacije (NPŠ 24-33), tehnična specifikacija
2022 – 2026	Izvajanje projekta - dobava opreme in izvedba del, razvoj, nadgradnja in nakup aplikacij, izobraževanja uporabnikov in izvajanja pomoči uporabnikom, razvoj in nadgradnja ter testiranje informacijskih rešitev, trajna ureditev 75 % obstoječih medkrajevnih in optičnih povezav raziskovalno-izobraževalnega hrbteničnega omrežja v javni lasti, na povezavah bodo zagotovljene najmanj 100 Gb/s prenosne hitrosti, vzpostavitev dveh novih podatkovnih središč za hrambo, uporabo in izmenjavo podatkov, izvedba javnega razpisa za sofinanciranje projektov za prilagoditev javnih raziskovalnih organizacij za delovanje po načelih odprte znanosti, priprava načrtov za prilagoditev delovanja knjižnic/repozitorijev, priprava načrta za izvajanje odprtega dostopa do znanstvenih publikacij, raziskovalnih podatkov ter uporabo digitalnih repozitorijev, priprava načrta za prilagoditev notranjih predpisov v javnih raziskovalnih organizacijah za izvajanje načel odprte znanosti in za uvajanje sodobnih pristopov ocenjevanja ter uvedene in delujoče praktične rešitve v procese vseh vključenih javnih raziskovalnih organizacij za delo po načelih odprte znanosti
2025 - 2026	Zaključevanje pogodb in izplačil, evalvacija

Ciljne skupine

Javne izobraževalne organizacije (vzgojno-izobraževalni zavodi, javni visokošolski zavodi,…), višje strokovne šole, organizacije za izobraževanje odraslih, študentski domovi in javne visokošolske knjižnice, upravljavci športa, izvajalci športa, javne raziskovalne organizacije, skupnostna znanost, državna uprava, gospodarske družbe, vključno s srednjimi in malimi podjetji, javne raziskovalne

organizacije, univerzitetne knjižnice, inštitucije širšega raziskovalnega okolja (ARRS, Arnes, IZUM in CTK).

K. Zeleni slovenski lokacijski okvir

Ključni izzivi

Izkušnja s pandemijo covid-19 je pokazala, da javne storitve s področja prostora, okolja, nepremičnin, narave in voda, ki jih je mogoče opraviti brez fizičnega kontakta med ponudnikom in uporabnikom, še niso razvite v zadostni meri. Predvsem se je to izkazalo v procesih izdajanja soglasij in dovoljenj pri posegih v prostor, kar ima pomemben vpliv na gospodarsko aktivnost ter zmožnost odzivanja na gospodarske in zdravstvene krize. Težave so se pokazale pri nepovezanosti podatkov in procesov, pozicijski nenatančnosti in časovno neusklajenih podatkovnih zbirkah. Pokazala se je tudi nujnost uvedbe časovne dimenzije koordinatnega sistema oziroma časovnega geolociranja v prostoru.

Podatki so na voljo v okviru digitalne infrastrukture, vendar je ključni problem interoperabilnost podatkov, kar predstavlja oviro za učinkovito izmenjavo podatkov in povzroča zamude pri izvajanju skupnih zahtev. Ključno gonilo razvoja predstavljajo interoperabilni podatki na nacionalni in lokalni ravni ter med nacionalno ravnjo in ravnjo EU.

Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP) danes vodi in vzdržuje več kot sto zbirk podatkov na področju prostora, okolja, nepremičnin, narave in voda, ki vsebujejo podatke o lokaciji posameznega pojava ali objekta v prostoru. Sistemi niso ustrezno medsebojno povezani in ne sledijo enotni podatkovni politiki, ki bi omogočila enostaven dostop do podatkov in spletnih storitev. Popolnost in zanesljivost podatkov v zbirkah (predvsem na lokalni ravni) prav tako še vedno v celoti ne ustreza vsem potrebam uporabnikov. Procesi, ki uporabljajo podatke iz zbirk podatkov, zaradi tega niso v celoti digitalizirani in podatkovno podprti. To zmanjšuje pravno varnost lastnikov in investitorjev ter povzroča časovne zamude in vsebinske nedorečenosti pri izvedbi procesov ter s tem zavira razvoj gospodarstva in družbe kot celote. Prav tako obstoječe stanje nepopolnih in nepovezanih prostorskih, zemljiških in okoljskih evidenc povzroča konflikte med razvojnimi potrebami in varstvom okolja, narave in voda. Podatki kažejo, da zaradi nepovezanih podatkovnih zbirk in procesov v praksi dejansko prihaja do močnega konflikta interesov pri rabi prostora.

Cilji

Digitalna transformacija na področju prostora, okolja, nepremičnin, narave in voda predstavlja celovito reformo prostorske, okoljske in zemljiške politike s ciljem zagotoviti izhodišče za pospešitev razvojnih naložb za digitalni in zeleni prehod, izboljšanje poslovnega okolja in prispevek k administrativni razbremenitvi ciljnih skupin.

Z naložbo nameravamo:

- **povezati ključno prostorsko in okoljsko digitalno podatkovno infrastrukturo** (eMOP), tako, da bomo med seboj povezali ključne procese in podatkovne zbirke sistemov eProstor, eOkolje, eVode, eNarava;
- **odpreti in omogočiti dostope do digitalnih podatkov in storitev** – izdelali bomo spletne storitve na področju prostora, okolja, nepremičnin, voda in narave (koordinacija med državo in občinami na področju uporabe prostorskih podatkov). Pri tem bodo zagotovljene integralne e-storitve prostora, okolja, voda in narave, e-storitve za podporo zemljiški politiki na lokalni ravni (možnost iskanja zazidljivih zemljišč z določenimi karakteristikami za investitorje), e-storitve za učinkovito prostorsko načrtovanje na državnem in lokalnem nivoju, e- storitve za participativno sodelovanje občanov v prostorskih procesih, za objekte gospodarske javne infrastrukture, za okoljske podatke, e-storitve za vzpostavitev digitalnega dvojčka. Posodobili bomo sisteme za upravljanje okoljskih podatkov in prilagodili delovne procese, da bo v čim večji meri možen dostop do okoljskih podatkov skozi strojne vmesnike, kar bi omogočalo dostop do teh podatkov najširšemu krogu uporabnikov v skoraj realnem času. Podatki bodo na voljo v strojno berljivih formatih tudi za aplikacije v gospodarstvu v skladu z zeleno digitalno agendo in evropsko direktivo o odprtih podatkih. Uporabnikom bo omogočen preračun vseh koordinat v različne časovne epohe in s tem zagotovljena časovno neodvisna lokacijska koordinata vseh pojavov in objektov v prostoru ne glede na čas izmere;

- povečati in izboljšati načine uporabe digitalnih podatkov in storitev v okviru izobraževalnega središča za uporabo prostorskih in okoljskih podatkov (promocija podatkov v vseh segmentih družbe, izdelava app storitev);
- vzpostaviti okolje za lokacijske in druge storitve;
- vzpostaviti **četrto komponento državnega koordinatnega sistema** kot osnove za digitalizacijo in zagotoviti manjkajoče digitalne podatke državne prostorske in okoljske podatkovne infrastrukturi (topo, Lidar, GJI, EN).

Horizontalna digitalna povezanost prostora, okolja, nepremičnin, voda in narave bo omogočila pametno upravljanje s prostorom kot omejenim naravnim virom ter nižjo pozidanost novih zemljišč in s tem povečano odpornost na podnebne spremembe. Digitalne lokacijske storitve bodo javnim organom, podjetjem ter državljanom olajšale prehod na zeleno in ogljično nevtralno gospodarstvo ter zmanjšale upravno breme. Bistveno bodo pripomogle k obvladovanju okoljskih in zdravstvenih tveganj. Služile bodo za pripravo na poplavno varnost, odzive na podnebne spremembe ter monitoring stanja prostora in okolja, pritiskov na zemljišča in okoljskih tveganj. V primeru novih epidemij bodo omogočale hitro teritorialno lociranje bolezni, sledenje širjenja bolezni v realnem času in spremljanje učinkov sprejetih ukrepov. Časovna dimenzija koordinatnega sistema, povezanost evidenc in uvedba sodobne tehnologije za pozicijsko natančnost predstavlja ogromen potencial za nadaljnje izboljšanje rezultatov upravljanja prostora z jasno sliko prostih zemljišč, možne lokacije za hitro postavitev objektov za zdravstvene namene, kapacitete umeščanja gospodarskih investicij v prostor, varovanje okolja ter tudi javnega zdravstva, kot je lokacijsko prerazporejanje pacientov glede na razpoložljive kapacitete ter spremljanje reševalnih vozil. Izboljšani bodo rezultati na področju naravnih in drugih nesreč, kot so iskanje najkrajših poti na prostem in v stavbah za reševalce ter gasilce. K zmanjševanju epidemioloških tveganj bo prispevalo tudi zmanjšano število neposrednih interakcij z upravnimi organi zaradi digitalizacije procesov. Enoten podatkovni prostor bo omogočal razvoj pametnih krožnih in drugih aplikacij vrednosti vzdolž dobavnih verig.

Z večjo dostopnostjo in medopravilnostjo lokacijskega okvira države in lokalnih skupnosti se bodo znižali stroški in povečal družbeni in gospodarski doprinos, hkrati pa se bo spodbujal usklajen, medopravilen (interoperability by default) in koordiniran pristop glede uporabe lokacijskih informacij na ravni Slovenije in širše na ravni Evropske unije. Ponovna uporaba širokega nabora prostorskih, okoljskih, nepremičninskih podatkov ter podatkov voda in narave predstavlja velik potencial za inovacije in gospodarstvo na podlagi uporabe masovnih podatkov. Digitalna lokacija predstavlja »digitalno valuto«, ki bistveno prispeva k zelenemu digitalnemu preoblikovanju, razvoju in rasti. Da bi se prebili med najnaprednejše države glede na indeks lokacijske (geoprostorske) razvitosti, moramo zagotoviti odgovore na izzive glede lociranja podatkov v prostor (vse se zgodi nekje v prostoru), povezljivosti baz in podatkov, obdelave in shranjevanja podatkov z zagotavljanjem kibernetske varnosti in ustrezne računalniške zmogljivosti in zanesljivosti.

Z investicijo bodo razvite e-storitve, ki bodo v prvi vrsti pokrivale uporabniške potrebe in zahteve. Kot znanje na zahtevo bodo spletne storitve podpirale tudi vzpostavitev digitalnih dvojčkov ter nudile podlago za številne procese avtomatizacije na področju izvajanja analitike in modeliranja. V vedno bolj avtomatiziranem, dinamičnem in globalnem okolju na področju upravljanja nepremičnin, graditve objektov in ohranjanja narave ter skrbi za čisto okolje so vse pogosteje izražene potrebe uporabnikov po zagotavljanju prostorskih podatkov in storitev v realnem času v 3D in 4D obliki. Z uporabo inovativnih pristopov in sodobnih tehnologij bodo vzpostavljene dinamične in agilne rešitve na področju dostopa in uporabe nepremičninskih evidenc, evidenc okolja, voda, evidenc gospodarske javne infrastrukture in evidence stavbnih zemljišč v Republiki Sloveniji.

Naložba sledi ciljem iz Direktive o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije - INSPIRE, Strategije EU za umetno inteligenco, Direktive o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja (Open Data Directive) in v strateških smernicah OZN (Integriran lokacijski okvir – IGIF) z namenom lažjega prehoda na e-gospodarstvo, e-storitve in e-poslovanje ter za izboljšanje storitev za državljane z uporabo geoprostorskih tehnologij ter Resolucijo EUREF na področju referenčnega okvira IAG za Evropo. Nacionalni podatki o prostoru in okolju predstavljajo podatke visoke vrednosti, ki jih je opredelila EU Direktiva o odprtih podatkih.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Skupni ocenjeni stroški investicije na področju okolja in prostora znašajo 33,5 mio EUR in bodo v celoti pokriti iz SOO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Sama naložba je zelo kompleksna, saj gre za horizontalno integracijo informacijskih sistemov z obsežnimi zbirkami podatkov. Izvedbo bo obvladovala projektna skupina, ki bo vodila in usklajevala delo med nosilci aktivnosti. V projekt bodo vključeni direktorati na Ministrstvu za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Direkcija Republike Slovenije za vode in Geodetska uprava Republike Slovenije. Ker gre za digitalno naložbo, bo v projekt vključeno tudi Ministrstvo za javno upravo kot nosilec državne informacijske infrastrukture in državnega računalniškega oblaka. V naložbo bodo vključene tudi lokalne skupnosti, in sicer v delu, ki se navezuje na vzpostavitev lokalnih podatkovnih zbirk (evidence stavbnih zemljišč). Naložba bo delno izvedena z lastnimi kadri, delno z novimi projektnimi zaposlitvami. Projekt bo izveden z zunanjimi izvajalci, ki bodo izbrani na podlagi postopkov javnega naročanja.

Časovnica

Predvideno trajanje projekta je pet let, in sicer med 2022 in 2026 s predhodnim pripravljalnim letom (2021).

2021 - 2022	Vzpostavitev organizacijske infrastrukture, priprava dokumentacije, investicijska dokumentacija, modernizacija opreme. Vzpostavitev regionalne infrastrukture za povezavo med državo in občinami. Priprava javnih naročil na področju digitalizacije ključnih podatkovnih zbirk.
2023 - 2024	Vzpostavitev prvega dela informacijske infrastrukture in izvedba javnih naročil za dopolnitev prostorskih in okoljskih podatkovnih zbirk na državni ravni. Izdelani šifranti, registri, model za 4D KS. Izvedba javnih naročil na področju povezovanja procesov ključnih informacijskih sistemov ter platforme in storitev. Izobraževanje uporabnikov.
2025 - 2026	Povezava procesov na področju prostora, okolja, nepremičnin, voda in narave za trajne naložbe. Vzpostavitev okolja in razvoj storitev, povezanih s procesi. Vzpostavitev enotne platforme in vstopne točke za zeleni in digitalni prehod gospodarstva na področju naložb v prostor. Vzpostavitev sistema vizualizacije podatkov in prehod v večdimenzionalni svet za prostorske podatke. Povezava lokalne podatkovne infrastrukture in državne (povezane evidence stavbnih zemljišč na lokalni in državni ravni). Izobraževanje uporabnikov.

Ciljne skupine

Rezultati projekta bodo namenjeni organom državne uprave (ministrstva, organi v sestavi, zavodi, inštituti in drugi vsi upravljalci prostorskih podatkovnih zbirk), lokalnim skupnostim, predvsem pa gospodarstvu in prebivalstvu (lastniki nepremičnin, bodoči zasebni investitorji).

L. Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva

Ključni izzivi

Epidemija covid-19 je močno posegla v delovanje kmetijskega resorja. Zaradi zajezitvenih ukrepov je bilo delovanje dobavnih verig izrazito moteno, prišlo je do motenj v pretoku blaga in delovne sile ter do oteženega plasmaja kmetijskih, živilskih in lesnih proizvodov na trg. Z organizacijskega vidika je covid-19 terjal hitro reorganizacijo delovnih procesov v smeri dela na daljavo. Zaradi nezadostno informacijsko podprtih procesov je bila zmanjšana učinkovitost strokovnih, upravnih in inšpekcijskih nalog. Z vidika uporabnikov storitev je epidemija onemogočila neposredno fizično interakcijo. Zaradi zajezitvenih ukrepov je bila onemogočena izvedba storitev svetovanja, s tem pa ogroženo uveljavljanje podpor Skupne kmetijske politike (v nadaljevanju: SKP).

Poleg izzivov, povezanih s covid-19, se sektor kmetijstva, hrane in gozdarstva sooča z izzivi doseganja ciljev EU na področju okolja in podnebja - brez digitalnega prehoda ne bo možno realizirati zahtevne zelene transformacije, ki jo terja Evropski zeleni dogovor s spremljajočimi strategijami. Brez ambicioznega digitalnega prehoda tudi ne bo možno meriti in ovrednotiti učinkov SKP - digitalizacija

podatkov, zbranih na ravni kmetij, njihov prenos v podatkovne zbirke kmetijskega resorja in možnosti povezovanja teh zbirk s podatkovnimi zbirkami okolja, prostora itd., ki so ključni temelji, na katerih je možno graditi učinkovitejše ukrepe in kmetijsko politiko. Brez digitalizacije tudi ne bo možno zagotoviti poenostavitev izvajanja SKP in pospešitve postopkov v zvezi z uveljavljanjem ukrepov SKP. Na področju kmetijskega, gozdarskega in prehranskega sektorja trenutno obstaja vrsta različnih evidenc, registrov in podatkovnih baz, ki pa niso med seboj dovolj povezane in posledično onemogočajo učinkovito upravljanje sektorja v kompleksnih globalnih procesih (kot so covid-19, podnebne spremembe in pritiski na naravne vire). Na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva sprememba zato prinaša:

- neposreden odziv na izzive covid-19 krize, kar krepi pripravljenost tega sektorja na podobne bodoče izzive;
- poenostavitve v upravnih postopkih pri uveljavljanju ukrepov SKP in s tem manjše administrativne obremenitve za upravičence;
- enotno digitalno vstopno mesto, vpogled v podatkovne baze in orodja za izboljšanje upravljanja kmetijskih zemljišč in gozdov;
- večjo učinkovitost, hitrost, racionalizacijo strokovnih, upravnih in inšpekcijskih nalog, nemoteno poslovanje s strankami ter
- vzvode za boljše, na podatkih utemeljeno odločanje in sprejemanje ciljnih ukrepov ter njihovo spremljanje in vrednotenje (npr. vplivi kmetijstva na naravne vire).

Cilji

Naložba v digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva podpira cilje bodoče SKP ter cilje Evropskega zelenega dogovora in obeh ključnih strategij, ki sta bili izpeljani iz tega dogovora: Strategija EU »od vil do vilic« in Strategija o biotski raznovrstnosti do leta 2030. Predlagana naložba bo prek povezovanja s prostorskimi in okoljskimi podatkovnimi bazami omogočila spremljanje in vrednotenje učinkov SKP, predvsem z vidika varovanja naravnih virov (vode, tla). Projekt prinaša poenostavitve na področju izvajanja SKP ter izboljšave na področju integriranega administrativnega kontrolnega sistema na podlagi Uredbe EU št. 1306/2013. Pričakovani učinek je tudi izboljšanje transparentnosti v agro-živilski verigi z izboljšanjem sledljivosti živil, saj bodo informacijske rešitve omogočile boljši nadzor sledljivosti v skladu z Uredbo 995/2010/EU in Uredbo 1224/2009/EU.

Z namenom upravljanja podatkov na enem mestu za potrebe vseh deležnikov ter možnosti analiz zgodovinskih podatkov za potrebe oblikovanja strategij in politik v prihodnjih skupnih kmetijskih politikah bomo uredili in posodobili evidence, registre in podatkovne baze ter upravljalce podatkov na MKGP ter organih v sestavi (UVHVVR, IRSKGLR in AKTRP) ter njihove povezave z drugimi institucijami (MF, MOP, Zavod za gozdove Slovenije, Gozdarski inštitut Slovenije, Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta, Veterinarska fakulteta, Kobilarna Lipica, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije). Podatki bodo na voljo tudi kmetom in lastnikom gozdov za učinkovitejše gospodarjenje na kmetijah in v gozdovih. Hkrati pa bodo v ustrezni agregirani obliki na voljo širši javnosti, raziskovalcem, izvajalcem vrednotenj SKP, drugim resorjem itd.

Podobno bomo tudi v sektorju gozdarstva z nadgradnjo infrastrukture, digitalizacijo in centralizacijo procesov povezali deležnike v gozdnem procesu in zagotovili uporabniku prijazne digitalne javne storitve. Digitalna preobrazba bo tako zagotovila racionalizacijo upravnih in inšpekcijskih nalog, predvsem pa učinkovitejše in hitrejše poslovanje s strankami.

Projekt e-kmetijstvo, prehrana in gozdarstvo uvaja varno e-okolje, ki zmanjša neposredne stike ter s tem možnost širjenja epidemije. Omogočen bo enostaven dostop do geolokacijskih in drugih podatkov v okviru uveljavljanja ukrepov SKP prek spleta, sledenje procesu obravnave, vključenost v postopek dokazovanja dejstev na terenu. Z enotnim digitalnim vstopnim mestom bo omogočen vpogled v medsebojno povezane baze podatkov in s tem boljše, na podatkih utemeljeno upravljanje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči. Zagotovljena bo večja transparentnost in sledljivost na področju verige s hrano in gozdno-lesne verige.

Investicija je v pomembnem delu komplementarna s cilji bodoče SKP in bodočega Strateškega načrta 2023–2027. Komplementarnosti so sledeče:

- naložba v digitalizacijo bo neposredno prispevala k zagotavljanju monitoringa učinkovitosti ukrepov, ki so vezani na površino znotraj SKP (npr. ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila), kar je bilo v dosedanjem izvajanju večkrat izpostavljeno priporočilo izvajalcev vrednotenj

programa razvoja podeželja in tudi EK. Konkretno bo glede na lokacijo kmetijskih gospodarstev in kmetijskih površin, vključenih v omenjeni ukrep, preko povezav z drugimi prostorskimi bazami na področju okolja mogoče bolje ovrednotiti dejanski prispevek takega površinskega ukrepa, financiranega iz SKP, k varovanju tal in voda;
- podatkovne zbirke bodo v bodoče omogočale bolj ciljno in rezultatsko usmerjeno SKP, saj bodo določeni vhodni podatki, ki se sedaj vodijo v fizični obliki (npr. razne evidence na kmetijskih gospodarstvih, analize tal), digitalizirani, podatkovne zbirke bodo medsebojno povezane, kar bo v povezavi s prostorskimi, okoljskimi in drugimi bazami podatkov omogočalo boljše usmerjanje ukrepov SKP in vrednotenje učinkov SKP.

Primer: podprojekt plačilne agencije - Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja - se neposredno nanaša na podporo izvedbi bodočih ukrepov SKP. Ta podprojekt z vključevanjem satelitskih posnetkov, njihovim umeščanjem v prostor ter s povezovanjem različnih baz podatkov omogoča spremljavo stanja kmetijskih površin in dogajanja na teh površinah, kar bo omogočalo debirokratizacijo in enostavnejše vlaganje vlog in zahtevkov v okviru površinskih ukrepov SKP ter učinkovitejšo izvedbo kontrol na teh površinah.

V povezavi z načrtovanimi kmetijsko-okoljskimi-podnebnimi plačili in ostalimi ukrepi, vezanimi na površino v okviru SKP, bo podprojekt spodbudil odločanje na podlagi podatkov, kar je osnova za kakršno koli uvajanje preciznega kmetijstva. Pri tem gre predvsem za npr. odgovornejšo aplikacijo gnojil in zmanjševanje rabe fitofarmacevtskih sredstev, strokovno utemeljeno namakanje glede na stanje kmetijskih površin in rastlin. Pričakujemo, da bo tak podprojekt podprl izvajanje površinskih ukrepov bodoče SKP ter sočasno spodbudil naložbe v digitalizacijo na kmetijskih gospodarstvih ter naložbe v specializirano opremo, mehanizacijo (za bolj precizno aplikacijo gnojil, FFS), ki bodo lahko podprte s sredstvi bodoče SKP s ciljem uvajanja preciznega kmetijstva in zmanjševanja vplivov kmetijstva na okolje.

Projekt, s katerim se vzpostavlja orodje za trajnostno spremljanje kmetijskih aktivnosti na ravni kmetije (katerega del je tudi FaST Tool - Farm Sustainability Tool for Nutrients), bo med drugim omogočal spremljanje bilance hranil na kmetijah, kar je prav tako del bodočega okvira SKP. Namen orodja je olajšati trajnostno uporabo gnojil za kmete, hkrati pa spodbuditi digitalizacijo kmetijskega sektorja. Na podlagi digitaliziranih vhodnih podatkov (npr. glede vzorcev analize tal) ter medsebojnega povezovanja relevantnih podatkov iz različnih baz podatkov (npr. glede pedoloških lastnosti tal, kmetijskih površin, števila živali, količine gnoja) bo to orodje sposobno predlagati načrt ravnanja s hranili, ki daje prilagojena priporočila o gnojenju za izbrano kmetijo. Zahteve glede gnojenja pa bodo sestavni del zahtev površinskih ukrepov bodoče SKP.

Oba omenjena podprojekta tako prinašata nova digitalna orodja (nove e-storitve) za boljše upravljanje kmetijskih površin, ki jih bodo lahko uporabljali kmetje, podjetja, svetovalci in drugi akterji (npr. izvajalci vrednotenj, raziskovalci). Ta nova digitalna orodja bodo uporabljena kot podpora kmetom in administraciji pri učinkovitejšemu izvajanju okoljsko-podnebnega paketa intervencij bodoče SKP in Strateškega načrta 2023–2027 (tako površinskih kot tudi investicijskih) ter pospeševanju digitalizacije v kmetijskem sektorju.

Načrtujemo tudi digitalizacijo nalog javne službe kmetijskega svetovanja, s čimer krepimo sistem AKIS (»sistem znanja in inovacij v kmetijstvu«) in konkretneje sistem svetovanja na področju kmetijske politike in ga prilagajamo novim zahtevam bodoče SKP v skladu s 13. členom Uredbe EU o določitvi pravil o podpori za strateške načrte, ki jih pripravijo države članice v okviru skupne kmetijske politike (strateški načrti SKP).

Projekt digitalizacije s tem torej neposredno odgovori tudi na priporočila, ki jih je Evropska komisija Sloveniji podala v zvezi s pripravo Strateškega načrta za SKP 2023–2027 (SWD(2020) 394 z dne 18. 12. 2020).

Z naložbo v digitalno preobrazbo kmetijstva, prehrane in gozdarstva bomo dosegli:
- vzpostavitev **podatkovnega skladišča podatkov, ki jih upravlja MKGP** z organi v sestavi in deležniki z delovnega področja. S tem bo omogočena povezava in distribucija podatkov, ki so sedaj velikokrat težko povezljivi in nedostopni vsem deležnikom, omogočene bodo celovite informacije v povezavi s subjektom in kmetijskim gospodarstvom ter povezane geoinformacije z ostalimi podatki, hkrati pa bo mogoča izdelava zahtevnih analiz, modelov in napovedi;

- izgradnjo celostnega in sodobnega informacijskega sistema, ki bo nudil učinkovito **podporo za izvajanje nalog Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin**;
- **digitalizacijo podatkovne zbirke v živinoreji** z namenom zagotavljanja povezljivosti med podatkovnimi bazami na nacionalnem in mednarodni ravni;
- **nadgradnjo in prenovo sistemov za izvajanje površinskih ukrepov skupne kmetijske politike**, ki jih koordinira Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja;
- **digitalizacijo nalog javne službe kmetijskega svetovanja**;
- vzpostavitev **orodja za trajnostno spremljanje kmetijskih aktivnosti** na ravni kmetije;
- razvoj **informacijskega sistema, ki bo podpiral pametni in ciljno usmerjen inšpekcijski nadzor** za zagotavljanje skladnosti, varnosti in urejenosti kmetijskega prostora, vključno z gozdarstvom (eFokus);
- vzpostavitev informacijskega sistema **eGozdarstvo** z enotno vhodno točko in podsistemi e-ukrepi, e-načrtovanje, e-inventura, e-postopki, e-nadzor, e-tehnologija, ki bodo omogočili digitalni zajem podatkov ter prikaz enotnih in verificiranih geolociranih podatkov o gozdovih in divjadi v realnem času z namenom povečati stabilnost, odpornost in odzivnost gozdarskega sektorja.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Skupni ocenjeni stroški investicij naložb v digitalizacijo kmetijstva, prehrane in gozdarstva znašajo 28,72 mio EUR z DDV, od tega bo iz NOO zagotovljenih 24,055 mio EUR, torej vrednost brez DDV.

Izvedbena določila

Naložba bo izvedena v skladu s postopki javnega naročanja v sodelovanju s pogodbenimi zunanjimi izvajalci in dodatnimi projektnimi zaposlitvami za določen čas. Izvedlo jo bo ožje ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, pri čemer bo tesno sodelovalo z organi v sestavi (Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja, Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo ter Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin) ter s posrednimi proračunskimi uporabniki (fakultete, javna služba kmetijskega svetovanja Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije, Kmetijski inštitut Slovenije, Gozdarski inštitut Slovenije, Zavod za gozdove…), ki izvajajo določene javne naloge v kmetijstvu in gozdarstvu.

Vzpostavili bomo podatkovno skladišče podatkov, ki ga bo upravljalo ministrstvo, pristojno za kmetijstvo. V tesnem sodelovanju z Upravo za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, ki je organ v sestavi ministrstva, bomo zgradili celosten in sodoben informacijski sistem, ki bo nudil učinkovito podporo za izvajanje njenih nalog. V sodelovanju s posrednimi proračunskimi uporabniki (fakultete, Kmetijski inštitut Slovenije…) bomo digitalizirali podatkovne zbirke v živinoreji. Nadgradili in prenovili bomo sisteme za izvajanje površinskih ukrepov skupne kmetijske politike, ki jih koordinira Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja. V sodelovanju s Službo kmetijskega svetovanja v okviru Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije bomo digitalizirali naloge javne službe kmetijskega svetovanja. Na ožjem ministrstvu bomo vzpostavili orodje za trajnostno spremljanje kmetijskih aktivnosti na ravni kmetije. Na Inšpektoratu bomo razvili informacijski sistem, ki bo podpiral pametni in ciljno usmerjen inšpekcijski nadzor. V sodelovanju z Zavodom za gozdove in Gozdarskim inštitutom Slovenije bomo vzpostavili informacijski sistem eGozdarstvo.

Na ministrstvu bodo vzpostavljene strukture za učinkovito vodenje in koordinacijo projekta, nadzor nad tem pa bo predvidoma vršila Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki je izkušena in usposobljena ter akreditirana za izvedbo kontrol in izplačil iz EU skladov na področju SKP.

Časovnica

2021 - 2024	Objava javnih razpisov
2022 - 2024	Podpis pogodb z izbranimi upravičenci in začetek del
2022 - 2024	Izvajanje projekta – nakup e-opreme za uporabnike, strežnikov in serverjev, razvoj informacijskih sistemov, e - administrativnih postopkov, IT pametnih rešitev, Web portalov in ostalih aplikacij
2025 - 2026	Zaključevanje pogodb in izplačil, evalvacija

Ciljne skupine

MKGP, Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja, Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, MOP, Zavod za gozdove Slovenije, Gozdarski inštitut Slovenije KGZS - Javna služba kmetijskega svetovanja, strokovne službe v živinoreji, rejska društva in rejska podjetja, kmetje, lastniki gozdov, gozdarska podjetja, lovske družine in podjetja, ki se ukvarjajo z lovskim turizmom, raziskovalci, Statistični urad RS, izvajalci evalvacij SKP, javnost.

M. Digitalizacija na področju kulture

Ključni izzivi

V obdobju pandemije covid-19 se je izkazalo, da v sektorju kulture tehnološka podpora predvsem na polju informacijskih storitev in administrativnih ovir, ki nastajajo v procesih in postopkih, zaostaja za drugimi podsistemi družbe. Izbruh covid-19 je dodatno poudaril pomen digitalnega dostopa do kulture in kulturne dediščine. Z digitalnim angažmajem in izrabo obstoječih digitalnih vsebin so kulturne ustanove uspele ohranjati stik s publikami ter opravljati svojo pomembno družbeno in kulturno vlogo. Vendar so imele pri tem težave zaradi zaostankov in nizke stopnje digitalizacije svojih vsebin in neobstoječih e-storitev za postopke na področju kulture in kulturne dediščine. Na področju kulturne dediščine se v obdobju finančne perspektive 2014–2020 trenutno vzpostavljajo temeljne prostorske zbirke podatkov in e-storitve, ki so nujne za vključevanje nepremične kulturne dediščine v e-Prostor. Ostale storitve, ki so za ohranjanje in dobro upravljanje dediščine prav tako nujne ter bodo kulturnim ustanovam (muzeji, galerije, arhivi, institucije za varstvo nepremične kulturne dediščine), podjetjem in državljanom omogočile lažje upravljanje z njihovo dediščino, bodo pokrite s predlaganim projektom e-Dediščina.

Po ocenah imajo javni zavodi na področju premične kulturne dediščine (muzeji in galerije) na spletu javno objavljenih manj kot 5 % svojih inventariziranih predmetov. Sistemi za dokumentiranje niso poenoteni, upravljanje dediščinskih e-vsebin ne poteka sistematično in povezano. Sodobne in varne digitalne rešitve za hrambo e-gradiv niso razvite, prav tako ni enotnega dostopa do digitalnih gradiv, zato je oteženo učinkovito izvajanje Direktive 2003/98/ES o ponovni uporabi informacij javnega sektorja za potrebe izobraževanja in gospodarstva. Javna arhivska mreža v digitalnem smislu ni procesno in tehnično poenotena v škodo arhivski dejavnosti, ki bi morala povezati ustvarjalce arhivskega gradiva in javne arhive. Upravljanje ustvarjalnih e-vsebin, storitev in podpornih procesov ne poteka sistematično, transparentno in povezano, ni enotnega dostopa do digitalnih vsebin, stvaritev in gradiv.

Cilji

Cilj naložbe je razvoj infrastrukture, dinamičnih e-storitev in aplikacij, ki bodo omogočile večjo dostopnost premične in nepremične kulturne dediščine, optimizacija postopkov razglašanja kulturnih spomenikov, pridobivanja kulturnovarstvenih soglasij za posege v dediščino, pospešitev razvoja procesov in digitalnih rešitev za podporo e-arhiviranja, dostop do umetniških in informacijskih vsebin ter storitev za pridobivanje posameznih statusov, vključno s pridobivanjem in dodelitvijo javnih sredstev v digitalnem okolju.

Projekti bodo ob uporabi sodobnih tehnologij (tudi virtualna in nadgrajena resničnost) osredotočeni na zagotavljanje kakovostnih digitalnih storitev in kakovostno uporabniško izkušnjo ter upoštevanje najnovejših podatkovnih standardov za zajem, obdelavo (indeksiranje) in trajno hrambo e-vsebin. Omogočeno bo vključevanje civilne družbe (npr. crowdsourcing in »citizen science«). Zagotovljeno bo vključevanje visokokakovostnih e-vsebin v evropsko digitalno knjižnico Europeana.

Elementi naložbe v digitalizacijo področja kulture:

- Zgradili bomo **informacijsko platformo e-KULTURA**, v okviru katere bomo izboljšali infrastrukturo, digitalne platforme, digitalna vozlišča, stičišča in središča za področja knjige, scenskih, vizualnih in intermedijskih umetnosti, filma ter medijev, digitalizirali kulturne vsebine in procese, zagotovili večjo dostopnost do kulturnih vsebin in digitalno opismenjevanje državljanov EU v sektorju kulture, zagotovili integracijo digitalnih kulturnih vsebin v izobraževalne procese na daljavo ter zagotovili razvoj kompetenc ustvarjalcev s področja kulture za pripravo digitalnih kulturnih vsebin v turistične namene/preobrazbo turistične panoge.
- Nadgradili bomo **sistem e-DEDIŠČINA**, v okviru katerega bomo na področju varstva kulturne dediščine posodobili in vzpostavili dinamične e-storitve, ki podpirajo vse faze dela z dediščino -

od evidentiranja in inventariziranja (predvsem v muzejih in galerijah, saj je za nepremično dediščino sistem že vzpostavljen), preko razglašanja, vodenja upravnih postopkov in postopkov vključevanja dediščine v sistem varstva v prostoru, do predstavljanja dediščine širši javnosti in omogočanja ponovne uporabe dediščinskih e-vsebin v gospodarstvu, vključno s turizmom, raziskovanju in izobraževanju.

- Nadgradili bomo **sistem slovenskega e-arhiva e-ARH.si**, v okviru katerega bomo optimizirali proces e-arhiviranja ter s tem zagotovili kvalitetnejšo ponudbo in dostop do arhivskega gradiva vsem zainteresiranim uporabnikom, povečali učinkovitost in odpornost poslovanja, zmanjšali administrativne ovire za arhive in za uporabnike arhivskega gradiva ter izboljšali možnosti ponovne uporabe (angl. reuse) e-arhivskega gradiva za vse zainteresirane uporabnike za potrebe izobraževanja in raziskav (javna uprava, gospodarstvo). V pripravi je tudi **strategija in izvedbeni načrt slovenskega elektronskega arhiva** za obdobje 2022-2026, v okviru katerega bo opredeljen načrt dolgotrajne hrambe arhivskega gradiva.

Naložba je povezana s komponento 4 v okviru razvojnega področja Pametna, trajnostna in vključujoča rast. Projekti, ki bodo financirani v okviru navedene komponente, bodo morali prikazati uporabo digitalnih vsebin o kulturni dediščini za promocijo in prezentacijo. Po drugi strani bodo e-storitve, razvite v projektu e-Dediščina, olajšale pridobivanje potrebnih soglasij za obnovo kulturne dediščine za potrebe turizma (npr. pridobivanje kulturnovarstvenih soglasij), digitalne vsebine, razvite v okviru digitalne preobrazbe kulture, pa bodo prosto dostopne tudi za projekte, ki bodo financirani v sklopu prej navedene C3 K4.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Skupni ocenjeni stroški naložb v digitalizacijo kulture znašajo 11,53163 mio EUR z DDV, DDV v višini 1,63163 mio EUR bo zagotovljen iz nacionalnih sredstev, iz NOO pa bo zagotovljena neto vrednost ukrepa, kar znaša 9,9 mio EUR.

Izvedbena določila

Naložbo bosta izvedla MK in Arhiv RS z uporabo postopkov javnega naročanja in v sodelovanju z izbranimi zunanjimi izvajalci in dodatnimi projektnimi zaposlitvami.

Časovnica

2021–2025	Vzpostavitev, zagon in optimizacija upravljanja enotne informacijske platforme e-Kultura
2021–2025	Vzpostavitev platforme e-Dediščina in e-Arhiv
2025	Cilj: pet novih in nadgrajenih informacijskih rešitev na področju arhivov ter 20 institucij s področja kulture uporablja posamezne dinamične e-storitve

Ciljne skupine

Javna uprava, javni zavodi, državljani, podjetja, ustvarjalci arhivskega gradiva, arhivisti, končni uporabniki arhivskega gradiva

N. Digitalizacija pravosodja

Ključni izzivi

Slovenija v zadnjem obdobju izvaja vrsto ukrepov in aktivnosti, ki pripomorejo k učinkovitosti in kakovosti pravosodnega sistema. Tudi na podlagi mednarodnih primerjav je zaznati izboljšave sistema. Število nerešenih zadev se zmanjšuje, vendar se čas reševanja pomembnih zadev ni bistveno spremenil. Kakovost slovenskega sodstva v širšem smislu zaostaja pri uporabi IKT.

Delno večmesečno zaprtje sodišč je razkrilo veliko ranljivost, ki je povzročila znatne sodne zaostanke, poleg tega pa so pandemija covid-19 in z njo povezani ukrepi pridržanja in ustavitve izvajanja številnih drugih javnih storitev pokazali na nujnost nadaljnjega razvoja procesa odpiranja pravosodja tudi elektronskemu poslovanju in poslovanju na daljavo ter razvoja ustreznih digitalnih rešitev za celoten pravosodni sistem**.** Omejen napredek pri digitalizaciji pravosodnega sistema (predvsem na civilnem in

kazenskem področju) in kriza zaradi covid-19 sta poudarila nujno potrebo po nadaljevanju in pospešitvi sprememb, povezanih z digitalizacijo pravosodnega sistema pri vseh pravosodnih deležnikih (sodstvo, državno odvetništvo, državno tožilstvo, notarji…).

Cilji

Z ukrepi nadaljnje digitalizacije pravosodja bomo zagotavljali večjo dostopnost in prilagojenost pravosodja sodobnim načinom poslovanja, z večjo osredotočenostjo na posameznika. Pospešili bomo nujno nadaljnjo digitalizacijo storitev, kar bo pripomoglo k pospeševanju obravnavanja zadev, hitrejši in celovitejši izmenjavi informacij in dokumentov, uporabi varne in kvalitetne komunikacijske tehnologije za videokonference ter enostavnemu dostopu do pravosodja za vse, ki v pravosodni sistem vstopajo (državljani, podjetja).

Glavni namen obravnavane naložbe je zagotavljanje večje dostopnosti in odprtosti pravosodja ter še posebej ščitenje in zagotavljanje pravic tistih, ki vstopajo v pravosodni sistem. Poseben poudarek je namenjen elektronskemu poslovanju v sodnih in tožilskih postopkih, ki v (pred)kazenskem postopku, za razliko od nekaterih civilnih (zemljiška knjiga, izvršilni postopki), še ni vzpostavljeno. Njihova vzpostavitev pa bi pomenila racionalizacijo postopkov tako za sodišče kot tudi za državno tožilstvo ter ostale udeležence v postopku.

V prvi vrsti je treba zagotoviti ustrezne normativne podlage in obenem ustrezne tehnične pogoje za uporabo sodobnih tehnologij. Uvedba sprememb je delno zagotovljena s sprejetjem novele Zakona o kazenskem postopku, ki širi možnosti opravil preko videokonference, tudi z možnostjo videokonferenčnega izvajanja narokov.

V fazi uveljavljanja je že sprejeta podzakonska podlaga za elektronsko poslovanje v kazenskih zadevah (Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih in v kazenskem postopku), ki je podlaga za uvedbo elektronskega poslovanja v kazenskih zadevah. Tako je predvideno vlaganje elektronskih vlog, ki bo med drugim tudi racionaliziralo poslovanje državnega tožilstva, in elektronsko vročanje, ki se zlasti nanaša na vročanje državnemu tožilstvu in odvetnikom. Z vzpostavitvijo e-spisa z elektronskimi dokumenti bo omogočen oddaljen pregled kazenskega spisa. Vzporedno z uveljavljanjem sprejetega pravilnika bodo potekale aktivnosti Vrhovnega sodišča RS in Vrhovnega državnega tožilstva RS za vzpostavitev tehničnih pogojev za elektronsko poslovanje med sodstvom in državnim tožilstvom, med sodstvom in ostalimi udeleženci postopka (tudi državljani) ter državnim tožilstvom in ostalimi udeleženci (pred)kazenskega postopka (policija, pravosodni organi drugih držav članic).

V okviru naložbe, ki bo zagotovila večjo dostopnost in prilagojenost pravosodja sodobnim načinom poslovanja, načrtujemo:

- **zagotovitev informacijsko komunikacijske opreme za podporo digitalizaciji pravosodja**, ki bo namenjena prilagajanju izvajanja procesov tudi v izrednih razmerah. V ta namen se predvideva **nakup in implementacija videokonferenčne in pripadajoče avdio-video opreme za sodišča**, ki širi možnosti izvedbe narokov in sodnih razprav s pomočjo videokonferenčnega izvajanja, vzpostavitev **zelene sejne sobe** v okviru poslovanja državnega tožilstva in **vzpostavitev sodobnega sistema za izobraževanja na daljavo in vzpostavitev sistema izvedbe digitalizacije izpitov** v okviru Centra za izobraževanje v pravosodju.
- Nadaljevanje **digitalizacije procesov pravosodnih organov**, kjer bodo ključne za izvedbo projekta naložbe v razvoj in nadgradnjo informacijskih sistemov, ki bodo komplementarno dopolnjene z nakupi nove računalniške opreme in izobraževanjem uporabnikov teh sistemov. Vzpostavljena bo informacijska rešitev v podporo procesu overjanja listin na Ministrstvu za pravosodje – **e-Overitve**, ki predstavlja vzpostavitev registra skeniranih podpisov notarskih pomočnikov, **e-Register** priglašenih potrdil za elektronski podpis notarjev in notarskih pomočnikov ter zagotavljanje overjanja elektronskih listin z žigom Apostille zaradi novega ZOLMP-1. Vzpostavljen bo sistem **Virtualni pomočnik** kot podpora delovnim procesom državnega tožilstva. Nadgrajen bo sistem digitalnega poslovanja Ustavnega sodišča RS - **E.USRS** in zagotovljena **digitalizacija in povezljivost poslovnih procesov Državnega odvetništva RS** z izgradnjo portala z elektronskimi obrazci, ki bi jih državljani ali državni organ sami izpolnili in posredovali v e-obliki, s čimer bi bila zagotovljena elektronska povezljivost Državnega odvetništva RS z državljani in državnimi organi.
- Vzpostavitev **centralnega dokumentacijskega digitalizacijskega centra,** ki bo podpiral centralizirano digitalizacijo vseh vhodnih pisanj, ki jih prejmejo sodišča pri svojem poslovanju,

digitalizacijo zemljiških knjig in zbirk listin ter ostalih listin, ki se redno uporabljajo v sodnih postopkih (npr. notarski zapisi).
- Vzpostavitev **orodja za zagotovitev okolju, podjetjem in državljanom prijaznega e-sodišča**, ki bo vključevalo bazo podatkov, načrt sodišč in navodila glede dostopa, usmerjanja, uradnih ur in drugih posebnosti (e-sodna stavba), objavljanje vseh uradnih objav na e-oglasni deski, pametni portal za dostop in objavo podatkov, sistem za elektronsko vročanje in e-vključenost udeležencev, E-koledar ter sistem za podporo sodelovanju s sodnimi izvedenci.
- Vzpostavitev več **novih orodij za podporo upravljanju sodišč**, ki bodo omogočala pravočasno in sprotno podporo sprejemanju in izvajanju politik sodnega upravljanja, državljanom in podjetjem pa nudila uporabne informacije o poteku postopkov.
- Vzpostavitev **sistema za spletno alternativno reševanje sporov**.
- Izvedbo več nadgradenj oziroma dodatnih **novih funkcionalnosti baze znanja**, kar bo vključevalo nadgradnjo baze znanja na podlagi objavljenih sodnih odločb, uvajanje različnih oblik notranje elektronske komunikacije za strokovno izmenjavo mnenj med deležniki v sodstvu, pametni iskalnik po polnem besedilu.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Deloma gre za naložbo v infrastrukturo, deloma pa v informacijsko podporo poslovnim procesom v pravosodju. Skupni ocenjeni stroški naložbe v digitalizacijo pravosodja znašajo 12,2 mio EUR z DDV, DDV v višini 1,886 mio EUR bo zagotovljen iz nacionalnih sredstev, iz NOO zagotovljena neto vrednost ukrepa pa znaša 10,31 mio EUR.

Izvedbena določila

Naložba v digitalizacijo pravosodja bo izvedena celovito, s pripravo, sprejetjem in implementacijo načrtovanih zakonodajnih sprememb in z izvedbo projektov digitalizacije pravosodja. Pravne podlage in zakonodajne spremembe ter uveljavitve sprememb bodo izvedene do 31. 12. 2023, investicijski del se bo izvajal do leta 2026. Investicijski del bodo v sodelovanju z zunanjimi izvajalci izvedli Ministrstvo za pravosodje, Vrhovno sodišče RS, Vrhovno državno tožilstvo RS, Ustavno sodišče RS ter Državno odvetništvo RS in Notarska zbornica Slovenije z uporabo postopkov javnega naročanja.

Časovnica

2021 – 2024	Vzpostavitev podpore overjanja listin na MP - eOveritve, eRegister, digitalizacija in povezljivost poslovnih procesov Državnega odvetništva RS, vzpostavitev sistema za izobraževanja na daljavo in sistem izvedbe digitalizacije izpitov;
2021 – 2023	Nakup in implementacija videokonferenčne opreme za sodišča, vzpostavitev sistema Zelena sejna soba pri VDT
2021 – 2026	Vzpostavitev centralnega dokumentacijskega digitalizacijskega centra, portala e-sodišče, informacijskega sistema sodnega upravljanja, sistema za spletno alternativno reševanje sporov ter sistema digitalnega poslovanja Ustavnega sodišča RS - E.USRS, vzpostavitev sistema virtualnega pomočnika (VDT)
2024 – 2026	Implementacija novih funkcionalnosti baze znanja

Ciljne skupine

Ciljne skupine so pravosodni deležniki (sodišča, tožilstva, državno odvetništvo, Ministrstvo za pravosodje, notarji), dolgoročno pa tudi vsi udeleženci v postopkih (državljani, podjetja), saj bo popolna digitalizacija pomenila možnost dostopa do zadev v elektronski obliki. Ciljna skupina so tudi zaposleni v pravosodju, ki bodo uporabljali vzpostavljene rešitve.

2.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Na področju upravljanja projektov digitalizacije javne uprave ima Slovenija že vzpostavljene mehanizme in metodologijo za celovito upravljanje s projektnimi tveganji. Na ta način je zagotovljeno, da so tudi projekti naložb v digitalne zmogljivosti ocenjeni na podlagi skupnih objektivnih meril določenih v enotni metodologiji, ki velja za različna varnostna vprašanja, in so na podlagi ocenjenih tveganj opredeljeni ukrepi s katerimi naslavljamo ta vprašanja z namenom upoštevanja nacionalne in evropske zakonodaje.

V okviru celovitega upravljanja sistema portfelja in naložb digitalne preobrazbe javne uprave bomo vzpostavili skupno portfeljsko in projektno organizacijsko strukturo na ravni MJU ter hkrati okrepili podporo vodenju, odločanju in strateškemu načrtovanju. S sistemskim pristopom obvladovanja portfelja projektov in naložb bomo zagotovili celovito upravljanje s tveganji projektov digitalizacije v celotnem obdobju izvajanja digitalne preobrazbe javnega sektorja, pri čemer bomo relevantnost varnostnih groženj ocenjevali skladno s časovno dinamiko projektov. Pri tem bomo posebno pozornost namenili ocenjevanju tveganj dobavnih verig, kibernetske varnosti, interoperabilnosti rešitev ipd. ter njihovega vpliva na izvedbo projektov digitalizacije. Na ta način bo zagotovljeno upoštevanje vseh vidikov varnega razvoja in visoka raven kibernetske varnosti digitalnih rešitev.

Ne glede na sistematično in celovito upravljanje s tveganji razvoja novih digitalnih rešitev bomo tam, kjer bodo digitalne rešitve temeljile na rabi omrežij nove generacije 5G, upoštevali zakonodajo in smiselno uporabili nabor orodij 5G (EU 5G Toolbox), ki ponuja skupen nabor usmerjenih ukrepov za zmanjšanje kibernetskih groženj.

2.2.5. Čezmejni ali meddržavni projekti

V okviru komponente je povezovanje z drugimi čezmejnimi oziroma meddržavnimi projekti predvideno v okviru reforme Prehod v gigabitno družbo. Aktivnosti reforme se povezujejo s projektom vzpostavitve 5G koridorjev na področju cest in železnic (projekt v okviru Connecting Europe Facility 2 Digital (CEF)). Dodatno je kot tovrsten projekt predvidena tudi vzpostavitev nacionalne kvantne infrastrukture za varen prenos šifrirnih ključev za potrebe državnih organov (projekt SI EuroQCI).

Ključni izzivi

Kritična evropska infrastruktura ter občutljive komunikacije in podatki so ranljivi za kibernetske napade in druge varnostne grožnje. Napredek v matematičnih algoritmih in superračunalništvu ter pojav kvantnega računalništva lahko kmalu spodkopljejo sedanje sisteme šifriranja, kar ogroža varnost prenesenih podatkov in dolgoročno varen dostop do podatkov na daljavo. Razvoj kvantnih tehnologij je bistven del varne komunikacijske infrastrukture za ustvarjanje fizično zagotovljene verodostojnosti prenosa informacij v prizemnem segmentu (optični kabli) in vesoljskem segmentu (optični prenos na satelite). Da bi ohranili srednjeročno in dolgoročno varnost vladnih podatkov v EU, pametnih energetskih omrežij, kontrole zračnega prometa, bank, zdravstvenih ustanov in druge kritične komunikacijske infrastrukture, mora EU razviti nove in varnejše oblike šifriranja in sisteme za zaščito svojih kritičnih komunikacijskih in podatkovnih sredstev. Ta izziv naslavlja pobuda EuroQCI, v kateri poleg Slovenije sodeluje še 25 držav članic EU s svojimi nacionalnimi projekti. S pobudo se želi povečati varnost kritičnih komunikacijskih in podatkovnih sredstev, dopolniti sedanje varnostne sisteme na podlagi strojne in programske opreme s fizično varnostjo ter postati ključni sestavni del ščita EU za kibernetsko varnost v prihodnjih desetletjih. Infrastruktura EuroQCI bo v konvencionalno komunikacijsko infrastrukturo vključila kvantno kriptografijo ter inovativne in varne kvantno osnovane sisteme ter jih dopolnjevala z dodatno plastjo varnosti, ki temelji na kvantni fiziki. Infrastruktura bo sestavljena iz zemeljskega segmenta, ki bo temeljil na optičnih komunikacijskih omrežjih, ki povezujejo strateška območja na nacionalni in čezmejni ravni, ter vesoljski segment, ki bo temeljil na satelitih in bo povezoval nacionalna kvantna komunikacijska omrežja po vsej EU in po vsem svetu.

Prva storitev, ki bo uporabljala infrastrukturo EuroQCI, bo uvedba distribucije kvantnih ključev (QKD), ki je zelo varen način delitve tajnega ključa, kasneje pa bodo sledili tudi drugi primeri uporabe. EuroQCI in nacionalna omrežja znotraj njega bodo ključnega pomena, da lahko EU doseže svoj cilj strateške avtonomije in digitalne suverenosti.

Cilji

Projekt SI-EuroQCI bo zagotovil vzpostavitev nacionalnega QCI omrežja, njegovo povezavo z nacionalnimi omrežji sosednjih držav, v končni fazi pa s povezavo s konstelacijo namenskih satelitov tudi povezavo z ostalimi nacionalnimi omrežji po EU in po vsem svetu. S tem bo omogočeno polnopravno sodelovanje Slovenije v omrežju EuroQCI in uporaba vseh storitev, ki jih bo omrežje ponujalo.

Opis projekta

Za vzpostavitev nacionalnega SI-EuroQCI omrežja bo treba razviti ali kupiti omrežne elemente za kvantno komunikacijsko infrastrukturo in distribucijo kvantnih ključev (angl. Quantum Communication Infrastructure – QCI/Quantum Key Distribution – QKD) in jih funkcionalno integrirati z obstoječimi omrežnimi napravami elektronskih komunikacij in naprav za šifriranje komunikacij. Projekt predvideva visoko zahteven eksperimentalni razvoj s področja integracije kvantne opreme z opremo elektronskih komunikacij, šifriranja komunikacij, inovativne uporabe eksperimentalnih tehnologij in uporabe QCI/QKD infrastrukture za različne namene. Kjer bo le mogoče, bodo v projekt vključene domače raziskovalno-razvojne organizacije in visokotehnološka podjetja, ki se ukvarjajo s kvantnimi komunikacijami. V celotnem postopku od razvoja, integracije do nakupa opreme bo treba sodelovati in se usklajevati z drugimi partnerji v pobudi EuroQCI. V okviru projekta razvite in uporabljene rešitve bo treba testirati in preveriti z vidika usklajenih standardov in pravil v pobudi EuroQCI. Posebej pozorno bo treba QCI infrastrukturo preizkusiti v različnih uporabniških primerih in scenarijih uporabe. Vzpostaviti bo treba sistem upravljanja nacionalnega omrežja in ga vključiti v strukturo upravljanja vseevropske EuroQCI infrastrukture.

Za vzpostavitev nacionalnega SI-EuroQCI omrežja bo treba zagotoviti neosvetljena optična vlakna med sodelujočimi ministrstvi in drugimi državnimi in zunanjimi organizacijami. Prvenstveno se izkoristi razpoložljivo infrastrukturo optičnih kablov v lasti državnih inštitucij (Arnes, MORS), nato pa se prek javnih razpisov najame ustrezne dodatne optične povezave. Zagotoviti bo treba tudi čezmejne optične povezave z nacionalnimi QCI omrežji vseh štirih sosednjih držav.

Ker projekt predvideva eksperimentalni razvoj in inovativno uporabo novih kvantnih tehnoloških dosežkov, je treba že na začetku projekta vzpostaviti eksperimentalno okolje, ki bo članom državnega konzorcija omogočalo razvoj, inovativno uporabo in spoznavanje s tehnologijami QCI/QKD. V tem eksperimentalnem okolju, ki se ga vzpostavi med sodelujočimi raziskovalno-razvojnimi organizacijami in izbranimi državnimi organi, se preveri delovanje QCI/QKD rešitev pred izgradnjo nacionalnega operativnega omrežja.

V drugi fazi bo treba nacionalno SI-EuroQCI omrežje prek optične zemeljske postaje povezati s konstelacijo namenskih satelitov. Potreben bo nakup namenske opreme in njena integracija v omrežje. V največji možni meri se v ta del projekta vključi slovenske raziskovalno-razvojne organizacije in podjetja.

Načrtuje se, da se bo projekt SI-EuroQCI financiral iz treh virov - RRF, DEP Topic 2 Call in CEF-2 Call. S sredstvi NOO bi pokrili nacionalno udeležbo (50 % celotne vrednosti) v projektu v vrednosti 6 milijonov EUR. Urad Vlade RS za informacijsko varnost (URSIV) bo ustanovil državni konzorcij za izvajanje projekta SI-EuroQCI in zaprosil za sredstva v razpisih DEP Tema 2: Uvajanje naprednih nacionalnih sistemov in omrežij QCI ter evropske kvantne komunikacijske infrastrukture CEF-2. Na prvi razpis se bo konzorcij prijavil s predlogom projekta SI-EuroQCI - Vzpostavitev nacionalne mreže QCI v višini 4 milijone EUR, na drugi razpis pa s predlogom projekta SI-EuroQCI - Čezmejne povezave s sosednjimi nacionalnimi QCI omrežij in satelitov v višini 2 milijonov EUR. Za oba projekta mora država zagotoviti 50-odstotno nacionalno udeležbo ali skupaj 3 milijone EUR, ki jih bo zagotovila iz RRF. V razpisu za temo DEP 2 s proračunom 110 milijonov EUR se velikost projektov ocenjuje na 8 do 14 milijonov EUR na državo (sofinanciranje 50 % oziroma 4 do 7 milijonov EUR). Razpis CEF-2 s proračunom v višini 90 milijonov EUR bo objavljen leta 2022. Financiranje iz vseh treh virov bo strogo nadzorovano, s čimer bo odpravljena kakršna koli možnost dvojnega financiranja.

Aktivnosti

Projekt SI-EuroQCI, ki je del celotnega evropskega projekta EuroQCI, bo vodil nacionalni organ za kibernetsko varnost, tj. Urad Vlade RS za informacijsko varnost.

Na projektu so predvidene naslednje aktivnosti:

- Vzpostavitev konzorcija sestavljenega iz državnih organov in raziskovalno-razvojnih organizacij.
- Priprava vlog za pridobitev sredstev na razpisih DEP Topic 2: Building National QCI Network (2021) in CEF-2 Interconnection with Neighbouring MS and Building Optical Ground Station (2022).
- Vzpostavitev eksperimentalnega kvantnega okolja za razvoj, spoznavanje s tehnologijami QCI/QKD in njihovo inovativno uporabo.

- Vzpostavitev nacionalnega SI-EuroQCI omrežja in njegova povezava z nacionalnimi omrežji sosednjih držav.
- Vzpostavitev povezave SI-EuroQCI omrežja prek optične zemeljske postaje s konstelacijo namenskih satelitov.

Ciljna skupina

Ciljna populacija so v prvi vrsti končni uporabniki, torej državni organi, ki zaradi svojih nalog najbolj potrebujejo varne komunikacije (Ministrstvo za notranje zadeve – Generalna policijska uprava, MORS, Ministrstvo za zunanje zadeve, MJU kot nosilec informatike v državni upravi ter MIZŠ kot spodbujevalec raziskav in razvoja). Drugi pomemben deležnik so raziskovalno-razvojne in izobraževalne ustanove (Institut Jožef Stefan, Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem), ki bodo sodelovale pri raziskavah in razvoju. Kasneje bodo pomemben deležnik tudi nosilci oziroma upravljavci kritične infrastrukture.

Izvedbena določila

V okviru te naložbe načrtujemo:
- poziv državnim organom in raziskovalno-razvojnim organizacijam za vključitev v državni konzorcij SI-EuroQCI,
- pripravo vlog za razpise za pridobitev sredstev na ravni EU,
- izvedbo javnih naročil za nakup namenske opreme,
- vzpostavitev testnega okolja in povezovanje deležnikov v konzorciju,
- razvoj in testiranje rešitev,
- izvedbo javnih naročil in sklenitev pogodb za uporabo optičnih omrežij in optične zemeljske postaje,
- izvedbo pilotnih projektov in preverba ustreznosti rešitev,
- usposabljanje sodelujočih za uporabo storitev,
- diseminacijo rezultatov in vključitev dodatnih uporabnikov.

Časovnica

2021
- Vzpostavitev konzorcija, sestavljenega iz državnih organov in raziskovalno-razvojnih organizacij.
- Priprava vloge za pridobitev sredstev na razpisu DEP Topic 2: Building National QCI Network.

2022
- Vzpostavitev eksperimentalnega kvantnega okolja in razvoj rešitev.
- Priprava vloge za pridobitev sredstev na razpisu CEF-2 Interconnection with Neighbouring MS and Building Optical Ground Station.

2023
- Razvoj rešitev.
- Vzpostavitev nacionalnega SI-EuroQCI omrežja.

2024
- Testiranje nacionalnega SI-EuroQCI omrežja.

2025
- Povezava nacionalnega SI-EuroQCI omrežja z nacionalnimi omrežji sosednjih držav.

2026
- Vzpostavitev povezave SI-EuroQCI omrežja prek optične zemeljske postaje s konstelacijo namenskih satelitov.

Sodelovanje držav članic

V pobudi EuroQCI sodeluje 26 držav članic, v okviru projekta SI-EuroQCI pa bo Slovenija z namenom vzpostavitve neposrednih povezav z nacionalnimi omrežji QCI sodelovala s sosednjimi državami Italijo, Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško.

2.2.6. Zelena dimenzija komponente

V okviru strukturnih sprememb in predlaganih naložb se bo zagotavljalo skladnost s ključnimi okoljskimi cilji - blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje podnebnim spremembam, trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov, prehod na krožno gospodarstvo, preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja, varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in ekosistemov. Digitalizacija na področju javne uprave bo omogočila vzpostavitev infrastrukture in storitev in bistveno izboljšala učinkovitost reševanja tudi družbenih izzivov, kar vključuje podnebno nevtralnost in ostale okoljske cilje. Ukrepi digitalizacije javne uprave okviru svojega življenjskega cikla ne bodo škodovali okoljskim ciljem. Pri izvedbi postopkov JN se bo upoštevalo pravila zelenega javnega naročanja oziroma okoljskih vidikov. Naložbe na področju digitalizacije javne uprave bodo imele vpliv na zeleni prehod, saj bodo storitve na tem področju bolj učinkovite in dostopne, vendar pa tega vpliva ni mogoče empirično izmeriti niti dokazati z vrednostjo izdatkov. Zato smo predvideli, da v manjši meri vpliva na zeleni prehod (0 % glede na metodologijo EK). Pri gradnji gigabitne infrastrukture bo upoštevana uporaba vse obstoječe infrastrukture (skupna uporaba obstoječe infrastrukture) ter v največji možni meri skupna gradnja in združevanje z drugimi infrastrukturnimi investicijami s čimer bomo ob upoštevanju trajnostne rabe zemljišč v najmanjši možni meri obremenjevali prostor in okolje ter tako prispevali k varstvu in ohranjanju biotske raznovrstnosti in ekosistemov.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Modernizacija digitalnega okolja javne uprave	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** (60,77 mio EUR) **+ 114 - Podpora za izobraževanje odraslih (razen infrastrukture)** (1,27 mio EUR – vzpostavitev kompetenčnega centra)	0 %
Investicija: Gigabitna infrastruktura	**053 - IKT: zelo visokozmogljiva širokopasovna omrežja (dostop/lokalna zanka, katere učinkovitost je enakovredna namestitvi optičnih vlaken do razdelilne točke na končni lokaciji za stanovanjske in poslovne objekte)**	0%
Investicija: Digitalizacija notranje varnosti	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije**	0 %
Investicija: Digitalizacija izobraževanja, znanosti in športa	**055 - Druge vrste infrastrukture IKT (vključno z obsežnimi računalniškimi viri/opremo, podatkovnimi centri, senzorji in drugo brezžično opremo)**	0 %
Investicija: Zeleni slovenski lokacijski okvir	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije**	0 %
Investicija: Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije**	0 %
Investicija: Digitalizacija na področju kulture	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije**	0 %
Investicija: Digitalizacija pravosodja	***/***	0 %

2.2.7. Digitalna dimenzija komponente

Vse strukturne spremembe in pripadajoče naložbe pomembno prispevajo k digitalnemu prehodu, konkreten prispevek k digitalnemu prehodu pa je opisan v prilogi 1 v okviru vsake posamezne strukturne spremembe in naložbe.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Modernizacija digitalnega okolja javne uprave	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** (60,77 mio EUR) Gre za aktivnosti, ki jih bodo izvajali organi državne uprave z namenom zagotovitve ustrezne informacijsko-komunikacijske tehnologije in rešitev, aplikacij in e-storitev, optičnih povezav ter ustreznega uporabniku prijaznega okolja, ki omogoča povečano rabo odprtih podatkov.	100 % 0 %

	+ 114 - Podpora za izobraževanje odraslih (razen infrastrukture) (1,27 mio EUR – vzpostavitev kompetenčnega centra) V okviru ukrepa bo med drugim vzpostavljen kompetenčni center v okviru državne uprave, ki bo prispeval k oblikovanju sodobnega in učinkovitega sistema upravljanja s človeškimi viri v državni upravi in k izboljšanju kompetenc javnih uslužbencev (digitalnih in vodstvenih kompetenc tudi ostalih/drugih, ki bodo v procesu presoje kompetenc prepoznane kot premalo razvite glede na določene kompetence v modelu kompetenc), njihovemu razvoju in usposobljenosti. Podukrep pomeni podporo digitalnemu usposabljanju javnih uslužbencev, hkrati pa je tudi širši od zgolj digitalnih kompetenc.	
Investicija: Gigabitna infrastruktura	**053 - IKT: zelo visokozmogljiva širokopasovna omrežja (dostop/lokalna zanka, katere učinkovitost je enakovredna namestitvi optičnih vlaken do razdelilne točke na končni lokaciji za stanovanjske in poslovne objekte** Cilj naložbe je 8.500 gospodinjstvom na belih lisah omogočiti širokopasovni priključek.	100 %
Investicija: Digitalizacija notranje varnosti	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Naložba bo pomembno prispevala k nadaljnjemu razvoju informacijskih sistemov MNZ in s tem k digitalizaciji celotnega resorja in varnostnega sektorja v celoti.	100 %
Investicija: Digitalizacija izobraževanja, znanost in športa	**055 - Druge vrste infrastrukture IKT (vključno z obsežnimi računalniškimi viri/opremo, podatkovnimi centri, senzorji in drugo brezžično opremo)** Gre za vzpostavitev IKT za podporo digitalizaciji pedagoškega procesa ter vodenja in upravljanja zavodov na vseh ravneh izobraževanja, z vzpostavljenimi ustreznimi aplikacijami in e-storitvami. Ker odprta znanost temelji na digitalizaciji, je del izobraževanj tesneje povezan z digitalizacijo (uporaba digitalnih repozitorijev za podporo odprtemu dostopu do znanstvenih publikacij in raziskovalnih podatkov, uvajanje FAIR načela pri shranjevanju digitalnih publikacij in podatkov, priprava Načrtov za ravnanje z digitalnimi raziskovalnimi podatki, poleg tega pa tudi druga relevantna izobraževanja: o vprašanjih avtorskih pravic in zaščiti intelektualne lastnine pri urejanju vprašanj na področju odprte znanosti, o vprašanjih spodbud za raziskovalce, ki delajo po načelih odprte znanosti, izobraževanja glede vrednotenja raziskav v povezavi z uvajanjem odprte znanosti, izobraževanja o vključevanju skupnosti in skupnostne znanosti, izobraževanja o praktičnih vidikih odpiranja celega raziskovalnega cikla,....).	100 %
Investicija: Zeleni slovenski lokacijski okvir	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Digitalna transformacija na področju prostora, okolja, nepremičnin, narave in voda predstavlja celovito reformo prostorske, okoljske in zemljiške politike s ciljem zagotoviti izhodišče za pospešek razvojnih investicij z digitalnim in zelenim	100 %

	prehodom, izboljšanje poslovnega okolja in prispevek k administrativni razbremenitvi ciljnih skupin.	
Investicija: Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Gre za aktivnosti, ki jih bodo izvajali organi državne uprave z namenom zagotovitve ustrezne informacijsko-komunikacijske tehnologije in rešitev, aplikacij in e-storitev, optičnih povezav ter ustreznega uporabniku prijaznega okolja, ki omogoča povečano rabo odprtih podatkov.	100%
Investicija: Digitalizacija na področju kulture	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Gre za razvoj infrastrukture, dinamičnih e-storitev in aplikacij, ki bodo omogočile večjo dostopnost premične in nepremične kulturne dediščine, optimizacija postopkov razglašanja kulturnih spomenikov, pridobivanja kulturnovarstvenih soglasij za posege v dediščino, pospešitev razvoja procesov in digitalnih rešitev za podporo e-arhiviranja, dostop do umetniških in informacijskih vsebin ter ter storitev za pridobivanje posameznih statusov, vključno s pridobivanjem in dodelitvijo javnih sredstev v digitalnem okolju.	100 %
Investicija: Digitalizacija pravosodja	**011quarter - Digitalizacija pravosodnih sistemov** Glavni namen obravnavane investicije je zagotavljanje večje dostopnosti in odprtosti pravosodja ter še posebej ščitenje in zagotavljanje pravic tistih, ki vstopajo v pravosodni sistem. Poseben poudarek je namenjen elektronskemu poslovanju v sodnih in tožilskih postopkih, ki v (pred)kazenskem postopku, za razliko od nekaterih civilnih (zemljiška knjiga, izvršilni postopki), še ni vzpostavljeno.	100 %
Čezmejni projekti: Modernizacija digitalnega okolja javne uprave, **čezmejni projekt EuroQCI**	**021quater - Naložbe v napredne tehnologije, kot so visokozmogljive računalniške in kvantne računalniške zmogljivosti / kvantne komunikacijske zmogljivosti (vključno s kvantnim šifriranjem); v mikroelektroniki, načrtovanju, proizvodnji in sistemski integraciji; naslednja generacija evropskih podatkovnih, oblačnih in robnih zmogljivosti (infrastrukture, platforme in storitve); navidezna in razširjena resničnost, DeepTech in druge digitalne napredne tehnologije. Naložbe v zaščito digitalne dobavne verige.**	100 %

2.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Ukrepi komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave zaradi svoje narave (področje digitalizacije javne uprave, področje usposabljanj) nimajo predvidenih vplivov na okoljske cilje:

- blažitev podnebnih sprememb,
- prilagajanje podnebnim spremembam,
- trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov,
- krožno gospodarstvo, vključno s preprečevanjem odpadkov in recikliranjem,
- preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja zraka, vode ali tal,
- varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov, ki bi bili povezani z neposrednimi in primarnimi posrednimi učinki ukrepov v njihovem življenjskem ciklu, ali pa je ta vpliv nepomemben ter se zato v zvezi z zadevnimi cilji šteje za skladne z načelom, da se ne škoduje bistveno.

Glede na to, da imajo reforme in predvideni investicijski projekti zaradi svoje zasnove zelo omejeno tveganje okoljske škode, je bila izvedena poenostavljena ocena skladnosti vseh reform in naložbenih projektov te komponente.

Izpolnjeni kontrolni listi, ki opredeljujejo oceno skladnosti, se nahajajo v prilogi NOO.

2.2.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Okrepitev upravljanja digitalne preobrazbe javne uprave
- Q4/2021: vzpostavitev in delovanje Sveta za razvoj informatike v državni upravi

Reforma: Vzpostavitev okolja za uporabo e-storitev javne uprave
- Q2/2022: začetek izdajanja nacionalne e-identitete za identifikacijo v okviru e-poslovanja

Reforma: Posodobitev upravnih procesov za uspešno digitalno preobrazbo
- Q4/2022: uveljavitev sprememb in dopolnitev Zakona o splošnem upravnem postopku in Uredbe o upravnem poslovanju

Reforma: Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi
- Q4/2023: vzpostavitev kompetenčnega centra v okviru državne uprave

Reforma: Zagotavljanje kibernetske varnosti
- Q2/2026: krepitev zmogljivosti javne uprave za odziv na incidente informacijske varnosti (krepitev zmogljivosti vladnega CERT in Uprave RS za informacijsko varnost)

Reforma: Prehod v Gigabitno družbo
- Q2/2022: sprejetje Načrta širokopasovnih omrežij do 2025

Investicija: Modernizacija digitalnega okolja javne uprave
- Q4/2024: vzpostavljeno operativno delovanje novega podatkovnega centra - DRO Next
- Q4/2025: produkcijsko delovanje oziroma uporaba sistema/platforme eZakonodaja
- Q2/2026: 40.000 javnih uslužbencev, ki bodo zaključili usposabljanja s področja digitalnih kompetenc
- Q2/2026: vzpostavitev nacionalnega SI-EuroQCI omrežja

Investicija: Gigabitna infrastruktura
- Q2/2026: 8.500 dodatnim gospodinjstvom bo omogočen dostop do širokopasovne povezave

Investicija: Digitalizacija notranje varnosti
- Q4/2022: 11.000 uporabnikov bo do konca leta 2022 pri svojem operativnem delu uporabljalo novo policijsko digitalno radijsko omrežje (TETRA)
- Q4/2025: vzpostavitev operativnega delovanja zasebnega oblaka Policije

Investicija: Digitalizacija izobraževanja, znanost in športa
- Q4/2023: zagotovljenih 40 trajno vzpostavljenih medkrajevnih optičnih povezav s hitrostjo 100 Gb/s
- Q4/2023: 228 novih osnovnošolskih in srednješolskih izobraževalnih zavodov ter organizacij za izobraževanje odraslih z optičnimi povezavami nad 1 Gb/s
- Q4/2025: 12 informacijskih rešitev, ki jih vzgojno izobraževalni zavodi testno uporabljajo pri poučevanju in učenju

Investicija: Zeleni slovenski lokacijski okvir
- Q4/2025: medsebojno povezana ključna prostorska in okoljska digitalna podatkovna infrastruktura

Investicija: Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva
- Q2/2026: izdelanih 32 e-storitev s področja kmetijstva, hrane, gozdarstva, kmetijskega svetovanja, živinoreje, inšpekcije, razvoja podeželja in ukrepov skupine kmetijske politike (od tega 15 do Q4/2024)

Investicija: Digitalizacija na področju kulture

- Q4/2025: 20 institucij s področja kulture uporablja posamezne dinamične e-storitve

Investicija: Digitalizacija pravosodja

- Q2/2026: uporaba 12 novih ali nadgrajenih IT sistemov s strani institucij pravosodnih organov (od tega 4 do Q2/2025)

2.2.10. Financiranje in stroški

Skupni ocenjeni stroški za izvedbo komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave znašajo 313.238.881 EUR, pri čemer je črpanje iz NOO predvideno v višini 260.173.290 EUR. Dodatno bomo v okviru državnega proračuna zagotovili sredstva za plačilo DDV, ki ga ocenjujemo v višini 44.365.591 EUR. Opredelitev ocenjenih vrednosti in virov financiranja ukrepov znotraj komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave je razvidna iz preglednice.

Preglednica: Ocenjene vrednosti ukrepov komponente (nepovratnega dela sredstev)

Reforma/ukrep	**Skupaj (nepovratna sredstva)**
Modernizacija digitalnega okolja javne uprave	62.045.900 EUR
Gigabitna infrastruktura	30.000.000 EUR
Digitalizacija notranje varnosti	23.630.000 EUR
Digitalizacija izobraževanja, znanosti in športa	66.728.388 EUR
Zeleni slovenski lokacijski okvir	33.500.000 EUR
Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva	24.055.040 EUR
Digitalizacija na področju kulture	9.900.000 EUR
Digitalizacija pravosodja	10.313.962 EUR
Skupaj	**260.173.290 EUR**

Podrobnejša opredelitev vseh stroškov ukrepov je razvidna v prilogi NOO.

Investicija: Modernizacija digitalnega okolja javne uprave

Skupni ocenjeni stroški za izvedbo **Modernizacije digitalnega okolja javne uprave** znašajo 76.836.506 EUR, pri čemer je črpanje iz NOO predvideno v višini **62.045.900 EUR**. Dodatno bomo v okviru državnega proračuna zagotovili sredstva za plačilo DDV, ki ga ocenjujemo v višini 11.790.606 EUR. Del ocenjenega DDV je bil že upoštevan pri izračunu stroškov ukrepov, in sicer v višini 1.454.100 EUR, znesek DDV, ki ob načrtovanju ukrepov ni bil upoštevan, pa znaša 10.336.506 EUR.

Področje: Vzpostavitev informacijske infrastrukture nove generacije
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 26.500.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 22.810.000 EUR (brez DDV) namenjen nakupu strojne opreme, ki je potrebna za vzpostavitev in delovanje strežniške infrastrukture, sistemskih licenc, ki so potrebne za delovanje oblačne strežniške infrastrukture, komunikacijske strojne opreme, ki je potrebna za nadgradnjo in delovanje komunikacijske infrastrukture omrežja javne uprave HKOM ter licenc in podobnih pravic potrebnih za delovanje podpornih sistemskih storitev oblačne strežniške infrastrukture. Ocena stroškov je bila pripravljena na podlagi raziskave trga, pogovorov s ponudniki primerljivih rešitev na slovenskem trgu, izkušnje pri vzpostavitvi trenutnega Državnega računalniškega oblaka ter izkušnje pri vzpostavitvi, zagotavljanju delovanja in podpori HKOM omrežja.

Področje: Razvoj novih dinamičnih e-storitev
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 8.653.700 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 5.644.000 EUR (brez DDV) namenjen razvoju novih e-storitev, prilagojenih za potrebe uporabnikov ob sočasnem iskanju tujih dobrih praks ustreznih za Slovenijo. Ocena stroškov temelji na podlagi izračuna stroškov razvoja e-storitev zaradi implementacije EU uredbe (skupno 23 e-

storitev) s pripadajočimi zalednimi sistemi ter na podlagi izkušenj z nacionalnimi rešitvami (npr. Pladenj, eUprava, SPOT, JEP; aktivnosti OP 2014-2020).

Področje: Modernizacija sistema podpore uporabnikom
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 4.909.573 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 2.600.000 EUR (brez DDV) namenjen vzpostavitvi odpornejšega sistema na vse spremembe, ki jih prinaša prihajajoče obdobje. To pomeni pregled nad licenčno skladnostjo ter vzpostavitev enovitega sistema pri uporabnikih in informatikih (izvajalcih podpore), kar bomo dosegli z migracijami uporabniškega okolja na enotno okolje državne uprave in ažurnim obveščanjem ter izobraževanjem uporabnikov in informatikov z vzpostavitvijo baze znanja in pripravo video vsebin. Ocenjena vrednost stroškov temelji na podlagi preteklih izkušenj in pregleda stanja na trgu.

Področje: Digitalizacija na področju Ministrstva za infrastrukturo - Podpodročje: Digitalna integrirana platforma za spremljanje investicij infrastrukturnih projektov - DIPSIIP
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 3.985.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 3.009.500 EUR (brez DDV) namenjen nakupu strojne opreme, sistemske programske opreme, namenske aplikativne programske opreme. Ocena stroškov nakupa opreme temelji na že izvedenih nabavah strojne opreme v družbi in pridobljenih preliminarnih ponudbah.

Področje: Digitalizacija na področju Ministrstva za infrastrukturo - Podpodročje: Digitalni informacijski sistem za harmonizacijo obstoječih nacionalnih sistemov za pomorski sektor
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 465.000 EUR (brez DDV), pri čemer je celotna ocenjena vrednost namenjena aktivnostim razvoja in implementaciji preostalih aktivnosti, in sicer analize, načrtovanja in izdelava tehnične dokumentacije javnega naročila; vmesnik za izmenjavo formalnosti poročanja v pomorskem prometu; grafični vmesnik in integracija registrov v upravljanju EU. Ocena stroškov temelji na podlagi izkušenj ob tehnični implementaciji primerljive Direktive 2010/65/EU tako na nacionalni ravni kot na ravni EU (dokument Ex-post evaluation of Reporting Formalities Directive (RFD) and Directive on Vessel Traffic Monitoring and Information Systems (VTMIS), ki je bil objavljen oktobra 2018. Dokument navaja enkratne stroške vzpostavitve primerljivega sistema v višini 340.000 EUR in stroške letnega vzdrževanja v višini 350.000 EUR. Hkrati se je spremljalo sorodne projekte na portalu JN).

Področje: Okrepitev in dvig kibernetske varnosti
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 3.700.000 EUR (z DDV) oziroma 3.150.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 1.800.000 (z DDV) oziroma 1.404.000 EUR (brez DDV) namenjen nakupu opreme za Security Operations Center, pravic do uporabe globalnih varnostnih storitev v oblaku in pravic do uporabe specializirane programske opreme (ISAC platforma, specializirana orodja za analizo in varnostno preizkušanje). Vrednosti so ocenjene na podlagi preteklih izkušenj in cenikov, pridobljenih od ponudnikov opreme in storitev.

Področje: EuroQCI Medn
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 3.000.000 EUR (z DDV) oziroma 2.392.800 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 2.000.000 (z DDV) oziroma 1.560.000 EUR (brez DDV) namenjen vzpostavitvi nacionalnega SI-EuroQCI omrežja, kjer bo treba zagotoviti neosvetljena optična vlakna med sodelujočimi ministrstvi in drugimi državnimi in zunanjimi organizacijami znotraj države ter čezmejne optične povezave s QCI omrežji vseh štirih sosednjih držav. Nacionalno SI-EuroQCI omrežje je treba preko optične zemeljske postaje povezati s konstelacijo namenskih satelitov. Potreben bo nakup namenske opreme in njena integracija v omrežje. V največji možni meri se v ta del projekta vključi slovenske raziskovalno-razvojne organizacije in podjetja, sicer bo potreben nakup rešitve na ključ.

Področje: Razvoj in uvajanje mehanizmov poslovno informacijske arhitekture in standardov v državno in javno informatiko
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 2.455.800 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 1.551.800 EUR (brez DDV) namenjen aktivnostim razvoja, svetovanja in vzpostavitvi portala za diseminacijo informacij, objavo repozitorija artefaktov in obvladovanja procesov ter portfeljev storitev. Ocena stroškov temelji na preteklih izkušnjah.

Področje: Krepitev digitalnih znanj in spretnosti javnih uslužbencev

Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 3.360.500 EUR (z DDV) oziroma 3.075.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 2.309.400 (z DDV) oziroma 2.059.400 EUR (brez DDV) namenjen usposabljanju v živo in na daljavo za dvig digitalne pismenosti zaposlenih v javnem sektorju, specialističnim usposabljanjem v živo in na daljavo za dvig profesionalnih digitalnih veščin ter razvoju e-usposabljanj za dvig digitalne pismenosti zaposlenih v javnem sektorju. Ocenjena vrednost izhaja iz preteklih izkušenj Upravne akademije (MJU) ter na podlagi sprejetih kriterijev in cenika Upravne akademije.

Področje: Vzpostavitev kompetenčnega centra
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 1.274.377 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 709.577 EUR (brez DDV) namenjen implementaciji akcijskih rešitev za izvedbo reforme v praksi na področju ravnanja z zaposlenimi (nakup psiholoških testov, izvedbo psiholoških testiranj, svetovanje pri vzpostavitvi sistema nasledstev in talentov). Ocena stroškov temelji na analizi primerljivih cen na trgu in preteklih izkušnjah v okviru operacije Učinkovito upravljanje zaposlenih v Operativnem programu 2014-2020.

Področje: Vzpostavitev sistema portfelja projektov in investicij v IT
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 1.726.050 EUR (z DDV) oziroma 1.714.650 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 837.800 EUR (brez DDV) namenjen aktivnostim novih zaposlitev za čas izvajanja ukrepa (projektne zaposlitve za določen čas, neponavljajoči strošek), ki so nujno potrebne za izvedbo načrtovanih aktivnosti, in sicer vzpostavitev enotne metodologije za pripravo, izvedba in zaključevanje projektov v vseh fazah življenjskega cikla projektov, zagotavljanje pomoči vodjem projektov v primeru zastojev in/ali sprememb projektov, vzpostavitev sistema določanja prioritet, vzpostavitev informacijskega sistema za podporo projektnemu vodenju ter posledično upravljanju portfelja projektov in investicij IT z namenom optimalne rabe in upravljanja virov, pravočasna priprava in izvedba javnih naročil za izvedbo projektov, časovne uskladitve izvajanja projektov ter priprava in izvedba usposabljanj vodij projektov in portfelja s ciljem uspešnega izvajanja ukrepov v okviru NOO na MJU. Ocenjeni stroški temeljijo na izračunu povprečnega mesečnega stroška dela MJU za posamezna delovna mesta, ki je bil povzet na podlagi povprečnega letnega stroška ministrstva za DM Podsekretar v znesku 4.000 EUR in za DM Višji svetovalec v znesku 3.100 EUR (plačni sistem javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/), za predviden čas izvajanja aktivnosti ukrepa v okviru NOO. Za projektne zaposlitve za določen čas veljajo enaka pravila plačnega sistema kot za zaposlene uradnike na nedoločen čas.

Področje: Izboljšanje energetske učinkovitosti stavb v državni lasti s pomočjo energetskega vodenja – pilotni projekt, izvedba v omejenem obsegu
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 950.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 680.000 EUR (brez DDV) namenjen nakupu programske opreme za informacijski sistem, strojno opremo in druge opreme (računalnikov, senzorjev, merilnikov in ostale opreme za delovanje sistema). Vrednosti so ocenjene na podlagi preteklih izkušenj.

Področje: e-Zakonodaja
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 1.000.000 EUR (brez DDV), pri čemer je celotna ocenjena vrednost namenjena aktivnostim celovite digitalizacije procesa priprave, sprejemanja in objave predpisov, ki bo vključevala modularno platformo za načrtovanje in pripravo digitaliziranega gradiva na podlagi naslednjih korakov: od ideje in utemeljitve potrebe po normiranju (modul e-časovnica in e-načrt normativne dejavnosti), preko presoje posledic predlogov predpisov (modul e-RIA), priprave besedila (modul e-urejevalnik besedila z integriranimi pravili pisanja normativnih aktov in modul e-prostorski akti), izkazovanja skladnosti s pravom EU (modul e-korelacijska tabela in e-izjava o skladnosti), medresorskega usklajevanja (modul e-zagotovila), sodelovanja z javnostjo (modul e-demokracija), sprejemanja (modul e-dokumentni sistem znotraj izvršilne ter med izvršilno in zakonodajno vejo oblasti), po e-objavi v Uradnem listu pa poročanja (modul e-notifikacija) in spremljanja uresničevanja ciljev (modul ex-post evalvacija). Rezultati platforme bodo javnosti dostopni z nadgrajenim Pravno-informacijskim sistemom Republike Slovenije, ki bo postal vsestranski in brezplačno dostopen nacionalni portal za spremljanje normodajne dejavnosti v državi in za uspešno vključevanje javnosti v to dejavnost.

Področje: Uradni register Republike Slovenije
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 780.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 330.000 EUR (brez DDV) namenjen aktivnostim novih zaposlitev za čas

izvajanja ukrepa (projektne zaposlitve za določen čas, neponavljajoči strošek), ki so nujno potrebne za izvedbo načrtovanih aktivnosti. Predvidene aktivnosti novih zaposlitev: pregled in prečiščenje pravnega reda, formalna razveljavitev zakonov in podzakonskih predpisov, ki se več ne uporabljajo ali so zastareli, ter izločitev pravnih aktov, ki nimajo značaja abstraktnih in splošnih pravnih norm z namenom vzpostavitve uradnega registra veljavnih državnih predpisov, ki bo po obsegu obvladljiv z vidika posameznikov, ki jih določbe predpisov zavezujejo v vsakdanjem življenju. Za projektne zaposlitve za določen čas veljajo enaka pravila plačnega sistema kot za zaposlene uradnike na nedoločen čas.

Področje: Digitalizacija na področju Ministrstva za zunanje zadeve
Ocenjena vrednost aktivnosti (projekta) znaša 740.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 620.000 EUR (brez DDV) namenjen aktivnostim razvoja novih digitalnih oblik, ki so pomembne za izboljšanje delovanja ministrstva: Portal Znanstvena diplomacija Republike Slovenije "science.si", digitalizacija obrazca eTurist, mobilna aplikacija za podajanje vizumskih vlog preko mobilnih naprav, digitalizacija procesov izvajanja projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči in javni portal mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči-MRSHP.

Investicija: Digitalizacija notranje varnosti

Skupna ocena stroškov s področja digitalizacije notranje varnosti znaša 28.831.600 EUR, od tega bo v okviru NOO financiranih 23.630.000 EUR (vrednost brez DDV).

Področje ukrepa	Ocenjena vrednost (v mio EUR)
TETRA	16,072
CEPIS	3,567
ePolicist	1,171
ABIS	1,230
Digitalizacija arhivskega gradiva MNZ	1,590
Skupaj:	**23,63**

Z ukrepom Digitalizacija notranje varnosti bomo vzpostavili zasebni računalniški oblak Policije, izgradili infrastrukturo digitalnega radijskega omrežja državnih organov na celotnem področju države, izvedli mobilno rešitev za delo policistov ter za mobilnosti in osebno varnost za državljane, uvedli sistem za avtomatsko identifikacijo biometričnih podatkov (obrazna prepoznava) in izvedli digitalizacijo arhivskega gradiva.

Investicija: Digitalizacija izobraževanja, znanosti in športa

Skupna ocena stroškov s področja digitalizacije izobraževanja, znanosti in športa znaša 73.000.000 EUR (v okviru NOO se uveljavlja vrednost brez DDV, in sicer 66,728 mio EUR), pri čemer smo pri oceni stroškov izhajali iz:
- stroškov razvoja in izvedbe: 9.947.230,00 EUR,
- stroškov nakupa opreme: 53.733.570,00 EUR,
- stroškov usposabljanja in informiranja: 643.200,00 EUR in
- stroškov dela za projektne zaposlitve: 8.676.000,00 EUR.

Stroške smo ovrednotili na podlagi:
- izkušenj iz podobnih, že izvedenih programov/projektov (program SIO-2020 in projekt COVID-19 - IKT za VIZ, projekt e-šolska torba, OP 2014-2020 = javni razpis Spodbujanje izvajanja raziskovalno-razvojnih projektov, IR Optika 1, projekta TPK 3 in Usposabljanje mentorjev 2021-2023, ki sta načrtovana v OP 2014-2020, Vzpostavitev sistema za spremljanje zaposljivosti visokošolskih diplomantov v Sloveniji in posodobitev eVŠ itd.),
- okvirnih vrednosti GZS (Referenčni cenik storitev združenja za informatiko in telekomunikacije za storitve s področja IKT (https://www.gzs.si/pripone/oei31701d19151a511a9550a.pdf),
- podatkov MJU za DM podsekretar: povprečni stroški MJU (enotni plačni sistem javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/),

- Uredbe o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti, financirane iz Proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 103/11, 56/12, 15/14, 103/15, 27/17, 9/18 in 62/19),
- Uredbe Vlade RS o sejninah in povračilih stroškov v javnih skladih, javnih agencijah, javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih (http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5050),
- Sklepa o ceni ekvivalenta polne zaposlitve za leto 2020 z dne 28. 4. 2020 (https://www.arrs.si/sl/progproj/cena/cena-20-1.asp) – B, raziskovalni projekt,
- zgodovinsko primerljivih podatkov oziroma ponudb,
- raziskave trga in
- doseženih cen rednih razpisov za enakovredno opremo.

Investicija: Zeleni slovenski lokacijski okvir

Skupna ocena stroškov znaša 39.700.000 EUR, od tega bo v okviru NOO financiranih 33.500.000 EUR (vrednost brez DDV).

Ocena stroškov je nastala na podlagi preteklih izkušenj (pogodbene vrednosti) v okviru OP 2014-2020, drugih javnih naročil na Ministrstvu za okolje in prostor in organov v sestavi ter na podlagi Strokovne študije glede stanja, možnosti in upravičenosti izboljšav podatkov in podatkovne infrastrukture (2020):

- Program projektov eProstor (OP 2014–2020, celoten projekt v vrednosti 22,4 mio EUR), ki je vključeval dve področji, zdaj pa se širi na pet področij (vir: Program projektov eProstor: https://www.projekt.e-prostor.gov.si/program-projektov/ in JN na: http://gu.arhiv-spletisc.gov.si/si/javna_narocila/index.html):
    - JN Informacijska prenova nepremičninskih evidenc - 1 mio EUR,
    - Informacijska podpora na področju prostorskega planiranja in graditve objektov (sistem in digitalizacija dveh procesov) - 1,8 mio EUR,
    - JN Distribucijsko okolje – 0,6 mio EUR,
    - JN Implementacija informacijske prenove nepremičninskih evidenc – 1 mio EUR,
    - JN Zagotovilo sistemskih podatkovnih podlag in informacijske infrastrukture za upravljanje z vodami po pogodbi št. 2330-13-830161 - 1,7 mio EUR,
    - JN Pilotna vektorizacija etažnih načrtov in analiza rezultatov po pogodbi št. 2552-18-000008,
    - JN Implementacija novega koordinatnega sistema - 0,1 mio EUR,
    - JN Projektna pisarna in storitve promocije - 1 mio EUR,
    - JN Organizacija infrastrukture, spremljanje in poročanje - 0,4 mio EUR;
- projekt SINICA (OP 2014 – 2020,celoten projekt v vrednosti 6,3 mio EUR):
    - JN Nadgradnja sistema za spremljanje onesnaženosti zraka - 0,4 mio EUR;
- strokovne študije glede stanja, možnosti in upravičenosti izboljšav podatkov in podatkovne infrastrukture (pogodba št. 45050-17/2020-2552-1, 2020). Ocena sofinanciranja lokalne podatkovne infrastrukture (Evidenca stavbnih zemljišč) v višini 30 % celotne naložbe lokalnih skupnosti v prostorsko podatkovno infrastrukturo (skupna ocena 18,3 mio EUR), dodatna sredstva bodo zagotovljena v Podnebnem skladu in z integrale);
- druga javna naročila na Ministrstvu za okolje in prostor ter organih v sestavi:
    - JN Celovita hidrološko-hidravlična študija na porečju Savinje - 1,5 mio EUR,
    - JN Zagotovilo sistemskih podatkovnih podlag in informacijske infrastrukture za upravljanje z vodami po pogodbi št. 2330-13-830161 - 1,7 mio EUR,
    - JN Vzdrževanja informacijskega sistema za okolje - 0,5 mio EUR,
    - Strokovna študija (2021) v okviru projekta LIFE NarcIS ocene izgradnje informacijskega sistema za naravo - 0,9 mio EUR;
- ocena stroškov dela, ki temelji na izračunu povprečnega mesečnega stroška dela 3000 in 2700 EUR x število oseb x število mesecev, vir: plačni sistem javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/; https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=10052/Podatki_za_obracun_plac_za_december_2019),
- stroški izobraževanja na podlagi obstoječih Pogojev in kriterijev za izbor izvajalcev usposabljanj in tehnične pomoči ter višino honorarjev na pedagoško uro, ki se jih uporablja za redno dejavnost.
- stroški, informiranja in obveščanja ki temelji na JN Projektna pisarna in storitve promocije ter JN Organizacija infrastrukture, spremljanje in poročanje, kjer so aktivnosti obveščanja in

komuniciranja znašale 213.000 EUR, pri čemer se v tem primeru tematika razširja še na tri dodatne in hkrati zelo zahtevne vsebine;
- ocena stroškov opreme na podlagi usmeritev Ministrstva za javno upravo, ki znašajo 20 % stroška razvoja informacijskih sistemov in prestavljajo 10 % za HW, 8 % licence, 2 % nepredvideni stroški;
- ocena stroškov druge opreme (računalniki, tablice, geodetska in druga oprema) ter najema prostorov na podlagi raziskave trga. Povprečna cena najema prostorov je ocenjena na podlagi analize trga nepremičnin in znaša 14 EUR/m^2, standard velikosti delovnega prostora na zaposlenega znaša 8 m^2/osebo.

Investicija: Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva

Skupni ocenjeni stroški za izvedbo naložbe Digitalni prehod na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva znašajo 28.728.878 EUR, pri čemer je črpanje iz NOO predvideno v višini **24.055.040 EUR**. Dodatno bomo v okviru državnega proračuna zagotovili sredstva za plačilo DDV, ocenjenega v višini 4.673.838 EUR. Za celotno implementacijo 32 novih e-storitev, za izobraževanje in informiranje kmetov, lastnikov gozdov in drugih uporabnikov ter za stroške dela za izvedbo aktivnosti na projektu za čas trajanja projekta je namenjenih okvirno 80 odstotkov sredstev. Za nakup specializirane opreme na področju kmetijstva, prehrane in gozdarstva pa je namenjenih okvirno 20 odstotkov sredstev.

Ocena stroškov je nastala na podlagi:
- preteklih izkušenj s sorodnimi projekti/naložbami: LIFE NARCIS (LIFE19 GIE/SI/000161), in Reforma kmetijske politike CAP-14-20 v skupni višini 15,975 mio EUR;
- raziskav trga za razpise, ki so v teku, na podlagi obstoječih dobav po pogodbah za državno upravo (za sistemsko in namizno računalniško opremo inlicenčno programsko opremo) in na podlagi izkušenj z razvojem sorodnih informacijskih sistemov (ocena stroškov temelji na ocenjevanju posamezne faze razvoja informacijskega sistema v skladu z PRINCE2 metodologijo: https://nio.gov.si/nio/asset/metodologija+vodenja+projektov+v+drzavni+upravi+projekti+informacijske+tehnologije-713);
- ocene stroškov dela za projektne zaposlitve, ki temeljijo na izračunu povprečnega mesečnega stroška dela ministrstva, ki je bil povzet na podlagi povprečnega letnega stroška ministrstva (plačni sistem javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/);
- ocene stroškov potrebnih dodatnih izobraževanj zaposlenih v javnem sektorju, ki bodo neposredni uporabniki razvitih informacijskih rešitev in je bila vrednotena na podlagi preteklih izkušenj in na podlagi primerljivih cen na trgu;
- referenčnega cenika storitev združenja za informatiko in telekomunikacije za storitve s področja IKT na GZS: (https://www.gzs.si/pripone/oei31701d19151a511a9550a.pdf) za razvoj programske opreme.

Investicija: Digitalizacija na področju kulture

Skupna ocena stroškov znaša 11.531.600 EUR, od tega bo v okviru NOO financiranih EUR 9.900.000 (vrednost brez DDV).

Ocena stroškov je nastala na podlagi:
- preteklih izkušenj v okviru EKP 2014-2020:
  - projekt Celovita informacijska podpora procesom varstva nepremične kulturne dediščine, ki je namenjen posodobitvi registra nepremične in nesnovne kulturne dediščine, vzpostavitvi sistema varstvenih območij dediščine in vzpostavitvi sistema za evidentiranje in spremljanje izvajanja arheoloških raziskav. Vrednost celotnega projekta znaša 2 mio EUR. Predlagani projekt eDediščina je v segmentu nepremične kulturne dediščine v bistvu nadaljevanje oziroma širitev tega projekta,
  - projekt e-arhiv: projekt razvoja državnega e-arhiva (e-ARH.si), ki se je izvajal v obdobju 2016-2020 (zaradi epidemije covid-19 je bil podaljšan v leto 2021) - 4 mio EUR;
- primerjave s projekti v teku (e-razpisi, SiGLEDAL, SIGIC, REMK) in podobnimi na trgu;
- ocene stroškov dela za projektne zaposlitve, ki temeljijo na izračunu povprečnega mesečnega stroška dela ministrstva, ki je bil povzet na podlagi povprečnega letnega stroška ministrstva za DM Podsekretar v znesku 4.000 EUR in za DM Višji svetovalec 3.100 EUR (ocenjena vrednost izhaja iz izkušenj na projektih e-ARH.si: ESS 2016–2021 (OP 2014-2020) in eDediščina (ESRR

2016-2022) ter na podlagi plačnega sistema javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/);
- ocene stroškov potrebnih dodatnih izobraževanj zaposlenih v javnem sektorju, ki bodo neposredni uporabniki razvitih informacijskih rešitev in je bila vrednotena na podlagi preteklih podatkov in primerljivih cen na trgu.

Investicija: Digitalizacija pravosodja

Skupna ocena stroškov znaša 12.505.029 EUR, od tega bo v okviru NOO financiranih 10.313.962 EUR (vrednost brez DDV).

Ocena stroškov je nastala na podlagi:
- vrednosti projektov v okviru EKP 2007-2013 (operacije e-pravosodje v višini 23,2 mio EUR) in EKP 2014-2020 (operacije Učinkovito pravosodje v višini 32,9 mio EUR), in sicer izvedenih podobnih projektov, kot so npr.: e-Overitve, s katerimi se je vzpostavila informacijska podpora na področju overitev na sodiščih, e-Vložišče, ki je omogočilo vzpostavitev digitalizacije vhodnih pisanj in razširitev uporabe elektronskega vročanja sodnih pošiljk, PUND-prenova centralnega vpisnika za vodenje pravdnih postopkov, e-Zemljiška knjiga, Digitalizacija vhodne pošte in nadgradnja informacijskega sistema i-I, e-Hramba, Zeleni sodni postopek, Sistem komuniciranja med sodišči in javnostmi, Prenova spletnih strani slovenskih sodišč, eDražbe ipd.;
- ocene stroškov potrebnih dodatnih izobraževanj zaposlenih v pravosodju, ki bodo neposredni uporabniki razvitih informacijskih rešitev (Odredba o plačilu za izvajanje usposabljanja na delovnem mestu za sodne osebe in Odredba o določitvi višine avtorskih honorarjev za izobraževanja v pravosodju, ki jih izvaja Center za izobraževanje v pravosodju) ;
- že izvedenih postopkov javnega naročanja (predvsem ocenjene vrednosti izgradnje informacijskih sistemov in opreme) ;
- ocene stroškov dela za projektne zaposlitve, ki temeljijo na izračunu povprečnega mesečnega stroška dela ministrstva, ki je bil povzet na podlagi povprečnega letnega stroška ministrstva (plačni sistem javnega sektorja: https://www.gov.si/teme/placni-sistem/).

Investicija: Gigabitna infrastruktura

Z ukrepom Gigabitna infrastruktura bodo izvedene aktivnosti, ki bodo 8.500 gospodinjstvom do leta 2026 omogočile pridobitev širokopasovnega priključka (možnost komplementarnega vzpostavljanja pilotnega oz testnega 5G omrežja).

Ocenjena vrednost ukrepa (projekta) znaša 30.000.000 EUR (brez DDV), pri čemer je največji del stroškov aktivnosti v višini 26.100.000 EUR (brez DDV) namenjen nakupu in gradnji širokopasovne infrastrukture, kar predstavlja med 83 % in 91 % celotnega javnega sofinanciranja projekta. Preostalih 3.900.000 EUR (brez DDV) je namenjenih nakupu opreme in drugih opredmetenih osnovnih sredstev, kar predstavlja med 9 % in 17 % celotnega javnega sofinanciranja projekta.

Ocena stroškov je nastala na podlagi izvedbe preteklih ukrepov v okviru OP 2007–2013 (GOŠO1 in 2, 3.000 EUR/priključek), OP 2014 – 2020 (1.200 EUR/priključek, GOŠO 3-5). Ocenjena vrednost stroškov na posamezni priključek je razdeljena okvirno na stroške nakupa in gradnje v višini 3.150 EUR ter stroške nakupa opreme v višini 350 EUR, kar skupno znaša 3.500 EUR/priključek.

Stroški na čezmejnih projektih:
Projekt EuroQCI Medn
V okviru naložbe Modernizacija digitalnega okolja javne uprave bo izveden čezmejni projekt EuroQCI. Okvirna razčlenitev stroškov in virov financiranja je naslednja:

	Viri sredstev			
Strošek	DEP Tema 2	CEF-2	NOO	Skupajl
Stroški razvoja in implementacije (vzpostavitev eksperimentalnega kvantnega okolja, R&R, testiranje)	1,000,000.00	0.00	600,000.00	1,600,000.00
Stroški opreme (nabava optičnih povezav, komunikacijske opreme, namestitev optične zemeljske postaje)	1,000,000.00	1,000,000.00	2,000,000.00	4,000,000.00
Stroški usposabljanja in promocije	0.00	0.00	160,000.00	160,000.00
Strošek novih zaposlitev	0.00	0.00	240,000.00	240,000.00
	2,000,000.00	1,000,000.00	3,000,000.00	6,000,000.00

2.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

3. Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.1. KOMPONENTA 1: RRI - Raziskave, razvoj in inovacije (C3 K1)

3.1.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: upravljanje in naložbe, raziskave, razvoj in inovacije (RRI)

Cilj: Družbeno odgovoren in konkurenčen raziskovalni in podjetniški sektor

Za okrevanje in odpornost bomo podpirali naložbe v raziskave in inovacije, ki so ključni dejavnik produktivnosti in gospodarskega razvoja. Padec gospodarskega razvoja ponovno krči raziskave in razvoj ter inovacije podjetij, zato mora država izboljšati učinkovitost in višino vlaganj v raziskave, razvoj in inovativnost podjetij, vključno z zagonskimi, katerih dejavnosti vključujejo nastajajoče tehnologije in prelomne inovacije, ter aplikativnimi za hiter prodor na trg, okrepitev ključne proizvodnje in komercializacijo rešitev, ki odgovarjajo na družbene izzive.

Reforma
Reforma vlaganj v RRI bo usmerjena v večjo učinkovitost javnih naložb v RRI, izboljšanje učinkovitega ter rezultatsko usmerjenega raziskovalno-inovacijskega okolja ter v izboljšanje upravljanja in povezovanja razvojnega in inovacijskega ekosistema, vključno s stabilnostjo in predvidljivostjo ključnih instrumentov financiranja. Izvedene bodo naslednje strukturne spremembe:

- sprejetje novega Zakona o raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti,
- vzpostavitev novega modela upravljanja in povezovanja raziskovalnega in inovacijskega ekosistema.

Naložbe
V podporo strukturnim spremembam bomo izvedli naslednje naložbe, ki so usmerjene v dvig inovacijske aktivnosti:

- sofinanciranje raziskovalno-inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji (znanstveno raziskovalni-inovacijski programi (TRL-3-6) ter podjetniški RRI projekti (TRL 6-8)),
- sofinanciranje projektov spodbujanja mobilnosti in reintegracije raziskovalcev,
- spodbujanje investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte,
- vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano.
-

Ocenjeni stroški: 132,22 mio EUR nepovratnih sredstev (DDV v višini 599.049 EUR bo krit iz državnega proračuna).

Skupni stroški celotne strukturne spremembe/reforme, vključno z naložbami za obdobje 2021-2026, naj bi znašali 2,7 mrd EUR iz različnih virov financiranja. S kombinacijo različnih virov sredstev želimo vzpostaviti boljše delovanje RRI sistema in zagotoviti zadostno javno vlaganje v RRI, pri čemer bo poudarek na doseganju sinergij z izvedbo strukturne reforme.

CSR 2019:
*Slovenija naj ekonomsko politiko v zvezi z naložbami osredotoči na **raziskave in inovacije**, nizkoogljični in energijski prehod, trajnostni promet in okoljsko infrastrukturo, pri tem pa upošteva regionalne razlike.*

CSR 2020:
*Prednost bi bilo treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Pri tem bi morale biti v ospredju naložbe v zeleni in digitalni prehod, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, **raziskave in inovacije** ter uvajanje omrežja 5G.*

3.1.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Slovenija je ob zadnjem merjenju Evropskega inovacijskega indeksa (v nadaljevanju: EII) močno nazadovala in zdrsnila v skupino držav zmernih inovatork. Po letu 2014 je vse bolj zaostajala za povprečjem EU glede učinkovitosti inovacijskega sistema (merjena z EII), kar kaže tudi na hitrejši napredek drugih držav. Padec iz skupine močnih v skupino zmernih inovatork je posledica slabšega rezultata pri večini kazalnikov EII (15 od 27). Največje nazadovanje Slovenije za povprečjem EU se kaže v stopnji inovacijske aktivnosti v podjetjih in učinkih na prodajo, zlasti kar zadeva delež na znanju temelječih storitev v izvozu storitev. Najslabši rezultat pa je zabeležen pri financiranju in podpori, znašal je manj kot 30 % povprečja EU. Intenzivnost naložb podjetij v raziskave in razvoj je razmeroma visoka, vendar so javni odhodki za raziskave in razvoj skromni ter ne spodbudijo v zadostni meri poslovnih vlaganj v RRD.

Javnofinančni odhodki za raziskave in razvoj se morajo povečati najmanj na 1 % BDP, saj se bo le tako zagotovilo večjo stabilnost financiranja in spodbudilo zasebna vlaganja v RRI, kar je nujno za dvig konkurenčnosti in dvig na lestvici inovativnosti. Razvoj Slovenije v produktivnejše gospodarstvo na podlagi digitalne preobrazbe in trajnostne/zelene usmerjenosti zahteva višja vlaganja ter hitrejši in usklajen odziv vseh akterjev in različnih politik. Za okrevanje po tej krizi je tako treba dati prednost javnim naložbam v RRI, vključno s tehnološkimi in uporabnimi raziskavami, s poudarkom na krepitvi sodelovanja med akademsko sfero in podjetji, ki je sedaj večinoma omejeno na srednje in visokotehnološke sektorje. Iz poročila o državi članici 2020 izhaja, da je treba izvesti nujne strukturne spremembe v povezovanju znanstveno raziskovalnega in inovacijskega ekosistema in s tem zagotoviti sodelovanje, usklajenost programov in učinkovito strukturo upravljanja za spodbujanje raziskav in inovacij različnih ministrstev in izvajalskih agencij, tesnejše sodelovanje med deležniki na nacionalni ravni in vključevanje v mednarodni oziroma predvsem evropski raziskovalni prostor.

S povečanjem naložb v znanost bomo morali izboljšati tudi samo znanstveno odličnost (merjeno z deležem objav v 10 % najpogosteje citiranih objavah na svetu). Slovenija zaostaja za povprečjem EU in je med državami članicami EU šele na 17. mestu (EII, 2020). V letu 2018 se je sicer nekoliko povečalo število raziskovalcev v vseh sektorjih, vendar rast v javnem sektorju ni nadomestila večletnega upadanja njihovega števila. Upadanje števila raziskovalcev v javnem sektorju in prepolovitev sredstev za financiranje mladih raziskovalcev v obdobju 2012–2017 sta prizadela pretežno mlajše kadre na začetku kariere, kar ne krepi potenciala za sodelovanje s poslovnim sektorjem in prenosa znanja mlajših raziskovalcev z doktoratom na najnovejših področjih raziskovanja. Okrepiti moramo kadrovski potencial in kapacitete raziskovalnega potenciala, tudi na podlagi spodbujanja mednarodne mobilnosti raziskovalcev in raziskovalk in reintegracije le-teh v slovenski raziskovalno-razvojni in inovacijski prostor.

Javne raziskovalne organizacije pogosto funkcionirajo kot inkubatorji za inovativna start-up podjetja, ki pogosto nastopajo kot partnerji z javnimi raziskovalnimi organizacijami v okviru RRI aktivnosti; potrebna je sprememba zakonodaje, ki bo omogočala, da javne raziskovalne organizacije sodelujejo pri ustanavljanju novih inovativnih start-up podjetij, hkrati pa je treba inovativnim start-up podjetjem zagotoviti ustrezne ukrepe in spodbude v prvem letu delovanja.

Cilji

S strukturnimi spremembami in naložbami bomo dosegli naslednje cilje:

- izboljšali bomo sistem upravljanja in povezanost raziskovalnega in inovacijskega ekosistema;
- spodbujali bomo na znanju temelječe politike in vključevanje raziskav in inovacij v vse sektorske politike;
- spodbujali bomo razvoj znanosti in raziskav na prednostnih področjih in prenos raziskovalnih dosežkov za visoko konkurenčno gospodarstvo, višjo kakovost življenja in učinkovito reševanje družbenih izzivov, vključno z zelenim in digitalnim prehodom;
- spodbujali bomo razvoj novih obetajočih raziskovalnih področij, ki imajo velik potencial, izkazan na mednarodni ravni, ter s tem dvignili inovacijsko aktivnost in produktivnost;
- spodbujali bomo internacionalizacijo in vključevanje v globalne verige vrednosti ter internacionalizacijo raziskovalnih organizacij;
- zagotavljali bomo spodbudno in predvidljivo podporno okolje, sisteme zaščite intelektualne lastnine, standardizacijo, akreditacijo in meroslovje ter spodbujali razvoj visokotehnoloških podjetij;

- omogočali bomo okolje za ustvarjanje digitalnih trendov s podporo novim raziskovalnim in (ne)tehnološkim idejam, ekonomijo delitve ter razvijanjem globalno konkurenčnih sistemskih rešitev na področju pametnih omrežij in platform in tako podpirali tudi zeleni prehod;
- spodbujali bomo družbeno in okoljsko odgovornost podjetij in raziskovalnih organizacij.

Cilje bomo dosegli s **strukturno reformo**; s pomočjo reforme bomo izboljšali upravljanje, usklajenost in učinkovitost javnih naložb v RRI, okrepili javnofinančna vlaganja v RRI ter okrepili zasebna vlaganja v RRI na raven, ki bo omogočala doseganje strateških ciljev (SRS, NEPN) ter zagotavljala stabilno financiranje RRI inštrumentov. Z naložbami bomo na podlagi sodelovalnih projektov okrepili sodelovanje med akademsko sfero in gospodarstvom, s poudarkom na zelenem in digitalnem prehodu, in dodatno spodbudili več prenosa znanja med obema sferama. S spodbujanjem RRI projektov v podjetjih bomo vplivali na dvig zasebnih vlaganj v raziskave in razvoj, spodbudili testiranje rešitev v realnem okolju in komercializacijo raziskav in razvoja za dvig produktivnosti in konkurenčnosti. Pri tem bo pomembno sodelovanje izvajalskih agencij (ARRS in SPIRIT), povezovanje deležnikov inovacijskega okolja in podpornega okolja subjektov in mrež za sodelovanje na RRI projektih in v raziskovalnih programih.

S spodbujanjem mednarodne mobilnosti oziroma reintegracije raziskovalcev bomo okrepili kadrovski potencial, predvsem znanja in spretnosti na področju raziskovanja, ter izboljšali zaposljivost v slovenskem RR sistemu. S krepitvijo potenciala mladih raziskovalcev na začetku kariere se bo vzporedno krepila medsektorska mobilnost, saj se bo preko sodelovanja z gospodarstvom izboljšal raziskovalni potencial institucij znanja in razvojno naravnanih gospodarskih subjektom za večji prenos in kroženje znanja.

Naložbe v raziskave in inovacije so kritično gonilo produktivnosti in gospodarskega razvoja, zato bodo usmerjene v prioritetna področja z izpostavljenim učinkom za zeleni in digitalni prehod ter v spodbujanje družbene in okoljske odgovornosti. Z naložbami, namenjenimi sofinanciranju izvedbe RRI projektov in investicij v gospodarstvu, bomo spodbudili zasebna vlaganja v RRI in sodelovanje gospodarstva in razvojnih institucij za razvoj rešitev za zeleni in digitalni prehod. Reforma in naložbe gradijo okrevanje na spodbudah za ustvarjanje znanja, prenos le-tega in dvig inovacijske aktivnosti z vlaganjem v ljudi in v RRI za dvig konkurenčnost gospodarstva.

Akcijski načrt za višjo rast produktivnosti (2020, Združenje Manager) navaja, da mnogo empiričnih študij za indikator inovacij uporablja obseg investicij v RRI, število patentov, število znanstvenih člankov, ki z razvojem in uporabo novih tehnologij pozitivno prispevajo k rasti skupne faktorske produktivnosti. Elastičnost produktivnosti v zvezi z naložbami v raziskave in razvoj se giblje od 0,01 do 0,32, stopnja donosa pa je ocenjena med 8,0 % in 170,0 %. Investicije v raziskave in razvoj se odražajo v razlikah v skupnem faktorju produktivnosti, kar pomeni, da večja vlaganja omogočajo zmanjšanje vrzeli v produktivnosti oziroma povečujejo produktivnost (OECD, 2013; Powell and Snellman, 2004 v EC, DG RESEARCG, Aiming for more: R&D investment scenarios for the next decade, 2020). Povečanje javno-finančnih vlaganj v R&I bo spodbudilo povečanje srednjeročne in dolgoročne produktivnosti, večjo dodano vrednost, hkrati pa se bo z osredotočanjem dela sredstev na zeleni in digitalni prehod neposredno vplivalo na zeleno in digitalno transformacijo, ki sta pomembna dejavnika za blažitev ekonomske in socialne krize ter odgovor na izzive prihodnosti.

Vpliv naložb na ustvarjanje delovnih mest se bo spodbujal s povečanjem intenzivnosti vlaganj v RRI in s tem povezanim višjim številom zaposlenih raziskovalcev ter zaradi prenosa znanja in komercializacije raziskovalnih rešitev na trg z ustvarjanjem novih delovnih mest v gospodarskih subjektih. Izvajanje **Evropskega stebra socialnih pravic** bo zagotovljeno s spodbudami za zaposlovanje raziskovalcev in spodbujanjem njihove mobilnosti**.** Prav tako se bo spodbujalo projekte mladih raziskovalcev za sodelovanje z gospodarstvom ter krepilo spretnosti in znanja na različnih R&I področjih.

RRI aktivnosti v osnovi niso močno regionalno pogojene. Strukturne spremembe in naložbe na področju R&I bodo komplementarne naložbam v okviru evropske kohezijske politike, ki so primarno namenjene zmanjševanju regionalnih razlik med regijami. Na ta način se bo povečal vpliv, hkrati pa se bo z dodatnimi javnofinančnimi naložbami okrepilo RRI, kar je ključnega pomena za povečanje produktivnosti, inovativnosti ter dodane vrednosti. Z naložbami iz različnih virov (SOO, EKP, integralni proračun) bomo krepili potenciale tam, kjer že obstajajo »žepi odličnosti« in predvsem omogočili '«prelivanje«', da bodo rezultati RRI pod enakimi pogoji in brez ovir preneseni v gospodarstvo na celotnem teritoriju Slovenije. S tem bomo krepili gospodarsko kohezivnost in konvergenco. Z ukrepi

bomo tudi na strani RRI spodbujali povezovanje in komplementarno graditev kapacitet (npr. na ravni raziskovalne infrastrukture in povezovalnih inštrumentov financiranja R&I aktivnosti).

3.1.3. Opis reforme in investicij komponente

REFORMA

A. Delovanje in upravljanje RRI sistema

Ključni izzivi

Slovenski raziskovalno-inovacijski sistem potrebuje stabilnost in predvidljiv zakonodajni okvir. Zaradi delitve pristojnosti ministrstev (MIZŠ – znanstveno-raziskovalni del, MGRT – tehnološko-inovacijski del, MJU - digitalizacija oziroma informacijska družba, SVRK - razvojni del, vezan na pametno specializacijo) in izvajalskih agencij (Javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS - ARRS in Agencija pristojna za tehnološki razvoj – SPIRIT Slovenija) učinkovito povezovanje ostaja velik izziv tako na strateški kot na operativni ravni za bolj učinkovito in uspešno oblikovanje politike in usklajeno izvajanje RRI instrumentov, ki bodo pokrili manko (prehodi med fazami raziskav, trajanje RRI aktivnosti, povezovanje z ostalimi resorji) ne glede na vir financiranja. Financiranje RRI bi moralo temeljiti na uspešnosti, poleg tega pa bi bilo treba odpraviti vrzeli v sistemu inovacij. Namen strukturne spremembe je povečati zmogljivosti pristojnih organov odločanja in izvršnih organov za oblikovanje politik in programsko usklajevanje, kar bi dosegli s prenosom nalog izvajanja instrumentov RRI na agenciji ter z okrepitvijo sistema za izvajanje nalog povezovanja inovacijskega sistema, z zagotavljanjem usklajenosti med programi in s povečanjem javnih naložb v znanost, raziskave, razvoj in inovacije, kar bo bistveno izboljšalo upravljanje in učinkovitost javnih naložb v RRI aktivnosti tudi z namenom spodbujanja novih rešitev za doseganja ciljev na področju prilagajanja podnebnim spremembam ter drugim okoljskim ciljem, vključno s snovno in energetsko učinkovitostjo, ki so pomemben dejavnik za dvig produktivnosti.

Izziv predstavlja krepitev sodelovanja med relevantnimi institucijami znotraj raziskovalno-inovacijskega sistema ter bolj aktivna internacionalizacija, ki jo je treba spodbujati tudi zaradi omejenosti slovenskega trga in omejenega povpraševanja za nekatera specializirana področja raziskav in razvoja, ki se morajo odpirati v okviru sodelovanj izven meja Slovenije, še posebej, če institucije želijo komercializirati projekte v sodelovanju z gospodarstvom (PSF, 2018). Pomanjkanje kadrov z ustreznimi znanji in spretnostmi za upravljanje javno sofinanciranih projektov EU, vključno s podpornim okoljem v okviru Nacionalnih kontaktnih oseb, je skupni problem večine držav EU 13, tudi Slovenije, zato je treba okrepiti znanja in spretnosti ter zagotoviti ustrezno podporno okolje z znanji in kompetencami, ki bo omogočilo ustrezno podporo za prijavitelje projektov za povečanje njihove uspešnosti (EPRS, Panel for the Future of Science and Technology, 2020). Inovacijski ekosistem je pomemben segment prenosa znanja in krepitve inovacijske aktivnosti. Univerzitetni spin-offi in inovativna start-up podjetja so lahko pomembni partnerji pri sodelovanju med javnimi raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom, saj imajo dobre povezave z univerzami; kako spodbuditi in pospešiti njihovo nastajanje in zgraditi dobro delujoč in povezan podjetniški/inovacijski ekosistem zato predstavlja velik izziv. Pri tem bo treba v okviru novega Zakona o raziskovalno-inovacijski dejavnosti opredeliti pravne podlage, ki bodo omogočile ustanavljanje gospodarskih družb s strani javnih raziskovalnih organizacij, kar pa ne bo vplivalo na veljavna pravila državnih pomoči in konkurence. S tem se bo okrepil prenos znanja v družbo in gospodarstvo.

Cilji

Cilj je izboljšati učinkovitost in uspešnost raziskovalno-inovacijskega ekosistema v Sloveniji za izboljšanje položaja v okviru evropskega inovacijskega indeksa, ter spodbujati usmeritev v zeleni in digitalni prehod.

Znanstveno-raziskovalni in inovacijski ekosistem mora povezovati in z delovanjem zagotoviti usklajenost ukrepov, zato moramo spodbujati učinkovito strukturo upravljanja za sodelovanje na področju raziskav in inovacij med različnimi ministrstvi in agencijami, pa tudi tesnejše sodelovanje med akterji na področju raziskav in inovacij (tudi med javnim sektorjem in gospodarstvom), in sicer na nacionalni ravni in za vključevanje v mednarodni oziroma predvsem evropski raziskovalni prostor na vseh nivojih. V sklopu povezovanja inovacijskega ekosistema bo treba uporabiti praktične tehnološke rešitve za preoblikovanje in povečanje sodelovanja deležnikov inovacijskega okolja ter krepiti

prepoznavnost slovenskih tehnoloških dosežkov tudi za doseganje strateških ciljev snovne in energetske produktivnosti.

Ukrepi reforme:

- sprejetje novega Zakona o raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti,
- vpeljava novega modela upravljanja in povezovanja raziskovalnega in inovacijskega ekosistema,
- vzpostavitev skupnega sistema spremljanja in evalvacij politik na področju RRI,
- okrepitev oziroma opolnomočenje izvajalskih agenciji ARRS in SPIRIT,
- okrepitev oziroma opolnomočenje podpornega okolja že vzpostavljenih subjektov in mrež na nacionalni ravni in v mednarodnem prostoru.

Novi ZRRID bo vpeljal spremembe, kot so:

- stabilno financiranje znanstveno raziskovalne in inovacijske dejavnosti s povečanjem javno-finančnega vlaganja v R&I na 1 % BDP;
- omogočanje sinergij med različnimi viri sredstev (integralni proračun, kohezija, centralni program EU) za preseganje razdrobljenosti;
- vpeljava razvojnega stebra financiranja kot osnove za razvoj novih propulzivnih področij;
- mehanizmi financiranja različnih starostnih skupin raziskovalcev, kar bo predvsem mladim omogočalo razvoj znanstvenih karier;
- vzpostavljanje ukrepov za etično delovanje raziskovalcev in integriteto ter enake možnosti;
- vzpostavitev temeljev za delovanje po načelih odprte znanosti, kar bo omogočalo boljši pretok znanja in rezultatov raziskav:
    - večja avtonomija javnih raziskovalnih organizacij, vključno z zmanjšanjem administrativnih bremen;
    - uveljavljanje elementov na rezultatih temelječega financiranja na podlagi pogodbeno določenih ključnih kazalnikov uspešnosti, ki vplivajo na EII;
    - večja stimulativnost nagrajevanja raziskovalcev, tako z vidika finančne stimulacije za sodelovanje v odličnih znanstveno-raziskovalnih EU projektih kot stimulacije za sodelovanje v raziskovalno-razvojnih projektih z gospodarstvom;
    - spodbujanje večje internacionalizacije ter krepitev sistema za spodbujanje medsektorske mobilnosti in prenos znanja ter
    - rešitve za ustanavljanje start-up podjetij s strani javnih raziskovalnih organizacij.

Za povečanje deleža inovacijsko aktivnih podjetij so ključne različne spodbude in ukrepi za začetno delovanje inovativnih podjetij v prvem letu delovanja inovativnih podjetij (vključeno v C3 K2 Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje).

Nov upravljavski model za izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti raziskovalno inovacijskega ekosistema bo zajemal:

- Razvojni svet, v katerem bodo na strateški ravni ustrezno zastopani vsi relevantni deležniki na področju RRI dejavnosti;
- Programski odbor, ki ga bodo sestavljali predstavniki MIZŠ, MGRT, MKGP, Službe Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko (SVRK), Javne Agencije RS za raziskovalno dejavnost (ARRS), Javne agencije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije (SPIRIT) ter Slovenske izvozne in razvojne banke (SID), in ki bo zadolžen za usklajenost na operativni ravni;
- vzpostavitev sistema skupnega spremljanja in evalvacij politik na področju RRI ter povezanih politik (izobraževanje, trg dela, podjetništvo);
- okrepitev in optimizacijo celotnega podpornega raziskovalno-inovacijskega okolja na ravni upravljavskih struktur in subjektov podpornega inovativnega okolja;
- prenos izvajanja vseh javnih razpisov in pozivov na SPIRIT in ARRS, s čimer bosta omogočena dodatna uskladitev in poenotenje načina izvajanja ter spremljanja izvajanja RRI instrumentov ob ustrezni digitalizaciji procesov vodenja postopkov.

Razvojni svet bo pomemben organ medsebojnega usklajevanja stališč in prostor oblikovanja konsenza glede politik na strateškem področju znanstveno-raziskovalne in inovacijske dejavnosti, v katerem bodo sodelovali predstavniki različnih deležnikov. Zastopal bo interese gospodarstva in raziskovalne sfere, kar predstavlja pomemben institucionalni most med raziskavami in potrebami družbe, vključno z gospodarstvom. Razvojni svet Republike Slovenije bo na strateški ravni spremljal izvajanje znanstveno-

raziskovalne in inovacijske dejavnosti v Sloveniji ter Vladi Republike Slovenije predlagal izhodišča in usmeritve za pripravo znanstveno-raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije.

Skupni **Programski odbor** bo pripravil skupna izhodišča za usklajeno RRI politiko, ki bodo osnova za bolj učinkovito in koordinirano upravljanje RRI aktivnosti, ter obravnaval skupna poročila in evalvacije izvajanja RRI politike. Usklajeval bo ukrepe različnih ministrstev ter agencij, obravnaval ključna vprašanja za standardizacijo in koherentnost izvajanja RRI (npr. vprašanja, povezana z digitalnim in zelenim prehodom). Cilj povezanega delovanja in izvedbe evalvacij je izboljšati učinkovitost naložb za hitrejši prenos znanja in lažjo komercializacijo rešitev RRI. Programski odbor bo sprejemal odločitve, ki jih bodo morale vključene institucije upoštevati za usklajeno oblikovanje in izvajanje RRI politik.

Do sedaj se je RRI politika usklajevala le na strateški ravni Sveta za znanost in tehnologijo ter deloma na ravni delovne skupine S4. Novoustanovljeni Programski odbor bo omogočil usklajevanje tako na strateški kot na izvedbeni ravni. Pri tem se bo usklajevalo tudi inštrumentarije izvajanja RR politike ne glede na vir financiranja. Programski odbor bo omogočil stabilno in kontinuirano usklajevanje na operativni ravni, kar bo neposredno vplivalo na bolj učinkovito upravljanje RRI politike ob upoštevanju priporočil iz Poročila z naslovom Krepitev inovacijskega ekosistema v Sloveniji v skladu s Pogodbo REFORM/SC2020/100, financirano iz Programa za podporo strukturnim reformam EU.

Skupni sistem spremljanja in evalvacij politik na področju RRI ter povezanih politik bo omogočil sistemsko vpeljavo spremljanja in evalviranja politik na področju RRI ter povezanih politik, kar bo omogočilo ustrezno prilagajanje in odzivanje RRI politik, spremljanje trendov in strateško načrtovanje. V okviru strukturne spremembe bomo:

- izvedli skupno vmesno evalvacijo uresničevanja RISS,
- izvedli dve evalvaciji (analiza stanja in vmesna evalvacija) spremljanja učinkov mednarodnega sodelovanja ter delovanja podpornega okolja za vključevanje raziskovalnih organizacij v mednarodni prostor,
- izvedli skupno evalvacijo strukturnih sprememb sistema upravljanja in javnih vlaganj v R&I.

Sistem skupnega strateškega spremljanja in evalviranja bo okrepil učinkovitost in upravljanje RRI politike ter učinkovitost upravljanja s ciljem postopne institucionalizacije sistema evalvacij v sistem oblikovanja politik na področju RRI preko ciljnih raziskovalnih programov. Pri izvedbi evalvacij, ki jih bodo izvajala ministrstva, se bodo upoštevali standardi evalviranja. Te evalvacije bodo dopolnjevale evalvacije, ki so predvidene v okviru novega ZRRID, skupaj pa se bo prispevalo k sistemskim spremembam na področju spremljanja in vrednotenja uspešnosti in učinkovitosti RRI politike. Okrepitev in optimizacija podpornega raziskovalno-inovacijskega okolja se bo izvedla na nivoju izvajalskih agencij ter na nivoju podpornega okolja že vzpostavljenih subjektov in mrež na nacionalni ravni in v mednarodnem prostoru z namenom izboljšanja internacionalizacije.

V okviru okrepitve oziroma opolnomočenja izvajalskih agenciji ARRS in SPIRIT za bolj učinkovito in uspešno izvajanje instrumentov RRI, krepitev sodelovanja med javnimi raziskovalnimi organizacijami in podjetji, spremljanje izvajanja ukrepov ter za izvajanje nalog povezovanja znanstveno-raziskovalnega in inovacijskega sistema se bo:

- kadrovsko okrepilo izvajalski agenciji za izvajanje usklajenih RR programov in drugih ukrepov,
- okrepilo usposobljenost izvajalskih agencij, s poudarkom na družbeni in okoljski odgovornosti,
- okrepilo mreženje in usposabljanja deležnikov s poudarkom na znanju za zeleni in digitalni prehod,
- okrepilo njuno povezovanje in izvajanje aktivnosti za izboljšanje usklajenosti ter učinkovitosti znanstveno-raziskovalnega inovacijskega ekosistema z mreženjem in izvedbo skupnih dogodkov,
- zagotovilo redno in sistematično spremljanje izvajanja instrumentov in delovanja izvajalskih agencij z izvedbo evalvacije delovanja ter sprememb sistema upravljanja.

Na izvajalski agenciji, kjer se predvideva 25 novih projektnih zaposlitev, se bo preneslo vse naloge izvedbe javnih razpisov in pozivov; izvajalski agenciji do sedaj teh nalog nista izvajali, s čimer se bo izboljšala koordinacija in učinkovitost sistema upravljanja, saj bo akterjev, ki izvajajo različne javne razpise in pozive na področju RRI bistveno manj. Prav tako se bo moralo sodelovanje izvajalskih agencij bistveno bolj okrepiti, npr. s skupnimi dogodki, usposabljanji ter sodelovanjem v programskem odboru ter novimi nalogami, ki jih bo prinesel nov Zakon o raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti. Zaradi reorganizacije ter ostalih sprememb za vzpostavitev novega sistema upravljanja in izvajanja R&I je treba

zagotoviti dodatne začasne projektne zaposlitve za določen čas. Gre za minimalno število dodatnih zaposlitev, ki jih glede na strokovne ocene in izkušnje z izvajanjem naložb iz sredstev evropske kohezijske politike na resornih ministrstvih izvajalski agenciji potrebujeta za uspešno izvedbo nalog v okviru reform in naložb za izboljšanje upravljanja R&I sistema. Izvajalski agenciji ARRS in SPIRIT bomo zaradi reorganizacije, sprememb pri izvajanju nalog ter okrepljenega sodelovanja, okrepili s projektnimi zaposlitvami za izvajanje naložb SOO, vzpostavitvijo mehanizmov povezovanja deležnikov raziskovalnega in inovacijskega sistema tudi na podlagi skupnih dogodkov, okrepljenega svetovanja deležnikom za podporo pri prijavah na centralizirane programe EU, izvajanje podpore pri krepitvi mednarodnega sodelovanja, krepitvi kompetenc podjetij, sodelovanja s podpornim okoljem v tujini in prenosom znanja in dobrih praks v Slovenijo. Projektne zaposlitve za določen čas ne bodo nadomeščale javnih uslužbencev in bodo sestavni del reforme in investicij. Nove projektne zaposlitve bodo namreč v podporo obstoječim zaposlenim na agencijah za izvedbo transformacije oziroma reorganizacije sistema upravljanja na področju R&I, kar je nujno potrebno za čas izvedbe NOO. Po zaključku financiranja projektnih zaposlitev bo učinek viden v izboljšanem upravljanju in sodelovanju med različnimi akterji znotraj R&I sistema, višjem nivoju znanja in spretnosti obstoječih zaposlenih predvsem za zeleni in digitalni prehod, boljši povezanosti in okrepljenem sodelovanju med deležniki znotraj raziskovalno-inovacijskega sistema ter nenazadnje tudi v uspešno izpeljani reformi ter investicijah v okviru reforme.

Okrepitev in dodatne aktivnosti bodo z izvedbo reforme vključene v programe dela agencij obeh izvajalskih agencij, v primeru Agencije SPIRIT tudi na podlagi Programa razvoja inovacijske dejavnosti. Poleg projektnih zaposlitev se bo izvajalski agenciji opolnomočilo z izvedbo skupnih usposabljanj s poudarkom na ključnih področjih za učinkovito in uspešno izvajanje instrumentov ter medsebojno povezovanje. Prav tako se bo spodbujalo izvedbo skupnih dogodkov mreženja in povezovanja znanstveno-raziskovalnega in inovacijskega sistema, s katerimi se bo krepilo usklajenost, koherentnost in učinkovitost povezovanja znanstveno-raziskovalnega in inovacijskega ekosistema. Po zaključku reforme bo vzpostavljen mehanizem povezovanja deležnikov inovacijskega sistema in zagotovljen višji nivo znanja in strokovnosti obstoječih kadrov na izvajalskih agencijah, s katerimi bomo lahko zagotovili ohranjanje programskega sodelovanja in povezovanja deležnikov.

V okviru okrepitve oziroma opolnomočenja podpornega okolja že vzpostavljenih subjektov in mrež na nacionalni ravni in v mednarodnem prostoru z namenom izboljšanja internacionalizacije se bo:

- kadrovsko okrepilo medresorsko mrežo v podporo nacionalnim kontaktnim osebam in projektne pisarne na javnih raziskovalnih organizacijah za izvajanje aktivnosti, povezanih s prijavami na razpise centraliziranih programov EU, mreženja partnerjev, izmenjave znanj in dobrih praks, prenos dobrih praks iz in v Slovenijo,
- okrepilo usposobljenost podpornega okolja za delovanje,
- vzpostavilo sistem spremljanja učinkov mednarodnega sodelovanja ter delovanja podpornega okolja z izvedbo evalvacij delovanja podpornega okolja.

S projektnimi zaposlitvami se bo poleg že zapisanega krepilo kompetence izvajalskih agencij za izvajanje nalog in naložb SOO ter podpornega okolja za vključevanje organizacij v mednarodno okolje (s krepitvijo medresorske mreže v podporo NKO osebam in projektnih pisarn na javnih raziskovalnih organizacijah). Pri tem se bo zagotovilo 10 dodatnih projektnih zaposlitev za krepitev mreže NKO oseb ter dodatnih 20 projektnih zaposlitev za krepitev projektnih pisarn na javnih raziskovalnih organizacijah (vseh javnih raziskovalnih organizacij je 20). Gre za minimalno število dodatnih projektnih zaposlitev, ki so potrebne za začasno okrepitev delovanja tako mreže nacionalnih kontaktnih oseb kot projektnih pisarn na javnih raziskovalnih organizacijah in ki bodo omogočile opolnomočenje potencialnih prijaviteljev na centralizirane programe EU ter izpeljavo potrebnih strukturnih sprememb v okviru NOO za okrepitev podpornega okolja za boljšo internacionalizacijo raziskovalnih organizacij in gospodarstva. Projektne zaposlitve za določen čas ne bodo nadomeščale javnih uslužbencev in bodo sestavni del reforme za izboljšanje podpornega okolja. Nove projektne zaposlitve bodo namreč v podporo obstoječim zaposlenim v okviru neprofesionalne mreže NKO, ki deluje na različnih ministrstvih in agencijah, katerih zaposleni so imenovani za določen čas (7 let) in ki jim je treba zagotoviti ustrezno podporo za kvalitetno izvedbo nalog v naslednjem programskem obdobju, hkrati pa okrepiti njihova znanja in kompetence ter prenos le-tega na projektne pisarne v okviru javnih raziskovalnih organizacij. Enako velja tudi za krepitev projektnih pisarn na javnih raziskovalnih organizacijah, ki jim je treba zagotoviti ustrezno začasno kadrovsko podporo. Po zaključku financiranja projektnih zaposlitev ter izvedbi ostalih predvidenih aktivnosti za izboljšanje podpornega okolja bodo zagotovljene sistemske spremembe v odnosu do potencialnih prijaviteljev, bolj prilagojene storitve za kvalitetnejše predloge, izboljšane kompetence obstoječih kadrov v okviru NKO mrež ter na projektnih pisarnah javnih raziskovalnih organizacij, hkrati

pa se bo nivo usposobljenosti potencialnih prijaviteljev bistveno okrepil, s čimer se bo obseg delovnih nalog ter potrebne podpore v okviru NKO mreže in v okviru javnih raziskovalnih organizacij optimiziral.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Opisana reforma predstavlja strukturno spremembo na področju vlaganj v RRI ter vzpostavitev mehanizmov povezovanja deležnikov inovacijskega sistema v skladu s priporočili CSR. Za reformo bomo namenili 15,298 mio EUR (vključno z 599.049 EUR DDV).

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma se bo izvajala na ravni ministrstev, na ravni izvajalskih agencij za izvajanje aktivnosti za večjo usklajenost in učinkovitost sistema upravljanja na področju raziskav in inovacij (s sredstvi SOO) ter v določeni meri na ravni javnih raziskovalnih organizacij.

Komplementarnost

S strukturno reformo in naložbami, izvedenimi s sredstvi SOO bomo povezali deležnike, vzpostavili mehanizme za dvig učinkovitosti in spodbudili vlaganja v RRI. Ob tem bomo morali za doseganje cilja povečanja javno-finančnega vlaganja v R&I na 1 % BDP in zagotovitev stabilnega financiranja znanstveno-raziskovalne in inovacijske dejavnosti zagotoviti tudi nacionalne finančne vire in sredstva evropske kohezijske politike.

S sredstvi EKP 2021-2027 bomo dodatno okrepili in izboljšali učinkovitost pisarn za prenos tehnologij, zagotovili dodatna sredstva za projekte spodbujanja dolgoročnejšega sodelovanja raziskovalnih organizacij in MSP, ki bodo izkazovali koncentracijo znanja, kompetenc, znanstveno in tehnološko odličnost, tržni potencial, sposobnost vlaganja zasebnih sredstev ter trajnost po zaključku financiranja na vseh področjih Strategije pametne specializacije, dodatna sredstva za spodbujanje človeškega kapitala, tj. mobilnosti raziskovalcev v javnih raziskovalnih organizacijah za krepitev njihovega sodelovanja z gospodarstvom ter predvsem vlaganja v raziskovalno infrastrukturo (nacionalnega in regijskega pomena, vključno z infrastrukturo za razvoj kvantnega računalništva, infrastrukturo za razvoj umetne inteligence, investicije v nujno potrebne objekte za izvajanje raziskovalne dejavnosti) ter hkrati bistveno spodbujali sinergije med različnimi viri financiranja, predvsem s programom Obzorje Evropa (scale-up, partnerstva, pečat odličnosti, prilagojene ukrepe ERC, projekte širjenja odličnosti - Teaming, Excellence Hubs ipd.).

Prav tako bomo s sredstvi EKP 2021-2027 spodbujali podjetniška vlaganja v RRI na ključnih področjih pametne specializacije s podporo strateškim razvojnim inovacijskim partnerstvom, s spodbudami za mlade raziskovalce v gospodarstvu, spodbudami za razvojne projekte na ključnih področjih specializacije ter razvojno internacionalizacijo in dopolnjevanjem EU virov (Eureka, Proof of concept Horizon Europe instruments for SME).

S sredstvi SKP 2023-2027 bomo spodbujali komplementarna vlaganja v tehnološki razvoj in digitalizacijo v kmetijskih in živilsko-predelovalnih podjetjih ter v znanje in inovacije s pomočjo krepitve povezav med raziskavami in prakso v okviru operativnih skupin Evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti, spodbujali bomo tudi prenos znanja (s krepitvijo kakovosti svetovalnih storitev in z vlaganji v krepitev usposobljenosti v kmetijskem in živilskem sektorju).

S sredstvi nacionalnega proračuna se bo še naprej financiralo ukrepe, ki jih v skladu s pristojnostmi izvaja ARRS (v sedanjem sistemu financirani kot raziskovalni programi, temeljni in aplikativni projekti, podoktorski projekti, infrastrukturni programi, program mladih raziskovalcev, program raziskovalne infrastrukture, informacijsko-komunikacijskih sistemov, program znanstvenih in poljudnoznanstvenih publikacij ter program mednarodnega sodelovanja). Ukrepov, ki so predvideni za financiranje s sredstvi SOO ali EKP 2021-2027, ARRS še ne izvaja. Za gospodarstvo se s sredstvi nacionalnega proračuna predvsem spodbuja promocija vlaganj v RRI, zelo omejen del spodbud pa je namenjen mednarodnim raziskovalno razvojnim projektom (Eurostars). Z nacionalnimi sredstvi se bodo še naprej financirale tudi naloge javnih služb v kmetijstvu.

Časovnica

- Najkasneje do drugega četrtletja 2022 bo v Državnem zboru sprejet ZRRID,
- Do konca leta 2021 bodo podpisane pogodbe o zaposlitvah na izvajalskih agencijah ter v okviru krepitve podpornega okolja za krepitev mreže nacionalnih kontaktnih oseb.
- Do konca drugega četrtletja 2022 bo vzpostavljen programski odbor, podpisane pogodbe za okrepitev javnih raziskovalnih organizacij za vključevanje v mednarodni raziskovalni prostor ter izvedena analiza stanja podpornega okolja s predlogi za izboljšanje delovanja podpornega okolja NKO s predlogom vzpostavitve sistema spremljanja.
- Do konca 2024 bo izvedena evalvacija delovanja podpornega okolja v okviru vključevanja v mednarodni prostor, vmesna evalvacija RISS.
- Do konca prvega četrtletja 2025 bo pripravljena evalvacija predvidene reforme za spremembe v sistemu upravljanja in javnih vlaganj v R&I.
- Do avgusta 2026 bodo izvedeni naslednji dogodki:
    - 4 skupni dogodki mreženja in povezovanja izvajalskih agencij,
    - 50 načrtovanih dogodkov v okviru mreženja deležnikov inovacijskega okolja,
    - 157 načrtovanih dogodkov v okviru povezovanja in mreženja slovenskih prijaviteljev na EU program Obzorje Evropa.
- Do avgusta 2026 bo izvedenih vseh 22 usposabljanj za opolnomočenje izvajalskih agencij in podpornega okolja NKO oseb.

Ciljne skupine

V okviru reforme so ciljna skupina predvsem upravljavski in izvajalski nivoji izvajanja RRI aktivnosti, in sicer: ministrstvo, pristojno za znanost, ministrstvo, pristojno za tehnološki razvoj in inovacije, KGP, Javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS, Javna agencija RS pristojna za tehnološki razvoj (Agencija SPIRIT), podporne strukture v okviru nacionalnih kontaktnih oseb za program Obzorje Evropa ter javne raziskovalne organizacije.

Izvedba reforme bo imela vpliv na gospodarstvo (predvsem MSP) in javne raziskovalne organizacije, saj se bo z okrepitvijo agencij in večjo koordinacijo upravljanja ter izboljšanimi podpornimi ukrepi omogočilo bolj stabilno financiranje, krepilo internacionalizacijo, povečalo število in kakovost inovacij in prenosa tehnologij ter s tem vplivalo na inovativnost podjetij in kmetijskih gospodarstev, hkrati pa se bo okrepilo povezovanje z javnimi raziskovalnimi organizacijami in spodbujalo start-up podjetništvo.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

V kolikor ZRRID ne bo sprejet (zakon bi moral prestati le še vladno in parlamentarno obravnavo), se bo področje stabilnega financiranja moralo urejati z vsakokratnim sprejemanjem proračuna oziroma spremembami proračunov ter drugimi evropskimi sredstvi, kar pomeni, da bo treba zagotoviti politično podporo za povečanje javnofinančnih vlaganj v RRI iz različnih potencialnih virov financiranja. Ustanavljanje gospodarskih družb s strani javnih raziskovalnih organizacij se bo moralo urediti v javno finančni zakonodaji.

Ostale aktivnosti, ki so povezane s ključnimi aktivnostmi na ravni strukturne reforme, so izvedljive brez večjih tveganj (vzpostavitev programskega odbora, izvedba evalvacij, izvedba skupnih dogodkov mreženja in povezovanja, krepitev usposobljenosti izvajalskih agencij in podpornega okolja NKO mreže ter na javnih raziskovalnih organizacijah). V kolikor projektne zaposlitve ne bodo možne, bo treba zagotoviti dodatne kadrovske vire preko integralnega proračuna ob ustreznem povečanju kadrovskih kvot.

INVESTICIJE

B. Sofinanciranje raziskovalno-inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji

- Sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov na lestvici od TRL 3-6 (MIZŠ, ARRS).
- Sofinanciranje projektov za spodbujanje podjetniških RRI vlaganj na lestvici TRL 6-8 (MGRT, SPIRIT).

Ključni izzivi

- Za izpolnitev cilja vrnitve med močne inovatorke v okviru EII je nujno povečanje obsega naložb v znanost in spodbud podjetniških vlaganj, kar je treba zagotoviti s kontinuiranim izvajanjem ukrepov.
- Javnofinančni odhodki za raziskave in razvoj se morajo iz skromnih 0,5 % BDP povečati na najmanj 1 % BDP, zato so nujna vlaganja v raziskave in razvoj, vključno s tehnološkimi in uporabnimi raziskavami s poudarkom na krepitvi sodelovanja med akademsko sfero in podjetji, ki je sedaj večinoma omejeno na srednje- in visokotehnološke sektorje.
- Z ukrepi moramo krepiti vlaganja v sodelovalne projekte med akademsko sfero in gospodarstvom od stopnje tehnološke razvitosti TRL 3 dalje, hkrati pa se moramo osredotočiti na ključne vrzeli, ti. dolino smrti, ki se izkazuje med aplikativnimi raziskavami oziroma med pridobljenim znanjem in višjimi nivoji raziskav, ki se usmerjajo v komercializacijo produktov in storitev.
- S povezovanjem in spodbudami vlaganj v RRI moramo vplivati na nizke stopnje inovacij v MSP in pospešiti razvoj in širjenje inovativnih poslovnih procesov in rešitev, ki so potrebne v razmerah krize zaradi pandemije covid-19, hkrati pa moramo le-te izboljšati ter s strukturno reformo dati prednost zrelim javnim naložbenim projektom, zelenemu in digitalnemu prehodu, krepitvi odpornosti in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju.

Cilji

Ukrepa sta komplementarna in bosta zagotovila skladnost in koherentnost spodbujanja raziskovalnih oziroma raziskovalno-inovacijskih projektov sodelovanja med raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom na različnih nivojih stopnje tehnološkega razvoja. V okviru ukrepov se bo tako na projektni ravni krepilo sodelovanje med različnimi deležniki inovacijskega ekosistema, hkrati pa se bo koherentnost zagotovila tudi preko povezovanja financiranja različnih stopenj tehnološkega razvoja. Na ta način se bo zagotovila stabilnost in večja predvidljivost RR instrumentov.

Ukrepa bosta skladna tudi s Strategijo pametne specializacije in bosta prispevala k strateškim ciljem NEPN, ker bosta osredotočena na zeleni in digitalni prehod, s poudarkom na umetni inteligenci in razvoju kvantnega računalništva, prav tako se bo podprlo rešitve za prilagajanje podnebnim spremembam v podporo nizkogoljičnemu gospodarstvu, odpornosti ter v izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti. Z ukrepoma bomo skladno s CSR okrepili in izboljšali sodelovanje med akademsko sfero in podjetji, izboljšali javne naložbe v raziskave in razvoj ter okrepili zasebne naložbe v RRI, izboljšali znanstveno odličnost, izboljšali povezanost med znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnostjo, zagotovili večjo usklajenost sistema upravljanja ter nizke stopnje inovacij v MSP ter zagotovili bolj enakomeren prenos in izmenjavo znanja. Izvedba ukrepov je odvisna od uspešne izvedbe reformnega dela okrepitve izvajalskih agencij in izvajanja nalog povezovanja znanstveno-raziskovalnega in inovacijskega sistema. Del spodbud za sofinanciranje projektov podjetniških vlaganj v RRI na lestvici TRL 6-8 bo povezan z izvajanjem Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Opisana ukrepa bosta izvedena z dvema javnima razpisoma, v okviru katerih se bodo izbrali konzorciji raziskovalnih organizacij in gospodarstva (20 mio EUR in 45 mio EUR). Gre za sofinanciranje stroškov izvajanja raziskovalno-razvojnih aktivnosti na različnih nivojih tehnološkega razvoja (TRL 3-8) za uspešno izvedbo raziskovalno-razvojnih in inovacijskih projektov. V okviru izbora projektov TRL 3-6 bodo podporo prejeli konzorciji za izvedbo raziskovalno-razvojnih projektov javnih raziskovalnih organizacij in gospodarstva, ki bodo združevali znanja in kompetence za razvoj novih produktov, storitev in procesov ter za uporabo novih tehnologij (okvirno štiri podjetja ter tri javne raziskovalne organizacije). V okviru dveh projektov bodo morali projekti izkazovati neposredni prispevek in vpliv na digitalizacijo in digitalno transformacijo, v okviru dveh projektov pa neposredni prispevek na razvoj nizkogoljične družbe, gospodarstva, odpornosti ter prilagajanje podnebnim spremembam. Projekti bodo izkazovali koncentracijo znanja in kompetenc, znanstveno in tehnološko odličnost, tržni potencial v globalnih mrežah in verigah vrednosti, zavezo in sposobnost vlaganja lastnih sredstev in trajnost projektov (tudi po obdobju sofinanciranja). Podprti programi bodo spodbujali konzorcijske partnerje k vključevanju v globalne verige vrednosti oziroma znanja in s tem k internacionalizaciji slovenskega gospodarstva in raziskovalne sfere ter h krepitvi podpornega okolja za inovacijsko razvojne procese. V okviru projektov se bo podrlo izvajanje raziskovalno-razvojnih projektov; industrijskih raziskav (TRL 3-4) in

eksperimentalnega razvoja (TRL 5-6), usmerjenih v raziskave in razvoj novih tehnoloških rešitev ter novih produktov, storitev in procesov.

V okviru podjetniških TRL 6-8 projektov bodo ključna merila za izbor projektov sposobnost upravičenca (upravičencev v konzorciju), tehnološka odličnost, inovativnost in tržni potencial projekta, terminski plan in finančna konstrukcija projekta, vpliv na okolje in prispevek k prehodu v krožno gospodarstvo. Pri izboru se bo zahtevalo pregledno razčlenitev proračuna projekta z jasnim prikazom lastnega in zunanjega financiranja. Finančna konstrukcija projekta bo morala biti skladna z dejavnostmi projekta in dodeljenimi sredstvi. V okviru projektov se bo podrlo izvajanje raziskovalno-razvojnih in inovacijskih projektov novih tehnoloških rešitev ter novih produktov, storitev in procesov.

Vsi projekti bodo morali biti skladni z namenom in cilji javnih razpisov, imeti zaprto finančno konstrukcijo, biti skladni s pravili državnih pomoči, prav tako bodo prijavitelji morali izkazovati ustrezno sposobnost za izvedbo projektov.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Koordinacija aktivnosti naložbe se bo izvajala na MIZŠ ter MGRT, ki bosta izvajala nadzor nad izvedenimi aktivnostmi v skladu z javno finančno zakonodajo, medtem ko bosta izvajalski agenciji, ki jih je ustanovila Republika Slovenija (Javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS, Javna agencija SPIRIT) v skladu s pristojnostmi izvedli investicijski del v skladu s predvidenimi koraki v okviru opisane reforme.

V okviru ukrepov se bo podprlo štiri večje konzorcije raziskovalno-razvojnih programov na lestvici TRL 3-6, ki bodo trajali najmanj štiri leta in ki bodo neposredno prispevali k zelenemu in digitalnemu prehodu. V okviru dveh projektov bodo morali projekti izkazovati neposreden prispevek in vpliv na digitalizacijo in digitalno transformacijo, v okviru dveh projektov pa neposredni prispevek na razvoj nizkogoljične družbe, gospodarstva, odpornosti ter prilagajanje podnebnim spremembam, pri čemer bodo morali biti skladni tudi z EU in nacionalnimi strategijami na področju digitalnega in zelenega prehoda. V okviru mednarodno primerljive evalvacije se bo presojalo predvsem odličnost in vpliv predlaganih projektov na digitalizacijo in digitalno transformacijo ter na razvoj nizkogoljične družbe, gospodarstva, odpornosti ter prilagajanje podnebnim spremembam. Po zaključku financiranja projektov se kot rezultat pričakuje nove patentne prijave, hkrati pa se ti projekti lahko izvajajo tudi na višjih stopnjah tehnološkega razvoja (TRL 6-8, spodbude v okviru sredstev EKP). Projekti bodo trajali štiri leta, višina financiranja bo znašala do 5 mio EUR, pri čemer se bo javne raziskovalne organizacije financiralo v višini 100 % upravičenih stroškov, podjetja pa v skladu s pravili državnih pomoči oziroma GBER Uredbe (odvisno od velikosti podjetja in glede na vrsto raziskave med 25 % in 80 %). Ostali pogoji za sofinanciranje bodo opredeljeni na ravni javnega razpisa.

Prav tako bomo podprli okvirno 95 raziskovalno razvojnih projektov v podjetjih, ki bodo morali v izvajanju raziskovalnih in inovacijskih procesov, prenosa tehnologije in pri sodelovanju z drugimi podjetji izkazovati osredotočenost na krožno gospodarstvo. Projekti bodo trajali do tri leta, višina sofinanciranja bo znašala do 500.000 EU EUR, pri čemer bo sofinanciranje izvedeno v skladu s pravili državnih pomoči in GBER Uredbe (odvisno od velikosti podjetja in glede na vrsto raziskave, in sicer med 25 % in 50 %). Ostali pogoji za sofinanciranje bodo opredeljeni na ravni javnega razpisa.

Z javnim razpisom bomo spodbujali podjetja in konzorcije podjetij in raziskovalnih organizacij, ki bodo izvajali prebojne in inovativne projekte usmerjene v zeleni prehod (osredotočenost na krožno gospodarstvo; cilj je spodbuditi 95 takšnih projektov) ter posredno tudi v digitalni prehod. Cilj RRI projektov je razvoj novih ali izboljšanih proizvodov, procesov ali storitev z visoko dodano vrednostjo in visokim potencialom komercializacije. S tem bodo podprti projekti prispevali k povečanju vlaganj v RRI, povečanju produktivnosti (tudi snovne in energetske produktivnosti) in konkurenčnosti gospodarstva.

Gre torej za sofinanciranje stroškov raziskovalno-razvojnih aktivnosti na različnih nivojih tehnološkega razvoja. Podprlo se bo projekte, ki bodo izkazovali koncentracijo znanja, kompetenc, znanstveno in tehnološko odličnost, tržni potencial, sposobnost vlaganja zasebnih sredstev ter trajnost po zaključku financiranja.

V okviru sredstev EKP 2021-2027 se prav tako načrtuje sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov oziroma projektov za spodbujanje podjetniških

vlaganj v RRI, pri čemer se bo spodbujalo vsa prioritetna področja Strategije pametne specializacije ob upoštevanju potrebne diverzifikacije glede na potrebe in absorpcijske zmožnosti kohezijskih regij (velikost projektov, vstopni pogoji ipd.). Na ta način se bo s tovrstnimi projekti dodatno okrepilo javnofinančna vlaganja v RRI in dodatno spodbujalo sodelovanje med gospodarstvom in raziskovalnimi organizacijami. Pri tem se bo preprečevalo dvojno financiranje, saj bo preverjanje potekalo na ravni posameznega upravičenca in projekta.

Časovnica

- Sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov na lestvici od TRL 3-6 (od leta 2022 do 2026, projekti bodo trajali najmanj štiri leta, en javni razpis).
- Sofinanciranje projektov za spodbujanje podjetniških RRI vlaganj na lestvici TRL 6-8 (od leta 2022 do 2026, projekti bodo trajali 1-3 leta, en javni razpis z dvema odpiranjema).

Ciljna skupina

Gospodarstvo (predvsem MSP), javne raziskovalne organizacije ter posamezni raziskovalci, rezultati raziskovalno-razvojnih aktivnosti bodo imeli vpliv tudi na družbo (digitalni in zeleni prehod). V okviru sofinanciranja projektov sodelovanja med raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom se bo spodbujalo dolgoročnejše konzorcijsko sodelovanje raziskovalnih organizacij, velikih podjetij in MSP na področjih zelenega in digitalnega prehoda, skupno vizijo in močno mednarodno vpetost na nivoju TRL 3-6. V okviru sofinanciranja projektov podjetniških RRI vlaganj TRL 6-8 bodo podprta podjetja (velika podjetja in MSP), ki bodo vlagala v RRI za zeleni in digitalni prehod ter sodelovala z drugimi podjetji in raziskovalnimi organizacijami.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Večjih tveganj oziroma ovir pri izvedbi ukrepa ni, saj je interes potencialnih prijaviteljev za financiranje zadosten. Ne glede na sprejetje ZRRID se bo ukrep izpeljal, vsebina in morebitna odprta vprašanja pa se bodo uskladila v okviru novega programskega odbora.

C. Sofinanciranje projektov in programov za krepitev mednarodne mobilnosti slovenskih raziskovalcev in raziskovalnih organizacij ter za spodbujanje mednarodne vpetosti slovenskih prijaviteljev

Ključni izzivi

- Javnofinančni odhodki za raziskave in razvoj se morajo iz skromnih 0,5 % BDP povečati na najmanj 1 % BDP, zato so nujna vlaganja v raziskave in razvoj.
- S povečanjem naložb v znanost ter v kadrovski raziskovalni potencial moramo izboljšati znanstveno odličnost (merjeno z deležem objav v 10 % najpogosteje citiranih objavah po svetu), Slovenija zaostaja za povprečjem EU in je med državami članicami EU šele na 17. mestu.
- Število raziskovalcev v javnem sektorju upada, prav tako so se prepolovila sredstva za financiranje mladih raziskovalcev v obdobju 2012-2017, kar je prizadelo pretežno mlajše kadre na začetku kariere. Ob neugodni starostni strukturi raziskovalcev in odlivu v tujino bo zagotavljanje zadostnega števila visoko usposobljenih raziskovalcev oteženo tudi zaradi zmanjševanja generacij za vpis na terciarno izobraževanje ter posledično za doktorski študij.
- Okrepiti moramo kadrovski potencial in kapacitete ter prenos in kroženje znanja s spodbujanjem mednarodne in medsektorske mobilnosti in reintegracije, predvsem mlajših raziskovalcev v slovenski raziskovalno-razvojni-inovacijski prostor. Pri tem je treba zagotoviti ustrezno komplementarnost in sinergije z aktivnostmi v okviru Marie Skłodowska Curie programa Obzorje Evropa.

Cilji

Spodbujalo se bo predvsem povezovanje s programom Obzorje Evropa, saj se bo financiralo:

- projekte slovenskih raziskovalnih organizacij in raziskovalcev, ki bodo dobro oziroma odlično ocenjeni v okviru mednarodne evalvacije, vendar zaradi omejenosti sredstev ne bodo prejeli sofinanciranja iz sredstev Marie Skłodowska Curie ter

- reintegracijske aktivnosti po zaključku mobilnosti odličnih raziskovalcev, ki so sicer prejeli sredstva akcije Marie Skłodowska Curie.

Cilj ukrepa je spodbujati kroženje možganov, izboljšati mobilnost slovenskih raziskovalcev in raziskovalk, krepiti znanje in spretnosti na področju raziskovanja, transverzalnih spretnosti, izboljšati mednarodne, medsektorske in interdisciplinarne izkušnje ter krepiti raziskovalni potencial oziroma zaposljivost v RRI dejavnosti. Z ukrepom se bodo krepile R&I kompetence in izboljšal prenos znanja, spodbujalo zanimanje za raziskovalce in raziskovalke ter hkrati spodbujalo njihovo reintegracijo v slovenski raziskovalni in gospodarski prostor. Ukrep bo v največji meri zagotavljal sinergije med različnimi viri financiranja, saj se bo preko že vzpostavljenega sistema evalvacije na ravni EU financiralo dobre oziroma odlične projekte. Z ukrepom se bo naslovilo naslednje izzive, ki izhajajo iz Evropskega semestra: izboljšanje javnih naložb v RRI, izboljšanje mednarodne mobilnosti raziskovalcev, izboljšanje znanstvene odličnosti, izboljšanje povezanosti med znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnostjo, bolj enakomeren prenos in izmenjava znanja ter povečanje vlaganj v raziskovalce in raziskovalke na začetku kariere.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predvidoma bodo izvedeni štirje javni pozivi za izbor in financiranje projektov spodbujanja mobilnosti in/ali reintegracije, pri čemer bodo financirani stroški izvajanja raziskovalno-razvojnih aktivnosti ter krepitve usposobljenosti za pridobivanje in prenos znanja v slovenski raziskovalni sektor za povečevanje znanstvene odličnosti. Postopek ocenjevanja bo izveden na ravni EU v okviru prijave projektov na program MSCA v okviru Obzorje Evropa, na nacionalni ravni se bo v okviru javnih pozivov podprlo tiste projekte, ki so bili dobro ocenjeni, pa niso prejeli sredstev Obzorja Evropa in tiste projekte, ki so bili financirani iz sredstev Obzorja Evropa, pri čemer se bo financiralo reintegracijske aktivnosti po zaključku financirane mobilnosti. Za investicijo bomo namenili 17,22 mio EUR nepovratnih sredstev SOO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Koordinacija aktivnosti naložbe se bo izvajala na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, ki bo izvajalo nadzor nad izvedenimi aktivnostmi v skladu z javnofinančno zakonodajo, medtem ko bo izvajalska agencija, ki jo je ustanovila Republika Slovenija (Javna Agencija za raziskovalno dejavnost RS), v skladu s pristojnostmi izvedla investicijski del v skladu s predvidenimi koraki v okviru opisane reforme.

V okviru ukrepa se bo podprlo in financiralo mednarodno mobilnost in/ali reintegracijo 88 slovenskih raziskovalcev, in sicer:

- mobilnost in reintegracijske aktivnosti za tiste raziskovalce, katerih projekti so bili pozitivno ocenjeni (okvirno 52 raziskovalcev, največ tri leta), vendar niso bili izbrani v okviru javnih razpisov programa Obzorje Evropa (v okviru MSCA);
- za tiste raziskovalce, katerih projekti so bili izbrani in so prejeli sredstva za mobilnost v okviru javnih razpisov programa Obzorje Evropa (okvirno 36 raziskovalcev, največ dve leti), reintegracijske aktivnosti za vrnitev nazaj na slovenske raziskovalne institucije s ciljem dolgoročnejšega in stabilnega izvajanja raziskovalnih aktivnosti v Sloveniji po zaključku mobilnosti.

Gre za financiranje stroškov izvajanja raziskovalno razvojnih aktivnosti, mobilnosti in usposabljanj v skladu s pogoji upravičenosti programa MSCA v okviru Obzorja Evropa. Do dvojnega financiranja ne bo prišlo, saj gre za projekte, ki bodisi niso prejeli sredstev MSCA v okviru Obzorja Evropa, bodisi se bodo financirale reintegracijske aktivnosti, ki ne bodo financirane iz sredstev MSCA v okviru Obzorja Evropa. Ukrep se ne podvaja z ukrepom sofinanciranja raziskovalcev na začetku kariere, ki je primarno namenjen spodbujanju medsektorske mobilnosti v državi.

Iz sredstev EKP 2021-2027 načrtujemo financiranje dodatnih komplementarnih ukrepov z Obzorjem Evropa (t. i. sofinanciranje co-fund MSCA projektov), saj želimo okrepiti mednarodno vpetost slovenskih raziskovalnih organizacij in raziskovalcev s ciljem večjega učinka na znanstveno odličnost in izmenjavo znanja.

Časovnica

- Financiranje projektov za krepitev mednarodne mobilnosti slovenskih raziskovalcev in raziskovalnih organizacij (od 2021 do 2026, projekti bodo trajali od dveh let (reintegracija) do treh let (mobilnost in reintegracija), štirje javni pozivi).

Ciljna skupina

Raziskovalci/raziskovalke ter javne raziskovalne organizacije.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

V okviru ukrepa obstaja določeno tveganje glede števila predvidenih vključitev, saj gre za ukrep, ki je vezan na uspešnost slovenskih prijaviteljev v okviru Obzorja Evropa, vendar pa bomo z dodatnimi promocijskimi aktivnostmi ter z okrepitvijo podpornega okolja za vključevanje slovenskih prijaviteljev v mednarodno okolje v okviru predlagane strukturne reforme okrepili podporo ter posledično vplivali na kvaliteto projektnih predlogov.

D. Sofinanciranje investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte

- Sofinanciranje investicij v raziskovalno-razvojne in inovacijske demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj v RRI (MGRT, SPIRIT).

Ključni izzivi

- Za izpolnitev cilja vrnitve Slovenije med države močne inovatorke v okviru EII je nujno povečanje obsega naložb v znanost in spodbud podjetniških vlaganj, kar je treba zagotoviti s kontinuiranim izvajanjem ukrepov.
- Javnofinančni odhodki za raziskave in razvoj se morajo iz skromnih 0,5 % BDP povečati na najmanj 1 % BDP, zato so nujna vlaganja v raziskave in razvoj, vključno s krepitvijo sodelovanja med raziskovalnimi institucijami in podjetji, kjer bo sofinanciranje tudi spodbudilo zasebna vlaganja v RRI.
- S povezovanjem in spodbudami vlaganj v RRI moramo vplivati na nizke stopnje inovacij v MSP in pospešiti razvoj in širjenje inovativnih poslovnih procesov in rešitev, preizkuse in testiranja rešitev v realnem okolju in s tem pospešiti komercializacijo rešitev raziskav in razvoja za povečanje produktivnosti in konkurenčnosti.

Cilji

Ukrep prispeva k ciljem reforme, predvsem za povečanje javnih in zasebnih vlaganj v RRI, in s tem zagotavlja skladnost in koherentnost spodbujanja raziskovalno-inovacijskih projektov sodelovanja med gospodarstvom in raziskovalnimi organizacijami. V okviru ukrepa se bo krepilo sodelovanje in povezovanje deležnikov inovacijskega ekosistema in spodbujalo podjetniška vlaganja za prehod v krožno gospodarstvo. Investicije v RRI so ključne za preboj na višjo raven izvajanja raziskovalno-razvojnega procesa, pri čemer bo poudarek na vlaganjih v zelene in digitalne rešitve. Podprti bodo tudi RRI projekti raziskav in razvoja, ki bodo vključevali demonstracijo oziroma pilotno postavitev rešitve v realnem okolju in bodo prispevali k zelenemu in digitalnemu prehodu Evrope ter hkrati krepili odpornost le-te. Ukrep bo skladen s Strategijo pametne specializacije in bo prispeval k strateškim ciljem NEPN.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Opisana naložba bo izvedena z javnim razpisom, v okviru katerega bodo izbrani projekti konzorcijev podjetij in raziskovalnih organizacij (30 mio EUR). Gre za sofinanciranje stroškov raziskovalno razvojnih aktivnosti industrijskih raziskav in eksperimentalnega razvoja ter testiranja in postavitve razvite rešitve v realnem okolju.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Izvedba ukrepa je odvisna od uspešne izvedbe reformnega dela okrepitve izvajalskih agencij in izvajanja nalog povezovanja znanstveno-raziskovalnega in inovacijskega sistema. Investicije v RRI bodo izvedene v obliki javnega razpisa za RRI pilotne in demonstracijske projekte, ki so ključni za doseganje

večje produktivnosti, konkurenčnosti in gospodarske rasti. Pri spodbujanju investicij v RRI gre za dvig podjetniških vlaganj v RRI z namenom vzpostavitve ali uporabe infrastrukture, ki omogoča preizkus novih rešitev in osnovo za komercializacijo oziroma prodor na trg. Z javnim razpisom bomo spodbujali podjetja in konzorcije podjetij in raziskovalnih organizacij, ki bodo izvajali prebojne in inovativne projekte, usmerjene v zeleni prehod (osredotočenost na krožno gospodarstvo). Namen ukrepa so raziskave in razvoj, ter testiranje novih ali izboljšanih proizvodov, procesov ali storitev z visoko dodano vrednostjo in s tržnim potencialom v realnem okolju. S tem ciljem bodo podprti projekti prispevali k zelenemu in digitalnemu prehodu, povečanju vlaganj v RRI, povečanju produktivnosti (tudi snovne in energetske produktivnosti) in konkurenčnosti gospodarstva. Z javnim razpisom bomo podprli okvirno 30 raziskovalno-razvojnih projektov vključno z demonstracijo/pilotom rešitve v podjetjih, ki jih bodo izvajala podjetja samostojno ali v konzorciju/sodelovanju z več podjetij in raziskovalnimi institucijami. Podprti bodo raziskovalno razvojni projekti na lestvici TRL 6-8 in demonstracija razvite rešitve, ki bodo trajali 1-3 leta. Po zaključku financiranja projektov se kot rezultat pričakuje komercializacija rešitve izvedenih RRI.

Ključna merila za izbor projektov bodo sposobnost upravičenca (upravičencev v konzorciju), tehnološka odličnost, inovativnost in tržni potencial projekta, terminski plan in finančna konstrukcija projekta, vpliv na okolje in prispevek k prehodu v krožno gospodarstvo. Vsi projekti bodo morali biti skladni z namenom in cilji javnih razpisov, imeti zaprto finančno konstrukcijo, biti skladni s pravili državnih pomoči, prav tako bodo prijavitelji morali izkazovati ustrezno sposobnost za izvedbo projektov, osredotočenost na nove rešitve za krožno gospodarstvo in izpolnjevati DNSH pogoj.

V okviru sredstev EKP 2021-2027 se načrtuje dopolnjevanje ukrepov s spodbujanjem raziskovalno-inovacijskih projektov za spodbujanje podjetniških vlaganj v RRI, pri čemer se bo spodbujalo vsa prioritetna področja Strategije pametne specializacije ob upoštevanju potrebne diverzifikacije glede na potrebe in absorpcijske zmožnosti kohezijskih regij (velikost projektov, vstopni pogoji ipd.). S tem bo dan prispevek k izvedbi reforme za dvig vlaganj v RRI in dvig inovacijske aktivnosti.

Časovnica

- Sofinanciranje investicij v raziskovalno-razvojne in inovacijske demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj v RRI (od leta 2022 do 2026, projekti bodo trajali 1-3 leta, objavljen bo en javni razpis z dvema odpiranjema).

Ciljna skupina

Velika podjetja in MSP, konzorciji podjetij in raziskovalnih organizacij ter raziskovalci, inovatorji.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

V okviru izvajanja ukrepa (javnega razpisa) večjih tveganj oziroma ovir za izvedbo ni. Interes potencialnih prijaviteljev za sofinanciranje RRI demo in pilotnih projektov po dosedanjih izkušnjah presega s strani države razpisane spodbude, zato je ukrep nujen za izvedbo projektov, katerih začetek in izvajanje je okrnila pandemija. Izvedba ukrepov je tesno povezana z uspešno izvedbo reforme v delu okrepitve izvajalskih agencij in izvajanja nalog povezovanja inovacijskega ekosistema.

E. Vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano

- Financiranje investicije v vzpostavitev institucije za razvoj in raziskave ter prenos znanja in inovacij na področju sistema preskrbe s hrano ter ureditev razvojno-raziskovalne infrastrukture na področju hrane (MKGP).

Ključni izzivi

V Strategiji pametne specializacije (S4) je trajnostna hrana opredeljena kot nacionalna strateška razvojna prioriteta, vendar v Sloveniji nimamo ustreznega osrednjega stebra inovacijskega ekosistema, ki bi na področju hrane povezoval obstoječe centre znanja z industrijo, podjetji, kmetijskimi gospodarstvi, vladnimi institucijami ter potrošniki. Posledično je obstoječi inovacijski ekosistem fragmentiran, sinergije pa omejene (in upadajoče). Tudi vlaganja v raziskave in razvoj so še vedno nižja glede na ostali

predelovalni sektor. V živilsko-predelovalni panogi prevladujejo predvsem mikro podjetja (teh je kar 77 %) ter majhna podjetja (17 %), ki sama večinoma ne zmorejo razvijati novih tehnologij in proizvodov. Le manjši del podjetij tako lahko sam razvija nove tehnologije. Delež vlaganj v raziskave in razvoj, izražen v % prihodkov, je na področju živilsko-predelovalne panoge v letu 2018 znašal 0,37 % (NACE C10 in C11), medtem ko je na ravni celotne predelovalne industrije znašal 1,71 %. Povečanje raziskovalno-razvojnih vlaganj na tem področju bi pospešilo ne le razvoj v teh podjetjih, temveč bi zaradi vertikalnih povezav vlaganja v to industrijo lahko ustvarilo pozitivne multiplikativne učinke v širšem gospodarstvu (Bank of Slovenia Surveys and Analyses: Inter-sectoral Production Linkages in Slovenia: An Input-Output Analysis. No. 2/2016).

Brez močnega podpornega stebra inovacijskega ekosistema obstaja nevarnost, da bodo procesi transformacije verig vrednosti v smeri njihove večje konkurenčnosti ter zelenega, krožnega in digitalnega prehoda, potekali bistveno počasneje in manj sistematično. To predstavlja odmik od krovnih strateških ciljev EU (Evropski zeleni dogovor, Strategija EU Od vil do vilic, Akcijski načrt EU na področju krožnega gospodarstva in Strategija EU na področju biogospodarstva), ki poudarjajo nujnost transformacije teh verig v smeri pametnega, odpornega sistema preskrbe s hrano, ki bo istočasno bistveno zmanjšal svoj negativni okoljski in podnebni odtis. Pričakuje se večji poudarek v smeri zmanjševanja embalaže, odpadkov, vključno z zmanjševanjem količin odpadne hrane, povečanjem učinkovitosti rabe naravnih virov in energije. Pričakuje se tudi izboljšanje sledljivosti živil od izvora do potrošnika, obvladovanje tveganj ter izboljšanje funkcionalnosti, varnosti in kakovosti živil. Vse navedene zahteve terjajo pospešeno usmeritev v razvoj in aplikativno vpeljavo digitalnih rešitev in načinov vodenja ter spremljanja tehnoloških procesov v agroživilstvu (s spodbujanjem razvoja in uporabe novih tehnologij, kot so internet stvari, velike podatkovne zbirke, robotizacija, umetna inteligenca itn.).

Tovrstne korenite spremembe in prilagoditve predstavljajo resen izziv z vidika odzivanja verig preskrbe s hrano na bodoče potrebe po zadostni in nemoteni oskrbi s hrano ter naraščajoče okoljske in podnebne izzive. Kot izhaja iz Strategije EU Od vil do vilic, so raziskave in inovacije ključni dejavnik pospeševanja prehoda na zanesljive, trajnostne, odporne in vključujoče verige vrednosti preskrbe s hrano ter dviga produktivnosti. Z vlaganji v razvojno-raziskovalno infrastrukturo moramo okrepiti ta inovacijski ekosistem, saj podjetja sama teh primanjkljajev ne zmorejo nadoknaditi z lastnimi raziskavami in razvojem.

Cilji

Predlagani projekt bo znatno omilil primanjkljaje, ugotovljene v nacionalnem inovacijskem ekosistemu, ker bo z vzpostavitvijo nacionalnega inštituta za hrano kot nove raziskovalne organizacije in investicijo v razvojno-raziskovalno infrastrukturo okrepil in centraliziral raziskovalna in razvojna prizadevanja, povezana z dinamičnim področjem hrane (varnost, kakovost, konkurenčnost) in prehrano (zdravje in dobro počutje državljanov). Kot osrednji podporni steber tega inovacijskega ekosistema bo inštitut pospešil in povezal vlaganja v raziskave in razvoj ter okrepil sodelovanje z gospodarstvom s ciljem dviga konkurenčnosti, večje odpornosti na nove izzive (zdravstvene, okoljske, podnebne izzive, prehranske) ter pospešitve zelene in digitalne transformacije. Ključni cilji projekta so:

- spodbujanje razvoja in inovacij v smeri kakovostne in bolj trajnostno proizvedene hrane;
- spodbujanje raziskav na področju humane prehrane, ki bodo omogočile spremembe sestave živil (t. i. reformulacija) v skladu s smernicami za zdravo prehrano;
- zmanjševanje okoljskega ter podnebnega odtisa, nacionalnega prehranskega sistema z razvojem in vpeljavo okolju prijaznejših tehnologij in materialov (Evropski zeleni dogovor, Strategija Od vil do vilic, Akcijski načrt EU za krožno gospodarstvo, Strategija EU za biogospodarstvo);
- krepitev prenosa znanja v prakso.

Projekt neposredno prispeva k uresničevanju ciljev Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo. Projekt bo neposredno podprl prizadevanja v smeri spodbujanja prehoda v nizkoogljično gospodarstvo ter prilagajanja in povečanja odpornosti prehranskega sistema na podnebne spremembe. Projekt s spodbujanjem raziskav in razvoja, prenosa znanja, okoljskimi-podnebnimi vidiki neposredno naslavlja tudi Priporočila EK Sloveniji v zvezi s pripravo Strateškega načrta SKP z dne 18. 12. 2020 (SWD(2020) 394).

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicijo v opredmetena in neopredmetena sredstva (v ureditev raziskovalno-razvojne infrastrukture). Obsega stroške pridobitve dokumentacije, ureditve objekta in nakupa pripadajoče opreme ter IKT. Obsega tudi stroške zunanjih ekspertiz v povezavi s pripravo elaborata ustanovitve Inštituta. Ocenjena vrednost nepovratnih sredstev znaša 5,3 mio EUR (brez vključenega DDV).

Izvedbena določila (način izvajanja)

Ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, bo skupaj s strokovnjaki najprej pripravilo pravno-organizacijski, finančni in vsebinski elaborat za vzpostavitev tega inštituta. Z inštitutom se na področju hrane ustanavlja nova raziskovalna organizacija, kot je opredeljena v točki (ee) poglavja 1.3 Okvira za državno pomoč za raziskave in razvoj ter inovacije (v nadaljevanju: Okvir RRI).

Po ustanovitvi inštituta ustanovitelj zagotovi lokacijsko umestitev ter ureditev in opremo objekta, v katerem bo deloval inštitut. Pri tem gre za investicijo v raziskovalno infrastrukturo v skladu z opredelitvijo iz 15. točke, podtočke (ee) Okvira RRI. Po zaključeni ureditvi objekta ustanovitelj zagotovi pričetek delovanja inštituta.

Novoustanovljeni subjekt bo opravljal tako negospodarske kot gospodarske dejavnosti, pri čemer bo gospodarsko dejavnost opravljal le kot pomožno dejavnost, ki ne bo presegala 20 % celotnih letnih zmogljivosti subjekta v skladu z 20. točko Okvira RRI. Financiranje, stroški in prihodki vsake vrste dejavnosti bodo knjiženi ločeno na podlagi dosledno uporabljenih in objektivno utemeljenih načel stroškovnega računovodstva, s čimer bo preprečeno navzkrižno subvencioniranje gospodarske dejavnosti.

V okviru negospodarske dejavnosti bo inštitut opravljal predvsem osnovne dejavnosti (okvirno 80 %) kot so opredeljene v točki 19.a Okvira RRI, v manjšem obsegu (okvirno 20 %) pa tudi dejavnosti prenosa znanja kot so opredeljene v točki 19.b Okvira RRI. Inštitut bo pogodbene storitve raziskav zagotavljal tudi tretjim osebam.

Zmogljivosti inštituta bodo uporabljene za namen izvedbe temeljnih raziskav in uporabnih raziskav (eksperimentalni razvoj, industrijske raziskave ali kombinacija obeh). Uporabnik zmogljivosti inštituta bosta znanstvena skupnost in gospodarstvo. Cena, ki bo podjetjem zaračunana za uporabo storitev inštituta, bo ustrezala tržni ceni. Če bo kadarkoli v prihodnosti inštitut nudil storitve podjetjem pod tržno ceno, bodo upoštevana pravila državnih pomoči.

Dolgoročna vzdržnost poslovnega modela inštituta bo temeljila na storitvah, ki jih bo zagotavljal gospodarstvu in ostalim naročnikom:

i) *raziskave in razvoj*: inštitut bo zagotovil strokovno znanje in infrastrukturo za izvajanje raziskovalno-razvojnih projektov in pogodb o storitvah za zasebna podjetja in javne ustanove za reševanje najnujnejših izzivov nacionalnega prehranskega sistema. Inštitut bo podpiral podjetja pri razvoju novih izdelkov in rešitev;
ii) *raziskovalno-razvojni projekti v sodelovanju študentov in industrije:* kratkoročni projekti, ki jih izvajajo študenti magistrskega študija in/ali dodiplomskega študija pod strokovnim nadzorom in podporo zaposlenih v inštitutu, bodo zagotovili rezultate v okviru osnovnih vprašanj, s katerimi se industrija sooča. Vključeni študentje bodo izpostavljeni najnovejšim praktičnim izzivom živilske industrije, pridobili bodo praktične izkušnje in si s tem izboljšali priložnosti na trgu dela;
iii) *programi in tečaji usposabljanja:* inštitut bo ponudil usposabljanja, ki bodo strokovnjakom živilske industrije in drugi ciljni skupini omogočili, da okrepijo specifična znanja. Strokovne konference bodo omogočile izmenjavo znanj in informacij med strokovnjaki v prehrambeni industriji.

Inštitut bo olajšal prve korake start-up podjetij z možnostjo koriščenja zmogljivosti inštituta (njegovih prostorov, opreme, kadrovskih virov, znanja…) v najzgodnejši fazi razvoja podjetja. S tem bo podjetjem olajšal razvoj novih proizvodov in storitev ter jim omogočil hitrejši prodor na trg. Podjetja, vključno s start-up podjetji, ne bodo imela preferenčnega dostopa do storitev inštituta, te jim bodo zagotovljene po tržni ceni.

Investicija se v celoti izvede s pomočjo sredstev NOO. Obstajajo sinergije s Skupno kmetijsko politiko 2023–2027, in sicer predvsem v delu investicij v živilsko-predelovalnih podjetjih, katerih cilj bo dvig

konkurenčnosti ter dvojni prehod (angl. twin transition). Prav tako bomo v okviru Skupne kmetijske politike 2023–2027 podpirali različne oblike sodelovanja med raziskovalno sfero in podjetji (npr. preko operativnih skupin EIP – Evropskega inovacijskega partnerstva) ter prenos znanja, kamor bi se po svoji funkciji lahko dobro vključil tudi načrtovani Inštitut za hrano. Načrtovane intervencije bodoče Skupne kmetijske politike in predlagana investicija v Inštitut za hrano se torej po vsebini medsebojno povezujejo, pričakovati je močne sinergije. Inštitut za hrano bo generiral novo znanje in razvoj ter ga prenašal do podjetij, podjetja pa bodo s pomočjo naložbenih intervencij Skupne kmetijske politike vpeljevala nove tehnologije v svoje procese.

Časovnica

- Financiranje investicije v vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano (Q2 2021–Q4 2025):
    - priprava pravno-organizacijskega, finančnega in vsebinskega elaborata za ustanovitev (Q4 2022),
    - po ustanovitvi izvedba ureditve in opreme objekta, kjer bo lociran inštitut (Q1 2023–Q4 2025),
    - pričetek delovanja Inštituta (Q4 2025).

Ciljna skupina

Gospodarski subjekti v verigi preskrbe s hrano, nosilci živilske dejavnosti, kmetijska gospodarstva ter ostali deležniki v verigi preskrbe s hrano kot npr. potrošniki.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganja za izvedbo investicije se nanašajo predvsem na določitev primerne pravno-organizacijske oblike instituta, njegovo potencialno umeščenost v okvir obstoječih institucij znanja, s čimer bi lažje zagotovili, da sama ustanovitev in delovanje inštituta po izteku Mehanizma ne bi obremenila državnega proračuna, ter poslovni model, saj je namen, da se prihodki za delovanje instituta po izteku Mehanizma za okrevanje in odpornost pridobijo tudi iz naslova tržnih (gospodarskih) dejavnosti. Ključen izziv bo tudi pravočasna izvedba ureditve objekta.

V okviru strategije reševanja zaznanih tveganj smo predvideli vključitev zunanjih strokovnjakov, ki bodo pomagali pripraviti omenjeni elaborat ustanovitve. Intenzivno se nameravamo povezati z institucijami znanja in gospodarstvom, s katerimi bomo poiskali optimalni poslovni model, ki bo zagotavljal finančno vzdržnost in trajnost delovanja takšnega inštituta.

3.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno.

3.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru investicij se ne predvideva izvedba skupnih čezmejnih in meddržavnih projektov.

3.1.6. Zelena dimenzija komponente

V okviru strukturne reforme in predlaganih investicij se bo zagotavljala skladnost z okoljskimi cilji, kot so navedeni v Uredbi EU 2020/852 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe EU 2019/2088. Prav tako bodo strukturna reforma in ukrepi skladni s Celovitim nacionalnim energetskim in podnebnim načrtom Republike Slovenije (NEPN).

Med ključnimi aktivnostmi v NEPN, ki so relevantne za strukturne spremembe in ukrepe v NOO, je med drugim navedena prioritizacija določenih področij, usklajena s potrebami države in gospodarstva, zlasti na področju podnebno nevtralne družbe, pospešenega sodelovanja razvojno-raziskovalnih institucij in gospodarstva, skupnega vključevanja v mednarodne projekte, vpeljave digitalizacije pri implementaciji ukrepov, spodbujanja uporabe naprednih tehnologij ter aktivnega vključevanja Slovenije v evropske pobude za spodbujanje inovacij in v projekte centraliziranih EU skladov na področju podnebno nevtralne

družbe in krožnega gospodarstva. Del spodbud za sofinanciranje projektov podjetniških vlaganj v RRI bo povezanih z izvajanjem Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo.

V skladu z ZRRID raziskovalna in razvojna dejavnost temelji na načelih etičnosti in odgovornosti za uresničevanje ciljev, zapisanih v Raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije, tudi ob spoštovanju okoljevarstvenega in trajnostnega vidika družbenega razvoja. Nobena naložba, tudi ob upoštevanju stopnje razvoja na ravni lestvice tehnološkega razvoja, ne bo škodovala okoljskim ciljem (npr. načela DNSH bomo vključili v ukrepe in pri naložbah za zeleni in digitalni prehod oblikovali merila za snovno in energetsko učinkovitost). Vlaganja v RRI neposredno in posredno pripomorejo k izboljšanju uporabe surovin in energije in nikakor ne povzročajo pomembne škode. Celotna strukturna reforma s povezovanjem deležnikov inovativnega okolja in aktivnosti iz navedenih naložb je usmerjena v promocijo in vpeljevanje uporabe zelenih rešitev, kjer je večji poudarek na izboljševanju snovne produktivnosti/učinkovitosti in energetske učinkovitosti, ki izhajajo iz znanstvenih in industrijskih raziskav in eksperimentalnega razvoja.

Investicije, ki bodo podpirale zeleni prehod, bodo primarno prispevale k **intervencijski kodi 022** Priloge VI k Uredbi SOO (100 % prispevek) (raziskovalni in inovacijski procesi, prenos tehnologije ter sodelovanje med podjetji s poudarkom na nizkoogljičnem gospodarstvu, odpornosti in prilagajanju podnebnim spremembam). Investicije bodo prispevale tudi k **intervencijski kodi 023** Priloge VI k Uredbi SOO (40 % prispevek) (raziskovalni in inovacijski procesi, prenos tehnologije ter sodelovanje med podjetji, ki se osredotočajo na krožno gospodarstvo). V okviru izvedbe javnih razpisov se bo postavilo ustrezne pogoje in merila, ki bodo skladna z izbranimi intervencijskimi kodami, saj bodo rezultati projektov morali prispevati k ciljem izbranih intervencijskih kod. Rezultati raziskovalno- razvojnih in inovacijskih procesov bodo z vidika vpliva na okolje tehnološko nevtralni na ravni njihove aplikacije (lahko se jih bo apliciralo v okviru dostopnih tehnologij, vključno z nizko učinkovitimi tehnologijami), prav tako se bo izključilo raziskovalno-inovacijske dejavnosti, ki se nanašajo na t.i. rjave R&I elemente, kot so premog, nafta, zemeljski plin, ki ga ne pokriva Priloga III DNSH Tehničnih usmeritev, modri in sivi vodik, sežigalnice in odlagališča). V primeru, da se bo v okviru določenih investicij izvajalo postopke javnega naročanja v skladu z veljavno javnonaročniško zakonodajo, se bo upoštevalo pogoje in kriterije, ki izhajajo iz Uredbe o zelenem javnem naročanju.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Reforma: Delovanje in upravljanje RRI sistema	**009 - Raziskovalne in inovacijske dejavnosti v javnih raziskovalnih središčih, visokem šolstvu in kompetenčnih središčih, vključno z mreženjem (industrijske raziskave, eksperimentalni razvoj, študije izvedljivosti)**	0 %
Investicija: Sofinanciranje raziskovalno inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji - Sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov na lestvici od TRL 3-6	**022 - Raziskovalni in inovacijski procesi, prenos tehnologije ter sodelovanje med podjetji s poudarkom na nizkoogljičnem gospodarstvu, odpornosti in prilagajanju podnebnim spremembam** (10 mio EUR) Od štirih predvidenih projektov bosta zelenemu prehodu namenjena dva projekta v skupni vrednosti 10 mio EUR (od 20 mio EUR). Izbrani bodo sodelovalno raziskovalno-razvojni projekti med gospodarstvom in javnimi raziskovalnimi organizacijami, ki bodo preko raziskovalno-razvojnih procesov neposredno prispevali k nizkoogljični družbi, gospodarstvu, krepitvi odpornosti in prilagajanju podnebnim spremembam. **+ 009bis - Naložbe v digitalne dejavnosti na področju raziskav in inovacij (med njimi raziskovalni centri odličnosti, industrijske raziskave, eksperimentalni razvoj, študije izvedljivosti, nakup osnovnih ali neopredmetenih sredstev za digitalne**	100 % 0 %

	dejavnosti na področju raziskav in inovacij) (10 mio EUR)	
Investicija: Sofinanciranje raziskovalno inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji- Sofinanciranje projektov za spodbujanje podjetniških RRI vlaganj na lestvici TRL 6-8	**023 - Raziskovalni in inovacijski procesi, prenos tehnologije ter sodelovanje med podjetji, ki se osredotočajo na krožno gospodarstvo** Podprli bomo vsaj 95 projektov za spodbujanje zelenega prehoda v skupni vrednosti 45 mio EUR. Izbrani bodo projekti, ki bodo usmerjeni v raziskovalne in inovacijske procese, prenos tehnologij in sodelovanje med gospodarstvom, s poudarkom na krožnem gospodarstvu. Projekti bodo omogočili razvoj novega znanja na področjih, ki so osredotočena na krožno gospodarstvo za doseganje okoljskih ciljev ter ciljev v NEPN.	40 %
Investicija: Sofinanciranje projektov in programov za krepitev mednarodne mobilnosti slovenskih raziskovalcev in raziskovalnih organizacij ter za spodbujanje mednarodne vpetosti slovenskih prijaviteljev	**009 - Raziskovalne in inovacijske dejavnosti v javnih raziskovalnih središčih, visokem šolstvu in kompetenčnih središčih, vključno z mreženjem (industrijske raziskave, eksperimentalni razvoj, študije izvedljivosti)**	0 %
Investicija: Sofinanciranje investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj	**023 - Raziskovalni in inovacijski procesi, prenos tehnologije ter sodelovanje med podjetji, ki se osredotočajo na krožno gospodarstvo** Podprli bomo vsaj 30 projektov za spodbujanje zelenega prehoda v skupni vrednosti 30 mio EUR – koda 023 (40 %). Izbrani bodo projekti, ki bodo usmerjeni v raziskovalne in inovacijske procese, prenos tehnologij in sodelovanje med gospodarstvom, s poudarkom na krožnem gospodarstvu. Projekti bodo usmerjeni v razvoj novega znanja in vzpostavitev pilotnega ali demonstracijskega projekta v realnem okolju na področjih, ki so osredotočena na krožno gospodarstvo za doseganje okoljskih ciljev ter ciljev v NEPN.	40 %
Investicija: Vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano	**003 - Naložbe v osnovna sredstva, vključno v raziskovalno infrastrukturo, v javnih raziskovalnih središčih in visokem šolstvu, ki so neposredno povezane z raziskovalnimi in inovacijskimi dejavnostmi** Pri projektu se sredstva usmerjajo v ureditev nove raziskovalne infrastrukture, ki jo bo uporabljal Inštitut s ciljem izvajanja raziskav in razvoja na področju hrane. Gre za investicijo v opredmetena in neopredmetena sredstva, ki bo v kasnejši fazi, tj. po polnem zagonu Inštituta, lahko pomembno prispevala k zeleni (in digitalni) tranziciji v sistemih oskrbe s hrano. Naloga inštituta bo s spodbujanjem raziskav in razvoja ter inovacij neposredno podpreti akterje v verigi preskrbe s hrano, zlasti pa živilsko-predelovalna podjetja, ter delovanje na področju zelenega prehoda in doseganja ciljev Evropskega zelenega dogovora glede prehoda na trajnostni prehranski sistem. Sama investicija v objekt bo zasnovana v skladu z načeli pasivne gradnje (skoraj nič-energijske stavbe), vključevala bo	0 %

	gradbene materiale z nizkim ogljičnim odtisom, rabo obnovljivih virov energije in pridobivanje energije na mestu samem. Na podlagi investicije v skupni vrednosti 5,3 mio EUR (brez DDV) bo omogočeno ustvarjanje znanja na področju novih rešitev in tehnologij v podporo zmanjševanju ogljičnega odtisa živil, večjemu vključevanju krožnosti v proizvodne procese, večji snovni učinkovitosti, zmanjševanju odpadkov in odpadne hrane, kar je skladno s strategijo »Od vil do vilic« in cilji EU na področju krožnega gospodarstva in biogospodarstva.	

3.1.7. Digitalna dimenzija komponente

Strukturna reforma in investicije bodo pomembno prispevale k spodbujanju digitalnega prehoda. V okviru strukturne spremembe in projektov bodo tako podprti projekti in inovativne rešitve na področju digitalizacije in zelenih rešitev, kar predstavlja neposreden prispevek k dvojnemu prehodu.

Naložbe bodo prispevale k digitalnemu konceptu preobrazbe družbe, podjetij in raziskovalnih organizacij, s tem pa tudi k njihovi odpornosti, napredku, produktivnosti in konkurenčnosti, kar jim na dolgi rok omogoča trajen obstoj in stalno rast. Te investicije bodo prispevale tudi k digitalnemu prehodu - **kategorija intervencij 2: digitalno povezane investicije v R&D**, saj se bo v okviru raziskovalno-razvojnih projektov za digitalni prehod oziroma dvojni prehod financiralo industrijske raziskave, eksperimentalni razvoj, študije izvedljivosti ter krepitev centrov odličnosti. Na podlagi podatkov Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) se Slovenija uvršča na 16. mesto med državami EU in je pod povprečjem EU tako pri deležu prebivalstva, ki ima vsaj osnovne (54 %) ali nadosnovne (30 %) digitalne spretnosti in znanja kot tudi pri deležu posameznikov, ki imajo osnovno sposobnost uporabe programske opreme (57 %). Bistvenega pomena je zato vlaganje v digitalne spretnosti in znanja celotnega prebivalstva.

V okviru strukturne spremembe in projektov bodo tako podprti projekti in inovativne rešitve na področju digitalizacije in zelenih rešitev, kar predstavlja neposreden prispevek k dvojnemu prehodu. Investicije bodo prispevale k digitalnemu prehodu (**koda intervencije 009bis**: investicije v R&I na področju digitalizacije; 100 % prispevek), saj se bo v okviru raziskovalno-razvojnih projektov za digitalni prehod oziroma dvojni prehod .

Strukturne spremembe bodo podpirale investicije na področju digitalnega prehoda, saj bo pri usklajevanju ukrepov RRI politike poudarek namenjen tudi digitalizaciji, tako z vidika prioritet vlaganj na področju RRI v skladu z izhodišči RISS kot z vidika digitalizacije procesov izvajalskih agencij.

V okviru izvedbe javnih razpisov se bo postavilo ustrezne pogoje in merila, ki bodo skladni z izbranimi intervencijskimi kodami, saj bodo rezultati projektov morali prispevati k ciljem izbranih intervencijskih kod.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Sofinanciranje raziskovalno inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji - Sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov na lestvici od TRL 3-6	**009bis - Naložbe v digitalne dejavnosti na področju raziskav in inovacij (med njimi raziskovalni centri odličnosti, industrijske raziskave, eksperimentalni razvoj, študije izvedljivosti, nakup osnovnih ali neopredmetenih sredstev za digitalne dejavnosti na področju raziskav in inovacij)** (10 mio EUR) Izbrani bodo štirje projekti, od tega dva projekta v skupni vrednosti 10 mio EUR za digitalni prehod (od skupaj 20 mio EUR). Sodelovalni raziskovalno-razvojni projekti med gospodarstvom in javnimi raziskovalnimi organizacijami, ki bodo razvijali digitalne rešitve in tehnologije in neposredno	100 %

	prispevali k digitalni transformaciji družbe in gospodarstva, bodo v ospredju.	

3.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Kriteriji iz Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (angl. taxonomy regulation) so bili upoštevani in v največji možni meri »vgrajeni« v predlagane projekte. Predlagani ukrepi v okviru komponente RRI ne bodo imeli negativnega vpliva na okoljske cilje, kot so opredeljeni v členu 17 Uredbe o taksonomiji. Raziskovalno-razvojni in inovacijski projekti prinašajo nova znanstvena dognanja, RRI so z razvojem družbenih potreb usmerjene v veliki meri v rešitve, ki neposredno prinašajo koristi na vseh navedenih okoljskih ciljih v skladu s taksonomijo EU.

V skladu z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti raziskovalna in razvojna dejavnost temelji na načelih etičnosti in odgovornosti za uresničevanje ciljev, zapisanih v Raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije, tudi ob spoštovanju okoljevarstvenega in trajnostnega vidika družbenega razvoja. Nobena naložba, tudi ob upoštevanju stopnje razvoja na ravni lestvice tehnološkega razvoja, ne bo škodovala okoljskim ciljem.

Kontrolni listi za reformo in vse naložbe so v prilogi NOO.

3.1.9. Mejniki, cilji in časovnica

<u>Reforma: Delovanje in upravljanje RRI sistema</u>

- Q2/2022: sprejetje Zakona o raziskovalno–razvojni in inovacijski dejavnosti v Državnem zboru RS
- Q2/2022: s sklepom o imenovanju in nalogah vzpostavljen skupni programski odbor na Vladi RS

<u>Investicija: Sofinanciranje raziskovalno inovacijskih projektov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji</u>

- Q4/2024: s sklepi izbrana dva projekta za izvedbo znanstveno-raziskovalnih inovacijskih projektov za razvoj nizkoogljične družbe, gospodarstva, odpornosti in prilagajanje podnebnim spremembam
- Q4/2024: s sklepi izbrana dva projekta za izvedbo znanstveno-raziskovalnih inovacijskih projektov na področju digitalizacije in digitalne transformacije
- Q4/2024: s sklepi izbranih 95 projektov za izvedbo znanstveno-raziskovalnih inovacijskih projektov na področju krožnega gospodarstva
- Q2/2026: uspešno zaključena dva znanstveno-raziskovalna inovacijska projekta za razvoj nizkoogljjične družbe, gospodarstva, odpornosti in prilagajanje podnebnim spremembam
- Q2/2026: uspešno zaključena dva znanstveno- raziskovalna inovacijska projekta na področju digitalizacije in digitalne transformacijo
- Q2/2026: uspešno zaključenih 95 znanstveno-raziskovalnih inovacijskih projektov na področju krožnega gospodarstva (od tega 50 do Q4/2025)

<u>Investicija: Sofinanciranje projektov in programov za krepitev mednarodne mobilnosti slovenskih raziskovalcev in raziskovalnih organizacij ter za spodbujanje mednarodne vpetosti slovenskih prijaviteljev</u>

- Q2/2026: uspešno zaključenih 88 projektov spodbujanja mobilnosti in/ali reintegracije za spodbujanje mobilnosti raziskovalcev in raziskovalk

<u>Investicija: Sofinanciranje investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj</u>

- Q4/2024 s sklepi izbranih 30 projektov za izvedbo investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte na področju krožnega gospodarstva
- Q2/2026: uspešno zaključenih 30 projektov investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte na področju krožnega gospodarstva (od tega 15 do Q4/2025)

<u>Investicija: Vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano</u>

- Q4/2025: pričetek delovanja Nacionalnega inštituta za hrano (področje raziskave in razvoj na področju hrane)

3.1.10. Financiranje in stroški

Reforma: Delovanje in upravljanje RRI sistema
Celotni stroški za reformo znašajo 15,298 mio EUR z DDV, vrednost, ki bo financirana iz NOO pa je 14.699.677,82 EUR brez DDV, in predstavlja:

1. stroške dela in drugih stroškov, povezanih z delom, ki so nujno potrebni za izvedbo strukturne reforme za okrepitev javnofinančnih vlaganj v RR, izboljšanje upravljanja in učinkovitosti javnih naložb (stroški projektnih zaposlitev za določen čas),
2. posredne stroške za delovanje in
3. stroške za evalvacije, organizacijo dogodkov, povezovanja, mreženja, usposabljanja in tesnejšega sodelovanja deležnikov in podpornih mrež ter druge promocijske aktivnosti.

Stroški reforme niso ponavljajoče se narave, temveč so namenjeni vzpostavitvi reforme in izvedbi naložb. V začetni fazi je treba vzpostaviti učinkovit sistem upravljanja na področju RRI ter okrepiti podporno okolje za spodbujanje razvoja znanstveno-raziskovalnega, inovacijskega ter podjetniškega ekosistema. Gre za stroške, ki jih je nujno treba pokriti oziroma so sestavni del reforme in ključni za izvedbo naložb, saj brez njih ne bo mogoče izpeljati niti reformnega niti investicijskega dela. Gre za nove projektne zaposlitve za čas izvajanja reforme in naložb.

a) Stroški dela in posredni stroški
Stroški dela za projektne zaposlitve za izvedbo reforme in naložb vključujejo 25 novih projektnih zaposlitev na izvajalskih agencijah (10 zaposlitev na ARRS in 15 zaposlitev na SPIRIT), 10 novih projektnih zaposlitev za krepitev mreže NKO na različnih ministrstvih ter 20 projektnih zaposlitev na javnih raziskovalnih organizacijah (vseh javnih raziskovalnih organizacij je 20). Ocena potrebnih kadrov na izvajalskih agencijah izhaja iz strokovne ocene, ki temelji na izkušnjah pri izvajanju naložb iz sredstev evropske kohezijske politike, pri čemer ne gre za popolnoma enake naloge (vodenje postopkov JR, skrbništvo pogodb, poročanje, sodelovanje pri delu programskega odbora, organizacija usposabljanj in dogodkov, sodelovanje pri evalvacijah, sodelovanje pri komplementarnih naložbah z SOO, sodelovanje pri vzpostavitvi okvira za nove naložbe zaradi dodatnih javnofinančnih sredstev zaradi spremembe ZRRID ipd.). Z dodatnimi projektnimi zaposlitvami za določen čas se bo vzpostavil nov sistem upravljanja in izvajanja R&I ter izpeljala reorganizacijo, ki je pomemben del reforme. V okviru podpornega okolja za delovanje mreže NKO na različnih ministrstvih se bo zagotovila strokovna in tehnična podpora za okrepitev delovanja, in sicer z vidika strokovne podpore potencialnim prijaviteljem, tehnične podpore, organizacije dogodkov, usposabljanj ipd.

Na javnih raziskovalnih organizacijah je treba okrepiti projektne pisarne za vključevanje v mednarodni prostor s ciljem opolnomočenja potencialnih prijaviteljev za prijave projektov na centralizirane programe EU. Javnih raziskovalnih organizacij je 20, predpostavlja se 20 novih projektnih zaposlitev, kar pomeni ena dodatna oseba na eno javno raziskovalno organizacijo oziroma dve do tri osebe za morebitne konzorcije javnih raziskovalnih organizacij. Gre za minimalno število dodatnih kadrovskih okrepitev za določen čas, ki bodo omogočile izpeljavo strukturnih sprememb za opolnomočenje javnih raziskovalnih organizacij ter posameznih prijaviteljev.

Stroški dela in drugi stroški, povezani z delom, so izračunani ob upoštevanju obstoječih zakonskih podlag, kolektivnih pogodb (za javni sektor, vzgojo in izobraževanje ter za raziskovalno dejavnost), deloma pa tudi zgodovinskih podatkov ter povprečnih statističnih podatkov MIZŠ in MGRT.

Javna agencija za raziskovalno dejavnost: predvidenih je 10 novih projektnih zaposlitev na ARRS-u za določen čas od Q1 2022 do Q3 2026 (višji svetovalec področja I (4): 2.775 EUR/osebo/mesec; področni podsekretar (6): 3.615 EUR/osebo/mesec). Na letni ravni znaša strošek dela, vključno s posrednimi stroški, 452.480 EUR (2022-2025), razen v letu 2026, ko znaša 262.307 EUR, **skupaj** torej **2.072.227 EUR.**

Podporno okolje za nacionalne kontaktne točke (v nadaljevanju: NKO): predvidenih je 10 novih projektnih zaposlitev za določen čas za krepitev podpornega okolja NKO oseb od Q4 2021 do Q3 2026 (podsekretar (10): 3.615 EUR/osebo/mesec). Na letni ravni znaša strošek dela, vključno s posrednimi

stroški, 498.870 EUR (2022-2025), razen v letu 2026, ko znaša 332.580 EUR, **skupaj** torej **2.328.060 EUR.**

Javne raziskovalne organizacije: izvedel se bo javni razpis, na katerem bodo izbrani projekti (predvidoma med 7 in 10 projektov samostojnih prijaviteljev ali v konzorciju). Predvidenih je najmanj 20 zaposlitev za okrepitev podpornega okolja, in sicer 6 zaposlitev na delovnem mestu višji svetovalec I (koordinator mednarodnih projektov VIII) in 14 zaposlitev na delovnem mestu podsekretar koordinator mednarodnih projektov IX). Znesek bruto bruto plače za delovno mesto koordinator mednarodnih projektov IX znaša 3.615 EUR/osebo/mesec, za koordinator mednarodnih projektov VIII pa 2.775 EUR/osebo/mesec. Na letni ravni znaša strošek dela, vključno s posrednimi stroški v višini 15 % neposrednih stroškov dela, 928.155 EUR (2022-2025), razen v letu 2026, ko znaša 618.770 EUR, **skupaj** torej **4.331.390 EUR.**

Javna agencija za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije (v nadaljevanju: SPIRIT): predvidenih je 15 projektnih zaposlitev v obdobju Q3 2021-Q3 2026 (višji svetovalec področja I (5): 2.775 EUR/osebo/mesec; podsekretar (10) 3.615 EUR/osebo/mesec). Na letni ravni znaša strošek dela, vključno s posrednimi stroški v višini 15 % neposrednih stroškov dela, 690.350 EUR (2022-2025), v letu 2021 100.000 EUR in v letu 2026 383.650 EUR, **skupaj** torej **3.245.050 EUR**.

Stroški dela in posredni stroški v višini 15 % od neposrednih stroškov dela (v skladu z 68. členom Uredbe Sveta 1303/2013): **8.731.677 EUR** (ARRS, podporno okolje mreže NKO za vključevanje v mednarodni prostor, krepitev javnih raziskovalnih organizacij) in **3.245.050 EUR** (SPIRIT).

b) Stroški za evalvacije, organizacijo dogodkov, povezovanja, mreženja, usposabljanja in tesnejše sodelovanje deležnikov in podpornih mrež ter druge promocijske aktivnosti v okvirni višini 3.322.000 EUR vključujejo stroške najema prostorov za organizacijo dogodkov, stroške pogostitev, IT in druge tehnične in promocijske podpore izvedbi dogodkov, vzpostavitve spletnih strani, usposabljanj, priprave in izvedbe analiz in evalvacij v okviru krepitve podpornega okolja za spremljanje mednarodnega vključevanja slovenskih prijaviteljev, drugih zunanjih storitev za podporo prijaviteljem ter spremljanja izvajanja oziroma evalvacij izvajalskih agencij ipd. Podrobnejša opredelitev:

- stroški mreženja in krepitve sodelovanja izvajalskih agencij: 200.000 EUR (štirje skupni dogodki, en dogodek/leto v obdobju od 2022 do 2025 v višini 50.000 EUR);
- stroški mreženja deležnikov inovacijskega okolja 1.690.000 EUR (do 50 dogodkov, 10 dogodkov/leto, 34.000 EUR/dogodek v obdobju od 2022 do 2026);
- stroški skupnih usposabljanj izvajalskih agencij: 45.000 EUR (15 skupnih usposabljanj, okvirno tri usposabljanja/leto, 2*2.000 EUR/leto in 1*5.000 EUR/leto (mednarodni predavatelji) v obdobju od 2022 do 2026);
- vmesna evalvacija sprememb sistema upravljanja in javnih vlaganj R&I: 200.000 (ena evalvacija);
- stroški zunanjih storitev za vmesno evalvacijo izvajanja RISS v letu 2024: 100.000 EUR (ena evalvacija);
- stroški usposabljanj podpornega okolja NKO: 117.000 EUR (sedem usposabljanj, 15.000 – 25.000 EUR/usposabljanje z mednarodnimi predavatelji, v obdobju od 2022 do 2026);
- stroški zunanjih storitev izvedbe evalvacij za vzpostavitev sistema spremljanja vključevanja slovenskih prijaviteljev v mednarodni prostor ter delovanja podpornega okolja: 80.000 EUR (dve analizi/evalvaciji*40.000 EUR);
- stroški izvedbe različnih dogodkov in mreženja v okviru podpornega okolja Nacionalnih kontaktnih oseb: 104.000 EUR (izvedba 26 dogodkov, 4000 EUR/dogodek, v obdobju od 2022 do 2026);
- stroški izvedbe različnih dogodkov in mreženja v okviru javnih raziskovalnih organizacij: 786.000 EUR (izvedba 131 dogodkov, 6000 EUR/dogodek, v obdobju od 2022 do 2026).

Stroški izvedbe dogodkov v okviru posameznih aktivnosti se razlikujejo zaradi različne zahtevnosti (tehnične in vsebinske) organizacije. Prav tako se razlikuje število udeležencev na posameznih dogodkih, kar neposredno vpliva na izračun in strukturo vključenih stroškov. Pri določitvi stroškov izvedbe dogodkov smo izhajali iz zgodovinskih podatkov (že izvedene primerljive aktivnosti) ter iz ocene posameznih kategorij stroškov ob upoštevanju cen na trgu, ki so potrebni za izvedbo dogodkov, za katere ni primerljivih zgodovinskih podatkov (npr. stroški dogodkov in mreženja v okviru javnih raziskovalnih organizacij, dogodki v okviru podpornega okolja Nacionalnih kontaktnih oseb za večjo

internacionalizacijo). Pri oceni stroškov usposabljanj ter izvedbe evalvacij se je izhajalo iz primerljivih že izvedenih aktivnosti ter primerljivih cen na trgu.

Stroški investicij

Ocenjeni stroški za investicijski del znašajo 117,52 mio EUR (brez DDV).

Investicija: Sofinanciranje raziskovalno inovacijskih programov v podporo zelenemu prehodu in digitalizaciji (20 mio EUR brez DDV)

Višina sofinanciranja programov bo znašala največ 5 mio EUR/program, saj se pričakuje konzorcijsko povezovanje ter dolgoročnejše sodelovanje raziskovalnih organizacij. Programi bodo trajali najmanj štiri leta. Glede na razpoložljiva sredstva se bo predvidoma podprlo štiri večje programe, in sicer dva programa za zeleni prehod in dva programa za digitalni prehod.

Sofinancirani bodo upravičeni stroški raziskovalno-razvojnih projektov, ki so se financirali tudi iz sredstev EKP 2014-2020:

- stroški dela in stroški, povezani z delom za izvajanje raziskovalno-razvojnih aktivnosti ter materialni stroški, povezani z izvajanjem raziskovalno-razvojnih aktivnosti,
- posredni stroški v pavšalu 25 % vseh neposrednih stroškov v skladu z metodologijo programa Obzorje Evropa,
- stroški zunanjih storitev v okviru izvajanja raziskovalno-razvojnih aktivnosti.

Za izračun vrednosti projektov so se uporabili primerljivi povprečni podatki vseh izvedenih FTE iz zaključnih poročil uspešno izvedenih TRL 3-6 programov, financiranih s sredstvi EKP v programskem obdobju 2014-2020. V okviru naložbe bodo uporabljeni podobni pogoji in merila, istovrstni stroški, podobne konzorcijske strukture (število konzorcijskih partnerjev, vrsta konzorcijskih partnerjev), pričakuje se, da bo v okviru predlaganih programov izvedenih okvirno 600 FTE, pri čemer se upošteva, da bo na 1 mio EUR vloženih sredstev izvedenih v povprečju 30 FTE/leto (štiri leta, 5 mio EUR, 600 FTE). Povprečje je izračunano tudi ob upoštevanju drugačne stopnje sofinanciranja, saj bodo javne raziskovalne organizacije sofinancirane 100 %, podjetja pa v skladu z maksimalno stopnjo sofinanciranja glede na potrjene sheme državnih pomoči. V izračun FTE so vključeni vsi stroški, poleg stroškov dela tudi pavšal posrednih stroškov v skladu z metodologijo Obzorje 2020 (25 % vseh neposrednih stroškov, razen stroškov storitev in tretjih strank) ter stroški zunanjih izvajalcev. Pri izvedenih primerljivih programih TRL 3-6, ki so se financirali iz sredstev evropske kohezijske politike, DDV ni bil upravičen strošek.

Seznam upravičencev in vrednost primerljivih operacij (trajanje do pet let, maksimalna višina 6 mio EUR) se nahaja na https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-izobrazevanje-znanost-in-sport/o-ministrstvu/sluzba-za-izvajanje-kohezijske-politike/#e33081 (prednostna os 1).

Povezava na primerljiv javni razpis iz EKP 2014-2020 (trajanje do pet let, maksimalna višina 6 mio EUR): https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016000600004/javni-razpis-za-rri-v-verigah-in-mrezah-vrednosti-ob-121016.

Investicija: Sofinanciranje projektov spodbujanja mobilnosti raziskovalcev (17,22 mio EUR brez DDV)

Vrednost FTE za posameznega raziskovalca na leto znaša 84.000 EUR, podprlo se bo 88 raziskovalcev. Vrednost stroška mobilnosti ali reintegracije enega raziskovalca izhaja iz metodologije oziroma višin standardnih stroškov na enoto v okviru programa Obzorje 2020 (Marie Skłodowska Curie; https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/guides_for_applicants/h2020-guide-appl-msca-if-2018-20_en.pdf (str. 21). Financirane bodo mobilnost in reintegracijske aktivnosti za tiste raziskovalce, katerih projekti so bili sicer pozitivno ocenjeni (okvirno 52 raziskovalcev, največ tri leta), vendar niso bili izbrani v okviru javnih razpisov programa Obzorje Evropa (v okviru MSCA) ter reintegracijske aktivnosti (okvirno 36 raziskovalcev, največ dve leti) za tiste raziskovalce, katerih projekti so bili sicer izbrani in so prejeli sredstva za mobilnost v okviru javnih razpisov programa Obzorje Evropa, pri čemer se jim bo s ciljem dolgoročnejšega in stabilnega izvajanja raziskovalnih aktivnosti v Sloveniji po zaključku mobilnosti financiralo še reintegracijske aktivnosti za vrnitev nazaj na slovenske raziskovalne institucije.

Maksimalno na mesečni ravni na raziskovalca in inštitucijo pripada okvirno 7.430 EUR, pri čemer se nekateri zneski prilagodijo glede na državo, nekateri pa izplačajo le, če so izpolnjeni pogoji (dodatek za družino). Na letni ravni FTE znaša povprečno 84.000 EUR, kar je tudi osnova za izračune. Pri tem je treba upoštevati, da se bo v letu 2026 financiralo le šest mesecev mobilnosti in/ali reintegracije.

Investicija: Spodbujanje podjetniških RRI vlaganj na lestvici TRL 6-8 raziskovalno razvojnih projektov 2022-2026 (45 mio EUR brez DDV)

Načrtovana vrednost programa izhaja iz izkušenj preteklih primerljivih RRI programov TRL 6-8, ki so se financirali iz sredstev EKP 2014-2020. Financiranje projektov bo potekalo v skladu s pravili EU in državnih pomoči za raziskave in razvoj ter investicije ob upoštevanju velikosti podjetij prijaviteljev in partnerjev na projektih. Večji del raziskovalno-razvojnih projektov bo predstavljal zasebni vložek gospodarstva v raziskave in razvoj. Sofinancirani bodo upravičeni stroški raziskovalno-razvojnih projektov, ki so se financirali tudi iz sredstev EKP 2014-2020:

- stroški osebja (raziskovalci, strokovni in tehnični sodelavci po Standardni lestvici stroška na enoto (Smernice o poenostavljenih možnostih obračunavanja stroškov za evropske strukturne in investicijske sklade (skladi ESI), Uredba o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti, financirane iz Proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 103/11, 56/12, 15/14 in 103/15), izračun cene ekvivalenta polne zaposlitve Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije;
- stroški storitev zunanjih izvajalcev;
- investicije v neopredmetena sredstva (stroški znanja in patentov);
- stroški nakupa in/ali amortizacije raziskovalno-razvojne opreme;
- posredni stroški v okviru dodatnih režijskih stroškov in drugih stroškov poslovanja, vključno s stroški materiala, zalog in podobnih izdelkov, ki so nastali kot posledica izvajanja RRI projekta v višini do 15 % upravičenih neposrednih stroškov plač in povračil v zvezi z delom za osebje.

Pri oceni izračuna višine sofinanciranih upravičenih stroškov smo izhajali iz preteklih primerljivih javnih razpisov (podobni pogoji in merila, istovrstni stroški, interes podjetij in konzorcijev podjetij in raziskovalnih organizacij) in ob upoštevanju zaključenih projektov. Financirana vrednost projektov je v povprečju znašala 380.000 EUR na projekt; projekti so se prav tako izvajali dve do tri leta.

Financiralo se bo okvirno 95 raziskovalno razvojnih projektov v podjetjih, ki bodo trajali od enega do treh let (določena bo zgornja meja 500.000 EUR/projekt). Razpis bo objavljen v letu 2022, odpiranja bodo vsako leto do leta 2024. Projekti se bodo izvajali v obdobju 2023-2026. Pri načrtovanju števila sofinanciranih projektov smo izhajali iz dosedanjih izkušenj, ter zgodovinskih podatkov javnih razpisov Spodbude za raziskovalno razvojne projekte 1 in 2 https://eu-skladi.si/sl/razpisi/komu-so-namenjena-sredstva/javni-razpis-za-spodbude-za-raziskovalno-razvojne-projekte-2, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGRT/Dokumenti/Javni-razpisi/2019/RRI2/Javni-razpis-sprememba-2_8_2019.pdf, ki sta bila izvedena in sofinancirana iz sredstev evropske kohezijske politike 2014-2020. Pri izvedenih primerljivih javnih razpisih DDV ni bil upravičen strošek.

Investicija: Spodbujanje investicij v RRI demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj v RRI 2023-2026 (30 mio EUR brez DDV)

Načrtovana vrednost programa izhaja iz izkušenj preteklih primerljivih raziskovalno-razvojnih programov z investicijami v postavitev demonstracije RRI rešitve, ki so se financirali iz sredstev EKP 2014-2020. Sofinanciranje projektov bo potekalo v skladu s pravili EU in državnih pomoči za raziskave in razvoj ter investicije ob upoštevanju velikosti podjetij prijaviteljev in partnerjev na projektih. Večji del raziskovalno-razvojnih projektov bo predstavljal zasebni vložek gospodarstva v raziskave in razvoj. Sofinanciralo se bo enake upravičene stroške kot pri prejšnji investiciji.

Izračun je narejen na podlagi preteklih dveh primerljivih javnih razpisov (podobni pogoji in merila, istovrstni stroški, interes podjetij in konzorcijev podjetij in raziskovalnih organizacij) in ob upoštevanju zaključenih projektov. Sofinancirana vrednost projektov je v povprečju znašala 820.000 EUR na projekt; projekti so se prav tako izvajali do tri leta. Sofinanciralo se bo okvirno 30 raziskovalno razvojnih in demonstracijskih projektov v podjetjih, ki bodo trajali 1-3 leta (do 1.000.000 EUR/projekt). Razpis bo objavljen 2023, odpiranja bodo vsako leto do leta 2024. Projekti se bodo izvajali v obdobju 2023-2026. Pri načrtovanju števila sofinanciranih projektov smo izhajali iz dosedanjih izkušenj ter zgodovinskih podatkov javnih razpisov Javni razpis pilotni/demonstracijski projekti – 1. sklop: pretvorba, distribucija in upravljanje energije https://www.spiritslovenia.si/razpis/271 in Javni razpis DEMO PILOTI II 2018

https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/javni-razpis-demo-piloti-ii-2018/ , ki sta bila izvedena in sofinancirana iz sredstev evropske kohezijske politike 2014-2020. Pri izvedenih primerljivih javnih razpisih DDV ni bil upravičen strošek.

Investicija: Vzpostavitev Nacionalnega inštituta za hrano kot osrednjega stebra inovacijskega ekosistema v verigah preskrbe s hrano (5,3 mio EUR brez DDV)

Bistveni del investicije se nanaša na ureditev objekta in nakup pripadajoče opreme, IKT in splošne stroške (vlaganja v opredmetena in neopredmetena sredstva), ta del skupaj znaša 5,25 mio EUR. V ureditev objekta je vključen nov razvojno-tehnološki laboratorij, kar vključuje popolno opremljen, moderen laboratorij za razvoj novih izdelkov in tehnologij, pilotne naprave za izvajanje različnih tehnoloških postopkov, laboratorijsko opremo, opremo za testiranje in razvoj embalažnih materialov, testiranje roka obstojnosti živil itd. V ureditev objekta so vključeni tudi spremljajoči prostori (adaptacija, upravni prostori, sejne sobe, predavalnica). Približno tretjina sredstev bo namenjena adaptaciji prostorov in dogradnji, preostali dve tretjini pa opremi prostorov in laboratorijev.

Objekt sicer že stoji, potrebna bo zgolj adaptacija , ki jo bo izvedel na javnem natečaju izbran najbolj ugoden ponudnik (z vidika ustreznosti prostorov, lokacije in potrebnih finančnih sredstev za adaptacijo). Zato lokacija še ni znana in je načrt NIH v konceptualni fazi.

Ocena stroškov temelji na poizvedbah kmetijskega ministrstva neposredno pri živilsko-predelovalnih podjetjih, na oceni stroškov, ki jo je na prošnjo kmetijskega ministrstva pripravila Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani ter glede na pregled potencialno primerljivih investicij, ki bi lahko vsaj v določenem delu služile kot referenca, kot je investicija v ureditev Biotehnološkega stičišča Nacionalnega inštituta za biologijo (https://www.nib.si/bts-nib
(informacija o vrednosti investicije in velikosti objekta), portal javnih naročil: https://www.enarocanje.si/Obrazci/?id_obrazec=382499, dostop do projektne dokumentacije za konkretni primer Inštituta za biologijo: https://community.vortal.biz/ PRODPublic/Tendering/OpportunityDetail/ Index?noticeUID=PT1.NTC.1397147&From NextVision=true?SkinName=sprocurement&currentLanguage=sl.

Ureditev objekta Biotehnološkega stičišča Inštituta za biologijo z neto tlorisno površino 6.560 m^2 je trenutno ocenjena na 20,7 mio EUR (z DDV, v tekočih cenah). Glede na javno dostopno oceno znaša strošek ureditve objekta 3.167 EUR/m^2 (20.777.441 EUR/6.560 m^2 = 3.167 EUR/ m^2). V okviru načrtovane investicije v Nacionalni inštitut za hrano je načrtovana ureditev objekta s tlorisno površino 2.200 m^2. Glede na osnutek projektantskega predračuna, ki ga je predložila Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, je strošek investicije v Nacionalni inštitut za hrano ocenjen na 6,3 mio EUR (2.351 EUR/m^2 brez DDV oziroma 2.869 EUR/m^2 z DDV). V oceni stroškov gradnje je bila upoštevana zahtevnost objekta – digestoriji, laminariji, keramični pulti, prezračevanje, centralni razvod tehničnih plinov itd. Spremljajoči splošni stroški za ureditev takšnega objekta okvirno znašajo še dodatnih 300.000 EUR (DIP, projektna dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja, gradbeni nadzor ter plačilo komunalnega prispevka).

Investicija vključuje stroške ekspertne pomoči zunanjih strokovnjakov v zvezi z vzpostavitvijo pravno-organizacijskega in vsebinskega okvira za vzpostavitev in delovanje Nacionalnega instituta za hrano (približno 50.000 EUR, predračun stroška storitve je narejen glede na odvetniško tarifo: http://www.odv-zb.si/upload/Predpisi/doc05908220150112093911.pdf, podrobnejši prikaz izračuna je v prilogi).

Bistveni del te investicije se nanaša na ureditev objekta in nakup pripadajoče opreme, IKT in splošne stroške (vlaganja v opredmetena in neopredmetena sredstva), ta del skupaj znaša 5,25 mio EUR. V novem objektu bo na voljo več razvojno-tehnoloških laboratorijev, namenjenih za razvoj novih izdelkov in tehnologij, kontrolo kakovosti, senzorični laboratorij, metabolomski laboratorij ter pilotne linije. Razvojno-tehnološki laboratorij je tako popolnoma opremljen moderen laboratorij za razvoj novih izdelkov in tehnologij, ki vključuje pilotne naprave za izvajanje različnih tehnoloških postopkov, laboratorijsko opremo, opremo za testiranje in razvoj embalažnih materialov, testiranje roka obstojnosti živil itd. V ureditev objekta so vključeni tudi spremljajoči prostori (adaptacija, upravni prostori, sejne sobe, predavalnica). Približno tretjina sredstev bo namenjena adaptaciji prostorov in dogradnji, preostali dve tretjini pa opremi prostorov in laboratorijev. Objekt sicer že stoji, potrebna bo zgolj adaptacija, ki jo bo izvedel na javnem natečaju izbran najbolj ugoden ponudnik (z vidika ustreznosti prostorov, lokacije

in potrebnih finančnih sredstev za adaptacijo). Zato lokacija še ni znana in je načrt NIH v konceptualni fazi.

Ocena stroškov temelji na poizvedbah kmetijskega ministrstva neposredno pri živilsko-predelovalnih podjetjih, na oceni stroškov, ki jo je na prošnjo kmetijskega ministrstva pripravila Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani ter na pregledu potencialno primerljivih investicij, ki bi lahko vsaj v določenem delu služile kot referenca, kot je npr. investicija v ureditev Biotehnološkega stičišča Nacionalnega inštituta za biologijo (https://www.nib.si/bts-nib (informacija o vrednosti investicije in velikosti objekta), portal javnih naročil: https://www.enarocanje.si/Obrazci/?id_obrazec=382499, dostop do projektne dokumentacije za konkretni primer Inštituta za biologijo: https://community.vortal.biz/PRODPublic/Tendering/OpportunityDetail/Index?noticeUID=PT1.NTC.1397147&FromNextVision=true?SkinName=sprocurement&currentLanguage=sl).

Strošek konkretne načrtovane investicije ureditve objekta Biotehnološkega stičišča Nacionalnega inštituta za biologijo po javno dostopnih podatkih znaša 20,7 mio EUR z DDV (v tekočih cenah) za objekt neto tlorisne površine 6.560 m2, kar znaša 3.167 EUR/m^2 z DDV (20.777.441 EUR/6.560 m^2 = 3.167 EUR/m^2) oziroma 2.596 EUR/m^2 brez DDV. V okviru načrtovane investicije v Nacionalni inštitut za hrano je načrtovana ureditev objekta s tlorisno površino 2.200 m^2. Glede na osnutek projektantskega predračuna, ki ga je predložila Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, je načrtovani objekt Nacionalnega inštituta za hrano ocenjen na 6,3 mio EUR (z vključenim DDV) oziroma 5,2 mio EUR brez vključenega DDV, kar znaša 2.869 EUR/m^2 z DDV oziroma 2.351 EUR/m^2 brez vključenega DDV. Okvirno se torej vrednosti tega projekta na primerljivo enoto mere (strošek na m^2 neto tlorisne površine objekta) gibljejo znotraj referenčnih vrednosti in odražajo cene na trgu. V oceni stroškov gradnje je bila upoštevana tudi zahtevnost objekta – digestoriji, laminariji, keramični pulti, prezračevanje, centralni razvod tehničnih plinov itd. Spremljajoči splošni stroški za ureditev takšnega objekta okvirno znašajo še dodatnih 300.000 EUR (DIP, projektna dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja, gradbeni nadzor ter plačilo komunalnega prispevka).

3.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.2. KOMPONENTA 2: Dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje (C3 K2)

3.2.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: produktivnost in konkurenčnost

Cilj: produktivnejše gospodarstvo za digitalni in zeleni prehod

V dokumentu Evropske komisije Identifying Europe's Recovery Needs, SWD(2020) 98 final/2 z dne 27. 5. 2020 so navedene potrebe po investicijah in financiranju. Razdeljene so na:

- potrebe po izboljšanju lastniškega kapitala v podjetjih,
- potrebe po investicijah, ki so razdeljene na tri sklope:
  - osnovne makroekonomske investicijske vrzeli kot posledica krize,
  - dodatne investicijske potrebe, ki jih je povzročila kriza (npr. zaradi odvisnost od verig dobaviteljev),
  - investicijske potrebe, ki niso odvisne od krize, temveč so pogojene s strukturno spremembo v smeri zelene tranzicije in digitalne preobrazbe.

Predvidene reforme:
temeljna predpostavka za večjo poslovno aktivnost, rast, konkurenčnost in produktivnost podjetij je usklajen podjetniški in inovativni ekosistem na horizontalnih področjih (zakonodaja, infrastruktura, storitve in finance). Izboljšano poslovno okolje za podjetja bo zagotovljeno s spremembami zakonodaje na področju odprave administrativnih ovir (debirokratizacija) ter na področju ustvarjanja dodatnih sistemskih pogojev za rast investicij (prenova sistema javnega naročanja, prenova gradbene in prostorske zakonodaje), kar zajema komponenta Učinkovite javne institucije. V izogib podvajanju se glede tega v celoti nanašamo na reformo A in C komponente Učinkovite javne institucije.

Reformi predmetne komponente:

- Krepitev kapitalskih trgov
- Produktivnejše gospodarstvo za digitalni in zeleni prehod

Investicije:

- Subvencije v podporo investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje in nastajanje delovnih mest
- Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture

Ocena stroškov:
stroške na ravni reforme predmetne komponente bo krila država, brez financiranja iz Sklada za obnovo in odpornost. Reformo bo izvedlo ministrstvo, pristojno za finance (reforma A) in ministrstvo, pristojno za gospodarski razvoj in tehnologijo (reforma B). Stroški, ki jih za izvedbo investicij v okviru reforme B krije Sklad za obnovo in odpornost, predvidoma znašajo 157,5 mio EUR nepovratnih sredstev.

Evropska komisija v priporočilih Sloveniji (CSR) v zadnjih nekaj letih priporoča dvig produktivnosti gospodarstva, kar bo ob ustreznih spremembah sistemskega in podpornega okolja vodilo v povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva na mednarodnih trgih.

CSR 2019:
Podpira naj se razvoj trgov lastniških vrednostnih papirjev. Izboljša naj se poslovno okolje z zmanjšanjem regulativnih omejitev in upravnega bremena. Izboljšati je treba konkurenco, profesionalizacijo in neodvisen nadzor na področju javnih naročil. Izvede naj se privatizacija v skladu z obstoječimi načrti.

CSR 2020:
Slovenija naj nadaljuje s hitrim izvajanjem ukrepov za zagotavljanje likvidnosti in financiranja podjetjem in gospodinjstvom ter zmanjšanje upravnega bremena. Prednost bi bilo treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Pri tem bi morale biti v ospredju naložbe v zeleni in digitalni prehod, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G. Slovenija naj tudi spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.

3.2.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Pri zadnjem merjenju Evropskega inovacijskega indeksa je Slovenija dosegla najslabši rezultat glede na povprečje EU pri komponenti financiranje in podpora, kjer izstopajo nizke vrednosti za rizični (tvegani) kapital, ter pri učinkih na prodajo, še posebej nizek je odstotek na znanju temelječih storitev v izvozu storitev. V Sloveniji kapitalski trgi niso dovolj razviti in je potreben boljši dostop do alternativnih virov financiranja, vključno z lastniškimi finančnimi instrumenti (npr. semenski kapital, tvegani kapital). Zagotoviti je treba primeren nadaljnji razvoj inovativnih visokotehnoloških poslovnih modelov, tako da se ne bi oviralo razvoja novih tehnologij. Po podatkih Evropskega inovacijskega indeksa so države, ki so dosegle največje premike na lestvici inovativnosti, dosegle največji napredek na področju širokopasovnih povezav in investicij, in sicer tudi na račun povečanja financiranja investicij s tveganim kapitalom. Ravno v vidiku deleža investicij tveganega kapitala v BDP Slovenija v celotnem obdobju merjenja beleži največji zaostanek za povprečjem EU (2,7 %, vir.: EII 2020). Slovenski kapitalski trg se opazno zmanjšuje in izgublja sposobnost financiranja gospodarstva. Večina prihrankov gospodinjstev je še vedno v obliki bančnih depozitov, prav tako ni večjega vlaganja institucionalnih (tujih in domačih) vlagateljev na kapitalskem trgu, kar nima pozitivnega vpliva ne na sam razvoj slovenskega trga kapitala ne na davčne prihodke iz tega naslova. Tudi 2020 SBA Factsheet ugotavlja, da v Sloveniji ni dovolj razvito alternativno financiranje, vključno z lastniškim financiranjem.

Na področju internacionalizacije ostaja Slovenija kljub relativno hitri rasti prilivov neposrednih tujih investicij (v nadaljevanju: NTI) med državami EU z najnižjim deležem stanja vhodnih NTI v BDP. Čeprav se je delež vhodnih NTI v primerjavi z BDP do leta 2019 povečal na 33,6 % BDP, kar je kar za 10,9 odstotne točke več glede na stanje ob začetku krize (2008), je Slovenija po tem kazalniku še vedno zaostajala za drugimi novimi državami članicami EU. V obdobju 2009–2018 je sicer med vsemi novimi članicami zabeležila najvišje povečanje deleža stanja vhodnih NTI v BDP. Stanje NTI v deležu BDP je v primerjavi z ostalimi državami EU sorazmerno nizko (povprečje v EU je okvirno 50 %, medtem ko ta delež v Sloveniji znaša okrog 32 %).

Slovenija bo obrnila negativni trend gospodarske rasti in spodbudila ne le javne investicije, temveč predvsem podjetniške investicije, ki poleg raziskav in razvoja ter inovacijske aktivnosti prispevajo k spremembi tehnološke zahtevnosti produktov in storitev ter z zelenim prehodom k ustvarjanju višje nove dodane vrednosti.

Investicijska aktivnost podjetij je še vedno pod ravnjo, doseženo pred gospodarsko krizo po letu 2008, kar kaže na potrebo po močnem spodbujanju investicij. V obdobju 2008–2017 je bila vrednost investicij v osnovna sredstva najvišja v letu 2008, ko je znašala 6.731 milijonov EUR, najnižja pa v letu 2011 z 4.302 milijona EUR. Leta 2017 je znašala nekaj manj kot 5 milijard EUR, kar je bilo še vedno za več kot četrtino (26 %) manj kot v letu 2008. Še vedno so prisotne ogromne regionalne razlike v deležu investicij v opredmetena osnovna sredstva. Podatki za leto 2019 namreč kažejo, da je skoraj polovica vseh investicij zgolj v Osrednjeslovenski regiji, sledita Gorenjska z 10,5 % ter Podravska z 8,4 %, kar priča o veliki neuravnoteženosti po regijah in težnji po centralizaciji. Še večji izziv pa predstavlja zagotavljanje investicijske podpore hitrorastočim podjetjem. Povprečna neto dodana vrednost na zaposlenega v Sloveniji je v letu 2019 znašala 46.752 EUR/zaposlenega in še vedno zaostaja za evropskim povprečjem.

Prenizka konkurenčnost in zelena produktivnost slovenskega gospodarstva

Stopnja investiranja (razmerje med bruto investicijami v osnovna sredstva in bruto dodano vrednostjo) se v letu 2019 glede na leto 2018 skoraj ni spremenila, z 21,4 odstotki ješe vedno zaostajala za povprečno investicijsko aktivnostjo v EU-28 (2019: 24,3 %) in v evrskem območju (2019: 24,8 %). *Vir: Objava Statističnega urada RS o stopnji bruto investiranja v Sloveniji in EU-28/območju evra*

Stopnja bruto investiranja nefinančnih družb, Slovenija, EU-28, Evro območje, 2005-2019

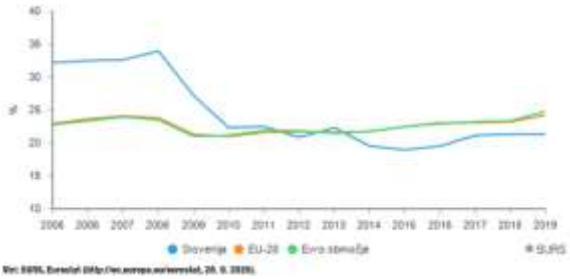

Iz Poročila o razvoju Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju: UMAR) izhaja, da Slovenija glede produktivnosti še precej zaostaja za povprečjem EU. Raven produktivnosti v Sloveniji je leta 2018 znašala 82 % povprečja EU, v letu 2008 pa 83 % povprečja EU. Povprečna letna rast produktivnosti je v obdobju 1996-2008 znašala 3,5 %, nato se je v obdobju 2009-2018 upočasnila na 0,5 % oziroma na 1,2 % v obdobju gospodarskega vzpona v letih 2014-2019. UMAR je posebej izpostavil, da so v ozadju skromne rasti produktivnosti po gospodarski in finančni krizi poleg strukturnih razlogov predvsem razmeroma nizke investicije. To pomeni, da je za povečanje produktivnosti v Republiki Sloveniji spodbujanje investicij ključnega pomena.

Nezadostne stopnje investicij v slovenskih podjetjih (nizki deleži, ki ne zadoščajo oziroma ne omogočajo konkurenčnega preboja podjetij in pomenijo zaostanek za ravnjo investicij iz leta 2008) posledično prispevajo k nižji konkurenčnosti in nižji dodani vrednosti na zaposlenega.

V deležu investicij med regijami obstajajo ogromne razlike. Dodatno pa Umarjeva študija Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021-2027 izpostavlja razvojne izzive obmejnih problemskih območij (v nadaljevanju: OPO). Gospodarski kazalniki na OPO so pretežno slabši od slovenskega povprečja. V obdobju 2009-2019 se je število delovnih mest zmanjšalo za 3,8 %, medtem ko je v istem obdobju v notranjosti Slovenije poraslo za 5,8 % (v celotni Sloveniji za 4,2 %). Stopnja registrirane brezposelnosti je presegala slovensko povprečje, v letu 2018 je na OPO delovala dobra desetina slovenskih gospodarskih družb, v katerih je bila zaposlena tudi dobra desetina delavcev. Ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega je bila v 2018 za okoli 15 % nižja kot v notranjosti Slovenije oziroma od slovenskega povprečja; plače na zaposlenega so bile ravno tako za okoli 10 % nižje od slovenskega povprečja. V CSR 2019 EK priporoča Sloveniji, da pri ekonomski politiki v zvezi z investicijami upošteva regionalne razlike.

Tržna nepopolnost na področju visoko produktivnih investicij podjetij za zeleni in digitalni prehod

V Sloveniji so še vedno ključni vir financiranja bančni krediti, vendar pa je dostop do kreditov glede na poročilo Svetovne banke Doing Business 2020 otežen, sploh v času krize.

V dokumentu Reviving and Restructuring the Corporate Sector Post-Covid (Group of Thirty, december 2020) se tržni neuspeh navezuje na primere, ko mehanizmi zasebnega sektorja niso bili primerni za učinkovito reševanje problemov. V idealnem primeru bi trgi zagotavljali lastniški kapital brez vladnega posredovanja; kjer zasebni trgi ne mobilizirajo reševalnega kapitala pod sprejemljivimi pogoji, je potrebno vladno ukrepanje. Tržni neuspehi, ki jih vladni ukrepi lahko naslovijo, vključujejo:

- splošen neuspeh finančnih trgov pri lajšanju kapitalskih naložb za MSP;
- velika mera negotovosti;
- nezadostne informacije o podjetjih;
- neizkušeni pogajalci ali pomisleki zaradi neupravičenega vpliva vlagateljev.

Za uspešno doseganje ciljev energetske in podnebne politike skladno z NEPN znaša skupna ocena potrebnih investicij v obdobju 2021-2030 skoraj 22 mrd EUR, kar je za 22 % oziroma skoraj 4 mrd EUR več kot v scenariju z obstoječimi ukrepi. Skupni obseg potrebnih spodbud za doseganje ciljev OVE in URE (brez prometa, dodatnih sredstev za raziskave in inovacije ter distribucijsko omrežje) pa znaša za obdobje 2021–2030 skoraj 2,5 mrd EUR oziroma letno med 200 in 250 mio EUR, od tega bi bilo treba za spodbude na področju industrije nameniti okrog 0,4 mrd EUR za celotno obdobje 2021-2030. Analiza v NEPN je pri tem pokazala, da so za zapolnitev vrzeli ključni tudi javnofinančni viri.

Po podatkih Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe za leto 2020 predstavlja uvajanje digitalizacije, digitalne transformacije v podjetjih, zlasti v MSP, ki nimajo zmogljivosti in virov, izziv za Slovenijo.

Gospodarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju: GZS) je v marcu 2021 pripravila analizo potenciala na področju investicij z naslovom Investicijske platforme 5.0 (v nadaljevanju: IP 5.0), katere najpomembnejši cilj je bil zbrati in obdelati podatke glede bodočih investicijskih namer slovenskega gospodarstva v naslednjih letih. GZS je v obdobju september 2020–marec 2021 v analizo zajela 200 podjetij (vključena podjetja niso nujno člani GZS), ki so uvrščena med 500 največjih investitorjev v Sloveniji, in so v IP 5.0 vključili 331 projektov, pri čemer so vključene samo investicije nad 500.000 EUR.

GZS na podlagi analize odgovorov vpogloblјeno anketo vključenih investicij v IP 5.0 ugotavlja, da želi zasebni sektor v naslednjih letih izvesti za okoli 2,8 mrd EUR projektov, od katerih so lahko do 2023 zaključeni projekti v vrednosti 2 mrd EUR. Zato je pomembno, da država prek MGRT, SPIRIT ter Slovenskega podjetniškega sklada in SID banke in po potrebi prek izvajanja dodatnih shem s poslovnimi bankami oblikuje ustrezen nabor instrumentov, ki bo podprl ta vlaganja oziroma jih pospešil, s čimer bo Slovenija hitreje nadoknadila izgubljeno dodano vrednost v 2020. Po opravljeni analizi so na GZS ugotovili, da investitorji veliko raje uporabijo nepovratna sredstva in (zasebni lastni) lastniški kapital za financiranje investicij, manj pa dolžniško financiranje, v kolikor slednje ni odobreno pod dovolj ugodnimi pogoji (poleg obrestne mere je ključno tudi ugodno zavarovanje, ugodne ročnosti, moratoriji).

Struktura po namenih investicij v IP 5.0 izraža namere investitorjev, da bodo prednostno vlagali v trajni in zeleni prehod (36 %) in digitalno transformacijo (14 %). Kar 38 % investitorjev namerava vlagati v opredmetena osnovna sredstva, ki vključujejo vlaganja v stroje in opremo, zgradbe in druga sredstva, kar pa pogosto vključuje tudi sredstva, povezana z digitalizacijo in zelenim prehodom. Kar 88 % investicij bo prinašalo višjo dodano vrednost, hkrati pa je pomemben cilj ustvarjanje novih delovnih mest ali ohranitev obstoječih.

Pomanjkanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture za krepitev podjetniških, lokalnih in čezmejnih verig vrednosti in pomanjkanje učinkovitega upravljanja podpornega okolja na lokalni ravni

Po podatkih študije Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije je v Sloveniji skupaj 653 poslovnih con; v obdobju 2007-2013 in 2014-2020 je MGRT z EU sredstvi podprl skupaj 94 operacij izgradnje oziroma širitve poslovnih con oziroma 14,4 %. Od skupaj 94 podprtih operacij je kar 28 operacij takih, kjer gre za izgradnjo in širitev poslovne cone (14 poslovnih con je pridobilo EU sredstva za izgradnjo in širitev). S tem povezane težave obsegajo številčnost poslovnih con, njihovo majhnost, nepovezanost med conami, premajhno poznanost in posledično nizko privlačnost za morebitne tuje investitorje. Navedena študija je tudi predlagala, da bi na državni ravni imeli zgolj eno do dve mednarodno konkurenčni poslovni coni (npr. v primerjavi s sosednjima državama Avstrijo in Hrvaško) in po eno večjo poslovno cono na regijo. Gospodarska struktura poslovnih con je različna, ponekod precej heterogena, drugje pa precej specializirana, npr. na Gorenjskem (Kranj) so podjetja v poslovnih conah izrazito usmerjena v področje IKT, na zahodu, v goriški regiji (Ajdovščina) podjetja zaznamuje izrazita usmerjenost v področji letalske industrije in biotehnologije, na vzhodu (Maribor) pa v avtomobilsko industrijo. Poglavitni namen je s pomočjo sredstev SOO spodbujati nadaljnjo specializacijo ekonomsko poslovne infrastrukture in oblikovati ekosisteme, ki bodo prispevali k povečevanju produktivnosti, konkurenčnosti in zelenemu ter digitalnemu prehodu. Poudarek bo na širitvi obstoječih poslovnih con, ki imajo primerjalne in konkurenčne prednosti; vzpostavitev novih poslovnih con bo omogočena tam, kjer bo izkazan poslovni interes oziroma kjer bo tovrstna investicija v poslovno inovacijsko infrastrukturo omogočila pogoje za nove, večje domače, predvsem pa tuje investitorje.

Po nedavnih ugotovitvah je enotno upravljanje poslovnih con vzpostavljeno zgolj v redkih primerih (skupno trženje, upravljanje komunalnih storitev,…). To velja za cone Tezno in Komenda, deloma cone Dolenja vas, SIOC Murska Sobota in Logatec, kjer so zelo aktivne občine. Le v Pomurju so občine pri privabljanju NTI sodelovale z regionalno razvojna agencijo. Podoben okvir sodelovanja je vzpostavljen v Beli krajini (RIC Bela krajina). Posledično analizirane cone niso imele strategije razvoja in upravljanja posamezne poslovne cone. Med conami v isti občini/regiji tudi ni bilo zaznati sodelovanja (Črnomelj, Maribor, Drnovo, Jesenice). Nekatere občine so imele slab pregled nad stanjem v njihovih conah, saj niso poznale stanja v posamezni poslovni con oziroma v območju za obrtno-industrijsko dejavnost.

Z izboljšanim upravljanjem tovrstnih poslovno-inovacijskih ekosistemov oziroma poslovnih con bomo dosegli boljšo zasedenost poslovnih con (nekatere delujejo zelo dobro in so tudi dobro zasedene), povezali oziroma izboljšali sodelovanje med manjšimi, razpršenimi ponudniki, izboljšali ponudbo storitev podjetjem v coni, povečali prepoznavnost in privlačnost tako za domače kot tuje investitorje ter s tem spodbudili pritok tujih neposrednih investicij, ki jih v Sloveniji primanjkuje. Tuji investitorji namreč želijo jasen pregled ponudbe, možnosti sodelovanja in investiranja, izboljšano upravljanje poslovnih con pa bo povečalo njihovo privlačnost. Podjetja, ki že delujejo v teh conah, se bo spodbujalo k medsebojnemu sodelovanju v smislu večje učinkovitosti in izkoriščenosti prostora, zmanjševanja odpadkov, večje energetske in snovne učinkovitosti itd., kar bo prispevalo h krožnemu gospodarstvu. V Sloveniji imamo nekaj primerov upravljanja poslovnih con, ki pa se glede na njihove značilnosti razlikujejo, zato je osnovni namen oblikovati pilotne modele upravljanja glede na njihove značilnosti in jih nato vpeljati v druge, po strukturi in načinu delovanja drugačne, poslovne cone. Zaradi njihove heterogenosti se bomo izogibali principu »one size fits all«, vendar hkrati tudi omejili število modelov upravljanja, da bi zagotovili jasnost, preglednost in čim večjo učinkovitost teh modelov.

Cilji

1. Cilji komponente so povezani tudi z reformami v okviru komponente Učinkovite javne institucije, in sicer zagotoviti prijaznejše poslovno okolje za podjetja, predvsem z razbremenitvijo administrativnih bremen.
2. Strukturna transformacija investicijskih odločitev podjetij z odmikom od manj produktivnih investicij h krepitvi najnaprednejših visokoproduktivnih zelenih in digitalnih modelov in investicij za dolgoročni razvoj in konkurenčnost slovenskega in evropskega gospodarstva.
3. Generiranje za najmanj 1,3 mrd EUR visokoproduktivnih trajnostno naravnanih investicij v podjetjih (z nepovratnimi in povratnimi sredstvi), ki prispevajo k ciljem NEPN in večji digitalizaciji in botrujejo višji dodani vrednosti in krepitvi (globalnih) verig vrednosti.
4. Transformacija podpornega okolja v smeri zagotovitve inovativne infrastrukture, pilotnega modela upravljanja le-te v smeri doseganja ciljev večje produktivnosti, konkurenčnosti, krepitve lokalnih verig vrednosti ter zelenega in digitalnega prehoda.
5. Krepitev alternativnih, nebančnih virov financiranja gospodarstva in povečanje obsega kapitalskih vlaganj pravnih in fizičnih oseb v podjetja.

Reforma A: Krepitev kapitalskih trgov

Z reformo A bomo na podlagi EU projekta Krepitev segmenta alternativnih investicijskih skladov (AIS) pripravili nov Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov, ki bo jasno definiral oblike AIS (alternativni vzajemni sklad, specialna komanditna družba in investicijska družba s stalnim kapitalom), s čimer se bo povečala pravna varnost tako ponudnikov kot tudi vlagateljev v AIS. V nadaljevanju pa bomo na podlagi EU projekta Krepitev in razvoj kapitalskega trga v Sloveniji in zbranih priporočil pripravili razvojno strategijo za slovenski trg kapitala. Oblikovana bo tudi enotna spletna točka o kapitalskih trgih. Z reformo bo okrepljen sistem kapitalskih trgov, kar bo pripomoglo k okrevanju in zagonu gospodarstva in posledično k višji produktivnosti.

Reforma B: Produktivnejše gospodarstvo za digitalni in zeleni prehod

Zagotovili bomo spremembo zakonodaje s področja spodbujanja domačih in tujih investicij podjetij (Zakon o spodbujanju investicij - ZSInv ter posledično tudi podzakonski akt, ki bo podrobneje določil način ugotavljanja izpolnjevanja pogojev in meril za dodelitev investicijskih spodbud – uredba), ki bo investicijske državne spodbude za podjetja osredotočila na doseganje višje dodane vrednosti na zaposlenega, pri čemer poudarek ne bo več na ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest, temveč na spodbujanju kapitalno intenzivnih investicij, to pomeni investicije v naprednejšo tehnologijo in v

avtomatizacijo poslovnih procesov, kar bo dolgoročno omogočilo večjo produktivnost podjetij, boljše okrevanje, odpornost, rast in konkurenčnost gospodarstva. Konkretne spremembe v ZSInv:

- odprava pogoja ustvarjanja in ohranitve delovnih mest za dodelitev spodbude za investicije, katerih vrednosti investicije se gibljejo med 1 mio EUR in 12 mio EUR v predelovalni dejavnosti oziroma med 0,5 mio EUR in 3 mio EUR v storitveni dejavnosti oziroma med 0,5 mio EUR in 2 mio EUR v razvojno-raziskovalni dejavnosti,
- v smeri večjega poudarka na višji produktivnosti bodo spremenjena tudi merila za ocenjevanje investicij, ki bodo v največji možni meri zasledovala cilje zelenega prehoda in bodo podrobneje opredeljena v uredbi.

Finančna podpora bo lahko namenjena tistim investicijam podjetij, ki bodo z doseganjem višje produktivnosti trajnostno naravnane in bodo prispevale k ciljema razogljičenja ter zelenega in digitalnega prehoda.

Obe reformi v okviru te komponente se logično navezujeta tudi na proces reforme in investicije na področju RRI, saj bomo s stimulacijo visokoproduktivnih zelenih in digitalnih investicij podjetij dali priložnost hitrejši komercializaciji raziskovalno-razvojnih idej ter v praksi krepili tehnološki razvoj slovenskih podjetij in skrajšali čas do vstopa produktov in storitev na trg. Prav tako se reforma v okviru te komponente močno navezuje tudi na učinke reforme na področju krožnega, saj se bomo pri pripravi in izvajanju politik ter izvedbenih ukrepov poslužili baze znanja za krepitev trajnostnih, krožnih kompetenc tako na strani države (snovalec ukrepov) kot tudi na strani gospodarstva krepili povezave med krožnimi zagonskimi podjetji ter rigidnejšo industrijo, nadalje pa izrazito spodbujali energetsko učinkovitost, krožno gospodarstvo in rabo slovenskega lesa pri investicijah podjetij. H krepitvi produktivnosti bo posredno prispevala tudi pilotna investicija v obliki hibridnega oblaka ter vzpostavitve digitalne identitete podjetja v okviru komponente Digitalna transformacija gospodarstva, ki bo za podjetja v praksi pomenila enostavnejše in hitrejše postopke na področju razvojnih spodbud.

Ocena vpliva komponente

Zagotovili bomo izboljšave poslovnega okolja, kar bo slovenska podjetja stimuliralo k sprejemanju investicijskih odločitev v smeri naprednejših, vendar dolgoročno perspektivnejših visokotehnoloških zelenih in digitalnih investicij v podjetjih, ki bodo vodile v višjo produktivnost, učinkovitost in konkurenčnost podjetij skladno s Strategijo pametne specializacije. Učinek te reforme je tesno povezan s komponento Učinkovite javne institucije ter z ostalimi relevantnimi komponentami na področju raziskav in razvoja, digitalizacije gospodarstva in krožnega gospodarstva. V praksi bomo dosegli večjo avtomatizacijo, robotizacijo in digitalizacijo poslovnih procesov v gospodarstvu, večji delež zelenih tehnologij, nižjo porabo virov (energije, snovi, surovin, materialov) oziroma ponovno uporabo snovi ter povezovanje gospodarstva za krepitev verig vrednosti. S tem bomo sistemsko spodbujali podjetja, da pri sprejemanju investicijskih odločitev razmišljajo dolgoročno. V obdobju od 2022 in 2026 bomo z državnimi subvencijami v višini 138,5 mio EUR pod okriljem reforme po naši oceni spodbudili za minimalno 0,8 mrd EUR visokokvalitetnih in tudi trajnostno naravnanih investicij, kar bo prispevalo k ustvarjanju večjega izvoza, več visokokvalitetnih produktov in storitev, večjega prometa in dobička podprtih podjetij, višje dodane vrednosti na zaposlenega, spodbujalo večjo vključenost in boljšo vlogo podjetij v verigah vrednosti ter tako prispevalo tudi h krepitvi kakovosti delovnih mest v podprtih podjetjih.

3.2.3. Opis reform in investicij komponente

Glede izzivov, analitike in reform na horizontalnem področju poslovnega okolja za podjetja se v izogib podvajanju na tem mestu v celoti sklicujemo na komponento Učinkovite javne institucije, predvsem na reformi 1 in 3 le-te.

REFORMI:

A. Krepitev kapitalskih trgov

Ključni izzivi in cilji

V Sloveniji so še vedno ključni vir financiranja bančni krediti. Zato CSR izpostavlja pomanjkanje lastniškega in drugih alternativnih virov financiranja, ki bi prav v času med in po gospodarski krizi dodatno pripomogli k okrevanju in zagonu gospodarstva.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Z namenom izboljšati in spodbuditi slovenski kapitalski trg in s tem podjetjem omogočiti boljši dostop do nebančnih oblik financiranja je v okviru izvajanja programa za podporo pri strukturnih reformah potekal EU projekt Krepitev segmenta alternativnih investicijskih skladov (AIS), v okviru katerega so bili v letu 2020 predlagani ukrepi za vzpostavitev konkurenčnega okolja za razvoj segmenta alternativnih skladov zasebnega kapitala in nepremičnin. Na podlagi priporočil je pripravljen predlog novega Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov, ki bo jasno definiral oblike AIS, in sicer po zgledu Luksemburga. Dosedanja zakonska ureditev je zelo odprta in dopušča več možnih oblik AIS, s predlagano spremembo pa bodo možne tri oblike AIS, katerih ureditev bo prilagojena posebnostim posamezne oblike. Na ta način se bo povečala pravna varnost tako ponudnikov kot vlagateljev v AIS. Predlog Zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov bo definiral tri oblike AIS, in sicer alternativni vzajemni sklad, ki je oblikovan kot ločeno premoženje, specialna komanditna družba in investicijska družba s stalnim kapitalom.

Kot nadaljevanje projekta iz leta 2020 trenutno poteka EU projekt Krepitev in razvoj kapitalskega trga v Sloveniji. Izhodiščni cilj tega projekta je prepoznati glavne pomanjkljivosti slovenskega kapitalskega trga in določiti predloge konkretnih ukrepov za njegov razvoj. Na podlagi rezultatov projekta, ki bo predvidoma zaključen julija 2021, bo Ministrstvo za finance z vsemi relevantnimi deležniki preučilo predlagana priporočila v Zaključnem poročilu izvajalcev projekta. Na podlagi izbranih priporočil bo v začetku leta 2022 Ministrstvo za finance pripravilo razvojno strategijo za slovenski trg kapitala. Oblikovana bo tudi enotna spletna točka o kapitalskih trgih. S pripravo strategije se bo stremelo k doseganju naslednjih ciljev: priprava realne strategijo z jasnimi postopki za dosego kratkoročnih in dolgoročnih ciljev razvoja trga kapitala; proučitev prilagoditve davčne zakonodaje, ki bi vlagatelje spodbujala k nalaganju depozitov v investicijske sklade in druge finančne instrumente; prenos evropske zakonodaje, ki je zgolj osnova, na kateri se gradi in krepi zaupanje v finančne storitve; promocija vlaganja v alternativne produkte na trgu kapitala, ki spodbujajo okrevanje gospodarstva; promocija pridobivanja finančnih sredstev na trgu kapitala (zlasti za MSP). To bo vključevalo ukrepe za doseganje aktivnega trga kapitala tudi s pojavljanjem na trgih znotraj evropske kapitalske unije, vzpostavitvijo kontaktnih točk na vseh svetovnih finančnih trgih z namenom povezovanja preko posrednikov, kar dodatno spodbuja digitalizacija, vzpostavitvijo učinkovitega sistema spletnega informiranja o FinTech in drugih inovacijah s področja finančnih storitev in s prilagoditvijo obstoječih ukrepov, za katere se je v praksi izkazalo, da ne delujejo.

Reforma bo sledila pravnemu okviru EU in priporočilom na področju kapitalskih trgov.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reformo bo izvajalo Ministrstvo za finance, ki ima za izvedbo reforme zagotovljene zadostne kapacitete. Stroški za izvedbo reforme niso predvideni.

Časovnica

Izvajanje reforme bo potekalo v obdobju med Q2 2021 in Q2 2022.

Ciljne skupine

Podjetja in fizične osebe.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire za dosego ciljev so zastoji v sprejemu zakonodaje. Za obvladovanje tveganj si bomo prizadevali za vključujoč in proaktiven pristop z vsemi relevantnimi deležniki, za načrtovanje in spremljanje aktivnosti in sodelovanje z inštitucijami.

B. Produktivnejše gospodarstvo za digitalni in zeleni prehod

Ključni izzivi in cilji

Slovensko gospodarstvo je izrazito izvozno usmerjeno, saj delež izvoza v BDP znaša 85 %. Velika večina podjetij (99,8 %) je MSP, ki so v veliki meri udeleženi v globalnih verigah vrednosti, kjer je možno obstati, rasti in krepiti pozicijo le ob visoki produktivnosti.

Slovenija je kot majhno odprto gospodarstvo relativno **močno vpeta v globalne verige vrednosti** (v nadaljevanju: GVV). V primerjavi s povprečjem EU, vodilnimi inovatorkami in močnimi inovatorkami dosega višjo vrednost kazalnika skupne vpetosti v GVV. Podobno se uvršča po stopnji vpetosti v GVV nazaj (razmerje med obsegom tuje dodane vrednosti v domačem izvozu in bruto izvozom), glede vpetosti v GVV naprej (razmerje med obsegom domače dodane vrednosti v tujem izvozu in bruto izvozom) pa je izenačena s povprečjem EU.

Panoge, ki so bolj vpete v GVV, so bolj izpostavljene negativnim šokom, kot je na primer kriza zaradi epidemije covid-19. Slovenska izvozna podjetja, ki so vpeta v oskrbovalne verige, je treba višje pozicionirati, da postanejo razvojni dobavitelji, ter podjetja pripraviti na odpornost v GVV.

Slovensko gospodarstvo je **močno odvisno od zunanje trgovine**, njen tržni delež na svetovni ravni (tudi znotraj EU) pa narašča vse od leta 2013 (3,5 % v 2019). V letu 2019 je slovenski uvoz predstavljal 75,3 % BDP, medtem ko izvoz s 83,7 % BDP še naprej presega povprečje EU kot tudi povprečje novejših držav članic EU v smislu dodane vrednosti izvoza.

Po podatkih Banke Slovenije, ki zajemajo zgolj področje tujih investicij, kažejo kazalniki poslovanja podjetij s tujim in mešanim kapitalom večjo uspešnost le-teh v primerjavi s podjetji v domači lasti. V letu 2019 je bila donosnost kapitala v podjetjih s TNI večja kot v podjetjih brez TNI. Poleg tega so podjetja s TNI izplačevala tudi višjo plačo (+9,5 %) na zaposlenega v primerjavi s povprečno plačo in dosegala višjo dodano vrednost na zaposlenega. Celoten izvoz blaga in storitev podjetij s TNI se je leta 2019 glede na 2018 povečal za 6,6 %.

Slovenija **glede produktivnosti zaostaja** za povprečjem EU, saj je le-ta v letu 2018 znašala le 82 % povprečja EU. V zadnjih letih se je rast produktivnosti še upočasnila, za kar je razlog tudi v nizkih investicijah. Prav zaradi tega želimo s spremembo pogojev in meril pri investitorjih (podjetjih) spodbuditi večja visokoproduktivna trajnostno naravnana investicijska vlaganja, kar bo posledično povzročilo dvig produktivnosti in konkurenčnosti ob hkratnih ciljih razogljičenja in digitalizacije.

Glede na izrazito izvozno usmeritev slovenskega gospodarstva se v okviru ukrepov za povečanje produktivnosti osredotočamo predvsem na povečanje dodane vrednosti proizvodov in storitev v izvozu ter na privabljanje tujih investicij z višjo dodano vrednostjo v Slovenijo. Skladno s to usmeritvijo se tudi v Programu za spodbujanje tujih investicij in internacionalizacije osredotočamo predvsem na mednarodno poslovanje podjetij. Slovenija želi skladno z obema navedenima glavnima usmeritvama prek Programa spodbujanja investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva 2021-2025 (to je posodobitev Deloittove študije, sofinancirane v okviru Programa Evropske komisije za pomoč pri strukturnih reformah) zasledovati naslednje cilje:

1. SC1: Raznolik in vzdržen izvoz: večja dodana vrednost, boljša umeščenost slovenskega izvoza v GVV in večja vzdržnost ter razpršenost izvoza.
2. SC2: Trajnostno naravnane TNI z visoko dodano vrednostjo: strateška in ciljno usmerjena podpora za TNI s poudarkom na viziji »Zelena. Ustvarjalna. Pametna.«, ki temelji na uravnoteženem in vzdržnem regionalnem razvoju ter racionalnem prostorskem načrtovanju.
3. SC3: Spodbujene slovenske investicije v tujini: okrepljeno zeleno, ustvarjalno in pametno investiranje slovenskih podjetij v tujini.
4. SC4: Slovenija kot prepoznavna gospodarska blagovna znamka: izboljšana mednarodna, regionalna, predvsem pa nišna prepoznavnost Slovenije kot zelenega, ustvarjalnega in pametnega gospodarstva, privlačne destinacije za tuje investitorje in kakovostnega ter zanesljivega poslovnega partnerja v Srednji in Jugovzhodni Evropi.
5. SC5: Odličen podporni ekosistem: usklajeno izvajanje, izboljšane zmogljivosti in kakovost storitev ekosistema za podporo internacionalizaciji.

Pomemben del **neizkoriščenega gospodarskega, kadrovskega, inovativnega čezmejnega potenciala je na manj razvitih območjih države**, še posebej tistih, ki ležijo ob vseh štirih mejah Republike Slovenije s sosednjimi štirimi državami EU. Slovenska zakonodaja ta območja opredeljuje kot obmejna problemska območja, za katera je značilna težja dostopnost in pomanjkanje infrastrukture, ki pa imajo sicer zaradi svoje geostrateške lege znaten gospodarski čezmejni potencial, zaradi varovane

narave in aktivnih razvojnih kadrovskih potencialov pa tudi turistični potencial. Gonilo ekonomskega poslovnega potenciala na teh območjih z vse bolj neugodno demografsko sliko predstavlja ekonomsko-poslovna infrastruktura. Ta območja so bila v obdobju epidemije covid-19 med najbolj prizadetimi. Manjka ustrezen način upravljanja za krepitev lokalnih dobavnih verig in pripadajoče podporne infrastrukture, ki bo hkrati naslavljala cilje zelenega in digitalnega prehoda.

V skladu z NEPN bo morala Slovenija za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, za večjo uporabo obnovljivih virov energije in učinkovito rabo energije na področju gospodarstva izvajati predvsem naslednje ukrepe:

- podpora za podjetja za učinkovit in konkurenčen prehod v podnebno nevtralno in krožno gospodarstvo,
- spodbude za ciljne raziskovalne projekte in multidisciplinarne razvojno-raziskovalne programe ter demonstracijske projekte s ciljem doseganja podnebno nevtralne družbe, za katere obstaja neposredni interes gospodarstva ali javnega sektorja, ter izpolnjujejo cilje glede razvoja države, zlasti na področjih energetske učinkovitosti, krožnega gospodarstva in zelenih energetskih tehnologij,
- spodbude za uporabo digitalizacije pri podnebnih ukrepih in povečanje kibernetske varnosti v vseh strateških sistemih.

Za izvedbo ukrepov NEPN znašajo ocenjene skupne investicije za obdobje 2021-2030 skoraj 22 mrd EUR, kar je za 22 % oziroma skoraj 4 mrd EUR več kot v scenariju z obstoječimi ukrepi. Pri tem gre le za omejeni obseg ciljnih investicij, pri čemer bo za uspešno doseganje ciljev energetske in podnebne politike dobro usmerjanje vseh investicij v obdobju do leta 2030 ključnega pomena; v tem kontekstu bo pomemben omejitveni dejavnik tudi na strani finančnih virov, kar bo predvidoma zahtevalo izbiro prednostnih investicij na podlagi analiz njihovih učinkov.

Analiza dodatne javnofinančne podpore ali sredstev za zapolnitev vrzeli v NEPN je pokazala, da so potrebni javnofinančni viri za izvedbo politik in ukrepov ambicioznega scenarija z dodatnimi ukrepi NEPN eden ključnih pogojev za uspešno izvedbo NEPN. Skupni obseg potrebnih spodbud za doseganje ciljev glede OVE in URE (brez prometa, dodatnih sredstev za raziskave in inovacije ter distribucijsko omrežje) znaša skoraj 2,5 mrd EUR oziroma letno med 200 in 250 mio EUR v obdobju 2021–2030, od tega bi bilo za spodbude na področju industrije treba nameniti okrog 0,4 mrd EUR.

Po podatkih Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI), ki ga objavlja Evropska komisija, se je Slovenija v letu 2020 pri integraciji digitalne tehnologije v podjetjih uvrstila na 15. mesto med državami EU. Iz ugotovitev Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe za leto 2020 izhaja, da Slovenija še naprej izvaja svojo strategijo Digitalna Slovenija 2020, Raziskovalno in inovacijsko strategijo Slovenije ter Strategijo pametne specializacije. Nekateri od konkretnih ukrepov, ki temeljijo na teh strategijah, so strateška raziskovalno-inovacijska partnerstva, vozlišča za digitalne inovacije in laboratoriji FabLabs. Vendar uvajanje v podjetjih, zlasti MSP, ki nimajo zmogljivosti in virov, tako glede financ kot kvalifikacij, ostaja izziv.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Spremenili bomo regulatorno okolje s ciljem transformacije strukture oziroma deleža investicij podjetij v korist visokoproduktivnih, vendar trajnostno in digitalno naravnanih poslovnih modelov in naložb. V prihodnjem obdobju bomo državne investicijske spodbude podjetjem preusmerili predvsem v pomoč izvedbi kapitalsko intenzivnih naložb podjetij, ki bodo v določenem času po izvedbi investicije sposobna ustvariti višjo dodano vrednost na zaposlenega preko večjega iznosa, odgovornega ravnanja z viri, tudi ob upoštevanju načel ponovne uporabe (vidik trajnosti in razogljičenja) in ob hkratnem ustvarjanju oziroma ohranjanju delovnih mest. V ta namen bomo spremenili zakonodajo s področja spodbujanja domačih in tujih investicij podjetij (ZSInv in uredba).

Na podlagi navedene spremenjene zakonodaje bomo dosedanji cilj dodeljevanja finančnih spodbud za investicije podjetij, predvsem ohranjanje in ustvarjanje delovnih mest, nadgradili oziroma preusmerili predvsem v bolj kapitalno intenzivno naravnane investicije podjetij s ciljem doseganja višje dodane vrednosti na zaposlenega, in sicer na podlagi uvajanja naprednejših tehnologij v podjetjih, kar bo dolgoročno omogočilo večjo produktivnost podjetij, boljše okrevanje, odpornost, rast in konkurenčnost gospodarstva. Zasledovanje zelenega prehoda bomo dosegli z večjim poudarkom na zelenih merilih, ki bodo posodobljena v spremenjeni uredbi.

S tem bo na regulativnem in strateško-programskem nivoju izveden strukturni premik od dosedanjega osredotočenja države iz ustvarjanja novih delovnih mest predvsem k podpori visokoproduktivnim dolgoročno vzdržnim, konkurenčnim in trajnostnim in digitaliziranim poslovnim modelom.

Načrtovani ukrepi vsebinsko sledijo strateškim dokumentom za dvig produktivnosti (Akcijskemu načrtu za dvig produktivnosti, ki je bil pripravljen v sodelovanju s predstavniki gospodarstva in znanstvene sfere in izsledkom Umarjevega Poročila o produktivnosti ter predlogu Programa spodbujanja investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva 2021-2025, ki predstavlja posodobitev Deloittove študije, sofinancirane v okviru Programa Evropske komisije za pomoč pri strukturnih reformah). Posebej je potrebo po krepitvi inovacijskih sposobnosti, transformaciji in razvejanosti industrij v nove tržne segmente ter pomembnost zagonskih in hitro rastočih podjetij izpostavila Strategija pametne specializacije. Še posebej v primeru neposrednih tujih investicij bomo preko mehanizma za pregled tujih naložb v Republiki Sloveniji (t. i. screening) povečali stabilnost in varnost investicijskega okolja.

Država bo dala jasen signal, da bo finančno spodbujala zgolj trajnostno in digitalno naravnane visokoproduktivne investicije v podjetjih ter s tem spremembo poslovnih modelov in procesov v bolj ambiciozne in okoljsko odgovorne. Krepili bomo visokotehnološko opremljenost podjetij, uporabo sodobnih ter zelenih tehnologij, na drugi strani pa možnost dostopa do znanj in tehnoloških rešitev na višji kvalitativni ravni. Spodbujanje razvoja in inovacijskega potenciala velikih podjetij, MSP ter start-up in scale-up podjetij bo imelo večdimenzionalen vpliv. Visokotehnološke rešitve bodo vplivale na oblikovanje novih, inovativnih produktov/storitev, ki imajo potencial za lastniško financiranje, s tem pa bomo oblikovali ciljno populacijo za koriščenje alternativnih oblik financiranja, kar je eden izmed načrtovanih produktov iz povratnih SOO virov. Transformacija poslovnih modelov v visokoproduktivne se navezuje tudi na reformni del digitalne transformacije v podjetjih in na reformni del krožnega gospodarstva.

Kjer bo možno, bomo omogočali boljše pozicioniranje slovenskih inovativnih podjetij v strateških mednarodnih verigah vrednosti na relevantnih področjih, kjer se predvidevajo navezave na večdržavne in čezmejne projekte, in sicer prednostno na področjih zdravstva, kemijskih tehnologij, ter partnerstvom za shranjevanje energije (baterije) in podobno.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Nosilni organ, ministrstvo, pristojno za gospodarski razvoj in tehnologijo, bo pripravilo spremembe zakonodaje in podzakonskih aktov ter pripravilo strateške dokumente, za kar zadostujejo obstoječe kapacitete na ministrstvu. Stroški za izvedbo reforme niso predvideni.

Časovnica

Izvajanje reforme bo potekalo v obdobju Q2/2021- Q4/2022.

Ciljne skupine

Podjetja

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire za dosego ciljev so zastoji v sprejetju Programa Vlade RS za spodbujanje investicij in internacionalizacije v obdobju 2021-2025 in sprememb Zakona o spodbujanju investicij in podzakonskega akta ter nadaljnje zaostrovanje epidemije covid-19, ki lahko vpliva na investicijske sposobnosti podjetij. Obenem so možna tveganja tudi premajhen interes na strani podjetij, nezadostno število primernih projektov in kombinacija instrumentov/virov financiranja, ki mora biti dovolj ustrezna in privlačna za podjetja. Potrebno bo ozaveščanje podjetij in priprava načrta za izvedbo in promocijo javnih razpisov oziroma ukrepov pristojnih ministrstev in njihovih izvajalskih organizacij.

Obenem se izzivi kažejo tudi v časovni komponenti pridobivanja dovoljenj s strani podjetij, predvsem pri vlaganjih v nove objekte ali modernizacijo obstoječih objektov, ki so pogojena s stabilnostjo gospodarskih razmer in pravočasno pridobitvijo vseh ustreznih dovoljenj. V povezavi z vlaganji bo treba izpolniti tudi okoljske zahteve, povezane z uvajanjem OVE, energetsko učinkovitostjo, zmanjšanjem nastajanja in ponovne rabe odpadkov itd.

Za obvladovanje tveganj si bomo prizadevali za vključujoč in proaktiven pristop z vsemi relevantnimi deležniki, načrtovanje in spremljanje aktivnosti ter sodelovanje z institucijami.

INVESTICIJE

C. Subvencije v podporo investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje delovnih mest

Ključni izzivi in cilji

Z investicijami zasledujemo sledeče cilje:
- dvig produktivnosti in dolgoročne konkurenčnosti podjetij ob istočasnem zagotavljanju trajnosti oziroma dekarbonizacije oziroma razogljičenja in digitalizacije poslovanja,
- višja dodana vrednost produktov in storitev v slovenskem izvozu ter višje pozicioniranje slovenskih podjetij v globalnih verigah vrednosti,
- ustvarjanje delovnih mest z višjo dodano vrednostjo, s posebnim poudarkom na regionalni uravnoteženosti,
- krepitev globalnih in lokalnih verig vrednosti.

Na področju investicij v Sloveniji v deležu investicij v opredmetena osnovna sredstva beležimo več strateških izzivov:
- **neenakomerna regijska porazdelitev investicij** (regionalna koncentracija investicij v Osrednjeslovenski regiji (skoraj 50 %) in ohranjanje delovnih mest v manj razvitih območjih,
- **nezadostne stopnje investicij** (nizki deleži, ki ne zadoščajo oziroma ne omogočajo konkurenčnega preboja teh podjetij in zaostanek za ravnjo investicij iz leta 2008), kar posledično vodi v njihovo manjšo konkurenčnost oziroma dodano vrednost na zaposlenega,
- **razpršene dobavne verige in premajhna konkurenčnost članov v verigah,**
- **prenizka dodana vrednost investicij**.

UMAR (Poročilo o razvoju 2021, str. 23) navaja, da se je financiranje z bančnimi krediti kot še vedno pomembnim finančnim virom podjetij med epidemijo precej upočasnilo, medtem ko se je v državah EU okrepilo. Nizka kreditna aktivnost v Sloveniji je po naši oceni posledica omejene ponudbe tovrstnih kreditov in tudi manjšega povpraševanja podjetij, saj so banke zaostrovale pogoje kreditiranja in tudi niso naklonjene prevzemanju dodatnih tveganj zaradi velike negotovosti v zvezi z razvojem epidemije, nizke obrestne mere pa vplivajo tudi na to, da banke iščejo posle z višjimi obrestnimi merami, kot je npr. kreditiranje gospodinjstev.

Slednje kaže na dejstvo, da na trgu primanjkuje virov financiranja za podporo investicijam, zaradi česar je treba investicijsko aktivnost podjetij spodbuditi tudi z državnimi subvencijami.

Podatki v nadaljevanju nakazujejo na **razvojno vrzel**, ki je še posebej razvidna na problemskih območjih (24. in 25. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16 - ZSRR-2). Ta območja predstavljajo veliko priložnost za investicije v dejavnosti z višjo dodano vrednostjo. Umarjeva študija Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021-2027 navaja značilnosti obmejnih problemskih območij. Število delovnih mest se zmanjšuje (med 2009 in 2019 za 3,8 %, v notranjosti države je v tem obdobju poraslo za 5,8 %, na območju države pa za 4,2 %). Stopnja registrirane brezposelnosti presega slovensko povprečje. Na teh območjih deluje (podatki za 2018) dobra desetina gospodarskih družb (ki so večinoma izvozno usmerjene), z dobro desetino vseh zaposlenih. Ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega je za 15 % nižja od slovenskega povprečja, plače na zaposlenega pa so nižje za okoli 10 %. Turistična dejavnost je kazala pozitiven trend (večanje števila turistov), vendar je pandemija covid-19 najbolj prizadela prav to dejavnost. Slabše možnosti za zaposlitev spodbujajo odseljevanje, predvsem mladih. Zato je ključnega pomena zagotovitev trajnostnih delovnih mest.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Z investicijskimi spodbudami na podlagi Zakona o spodbujanju investicij in Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja želimo s finančno pomočjo države spodbuditi visoko kapitalsko intenzivne, visokoproduktivne in zelene ter digitalne investicije podjetij in s tem dolgoročno krepiti

produktivnost slovenskega gospodarstva. Doseči želimo predvsem premik od spodbujanja delovno intenzivnih investicij do spodbujanja kapitalsko intenzivnih investicij, katerih cilj je povečevanje zelene in digitalne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. To želimo doseči s:

- **povečanjem stanja investicij z višjo dodano vrednostjo v deležu BDP** in se tako približati evropskemu povprečju predvsem preko iskanja dolgoročnih, strateških investitorjev, ki bodo doprinesli vzdržne investicije z visoko dodano vrednostjo,
- **povečanjem deleža investicij,** ki imajo v strukturi stroškov zelene in digitalne rešitve, ki izboljšujejo konkurenčni položaj podjetij in jim tako izboljšujejo možnost sodelovanja v globalnih dobaviteljskih verigah. Obenem je pomembno spodbujati tudi investicije v hitrorastočih podjetjih (scale-up podjetja) in na ta način povečati stopnjo njihove globalizacije.

Predvsem želimo podpreti **investicije v prednostnih sektorjih**, ki so bili izbrani na podlagi večnivojskega pristopa, ki je vključeval vrsto kvantitativnih in kvalitativnih analiz (vir: Študija Deloitte za potrebe priprave programa spodbujanja investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva 2021-2025). Gre za naslednje sektorje:

- napredna avtomobilska industrija in mobilnost,
- proizvodnja strojev in izdelkov iz kovin,
- sektor hrane in pijače,
- sektor informacijske in komunikacijske tehnologije,
- proizvodnja električne opreme,
- farmacevtska industrija in proizvodnja medicinske opreme,
- spodbujanja na znanju temelječih storitev oziroma omogočitvenih tehnologij, kot so nanotehnologija, mikro in nanoelektronika, fotonika, senzorika, plazemske tehnologije, napredni materiali, napredne proizvodne tehnologije, industrijska biotehnologija, umetna inteligenca, blockchain/DLT ipd., ki so vertikalno vpete v vse zgoraj naštete sektorje in hkrati pomembno vplivajo na njihov razvoj in konkurenčnost, zato jim je treba nameniti posebno pozornost. Z vidika njihovega gospodarskega potenciala, prispevka k premagovanju družbenih izzivov in koncentracije znanja so to strateško najpomembnejše tehnologije. Slovenska podjetja in raziskovalni inštituti so pionirji na določenih področjih omogočitvenih tehnologij, še posebej so dobro zastopani v okviru SRIP-ov. Novi poslovni modeli, uvajanje novih tehnologij in procesov, vrhunska znanja, internacionalizacija ter povezovanje z drugimi področji, pametnimi stavbami, pametnimi tovarnami, pametnimi mesti, krožnim gospodarstvom in razvojem materialov so ključni za oblikovanje novih prebojnih in globalno uveljavljenih rešitev.

Navedeni sektorji so izbrani na podlagi večstopenjskega pristopa, ki je vključeval analizo sektorjev, ujemanje s Strategijo pametne specializacije ter vizijo »Zelena. Pametna. Ustvarjalna«.

Investicije v podjetja so nadaljevanje oziroma dopolnitev predvsem likvidnostne pomoči gospodarstvu, ki smo jo v letu 2020 zagotavljali prek interventnih paketov pomoči in s katerimi smo naslavljali tudi najbolj prizadete panoge (turizem in gostinstvo, drugi storitveni sektorji), kjer pa se navezujemo na komponento za področje turizma.

Spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda

Zaradi potrebe po dodatni javnofinančni podpori za dosego ciljev NEPN bomo v javnih razpisih, ki bodo objavljeni iz sredstev SOO na podlagi ZSInv in ZSSR-2, poleg pogojev iz ZSInv in ZSSR-2 dodatno zahtevali izpolnjevanje najmanj naslednjih pogojev**, ki naslavljajo zeleni prehod in izvedljivost projektov**:

1. Energetska učinkovitost proizvodnje	1.1 Pri investiciji v širitev zmogljivosti gospodarske družbe ali v bistveno spremembo v celotnem proizvodnem procesu gospodarske družbe, se mora poraba energije pri proizvodnji obstoječega proizvoda zmanjšati vsaj za 10 %. 1.2 Pri investiciji v vzpostavitev nove gospodarske družbe ali v diverzifikacijo proizvodnje gospodarske družbe v nove proizvode, ki niso bili predhodno proizvedeni v gospodarski družbi, mora biti iz investicijske dokumentacije razviden nakup novih strojev in opreme,

	ki mora biti skladna z najvišjimi energetskimi standardi oziroma se nanaša na najboljšo razpoložljivo tehnologijo.
2. Okoljsko odgovorno ravnanje	Investitor ima strategijo oziroma akcijski načrt okoljsko odgovornega ravnanja.
3. Začetek izvajanja investicije	Investicija se začne najkasneje v roku šest mesecev po podpisu pogodbe o sofinanciranju.
4. Snovna učinkovitost proizvodnje	Pri investiciji v širitev zmogljivosti gospodarske družbe ali v bistveno spremembo v celotnem proizvodnem procesu gospodarske družbe, se mora poraba materialov/surovin pri proizvodnji obstoječega proizvoda zmanjšati vsaj za 10 %.

Merila za izbor projektov (investicij) na podlagi ZSInv bodo torej vključevala vsa merila iz uredbe (v okviru katerih določena med drugim že naslavljajo vpliv investicije na okolje, prispevek investicije k prehodu v krožno gospodarstvo na podlagi naravnih virov, ki povzročajo nižje emisije toplogrednih plinov in omogočajo proizvodnjo z nižjim ogljičnim odtisom) in dodatna merila v smeri zelenega prehoda, podrobneje določena v besedilu in razpisni dokumentaciji javnega razpisa na način, da bo morala vsaka upravičena investicija doseči vsaj 40 % točk iz naslova zelenih meril, ki prispevajo k zelenemu prehodu. Proces oblikovanja navedenih meril bo potekal v navezavi na projekt krožnega gospodarstva.

Med merila za izbor projektov (investicij) na podlagi ZSRR-2 bodo vključena najmanj naslednja merila: namen in cilji investicije (npr. širitev, modernizacija, nov izdelek ali storitev); vpliv na okolje in trajnostna naravnanost investicijskega projekta (merilo zeleno, ki znaša najmanj 40 % v celotni strukturi meril), lokacija investicije (pomembno z vidika regionalnega razvoja), tehnologija (upoštevano tudi kot merilo za digitalno).

Ob tem v nobenem primeru ne bomo finančno podpirali investicij podjetij, ki jih je zavoljo spoštovanja načela DNSH treba izločiti iz kakršne koli podpore iz naslova ukrepov NOO (v nadaljevanju: izključene dejavnosti):

1) Naložbe, ki škodujejo ciljem blažitve podnebnih sprememb:
   - naložbe v zvezi s fosilnimi gorivi (vključno z nadaljnjo uporabo), razen za toploto / moč na osnovi zemeljskega plina, ki je skladna s pogoji iz Priloge III smernic DNSH,
   - dejavnosti, ki so vključene v sistem trgovanja s pravicami do emisij CO_2 ali njegovih ekvivalentov, razen če so predvidene emisije bistveno nižje od relevantnih primerljivih vrednosti, določenih za brezplačno dodelitev.
2) Naložbe, ki škodujejo prehodu v krožno gospodarstvo:
   - naložbe v objekte za odstranjevanje odpadkov na odlagališčih, obrate za mehansko biološko obdelavo (MBT) in sežigalnice za obdelavo odpadkov, pri čemer ta izključitev ne velja za naslednje naložbe:
     - obrate, namenjene izključno obdelavi nevarnih odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati
     - obstoječe obrate, kjer je naložba namenjena povečanju energetske učinkovitosti, zajemanju izpušnih plinov za skladiščenje ali uporabo ali predelavi materialov iz sežigalnega pepela, pod pogojem da take naložbe ne povzročijo povečanja zmogljivosti obratov za predelavo odpadkov ali podaljšanja življenjske dobe obrata;
   - dejavnosti, pri katerih lahko dolgotrajno odstranjevanje odpadkov dolgoročno škoduje okolju (npr. jedrski odpadki).

Z ukrepi NOO je nedopustno podpreti tudi RRI aktivnosti, namenjene zgoraj navedenim sredstvom in dejavnostim.

Poleg tega bomo prejemnike investicijskih spodbud s pogodbo o sofinanciranju zavezali k dodatnim merljivim trajnostnim kazalnikom, ki bodo morali biti doseženi ob zaključku investicije, s čimer bo pogojena upravičenost do sofinanciranja (kot npr. % povečanja materialov in surovin, pridobljenih iz snovnih tokov, % povečanja števila izdelkov, ki se jih da v celoti reciklirati, % zmanjšanja skupne letne porabe vode itd.).

Z investicijami, ki se bodo izvajale na podlagi Zakona o spodbujanju investicij (ZSInv) in Zakona o skladnem regionalnem razvoju (ZSRR-2), bomo upoštevali in zasledovali cilje digitalizacije in prehoda v nizkoogljično, krožno in podnebno nevtralno gospodarstvo, kot so opredeljeni v dokumentih EU in v

domačih strateških dokumentih. Na ta način bomo prispevali k prehodu v nizkoogljično, krožno in podnebno nevtralno gospodarstvo v skladu s ključnimi cilji NEPN do leta 2030:

- zmanjšati emisije TGP v sektorjih, ki niso vključeni v shemo trgovanja kakor za Slovenijo določa Uredba o delitvi bremen, tj. vsaj za 20 % glede na leto 2005 (blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje),
- doseči vsaj 27-odstotni delež obnovljivih virov v končni rabi energije (obnovljivi viri energije),
- izboljšati energetsko in snovno učinkovitost v vseh sektorjih in izboljšati energetsko učinkovitost za vsaj 35 % glede na osnovni scenarij iz leta 2007 (učinkovita raba energije).

Z ukrepom želimo slediti tudi cilju **policentričnega razvoja** in izkoriščanja primerjalnih prednosti posameznih območij, ki so zaradi svoje geostrateške ter obmejne lege še posebej pomembne z vidika cilja izboljšanja stanja demografske slike, ohranjanja delovnih mest in na podlagi investicij (predvsem v zeleno in digitalno) hkratnega ustvarjanja delovnih mest z višjo dodano vrednostjo. Takšna razvojna vrzel, ki jo naslavljamo z investicijskimi spodbudami podjetjem, je še posebej razvidna na območjih, ki so opredeljena v 24. členu (obmejna problemska območja) in 25. členu (problemska območja z visoko brezposelnostjo) Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16 - ZSRR-2).

Z investicijo bomo s subvencijami podjetjem pomagali kriti del upravičenih stroškov, tj. investicijo v osnovna sredstva, pri čemer bomo za zapiranje finančne konstrukcije omogočili tudi financiranje s povratnimi sredstvi. Spodbude bomo dodeljevali preko javnega razpisa, skladno s slovensko zakonodajo, in sicer predvsem na podlagi ZSInv in ZSRR-2, ter v skladu s pravili državnih pomoči.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Izvajalci dodeljevanja subvencij za višjo produktivnost bodo ministrstvo, pristojno za gospodarski razvoj in tehnologijo, javna agencija SPIRIT in Slovenski podjetniški sklad. Investicijske subvencije gospodarstvu bomo dodeljevali transparentno, preko javnih razpisov skladno s slovensko zakonodajo, ob upoštevanju predpisanih zahtev, pogojev in meril. Izvajanje bo koordiniralo ministrstvo, pristojno za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki ima za to ustrezne kadrovske, finančne, tehnične in organizacijske kapacitete.

Investicijske subvencije za dvig produktivnosti so osnovane na dveh različnih pravnih podlagah – ZSInv in ZSRR-2. Glavna ločnica med njima je, da prva podpira rast produktivnosti z osredotočenjem na globalne verige vrednosti, medtem ko bo ZSRR-2 osredotočen na rast produktivnosti s poudarkom na regionalnih problemih obmejnih problemskih ali ostalih problemskih območij. Spodbujali bomo predvsem t. i. ready-to-go projekte.

To sicer ne velja kot pravilo, vendar bodo preko osredotočenosti bodisi na globalno rast bodisi na regionalne izzive ter posledično glede na vsebino pogojev ter meril in tudi ciljno višino investicij v postopkih za dodelitev investicijskih subvencij praviloma v okviru obeh različnih pravnih podlag (ZSInv in ZSRR-2) različni tudi prejemniki investicijskih subvencij. Z investicijskimi spodbudami (subvencijami) v okviru obeh glavnih pravnih podlag bomo krepili produktivnost podjetij ob zelenem prehodu.

Podrobneje o izvedbi investicijskih subvencij na podlagi Zakona o spodbujanju investicij

ZSInv (in posledično tudi uredba) bosta predmet sprememb v smeri doseganja večje dodane vrednosti ter večjega upoštevanja okoljskih zahtev, vendar na tem mestu načrtovanih reformnih sprememb ne opisujemo še enkrat.

- Za podporo investicijam, katerih vrednosti se gibljejo med 1 mio EUR in 12 mio EUR v predelovalni dejavnosti oziroma med 0,5 mio EUR in 3 mio EUR v storitveni dejavnosti oziroma med 0,5 mio EUR in 2 mio EUR v razvojno-raziskovalni dejavnosti bo javna agencija SPIRIT izvedla javni razpis. Za obravnavo prispelih vlog bo skladno z ZSInv imenovana najmanj tričlanska komisija, ki bo preverila izpolnjevanje z ZSInv, uredbo in javnim razpisom določenih pogojev in meril za ocenjevanje vlog.

Komisija bo po zaključku obravnave vlog, prispelih na javni razpis, izdala pozitivno mnenje le v kolikor bo vloga izpolnjevala vse z ZSInv, uredbo in javnim razpisom predpisane pogoje. Državno subvencijo bo v okviru razpoložljivih pravic porabe podjetju (vlagatelju) z odločbo dodelil predstojnik javne

agencije SPIRIT, ki bo kasneje s prejemnikom investicijske spodbude sklenila tudi pogodbo o sofinanciranju. Subvencijo pri tem prejmejo tisti vlagatelji, ki v procesu ocenjevanja vlog prejmejo najvišje število točk, pri čemer hkrati dosežejo vsaj minimalni in z javnim razpisom predpisani prag števila točk.

Za prejem subvencije bodo upravičeni stroški osnovnih opredmetenih in neopredmetenih sredstev, pri čemer bodo morali stroški nakupa strojev in opreme praviloma znašati minimalno 50 % vrednosti upravičenih stroškov investicije.

Za podporo navedenim investicijam bomo namenili 88,5 mio EUR subvencij.
Predvideno število podprtih projektov, ki bodo podprti z nepovratnimi sredstvi je 59.

Podrobneje o izvedbi investicijskih spodbud na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

Na podlagi ZSRR-2 bomo izvajali dva tipa javnih razpisov za dodelitev investicijskih subvencij:

1. Izvajalska organizacija MGRT (predvidoma Slovenski podjetniški sklad (SPS)) bo izvajal javni razpis za pomoč manjšim investicijam v osnovna opredmetena in neopredmetena sredstva, pri čemer bo naslavljal investicije v vrednosti med 100.000 EUR in 300.000 EUR. Sofinanciranje ne bo preseglo dovoljenega praga po »de minimis« shemi državne pomoči, torej bo sofinanciranje upravičenih stroškov znašalo do največ 200.000 EUR na enotno podjetje v treh poslovnih letih. Osredotočali se bomo na MSP s sedežem na obmejnih problemskih območjih in na drugih problemskih območjih oziroma na območja, ki izkazujejo večje regionalne probleme v primerjavi z bolj razvitimi območji Slovenije s ciljem najmanj ohranjanja delovnih mest poleg rasti produktivnosti ob zelenem in digitalnem prehodu.

V ta namen bomo razpisali 20 mio EUR nepovratnih sredstev.

Predvideno število podprtih podjetij je 200.

Ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj in tehnologijo (ali po potrebi izvajalska institucija) bo izvajalo javni razpis za pomoč vrednostno višjim začetnim investicijam v razponu nad 300.000 EUR do 1 mio EUR. Tudi tu bomo z nepovratnimi sredstvi podpirali začetne investicije podjetij v osnovna opredmetena in neopredmetena sredstva skladno z regionalno shemo državne pomoči. Osredotočali se bomo na podjetja s sedežem na obmejnih problemskih območjih in na drugih problemskih območjih oziroma na območja, ki izkazujejo večje regionalne probleme v primerjavi z bolj razvitimi območji Slovenije s ciljem najmanj ohranjanja delovnih mest poleg rasti produktivnosti ob zelenem in digitalnem prehodu.

V ta namen bomo razpisali 30 mio EUR nepovratnih sredstev.

Predvideno število podprtih podjetij je 100 MSP.

Za vse investicijske subvencije za krepitev produktivnosti v podjetjih, ki bodo izvedene na podlagi ZSInv in ZSRR-2, bomo skupaj namenili 138,5 mio EUR nepovratnih sredstev NOO.

Časovnica

Predvidena časovnica za izvedbo pokriva obdobje 2021-2026:
- prvi ukrepi za izbor prejemnikov prejemnikom spodbud dani na razpolago (objavljeni oziroma pripravljeni) v Q2 2022, kontunuirano izvajanje do vključno Q2 2024 (več odpiranj),
- zaključek podprtih naložb do Q2 2026,
- izplačevanje podprtih projektov do vključno Q4 2026,
- spremljanje izvedbe o potekalo skladno z zakonodajo.

Ciljne skupine:

MSP, vključno s hitrorastočimi podjetji, in velika podjetja.

D. Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture

Ključni izzivi in cilji

Med posameznimi območji (tudi statističnimi regijami) znotraj Slovenije obstajajo velike razlike v stopnji razvitosti. Ugotovljene so pomanjkljivosti ustreznega podpornega okolja za razvoj in okrevanje gospodarstva, oziroma na posameznih območjih tudi odsotnost ustrezne ekonomsko-poslovne infrastrukture, ohranjanje stanja funkcionalno degradiranih območij in posamično ter neučinkovito upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture. Javnozdravstvena in gospodarska kriza zaradi epidemije covid-19 v letu 2020 je te razlike v stopnji razvitosti le še poglobila.

Po podatkih študije 'Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije je v Sloveniji skupaj 653 poslovnih con. V obdobju 2007-2013 in 2014-2020 je MGRT s sredstvi EU podprl skupaj 94 operacij izgradnje oziroma širitve poslovnih con oziroma 14,4 %. Na podlagi izvedenih operacij in spremljanih pogodb, je v poslovne cone vključenih 53 podjetij in ustvarjenih 2.268 novih delovnih mest. Ekonomsko-poslovna infrastruktura je potreben, a ne zadosten pogoj za uspešno delovanje podjetij. Njene storitve se kombinirajo tudi s storitvami ostalega podpornega okolja (tehnološki parki, inkubatorji, SPOT točke ipd.), ki so financirane iz drugih virov. Lahko pa kumulativno ugotovimo, da imajo poslovne cone pozitiven razvojni učinek na gospodarski razvoj posamezna območja oziroma regije, predvsem v manj razvitih območjih.

Skladno s predlogi Akcijskega načrta za višjo rast produktivnosti Združenja manager (september 2020), je ključno, da se na geostrateških lokacijah, npr. ob posodobljeni železniški infrastrukturi, oblikujejo poslovne cone, ki bodo izkoriščale izjemno lokacijo in infrastrukturo za razvoj poslovnih dejavnosti. Te investicije so pomemben predpogoj za dvig produktivnosti slovenskega gospodarstva. Prav tako je pomembno oblikovanje skupnih platform v obliki kooperativnih trajnostnih (energetsko samooskrbnih) poslovnih con za mikro in mala podjetja, pri čemer bi bila vloga države oziroma občine zagotovitev in izgradnja skupne komponente (infrastruktura in skupni prostori).

Skladno z ugotovitvami Zaključnega poročila strokovne študije Metodologije za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence (2019) kar 94 % vseh poslovni con nima upravitelja oziroma podjetja, ki bi skrbelo za trženje, promocijo ali vzdrževanje skupnih objektov v coni. Od preostalih 6 % con, ki imajo upravitelja, je ta v 4 % pravna oseba, v 2 % pa so to občine, med katerimi ima ena cona za upravitelja javni zavod. Pomanjkanje upravljanja con je dejavnik, ki mu je v prihodnosti treba posvetiti veliko več pozornosti.

Narava, vrsta in obseg investicije

Zagotavljali bomo inovativne ekosisteme ekonomsko-poslovne infrastrukture kot komplementaren ukrep krepitvi trajnostnih verig vrednosti specifičnih sektorjev, vključno s podporo razvojni transformaciji obstoječih, ter pripravili strokovne podlage in platformo za učinkovito upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture.

Z investicijo bomo podpirali le tista vlaganja v inovativne ekosisteme ekonomske-poslovne infrastrukture oziroma le tiste investicije v ekonomsko-poslovno infrastrukturo, ki bodo pomenile specializacijo ekonomsko-poslovne infrastrukture z namenom doseganja ciljev Strategije pametne specializacije (krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti), ustvarjanja ekosistemov podjetij z visoko dodano vrednostjo ter ustvarjanja industrijske simbioze in spodbujanja razvojne transformacije degradiranih območij v ekonomsko-poslovno infrastrukturo. Na ta način bomo ustvarjali pogoje za pospešitev krožnega gospodarstva, povezovali znanje za razvoj visokotehnoloških produktov, produktov z visoko dodano vrednostjo, s posebnim poudarkom na digitalizaciji in uporabi naravnih virov, kot je na primer les. Prizadevali si bomo, da bomo v čim večji meri sanirali, opolnomočili funkcionalno degradirana območja, gospodarske oziroma industrijske rabe. Z investicijami v ekonomsko-poslovno infrastrukturo bomo od upravičencev (občine) zahtevali, da vključijo vsaj 40 % podjetij, MSP s področja IKT oziroma podjetij, ki nudijo IKT storitve na trgu ali proizvajajo proizvode IKT, bodisi samostojno bodisi preko vključenosti v lokalne ali mednarodne verige vrednosti oziroma v clustre ali druge oblike povezovanja. Hkrati bodo upravičenci zavezani, da tudi podjetjem v ekonomsko poslovni coni zagotavljajo ustrezno IKT omrežje in storitve v podporo njihovemu delovanju in medsebojnemu

povezovanju ter sodelovanju, s tem pa zagotavljanju digitalne simbioze. Pri projektu, ki se navezuje na izboljšanje upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture, je obvezen rezultat projekta vzpostavitev digitalne platforme za upravljanje.

Razvojna transformacija funkcionalno degradiranih območij gospodarskih in drugih dejavnosti v učinkovito in visoko produktivno ekonomsko-poslovno infrastrukturo je nujna in upravičljiva. EK že od leta 2011 v skladu s pobudo Evropa, gospodarne z naravnimi viri (COM(2011)571) v okviru kmetijskega, trajnostnega in prostorskega razvoja zasleduje cilj ničelne neto pozidave tal. S tem želi ohraniti naravne vire in hkrati znižati stroške infrastrukture, promet, porabo časa in energije ipd. Seveda to vodi v preoblikovanje gospodarstva za dosego nadaljnjega razvoja in blaginje. Tovrstna območja se praviloma nahajajo ob prometni infrastrukturi (cestna, velikokrat tudi železniška), v bližini urbanih središč in so deloma že komunalno opremljena. V okviru prehoda na čisto, krožno gospodarstvo so tovrstna območja »učni« primer trajnosti in krožnosti, ker:

- gospodarsko aktivnost usmerjamo na že izrabljena zemljišča, s čimer naravnih virov dodatno ne obremenjujemo;
- načeloma niso potrebne obsežne investicije v novo komunalno in prometno infrastrukturo;
- se lahko izboljša izkoriščenost javnega potniškega prometa, saj so lokacije ob praviloma že vzpostavljenih linijah javnega potniškega prometa, kar pozitivno vpliva tudi na trajnostno mobilnost;
- se s transformacijo ustvari potreba po specifičnih znanjih in mehanizaciji ter digitalizaciji, kar pripelje do učinkovitejših povezav med podjetji in aktivnega vključevanja visoko izobraženega kadra, industrijske simbioze ter aktivacije raziskovalnih dejavnosti.

Namen ukrepov za izboljšanje upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture je upravljanje za doseganje večje učinkovitosti, doseganje specializacije poslovnih con, boljši nastop na trgu, zagotavljanje ažurnih podatkov o investicijskih priložnostih, poslovnih conah in strukturi poslovnega okolja ter pretočnost informacij iz regionalnega nivoja na državni nivo in obratno. To bo vplivalo tako na rast števila investicij in delovnih mest kot tudi na večjo orientiranost podjetij v izvoz. Učinkovitejše upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture bo pripomoglo k učinkovitejšemu upravljanju s prostorom, izboljšalo konkurenčnost posameznih lokacij, izboljšalo sodelovanje med podjetji, prispevalo k zmanjševanju ogljičnega odtisa, izboljšalo energetsko učinkovitost poslovnih con in prispevalo h krožnemu gospodarstvu, z bolj učinkovitim upravljanjem s surovinami oziroma odpadki, omogočilo bo učinkovito trženje in specializacijo, kar bo pripomoglo h krepitvi ekonomske, socialne in teritorialne kohezije ter prispevalo k povečanju produktivnosti slovenskega gospodarstva.

V okviru ukrepa vzpostavitve upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture bomo pripravili strokovne podlage za upravljanje poslovnih con - z raziskavo podjetij, ki so v poslovnih conah, ter oblikovanjem modelov upravljanja poslovnih con bomo oblikovali IT platformo za upravljanje poslovnih con ter uvedli pilotni projekt upravljanja poslovnih con za preveritev in korekcijo poslovnih modelov. Na tej podlagi bo mogoče uvesti samovzdržne modele upravljanja poslovnih con. To pomeni, da bodo storitve plačevala podjetja, saj bo boljše upravljanje poslovne cone zanje imelo več koristi, kot če v poslovni coni ne bi bila ali pa bi bila prepuščena sami sebi. S centralizirano platformo za območje cele države bo mogoč nadzor in ukrepanje na področju ciljnega privabljanja investicij in specializacije poslovnih con.

Kjer reforma zahteva naročila blaga in storitev, bodo izvedeni postopki javnega naročanja, predvsem inovativnega (platforma za upravljanje EPI).

Predvideni obseg financiranja inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture znaša 18 mio EUR za predvideno podporo 14 inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture ter 1 mio EUR za vzpostavitev pilotnega projekta na področju upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture, skupaj torej 19 mio EUR.

<u>Izvedbena določila (način izvajanja)</u>

Izvajanje bo potekalo preko javnih razpisov MGRT ali izvajalskih organizacij oziroma preko javnega naročanja blaga in storitev, tudi preko postopkov (inovativnega) javnega naročanja.

<u>Časovnica</u>

Predvidena časovnica za izvedbo pokriva obdobje 2021-2026:

- prvi ukrepi za izbor projektov v Q1 2022, kontunuirano izvajanje do vključno Q2 2024 (več odpiranj),
- zaključek podprtih naložb do Q1 2026,
- izplačevanje podprtih projektov do vključno Q3 2026,
- spremljanje izvedbe skladno z zakonodajo.

Ciljna skupina

Inovativni ekosistemi ekonomsko-poslovne infrastrukture: občine.

3.2.4. Opis strateške avtonomnosti in vprašanje varnosti

V primeru neposrednih tujih investicij bomo na podlagi mehanizma za pregled tujih naložb v Republiki Sloveniji (t. i. screening) povečali stabilnost in varnost investicijskega okolja.

3.2.5. Čezmejno in večdržavni projekti

V okviru reform in investicij bo, kjer bo možno, predvideno tudi sodelovanje v čezmejnih in večdržavnih projektih.

3.2.6. Zelena dimenzija komponente

Osnovno izhodišče spodbujanja investicij je strukturna preobrazba gospodarstva in zasledovanje cilja umestitve Slovenije v mednarodnem prostoru kot zelenega, kreativnega in pametnega gospodarstva, in sicer z izboljšanjem umestitve Slovenije v segmente z visoko dodano vrednostjo preko povečanja vhodnih tokov tujih investicij, spodbujanja domačih investicij. Na področju zeleno strukturna sprememba v celoti prispeva h konceptu preobrazbe podjetij in industrijskih subjektov, s tem pa tudi k njihovi odpornosti, povečanju produktivnosti in konkurenčnosti, kar jim na dolgi rok omogoča trajen obstoj in stalno rast. Spodbujanje ohranjanja in nastajanja delovnih mest izven mestnih centrov oziroma v identificiranih manj razvitih območjih prispeva k skladnemu regionalnemu razvoju, razbremenjuje prometne tokove in z njimi povezane potrebne investicije ter zmanjšuje negativne vplive na okolje. V primeru investicij za rast podjetij bodo podprta podjetja, ki bodo prispevala k zelenemu in digitalnemu prehodu. Mlada zagonska podjetja delujejo na področju digitalizacije družbe ter reševanja okoljskih problemov. Naložbena politika skladov se lahko oblikuje s poudarkom na reševanju problemov in izzivov EU Green Deal in Digital Europe. Kapitalska krepitev slovenskih podjetij, zaradi česar se jim bodo izboljšali pogoji za širitev in dostop do drugih oblik financiranja, profesionalizacija upravljanja in posledično optimizacija procesov v podjetjih bo neizogibno prispevala k posodobitvi obstoječih dejavnosti podjetij in s tem opustitvi umazanih in zastarelih oblik produkcije, s tem pa se bo bistveno lahko zmanjšal ogljični odtis in povečal prispevek k zelenim rešitvam.

Ukrepi na področju kapitalskih trgov v smeri zagotavljanja dodatnih virov financiranja, kar ima ključno vlogo pri okrevanju gospodarstva po covid-19, lahko pripomorejo k pospeševanju zelenega prehoda.

Prispevek investicijskih ukrepov komponente k podnebnim ciljem po Metodologiji za spremljanje podnebnih ukrepov v skladu s Prilogo VI k Uredbi o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Podpora investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje in nastajanje delovnih mest (nepovratni del)	**047bis - Podpora okolju prijaznim proizvodnim procesom in učinkoviti rabi virov v velikih podjetjih** (17,5 mio EUR) Spodbudili bomo visoko kapitalsko intenzivne, visoko produktivne in zelene investicije podjetij in s tem dolgoročno krepili produktivnost slovenskega gospodarstva. Želimo doseči predvsem premik od spodbujanja delovno intenzivnih investicij do spodbujanja kapitalsko intenzivnih investicij, katerih cilj je povečevanje zelene konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Spodbudili bomo investicije podjetij, ki bodo prispevale k energetski učinkovitosti proizvodnje, snovni učinkovitosti	40 %

	proizvodnje, prehodu v krožno gospodarstvo na podlagi naravnih virov, ki povzročajo nižje emisije toplogrednih plinov in omogočajo proizvodnjo z nižjim ogljičnim odtisom. Dodatna merila v smeri zelenega prehoda bodo podrobneje določena v besedilu in razpisni dokumentaciji javnega razpisa na način, da bo morala vsaka upravičena investicija doseči vsaj 40 % točk iz naslova zelenih merilih, ki prispevajo k zelenemu prehodu.	
Investicija: Podpora investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje in nastajanje delovnih mest (nepovratni del)	**047 - Podpora okolju prijaznim proizvodnim procesom in učinkoviti rabi virov v MSP** (121 mio EUR) Spodbudili bomo visoko kapitalsko intenzivne, visoko produktivne in zelene investicije podjetij in s tem dolgoročno krepili produktivnost slovenskega gospodarstva. Doseči želimo doseči predvsem premik od spodbujanja delovno intenzivnih investicij do spodbujanja kapitalsko intenzivnih investicij, katerih cilj je povečevanje zelene konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Spodbudili bomo investicije podjetij, ki bodo prispevale k energetski učinkovitosti proizvodnje, snovni učinkovitosti proizvodnje, prehodu v krožno gospodarstvo na podlagi naravnih virov, ki povzročajo nižje emisije toplogrednih plinov in omogočajo proizvodnjo z nižjim ogljičnim odtisom. Dodatna merila v smeri zelenega prehoda bodo podrobneje določena v besedilu in razpisni dokumentaciji javnega razpisa na način, da bo morala vsaka upravičena investicija doseči vsaj 40 % točk iz naslova zelenih merilih, ki prispevajo k zelenemu prehodu.	40 %
Investicija: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture	**014 - Poslovna infrastruktura za MSP (vključno z industrijskimi parki in območji)**	0 %

3.2.7. Digitalna dimenzija komponente

S spodbujanjem investicij v najnaprednejša osnovna sredstva se hkrati krepi tudi digitalna transformacija slovenskih podjetij, saj bomo podpirali tudi naložbe tudi v računalniške rešitve, rešitve umetne inteligence in verižnih blokov itd. Zlasti bo to izrazito pri projektih, namenjenih lastniškemu financiranju podjetij v zgodnejših fazah, kjer prevladuje interes vlagateljev po hitrem obratu vloženih sredstev, ki so pri IT rešitvah praviloma hitrejše kot pri drugih, bolj industrijskih rešitvah (kjer je treba vzpostaviti ali se vključiti v verige vrednosti, vzpostaviti proizvodne linije itd.).

V okviru upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture bo vzpostavljena IT platforma, na osnovi katere bo omogočeno centralizirano upravljanje, specializacija, trženje in druge aktivnosti za izboljšanje učinkovitega upravljanja in krepitev odpornosti gospodarstva. S transformacijo ekonomsko-poslovne infrastrukture se ustvari potreba po specifičnih znanjih, mehanizaciji, raziskavah ter digitalizaciji.

Investicija Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture vsebinsko sicer ustreza kodi intervencije 014 - Poslovna infrastruktura za MSP (vključno z industrijskimi parki in območji), saj bomo z vključenostjo EPI zagotavljali digitalno podprte storitve za podjetja v EPI in preko vzpostavitve upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture pripravili strokovne podlage za upravljanje poslovnih con, z raziskavo podjetij, ki so v poslovnih conah, ter z oblikovanjem modelov upravljanja poslovnih con oblikovali IT platformo za upravljanje poslovnih con ter uvedli pilotni projekt upravljanja poslovnih con za preveritev in korekcijo poslovnih modelov. Vendar pa ukrep ne izpolnjuje pogoja, ki je opredeljen v prilogi VII k Uredbi, zato je delež prispevka ocenjen na 0 %.

3.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

V skladu z navodili EK uresničevanje tega načela pomeni dosledno izvajanje direktive o strateški presoji vplivov na okolje in direktive o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje. Obe direktivi sta bili preneseni v slovenski pravni red, zato se pred izvedbo posegov v okolje zahteva pridobitev ustreznih dovoljenj in soglasij na podlagi vseh področnih zakonov, ki kakor koli urejajo posege v prostor, kot npr. zakon, ki ureja graditev objektov, varstvo okolja, varovanje voda, narave itd. Mehanizmi presoje vplivov na okolje so integrirani v postopke pridobivanja upravnih dovoljenj in soglasij, zato ocenjujemo, da bo načelo »do no significant harm« v celoti spoštovano. Z namenom okrepitve pozitivnega okoljskega vidika smo v predlagane vsebine v največji meri vključili vsebine, ki omogočajo zeleno transformacijo, prehod v krožno, pametno in podnebno nevtralno gospodarstvo. Kriteriji iz Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 («taxonomy regulation«) so bili upoštevani in v največji možni meri vgrajeni v predlagane projekte.

Že v dosedanjih postopkih, namenjenih dodeljevanju državnih spodbud za domače in tuje investicije, ki so v domeni ministrstva, pristojnega za gospodarski razvoj in tehnologijo, so se upoštevala načela varovanja okolja. Prijavitelji so z vlogo za spodbujanje investicij morali dokazati, da z izvedbo projekta ne bo prišlo do negativnih vplivov na okolje oziroma da bodo pri izvedbi upoštevali vso veljavno okoljsko zakonodajo. Prav tako je bila že vključena zahteva, da projekti, ki imajo negativne vplive na okolje in nimajo predvidenih ukrepov za omilitev negativnih vplivov na okolje, niso upravičeni do sofinanciranja.

Nadalje smo v dosedanjih prijavah od vlagatelja zahtevali, da pojasni, kako bo pri načrtovanju in izvedbi projekta upošteval izhodišča varstva okolja: učinkovitost; uporaba najboljših razpoložljivih tehnik; nadzor emisij in tveganj (spoštovanje mejnih vrednosti emisij); zmanjševanje količin odpadkov; ločeno zbiranje odpadkov; problem posebnih odpadkov in izraba naravnih virov, energetska učinkovitost, učinkovita raba vode in surovin. Pri sofinanciranju nakupa opreme se je sofinanciral nakup energetsko učinkovitejših strojev in opreme ter tiste, ki omogoča reciklabilnost le-te.

Skladno z nameravano reformno spremembo Zakona o spodbujanju investicij in uredbe kot izvedbenega predpisa bomo zahteve po podpori trajnostno in digitalno naravnanim investicijam še nadgradili.

Kontrolni listi z DNSH se nahajajo v prilogi NOO.

3.2.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Krepitev kapitalskih trgov

- Q4/2021: uveljavitev Zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov
- Q2/2022: sprejetje strategije razvoja kapitalskega trga

Reforma: Produktivnejše gospodarstvo za zeleni prehod

- Q4/2021: uveljavitev novele Zakona o spodbujanju investicij s ciljem spodbujanja zelenega prehoda
- Q2/2022: uveljavitev sprememb Uredbe o pogojih in merilih (izvedbeni predpis Zakona o spodbujanju investicij)

Reforma, ki se nanaša na transformacijo naložb za produktivnejše in zeleno gospodarstvo in za krepitev verig vrednosti, v bistvenem delu temelji na spremembi zakonodaje s področja investicij podjetij, ki bo skupaj z izvedbenimi akti in strateškimi podlagami predvidoma sprejeta do Q2 2022, za krepitev kapitalskih trgov pa reforma temelji na sprejemu zakonskih in strateško-izvedbenih aktov.

Investicija: Podpora investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje delovnih mest

- Q2/2022: sklenitev pogodb na podlagi javnih razpisov za investicijske subvencije za krepitev produktivnosti podjetij na problemskih območjih
- Q2/2023: sklenitev pogodb na podlagi javnega razpisa SPIRIT (pravna podlaga ZSInv)
- Q2/2026: 59 zaključenih projektov za dvig produktivnosti
- Q2/2026: 300 podjetij z podprtih podjetij z zaključenimi projekti pomembnimi za regionalni razvoj (od tega 200 do Q4/2025)

Investicija: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture

- Q2/2022: sklenjene pogodbe na podlagi javnega razpisa za inovativne ekosisteme ekonomsko-poslovne infrastrukture (EPI) in njihovo upravljanje (pilot)
- Q2/2026: 15 zaključenih projektov inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture

3.2.10. Financiranje in stroški

Reformi

V okviru reforme iz naslova NOO ni predvidenih sredstev.

Investicija: Podpora investicijam za večjo produktivnost, konkurenčnost, odpornost in dekarbonizacijo gospodarstva ter za ohranjanje delovnih mest

Ocena višine stroškov za instrumente je narejena na podlagi historičnih »top-down« podatkov.
Dodeljevanje spodbud na podlagi ZSInv (upoštevane predvidene spremembe zakona in uredbe)
Uporabljena metodologija: historični podatki MGRT in SPIRIT (prikazani v prilogah).

Utemeljitev 88,5 mio EUR za 59 projektov:
v okviru javnih razpisov za dodeljevanje finančnih spodbud za TNI, ki jih je v letih od 2010 do 2014 objavil SPIRIT, je bilo v povprečju na posamezen projekt dodeljenih 511.124 EUR. Povprečno število novo ustvarjenih delovnih mest na projekt je znašalo 42, delež sofinanciranja pa 16,6 %. Povprečna vrednost sofinanciranega projekta je znašala 3.080.000 EUR (126.280.000 EUR/41 projektov). Zadevni investicijski projekti v letih 2010-2014 so bili večinoma delovno intenzivni projekti. Ker bodo podjetja v bodoče več vlagala v nove stroje in opremo s ciljem digitalizacije in zelenega prehoda ter posledično dosegala tudi višjo dodano vrednost na zaposlenega, ocenjujemo, da bodo vrednosti investicije višje, s tem pa se bo zvišala višina spodbud (tri- do petkrat višja), kar pomeni, da bi povprečna spodbuda na projekt znašala 1,5 mio EUR in bi tako s 88,5 mio EUR lahko podprli okoli 59 investicijskih projektov. Glede na navedeno in glede na razpoložljive podatke SURS (vir: http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=8723), da je bil glavni del investicij podjetij, tj. kar 95,6 %, v letu 2019 vložen v opredmetena osnovna sredstva (2018: 94,7 %), preostalih 4,4 % pa je bilo vloženih v neopredmetena sredstva (2018: 5,3 %), je mogoče predvideti, da bodo tudi v prihodnje opredmetena osnovna sredstva predstavljala približno 95 % celotnih naložb v osnovna sredstva, le okrog 5 % celotnih naložb v osnovna sredstva pa bodo predstavljala neopredmetena osnovna sredstva.

S spodbujanjem investicij predvsem v stroje in opremo želimo prispevati k tehnološkemu napredku in s tem k višji dodani vrednosti na zaposlenega.

Davek na dodano vrednost (DDV) ni upravičen strošek (strošek DDV v celoti nosi prejemnik spodbude).

Dodeljevanje spodbud na podlagi ZSRR-2
Uporabljena metodologija: historični podatki MGRT (podrobnejši podatki so prikazani v prilogi).
Država je v zadnjih desetih letih sofinancirala začetne investicije podjetij v manj razvitih (t. i. problemskih) območjih Slovenije, za kar je namenila 55 milijonov EUR. Sofinancirali so se projekti začetnih investicij podjetij v opredmetena (zemljišča, zgradbe, oprema in stroji) in neopredmetena (prenos tehnologije z nakupom patentnih pravic, licenc, blagovnih znamk, znanja ali nepatentiranega tehničnega znanja) osnovna sredstva, ki so izkazovali spodbujevalni učinek v skladu z regionalno shemo državnih pomoči BE02-2399245-2014/II. V obdobju desetih let je bilo na tem področju podprtih več kot 500 projektov podjetij. Povprečen znesek podpore je tako znašal cca 100.000 EUR. V letu 2020 je bil objavljen prvi javni razpis za spodbujanje začetnih investicij na obmejnih problemskih območjih, pri čemer je bila struktura financiranja projektov sledeča: v povprečju je 97 % upravičenih stroškov pripadlo investicijam v opremo (90 %) in neopredmetena osnovna sredstva (7 %), preostali 3 % stroškov pa za storitve zunanjih izvajalcev, neposredno vezanih na investicijo. Enaka struktura se pričakuje v prihodnje.

Investicija: Zagotavljanje inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture

Izgradnjo poslovno-ekonomske infrastrukture smo podpirali preko javnih razpisov in z neposrednimi potrditvami operacij, kjer je bilo podprtih 71 projektov v skupnem znesku sofinanciranja 78 mio EUR,

povprečna vrednost sofinanciranja tako podprtih projektov je znašala malce več kot 1 milijon EUR na projekt. Sofinancirali so se upravičeni stroški gradnje; pridobivanje nepremičnin, ki obsega nakup zemljišč oziroma nakup zemljišč z objektom ali delom objekta (samo pri podjetniških inkubatorjih); oprema in druga opredmetena osnovna sredstva (samo pri inkubatorjih); stroški informiranja in komuniciranja; stroški storitev zunanjih izvajalcev. Podatki o upravičenih stroških za navedene projekte so sledeči: 95 % upravičenih stroškov je v povprečju odpadlo na gradnjo in nakup nepremičnin in preostalih 5 % na storitve.

Predvideni obseg financiranja inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture znaša 18 mio EUR za predvideno podporo 14 inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture ter 1 mio EUR za vzpostavitev pilotnega projekta na področju upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture, skupaj torej 19 mio EUR.

Od tega bo za gradnjo, pridobivanje nepremičnin in nakup opreme ter drugih opredmetenih osnovnih sredstev namenjenih do 15,7 milijonov EUR. Za stroške informiranja, komuniciranja in stroške zunanjih izvajalcev (gradbeni nadzor) pa bo namenjenih do 2,3 milijonov EUR.

Za pripravo strokovnih podlag, raziskavo podjetij, ki so v poslovnih conah, ter za oblikovanje modelov upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture, oblikovanje IT platforme za upravljanje poslovnih con, uvedbo pilotnega projekta upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture za preveritev in korekcijo poslovnih modelov bo namenjenih skupaj do 1 mio EUR, pri čemer stroške priprave strokovnih podlag z raziskavo podjetij, ki so v poslovnih conah ter za oblikovanje modelov upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture ocenjujemo v višini do 0,1 mio EUR, stroške oblikovanja IT platforme za upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture v višini do 0,3 mio EUR in stroške uvedbe pilotnega projekta upravljanja ekonomsko-poslovne infrastrukture za preveritev in korekcijo poslovnih modelov v skupni vrednosti do 0,6 mio EUR.

Ocena potrebne višine in strukture sredstev je narejena na podlagi historičnih podatkov iz dosedanjih javnih razpisov in neposrednih pogodb za ekonomsko-poslovno infrastrukturo v obdobju 2014-2020.

3.2.11. Utemeljitev uporabe povratnih virov

/

Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.3. KOMPONENTA 3: Trg dela – ukrepi za zmanjševanje posledic negativnih strukturnih trendov (C3 K3)

3.3.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: trg dela

Cilj: krepitev odpornosti trga dela, večja participacija na trgu dela in kakovostna delovna mesta:

- Zagotavljanje kakovostnih delovnih mest, ki zaposlenim nudijo ustrezno raven pravne, ekonomske in socialne varnosti.
- Prilagoditev trga dela zaradi tehnoloških sprememb, digitalizacije, prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo.
- Prilagoditev trga dela zaradi demografskih sprememb: povečanje stopnje zaposlenosti mladih in starejših, razvoj ustreznih veščin za življenje in ustvarjanje varnih in zdravih delovnih razmer ves čas poklicnega življenja.

Strukturni napor oziroma reforme:

- Sprejetje predloga zakonodaje za vzpostavitev stalne krizne sheme skrajšanega delovnega časa.
- Krepitev zaposljivosti in odpornosti na spremembe na trgu dela, s spodbujanjem in vključevanjem zaposlenih v usposabljanje in izobraževanje.
- Sprememba zakonodaje na področju nadomestila za brezposelnost z namenom povečevanja delovne aktivnosti starejših in preprečevanja predčasnih odhodov s trga dela.
- Sprejetje predloga sprememb pokojninske zakonodaje z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin.
- Predlog sprememb zdravstvene in pokojninske zakonodaje za učinkovitejšo poklicno rehabilitacijo.
- Združitev neposrednih in posrednih naložb države pod enega lastnika in upravljavca s ciljem racionalizacije in povečanja učinkovitosti upravljanja kapitalskih naložb države ter uporabe dividend in prihodkov za sofinanciranje pokojninske blagajne, politike skrbi za starejše ter družinske in štipendijske politike na podlagi medgeneracijske solidarnosti.
- Priprava zelene knjige o prihodnosti dela in priprava analize na področju posledic digitalizacije za slovenski trg dela.
- Evalvacija ukrepov aktivne politike zaposlovanja ter prilagoditev izvedbenih dokumentov Smernic za izvajanje aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: APZ) 2021–2025 (Načrt APZ in Katalog ukrepov APZ), z namenom učinkovitejšega izvajanja in doseganja zastavljenih strateških ciljev aktivne politike zaposlovanja v tem obdobju, s poudarkom na zmanjšanju števila dolgotrajno brezposelnih oseb, vpisanih v evidenci ZRSZ (primerjava z referenčnim obdobjem 2020).
- Proučitev in priprava predloga sprememb sistema socialne zaščite z namenom zvišanja učinkovitosti in spodbud za delo.

Investicije:
- Podpora prožnejšim načinom organizacije dela
- Prilagoditev delovnih mest invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih prožnejšim oblikam dela
- Hitrejši vstop mladih na trg dela
- Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Ocenjeni stroški: 56,28 mio EUR nepovratnih sredstev oziroma 59,75 mio EUR skupaj z ocenjenim stroškom DDV.

CSR 2019:
Zagotovi dolgoročno vzdržnost in ustreznost pokojninskega sistema, vključno s prilagoditvijo zakonsko določene upokojitvene starosti in omejevanjem predčasnega upokojevanja. Poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev z izboljšanjem ustreznosti izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela ter z ukrepi vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi, vključno z izboljšanjem digitalne pismenosti.

CSR 2020:
Priporočilo, da se zagotovi ustrezno nadomestilo dohodka in socialno zaščito; ublaži učinek krize na zaposlenost, med drugim z okrepitvijo shem krajšega delovnega časa in s prožnimi ureditvami dela; poskrbi, da bodo ti ukrepi zagotavljali ustrezno zaščito za delavce z nestandardnimi oblikami zaposlitve.

3.3.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Ugodne razmere na trgu dela (Slovenija je v letu 2019 beležila rekordno zaposlenost - 862.000 zaposlenih) so se zaradi epidemije covid-19 poslabšale. Stopnja brezposelnosti je v letu 2020 narasla (14,6 % brezposelnih več na Zavodu RS za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ) kot v letu 2019), vendar je Slovenija sprejela več **interventnih zakonov**, ki so bili v največji meri usmerjeni v ukrepe za ohranitev delovnih mest. Po nekaterih podatkih je bilo s temi ukrepi ohranjenih okoli 300.000 delovnih mest. Epidemija covid-19 je v kontekstu krepitve odpornosti trga dela in zagotovitve hitrega odziva izpostavila nujnost sistemske vzpostavitve sheme skrajšanega delovnega časa, ki bo delodajalcem in delavcem na voljo v primeru pojava nepričakovanih kriznih razmer v gospodarstvu.

Slovenija je do krize covid-2019 beležila višanje **delovne aktivnosti** tudi najbolj ranljivih skupin, kar kaže na vključujoč trg dela v Sloveniji. Skupna stopnja delovne aktivnosti se je tako v 2018 povišala na 75,4%, s čimer je že presegla ciljno vrednost SRS za leto 2030. Med **mladimi** (20–29 let) je, kljub njihovi visoki vključenosti v izobraževanje, stopnja delovne aktivnosti v zadnjih letih presegla povprečje EU, na kar so po Umarjevih podatkih vplivali tudi ukrepi za zaposlovanje mladih. Vendar se je v času krize covid-19 ponovno pokazalo, da so bili mladi še posebej izpostavljeni brezposelnosti, zato so nujni ukrepi na tem področju.

Stopnja delovne aktivnosti **starejših** je sicer narasla na 51,4 % (SURS, Q2 2020), vendar je še vedno med najnižjimi v EU. Delež **dolgotrajno brezposelnih** med delovno aktivno populacijo je v letu 2019 znašal 1,9 % in je bil eden najnižjih v zadnjih desetih letih, kljub temu pa je delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi ostal relativno visok. Prav tako je v zadnjih letih opaziti trend višanja zelo dolgotrajno brezposelnih (več kot 2 leti), in sicer je bila okoli petina brezposelnih dolgotrajno brezposelnih. Nizka delovna aktivnost je prisotna tudi med **invalidi.** Po podatkih ZRSZ za oktober 2020 je delež invalidnih oseb med vsemi brezposelnimi znašal 14,7 %, skoraj 80 % brezposelnih invalidnih oseb je dolgotrajno brezposelnih. Za hitrejšo aktivacijo so potrebni nadaljnji ukrepi za aktiviranje in usposabljanje brezposelnih oseb, da bi preprečili rast deleža dolgotrajno brezposelnih. Slovenija spada med države, kjer je v primerjavi z državami EU relativno majhen del iskalcev zaposlitve vključen v ukrepe aktivne politike zaposlovanja, kar pomeni, da so potrebni učinkoviti podporni ukrepi za vključevanje najbolj ranljivih v ukrepe APZ. Prav tako je treba okrepiti in prilagoditi aktivnosti na področju vseživljenjskega učenja in izobraževanja.

Negativne demografske napovedi pomenijo tveganja za javnofinančno vzdržnost pokojninskega sistema in višino pokojnin ter stanja na trgu dela, za katerega sta značilna nizka delovna aktivnost starejših in pozen vstop mladih na trg dela. Koeficient starostne odvisnosti starejšega prebivalstva se bo po podatkih EUROSTAT v Sloveniji iz 30,5 % v letu 2019 (EU-27: 31,4 %) do leta 2050 povišal kar na 54,9 % in za skoraj 3 odstotne točke presegel povprečje. Nizka delovna aktivnost v starostni skupini 55-64 let bo postala še bolj problematična z vidika učinkovitosti trga dela in zagotavljanja socialne varnosti posameznikov po upokojitvi. Pokojninska reforma iz leta 2013, skupaj z drugimi podpornimi projekti izvedeni v programskem obdobju 2014-2020, še vedno daje pozitivne učinke z vidika dvigovanja dejanske upokojitvene starosti, kar pozitivno vpliva na srednjeročno javnofinančno vzdržnost pokojninske blagajne. Dejanska upokojitvena starost se je v letu 2019 za oba spola ponovno povišala za dva meseca, in sicer na 60 let in 8 mesecev za ženske in na 62 let in 6 mesecev za moške. Pozitiven trend zviševanja dejanske upokojitvene starosti se pričakuje tudi v letu 2020. Hkrati pa se je močno zmanjšalo koriščenje možnosti predčasne upokojitve (malusi). Konec leta 2019 so bile sprejete tudi spremembe pokojninske zakonodaje, namenjene zagotavljanju primernejših pokojnin (sprememba odmernih odstotkov) in dodatnemu stimuliranju podaljševanja delovne aktivnosti tudi po izpolnitvi pogojev za upokojitev (prejemanje 40 % predvidene pokojnine ob aktualni plači). Navedene spodbude se nanašajo tudi na institut delne upokojitve, ki zavarovancem z vidika obsega dela omogoča postopen prehod v upokojitev, in z dodatnimi spodbudami postaja še bolj privlačen, ter reaktivacijo. Število posameznikov, ki so z delom nadaljevali tudi po izpolnitvi pogojev za upokojitev in izkoristili možnost prejemanja 20/40 % predčasne ali starostne pokojnine, se je v zadnjih treh letih v povprečju povečalo za približno 24 % na leto in je v decembru 2020 znašalo že 14.068 posameznikov.

Demografske spremembe pomenijo večji delež starejših delavcev in s tem večjo prisotnost kroničnih zdravstvenih težav, daljša delovna doba pa daljšo izpostavljenost tveganjem na delovnem mestu. Po navedbah Umarja (Poročilo o razvoju 2020) ob staranju delovne sile in dejstvu, da v Sloveniji 38 % vprašanih meni, da delo negativno vpliva na zdravje, kar 43 % pa, da svojega ali podobnega dela ne bodo mogli opravljati do 60. leta, je celosten pristop za **varnejše in zdravo delovno okolje** nujno potreben.

Napredne tehnologije vplivajo na preoblikovanje narave delovnih mest. Pri tem je Slovenija ena izmed najbolj izpostavljenih držav, saj naj bi bilo po ocenah OECD zaradi **digitalizacije** v Sloveniji ogroženo vsako četrto delovno mesto. Po podatkih EK sodi Slovenija med države članice z največjim tveganjem izgube delovnih mest zaradi **avtomatizacije**. Po podatkih Sursa je med vsemi delovno aktivnimi v Sloveniji v letu 2019 kar 16 % posameznikov (157.000) opravljalo poklice s tveganjem avtomatizacije. **Prožnejši načini organizacije dela** (npr. organizacija dela na daljavo, gibljiv delovni čas, uporaba prednosti digitalizacije v delovnih procesih) za lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja so nujno potrebni ob ustreznih ukrepih na področju krepitve digitalnih kompetenc, saj omogočajo zviševanje stopnje delovne aktivnosti. V izrednih okoliščinah (zdravstvena kriza, naravne nesreče,

omejitve gibanja ipd.) se je takšna ureditev dela izkazala kot ustrezna, saj omogoča vsaj delno nadaljevanje delovnega procesa pri delodajalcih in s tem preprečuje brezposelnost na strani delavcev. S krepitvijo **digitalnih znanj** in spretnosti zaposlenih je treba spodbujati tudi digitalne zmogljivosti delovnih organizacij ter širše družbe in krepiti naložbe za zeleni in digitalni prehod.

Na področju pasti brezposelnosti ali pasti neaktivnosti se Slovenija uvršča med države, kjer prehod v zaposlitev v veliko primerih ne pomeni finančne spodbude. Na področju pasti brezposelnosti je Slovenija med bolj izpostavljenimi državami, kjer prehod iz brezposelnosti v zaposlenost za brezposelno samsko osebo brez otrok v primeru, da se zaposli za 67 % povprečne plače pomeni, da oseba izgubi 87,1 % dodatnega zaslužka zaradi davkov in nižje socialne pomoči (EU povprečje 75,8 %, 2016). Tudi na področju pasti neaktivnosti sodi Slovenija med države, kjer enostarševska družina ali družina, kjer je le eden od staršev zaposlen (z otroki ali brez njih) izgubi 80 % dodatnega zaslužka, če se zaposli in zasluži minimalno plačo zaradi davkov in zmanjšanja socialne pomoči. Na področju pasti revščine je Slovenija blizu povprečja EU (2016), vendar v primeru dveh staršev z otroki na samem vrhu. Predstavljeno nakazuje potrebo po proučitvi ustreznosti obstoječega sistema socialne zaščite.

Cilji

Splošni cilj je spodbujati rast in ustvarjanje delovnih mest, spodbujati večjo participacijo na trgu dela, izboljšati kakovost dela, krepiti gospodarsko in socialno odpornost, spodbujati vključevanja na trg dela in zmanjševanje neenakosti, revščine ter socialne in ekonomske izključenosti, kar bomo dosegli z ustreznimi ukrepi politike trga dela. S tem bomo krepili odpornost trga dela, njegovo vključujočnost in kakovostna delovna mesta. Glede na trenutno stanje na trgu dela, okoliščine epidemije covid-19, demografske napovedi in gospodarske cikle je treba aktivnosti usmerjati k zagotavljanju večje vključenosti na trg dela in krepitvi odpornosti trga dela.

Glede na naštete izzive bomo s strukturnimi ukrepi, ki bodo sofinancirani iz Mehanizma za okrevanje in odpornost, dosegli naslednje cilje, katerih namen je ohranjanje zaposlitev in višja participacija posameznikov na trgu dela:

- vzpostavitev kriznih in podpornih mehanizmov ter prilagoditev obstoječih sistemov: zagotovili bomo strateške in pravne podlage (vzpostavitev krizne sheme skrajšanega delovnega časa, zelena knjiga o prihodnosti dela, prilagoditev institutov na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti, zmanjševanje vrzeli med izstopom iz trga dela in dejansko upokojitveno starostjo, prilagoditev aktivne politike zaposlovanja in sistema socialne zaščite);
- podpora strukturnim spremembam na trgu dela;
- prilagajanje delovnih mest, med drugim tudi invalidom;
- hitrejši vstop mladih na trg dela;
- okrepitev usposabljanja in izobraževanja zaposlenih.

Na področju trga dela bo Slovenija z izvedbo različnih ukrepov do leta 2026 za **10 % povišala število zaposlenih** v starostnih skupinah 15–24 let, 25–34 let in 55–64 let.

	Vrednost 2019	**Ciljna vrednost 2026**
15-24 let	37.000	40.700
25-34 let	187.000	205.700
55-64 let	114.000	125.400

Priporočila Sveta EU iz let 2019 in 2020, globalni trendi, nacionalne specifike na trgu dela in aktualni izzivi, povezani z epidemijo covid-19 so predstavljali izhodišče za oblikovanje ukrepov (strukturnih ukrepov in investicij) v okviru Mehanizma za okrevanje in odpornost. Pri tem smo upoštevali tudi, katere izzive že naslavljamo oziroma kateri ukrepi so že načrtovani v okviru ostalih finančnih in drugih mehanizmov ter kratko časovno obdobje izvajanja Mehanizma za okrevanje in odpornost. **Predvideni ukrepi in naložbe neposredno podpirajo in v prakso prenašajo načela Evropskega stebra socialnih pravic** kot so »aktivna podpora pri zaposlitvi«, »varna in prilagodljiva zaposlitev«, »zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov«, »enake možnosti« in »dohodki in pokojnine za starejše«, posredno pa še nekatere druge kot npr. »usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja«. Ukrepi posebej podpirajo cilj zagotavljanja enakosti za vse in socialno vključevanje invalidov skladno s **Konvencijo ZN o pravicah invalidov.**

Navedene izzive bomo naslovili v sodelovanju s socialnimi partnerji in drugimi relevantnimi domačimi in tujimi strokovnimi institucijami.

3.3.3. Opis reform in investicij komponente

REFORMA

A. Strukturni ukrepi za krepitev (odpornosti) trga dela

Ključni izzivi

V skladu s priporočili EK, OECD in drugimi domačimi in tujimi strokovnimi institucijami je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ) v zadnjem desetletju med najpomembnejše prioritete svojega dela umestilo podaljševanje delovne aktivnosti in dvig učinkovitosti trga dela. MDDSZ je k naslavljanju navedenih izzivov pristopil v najširšem možnem smislu in ob intenzivnem sodelovanju s socialnimi partnerji. V tem kontekstu so bile od leta 2010 tako izvedene reforma socialne zakonodaje (ZUPJS, ZSVarPre, 2012), reforma pokojninskega sistema (ZPIZ-2, 2013) in reforma trga dela (ZUTD-A in ZDR-1, 2013), sprejet je bil nov Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (2014), uveljavljene spremembe zakonodaje na področju minimalne plače (2015 in 2018), spremembe na področju nadomestila za brezposelnost (ZUTD-D, 2017 in ZUTD-E, 2019), uvedene dodatne spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila (ZUTD-E, 2019), sprejet nov Zakon o vajeništvu (2017), uveljavljena nova Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (2018) in zagotovljene dodatne spodbude za podaljševanje delovne aktivnosti (ZPIZ-2G, 2019).

Poleg tega so bile v tem obdobju uveljavljene še druge manjše spremembe, ki so naslavljale specifično identificirane probleme, npr. na področju zviševanja socialne varnosti v atipičnih oblikah dela (študentsko delo, ZUJF-C, 2015), preprečevanja zlorab atipičnih oblik dela (nova pooblastila inšpektorjev, ZID, 2017), hitrejše aktivacije neaktivnih posameznikov (intenzivnejše sodelovanje ZRSZ in CSD), razširitev možnosti opravljanja začasnega in občasnega dela upokojencev (ZUTD-E), aktivnega izvajanja Jamstva za mlade, hitrejše aktivacije dolgotrajno brezposelnih oseb (v večino programov aktivne politike zaposlovanja se lahko vključujejo dolgotrajno brezposelni), krepitve usposabljanja in izobraževanja brezposelnih oseb (sofinancirani programi usposabljanja in izobraževanja so bili prilagojeni potrebam trga dela; poudarek na digitalnih veščinah brezposelnih in iskalcev zaposlitve).

Vlada RS je dne 7. 1. 2021 po izvedeni razpravi na Ekonomsko-socialnem svetu sprejela Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2021-2025 (v nadaljevanju: Smernice). Glavni cilji izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: APZ) so zmanjševanje števila dolgotrajno brezposelnih oseb, hitrejša aktivacija brezposelnih, predvsem starejših od 50 let, nizko izobraženih in prejemnikov denarne socialne pomoči, hitrejši prehod brezposelnih mladih do 29 let na trg dela - Jamstvo za mlade - in odprava strukturnih neskladij na trgu dela z namenom zagotoviti znanja in veščine za potrebe trga dela. Na področju usposabljanja brezposelnih Smernice poudarjajo tudi nujnost krepitve digitalne pismenosti in veščin kot predpogoja za zaposljivost. Vsebine programov usposabljanj in izobraževanj za brezposelne in iskalce zaposlitve bodo opredeljene glede na potrebe delodajalcev, upoštevajoč trajnost in zelena delovna mesta, avtomatizacijo in digitalizacijo delovnih mest. Za obdobje 2026–2030 bodo pripravljene nove smernice, pri čemer pa je treba obenem zagotoviti čim boljše izvajanje že obstoječih smernic aktivne politike zaposlovanja. V tem okviru bo napor usmerjen tudi v zmanjšanje števila dolgotrajno brezposelnih oseb v evidencah ZRSZ, in sicer glede na primerjalno obdobje 2020, z aktivnejšim vključevanjem v programe ter oblikovanjem novih programov za dolgotrajno brezposelne osebe.

V letu 2020 je bil v sklopu interventnih ukrepov (ZIUPOPDVE) uzakonjen dodaten odpovedni razlog, ki delodajalcu omogoča, da delavcu odpove pogodbo o zaposlitvi brez navedbe utemeljenega razloga, če delavec izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Namen navedenega ukrepa je bil odpraviti ovire za zaposlovanje starejših in spodbuditi zaposlovanje mladih. V preteklosti so bile izvedene številne aktivnosti spodbujanja zviševanja stopenj delovne aktivnosti (informiranje in osveščanje, institucionalne spremembe, dodatne spodbude itn.), ki kažejo določene pozitivne učinke. Še vedno beležimo nezadostno vključenost starejših v programe izobraževanja in usposabljanja (EUROSTAT, 2019 - SI: 9,6 %, EU: 9,7 %) z namenom pridobivanja potrebnih kompetenc za ohranjanje

in večanje zaposljivosti na spreminjajočem se trgu dela. Interventni ukrep je tako posledica stanja na trgu dela v času epidemije, ki bo prispeval k odpravi ovir za zaposlovanje starejših in posredno tudi spodbudil posameznike k zavedanju, da je za ohranjanje zaposljivosti zelo pomembno kontinuirano pridobivanje kompetenc.

Epidemija covid-19 je povzročila takojšnje poslabšanje stanja na trgu dela z izrazitim porastom registrirano brezposelnih. V interventni ukrep za ohranitev delovnih mest s subvencioniranjem plač delavcev na začasnem čakanju na delo je bilo od začetka izvajanja do marca 2021 vključenih več kot 212.000 delavcev pri več kot 31.100 delodajalcih, v interventni ukrep skrajšanega delovnega časa pa od junija 2020 do marca 2021 skoraj 42.000 delavcev pri 7.905 delodajalcih. Od uveljavitve ukrepa subvencioniranja skrajšanega delovnega časa junija 2020 do sredine novembra 2020 je bilo po začasnih podatkih do sredstev upravičenih 5.230 poslovnih subjektov za 29.440 zaposlenih (vložene so bile vloge za več kot 60 tisoč oseb), ukrep je podaljšan do 30. junija 2021. Države, ki imajo vzpostavljene stalne sheme skrajšanega delovnega časa za primere zmanjšane gospodarske aktivnosti, so lahko najhitreje odreagirale ob pojavu epidemije in tako tudi najučinkoviteje pristopile k zmanjšanju negativnih vplivov zdravstvene krize na trg dela.

Ob upoštevanju demografskih napovedi se bo koeficient starostne odvisnosti starejšega prebivalstva v Sloveniji do leta 2050 povišal kar na 54,9 %, **zato je treba proučiti in po potrebi ter ob sodelovanju socialnih partnerjev prilagoditi določene institute na področju zavarovanja za primer brezposelnosti z namenom omejevanja prehajanja v neaktivnost še pred izpolnitvijo pogojev za upokojitev (»bridges to retirement«).**

Trenutne okoliščine, povezane z zdravstvenimi tveganji, hiter tehnološki razvoj in razvoj novih načinov in oblik opravljanja dela zahtevajo vzpostavitev neposredne strokovne podpore vsem deležnikom na trgu dela na področju varnosti in zdravja pri delu. Delodajalci, delavci, strokovni delavci za varnost pri delu in izvajalci medicine dela za obvladovanje obstoječih in prihajajočih izzivov potrebujejo pomoč neodvisne strokovne institucije. Po podatkih spletne ankete Kliničnega inštituta za medicino dela, opravljene v aprilu 2020, je tako npr. kar 19 % anketiranih podjetij pogrešalo jasnejše informacije in usmeritve na področju preprečevanja epidemije covid-19. Raven ozaveščenosti in kulture preventive je treba vzpostaviti v vseh okoliščinah opravljanja dela.

Cilji

Cilj ukrepov je zmanjševanje posledic negativnih strukturnih trendov, kar bomo dosegli z *zagotovitvijo strateških in pravnih podlag.* V skladu s predhodno navedenim v kontekstu strukturnih ukrepov na področju krepitve odpornosti trga dela zato načrtujemo:

- vzpostavitev stalne krizne sheme skrajšanega delovnega časa;
- spremembo zakonodaje na področju nadomestila za brezposelnost;
- pripravo predloga sprememb pokojninske zakonodaje;
- pripravo predloga sprememb zdravstvene in pokojninske zakonodaje za učinkovitejšo poklicno rehabilitacijo;
- sprejetje Zakona o nacionalnem demografskem skladu;
- pripravo zelene knjige o prihodnosti dela in pripravo analize na področju posledic digitalizacije za slovenski trg dela;
- evalvacijo ukrepov aktivne politike zaposlovanja ter prilagoditev izvedbenih dokumentov Smernic za izvajanje aktivne politike zaposlovanja 2021–2025 (Načrt APZ in Katalog ukrepov APZ), z namenom učinkovitejšega izvajanja in doseganja zastavljenih strateških ciljev aktivne politike zaposlovanja v tem obdobju, s poudarkom na zmanjšanju števila dolgotrajno brezposelnih oseb, vpisanih v evidenci ZRSZ (primerjava z referenčnim obdobjem 2020);
- proučitev in pripravo predloga sprememb sistema socialne zaščite.

Za ohranjanje zaposlitev in večjo vključenost določenih skupin na trgu dela ter v podporo reformnemu delu bomo v okviru investicijskega dela izvedli naložbe za odpravo ovir in spodbujanje večje vključenosti starejših, mladih in invalidov, ukrepe za večje možnosti prilagajanja na spreminjajoče se razmere na trgu dela ter naložbe v usposabljanje in izobraževanje zaposlenih.

Strukturni ukrepi in investicije se bodo dopolnjevali z drugimi ukrepi na področju dela, ki so natančneje opisani v razdelku komplementarnosti.

Opis narave, vrste in obsega reforme

V okviru NOO bomo sredstva na ravni strukturnega ukrepa vložili v:

- pripravo analitičnih in zakonodajnih podlag za vzpostavitev sheme skrajšanega delovnega časa,
- pripravo analitične in strateške podlage za proučitev prilagoditve institutov na področju zavarovanja za brezposelnost,
- izvedbo evalvacije ukrepov APZ ter prilagoditev izvedbenih dokumentov Smernic za izvajanje aktivne politike zaposlovanja 2021–2025 (Načrt APZ in Katalog ukrepov APZ) z namenom učinkovitejšega izvajanja in doseganja zastavljenih strateških ciljev aktivne politike zaposlovanja v tem obdobju in s poudarkom na zmanjšanju števila dolgotrajno brezposelnih oseb, vpisanih v evidenci ZRSZ (primerjava z referenčnim obdobjem 2020) ter
- analizo sistemov socialne varnosti z vidika »make work pay«.

Stroški NOO so ocenjeni v višini 360.000 EUR brez DDV oziroma 439.200 EUR skupaj z ocenjenim stroškom DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Vse aktivnosti se bodo izvajale na nacionalni ravni, kjer bo osrednjo koordinacijsko vlogo prevzelo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti kot nosilec resorne politike trga dela. Zagotovljeno bo usklajevanje z vsemi relevantnimi resorji in izvajalskimi institucijami, kot so MIZŠ, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ), Inšpektorat RS za delo. Postopke za izvedbo posameznih aktivnosti (javna naročila) bodo izvedle strokovne službe MIZŠ oziroma izbrane izvajalske institucije, tj. ZRSZ, Inšpektorat RS za delo.

Ključne aktivnosti
Izkušnje držav v času krize covid-19 kažejo, da je v primeru gospodarskih šokov in epidemij potreben hiter odziv**, ki ga bo omogočila sistemska vzpostavitev sheme skrajšanega delovnega časa.** Smiselna nadgradnja sheme je vključevanje delavcev, ki so začasno zaposleni na skrajšanem delavniku, v usposabljanje ali izobraževanje, s katerim bi krepili svoje kompetence in povečevali svojo zaposljivost. Pri vključevanju v usposabljanje bomo zasledovali cilj povečevanja zaposljivosti posameznika glede na aktualne potrebe delodajalcev in prihodnje potrebe (lokalnega) trga dela, med drugim tudi v luči vse večje digitalizacije in avtomatizacije poslovnih procesov. Za samo izvajanje zakona, ki bo uredil področje sistemske ureditve sheme skrajšanega delovnega časa, bo treba nadgraditi tudi informacijsko podporo ZRSZ.

Z namenom omejevanja prehajanja v neaktivnost pred izpolnitvijo pogojev za upokojitev bomo spremenili določbe **Zakona o urejanju trga dela na področju zavarovanja za primer brezposelnosti,** s čimer se bo naslavljal predvsem vidik podaljševanja delovne aktivnosti in preprečevanja predčasnih odhodov s trga dela. Po zaključku priprave rešitev v okviru analize pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jo pripravlja OECD (SRSP), bomo v dialogu s socialnimi partnerji **proučili možnosti implementacije prejetih priporočil**. Izvedli bomo **vključujoč proces ozaveščanja in informiranja javnosti o pomenu pokojninskega zavarovanju in nujnosti prilagoditev le-tega.** V okviru projekta nadgradnja analitičnih modelov na področju pokojninskega zavarovanja (Evropski socialni sklad, 2018-2022) bodo do konca leta 2021 vzpostavljena prva analitična orodja za oblikovalce politik, prav tako pa bo **vzpostavljena strokovna delovna skupina,** ob intenzivnem sodelovanju Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, **za pripravo sprememb pokojninske zakonodaje. V začetku leta 2022 bodo tako vzpostavljene strokovne, analitične in komunikacijske podlage** za začetek procesa sprejetja zakonodajnih sprememb **na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja**, ki bodo pripravljene na podlagi posvetovanj s socialnimi partnerji. Pri nadaljnjem delu na tem področju bomo izhajali iz izzivov na področju vzdržnosti (upokojitveni pogoji, indeksacija, prispevki, povezanost vplačil in izplačil ipd.), zadostnosti (višina pokojnin) in transparentnosti (informiranje in osveščanje) pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V letu 2022 bo pripravljena tudi celovita analiza možnih ukrepov za daljše obdobje vključenosti na trg dela[34], ki bo predstavljena Odboru za socialno zaščito

[34] Analizirani bodo vzroki za zgodnje upokojevanje in predčasne umike s trga dela, zlasti za vrzel med zakonsko določeno starostjo za upokojitev (SRA) in dejansko upokojitveno starostjo (ERA) ter vrzel med dejansko upokojitveno starostjo (ERA) in dejansko starostjo pri izstopu s trga dela. Analizo bi spremljati zaključki, ki bi orisali najučinkovitejše alternativne možnosti za reformo, vključno z zaključki o spremljevalnih ukrepih za podporo daljšemu ostajanju v zaposlitvi (npr. prožne ureditve dela, prilagoditev delovnih mest, varno in zdravo delovno okolje, priložnosti za povečano vseživljenjsko učenje).

(SPC), Odboru za ekonomske politike (EPC) oziroma Delovni skupini za staranje (AWG). Na področju poklicne rehabilitacije bo v skladu z ugotovitvami projekta Zgodnja poklicna in zaposlitvena rehabilitacija v procesu vračanja na delo v okviru večletnega finančnega okvirja EU 2014-2020 pripravljen predlog zakonodajnih rešitev, da bi celoten institut postal učinkovitejši in privlačnejši tako za delavce kot za delodajalce. Predloge zakonskih sprememb bo Vlada RS do konca leta 2023 posredovala Državnemu zboru.

Na področju zagotavljanja **podpore deležnikom na trgu delu bomo nadaljevali z aktivnostmi, namenjenimi krepitvi koncepta dostojnega dela v praksi, delom na področju odpravljanja negativnih posledic naraščanja uporabe atipičnih oblik dela (prekarnost),** informiranjem in osveščanjem delavcev in delodajalcev o zakonitih oblikah opravljanja dela in izvajanjem promocije instituta mirnega reševanja sporov ter svetovalne vloge Inšpektorata RS za delo. Delež prekarnih zaposlitev v Sloveniji se je po podatkih Eurostata v zadnjih letih nekoliko znižal, a s 3 % še vedno ostaja nad povprečjem EU. **Pripravljena bo zelena knjiga o prihodnosti dela in analiza posledic digitalizacije na slovenski trg dela**. Z vidika ustreznosti sistemov socialne zaščite bo prav tako treba preučiti posamezne institute na področju socialne zakonodaje z vidika motivacije za delo (past brezposelnosti, past neaktivnosti).

S ciljem krepitve zaposljivosti aktivnega prebivalstva se bodo nadgradili in potrebam trga dela prilagodili tudi **programi izobraževanja in usposabljanja**, ki se v okviru aktivne politike zaposlovanja nanašajo na povečanje digitalne pismenosti. Ključno vlogo pri ozaveščanju o pomembnosti vseživljenjskega učenja in vlaganja v razvoj kompetenc imajo tudi socialni partnerji, ki lahko bistveno pripomorejo k dvigu zavesti zaposlenih in delodajalcev ter s tem vplivajo na povečanje vključevanja zaposlenih v usposabljanje. Tovrsten dvig zavesti je nujen zlasti pri starejših delavcih in delavcih z nizko ravnjo izobrazbe. Obstoječe možnosti vključevanja v izobraževanje in usposabljanje bomo razširili z dodatno investicijo v izobraževanje in usposabljanje, ki bo namenjena zaposlenim. Kompetence so tudi v ospredju investicije za spodbujanje stabilnih zaposlitev mladih. Subvencije bodo pogojevane s kakovostnim mentorstvom, ki bo prispevalo k prenosu znanja na mlade, mentorska vloga pa bo predvsem starejše zaposlene tudi spodbudila k ohranjanju in nadaljnjemu razvoju njihovih kompetenc.

Ukrepi vzpostavitve stalne krizne sheme skrajšanega delovnega časa, spremembe zakonodaje na področju nadomestila za brezposelnost, analiza sistemov socialne varnosti ter evalvacija ukrepov aktivne politike zaposlovanja in prilagoditev izvedbenih dokumentov Smernic za izvajanje aktivne politike zaposlovanja 2021–2025 (Načrt APZ in Katalog ukrepov APZ) z namenom učinkovitejšega izvajanja in doseganja zastavljenih strateških ciljev aktivne politike zaposlovanja v tem obdobju niso vezani na ukrepe, ki bi bili financirani iz drugih sredstev. V okviru evalvacije ukrepov aktivne politike zaposlovanja bo izvedena tudi evalvacija programov aktivne politike zaposlovanja, ki so financirani s sredstvi kohezijske politike 2014-2020.

Ciljne skupine

Rešitve bodo v prvi vrsti namenjene delavcem in delodajalcem, brezposelnim ter specifičnim ranljivim skupinam (starejši, mladi in invalidi).

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganja, povezana s podaljševanjem ukrepov zaradi covid-19, ki bodo naslovljena v okviru interventne zakonodaje.

Nezmožnost ali nezainteresiranost različnih deležnikov na trgu dela za sodelovanje. Tveganja za izvedbo bomo zniževali z zagotovitvijo ustrezne informiranosti in aktivnega vključevanja vseh deležnikov v načrtovanje izvedbe strukturnih ukrepov.

Neuspešna izvedba postopkov izbora zunanjih izvajalcev (neizpolnjevanje pogojev izvajalcev, nezanimanje potencialnih izvajalcev ipd.). Strategija reševanja: izvajalec javnega naročila predhodno objavi najavo javno naročila.

Časovne zamude oziroma zamik izvajanja: zamude pri pogajanjih s socialnimi partnerji, zamude pri angažiranju izvajalskih institucij ali zunanjih izvajalcev, zamude v zakonodajnem postopku zaradi

politične nestabilnosti. Strategije reševanja: zgodnje vključevanje socialnih partnerjev in drugih deležnikov v pripravo rešitev; določanje realnih rokov za izvedbo aktivnosti.

Komplementarnost

Podaljševanje delovne aktivnosti ter usposabljanje in zaposlovanje so bili ključni izzivi, ki smo jih naslovili s sredstvi Evropskega socialnega sklada v obdobju 2014-2020. Aktivnostim na teh področjih je bilo tako namenjenih dobrih 40 mio EUR, v različne oblike aktivnosti pa vključenih več kot 6.000 podjetij in več kot 36.000 zaposlenih. Aktivnosti za delodajalce in zaposlene so se nanašale na neposredno podporo pri upravljanju starajoče se delovne sile, usposabljanju delavcev in delodajalcev, zagotavljanju varnega in zdravega delovnega okolja in uveljavljanju koncepta dostojnega dela.

Na področju vseživljenjskega učenja so se izvajali Kompetenčni centri za razvoj kadrov, kjer se je v različne oblike usposabljanj vključilo več kot 13.400 zaposlenih iz več kot 320 podjetij. Prav tako od leta 2019 dalje sofinanciramo Karierne centre za mlade, ki prispevajo k čim bolj učinkovitemu mreženju deležnikov na področju trga dela in strokovnih delavcev šol na vseh ravneh izobraževalnega sistema ter k osveščanju splošne javnosti o izzivih, ki mlade čakajo na karierni poti.

V letu 2020 je bilo v programe APZ vključenih skoraj 21.000 brezposelnih, od katerih je bilo v ukrepe usposabljanja in izobraževanja vključenih 47,1 %.

V zadnjih letih smo okrepili svetovalni proces na ZRSZ, dodatno usposobili svetovalce zaposlitve, uvedli nove e-storitve za brezposelne, iskalce zaposlitve in delodajalce ter dali poudarek na izvajanje ukrepov, ki so prilagojenim potrebam posameznika in lokalnega trga dela. V naslednjih letih se bo še naprej krepilo storitve spremljanja in podpore brezposelnim osebam po prehodu v programe aktivne politike zaposlovanja ali v zaposlitev, da se zagotovijo trajnejši učinki ter večja kakovost programov in zaposlitev. Navedeni programi se izvajajo v okviru aktivne politike zaposlovanja in so sofinancirani s sredstvi integralnega proračuna ter sredstvi strukturnih skladov iz programskega obdobja 2014-2020 ter 2021-2027. V obdobju 2018–2021 se v okviru projekta širše prenove informacijske podpore za trg dela na ZRSZ razvija interaktivno orodje za povezovanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela, ki vključuje tudi vzpostavitev kompetenčnega modela zaposlovanja. Uporaba orodja bo izboljšala proces kariernega svetovanja za brezposelne osebe in omogočala večjo personalizacijo storitev iskalcem zaposlitve, npr. pri določanju kompetenc, oblikovanju zaposlitvenih ciljev, opredelitvi razkoraka na trgu dela med iskalcem zaposlitve in prostim delovnim mestom, iskanju rešitev za ponovno reintegracijo brezposelnih oseb na trg dela prek kompetenc, podpori pri načrtovanju kariernega razvoja, smiselni dokvalifikaciji brezposelne osebe, izboljševanju zaposlitvenih možnosti oseb ter pri ciljnem informiranju in vključevanju v ukrepe na trgu dela. Izboljšal se bo tudi proces posredovanja ustreznih kandidatov na prosta delovna mesta, ki bo temeljil na oceni kompetenc (ne samo izobrazbe) osebe. V okviru orodja se razvijajo tudi nove »samopostrežne« storitve za brezposelne in delodajalce ter krepi avtomatizacija procesov, zato se pričakuje tudi delna razbremenitev svetovalcev zaposlitve pri izvajanju določenih administrativnih nalog.

Na področju aktivacije oseb, ki so bolj oddaljene od trga dela, se izvajajo projekti socialne aktivacije, ki so usmerjeni v dolgotrajno brezposelne osebe in dolgotrajne prejemnike denarnih socialnih pomoči, ki se hkrati soočajo še z različnimi kompleksnimi socialnimi izzivi in so dalj časa neaktivni, ter na druge ranljive skupine (npr. ženske iz drugih kulturnih okolij in romske ženske). Projekti se izvajajo s ciljem ponovne socialne in zaposlitvene vključenosti oseb na trg dela. Do novembra 2020 je bilo izvedenih 300 programov (kratkih, dolgih in šestmesečnih), vključenih je bilo več kot 3.150 oseb.

S sredstvi Evropskega socialnega sklada smo krepili tudi usposobljenost socialnih partnerjev za kolektivno dogovarjanje in delovanje na področju trga dela in prenovili procese osrednje institucije na tem področju, Ekonomsko socialnega sveta (nova Pravila ESS, 2019). V trenutni finančni perspektivi 2014-2020 ministrstvo na področju varnosti in zdravja pri delu, podaljševanja delovne aktivnosti, zmanjševanja absentizma, managementa starejših, prilagajanja delovnega okolja in uveljavljanja koncepta dostojno delo izvaja več kot 11 operacij v skupni vrednosti več kot 40 mio EUR, ki so sofinancirane iz Evropskega socialnega sklada.

Vsebine programov usposabljanj in izobraževanj bodo v prihodnjem programskem obdobju 2021–2027 (financiranje s sredstvi Evropskega socialnega sklada plus, Evropskega sklada za regionalni razvoj in

Sklada za pravični prehod) usmerjene v odgovarjanje na potrebe delodajalcev upoštevajoč trajnostni razvoj in zelena delovna mesta, avtomatizacijo in digitalizacijo delovnih procesov in delovnih mest.

V programskem obdobju 2021–2027 je predvidena nadgradnja projektov na področju varnosti in zdravja pri delu, zviševanja stopenj delovne aktivnosti, zmanjševanja absentizma, managementa starejših, prilagajanja delovnega okolja in uveljavljanja koncepta dostojno delo tudi z vidiki svetovanja in podpore pred upokojitvijo in po upokojitvi ter pri ponovni aktivaciji starejših. Izvedeni bodo tudi projekti na področju celostnega pristopa k varnosti in zdravju pri delu, ukrepi za zagotavljanje dostojnega dela in ozaveščanje ter informiranje javnosti o pomenu medgeneracijskega sodelovanja. V programskem obdobju 2021–2027 bodo spodbude za zaposlitev brezposelnih oseb bolj intenzivno povezane tudi s predhodnim usposabljanjem ali poskusnim delom ter spremljanjem brezposelnih oseb iz najbolj ranljivih ciljnih skupin po zaposlitvi (»post-placement support«). V različne oblike celovite podpore (informiranja, motiviranja, kariernega svetovanja in aktivnosti za razvoj kompetenc) se bo vključevalo tudi zaposlene osebe, katerih zaposlitev je ogrožena (vključno z zaposlenimi v prekarnih oblikah dela), predvsem z namenom lažjega prehoda na nova delovna mesta ali v novo zaposlitev. Delodajalcem bo omogočeno izvajanje kompetenčnih centrov za razvoj kadrov za obsežnejše usposabljanje zaposlenih za potrebe delodajalcev ter omogočanje prilagajanja na različne tehnološke in druge spremembe.

Znotraj ukrepov APZ bodo iskalcem zaposlitve omogočena usposabljanja, izpolnjevanja za nova znanja in spretnosti, ki jim bodo omogočala boljšo zaposljivost na hitro spreminjajočem se trgu dela, pri čemer bodo upoštevane tudi potrebe delodajalcev in trga dela. Posebna pozornost v okviru aktivne politike zaposlovanja bo tudi v prihodnje namenjena dolgotrajno brezposelnim in nizko izobraženim. Prav tako bomo nadaljevali z izvajanjem priporočil Sveta EU za vključevanje dolgotrajno brezposelnih na trg dela ter priporočil Sveta EU Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade. Eden izmed glavnih ciljev pri izvajanju APZ v prihodnjem obdobju bo tudi hitrejši prehod mladih do 29 let na trg dela. Poudarek bo na aktiviranju mladih brezposelnih, predvsem tistih, ki jim preti dolgotrajna brezposelnost. APZ programi za mlade bodo usmerjeni v tista usposabljanja in izobraževanja, ki jih potrebuje trg dela, programi za spodbujanje zaposlovanja pa bodo spodbujali zaposlovanje mladih za nedoločen čas. Cilj bo trajnejša integracija na trg dela, zato bodo podprti programi, ki bodo dolgoročno povečevali zaposljivost mladih in krepili njihovo odpornost na spremembe na trgu dela.

Na področju vseživljenjskega učenja se v prihodnjem programskem obdobju predvideva izvajanje projekta Platforme za napovedovanje kompetenc, v okviru katerega bodo zagotovljena ustrezna orodja za dolgoročnejše napovedovanje kompetenc. Glede na to, da se neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, ki nastaja zaradi hitrih sprememb tehnologij in s tem povezanih potreb po novih znanjih povečuje, je smotrno, da ministrstvo v sodelovanju z ZRSZ in drugimi institucijami na trgu dela okrepi sistem napovedovanja potreb na trgu dela. Še posebej se kaže potreba po vzpostavitvi enotnega modela za napovedovanje potreb na trgu dela, platforme za napovedovanje kompetenc, ki bo nadgradila kratkoročne napovedi z novimi srednjeročnimi in dolgoročnimi napovedovanji potreb na trgu dela.

V dopolnitev ukrepom in reformam na trgu dela je v fazi sprejemanja Zakon o nacionalnem demografskem skladu. Predlog zakona je trenutno v tretji obravnavi državnega zbora in bo verjetno sprejet v prvi polovici leta 2021 (Q2 2021). Njegov namen je sofinanciranje pokojninske blagajne v delu transfernih prihodkov iz državnega proračuna in pomeni razbremenitev proračuna, da se lahko nemoteno izvajajo ostale socialne, razvojne, investicijske in druge politike države. Vzpostavitev demografskega sklada pomeni pravično, uravnoteženo in gospodarno ukrepanje na temelju splošne medgeneracijske solidarnosti, v katero bosta vključeni tako mlajša kot tudi starejša populacija državljank in državljanov. Sklad bo nastal s preoblikovanjem Slovenskega državnega holdinga in bo oblikovan kot delniška družba v 100-odstotni državni lasti. Organi upravljanja bodo skupščina (vlada), uprava (trije člani) in nadzorni svet (11 članov, od katerih bo štiri na podlagi strokovnih pogojev imenovala vlada, sedem pa državni zbor, in sicer pet članov na predlog poslanskih skupin in po enega člana na predlog Zveze društev upokojencev Slovenije in Mladinskega sveta Slovenije). Predlog zakona zasleduje cilj zagotovitve čim večjega premoženja sklada z lastniško in upravljavsko konsolidacijo kapitalskih naložb države, z nekaterimi utemeljenimi izjemami: akumulacijo premoženja sklada v višini 40 % dividend in 60 % kupnin; vplačevanje 40 % dividend in 40 % morebitnih kupnin v pokojninsko blagajno; zagotavljanje sredstev za sofinanciranje politike za skrb za starejše v višini 10 % dividend in zagotavljanje sredstev za sofinanciranje ukrepov družinske politike in politike štipendiranja v višini 10 % dividend. S tem bo sklad del sredstev namenil za vzpostavljanje ugodnih pogojev za mlade in mlade družine, saj bo med drugim sofinanciral stanovanjsko politiko, štipendiranje in zagotavljanje drugih

pogojev za lažji prehod mladih v delovno aktivno prebivalstvo. S tem se bo preprečilo tudi izseljevanje mladih v tujino, kar bo imelo pozitivne učinke na slovenski trg dela in posledično na pokojninsko blagajno, BDP in javne finance. Na drugi strani bo sklad v duhu medgeneracijske solidarnosti del sredstev namenil tudi za skrb za starejše, tako da bo sofinanciral tudi reformo dolgotrajne oskrbe. Poleg navedenega se z lastniško in upravljavsko koncentracijo večine kapitalskih naložb države vzpostavi enoten, pregleden, varen in bolj učinkovit ter donosen sistem korporativnega upravljanja družb v lasti države.

INVESTICIJE

B. Podpora prožnejšim načinom organizacije dela

Ključni izzivi

Projekt naslavlja potrebo po krepitvi možnosti za prožnejše načine organizacije dela v okviru pogodbe o zaposlitvi (npr. organizacija dela na daljavo, gibljiv delovni čas, uporaba prednosti digitalizacije v delovnih procesih) in po večji podpori pri njihovi uporabi v smislu upoštevanja pravnih podlag in organizacije delovnega procesa s strani delodajalca (npr. digitalizacija procesov, zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja) in krepitvi digitalnih kompetenc zaposlenih, ki bodo omogočale njihovo vključevanje v posodobljene delovne procese. Po potrebi in v sodelovanju s socialnimi partnerji bodo predlagane tudi spremembe pravnih podlag na tem področju. Namen projekta je omogočiti tako večjo odpornost kot večjo vključenost na trg dela, spodbujati lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, krepiti digitalnih kompetenc zaposlenih (s poudarkom na starejših) in zviševati standarde varnosti in zdravja pri delu na tem področju.

Po podatkih Eurostata iz Ankete o delovni sili za leto 2019 je v EU običajno delalo od doma 5,4 % zaposlenih v starostni skupini 15-64 let. V Sloveniji je leta 2019 delež zaposlenih, ki so običajno delali od doma, znašal 6,8 %. V času epidemije covid-19 je obsežnejša uporaba prožnejših načinov organizacije dela številnim poslovnim subjektom omogočila vsaj delno nadaljevanje delovnih procesov in hkrati ohranitev zaposlitev delavcev. Po podatkih Eurofounda (Living, working and covid-19 data) je kar 22,5 % respondentov raziskave odgovorilo, da so v obdobju od začetka aprila do konca maja zaradi okoliščin začeli z delom od doma. Pri obsežnejši uporabi prožnejših načinov organizacije dela v praksi se pojavljajo izzivi, izhajajoči iz različnega razumevanja obstoječega delovno-pravnega okvirja in zagotavljanja ustrezne ravni varnosti in zdravja pri delu. Na nejasnosti, različne interpretacije ali težave opozarjajo tako predstavniki delavcev kot predstavniki delodajalcev. Pri tem je treba poudariti, da je takšno ureditev dela možno vzpostaviti samo ob soglasju interesov in volji strank tako na strani delodajalca kot na strani delavca.

Cilji

Cilj projekta je usposobiti delodajalce in zaposlene za uporabo prožnejših načinov organizacije dela, s poudarkom na mikro in malih podjetjih (2018: 98,7 % vseh podjetij).

V okviru projekta bodo izvedene naslednje aktivnosti:

- Vzpostavitev spletne platforme ki bo vsem delodajalcem in delavcem omogočala dostop do učnih gradiv in pripomočkov za delodajalce (npr. vzorci pogodb, dogovorov, internih aktov ipd.) in delavce (npr. varnost in zdravje pri delu) ter predstavljala vstopno točko za splošno svetovanje, informiranje in osveščanje na tem področju (pogosta vprašanja, dobre prakse, pravni okvir ipd.). Predvideva se izvedba najmanj 20.000 storitev svetovanja in informiranja. Pripravljena bo tudi informacijska podpora za beleženje delovnega časa v sodelovanju z Inšpektoratom RS za delo, kjer bo posebna pozornost namenjena beleženju delovnega časa pri delu od doma, še posebej pri delu od doma v nestandardnih oblikah dela. Takšen način beleženja delovnega časa bo delodajalcem olajšal poročanje, še posebej na področju dela od doma, dvignil učinkovitost nadzora in omogočil dostop do analitičnih podatkov za oblikovalce politik.
- Neposredna podpora najmanj 135 delodajalcem, ki skupaj zaposlujejo najmanj 1.000 delavcev in bodo izbrani na podlagi javnega povabila in bodo v sodelovanju z izvajalci projekta določili cilj vključitve (vzpostavitev dela na domu, nadgradnja dela na domu). Eksperti bodo v sodelovanju z delodajalcem opredelili trenutno stanje in cilje, pomanjkljivosti in ovire ter potrebne aktivnosti za dosego ciljev (izobraževanje, prilagoditev organizacije dela in delovnih

procesov, zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, vzpostavitev infrastrukture) na področju dela na domu v konkretnem podjetju (t. i. tailor-made solutions). Posebna pozornost bo v okviru tega namenjena **krepitvi digitalnih kompetenc zaposlenih** in zagotavljanju najvišje možne ravni varnosti in zdravja pri delu.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Investicije v svetovalno podporo za razvoj storitev in sistema izobraževanj, razvoj programske opreme, nakup (IKT) opreme, pripravo analiz in evalvacij ter strokovno podporo delodajalcem in delavcem. Skupna višina investicije znaša 10 mio EUR nepovratnih sredstev brez DDV oziroma 11,87 mio EUR z ocenjeno vrednostjo DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Izvajalci projekta bodo izbrani na podlagi javnega razpisa MDDSZ. V nadaljevanju bo izvedeno javno povabilo za delodajalce za vključevanje v aktivnosti projekta, tj. povračilo stroškov uvedbe prožnejših načinov organizacije dela. Pri izboru izvajalcev in sodelujočih podjetij bo ministrstvo upoštevalo načela enakopravnosti obravnave in transparentnosti postopkov ter gospodarnosti in učinkovitosti. Izvajanje projekta bo potekalo v sodelovanju z Inšpektoratom RS za delo (v nadaljevanju IRSD) kot ključnim deležnikom na tem področju.

Projekt izhaja iz neposrednih potreb na trgu dela, ki so se pojavile po izbruhu epidemije covid-19, splošnega tehnološkega razvoja ter pobud socialnih partnerjev. Vsebinsko nadgrajuje projekte, sofinancirane s strani Evropskega socialnega sklada v aktualnem večletnem finančnem okvirju EU na področju varnosti in zdravja pri delu (Usposabljanje delodajalcev za promocijo varnosti in zdravja pri delu e-VZD) in dostojnega dela (Podpora deležnikom na trgu dela in Odpravimo konflikte na delovnem mestu - ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem). Gre za specifična vprašanja prožnejših načinov organizacije dela, ki jih znotraj omenjenih projektov ni bilo mogoče neposredno nasloviti. Med projektom, načrtovanem v okviru NOO in projekti, ki se izvajajo v aktualnem večletnem finančnem okvirju EU, zaradi vsebinskih razlik in različne časovnice izvajanja tako ne bo prišlo do podvajanja storitev ali virov financiranja. Z ustreznim načrtovanjem projektov v večletnem finančnem okviru 2021–2027 bo zagotovljena tudi srednjeročna komplementarnost virov financiranja in vsebinskih rešitev, pri tem se bo zagotovilo, da ne bo prišlo do dvojnega financiranja.

Časovnica

Projektne faze sledijo ključnim ciljem projekta in predstavljajo vsebinsko zaključene faze:

- 2021 – izvedba analiz, strategij, razvoj storitev ter sistema izobraževanj, začetek izvedbe postopkov za nabavo programske in strojne informacijske opreme;
- 2022 – vzpostavitev spletne platforme in pripomočkov za delodajalce, vzpostavitev in testiranje informacijske podpore za beleženje delovnega časa in priprava in objava poziva podjetjem za neposredno vključitev v aktivnosti;
- 2023-2026 – strokovna podpora delavcem in delodajalcem, izvajanje usposabljanj in izobraževanj, osveščanje in informiranje, dodatni razvoj in nadgradnje spletne platforme in drugih orodij, merjenje zadovoljstva in evalvacija.

Ciljne skupine

Združenja delodajalcev in sindikati, strokovna javnost, delodajalci (poudarek na mikro in malih podjetjih) in delojemalci.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Zamude pri izvedbi postopkov javnih naročil. Z namenom zniževanja tveganj bodo v pripravo in izvedbo aktivnosti vključeni ustrezno usposobljeni kadri.

Zamude pri spremembi zakonodaje, potrebne za vzpostavitev informacijske podpore za beleženje delovnega časa. Nezmožnost ali nezainteresiranost za vključitev delodajalcev zaradi objektivnih okoliščin na trgu dela (covid-19, recesija).

C. Uvajanje prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov, v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih

Ključni izzivi

Projekt bo pripomogel k uvajanju prožnejših oblik dela pri delodajalcih posebnega družbenega pomena, ki zaposlujejo invalide, to je v invalidskih podjetjih ali zaposlitvenih centrih. V kriznem obdobju se zaradi specifičnosti populacije, zaposlene v invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrih, zaostrujejo vprašanja, povezana z organizacijo dela v novih okoliščinah in z zagotavljanjem delovnih mest, prilagojenih potrebam invalidov, uvajanjem prožnejših oblik dela, digitalizacije poslovanja in novih poslovnih modelov. Še posebej pereča pa postajo vprašanja, povezana s kompetencami zaposlenih, kompetencami vodenja in upravljanja poslovnih procesov v novih okoliščinah in učinkovitejšega upravljanja s tveganji.

V okviru invalidskih podjetij (v letu 2020 je teh bilo 151) in zaposlitvenih centrov (66 v letu 2020)[35] so zaposleni invalidi, ki na običajnem trgu dela ne bi dobili zaposlitve, tako zaradi omejitev (invalidnost) kot tudi usposobljenosti, pri čemer še posebej izstopajo primanjkljaji na področju digitalnih kompetenc.[36]

Potreba po uvajanju prožnejših načinov dela ter še bolj učinkovitem prilagajanju izvajanja delovnega procesa potrebam invalidov se kaže ne samo zaradi tehnoloških sprememb (digitalizacija) temveč tudi zato, ker sodijo invalidi med najbolj ranljive skupine, še posebej v času zahtevnih epidemioloških razmer.

Cilji

Cilj projekta je ohranjanje in odpiranje novih delovnih mest, primernih tudi za najtežje ovirane delavce z uvajanjem prožnejših načinov dela v zaposlitvenih centrih in invalidskih podjetjih, za kar pa je glede na specifiko teh organizacij treba zagotoviti ustrezne pogoje, prilagajanje organizacije dela potrebam invalidov in zagotavljanje ustreznih kompetenc za izvajanje delovnih nalog in za delo z invalidi. Poleg tega je v spremenjenih okoliščinah dela tej, še posebej ranljivi skupini, treba zagotoviti ustrezno psihosocialno pomoč, spremljanje in podporo. Cilj uvajanja prožnejših oblik dela pomaga reševati vprašanje dostopnosti, ki je sicer ena izmed ključnih ovir pri vključevanju invalidov na trg dela.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Finančna sredstva (nepovratna) bodo uporabljena za pripravo strokovnih podlag in svetovanj, kritje stroškov za razvoj storitev in sistema izobraževanj in usposabljanj delodajalcev in zaposlenih (krepitve kompetenc zaposlenih in delodajalcev) ter izvajanje psihosocialne pomoči, razvoj programske opreme in nakup IKT opreme. Stroški celotne investicije znašajo 4 mio EUR nepovratnih sredstev brez DDV oziroma 4,4 mio EUR z ocenjeno vrednostjo DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Investicijo bo na nacionalni ravni izvedel MDDSZ, ki bo pripravil in izvedel postopke javnega razpisa za dodelitev sredstev in/ali postopke javnih naročil. Pri izboru izvajalcev in sodelujočih podjetij bo ministrstvo upoštevalo načela enakopravnosti obravnave in transparentnosti postopkov ter gospodarnosti in učinkovitosti.

V okviru investicije bodo pripravljene strokovne podlage za uvajanje prožnejših načinov dela ter zagotavljanje delovnega procesa, ki je prilagojen potrebam. Zaradi spremenjenih okoliščin dela bo v okviru investicije zagotovljeno pridobivanje potrebnih kompetenc delodajalcev in zaposlenih tako za prilagajanje delovnih procesov v skladu s potrebami invalidov kot tudi za pridobivanje novih kompetenc, ki jih bodo zaposleni invalidi potrebovali v novih okoliščinah izvajanja delovnega procesa. Izvedena bodo usposabljanja s poudarkom na usposabljanjih za krepitev digitalnih kompetenc za invalide in za

[35] Status invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov ureja Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI).
[36] Glej npr. Kompetence in omejitve pri delu delovnih invalidov, 2016, Razvojni model programa socialne vključenosti, 2019.

zaposlene, ki z invalidi sodelujejo v delovnem procesu. V okviru projekta bo invalidom, ki so še posebej ranljiva skupina v času zahtevnih epidemioloških razmer, zagotovljena psihosocialna pomoč. Organizacija dela v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih je specifična in zahteva dodatna znanja predvsem o tem, kako prilagajati delovna mesta invalidom, kako organizirati delo, kako zagotoviti potrebno pomoč, kako ohranjati in razvijati delovne sposobnosti invalidov.

V okviru investicije so predvidene naslednje aktivnosti:

- vzpostavitev spletne platforme s svetovalno točko, priprava nabora orodij za podporo zaposlovalcem in zaposlenim, ki vključuje katalog ukrepov in kodeks ravnanja z invalidnostjo. Platforma bo omogočala izmenjavo dobrih praks. Namenjena bo obveščanju, ozaveščanju in promocijski dejavnosti. Svetovalna točka bo zagotavljala neposredno podporo (odgovori na vprašanja podjetij) vsem invalidskim podjetjem in zaposlitvenim centrom pri prilagajanju delovnih procesov invalidom glede ekonomskih, delovnopravnih in poklicno rehabilitacijskih vsebin (delo od doma, prožnejše oblike dela, organizacija dela, upravljanje s tveganji, kompetence zaposlenih, kompetence vodenja);
- neposredna vključitev 53 organizacij (33 invalidskih podjetij, 20 zaposlitvenih centrov), za katere bo oblikovan in izveden individualen načrt razvoja novih poslovnih modelov (optimizacija poslovanja, posodobitev internih aktov, načrt za prilagoditev delovnih procesov) glede na spreminjajoče se poslovno okolje, uvajanje sprememb na področju novih tehnologij (digitalizacija) in uvajanje prožnejših načinov dela;
- v okviru vključenih organizacij bo izdelan načrt kariernega razvoja zaposlenih invalidov in izvedeno ciljno izobraževanje in usposabljanje, ki bo prispevalo k njihovi dejavni, zavzeti in kompetentni delovni vključenosti ter aktivnosti, s posebnim poudarkom na dvigu kompetenc na področju digitalizacije in kompetenc za prožnejše oblike dela. Posebna pozornost bo namenjena nudenju ustrezne psihosocialne pomoči, spremljanju in podpori.

Naložba posebej podpira cilj zagotavljanja enakosti za vse in socialno vključevanje invalidov skladno s **Konvencijo ZN o pravicah invalidov ter Akcijskim programom za invalide 2014-2021, s posebej izpostavljenim uresničevanjem ciljev 1, 3, 5 in 13 (ozaveščanje in informiranje, dostopnost, delo in zaposlovanje, staranje z invalidnostjo).**

Predvidena je vključitev 53 organizacij, in sicer 33 invalidskih podjetij in 20 zaposlitvenih centrov in s tem najmanj 266 invalidov. Pri oceni smo izhajali iz statusa zaposlitvenih centrov (zaposlujejo najtežje zaposljive invalide – 30 % delovna zmožnost, število zaposlenih v zaposlitvenih centrih je najmanj 5, pri čemer imajo zaposlitveni centri v povprečju zaposlenih sedem invalidov) in invalidskih podjetij (po velikosti zelo različni, najmanj 40 % zaposlenih morajo predstavljati invalidi, najmanjše število zaposlenih invalidov v invalidskem podjetju so trije invalidi, največje pa 459 invalidov). Ocena temelji na najnižjem predvidenem številu vključenih invalidov.

Realno je mogoče pričakovati vključitev vsaj petine od vseh delodajalcev s statusom invalidskega podjetja in zaposlitvenega centra, pri čemer je zaradi delovno intenzivnejših programov v invalidskih podjetjih ta odstotek zvišan na vsaj četrtino vključenih takšnih delodajalcev.

Pri kriteriju za izbor vključenih delodajalcev, tj. invalidskih podjetij in/ali zaposlitvenih centrov, se bo najprej upošteval interes, torej prijava delodajalca, njegova finančna zmožnost za sodelovanje v projektu in pristop k realizaciji v projektu zastavljenih ciljev. Oblikovana bo komisija za izbor vključenih delodajalcev, ki bo na podlagi vnaprej določenih strokovnih podlag pripravila izbor.

V okviru projekta bodo sofinancirani stroški uvajanja prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih. Tovrstnih aktivnosti se ne izvaja in niso predvidene za sofinancirane iz drugih virov evropske kohezijske politike za isti namen, zatorej ne bo prišlo do dvojnega financiranja.

Kot kazalnik števila vključenih subjektov se štejejo podpisane pogodbe o vključenosti v projekt.

Časovnica

- 2021 – izvedba metodologije za pripravo strokovnih podlag, priprava strokovnih podlag za prilagajanje delovnih mest invalidom, razvoj storitev ter sistema izobraževanj in usposabljanj, začetek postopkov za nabavo programske in strojne opreme,
- 2022 – vzpostavitev svetovalne točke, informacijska podpora za delodajalce in delavce, objava poziva za vključitev v aktivnosti
- 2022–2024 – strokovna podpora delavcem in delodajalcem v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, izvajanje izobraževanj in usposabljanj, evalvacija izvajanja aktivnosti.

Ciljne skupine

Investicija bo usmerjena v zaposlene v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, in sicer v delodajalce in zaposlene tako tiste, ki sodelujejo v delovnem procesu z invalidi kot tudi invalide.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Zamude pri izvedbi postopkov javnih naročil. Z namenom zniževanja tveganj bodo v pripravo in izvedbo aktivnosti vključeni ustrezno usposobljeni kadri.

Okoliščine povezane z negativnimi epidemiološkimi razmerami. Težave pri vključevanju podjetij v projekt, ki jih bomo skušali razreševati tudi s pomočjo združenj in nevladnih organizacij.

D. Hitrejši vstop mladih na trg dela

Ključni izzivi

V zadnjih nekaj letih gospodarske rasti je segment mladih na trgu dela beležili pozitivne trende. Število registrirano brezposelnih mladih je postopno upadalo že od leta 2013, hkrati se je povečevalo število delovno aktivnih. Po razglasitvi epidemije covid-19 se je močno povečal priliv v evidenco brezposelnih oseb, med katerimi je najbolj poraslo prav število mladih. Od januarja do oktobra 2020 se je v evidenco brezposelnih na novo prijavilo 12.363 oseb, starih od 15 do 24 let, kar je skoraj 30 % več kot v enakem obdobju lani. Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ) je konec oktobra 2020 število registriranih brezposelnih oseb v tej starostni skupini znašalo 8.505 . Podoben trend izkazujejo tudi podatki o delovni aktivnost mladih. Število delovno aktivnih, starih od 15 do 24 let, je v letu 2020 upadlo na 37.861 (decembra 2019 je bilo delovno aktivnih 43.688 mladih). Stopnja delovne aktivnosti mladih do 24 let se je znižala s 30,8 % v 4. četrtletju 2019 na 23,3 % v 2. četrtletju 2020 (vir: SURS). Mladi na trg dela večinoma vstopajo po končanem šolanju, zato večina začne aktivno iskati zaposlitev po dopolnjenem dvajsetem letu starosti, še izraziteje pa v drugi polovici dvajsetih let. Povprečna starost iskalcev prve zaposlitve na ZRSZ presega 25 let (vir: ZRSZ).

Izziv Slovenije, ob upoštevanju priporočil Sveta EU, je med drugim okrepiti aktivnosti za hitrejši prehod mladih iz sfere izobraževanja na trg dela. Projekt naslavlja ključne izzive, s katerimi se mladi soočajo pri prehodu na trg dela: (1) pomanjkanje delovnih izkušenj in kompetenc ter (2) večja pojavnost zaposlovanja v nestandardnih oblikah (pogodbe o zaposlitvi za določen čas, študentsko delo, ekonomsko odvisne osebe itd.), hkrati pa (3) spodbuja hitrejši prehod na trg dela. Z zagotavljanem pridobivanja delovnih izkušenj in spodbujanjem zaposlovanja za nedoločen čas se dolgoročno krepi tudi večja odpornost mladih zaposlenih na nihanja v gospodarstvu ob nastopu kriz.

Cilji

Cilj projekta je hitrejša aktivacija mladih do vključno 25 let, tj. najmanj 4.000 zaposlitev mladih za nedoločen čas.

Cilj bomo dosegli s subvencijami za zaposlitev za nedoločen čas, kar bo mladim omogočalo večjo socialno varnost ter hitrejši in stabilnejši vstop na trg dela. Mladi bodo tudi pridobili potrebne praktične izkušnje, ki jih pri tej starosti še ne premorejo, da bi lahko konkurirali na trgu dela, prav tako se bodo z vključevanjem v usposabljanje in izobraževanje povečale njihove kompetence. Ukrepi bodo oblikovani tako, da bodo za sklenitev delovnega razmerja motivirali tako mlade kot delodajalce. Ukrep bo spodbujal vključevanje mladih v dodatno pokojninsko zavarovanje.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Nepovratna sredstva bodo usmerjena v pripravo in izvedbo analitičnih podlag, pripravo in izvedbo komunikacijskih aktivnosti, subvencije za zaposlitev mladih in izvedbo evalvacije. Stroški celotne investicije znašajo 27,55 mio EUR brez DDV oziroma 27,59 mio EUR z ocenjeno vrednostjo DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Projekt bo na nacionalni ravni koordiniral MDDSZ, ki bo tudi izvedel postopke za izbor zunanjih izvajalcev za izvedbo promocijskih aktivnosti naknadne evalvacije. ZRSZ bo izvedel postopke javnega povabila za dodelitev sredstev delodajalcem ter postopke za izbor zunanjih izvajalcev za izvedbo promocijskih aktivnosti in naknadne evalvacije. Pri izboru izvajalcev in sodelujočih podjetij bo ZRSZ upošteval načela enakopravnosti obravnave in transparentnosti postopkov ter gospodarnosti in učinkovitosti.

Z namenom doseganja cilja projekta se bodo oblikovale spodbude za delodajalce, ki bodo zaposlili osebe do vključno 25. leta starosti; te bodo odtehtale prednosti predvsem študentskega dela in drugih nestandardnih oblik dela ter delodajalce spodbudile, da sklenejo delovno razmerje z mlado osebo kljub pomanjkanju praktičnih izkušenj. Subvencija za zaposlitev je namenjena spodbujanju zaposlovanja oseb iz ciljne skupine za nedoločen čas, hkrati pa pomeni zavezo delodajalca, da zagotovi ustreznega mentorja, ki bo mladega spremljal v času subvencioniranja zaposlitve, mu nudil pomoč in ga usposabljal na konkretnem delovnem mestu. Pri tem se spodbuja medgeneracijsko sodelovanje mlade novozaposlene osebe in starejšega, izkušenega mentorja, kar zagotavlja tudi kroženje znanja v podjetju. V obdobju subvencioniranja, ki bo trajalo 18 mesecev, bo mlada oseba pridobila dodatne kompetence, ki so potrebne za opravljanje poklica in oplemenitila teoretično znanje s konkretnimi delovnimi izkušnjami, s tem pa bo povečala svojo zaposljivost na trgu dela. Z mentorsko vlogo se zagotavlja tudi nadaljnji razvoj kompetenc starejših in krepi njihova vloga v delovnem procesu. V času subvencioniranja zaposlitve in mentorstva se novo zaposleni in njegov mentor vključita v usposabljanje ali izobraževanje v obsegu minimalno 30 šolskih ur, pri čemer se spodbuja usposabljanje za povečanje digitalnih kompetenc. Na voljo bodo usposabljanja, ki bodo sofinancirana v okviru te komponente in investicije Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, ter usposabljanja, ki se izvajajo v okviru aktivne politike zaposlovanja in so financirana iz sredstev proračuna RS in/ali sredstev strukturnih skladov iz programskega obdobja 2014–2020 ter 2021-2027.

Izvedene bodo tudi aktivnosti za ozaveščanje javnosti in promocijske aktivnosti za delodajalce in mlade. Promocijske aktivnosti bodo zajele širši vidik zaposlovanja mladih in promocijo vseh aktivnosti, ki jih Slovenija izvaja v okviru Jamstva za mlade. Ob zaključku projekta bo izvedena evalvacija.

Investicija delno nadgrajuje operacijo Trajno zaposlovanje mladih, ki se sofinancira s sredstvi evropske kohezijske politike programskega obdobja 2014-2020 in se zaključi 30. 6. 2021. Investicija bo komplementarna tudi z ukrepi, financiranimi iz sredstev VFO 2021-2027, ki bodo delno naslavljali tudi ciljno skupino mladih brezposelnih. Vse ukrepe za brezposelne mlade izvaja isti izvajalec - ZRSZ, ki bo zagotovil, da ne bo prišlo do dvojnega financiranja. Delodajalci, ki bodo sredstva za zaposlitev mlade osebe prejeli v okviru VFO 2021-2027 ali iz drugih virov evropske kohezijske politike, za isto osebo ne bodo mogli kandidirati za sredstva NOO. Tudi v delu investicije, ki se nanaša na usposabljanje in izobraževanje mladih zaposlenih in njihovih mentorjev, bo zagotovljena komplementarnost med vsemi viri financiranja.

Časovnica

- 2022 - priprava javnega naročila za izbor zunanjega izvajalca promocijskih aktivnosti in izbor izvajalca, priprava strategije komuniciranja in izvedba promocijskih aktivnosti, priprava in objava javnega razpisa za spodbude delodajalcem, vključevanje mladih v subvencionirane zaposlitve pri delodajalcih, izplačevanje mesečnih subvencij, spremljanje in nadzor nad vključenimi,
- 2023–2024 - vključevanje mladih v subvencionirane zaposlitve pri delodajalcih, izplačevanje mesečnih subvencij, spremljanje in nadzor nad vključenimi, nadaljnja izvedba promocijskih aktivnosti;
- 2025–2026 - izvajanje spremljanja in nadzora nad vključenimi delodajalci in zaposlenimi ter priprava javnega naročila za izbor zunanjega izvajalca in izvedba evalvacije.

Ciljna skupina

Brezposelni mladi do vključno 25. leta starosti in delodajalci.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

(Ne)pripravljenost delodajalcev za novo zaposlovanje za nedoločen čas v času nepredvidljivih okoliščin. Omenjeno bomo reševali z intenzivno promocijo in strokovno pomočjo delodajalcem.

E. Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Ključni izzivi

V izobraževanje odraslih je vključevanje nizko kvalificiranih in starejših delavcev še vedno izziv, saj njihova stopnja aktivnosti in zaposlenosti ostaja pod povprečjem EU. Razlika v vključenosti v vseživljenjsko učenje med odraslimi z nizko in visoko izobrazbo je razmeroma velika, saj je stopnja vključenosti v vseživljenjsko učenje oseb z izobrazbo od 0 do 2 v Mednarodni klasifikaciji izobraževanja (ISCED) v letu 2019 znašala 2,3 % (EU-27: 4,3 %), oseb z ISCED 3-4 izobrazbo je bilo vključenih 7,7 % (EU-27: 8,5 %), oseb z ISCED 5-8 izobrazbo pa 20,0 % (EU-27: 18,7 %). Po podatkih Evropskega centra za razvoj poklicnega usposabljanja (v nadaljevanju: CEDEFOP) se bo število delovnih mest za nizko kvalificirane do leta 2025 zmanjšalo. Z vidika potreb trga dela je trend zmanjševanje deleža odraslih s srednjo poklicno izobrazbo oziroma strokovno izobrazbo. Leta 2018 je imelo 51 % zaposlenih doseženo srednješolsko izobrazbo.

Po podatkih CEDEFOP-a se delež odraslih, ki potrebujejo dodatna znanja in veščine, v Sloveniji giblje med 32,3 % in 39,1 % celotne odrasle populacije, odvisno od stopnje razvitih digitalnih veščin. Ocena temelji na nizki ravni spretnosti na vsaj enem področju: nizka izobrazba, nizka stopnja besedilne ali matematične pismenosti in nizka stopnja digitalnih spretnosti (ob upoštevanju tistih, ki nikoli niso uporabljali računalnika in tistih, ki malo uporabljajo internet). V te skupine spadajo tudi srednje do visoko izobraženi posamezniki, ki jim grozi izguba delovnega mesta zaradi poklicev, ki zahtevajo nižje stopnje spretnosti. Tudi zaradi razmer ob epidemiji covid-19 bodo zaposleni potrebovali dodatne spretnosti oziroma veščine, vključno z digitalnimi veščinami in kompetencami, zato je krepitev vključevanja v vseživljenjsko učenje ključnega pomena. Ranljive ciljne skupine (brezposelni, dolgotrajno brezposelni, nizko izobraženi, starejši,…) se v okviru izvajanja ukrepov iz drugih kohezijskih skladov že trenutno vključujejo v različne ukrepe (OP EKP), izvajanje tovrstnih ukrepov je načrtovano tudi v prihodnji finančni perspektivi 2021-2027.

Hkrati po analizah CEDEFOP-a število delovnih mest za nizko kvalificirane delavce kot tudi za odrasle s srednjo poklicno ali strokovno izobrazbo pada. Samo 70.000 delovnih mest je kategoriziranih kot delovna mesta z najnižjimi zahtevami glede spretnosti in izobrazbe, ki jih lahko zasedejo tisti z nizko stopnjo znanja. To poudarja potrebo po obsežnejšem prizadevanju za izpopolnjevanje in preusposabljanje, saj skupno število odraslih z nizko kvalifikacijo znaša približno 140.000 in le okoli 1.000 odraslih vsako leto pridobi srednješolsko kvalifikacijo.

Cilji

Ob upoštevanju priporočil Evropske komisije je **cilj projekta spodbujati vključevanje v vseživljenjsko učenje, ob upoštevanju potreb na trgu dela ter potreb gospodarstva, predvsem z vidika dviga digitalnih spretnosti odraslih, in krepiti zaposljivost, odpornost in participacijo na trgu dela.**

Namen projekta bo tako usmerjen predvsem v:

- spodbujanje delodajalcev za vključevanje zaposlenih v programe usposabljanja v skladu s potrebami podjetja,
- spodbujanje zaposlenih v vključevanje v vseživljenjsko učenje,
- ozaveščanje delodajalcev in zaposlenih posameznikov o pomenu vlaganja v osebni in karierni razvoj z namenom večanja njihove konkurenčne prednosti na trgu dela,
- zviševanje usposobljenosti zaposlenih posameznikov z namenom ohranjanja zaposlitev in preprečevanja prehoda neustrezno usposobljenih ali presežnih delavcev v brezposelnost,
- povečanje mobilnosti na trgu dela in zaposlitvenih možnosti zaposlenih posameznikov (tudi razvoj novih kariernih možnosti).

Opis narave, vrste in obsega investicije

Nepovratna sredstva bodo financirala povračilo stroškov usposabljanj in izobraževanj, pripravo in izvedbo komunikacijskih aktivnosti, stroške kompenzacije (izpad dohodka) delodajalcem za zaposlene in samozaposlene osebe za čas usposabljanja, delo ekspertne skupine. Stroški celotne investicije znašajo 14,37 mio EUR oziroma 15,45 mio EUR z ocenjeno vrednostjo DDV.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Projekt bo na nacionalni ravni koordiniral MDDSZ. Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS (v nadaljevanju: JŠRIPS) bo izvedel postopke javnega povabila/javnega razpisa za dodelitev sredstev posameznikom.

V okviru projekta bodo zagotovljene spodbude za delodajalce, zaposlene osebe in samozaposlene za povračilo stroškov usposabljanj in izobraževanj. Za delodajalce in samozaposlene bo za čas udeležbe na usposabljanjih zagotovljeno tudi povračilo stroškov izpada dohodka. Posebna pozornost bo namenjena aktivnostim za osveščanje javnosti in promocijo usposabljanj.

Investicija Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih je komplementarna ukrepom, ki se sofinancirajo s sredstvi VFO 2014–2020. Delno se bo izvajanje ukrepov nadaljevalo tudi v okviru VFO 2021-2027. Obstoječi in predvideni ukrepi v okviru izvajanja VFO 2021-2027 bodo v večji meri naslavljali ranljivejše ciljne skupine brezposelnih oseb oziroma oseb, ki so pred izgubo zaposlitve. Ukrepi, ki bodo namenjeni podjetjem in njihovim zaposlenim, bodo ciljno usmerjeni (podaljševanje delovne aktivnosti in daljše ostajanje na trgu dela, povezovanje podjetij v partnerstva in razvijanje kompetenčnih modelov).

Projekt v okviru NOO bo po eni strani omogočal vključevanje v programe usposabljanj in izobraževanj zaposlenim osebam brez vključenosti delodajalca, po drugi pa bo omogočeno tudi načrtovanje usposabljanja zaposlenih prek delodajalcev, kar predstavlja drugačen koncept kot projekti, ki se bodo financirali iz VFO 2021-2027. V okviru izvajanja projekta prek NOO posebne ciljne skupine zaposlenih niso predvidene, kljub temu pa bo prednostno projekt namenjen vključevanju starejših in nizko izobraženih oseb, kar bomo zagotavljali s posebnimi izvedbenimi akti (javni razpis). Projekt bo namenjen zaposlenim, samozaposlenim ter delodajalcem. Zagotovljena bo komplementarnost med vsemi viri financiranja. Projekti, ki bodo sredstva prejeli v okviru VFO 2021-2027 ali iz drugih virov evropske kohezijske politike za isti namen ne bodo mogli kandidirati za sredstva NOO.

Časovnica

- 2022: izvedba analize stanja, priprava javnega povabila/javnega razpisa za dodelitev sredstev delodajalcem, zaposlenim in samozaposlenim, vzpostavitev ekspertne skupine na JŠRIPS-u,
- 2022: objava javnega povabila/javnega razpisa za dodelitev sredstev delodajalcem, posameznikom za vključevanje v programe usposabljanj in izobraževanj, priprava strategije komuniciranja,
- 2022–2026: vključevanje zaposlenih in samozaposlenih v programe usposabljanj in izobraževanj, spremljanje in nadzor, izvedba promocijskih aktivnosti.

Ciljna skupina

Delodajalci s svojimi zaposlenimi, posamezniki, ki so v rednem delovnem razmerju v Republiki Sloveniji, samostojni podjetniki, ki niso v delovnem razmerju pri drugem delodajalcu, posamezniki, ki so vpisani v razvid samozaposlenih v kulturi.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

(Ne)pripravljenost delodajalcev, samozaposlenih in/ali zaposlenih za vključevanje v usposabljanje in izobraževanje v času nepredvidljivih okoliščin. Omenjeno bomo reševali z intenzivno promocijo in strokovno pomočjo delodajalcem in zaposlenim pred in med vključitvijo v usposabljanja in izobraževanja.

3.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

V okviru komponente se ne bodo izvajale naložbe v ključne verige vrednosti, kritično infrastrukturo ali digitalno zmogljivost in povezljivost, zato samoocena ne bo izvedena.

3.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru predmetne komponente se ne bodo izvajali čezmejni in večdržavni projekti.

3.3.6. Zelena dimenzija komponente

Ukrepi predmetne komponente so usmerjeni v krepitev človeškega kapitala in ne v produktivne naložbe oziroma infrastrukturo.

Uvajanja dela na daljavo prispeva k ciljem zelenega prehoda, saj se zaradi zmanjšane potrebe po mobilnosti znižuje ogljični odtis posameznikov in organizacij. Družbene spremembe na področju mobilnosti ne bodo le prehodnega značaja, ampak bodo dolgoročno vplivale na razumevanje prispevka posameznika in organizacij k trajnostnemu razvoju družbe.

Pri izvedbi ukrepov bodo izvajalci zavezani k upoštevanju meril zelenega javnega naročanja (zlasti pri naročanju opreme, elektronskih naprav ipd.).

Ukrepi ne bodo pomembno vplivali na podnebne spremembe, zato imajo vsi ukrepi opredeljen prispevek k podnebnim ciljem 0 %.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Reforma: Strukturni ukrepi za krepitev (odpornosti) trga dela	**109 - Podpora za prilagajanje delavcev, podjetij in podjetnikov na spremembe** Gre za reformo področja trga dela.	0 %
Investicija: Podpora prožnejšim načinom organizacije dela	**109 - Podpora za prilagajanje delavcev, podjetij in podjetnikov na spremembe** Gre za investicije v svetovalno podporo za razvoj storitev in sistema izobraževanj, razvoj programske opreme, nakup (IKT) opreme, pripravo analiz in evalvacij ter strokovno podporo delodajalcem in delavcem.	0 %
Investicija: Uvajanje prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov, v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih	**109 - Podpora za prilagajanje delavcev, podjetij in podjetnikov na spremembe** Finančna sredstva bodo uporabljena za pripravo strokovnih podlag in svetovanj ter stroške za razvoj storitev in sistema izobraževanj in usposabljanj delodajalcev in zaposlenih (krepitve kompetenc zaposlenih in delodajalcev) ter izvajanje psihosocialne pomoči, za razvoj programske opreme, nakup IKT opreme.	0 %
Investicija: Hitrejši vstop mladih na trg dela	**097 - Ukrepi za izboljšanje dostopa do zaposlitve** Gre za subvencije delodajalcem za zaposlitev za nedoločen čas mladih do 25 let za hitrejši in stabilnejši vstop na trg dela. Mladi bodo pridobili potrebne praktične izkušnje, ki jim pri tej starosti še manjkajo, da bi lahko konkurirali na trgu dela, prav tako se bodo z vključevanjem v usposabljanje in izobraževanje povečale njihove kompetence.	0 %
Investicija: Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih	**114 - Podpora za izobraževanje odraslih (razen infrastrukture)** Predvidene so spodbude za delodajalce, zaposlene osebe in samozaposlene za povračilo stroškov usposabljanj in izobraževanj.	0 %

3.3.7. Digitalna dimenzija komponente

Predlagana komponenta sledi politiki digitalnega prehoda, in sicer predvsem z vidika digitalizacije poslovnih procesov (implementacija novih informacijskih tehnologij, povečanje digitalnih kompetenc in veščin in optimizacija poslovnih procesov) ter prijazne javne uprave (učinkovit javni servis).

Ukrepi na trgu dela bodo spodbudili prilagoditev delavcev in podjetij na spremembe v smeri digitalnega prehoda.

V okviru dveh investicij predmetne komponente bodo razvite nove digitalne rešitve (spletna platforma) z uporabo katerih, se bodo krepile digitalne kompetence, s čimer projekt prispeva k digitalnemu prehodu.

K digitalizaciji poslovanja, uvajanju novih oblik dela kot tudi h krepitvi digitalnih kompetenc bo prispevala tudi prilagoditev delovnih mest invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih prožnejšim oblikam dela. Prav tako bodo v okviru investicije Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih nadgrajene tudi digitalne spretnosti vključenih, kar bo prispevalo k digitalnemu prehodu.

Ukrepi ne bodo pomembno vplivali na digitalni prehod, zato imajo vsi ukrepi opredeljen prispevek k digitalnemu prehodu 0 %.

3.3.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Pri izvedbi ukrepov bodo upoštevana načela zelenega javnega naročanja in uporabljena načela »neškodovanja«. Noben izmed predlaganih ukrepov (strukturni ukrepi in investicije) okolijskim ciljem ne škoduje bistveno oziroma za vse ukrepe velja, da imajo nepomemben vpliv na vseh šest okoljskih ciljev. Skladno s tehničnimi smernicami za uporabo »načela, da se ne škoduje bistveno« bo uporabljen poenostavljen pristop pri presoji. Ukrepi so usmerjeni v krepitev odpornosti trga dela, predvideno je vlaganje v prilagoditve delovnih mest, subvencije za zaposlitev mladih in naložbe v usposabljanja in izobraževanja, ne v infrastrukturo oziroma produktivne naložbe.

Izpolnjeni kontrolni seznami so v prilogi NOO.

3.3.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Strukturni ukrepi za krepitev (odpornosti) trga dela

- Q4/2022: sprejetje Zakona o vzpostavitvi »krizne« sheme skrajšanega delovnega časa v Državnem zboru RS (s ciljem ohranitve delovnih mest v primeru nepredvidljivih okoliščin, npr. epidemije, gospodarski šoki)
- Q2/2024: novelacija Zakona o urejanju trga dela na področju zavarovanja za primer brezposelnosti z namenom povečevanja delovne aktivnosti starejših in preprečevanja predčasnih odhodov s trga dela (sprejetje v Državnem zboru)
- Q2/2023: predlog sprememb pokojninske zakonodaje z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin
- Q4/2023: Vlada RS posreduje predlog celovitih sprememb pokojninske zakonodaje z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin v obravnavo DZ
- Q4/2024: sprejetje celovitih sprememb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, katerega namen je zagotavljanje javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin v Državnem zboru
- Q4/2024: prilagoditev izvedbenih dokumentov Smernic za izvajanje aktivne politike zaposlovanja 2021–2025 (Načrt APZ in Katalog ukrepov APZ) z namenom učinkovitejšega izvajanja in doseganja zastavljenih strateških ciljev aktivne politike zaposlovanja v tem obdobju, s poudarkom na zmanjšanju števila dolgotrajno brezposelnih oseb, vpisanih v evidenci ZRSZ (primerjava z referenčnim obdobjem 2020)

Investicija: Podpora prožnejšim načinom organizacije dela

- Q4/2022: vzpostavitev spletne platforme s pripomočki za delodajalce in delavce
- Q2/2026: neposredna vključitev najmanj 135 delodajalcev

Investicija: Uvajanje prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov, v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih

- Q2/2024: 33 invalidskih podjetij in 20 zaposlitvenih centrov z zaključenimi projekti svetovanja, izobraževanja in usposabljanja

Investicija: Hitrejši vstop mladih na trg dela

Cilji projekta: vključevanje mladih v subvencionirano zaposlitev, 4.000 brezposelnih mladih:

- Q4/2022: 1.300 dodatnih mladih, vključenih v subvencionirano zaposlitev na podlagi pogodbe za nedoločen čas
- Q4/2024: 2.700 dodatnih mladih, vključenih v subvencionirano zaposlitev na podlagi pogodbe za nedoločen čas

Investicija: Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Cilji projekta: Vključevanje zaposlenih in samozaposlenih v programe usposabljanj in izobraževanj, 11.300 oseb, od tega 600 samozaposlenih:

- Q4/2024: najmanj 7.000 zaposlenih in samozaposlenih (vključenih), ki so uspešno zaključili programe usposabljanj/izobraževanj
- Q2/2026: najmanj 4.300 zaposlenih in samozaposlenih (vključenih), ki so uspešno zaključili programe usposabljanj/ izobraževanj

Mejniki in cilji so natančneje opredeljeni v priloženi excel tabeli.

3.3.10. Financiranje in stroški

Skupni stroški komponente v okviru NOO znašajo 56,28 mio EUR brez ocenjene vrednosti DDV.

Reforma: Strukturni ukrepi za krepitev (odpornosti) trga dela

Stroški na **ravni strukturnih ukrepov v obdobju 2021–2025** znašajo 360.000 EUR (brez ocenjene vrednosti DDV) in zajemajo:

- Zakon o vzpostavitvi »krizne« sheme skrajšanega delovnega časa, 35.000 EUR,
- nabor predlogov sprememb na področju zavarovanja za primer brezposelnosti, 35.000 EUR,
- priprava evalvacije sistema Aktivne politike zaposlovanja in Smernic aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2026-2030, 160.000 EUR,
- priprava analize sistemov socialne varnosti z vidika »make work pay«, 130.000 EUR.

Pri oceni stroškov na ravni strukturnih ukrepov smo izhajali iz historičnih podatkov izvedbe primerljivih aktivnosti, tj. izvedenih javnih naročil za analize/evalvacije, zlasti projekta Razvoj strategij reform na področju socialnih politik v Sloveniji. Predvidena sredstva so v celoti namenjena za kritje stroškov zunanjih izvajalcev, izbranih preko sistema javnega naročanja.

Stroški na ravni investicij

Investicija: Podpora prožnejšim načinom organizacije dela

Stroški investicije v obdobju 2021-2026 znašajo 10 mio EUR (brez ocenjene vrednosti DDV), in zajemajo:

- stroške dela projektno zaposlenih za strokovno podporo pri izvedbi investicije,
- stroške obveščanja, ozaveščanja in promocijskih dejavnosti,
- stroške priprave analiz in strategij ter evalvacije,
- stroške razvoja sistema izobraževanja in izobraževalnih vsebin,
- stroške razvoja spletne platforme in stroške strojne in programske opreme,
- stroške prilagoditve delovnih mest v podjetjih (stroški izobraževanja, stroški svetovanja, stroški prilagoditve delovnih mest).

Ocenjena višina stroška izvedbe investicije je pripravljena na podlagi historičnih podatkov, tj. vsebinsko primerljivega projekta Usposabljanje delodajalcev za promocijo varnosti in zdravja pri delu e-VZD. Iz analize izhaja, da znaša strošek prilagoditve enega delovnega mesta 75.462 EUR, kar je bilo upoštevano pri izračunu ocenjene vrednosti investicije.

Investicija: Uvajanje prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov, v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih

Stroški investicije v obdobju 2021-2024 znašajo 4 mio EUR (brez ocenjene vrednosti DDV) in zajemajo:
- stroške dela, tj. ekspertne skupine za strokovno podporo pri izvedbi investicije,
- stroške obveščanja, ozaveščanja in promocijskih dejavnosti,
- stroške priprave analiz in strategij ter evalvacije,
- stroške razvoja sistema izobraževanja in izobraževalnih vsebin,
- stroške svetovalnih storitev za podjetja,
- stroške razvoja spletne platforme in stroške vzpostavitve svetovalne točke (programska in strojna oprema),
- stroške prilagoditve delovnih mest v podjetjih (stroški izobraževanja, stroški svetovanja, stroški prilagoditve delovnih mest).

Ocenjena višina stroška izvedbe investicije je pripravljena na podlagi preteklih projektov in analize trga, in sicer: stroški dela 359.338,14 EUR, stroški zunanjih ekspertov, ki izvajajo aktivnosti na nacionalni ravni 370.000 EUR, stroški informiranja in komuniciranja 43.752 EUR, stroški neposrednega svetovanja v podjetjih 2.108.340,00 EUR, vzpostavitev e-platforme s svetovalno točko 1.100.000 EUR in evalvacija 20.000 EUR.

Investicija: Hitrejši vstop mladih na trg dela

Stroški investicije v obdobju 2021-2026 znašajo 27,55 mio EUR (brez ocenjene vrednosti DDV) in zajemajo:
- stroške subvencij za delodajalce, tj. mesečne subvencije za zaposlitve mladih, ki vključujejo subvencijo za zaposlitev, plačilo premije za dodatno pokojninsko zavarovanje, nadomestilo za čas odsotnosti z dela zaradi usposabljanja ali izobraževanja za mlado osebo in mentorja ter dodatek za mentorstvo,
- stroške izvedbe promocijskih aktivnosti,
- stroške za izvedbo evalvacije-

Pri določitvi višine subvencije se je izhajalo iz primerjave stroškovne obremenitve obeh oblik dela (študentsko delo/delovno razmerje), in sicer pri 110 % minimalne plače, pri čemer je cilj zagotoviti 5 % višje neto plačilo delavcu v primerjavi s študentskim delom in hkrati 5 % nižji skupen strošek delodajalca. Za nadomestilo za čas odsotnosti z dela zaradi usposabljanja ali izobraževanja se upošteva strošek urne postavke v višini 12 EUR/h in temelji na izračunu povprečne cene ure zaposlenega na podlagi povprečne plače v RS (za mesec december 2020 je povprečna plača znašala 2.028,42 EUR (bruto II)), za opravljenih 174 delovnih ur). Novo zaposleni in njegov mentor imata obveznost usposabljanja vsaj 30 šolskih ur v času prejemanja subvencije /mentorskega dodatka, tj. 60 ur *12 EUR = 720 eur. Plačilo premije za dodatno pokojninsko zavarovanje se določa v višini maksimalne mesečne olajšave. Mentorski dodatek je izračunan ob upoštevanju 1/3 dodatne obremenitve povprečne plače in 20 % dodatka skladno s kolektivno pogodbo za javni sektor. Višina subvencije tako znaša 6.600 EUR/zaposlitev in se poveča, če delodajalec zaposli mlado osebo iz ciljne skupine, ki ima nizko raven izobrazbe (pod ISCED 3) ali/in je dolgotrajno brezposelna, torej 12 mesecev ali več v evidenci brezposelnih oseb. Višina dodatka k subvenciji (1.000 EUR dodatka za izpolnjevanje posameznega kriterija) je določena na podlagi podatkov iz primerljivega projekta.

Pri oceni stroškov izvedbe promocijskih aktivnosti so bili upoštevani historični podatki izvedbe primerljivih projektov, tj. projekta Trajno zaposlovanje mladih. Pri stroških zunanjega izvajalca za izvedbo evalvacije je bila upoštevana cena izvedbe vsebinsko istovrstne storitve. Strošek je bil določen ob upoštevanju vsebinsko primerljivih aktivnosti, tj. izvedbe vrednotenja ukrepa aktivne politike zaposlovanja Spodbujanje samozaposlovanja v obdobju 2007-2013 (izvedeno v 2017), cena je znašala 85.000 EUR.

Investicija: Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Stroški investicije v obdobju 2022-2026 znašajo 14,37 mio EUR (brez ocenjene vrednosti DDV) in zajemajo:
- stroške povračil delodajalcem za vključevanje njihovih zaposlenih v usposabljanja in izobraževanja,

- stroške povračil zaposlenim za vključevanje v usposabljanja in izobraževanja,
- stroške priprave in izvedbe promocijskih aktivnosti,
- stroške kompenzacije (izpad dohodka) delodajalcem in samozaposlenim osebam za čas usposabljanja,
- stroške dela ekspertne skupine.

Pri določitvi stroškov povračil zaposlenim za vključevanje zaposlenih oseb v usposabljanja in izobraževanja se je izhajalo iz povprečnih stroškov preteklih projektov, ki so naslavljali istovrstno vsebino, med drugim Neformalno izobraževanje in usposabljanje zaposlenih, Znanje uresničuje sanje, in pregleda cen vsebinsko primerljivih usposabljanj na trgu. Stroški komunikacijske kampanje so bili ocenjeni na podlagi preteklih projektov, tj. Celovita podpora podjetjem za aktivno staranje. Pri stroških kompenzacije (izpada dohodka) delodajalcem in samozaposlenim osebam je izhodišče strošek urne postavke glede na povprečno plačo za mesec december 2020 za opravljenih 174 delovnih ur. Upošteva se povprečje povračila 40 ur za vključitev v programe usposabljanj oziroma izobraževanj. Pri določitvi stroškov dela ekspertne skupine so upoštevani stroški dela in povračil, ki veljajo za izračun mesečnega dohodka za zaposlene v javni upravi za delovno mesto podsekretar.

Metodologije izračunov so podrobneje pojasnjene v prilogi 2 NOO.

3.3.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.4. KOMPONENTA 4: Trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino (C3 K4)

3.4.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: turizem, kulturna dediščina

Cilja:

- Trajnostni razvoj slovenskega turizma - trdno pozicioniranje na mestu vodilne države na področju okoljske trajnosti.
- Dvig dodane vrednosti v turizmu s preoblikovanjem v trajnostni turizem višje dodane vrednosti, vključno z obnovo, oživljanjem in valorizacijo kulturne dediščine.

Predvidene reforme:

- Krepitev trajnostnega razvoja turizma

Investicije:

- Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma,
- Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah,
- Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem,

Vpliv na krepitev potenciala rasti, ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest, zmanjšanje ekonomskih in socialnih učinkov krize ter večjo konkurenčnost: v Sloveniji predstavlja turizem, glede na raznolikost in privlačnost njenih naravnih, kulturnih, zgodovinskih, geografsko-prometnih in tudi človeških danosti, velik potencial, ki zaradi pomanjkanja investicijskih vlaganj v ustrezno turistično infrastrukturo ter v obnovo kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture, nezadostnih vlaganj v povečanje kompetenc in usposobljenosti turističnih ponudnikov in nezadostne urejenosti in dostopnosti javne turistične infrastrukture in kulturnih turističnih privlačnosti, ni realiziran v zadostni meri. Z načrtovanimi vlaganji v dvig kakovosti nastanitvene turistične infrastrukture, javne turistične infrastrukture in doživetij kulturne dediščine, ki bo hkrati trajnostno naravnana in energetsko učinkovita, z uporabo sodobnih digitalnih orodij, ki bodo zagotavljala dobro uporabniško izkušnjo in povečanje učinkovitosti poslovanja turističnih ponudnikov, bo prišlo do ustrezne krepitve potenciala rasti slovenskega turizma, ohranjanja in ustvarjanja novih delovnih mest ter zmanjšanja ekonomskih in socialnih učinkov krize, ki je imela izjemno negativen vpliv na slovenski turizem. Ta je, zaradi svoje majhnosti, odprtosti ter izvozne naravnanosti, v največji meri odvisen od mednarodnih turistov (72 % prenočitev ustvarijo tuji turisti, 2019).

Ocenjeni stroški: skupni stroški celotne strukturne reforme znašajo okvirno 260 mio EUR in bodo financirani iz sredstev SOO in drugih virov (reformni del iz integralnih sredstev proračuna, investicijski del iz lastnih in dolžniških virov financiranja). Stroški, ki jih krije NOO, so predvideni v višini 127 mio EUR nepovratnih sredstev.

CSR 2020

Nadaljuje hitro izvajanje ukrepov za zagotavljanje likvidnosti in financiranja podjetjem in gospodinjstvom ter zmanjšanje upravnega bremena; da prednost zrelim javnim naložbenim projektom in ***spodbuja zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju****;* ***osredotoči naložbe na zeleni in digitalni prehod****, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G; spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.*

3.4.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

V Sloveniji turizem predstavlja pomembno gospodarsko panogo, ki je v letu 2019 generirala 15,8 milijona prenočitev. Prilivi iz mednarodnega turizma so v letu 2019 dosegli 2,753 mrd EUR. Turizem ima velik potencial za nadaljnjo rast; v preteklem obdobju smo bili priča nadpovprečni rasti števila gostov in prenočitev (35,4 %, 2019/2015) v primerjavi s povprečjem EU-27 (15,6 %, 2019/2015). Kljub temu slovenski turizem zaradi določenih sistemskih in strukturnih izzivov ne dosega enake oziroma zadostne stopnje rasti prihodkov, dodane vrednosti, produktivnosti, učinkovitosti in konkurenčnosti. Rast slovenskega turizma se je zaradi teh vzrokov že v letu 2019 pričela zaustavljati (rast vseh prenočitev 2019/2018 je znašala le še 0,5 %).

Slovenija je že deset let zavezana k razvoju trajnostnega turizma. Bila je razglašena za prvo Zeleno državo na svetu in je prejemnica številnih uglednih nagrad na področju trajnosti, kot trajnostno destinacijo Slovenijo prepoznavajo ugledni tuji mediji ter strokovna in splošna javnost. Na nacionalni ravni je država razvila projekt Zelena shema slovenskega turizma, v okviru katerega deležniki lahko pridobijo certifikat Slovenia Green. V letu 2020 je certifikat imelo že 55 turističnih destinacij, 54 nastanitvenih kapacitet, 4 naravni parki, 3 turistične agencije in 2 turistični znamenitosti. Kljub temu, da Slovenija utira pot na področju trajnostnega turizma v svetu, izvedene analize kažejo, da **prihaja do razkoraka med zeleno obljubo in dejanskim stanjem**, zato država želi narediti konkretne korake naprej na področju zelenega turizma in prispevati k doseganju podnebnih ciljev.

Med ključne izzive za trajnostno rast sodijo sistemske ovire za rast turizma in po drugi strani ključni strukturni izzivi v sami dejavnosti, ki se kažejo v zmanjševanju deleža kapacitet z višjo dodano vrednostjo in izrednem povečanju števila in deleža najbolj enostavnih turističnih kapacitet. Velik izziv predstavlja tudi relativno nizko konkurenčna javna in skupna turistična infrastruktura in valorizacija (javnih) turističnih privlačnosti v večini turističnih destinacij, kar posredno in tudi neposredno vpliva na **nižjo raven kakovosti doživetja turistov** in s tem **doseganje nižjega cenovnega pozicioniranja** vseh turističnih ponudnikov, ki delujejo v takšnih destinacijah.

Potencial turizma je prepoznan tudi v Strategiji pametne specializacije (S4), kjer je trajnostni turizem opredeljen kot eden od prednostnih področij znotraj področja Naravni in tradicionalni viri za prihodnost. Ključni cilj, opredeljen v S4 je oblikovanje konkurenčnega, trajnostno naravnanega turističnega produkta, ki bo Slovenijo pozicioniral na globalnih trgih kot zeleno, aktivno in zdravo turistično destinacijo.

Izzivi zaradi posledic pandemije covid-19:

- V letu 2020 je bilo v Sloveniji zabeleženih 50,8 % manj prihodov vseh turistov ter 41,7 % manj turističnih prenočitev kot v letu 2019.
- Upad števila tujih turistov je bil nadpovprečno visok, saj smo zabeležili 74,1 % manj prihodov tujih turistov in 70,5 % manj prenočitev tujih turistov.
- Priliv iz naslova mednarodnih potovanj je v 2020 upadel za več kot 70 % glede na leto 2019.
- Z več kot 70-odstotnim upadom tujih turističnih prihodov glede na leto 2019 se Slovenija uvršča med najbolj prizadete evropske države.
- Zaradi izrednih ukrepov spodbujanja domačega turizma na nacionalni ravni (turistični boni) se je število domačih turistov v letu 2020 v primerjavi z 2019 povišalo za 21,0 %, prenočitve domačih turistov so se povišale kar za 32,8 % v primerjavi z letom 2019, kar pa, zaradi majhnosti trga, ne more biti glavni vir za okrevanje dejavnosti.
- Izgube zaposlitev v gostinstvu in turizmu: po ocenah se napoveduje 15-odstoten padec števila zaposlenih v turizmu zaradi epidemije, kar bo nesorazmerno bolj prizadelo ženske, saj ženske predstavljajo 70 % vseh zaposlenih v turizmu. Podatki Zavoda RS za zaposlovanje (podatki za marec-december 2020) kažejo, da je epidemija najbolj prizadela gostinstvo, turizem, promet, industrijo srečanj, trgovino, predelovalne dejavnosti, kar kažejo tudi podatki o dejavnostih, v katerih so največ odpuščali. Največji porast brezposelnih je imelo gostinstvo že v marcu in aprilu 2020, ko se je iz te dejavnosti na ZRSZ prijavilo 4.015 brezposelnih, kar je 457 % več kot lani v tem času. Konec decembra 2020 je bilo med brezposelnimi osebami prijavljenih kar 10.260, konec januarja 2021 pa že 10.747 oseb iz gostinstva in turizma (kar je čez 30 % oseb zaposlenih v dejavnosti v letu 2019).

- Okrevanje turizma bo brez izvedenih strukturnih sprememb in izrednih spodbud za dejavnost dolgotrajno, možno je celo znatno zmanjšanje obsega dejavnosti; nekonkurenčnost na mednarodnem trgu bo, brez spodbud in strukturnih sprememb, naraščala.
- Posledice izpada prihodkov v turističnem gospodarstvu so ogromne, turistična podjetja so izčrpala zaloge, ki bi jih lahko namenila za obnove, razvoj in zagotavljanje konkurenčnosti, za preživetje v času krize covid-19, ki jih ne bo mogoče nadoknaditi brez sistemske pomoči države in strukturnih sprememb.

Sistemski in strukturni izzivi slovenskega turizma

Sistemske ovire za rast turizma:
- nizka stopnja razvitosti javnega potniškega prometa in slaba razvitost in povezljivost z železniškim prometom – izziv se naslavlja v okviru komponente Trajnostna mobilnost;
- visok delež države v lastništvu kapitalskih naložb (podjetij) na področju turističnih kapacitet.

Prek Slovenskega državnega holdinga (SDH), Družbe za upravljanje terjatev bank (DUTB) in drugih državnih finančnih institucij je v pretežni državni lasti približno 9 (odvisno od postopka konsolidacije) večjih in srednje velikih družb (s 85 hotelskimi objekti in 18 nastanitvenimi zmogljivosti drugih vrst) ter 6 večjih igralniških turističnih kompleksov. Hotelske zmogljivosti teh kapacitet predstavljajo 28,2 % vseh hotelskih sob, ki letno ustvarijo približno 50 % vseh prihodkov v nastanitveni turistični dejavnosti v Sloveniji.

Vlada RS je potrdila Načrt upravljanja naložb države v okviru SDH, v okviru katerega je predvidena konsolidacija in koraki za privatizacijo turističnih naložb v lasti države z ustanovitvijo in upravljanjem Slovenskega Turističnega Holdinga (STH) v lasti SDH. Z načrtom je v prvem koraku predvidena konsolidacija razpršenih turističnih naložb države (večinskih deležev v večjih in srednje velikih turističnih podjetjih) v okviru STH. V drugem koraku je načrtovana dokapitalizacija s finančnimi investitorji in zmanjšanje deleža države (SDH) s ciljem obsežnih vlaganj v razvoj in dvig kakovosti in konkurenčnosti turističnih podjetij. V tretjem koraku pa je načrtovana privatizacija posameznih turističnih podjetij z mednarodnimi razpisi s ciljem razvojnega preboja ciljnih turističnih podjetij.

Ključni **strukturni izzivi** turizma (izhajajo iz evalvacije Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021):
- **Zmanjševanje deleža kapacitet (sob/enot) z višjo dodano vrednostjo, tj. hotelov, motelov, penzionov, gostišč in turističnih kmetij z nastanitvijo (z 38 % v 2015 na 33 % v 2019) in prenočitev, realiziranih v teh vrstah kapacitet (s 60 % v 2015 na 52 % v 2019)** in po drugi strani izredno povečanje števila in deleža najbolj enostavnih turističnih kapacitet, tj. zasebnih sob, apartmajev in prenočišč (s 14 % v 2015 na 33 % v 2019) in vseh prenočitev, realiziranih v teh najbolj enostavnih vrstah kapacitet (z 10 % v 2015 na 23 % v 2019).
- Deleži hotelskih namestitev v državah, od koder v Slovenijo prihaja največ turistov, so bistveno višji kot v Sloveniji (**Avstrija 58,5 %, Italija 48 %, Nemčija 53 %, celotno EU območje 44 %**). Delež zasebnih sob, apartmajev in hiš v zadnjih letih raste po visokih stopnjah. **Počitniški apartmaji, zasebne sobe in ostale občasne kapacitete v Sloveniji predstavljajo kar 48 % vseh nastanitev** (**Avstrija 22 %, Italija 34,5 %, Nemčija 22 %, celotno EU območje 26** %).
- Obljubi zelenega turizma nezadostno sledi zelena kakovost slovenske turistične ponudbe, ki premalo izkorišča zeleni (trajnostni) razvojni potenciala in potencial zelenih produktov, ki jih je mogoče kupiti oziroma ponuditi različnim ciljnim skupinam.
- **V letu 2019 se je tudi fizična rast števila vseh prihodov in prenočitev zaustavila** in znašala le še 0,5 % glede na leto 2018, v **hotelski dejavnosti pa se je celo zmanjšala za 1,6 %**
- **Izredno kratka doba bivanja turistov (v zadnjih letih se še krajša)**, ki je v 2019 povprečju za vse turiste znašala le še 2,5 dneva (v 2015 2,7 dneva), za mednarodne turiste v letu 2019 le še 2,4 dni (v 2015 2,5 dneva), v hotelski dejavnosti pa v letu 2019 celo rekordno nizka 2,2 dni (v 2015 2,4 dni).
- **Pri zasedenosti nastanitvenih zmogljivosti je opazno tudi povečevanje sezonskega značaja v obdobju 2015-2019** (višanje zasedenosti v poletnih mesecih in le delno v času zimske turistične sezone).
- **Število prihodov in prenočitev tujih turistov je doslej naraščalo po bistveno višjih stopnjah kot prilivi iz naslova izvoza potovanj,** kar pomeni, da je nizka turistična potrošnja ali prodaja po neustreznih cenah, ki je posledica povprečno nizke kakovosti nastanitvenih kapacitet. Posledično je zabeleženo znižanje doseženih čistih prihodkov iz poslovanja na

realizirano prenočitev v letu 2019 v celotni nastanitveni turistični dejavnosti (I 55) v Sloveniji za 15,1 % v primerjavi z enakim kazalnikom v letu 2015.

- **Relativno nizka raven konkurenčnosti javne infrastrukture, urejenosti okolja in valorizacije (javnih) turističnih privlačnosti v večini turističnih destinacij,** kot so: javne površine, dostopne poti, planinske poti, planinske koče in domovi, javne žičniške naprave in smučišča, plaže in obale morja, rek, jezer in ribnikov, sprehajalne poti, javni pitniki in vodnjaki naravne vode, kolesarske steze, spomeniki, parkovne površine, tematski in adrenalinski parki, tematske ogledne površine, parkirne površine/hiše, tlaki, neurejena zgodovinska mestna jedra, kongresne in druge dvorane, ipd., kar posredno in tudi neposredno vpliva na nižjo raven kakovosti doživetja turistov in s tem doseganje nižjega cenovnega pozicioniranja vseh turističnih ponudnikov, ki delujejo v takšnih destinacijah.
- **Na ravni makro destinacij slovenskega turizma ni razvitega in udejanjenega destinacijskega managementa (le-ta je razvit na nivoju 35 vodilnih destinacij, ne pa tudi na nivoju štirih makro destinacij).**
- Pomanjkanje kompetentnih kadrov za prehod v višjo kakovost storitev.
- Digitalizacija še vedno ni celovita in ciljno usmerjena k zagotavljanju učinkovite podpore poslovanju, razvoju in trženju.
- Številne slovenske kulturne in naravne znamenitosti, zgodovinski objekti, gradovi, dvorci, in drugi kulturni spomeniki so turistično **premalo valorizirani in niso vključeni v proces ustvarjanja novih in inovativnih turističnih doživetij.**
- **Slovenija ima priložnosti za izboljšanje celoletnega turizma glede na raznoliko strukturo svoje ponudbe in pokrajinskih značilnosti** (aktivni oddih, smučanje, MICE, močna zdraviliška ponudba in ponudba dobrega počutja, mestni turizem, kulturno-zgodovinske privlačnosti, podeželje, eno-gastronomska ponudba), a potenciali niso dovolj izkoriščeni, tudi zaradi strukture in kakovosti turističnih kapacitet in slabega stanja javne turistične infrastrukture in nezadostne urejenosti destinacij.
- **Kulturni turizem** je eno izmed temeljnih področij turistične ponudbe, vendar mu v primerjavi z razvitimi državami EU še ni dodeljeno ustrezno mesto in podpora. Prav tako slovenska kulturna dediščina ni ustrezno digitalizirana. Kulturni in dediščinski turizem hkrati pripomore k znatnemu podaljšanju turistične sezone. Zadnji večji investicijski cikel na področju kulturne dediščine in v javno kulturno infrastrukturo je bilo obdobje sofinanciranja naložb iz sklada ESRR 2007-2014, po tem letu pa je vidno strmo padanje naložb, kar že vodi do primerov trajne izgube posameznih objektov kulturne dediščine oziroma njihovih spomeniškovarstvenih lastnosti. To bistveno zmanjšuje možnosti za njihovo aktivacijo v okviru turistične ponudbe.

Cilji

Cilji, ki jih zasledujemo, sledijo priporočilom CSR, ki se nanašajo na vlaganja v zrele javne naložbene projekte in spodbujanje zasebnih in tudi javnih naložb v podporo trajnostnemu gospodarskemu okrevanju in odpornosti. Sledili bomo usmeritvi v trajnostni zeleni, digitalni prehod, učinkovito rabo energije in/ali uporabo obnovljivih virov energije, zmanjševanje negativnih vplivov na okolje, inovacije v turistični dejavnosti, spodbujanje digitalnih zmogljivosti podjetij ter krepitvi digitalnih znanj in spretnosti, vključevanje trajnostnih interesov domačega prebivalstva in dvig kompetenc in znanj zaposlenih v turizmu za povečanje kakovosti storitev.

Zasledovali bomo tudi usmeritve strateških ciljev slovenskega turizma za obdobje 2022-2028, ki izhajajo iz evalvacije obstoječe strategije in ugotovljenih izzivov. Cilji se nanašajo predvsem na ohranitev zelene, trajnostne in butične vizije slovenskega turizma za visoko kakovostna doživetja in hkrati prilagoditev prioritet razvoja v pospešitev vlaganj s ciljem dviga dodane vrednosti v turizmu in kulturi.

Ključni cilji:

- trajnostni razvoj slovenskega turizma - trdno pozicioniranje na mestu vodilne države na področju okoljske trajnosti;
- dvig prilivov iz naslova izvoza potovanj za vsaj 20 % glede na leto 2019, tj. na 3,3 mrd EUR/leto v dveh letih po izvedbi celotnih vlaganj;
- dvig čistih prihodkov iz poslovanja na realiziramo prenočitev v celotni nastanitveni gostinski dejavnosti v Sloveniji (SKD I 55) za vsaj 15 % glede na leto 2019 v dveh letih po izvedbi celotnih vlaganj;
- zmanjšanje sezonskosti in geografske koncentracije turizma in krepitev celoletne turistične ponudbe v vseh turističnih makro destinacijah (regijah) Slovenije;

- povečanje dodane vrednosti na zaposlenega v celotni nastanitveni turistični dejavnosti Slovenije (I 55) s sedanjih 38.000 EUR (2019) na vsaj 45.000 EUR v dveh letih po izvedbi celotnih vlaganj;
- ohranitev kulturne dediščine, celostna revitalizacija in modernizacija javne kulturne infrastrukture ter krepitev potencialov kulture in dediščine za pospešitev gospodarskega in turističnega okrevanja in trajnostnega razvoja.

Krepitev potenciala rasti: v Sloveniji turizem predstavlja, glede na raznolikost in privlačnost njenih naravnih, kulturnih, zgodovinskih, geografsko-prometnih in tudi človeških danosti, velik potencial, ki zaradi pomanjkanja investicijskih vlaganj v ustrezno turistično infrastrukturo, nezadostnih vlaganj v povečanje kompetenc in usposobljenosti turističnih ponudnikov in nezadostne urejenosti in dostopnosti javne turistične infrastrukture in kulturnih turističnih privlačnosti, ni realiziran v zadostni meri. Z načrtovanimi vlaganji v dvig kakovosti nastanitvene turistične infrastrukture, javne turistične infrastrukture in doživetij kulturne dediščine, ki bo hkrati trajnostno naravnana in energetsko učinkovita, z uporabo sodobnih digitalnih orodij, ki bodo zagotavljala dobro uporabniško izkušnjo in povečanje učinkovitosti poslovanja turističnih ponudnikov, bomo zagotovili ustrezno krepitev potenciala rasti slovenskega turizma (ob sinergiji s hkratnim procesom konsolidacije, dokapitalizacije s finančnimi investitorji ter končne postopne privatizacije preostalega premoženja države v večjih turističnih podjetjih).

Ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest: turizem je velik generator delovnih mest. V slovenskem turizmu v širšem smislu je bilo pred pandemijo covid-19 zaposlenih preko 52.000 oseb (največ v gostinstvu). Več kot 6,5 % vseh delovnih mest v Sloveniji je bilo zabeleženih v sektorju gostinstva in turizma. V Sloveniji veliko večino zaposlenih v turizmu predstavljajo ženske. Tako je delež žensk v turističnih industrijah (70 %) skoraj dvakrat višji kot v celotnem gospodarstvu (37 %). Mnogo delovnih mest je s turizmom še posredno povezanih (dobavitelji, trgovina, živilsko-predelovalna industrija, kmetijstvo, prevoz, servisne storitve, gradbeništvo idr.). Po ocenah se napoveduje za 15 % znižanje števila zaposlenih v turizmu zaradi epidemije covid-19. Investicije, ki jih načrtujemo in posledično dvig aktivnosti in dodane vrednosti v turizmu, bodo imele neposreden vpliv na ohranitev delovnih mest in ustvarjanje novih (tudi kreativnih) delovnih mest tako v turizmu kot v številnih s turizmom povezanih dejavnostih. Za področje doseganja sinergij med naložbami v turistično infrastrukturo in naložbami v kulturno dediščino in kulturna doživetja, ki bodo izvedene in upravljane v skladu z načeli trajnosti in digitalizacije, se bodo razvila tudi povsem nova delovna mesta, ki temeljijo na povezavi znanj s področja kulture, turizma, digitalnih kompetenc ipd. V tem smislu je pomembna tudi študija Kulturna dediščina je pomembna za Evropo (angl. Cultural Heritage Counts for Europe), ki prinaša zanesljive dokaze o jasnih koristih naložb v dediščino za obnovo mest in regij tako na ravni posameznika kot na ravni skupnosti. Primerjalna analiza davčnih in finančnih mehanizmov na področju kulturne dediščine med Slovenijo in državami članicami Evropske unije, ki jo je Ministrstvo za kulturo pridobilo konec leta 2018, je pokazala, da država lahko pri vzdrževanju nepremične kulturne dediščine s 16,4 milijoni EUR subvencij spodbudi gospodarsko dejavnost z neposrednim in zlasti močnim posrednim vplivom na 137 milijonov EUR ustvarjenega prihodka, 61 milijonov EUR dodane vrednosti ter 1.800 angažiranimi zaposlenimi. Neto javnofinančni učinek pa je v tem primeru pozitiven za 6 milijonov EUR.

Zmanjšanje ekonomskih in socialnih učinkov krize: okrevanje turizma po epidemiji covid-19 bo brez izvedenih sprememb in sistemskih spodbud dolgotrajno oziroma bo v velikem delu vodilo v propad, stečaje ali dolgotrajno životarjenje mnogih mikro, malih in srednje velikih turističnih podjetij in samostojnih podjetnikov ter nenazadnje v znatno in negativno spremembo turistične podjetniške krajine Slovenije. Načrtovani ukrepi bodo zmanjšali ekonomske in socialne učinke krize, saj bodo imeli pozitiven vpliv tako na dvig prilivov kot na število zaposlenih v turizmu. Zaradi močne vpetosti turizma v lokalna okolja, razvoj turizma visoke dodane vrednosti pozitivno vpliva tudi na sodelovanje in povezovanje ljudi v lokalnem okolju, ohranjanje kulturne dediščine, širjenje znanj in spoznavanje drugih kultur ter tako pozitivno prispeva h krepitvi miru, tolerantnosti in psihofizičnega zdravja prebivalcev.

Večja konkurenčnost: z vlaganji v turistično infrastrukturo, v katero se ni intenzivno vlagalo že deset ali celo petnajst let, saj je bil zadnji močnejši investicijski cikel zagnan v obdobju med letoma 2004 in 2006, bo prišlo do nujnega dviga konkurenčnosti slovenske turistične infrastrukture in celovite turistične ponudbe. Ta se bo še izboljšala z uporabo naprednih digitalnih tehnologij z namenom personifikacije turistične ponudbe oziroma oblikovanja ponudbe po meri gostov. Ker je turizem velik porabnik energentov, bodo vse investicije izvedene na način, da se bo izboljšala energetska učinkovitost in

trajnostna naravnanost sektorja na področju vseh virov ter spodbudil nadaljnji trajnostni razvoj, kar bo imelo pozitivni vpliv tako na povečanje dodane vrednosti podjetij kot na povečanje privlačnosti z vidika sodobnih okoljsko zavednih turistov.

Nacionalni strateški kontekst

Reforma in investicije, namenjene implementaciji komponente, so skladne s Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021, izhodišči za pripravo strategije za razvoj turizma v obdobju 2022-2028 in Strategijo kulturne dediščine 2020-2023.

3.4.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Krepitev trajnostnega razvoja turizma

Ključni izzivi

Veljavnaeljavi strategija razvoja turizma se izteka z letom 2021. Evalvacija obstoječe strategije je pokazala, da ključni cilji strateškega obdobja 2017–2021 niso bili v celoti realizirani. Deloma zato, ker je izvajanje strategije prekinila epidemija covid-19, deloma tudi zaradi drugih sistemskih in strukturnih izzivov, ki niso bili ustrezno rešeni v tem strateškem obdobju. Ključni strateški izzivi, s katerimi se sooča slovenski turizem so:

- pomanjkanje nastanitvenih kapacitet višje kakovosti, ki bi odražale vizijo Slovenije kot trajnostne, butične destinacije za zahtevnejše goste, in pomanjkanje kakovostnih turističnih produktov,
- izredna rast nastanitvenih kapacitet nižje dodane vrednosti (zasebne sobe, apartmaji) tudi kot posledica nezadostno reguliranega področja kratkoročnega oddajanja zasebnih nepremičnin turistom in posledično povečanje pritiskov na okolje ob zniževanju povprečne cenovne pozicije in nižji rasti dodane vrednosti v slovenskem turizmu,
- razkorak med trajnostno obljubo in dejansko kakovostjo turistične izkušnje,
- nezadostno urejena in pomanjkljiva javna in skupna turistična infrastruktura v turističnih destinacijah,
- destinacijski management ni bil v celoti realiziran na ravni makro destinacij,
- pomanjkanje kompetentnih kadrov za prehod v višjo kakovost storitev,
- digitalizacija še vedno ni celovita in ciljno usmerjena k zagotavljanju učinkovite in celostne podpore poslovanju, razvoju in trženju,
- znova je treba je opredeliti obstoječe nosilne turistične produkte glede na ustvarjene prihodke in prispevek k dvigu ugleda destinacije,
- kulturna dediščina in kulturne vsebine so lokalno zelo bogate, žal pa premalo poznane, digitalizirane in valorizirane v povezavi s turističnim gospodarstvom.

Cilji

- Pridobitev analitičnih podlag o učinkih turizma in turističnih tokovih v vodilnih destinacijah slovenskega turizma z namenom nadgradnje Zelene sheme slovenskega turizma in trajnostno preoblikovanje turizma.
- Pridobitev novih strateških temeljev, ki bodo predstavljali tako odgovor na posledice epidemije covid-19 kot tudi ponovni zagon, »reset« slovenskega turizma v smislu jasno definiranih ukrepov za dvig trajnosti, butičnosti, kakovosti in turizma visoke dodane vrednosti.
- Pomanjkanje digitalnih analitičnih orodij za razvoj in upravljanje trajnostnega turizma, obstoj razkoraka med trajnostno obljubo in dejansko kakovostjo turistične izkušnje.

Opis narave, vrste in obsega reforme

V okviru reforme se izvede nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma, ki predstavlja pridobitev analitičnih podlag za trajnostno preoblikovanje slovenskega turizma (z implementacijo digitalnega orodja za merjenje učinkov turizma na nacionalnem nivoju in merjenjem turističnih tokov za geografsko razpršen trajnostni razvoj turizma). Izvede se tudi priprava strateških dokumentov s področja turizma v slovenskem prostoru, v katerih bodo naslovljeni tako sistemski kot specifični izzivi na opredeljenih

področjih. Ukrepi, ki bodo opredeljeni v posameznih podlagah, bodo imeli določene nosilce, časovni in finančni okvir. Priprava strateških dokumentov bo predmet širokega usklajevanja z vsemi ključnimi deležniki slovenskega turizma in relevantnimi resorji (kultura, kmetijstvo, okolje in prostor, izobraževanje, infrastruktura itd.). Reforma bo obsežna in bo imela bistven vpliv na doseganje ciljev slovenskega turizma po dvigu dodane vrednosti, trajnosti in odpornosti. Stroški reforme so ocenjeni na 1.280.000 EUR, od tega se 1.000.000 EUR krije iz NOO (nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma), 280.000 EUR pa iz proračuna RS (priprava Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2022–2028, Strategije digitalne transformacije in master planov za štiri makro destinacije). Za nadgradnjo Zelene sheme slovenskega turizma se predvidevata dve novi zaposlitvi za čas izvajanja projekta, vse ostale aktivnosti potekajo z obstoječimi kadri MGRT in STO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V naslednjem dveletnem obdobju bo Slovenija pripravila nove strateške podlage za razvoj turizma, ki vključujejo pripravo:

- **Načrta okrevanja slovenskega turizma 2020–2023**
  Konec leta 2020 in v začetku leta 2021 je Slovenska turistična organizacija (v nadaljevanju: STO) v sodelovanju z MGRT, Turistično gostinsko zbornico Slovenije, slovenskim turističnim gospodarstvom, vodilnimi destinacijami ter produktnimi združenji oblikovala Načrt za okrevanje slovenskega turizma 2020-2023. Pri odzivu na pandemijo covid-19 je bil uporabljen fazni pristop: odziv, okrevanje, odpornost. Definiranih je bilo pet temeljnih stebrov na poti okrevanja in odpornosti. Ključni stebri so: (1) Nova realnost (zagotavljanje varne, trajnostne in atraktivne izkušnje); (2) Reset turizma (ublažitev posledic krize in prilagoditev poslovanja); (3) Turisti po covid-19 (razumevanje potrošnikov in nova segmentacija); (4) Turizem 5.0 (maksimiranje uporabe digitalne tehnologije); (5) Marketing (grajenje odnosov s turisti in lokalnimi skupnostmi).
- **Uredbe o razvojnih spodbudah za turizem**
  Za dodeljevanje razvojnih spodbud s področja turizma mora ministrstvo, pristojno za turizem, na podlagi Zakona o spodbujanju razvoja turizma določiti podrobnejše pogoje in merila za dodelitev spodbud. V letu 2021 bo MGRT pripravil uredbo in jo uskladil s ključnimi deležniki in na medresorski ravni. Po sprejemu uredbe na Vladi RS bodo pogoji in merila implementirani pri dodeljevanju sredstev.
  Ključni pogoji za dodelitev sredstev bodo vezani na trajnostni razvoj turizma, predvsem okoljsko trajnost.
  Osnovni pogoji za investicijske projekte, ki bodo vključeni v uredbo:
    - kakovost projektov vsaj 3*;
    - za predlagane projekte je izdelana projektna in investicijska dokumentacija, gradbeno dovoljenje ali priglasitev del za izvedbo projekta je pridobljeno ali v pridobivanju;
    - za predlagani projekt gospodarski subjekt razpolaga z nepremičnino v svoji lasti, dolgoročnem najemu s soglasjem lastnika za izvedbo gradbenih del ali pridobljeno stavbno pravico, slednje dvoje za obdobje, ki ni krajše od amortizacije naložbe v projekt v skladu s predloženim investicijskim programom projekta;
    - za predlagani projekt mora biti predložen investicijski program z vsemi v razpisih zahtevanimi vsebinami;
    - projekti bodo kot posledica izvedbe in poslovanja projekta zavezani k ohranitvi obstoječih delovnih mest in k spodbujanju k ustvarjanju novih;
    - sofinancirani bodo zgolj okoljsko trajnostni projekti, kar pomeni, da bodo morali izpolnjevati naslednje pogoje:
      - projekt mora pridobiti energetsko izkaznico najmanj razreda B;
      - projekti, ki predstavljajo novogradnje, bodo morali dosegati cilje na področju porabe energije, ki bo vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe (NZEB standard);
      - skladnost s pogoji območja Natura 2000, v kolikor se projekt nahaja na tem območju;
      - projekt oziroma gostinski nastanitveni obrat mora po izvedbi projekta v roku dveh let pridobiti enega izmed mednarodno priznanih okoljskih znakov, ki jih priznava tudi zelena shema slovenskega turizma in certifikat Slovenia Green;
      - projekti bodo morali izpolnjevati pogoje, povezane z uresničevanjem podnebnih ciljev, ki se nanašajo na gradnjo in obnovo objektov, rabo energije in vode, ravnanje z odpadki ipd., in uresničevanje načela, da se ne škoduje bistveno,

novogradnje bodo poleg tega morale izpolnjevati zahteve za skoraj nič-energijske stavbe.

Merila, določena v uredbi, bodo zajemala vsaj naslednje sklope:

- skladnost s strateškimi usmeritvami (projekti prispevajo k ciljem aktualne strategije razvoja turizma na nacionalni ravni);
- vpliv na dvig dodane vrednosti (projekt bo imel pozitivne učinke na izboljšanje cenovnega pozicioniranja ponudbe podjetja in povečanje dodane vrednosti, podaljšanje povprečne dobe bivanja, zvišanje prihodkov iz poslovanja gospodarskega subjekta in trajnostne konkurenčnosti za gospodarski subjekt);
- kakovost projekta (dvig kakovosti projekta).

- **Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2022–2028**

Na podlagi ugotovljenih sistemskih in strukturnih izzivov slovenskega turizma in izkušenj pri izvajanju Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 ter posledic krize bo Slovenija oblikovala smernice za novo strateško obdobje razvoja slovenskega turizma, ki temeljijo na nadaljevanju usmeritve v trajnostni, zeleni in butični turizem višje dodane vrednosti raznolikih doživetij za goste, ki ga nadgrajujemo z digitalizacijo v informiranju in uporabniški izkušnji za goste, trženju in upravljanju turizma na vseh ravneh z maksimiranjem izmenjave podatkov med vsemi deležniki v turizmu.

Med ključne strateške opredelitve razvoja slovenskega turizma v obdobju 2022-2028 bomo med drugim umestili:

- trajnostni razvoj turizma – pozicionirane Slovenije kot vodilne države na področju trajnostnega (zelenega) turizma, razvoj vseh treh stebrov trajnosti (okoljski, socialni, ekonomski);
- dvig dodane vrednosti slovenskega turizma (dvig prilivov iz naslova izvoza potovanj, dvig relevantnih finančnih kazalnikov uspešnosti turističnega sektorja);
- trajnostna investicijska politika za dvig konkurenčnosti in kakovosti nastanitvenih kapacitet v skladu z načeli pametne digitalizacije, butičnosti, avtentičnosti in zagotavljanja zdravja in varnosti;
- razvoj turističnih produktov višje dodane vrednosti;
- dvig kompetenc in usposobljenosti kadrov v turizmu na vseh ravneh za doseganje višje kakovosti storitev, upavljanja, trajnostnega razvoja in digitalizacije dejavnosti;
- dvig zadovoljstva in kakovosti življenja lokalnih skupnosti in zaposlenih v turizmu;
- povečanje vključenosti in ustreznejša trajnostna valorizacije kulturne dediščine, naravnih danosti in znamenitosti v turistični ponudbi Slovenije.

Strateške usmeritve slovenskega turizma za obdobje 2022-2028, ki bodo podkrepljene s konkretnimi politikami, ukrepi, nosilci in akcijskim načrtom, bodo zasledovale reševanje vseh ugotovljenih ključnih izzivov in bodo podpirale realizacijo komponente.

- **Strategije digitalne transformacije slovenskega turizma**

V letu 2021 bo STO pripravil in z vsemi deležniki uskladil Strategijo digitalne transformacije slovenskega turizma, ki bo za vsako skupino deležnikov vključevala naslednje sklope:

- digitalizacija v trženju, vpliv na customer journey,
- digitalizacija v prodaji,
- digitalizacija procesov/poslovanja – management (upravljanje), vidik notranjih procesov pri vpeljavi novih tehnologij (kadri, tehnološke rešitve, procesi v podporo odločevanju v organizaciji dela…),
- upravljanje turističnih tokov (destinacije, atrakcije…),
- digitalizacija za večjo atraktivnost in varnost turističnih produktov.

Po pridobitvi strategije bo izvedenih več delavnic v okviru Digitalne akademije za usposabljanje ključnih deležnikov v turizmu s področja digitalne transformacije. Na delavnicah bodo deležniki lahko prejeli vse potrebne informacije o pomenu, področjih in obsegu digitalne transformacije. Namen delavnic je dvigniti zavedanje glede pomena digitalizacije in pridobiti praktičnih informacij o izvedbi preoblikovanja. Delavnice bodo namenjene tako strokovni javnosti (turistično gospodarstvo, vodilne destinacije slovenskega turizma) kot lokalnim skupnostim (občine, zveze turističnih društev, drugi zainteresirani). Udeležba na delavnicah bo obvezna za vse prejemnike sredstev SOO s področja turizma.

- **Izdelavo štirih master planov za turistične makro destinacije za obdobje do leta 2030**

Slovenija je kot turistična destinacija razdeljena na štiri makro destinacije, ki predstavljajo produktno in trženjsko zaokrožena območja, ne pa tudi administrativno–upravljavska, kar pomeni, da nimajo določenih nosilcev razvoja, zato vlogo strateškega razvoja posameznih makro destinacij izvaja MGRT. Za celovito realizacijo destinacijskega managementa na

regionalni ravni in realizacijo razvojnega potenciala makro destinacij Slovenija potrebuje individualne master plane za štiri slovenske makro destinacije (Alpska Slovenija; Termalna Panonska Slovenija; Mediteranska in Kraška Slovenija, Ljubljana in Osrednja Slovenija). Master plani bodo temeljili na ugotovitvah in strateških smernicah nove strategije. Vsak master plan bo vključeval oblikovanje modela rasti (oblikovanje ključnih politik, ukrepov in aktivnosti za trajnostno rast makro destinacije), vključno z identifikacijo posebnih območij (destinacij) za razvoj turizma in ključnih potencialnih projektov za razvoj turizma; identifikacijo ključnih razvojnih produktov (t. i. hero produkti) za razvoj turizma v makro destinaciji in definiranjem ukrepov in aktivnosti za njihov razvoj, naborom potencialnih investicij, modelom integrirane trajnostne mobilnostne (prometne) politike znotraj destinacij in med destinacijami; načrtom razvoja turizma na širših zavarovanih območjih (TNP, regionalni parki, krajinski parki) in drugimi relevantnimi ukrepi.

- **Nadgradnjo Zelene sheme slovenskega turizma**

Nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma zajema dva sklopa:

1.) Implementacija sodobnega digitalnega analitičnega orodja za merjenje učinkov turizma v vseh vodilnih destinacijah slovenskega turizma z namenom trajnostnega preoblikovanja turizma.
2.) Merjenje turističnih tokov v vodilnih destinacijah kot podlaga za določitev nosilnih kapacitet vodilnih destinacij in geografsko porazdeljen razvoj trajnostnega turizma.

Ad1.): Zelena shema slovenskega turizma se nadgradi z implementacijo sodobnega digitalnega analitičnega orodja za merjenje učinkov turizma v vseh vodilnih destinacijah slovenskega turizma z namenom trajnostnega preoblikovanja turizma na nacionalnem nivoju. Prvi korak za trajnostno preoblikovanje predstavlja dobra, digitalno podprta analitična podlaga širokega spektra področij, ki imajo vpliv na turizem in posledično na okolje.

Merjenje učinkov turizma zajema naslednje stebre in podstebre:

- okolje (kakovost zraka, kanalizacijski sistem, kopalne vode, pitna voda, upravljanje z energijo, ravnanje z odpadki, trajnostni prevoz, javni prevoz do destinacije, javni prevoz na destinaciji, dostopnost znamenitosti, promet do in na lokaciji, turistična infrastruktura, prostorsko in zemljiško upravljanje, zelena infrastruktura in politike);
- gospodarstvo (dohodek od turizma, naložbe, turistične nastanitvene zmogljivosti, zaposlitve, lokalno gospodarstvo, nepremičnine in potrošniško blago);
- družba in kultura (obiskovalci in zadovoljstvo domačinov s turizmom, telekomunikacije, družbena odgovornost, izobraževanje, zdravje in varnost, ranljive skupine, ohranjanje kulturne dediščine, dogodki in dogajanja);
- sodelovanje (sodelovanje z lokalnimi prebivalci, sodelovanje z deležniki na nacionalnem nivoju, sodelovanje s ponudniki turističnih storitev, sodelovanje z drugimi zainteresiranimi deležniki in civilno družbo).

Vsak podsteber je usklajen s cilji trajnostnega razvoja Združenih narodov in vsebuje več sklopov vprašanj.

Z javnim naročilom bo izbran izvajalec z razvitim orodjem za merjenje učinkov turizma. Predmet javnega naročila bo izvedba tega digitalnega orodja na nacionalnem nivoju z namenom trajnostne transformacije vodilnih destinacij.
Merjenje poteka v več sklopih:

- določitev vodilnih destinacij, zajetih v merjenje učinka (vodilne destinacije, ki jih določi nova strategija turizma),
- mapiranje podatkov,
- izpolnjevanje digitaliziranega vprašalnika s strani vsake vodilne destinacije in zagon orodja za avtomatično ocenjevanje,
- samodejno generiranje poročila.

Rezultati so predstavljeni v podrobnem poročilu, ki ga sestavljajo različni indikatorji in grafi, v katerih so predstavljeni pozitivni in negativni vplivi turizma in splošno stanje v destinaciji. Pridobitev podrobnih, digitaliziranih poročil z analitičnimi podatki za vsako vodilno destinacijo v Sloveniji predstavlja poglobitev Zelene sheme slovenskega turizma in omogoča strateško načrtovanje na ravni vodilnih destinacij in na nacionalnem nivoju.

Ad 2.) Merjenje turističnih tokov v vodilnih destinacijah kot podlaga za določitev nosilnih kapacitet vodilnih destinacij in geografsko porazdeljen razvoj trajnostnega turizma

Vzpostavi se spletni informacijski sistem za analizo in napovedovanje turističnih tokov na podlagi različnih virov podatkov z uporabo metod strojnega učenja.
Izvedba poteka v dveh fazah:

1. Faza: priprava uporabnikom prijaznih grafičnih analiz na podlagi podatkov iz obstoječih in novih števcev prometa iz baze DARS/DRSC z možnostjo selekcije posameznih geografskih območij in časovnih intervalov. Priprava vmesnika za dostop do odprtih podatkov (API) za interoperabilnost z drugimi aplikacijami. Integracija z orodjem za merjenje učinka turizma iz točke 1. in modeliranje stanj glede na napovedi.

2. Faza: kombiniranje osnovnih podatkov števcev prometa s turističnimi taksami, dela prostimi dnevi v Sloveniji in sosednjih državah ter vremensko napovedjo. Vzpostavitev vmesnikov za integracijo napovednikov dogodkov iz obstoječih sistemov.

Vzpostavitev spletnega informacijskega sistema za analizo in napovedovanje turističnih tokov predstavlja osnovo za določanje nosilnih kapacitet destinacij in preusmerjanje turističnih tokov za trajnostno preoblikovanje slovenskega turizma.

Uredbo o razvojnih spodbudah za turizem in Načrt okrevanja slovenskega turizma 2020–2023 bodo pripravili kadri MGRT in STO brez dodatnih virov. Nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma (obe fazi) in strateške podlage bodo pripravljene s pomočjo zunanjih ekspertov, izbranih na podlagi javnih naročil. Javni razpisi za izbor izvajalcev za nadgradnjo Zelene sheme slovenskega turizma, pripravo Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2022–2028 in master planov bodo objavljeni na portalu javnih naročil EU. Za izvedbo nadgradnje Zelene sheme slovenskega turizma bosta potrebni dve novi zaposlitvi za čas trajanja projekta, ostale aktivnosti se izvedejo z obstoječimi kadri MGRT in STO.

Časovnica

- Q4 2020: priprava Načrta okrevanja slovenskega turizma 2020–2023
- Q4 2021: sprejetje Uredbe o razvojnih spodbudah za turizem
- Q4 2021: priprava Strategije digitalne transformacije slovenskega turizma
- Q2 2022: potrditev Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2022–2028 na Vladi RS
- Q4 2022: izdelava štirih master planov za turistične makro destinacije za obdobje do leta 2030
- Q2 2023: nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma, 1. faza: implementacija orodja za merjenje učinkov turizma
- Q4 2024: nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma, 2. faza: merjenje turističnih tokov za geografsko razpršenost trajnostnega turizma

Ciljne skupine

Organi državne uprave (ministrstva, javni zavodi), lokalne skupnosti, državljani, turisti (domači in tuji), turistično gospodarstvo, makro destinacije in vodilne destinacije slovenskega turizma, turistična društva in zveze (civilna družba), različni ponudniki turističnih produktov, ostali deležniki s področja turizma in kulturne dediščine.

Možne ovire (dejavniki tveganja)in rešitve (strategije reševanja)

Morebitna tveganja se kažejo v nepravočasnem sprejemu uredbe vlade za določitev meril in pogojev za dodeljevanje razvojnih spodbud, ki je osnova za izvedbo javnih razpisov za dodelitev sredstev.

Naslednja možna ovira so zamude v postopku izbora izvajalca strategije razvoja turizma za naslednje strateško obdobje, zaradi česar bi prišlo do zamika pri začetku izvajanja strategije, to bi vplivalo na pozno izvedbo analitičnega dela strategije in delavnic s ključnimi deležniki, posledično bi tudi prepozno prišli do ključnih ugotovitev, vezanih na izvajanje tega ukrepa.

Navedena tveganja bomo omejili s hitrim začetkom izvajanja aktivnosti za sprejetje uredbe. Evalvacija uresničevanja strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 je že v teku, v okviru te evalvacije bomo pridobili tudi vse potrebne analitične podlage in strateške usmeritve, na podlagi katerih bo mogoče hitreje pripraviti naročilo za pripravo nove strategije turizma. Budno bomo spremljali izvajanje

obeh aktivnosti in veliko pozornosti namenili njihovi pravočasni izvedbi. Po potrebi bomo prerazporedili dodatne kadre za delo na tem področju, da bi zmanjšali tveganja zamud pri izvedbi obeh aktivnosti.

Možne druge ovire oziroma dejavniki tveganja iz okolja so:
- nadaljevanje pandemije,
- nadaljevane ukrepov za zajezitev pandemije, ki vplivajo na poslovanje turističnega gospodarstva,
- gospodarska kriza,
- pomanjkanje resursov na strani deležnikov,
- nesprejetje medresorskih ukrepov ali sprememb in dopolnitev posamezne področne zakonodaje za naslovitev sistemskih izzivov in odstranitev ovir za razvoj slovenskega turizma.

Strategije reševanja:
- jasno določena časovnica izvajanja aktivnosti,
- budno spremljanje izvajanja aktivnosti,
- preprečevanje zamud s prerazporeditvijo dodatnih kadrov za delo na tem področju,
- pomoč države turističnemu gospodarstvu za reševanje likvidnostnih težav,
- usposabljanja deležnikov s področja kriznega managementa,
- usposabljanja s področja digitalizacije,
- spodbujanje boljšega upravljanja s kadri,
- promocija Slovenije kot zelene, privlačne in varne turistične destinacije,
- promocija Slovenije kot privlačne destinacije za investiranje v turizem,
- spodbujanje turistične potrošnje domačega prebivalstva,
- spodbujanje povezovanja turističnih deležnikov (javni sektor, zasebni sektor in civilna družba na lokalni in nacionalni ravni) ter krepitev javno-zasebnega partnerstva.

INVESTICIJE

B. Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma

Ključni izzivi

Slovenija se je v domači in tuji strokovni javnosti in medijih pozicionirala kot trajnostna destinacija, za kar je tudi večkrat prejela prestižna priznanja. Kljub temu, da Slovenija že deset let spodbuja trajnostni razvoj turizma in število trajnostnih ponudnikov vsako leto narašča, je delež ponudnikov, ki so pridobili katerega od okoljskih certifikatov, v celotni turistični ponudbi relativno nizek. Slovenija želi na področju okoljske trajnosti narediti pomembne korake naprej, posebej v luči zavedanja, da je turizem odvisen od okolja, v katerem deluje, in soodgovoren za njegovo ohranjanje. Hkrati s trajnostnim razvojem Slovenija stremi k doseganju cilja dviga dodane vrednosti v turizmu.

Tržne napake, ki jih rešuje ta ukrep, so na eni strani nerazvit trg lastniškega kapitala in obseg podjetniških aktivnosti v Sloveniji, na drugi strani pa posledična vrzel v kakovosti nastanitvenih objektov z občutnim zmanjšanjem deleža kakovostnejših nastanitvenih zmogljivosti, za katere je potrebno angažiranje večjih kapitalskih naložb, medtem ko je pozicioniranje in strateški cilj Slovenije postati trajnostna, butična destinacija višje kakovosti. Ukrepi so trajnostno usmerjeni v podpiranje predvsem obnove in/ali razširitve obstoječih turističnih kapacitet v višjo kakovost, deloma pa tudi v izgradnjo novih kakovostnejših turističnih objektov z namenom povečanja kakovosti, trajnosti in dodane vrednosti ponudbene strani slovenskega turizem.

Slovenija se kot turistična destinacija, ki cilja na razvoj turizma visoke dodane vrednosti, sooča z izrazitim pomanjkanjem investicij v zadnjih desetih oziroma dvanajstih letih. V zadnjem letu pred krizo covid-19, v letu 2019, so se bruto investicije v celotnem sektorju gostinstvo (SKD I) v Sloveniji že zmanjšale za 8,6 % v primerjavi s predhodnim letom 2018 in so na letni ravni znašale le 149,3 mio EUR. V 10-letnem obdobju (2010-2019) so celotne bruto investicije v celotnem sektorju gostinstvo (SKD I) znašale skupaj 1,275 mrd EUR (od česar manjši del odpade na čisti turistični in nastanitveni del sektorja), kar je predstavljalo **le 1,6 % vseh bruto investicij v Sloveniji, kljub bistveno večjemu pomenu turizma v BDP in zaposlitvah Slovenije.** Analiza makroekonomskega okolja in fizičnih kazalnikov hotelskih in podobnih nastanitvenih obratov v Sloveniji (Hosting, 2007-2019) kaže, da Slovenija v primerjavi z drugimi državami Evrope zaostaja v rasti naložb v turizmu. **Podatki o bruto**

investicijah v celotnem sektorju gostinstvo (I) kažejo, da so investicije v letu 2019 dosegle zgolj polovico vrednosti investicij v letu 2007. Prvič po devetih letih se opaža **upad vseh nočitev v hotelski dejavnosti** v 2019 (1,6 % glede na 2018) ob siceršnji rasti tujih prihodov (5,3 %) a zmanjšanju nočitev tujih gostov za 1,2 % in znižanju ali stagnaciji domačih prihodov v zadnjih nekaj letih (z izjemo rasti za 1,3 % v 2019) in znižanju njihovih nočitev za 2,8 % v 2019, znaten je tudi **upad povprečne dolžine bivanja** (PDB) v 2019, in sicer domačih gostov za 3,8 %, tujih za 5,4 % in skupne PDB za 5,1 % glede na leto 2018.

Sloveniji primanjkuje turistične infrastrukture, ki bi odražala vizijo Slovenije kot butične turistične destinacije z vrhunskimi izkušnjami za obiskovalca, ki gradi na raznolikosti naravnega in kulturnega okolja. **Nastanitvene zmogljivosti se ne razvijajo v skladu z mednarodnimi standardi kakovosti, primanjkuje predvsem ponudba hotelov in podobnih nastanitvenih obratov kategorije 3* ali višje v ključnih turističnih destinacijah,** prav tako beležimo primanjkljaj specializiranih in novih butičnih oblik nastanitve te vrste, na primer družinski hoteli, penzioni in gostišča, butični hoteli, zgodovinski hoteli, planinske vile, gorska gostišča in penzioni, visokorazredni kamp objekti (glamping) s celoletnim poslovanjem.

Slovenija ima glede na raznoliko strukturo svoje ponudbe in pokrajinskih značilnosti (aktivni oddih v naravi, smučanje, MICE, močna zdraviliška ponudba in ponudba dobrega počutja, eno-gastronomski turizem, kulturno-zgodovinski in mestni turizem idr.) vse možnosti za razvoj celoletne turistične ponudbe visoke dodane vrednosti. Rezultati primerjalne analize Slovenije s sosednjimi državami (Avstrija, Italija, Švica, Hrvaška, Madžarska) po ključnih kazalnikih (dolžina bivanja, zasedenost hotelov, dosežena cena na sobo, RevPAR, relativni kazalniki razvitosti posameznih kategorij turizma na 1.000 prebivalcev, na km^2 površine) kažejo, da je Slovenija še daleč od doseganja svojih potencialov. Za dohitevanje konkurence in s ciljem trajnostne oživitve turizma na srednji rok sta potrebna hitra modernizacija in prestrukturiranje obstoječe verige vrednosti v turizmu.

Cilji

- Trdno pozicioniranje na mestu vodilne države na področju okoljske trajnosti;
- dvig dodane vrednosti v turizmu s trajnostnim razvojem turistične ponudbe v turizem višje dodane vrednosti.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Vključene so **investicije v dvig kakovosti infrastrukture in storitev nastanitvenih turističnih kapacitet hotelov in hotelom podobnih nastanitvenih obratov (hoteli, moteli, gostišča, penzioni, visokokakovostne turistične kmetije, visokokakovostni kampi in glamping ponudba)** s strani gospodarskih subjektov, prvenstveno v obnovo in/ali širitev kapacitet obstoječih nastanitvenih obratov. **Obnova ali širitev ciljnih turističnih nastanitvenih kapacitet** ali njihovih programskih vsebin je usmerjena v energetsko in okoljsko učinkovite in zeleno naravnane rešitve ter tiste, ki bodo svoje upravljanje, trženje in informiranje turistov o svoji ponudbi nadgradili z uporabo sodobnih digitalnih orodij in rešitev, ki bodo zagotavljale kvalitetno uporabniško izkušnjo in povečanje učinkovitosti poslovanja. Podprte bodo naložbe, ki bodo, ob opredeljenih sodobnih energetskih in okoljskih standardih, kakovost in izkušnjo obstoječih turističnih objektov obdržale, dvignile ali razširile na višjo raven, in sicer kakovostno raven kategorizacije najmanj 3*, in bodo po izvedbi naložbe omogočile nove zaposlitve, ki izhajajo iz izvedbe ciljne naložbe. Obvezni sestavni del naložbenih projektov za podprte projekte je izvedba usposabljanja na področju kakovosti storitev in digitalnih kompetenc za osebje in vodstveni kader kot tudi kakovost in ustreznost trženjske raziskave in ekonomske analize za utemeljenost in zaključenost finančne konstrukcije naložbe ter dokončanje naložbe v ustrezni dinamiki, **dokaz o izboljšanju/doseganju ustreznih energetskih bilanc objekta in/ali uporabi obnovljivih virov energije in prikaz izboljšanja ravnanja z odpadki oziroma krožne ekonomije in zmanjšanja negativnih vplivov na okolje ter vključitev v zeleno shemo slovenskega turizma in pridobitev certifikata Slovenia Green**. V vseh nastanitvenih obratih morajo biti upoštevani tudi uvedeni visoki zdravstveno-higienski standardi z namenom ustreznega varovanja zdravja gostov in zaposlenih, ki bodo tudi v prihodnje obvezen sestavni del za delovanje.

Vrednost investicije znaša 69 mio EUR nepovratnih sredstev.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Naložbeni projekt bo izveden na podlagi javnih razpisov za sofinanciranje projektov. Ministrstvo, pristojno za turizem bo v sodelovanju s svojimi izvedbenimi institucijami in drugimi javnimi organi nadzorovalo potek naložb. Predstavniki gospodarskih subjektov prejemnikov pomoči bodo odgovorni za vodenje in koordinacijo izvajanja posameznih investicij v sodelovanju z izbranimi zunanjimi izvajalci.

Z naložbenimi projekti v usposobitev obstoječih in razširjenih kapacitet bo prišlo do dolgoročne in trajnostne krepitve potenciala rasti slovenskega turizma in izboljšanja njegove konkurenčnosti in odpornosti ob upoštevanju nosilne zmogljivosti posameznih turističnih destinacij in turističnih regij. Naložbe v dvig kakovosti in trajnostno naravnanost turistične infrastrukture, ki se načrtujejo z ukrepom, bodo vplivale na povečanje povprečnih doseženih cen in potrošnje v slovenskem turizmu, povečanje dodane vrednosti, povečanje produktivnosti, zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, povečanje digitalne usposobljenosti in konkurenčnosti, znižanje sezonskosti turistične ponudbe, podaljšanje povprečne dobe bivanja, razvoj personalizirane in butične turistične ponudbe višje kakovosti, prispevale bodo k ohranitvi in ustvarjanju novih kvalitetnejših in obstojnejših delovnih mest in k večji odpornosti na nove krizne razmere v prihodnje tako v turizmu kot v s turizmom povezanih dejavnosti. Tako zastavljene naložbene spodbude so usklajene s strateškim razvojnim in trženjskim pozicioniranjem slovenskega turizma, ki temelji na trajnostni zeleni in butični podobi raznolikih doživetij turistične ponudbe, kar bomo upoštevali pri vseh naložbah in razvoju produktov. Gre za zrele naložbene projekte in spodbujanje zasebnih naložb za pospešitev gospodarskega okrevanja.

Na podlagi podrobne analize stroškov za obnovo in novogradnjo ciljnih projektov v Sloveniji načrtujemo 68 % sredstev za sofinanciranje projektov prenove in 32 % sredstev za gradnjo novih objektov ali popolne rekonstrukcije. 20 vseh sredstev iz ukrepa bo usmerjenih v objekte kakovosti 3+ do 3 + S in 80 % v objekte kakovosti od 4* naprej. Povprečno število sob na objekt (projekt) bo predvidoma 51. To je usklajeno z opredeljenimi izzivi in nadaljnjimi razvojnimi usmeritvami slovenskega turizma. V investicijah, ki so načrtovane v okviru te komponente, je predvideno, da bodo upravičenci v povprečju morali kriti 60 % stroškov projekta v primeru obnove ali razširitve obstoječih objektov in v povprečju 66 % v primeru novih gradbenih projektov.

Pogoji:

- pripravljeni (»ready-to-go«) projekti na področju naložb v nove nastanitvene kapacitete in prenovo obstoječih (oboje kategorije vsaj 3*) z namenom dviga kakovosti, izboljšanja trajnosti in dviga dodane vrednosti;
- prijavitelji ne morejo biti podjetja v več kot 30 % lasti države;
- za predlagane projekte je izdelana projektna in investicijska dokumentacija, gradbeno dovoljenje ali priglasitev del za izvedbo projekta je pridobljeno ali v pridobivanju;
- za predlagani projekt gospodarski subjekt razpolaga z nepremičnino v svoji lasti, dolgoročnem najemu s soglasjem lastnika za izvedbo gradbenih del ali pridobljeno stavbno pravico, slednje dvoje za obdobje, ki ni krajše od amortizacije naložbe v projekt v skladu s predloženim investicijskim programom projekta;
- za predlagani projekt mora biti predložen investicijski program z vsemi zahtevanimi vsebinami, ki jasno utemeljuje doseganje zahtevanih kazalnikov poslovanja določenih z merili razpisa;
- projekti bodo kot posledica izvedbe in poslovanja projekta zavezani k ohranitvi obstoječih delovnih mest in k spodbujanju k ustvarjanju novih;
- projekt mora pridobiti energetsko izkaznico najmanj razreda B;
- projekti, ki predstavljajo novogradnje, bodo morali dosegati cilje na področju porabe energije, ki bo vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe (NZEB standard);
- skladnost s pogoji območja Natura 2000, v kolikor se projekt nahaja na tem območju;
- projekt oziroma gostinski nastanitveni obrat mora po izvedbi projekta v roku dveh let pridobiti enega izmed mednarodno priznanih okoljskih znakov, ki jih priznava tudi zelena shema slovenskega turizma in certifikat Slovenia Green;
- projekti bodo morali izpolnjevati pogoje, povezane z uresničevanjem podnebnih ciljev, ki se nanašajo na gradnjo in obnovo objektov, rabo energije in vode, ravnanjem z odpadki ipd., načela, da se ne škoduje bistveno; novogradnje bodo poleg tega morale izpolnjevati zahteve za skoraj nič-energijske stavbe;
- v projekt mora biti smiselno vključena digitalizacija, in sicer najmanj v obliki javno dostopne digitalne predstavitve ponudbe projekta, vključenosti v najmanj en digitalni rezervacijski in prodajni sistem z zagotavljanjem digitalnega informiranja gostov o ponudbi s strani ponudnika,

omogočena mora biti digitalna podpora uporabniški izkušnji gostov pri uporabi projekta in digitalna podpora upravljanju z objektom in njegovemu poslovanju;
- v projekt mora biti vključen program usposabljanja in izobraževanja za vodje in zaposlene pri nosilcu projekta, ki mora biti izveden v sodelovanju z ustrezno certificirano izobraževalno institucijo ali referenčnim izvajalcem na področju najmanj dveh modulov, ki pokrivata kakovost storitev in upravljanja na področju vsebine projekta in digitalne kompetence. Kakovost programa usposabljanja bo prispevala k oceni projekta po tem razpisu.

Merila
- Skladnost s strateškimi usmeritvami: projekti prispevajo k ciljem in predvidenim ukrepom Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 in k usmeritvam za novo strateško obdobje razvoja slovenskega turizma 2022-2028.
- Vpliv na dvig dodane vrednosti: projekt bo imel pozitivne učinke na izboljšanje cenovnega pozicioniranja ponudbe gostinskega nastanitvenega obrata in vpliv na povečanje dodane vrednosti, podaljšanje povprečne dobe bivanja, zvišanje prihodkov iz poslovanja gospodarskega subjekta in trajnostne konkurenčnosti za gospodarski subjekt.
- Kakovost projekta: kakovost predloženega investicijskega programa in utemeljenost doseganja kazalnikov poslovanja.
- Okoljski kriterij: projekt ima pridobljeno energetsko izkaznico razreda A.
- Okoljski kriterij: projekt bo v roku dveh let od zaključka projekta pridobil mednarodno priznan okoljski znak za okolje EU Ecolabel.
- Projekt oziroma gostinski ali nastanitveni obrat/objekt bo pridobil certifikat Slovenia Green.
- Uporaba naravnih materialov, s poudarkom na lesu, izdelkih iz lesa oziroma lesnih tvorivih pri prenovi.

Komplementarnost

V okviru EKP 2014-2020 smo izvedli javni razpis, s katerim smo v turističnih destinacijah spodbujali digitalizacijo kulturne dediščine kot del turistične ponudbe. Prav tako smo spodbujali razvoj kompetenc v turističnih destinacijah in razvoj turističnih produktov. V okviru kohezijske politike VFO 2021-2027 nameravamo nadgraditi projekte, podprte na osnovi NOO, ter dodatno podpreti razvoj novih, inovativnih produktov (cilj politike 1, Izboljšanje rasti in konkurenčnosti MSP ter ustvarjanje delovnih mest v MSP) in nadaljnjo digitalno transformacijo MSP v turizmu (cilj politike 1, Uživanje koristi digitalizacije za državljane, podjetja in vlade). Načrtovani so tudi ukrepi za razvoj in pametno upravljanje makro destinacij (4) in vodilnih destinacij (35) slovenskega turizma s ciljem doseganja visoke dodane vrednosti in razvoja trajnostnega, inovativnega ter butičnega turizma in personalizirane turistične ponudbe (cilj politike 1, Izboljšanje rasti in konkurenčnosti MSP ter ustvarjanje delovnih mest v MSP). Glede sredstev Skupne kmetijske politike še potekajo usklajevanja z MKGP, zagotovljena bo komplementarnost med vsemi viri financiranja.

Investicije v trajnostni razvoj nastanitvene infrastrukture višje kakovosti in dodane vrednosti bodo sofinancirane tudi iz pobude REACT-EU, ki pa bo vključevala tudi druge segmente turistične ponudbe. Zaradi omejenih sredstev za investicije v nastanitveno turistično ponudbo, kjer je zaznati veliko vrzel slovenskega turizma, sredstva iz REACT-EU ne zadoščajo za zapolnitev vrzeli, zato so v ta namen usmerjena tudi sredstva NOO. Projekti, ki bodo sredstva prejeli v okviru REACT-EU ali iz drugih virov EKP za isti namen, ne morejo kandidirati za sredstva NOO.

Ciljne skupine

Z naložbami bomo nagovarjali ciljne skupine gospodarskih subjektov ki opravljajo dejavnost na področju nastanitvenih turističnih dejavnosti (I 55), kot so hoteli, moteli, penzioni, gostišča, turistične kmetije, kampi in glampingi, ki upravljajo turistične nastanitvene objekte na ravni kakovosti vsaj 3* (turistične kmetije, kampi in glampingi na ravni kakovosti vsaj 4* oziroma jabolka) in načrtujejo dvig kakovosti in prilagoditev turistične ponudbe v skladu z načeli trajnosti in zelenega in digitalnega prehoda, lokalne skupnosti oziroma turistične destinacije, turisti (domači in tuji), različni deležniki s področja turizma (turistično gospodarstvo, javni sektor, destinacijske organizacije),

Upravičenci do sredstev: gospodarski subjekti s področja gostinstva in turizma, ki imajo registrirano dejavnost I 55.100, I 55.202 in I 55.300.

C. Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah

Ključni izzivi

Konkurenčnost turističnih destinacij, zasebnih ponudnikov turističnih nastanitvenih objektov ter dodatne turistične ponudbe je v veliki meri odvisna od urejenosti, ustreznosti, varnosti in kakovosti javne turistične infrastrukture, kot npr. javne površine, dostopne poti, sprehajalne poti, javne plaže ob morju, rekah, jezerih in ribnikih, javni privezi, planinske poti, planinske koče, javni pitniki in vodnjaki naravne vode, kolesarske steze, spomeniki, parki, tematske ogledne površine, parkirne površine/hiše, tlaki, deli zgodovinskih mestnih jeder, kongresne in druge dvorane ipd. **Celostno doživetje turistov in njihovo vrednotenje kakovosti destinacije in njenih posameznih deležnikov je namreč odvisno od delovanja vseh funkcij destinacije.**

V Sloveniji navedeni objekti in površine javne in skupne turistične infrastrukture v turističnih destinacijah na ravni lokalnih skupnosti v veliki meri niso urejeni ali so pomanjkljivi in ne dosegajo kakovostne ravni in trajnostne naravnanosti.

Cilji

Dvig dodane vrednosti v turizmu z dvigom kakovosti in trajnostnim razvojem javne turistične infrastrukture.

Glede na izzive je za zagotavljanje dviga kakovosti in s tem konkurenčnosti destinacij in njenih deležnikov in sinergij z vlaganji v obnovo in dvig kakovosti nastanitvene turistične infrastrukture nujno treba zagotoviti tudi vlaganja v objekte javne in skupne turistične infrastrukture v 35 vodilnih turističnih destinacijah v Sloveniji.

Te naložbe bodo pozitivno vplivale tudi na kakovost bivanja domačega prebivalstva, sprejemljivost turizma za lokalno okolje in vključenost domačega prebivalstva v koristi od turizma. Ob naložbah v javno in skupno turistično infrastrukturo se ustvarjajo tudi nova delovna mesta in ugodno poslovno okolje za gospodarski razvoj, hkrati pa preprečuje oziroma zmanjšuje negativni vpliv na okolje in izboljšuje kakovost bivanja.

Z obnovo, urejanjem in vzpostavitvijo potrebnih objektov javne in skupne turistične infrastrukture v slovenskih turističnih destinacijah se bo izboljšala funkcionalnost, varnost in kakovost turistične ponudbe na vodilnih destinacijah, opredeljenih v Strategiji trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 in predvidenih v usmeritvah za novo strateško obdobje 2022-2028.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Vključene so investicije v javno in skupno turistično infrastrukturo in naravne znamenitosti v turističnih destinacijah, kot so javne površine, dostopne poti, planinske poti, planinske koče in domovi, plaže in obale ob morju, rekah, jezerih in ribnikih, sprehajalne poti, javni pitniki in vodnjaki naravne vode, kolesarske steze, spomeniki, parkovne površine, tematske ogledne površine, parkirne površine/hiše, zgodovinska mestna jedra. Sofinancirane investicije bodo imele vpliv na višjo raven kakovosti doživetja turistov in s tem doseganje višjega cenovnega pozicioniranja vseh turističnih ponudnikov, ki delujejo v teh destinacijah.

Kjer bo možno glede na naravo projektov, bo vsebina projektov usmerjena v okoljsko učinkovite in zeleno naravnane rešitve, podprti bodo tudi projekti, nadgrajeni s sodobnimi digitalnimi orodji in rešitvami, ki bodo zagotavljali visokokakovostno uporabniško izkušnjo.

Vrednost investicije znaša 10 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Projekti bodo izvedeni z uporabo postopkov javnega naročanja in z izvedbo javnih razpisov za sofinanciranje projektov. MGRT bo nadzoroval potek naložb.

Pogoji

- Izvedljivost (»ready-to-go«) projektov na področju objektov in površin javne in skupne turistične infrastrukture turističnih destinacij.
- Nosilci projektov so lokalne skupnosti, civilno-družbene organizacije (društva ali zveze društev) in javno zasebna partnerstva, ki delujejo na območju ene od vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji.
- Za predlagani projekt nosilec razpolaga z nepremičnino v svoji lasti, dolgoročnem najemu s soglasjem lastnika za izvedbo gradbenih del oziroma ustreznega posega, predvidenega v projektu, ali soglasjem lastnika za izvedbo posega ali pridobljeno stavbno pravico, slednje troje za obdobje, ki ni krajše od amortizacije naložbe v projekt v skladu s predloženim investicijskim programom oziroma oceno naložbenega projekta.
- Za predlagane projekte je določena namembnost, iz katere je jasno razvidno, da gre za objekt javne ali skupne turistične infrastrukture, ki je javno dostopen turistom.
- Projekt je bil na običajen način in preko digitalnih medijev predstavljen splošni javnosti, tj. domačemu prebivalstvu, in ciljni javnosti, tj. turističnim ponudnikom v lokalni skupnosti, kjer se izvaja projekt.
- Projekti dosegajo okoljsko sprejemljivost v skladu s smernicami in zakonodajo v skladu z načelom, da se ne škoduje bistveno, načeli zelenih in digitalnih ciljev na področju uporabe zelenih virov energije, doseganja visokih standardov energetske varčnosti in minimalnih posegov in vplivov na okolje zlasti glede porabe vode, ravnanja z odpadki, upoštevajoč načela krožnega gospodarstva, in tako, da nimajo negativnih vplivov na okolje (v primeru planinskih koč in domov se bo prioritetno podpirala prenova in dvig kakovosti in zelenih komponent projekta in ne povečanje števila ležišč).
- Digitalizacija: v primeru projektov planinskih poti se bodo podprli projekti označbe in ureditve planinskih poti, pri katerih bo zahteva po njihovem digitalnem mapiranju in digitalni dostopnosti, tako, da jih bodo turisti lahko prenesli in uporabljali za referenco, načrtovanje in sledenje poti in varnostni elementi digitalne podpore turistom v gorah.
- Skladnost s pogoji območja Natura 2000, v kolikor se projekt nahaja na tem območju.
- Destinacija, kjer se izvaja projekt (razen v primeru planinskih poti in koč), mora po izvedbi projekta v roku enega leta pridobiti certifikat Slovenia Green.

Merila

- Skladnost s strateškimi usmeritvami: projekti prispevajo k ciljem in predvidenim ukrepom Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021, usmeritvam za novo strateško obdobje razvoja slovenskega turizma 2022-2028 in Akcijskemu načrtu okrevanja slovenskega turizma 2020-2023.
- Kakovost projekta: dvig kakovosti uporabniške izkušnje turistov v destinaciji, prispevek k dvigu konkurenčnosti, privlačnosti, varnosti in funkcionalnosti celotne destinacije v turizmu.
- Podpora ciljnih javnosti: projekt uživa podporo splošnih in ciljnih javnosti v lokalnem okolju.
- Javno-zasebno partnerstvo (razen v primeru planinskih poti in koč): prednost pri točkovanju na javnem razpisu bodo imeli projekti, ki vključujejo tudi zasebne vire financiranja projekta oziroma so financirani v javno-zasebnem partnerstvu.

Podprti projekti bodo imeli pozitivni vpliv na podnebne cilje, kjer bo možno glede na vrsto projekta, bo pogoj pridobitev okoljskega znaka (npr. parki, planinske koče, javne plaže ob rekah, jezerih, ribnikih ipd.). Pogoji in merila. vezani na to področja, bodo oblikovani v skladu z načelom DNSH pred objavo javnega razpisa.

<u>Komplementarnost</u>

Ukrepi so v določeni meri komplementarni z ukrepi, podprtimi s sredstvi iz pobude REACT-EU, kjer bodo naslovljena vlaganja v nastanitveno in drugo turistično infrastrukturo. Investicije bodo komplementarne z ukrepi, financiranimi iz sredstev kohezijske politike VFO 2021-2027 v okviru cilja politike 4, Krepitev vloge kulture in turizma pri gospodarskem razvoju, socialni vključenosti in socialnih inovacijah. Glede sredstev SKP še potekajo usklajevanja z MKGP, zagotovljena bo komplementarnost med vsemi viri financiranja.

Projekti, ki bodo sredstva prejeli v okviru REACT-EU ali iz drugih virov EKP za isti namen, ne morejo kandidirati za sredstva SOO.

Ciljne skupine

Lokalne skupnosti, civilno družbene organizacije (društva in zveze društev), turisti (domači in tuji), državljani, gospodarski subjekti, ostali deležniki s področja turizma na območju vodilnih destinacij.

Upravičenci: lokalne skupnosti, civilno-družbene organizacije (društva in zveze društev), javno-zasebna partnerstva med lokalnimi skupnostmi in gospodarskimi subjekti s področja turizma ali/in civilno-družbenimi organizacijami.

D. Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem

Ključni izzivi

Ponudba kulturne dediščine v Sloveniji je lokalno zelo bogata, žal pa premalo poznana in povezana s turističnim gospodarstvom. Povezave med kulturno dediščino in ustvarjalci turističnih programov najpogosteje zasledimo na lokalni ravni. Večina kulture in kulturne dediščina je močno prizadeta zaradi pandemije, hkrati pa se fizično stanje kulturne dediščine zaradi premajhnega proračunskega vlaganja v obnovo objektov iz leta v leto slabša. Nacionalna in lokalna politika sicer sledita pozitivnemu odnosu do dediščine, zavedajoč se vseh njenih razsežnosti: kulturne, fizične, ekonomske, digitalne, okoljske, človeške, socialne, vendar se proračunsko financiranje obnove kulturnih spomenikov in javne kulturne infrastrukture zaradi gospodarskih in finančnih težav drastično znižuje. V register nepremične kulturne dediščine je trenutno vpisanih 29.359 enot dediščine, od tega je 8.470 enot razglašenih za kulturni spomenik. Poleg te dediščine je v registru evidentiranih še 1.293 enot, ki so izgubile dediščinske lastnosti in so bile iz registra izbrisane oziroma jih varujemo le še arhivsko/dokumentarno; te enote predstavljajo 4,4 % vse v register vpisane dediščine. Veliko ogroženost dediščine potrjuje tudi število izdanih kulturnovarstvenih soglasij za odstranitev dediščine, ki jih lahko izda ministrstvo za kulturo, če se ugotovi dotrajanost ali poškodovanost spomenika ali dediščine, ki je ni mogoče odpraviti z običajnimi sredstvi, ali če spomenik ali dediščina ogroža varnost ljudi in premoženje. Od sprejetja veljavnega ZVKD-1 v letu 2008 do danes je bilo izdanih 268 tovrstnih soglasij. Ukrep je zato usmerjen v investicije za izboljšanje fizičnega stanja na področju kulturnih spomenikov in javne kulturne infrastrukture ter v aktivnosti za povezovanje dediščine s turizmom. Gre za spodbujanje razvoja trajnostnega kulturnega turizma z uporabo dediščine in njenih potencialov. Dediščina je namreč skupaj z dejavnostmi, ki jih ustvarja, izjemno dragocen vir za turistično-gospodarski sektor in kreativne industrije. Skrbno negovana dediščina ustvarja prijazno okolje za vse vrste dejavnosti. Hkrati je njena pestrost vir za novo ustvarjalnost.

Slovenija je doslej zaradi zaostankov na področju oživljanja in obnove kulturnih spomenikov šibko zastopana na prestižnih evropskih seznamih. Z večjimi vlaganji in boljšo promocijo skozi turizem bi se okrepile možnosti za uspešnejše kandidature iz naše bogate dediščinske zakladnice.

Cilj

Spodbujanje investiranja v obnovo in ohranjanje kulturnih spomenikov državnega in lokalnega pomena ter v obnovo in modernizacijo javne kulturne infrastrukture za pospešitev gospodarskega in turističnega okrevanja in trajnostnega razvoja.

Slovenija bo z ukrepi spodbudila razvojni preboj turizma in posledično gospodarsko rast prek trajnostnih naložb v kulturne spomenike in javno kulturno infrastrukturo z velikim multiplikativnim učinkom (podlaga: Raziskava EIPF, Ekonomski institut, d.o.o. - Primerjalna analiza davčnih in finančnih mehanizmov na področju kulturne dediščine med Slovenijo in državami članicami EU, oktober 2018).

Ob tem se ustvarjajo nova delovna mesta in ugodno poslovno okolje za gospodarski razvoj, hkrati pa preprečuje oziroma zmanjšuje negativni vpliv na okolje in izboljšuje kakovost bivanja. Kulturna dediščina namreč bistveno dopolnjuje kakovost življenjskega okolja, zato enega od ključnih ciljev trajnostnega razvoja - večje kakovosti okolja - ni mogoče doseči brez ustreznega vključevanja dediščine. Največja kakovost tradicionalnih stavb so premišljena umeščenost v okolje, uporaba naravnih materialov, funkcionalnost ter domiselnost gradnje in oblikovanja, kar vse prispeva k učinkovitejšemu spopadanju s podnebnimi spremembami.

Investicije, ki jih bomo financirali, so skladne s cilji Strategije kulturne dediščine 2020-2023, še posebej z naslednjimi cilji :

- spodbuditi raznoliko uporabo in ponovno uporabo spomenikov kot najpomembnejših delov kulturne dediščine ter izkoristiti njihove potenciale,
- izboljšati dostopnost do spomenikov kot najpomembnejših delov kulturne dediščine (tako fizične kot digitalne),
- izboljšati kakovost življenja z ohranjanjem dediščine in spodbujanjem dediščinskih dejavnosti,
- vključevati dediščino v informacijsko družbo.

Investicije so skladne tudi s predlaganim ukrepom Strategije kulturne dediščine 2020-2023, in sicer Spodbujanje razvoja trajnostnega kulturnega turizma, kreativnih industrij in drugih novih produktov in storitev z uporabo dediščinskih virov.

Vpliv vlaganj v kulturne spomenike v višini 32,7 mio EUR letno (15,6 mio EUR dodatnega prihodka slovenskega turizma (merjeno v cenah 2017) – glede na oportunitetni letni strošek morebitnega zanemarjanja (opustitve obnovitvenih investicij)) poveča na 137 mio EUR prihodka, na 61 mio EUR dodane vrednosti, na 1.800 novih delovnih mest ter izkoristek 178 mio EUR osnovnih sredstev. Uvoz blaga in storitev se bo povečal za skoraj 26 mio EUR, javnofinančni prihodki pa za 22,4 mio EUR. Če upoštevamo, da je država za spodbudo investicijam v vzdrževanje nepremične kulturne dediščine porabila 16,4 mio EUR, je neto fiskalni učinek pozitiven v višini 6 milijonov EUR. Pri tem še vedno ne upoštevamo celotnega multiplikativnega učinka povečane dejavnosti prometa, sektorja nepremičnin in trgovine, povezanih s povečano dejavnostjo turizma.

Vlaganja v regeneracijo mestnih in podeželskih območij, kjer je vloga dediščine nepogrešljiva, omogočajo in krepijo socialno in gospodarsko okrevanje. Na ta način se ohranjajo številna obstoječa delovna mesta in z njimi povezana znanja ter ustvarjajo nova delovna mesta, od specializiranih obrti preko turizma do izpopolnjene uporabe digitalnih in drugih novih tehnologij. Razvoj novih, inovativnih vsebin in pristopov (»storytelling« kot pomembna oblika približevanja kulture deležnikom s področja turizma, vključevanje digitalnih vsebin v turistično ponudbo turističnih destinacij ipd.), ki se danes posredujejo uporabnikom preko različnih vrst novih medijev in tehnologij in nagovarjajo zainteresirano javnost, odpira možnosti za zaposlitev novih profilov strokovnjakov in tako spodbuja zaposlitev in ustvarjanje novih delovnih mest v širokem spektru kulturnega in kreativnega sektorja ter hkrati prispeva k razpršitvi lokacij ponudbe zunaj turističnih središč in podaljšuje obdobje turistične sezone. Vlaganja v decentralizacijo, ki so nujna v razmerah po epidemiji, bodo namenjena individualizaciji s preusmeritvijo turizma iz strategije množičnega turizma v turistično ponudbo z dodano kulturno vrednostjo.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za investicije v infrastrukturo na področju kulture in kulturne dediščine: obnova in ohranjanje kulturnih spomenikov ter obnova javne kulturne infrastrukture, ki ustrezajo zrelim javnim naložbenim projektom za pospešitev gospodarskega okrevanja. Podprte bodo večje investicije v prenovo, obnovo, celostno revitalizacijo in modernizacijo kulturnih spomenikov in javne kulturne infrastrukture v lasti države in kulturnih spomenikov v lasti občin z multiplikativnim učinkom na gospodarski in turistični razvoj.

Vrednost investicije znaša 47 mio EUR (brez DDV), od tega 32 mio EUR za kulturne spomenike oziroma javno kulturno infrastrukturo v lasti države ter 15 mio EUR za kulturne spomenike v lasti občin.

Izvedbena določila

Naložbeni projekt bo izveden z uporabo postopkov javnega naročanja in z izvedbo javnih razpisov za sofinanciranje projektov. Ministrstvo za kulturo bo v sodelovanju s svojimi izvedbenimi institucijami in drugimi javnimi organi ter predstavniki lokalnih skupnosti vodilo in koordiniralo izvajanje posameznih investicij v sodelovanju z izbranimi zunanjimi izvajalci.

Mehanizem izbora
Naložbe bodo usmerjene v odpravo ugotovljenih ozkih grl (ključni izzivi). Mehanizem občinskih kulturnih spomenikov bo javni razpis, ki bo s predmetom razpisa, pogoji in merili usmerjen v ugotovljena ozka grla in odpravo le-teh. Kulturni spomeniki in javna kulturna infrastruktura v lasti države bo določena s programom Ministrstva za kulturo. Predmet javnega razpisa bo financiranje projektov obnove in

oživljanja kulturnih spomenikov, ki bodo poleg investicij v obnovo vključevali tudi aktivnosti za povezovanje in oplemenitenje turistične ponudbe z uporabo IKT tehnologije za promoviranje in interpretacijo kulturne dediščine. Finančno vzdržnost bodo prijavitelji projektov morali izkazati v predloženem programu dela oziroma načrtu upravljanja, katerega sestavni del je v skladu z zakonodajo tudi zagotavljanje finančnih virov za delovanje.

Pogoji

- Izvedljivi (ready-to-go) projekti na področju kulturnih spomenikov in javne kulturne infrastrukture z multiplikativnim učinkom na turizem in gospodarstvo tako na lokalni kot državni ravni.
- Projekti prispevajo k ciljem in predvidenim ukrepom Strategije kulturne dediščine 2020-2023 in Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021, usmeritvam za novo strateško obdobje razvoja slovenskega turizma 2022-2028 in Akcijskemu načrtu okrevanja slovenskega turizma 2020-2023.
- Projekti imajo multiplikativni učinek na dvig privlačnosti celotne destinacije in tudi ugleda Slovenije na področju kulturne dediščine, kulture in turizma ter spodbujajo turistični obisk v destinaciji.
- Nosilci projektov so upravljavci objektov kulturne dediščine v lasti države in lokalnih skupnosti.
- Za predlagane projekte je izdelana projektna in investicijska dokumentacija ali najmanj idejni projekt naložbenega projekta.
- Za predlagane projekte je izdelan program dela oziroma načrt upravljanja.
- Gradbeno dovoljenje ali ustrezna priglasitev del oziroma posega v skladu z zakonom je pridobljeno ali v pridobivanju.
- Za predlagane projekte je določena namembnost, iz katere je jasno razvidno, da gre za objekt kulturne dediščine in/ali kulturnih doživetij, ki je javno dostopen turistom in prispeva k dvigu kakovosti uporabniške izkušnje turistov na področju kulture in dediščinskega turizma v destinaciji.
- Projekti dosegajo okoljsko sprejemljivost v skladu s smernicami in zakonodajo ter v skladu z načeli zelenih in digitalnih ciljev na področju uporabe zelenih virov in učinkovite rabe energije zasledujejo vsaj enega izmed ciljev trajnostnega razvoja, povzetega po osnutku ICOMOS dokumenta Cultural Heritage for Achieving the Sustainable Development Goals iz leta 2020.
- V projekt mora biti vključena digitalizacija celotnega projekta v ustrezni obliki, smiselni za projekt, najmanj v obliki digitalno javno dostopnih informacij o projektu za uporabnike/turiste.
- Projekt obnove in oživljanja kulturnih spomenikov v lasti občin ima zraven zahtevanih sredstev na javnem razpisu zaključeno finančno konstrukcijo Občina zagotavlja lastna sredstva za izvedbo občinskega projekta najmanj v višini kritja DDV. Pri državnih kulturnih spomenikih in javni kulturni infrastrukturi v lasti države krije DDV država v obliki zagotavljanja lastnih finančnih sredstev.
- Projekt mora biti zaključen v najkrajšem možnem roku oziroma najkasneje do prve četrtine leta 2026.

Merila:

- prispevek projekta k oplemenitenju turistične ponudbe,
- prispevek projekta k izboljšanju dostopnosti in prepoznavnosti lokalnega ali regionalnega območja: uporaba digitalnih sredstev in informacijsko-komunikacijskih tehnologij za prezentacijo in promocijo kulturne dediščine in kraja,
- pomembnost kulturnega spomenika (prednost imajo spomeniki, ki so na Unescovem seznamu svetovne dediščine ali imajo znak evropske dediščine, spomeniki državnega pomena in nato spomeniki lokalnega pomena),
- vpliv na razvoj kulturnih dejavnosti (prednost imajo kulturni spomeniki, določeni za javno kulturno infrastrukturo),
- vpliv na okolje (zasledujejo vsaj enega izmed ciljev trajnostnega razvoja, povzetega po osnutku ICOMOS dokumenta Cultural Heritage for Achieving the Sustainable Development Goals iz leta 2020,
- druga relevantna merila.

<u>Komplementarnost</u>

Strategija kulturne dediščine in Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 poudarjata pomen obnove in oživljanja kulturne dediščine. Skladno z obema strategijama bodo izvedene investicije v kulturne spomenike in javno kulturno infrastrukturo, kar bo komplementarno z ukrepi, ki jih bo

Ministrstvo za kulturo financiralo s sredstvi VFO 2021-2027, saj NOO ne more zagotoviti vseh potrebnih sredstev na tem področju.

V okviru sredstev ESRR in ESS za obdobje 2021-2027 nameravamo projekte varovanja in ohranjanja kulturne dediščine vključiti v cilj politike (CP) 2 (Specifični cilj (SC)1 - energetska učinkovitost, SC4 - podnebne spremembe, tveganja in SC7 - biotska raznovrstnost), CP4 (SC13 - kultura in turizem) in CP 5 (SC2 - spodbujanje celostnega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulturne dediščine in varnosti, vključno s podeželjem in obalnimi območji, tudi prek lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost), medtem ko se za vključevanje kulturne dediščine v okviru sredstev za izvajanje Skupne kmetijske politike še dogovarjamo z MKGP.

Ciljne skupine

Organi državne uprave (ministrstva, javni zavodi), lokalne skupnosti (javni zavodi lokalnih skupnosti), državljani, turisti (domači in tuji), gospodarski subjekti, ostali deležniki s področja turizma in kulturne dediščine.

Upravičenci: lastniki oziroma upravljavci državne javne kulturne infrastrukture ter kulturnih spomenikov v lasti države in občin.

3.4.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno.

3.4.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru te komponente ne načrtujemo čezmejnih oziroma meddržavnih projektov.

3.4.6. Zelena dimenzija komponente

Slovenija je za razvoj in upravljanje trajnostnega turizma prejela že številna ugledna priznanja in nagrade. Slovenija je bila leta 2016 na Global Green Destinations Day razglašena za prvo Zeleno državo na svetu; Ljubljana, slovenska prestolnica, je bila leta 2016 razglašena za zeleno prestolnico Evrope, 2017 je Slovenija prejela ugledno priznanje World Legacy Destination Leadership Awards Winner s strani National Geographic za trajnostno upravljanje destinacije; 2018 je Slovenija prejela priznanje Sustainable Destinations 2018 v kategoriji Best of the Planet – Best of Europe; destinacije, ki v okviru Zelene sheme slovenskega turizma nosijo znak Slovenia Green Destination, so zmagovalke kategorije Best of Europe (najboljše v Evropi) v okviru izbora Global Top 100 Sustainable Destinations Awards.

Turizem je velik uporabnik okolja, hkrati pa je ohranjenost okolja za razvoj turizma ključnega pomena. Konkurenčna prednost slovenskega turizma je ravno dobro ohranjeno naravno okolje, zato je pomembno, da k ohranjanju in skrbi za okolje turizem tudi prispeva. Strateški dokumenti slovenskega turizma v zadnjih nekaj letih temeljijo na trajnostnem razvoju, z osrednjim poudarkom na zelenem turizmu. Na nacionalni ravni izvajamo uspešen projekt Zelena shema slovenskega turizma, ki ga vodi Slovenska turistična organizacija in temelji na evropskih eko standardih ETIS. Je celosten sistem, ki je oblikovan tako, da omogoča spremljanje, upravljanje in izboljševanje trajnostnega delovanja destinacij. Sistem je bil razvit na podlagi kazalnikov GSTC (C-D) ter vključuje 27 osnovnih in 40 izbirnih, prostovoljnih kazalnikov. Zelo dobro so ta projekt sprejeli vsi deležniki slovenskega turizma in v njem sodelujejo ter pridobivajo certifikat Slovenia Green. V letu 2020 je certifikat imelo že 55 turističnih destinacij, 54 nastanitvenih kapacitet, 4 naravni parki, 3 turistične agencije in 2 turistični znamenitosti. Shema se sproti nadgrajuje. Zaradi spodbujanja razvoja zelenih turističnih produktov razmišljamo o nadgradnji tudi s certifikatom Slovenia Green Tourist Product. Zaradi prizadevanja razvoja zelene in okolju prijazne turistične ponudbe že nekaj let spodbujamo uvajanje okoljskih znakov (Eco label, Travellife, Green Key, Eco Camping itd.) v turistične nastanitvene kapacitete, s čimer bomo nadaljevali tudi v prihodnje. Prav tako spodbujamo energetsko sanacijo turistične infrastrukture. Z vlaganji v tehnološke rešitve za trajnostno rabo virov, energetsko sanacijo turistične infrastrukture, ki vključuje trajnostno ureditev turistične infrastrukture, bo turizem prispeval k nižanju ogljičnega odtisa in bolj zeleni Evropi. Turistični deležniki sodelujejo tudi v okviru projekta krožnega gospodarstva. Izvedli smo dva projekta za izračun nosilnih zmogljivosti turističnih destinacij, ki ju bomo implementirali na lokalni ravni (en projekt je bil podprt v okviru ESPON, drugi iz nacionalnega proračuna kot ciljno raziskovalni projekt).

Ugotovitve in priporočila obeh projektov bodo v pomoč destinacijskemu managementu turističnih destinacij za uravnavanje turističnih tokov. V Sloveniji razmišljamo o uvedbi EU znaka za zeleno, varno in pametno kakovost turističnih storitev (EU Green&Safe.(Smart) label) po vzoru EU ECO label za zeleno kakovost turističnih namestitev.

Nova vlaganja v turizmu bodo usmerjena v razvoj novih produktov zelenega turizma. Slovenija se je zavezala k butični in personalizirani turistični ponudbi in ne k masovnemu turizmu. Razvijamo turistične produkte, ki se ponašajo s certifikatom Slovenia Unique Experience, ki zagotavljajo petzvezdično doživetje v smislu »novega luksuza«. V nastanitvenih kapacitetah smo uvedli visoke higienske standarde, ki bodo obvezen sestavni del tudi v prihodnjih letih. Prav tako jih bomo prestrukturirali v smislu bolj personalizirane ponudbe ter individualne obravnave gostov. Razmišljanja potekajo o uvedbi drugačnega načina ponudbe hrane in drugih storitev, ki bodo varovali zdravje gostov in zaposlenih.

Pri naložbah v kulturne spomenike in javno kulturno infrastrukturo gre za trajnostne naložbe za krepitev konkurenčnosti in rasti turističnega in s turizmom povezanega gospodarstva in spodbujanje okrevanja na trgu dela, ki hkrati preprečujejo oziroma zmanjšujejo negativni vpliv na okolje in izboljšujejo kakovost bivanja. Da obnova stavbne dediščine in javne kulturne infrastrukture lahko pomembno prispeva k Evropskemu zelenemu dogovoru, utemeljuje tudi poziv vodilnih evropskih združenj s področja gradbene industrije, ki opozarja, da brez zadostnih vlaganj v gradbeni sektor tako s strani EU kot držav članic ne bo mogoče doseči ciljev glede gospodarskega okrevanja, konkurenčnosti, zaposlovanja mladih, digitalnega gospodarstva, energetske učinkovitosti, dostopnosti stanovanj. V pripravi (ICOMOS in Europa Nostra) je Zelena knjiga o evropski dediščini, ki se bo osredotočila na vlogo in potencial kulturne dediščine pri doseganju ambicij evropskega zelenega dogovora. Na tem mestu omenimo še prelomno študijo The Greenest Building: Quantifying the Environmental Value of Building Reuse, ki jo je leta 2011 izdelal Preservation Green Lab Nacionalnega sklada za zgodovinsko ohranjanje iz ZDA, ki ugotavlja, da v primeru zgradb enake velikosti in funkcije ponovna uporaba zgradb skoraj vedno prinese večje koristi za okolje kot pa rušenje in novogradnje. Ključne ugotovitve poročila ponujajo oblikovalcem politik prepričljive dokaze o prednosti ponovne uporabe obstoječih stavb v primerjavi z rušenjem in gradnjo novih stavb. Ponovna uporaba zgradb običajno pomeni večje prihranke za okolje kot rušenje in nova gradnja. Ugotovitve študije kažejo, da kljub 30 % boljši energetski učinkovitosti nove stavbe v primerjavi z dediščinsko stavbo, dediščinski objekti dosežejo raven emisije ogljika, povzročene pri rušenju in novogradnji, šele čez 10 do 80 let (odvisno od vrste stavbe). Traja torej lahko od 10 do 80 let, da nova energetsko učinkovita stavba z učinkovitimi operacijami premaga vplive podnebnih sprememb, ki jih povzroči njena gradnja. Po mnenju Svetovalnega sveta za zgodovinsko ohranjanje nadomestna gradnja stavbe s 4.645 m^2 sprosti enako količino ogljika v ozračje kot 4,5 milijonov kilometrov dolga vožnja z avtomobilom.

Obstoječi stavbni fond v Evropi je sektor z največjimi zmožnostmi za doseganje prihrankov energije, zato se število prenov stavb vsako leto povečuje. Tudi statistični podatki o rabi energije v zgodovinskem stavbnem tkivu v EU izkazujejo pomembne zmožnosti za izboljšave. Izsledki raziskave iz leta 2011, ki je zaobjela območje 27 članic EU (Troi, Alexandra et al.; Energy efficient solutiuons for historic buildings, EURAC research, Passive House Institute, 2015) kažejo, da:

- je bilo 14 % ali 55 milijonov stanovanjskih stavb zgrajenih pred letom 1919,
- je bilo 12 % ali 30 milijonov stavb je bilo zgrajenih med obema vojnama,
- v teh stavbah živi 120 milijonov ljudi.

Ko te podatke primerjamo s podatki o klimatskih pogojih in energetskih lastnostih stavb, ugotovimo, da je za ogrevanje tega fonda potrebnih približno 855 TWh energije letno, kar ustreza 240 milijonom ton izpustov CO_2. S prenovo zgodovinskih stavb je torej **mogoče prihraniti 180 milijonov ton izpustov CO_2 letno, kar predstavlja 3,6 % vseh izpustov CO_2 v EU v karakterističnem letu 1990**. Pri tem je iz teh podatkov izpuščen celoten segment povojne modernistične gradnje, ki je porast doživela prav po letu 1945, med obnovo v vojni prizadete in porušene Evrope. V Sloveniji je po predpisih s področja varstva kulturne dediščine zavarovanih 35.200 stavb ali 12,5 milijonov m^2 neto tlorisnih površin, od tega je približno 16.000 stavb zavarovanih kot stavbna dediščina, druge pa so znotraj naselbinskih območij. Ta stavbni delež seveda ni ključen za skupno energetsko bilanco države, vendar so tudi tu možne izboljšave. Če bomo dosegli tudi boljšo energetsko učinkovitost varovanih stavb na način, da se ohranijo njihove varovane vrednote, bo energetska prenova prispevala k večjemu ohranjanju dediščine tudi v prihodnje.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*

Reforma: Krepitev trajnostnega razvoja turizma	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Reforma predvideva nadgradnjo Zelene sheme slovenskega turizma.	0 %
Investicija: Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma	**025 - Energetsko učinkovita prenova obstoječega stavbnega fonda, predstavitveni projekti in podporni ukrepi** (24,25 mio EUR) 68 % sredstev NOO bo namenjenih za prenovo obstoječe nastanitvene turistične infrastrukture hotelov in hotelom podobnih nastanitvenih obratov (hoteli, moteli, gostišča, penzioni, visokokakovostni kampi in turistične kmetije ter ponudba glampinga) v skupni višini 48,5 mio EUR nepovratnih sredstev, od česar bo 50 % neposredno namenjenih za energetsko učinkovito prenovo obstoječega stavbnega fonda. Obnova ali širitev ciljnih turističnih nastanitvenih kapacitet ali njihovih programskih vsebin je usmerjena v energetsko in okoljsko učinkovite in zeleno naravnane rešitve ter tiste, ki bodo svoje upravljanje, trženje in informiranje turistov o svoji ponudbi nadgradili z uporabo sodobnih digitalnih orodij in rešitev, ki bodo zagotavljala kvalitetno uporabniško izkušnjo. **025ter - Gradnja novih energetsko učinkovitih stavb** (10,25 mio EUR) 32% sredstev bo namenjenih za novogradnje v nastanitveno turistično infrastrukturo v skupni višini 20,5 mio EUR nepovratnih sredstev, od česar bo 50 % neposredno namenjenih za gradnjo novih energetsko učinkovitih stavb. Te investicije bodo morale spoštovati stroge okoljske standarde, vezane na porabo energije, ki bo morala biti 20 % nižja od standardov za skoraj nič-energijske stavbe (NZEB standardi).	40 % 40 %
Investicija: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah	**128 - Varstvo, razvoj in spodbujanje javnih sredstev na področju turizma in turističnih storitev** Gre za vlaganja v objekte javne in skupne turistične infrastrukture v 35 vodilnih turističnih destinacijah v Sloveniji.	0 %
Investicija: Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem	**129 - Varstvo, razvoj in spodbujanje kulturne dediščine in kulturnih storitev** Gre za investicije v infrastrukturo na področju kulture in kulturne dediščine - obnova in ohranjanje kulturnih spomenikov ter obnova javne kulturne infrastrukture.	0 %

3.4.7. Digitalna dimenzija komponente

Strukturna sprememba prispeva k digitalnemu konceptu preobrazbe turističnega sektorja, s tem pa tudi k njegovi konkurenčnosti. Sektor turizma v svetu pospešeno uporablja nove IKT rešitve za optimizacijo poslovanja in temu mora slediti tudi slovenski turizem. Vsa nadaljnja vlaganja bodo vključevala uporabo naprednih digitalnih rešitev tako pri razvoju k uporabniku usmerjenih, personaliziranih produktov in storitev kot pri digitalnih rešitvah v komunikaciji s turisti. Ukrep, ki ga načrtujemo, je posodobitev nastanitvenih kapacitet v smislu brezstičnega poslovanja in digitalizacije turistične ponudbe. Prav tako smo že pričeli s procesom digitalizacije kulturne dediščine kot visoke dodane vrednosti v turistični ponudbi. S tovrstnimi projekti bomo nadaljevali. Vlaganja bodo potekala v nove, inovativne turistične produkte, ki bodo vsebovali digitalne komponente in bodo vključevali storytelling in igrifikacijo. V pripravi je Strategija digitalne transformacije slovenskega turizma, ki bo vključevala naslednja področja:

- digitalizacija **procesov/poslovanja** – **management** (upravljanje), vidik notranjih procesov pri vpeljavi novih tehnologij (kadri, tehnološke rešitve, procesi v podporo odločevanju v organizaciji dela…),
- **upravljanje turističnih tokov** (destinacije, atrakcije…),
- **digitalizacija za večjo atraktivnost in varnost turističnih produktov,**
- digitalizacija v **trženju**, vpliv na customer journey,
- digitalizacija v **prodaji.**

V sklopu spodbujanja digitalizacije turistične ponudbe bomo vlagali tudi v usposabljanje kadrov s tovrstnimi znanji ter odpirali nova delovna mesta, na katerih bodo zahtevana specifična znanja s področja poznavanja informacijsko-komunikacijskih tehnologij.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Reforma: Krepitev trajnostnega razvoja turizma	**011 - Vladne rešitve IKT, e-storitve, aplikacije** Reforma med drugim predvideva, da se Zelena shema slovenskega turizma nadgradi z izvedbo sodobnega digitalnega analitičnega orodja za merjenje učinkov turizma v vseh vodilnih destinacijah slovenskega turizma na nacionalnem nivoju z namenom trajnostne transformacije vodilnih destinacij ter s spletnim informacijskim sistemom za analizo in napovedovanje turističnih tokov na podlagi različnih virov podatkov z uporabo metod strojnega učenja.	100 %

Ukrepi investicij ne bodo bistveno prispevali k digitalnemu prehodu **(prispevek 0 %).**

3.4.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Investicija: Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma

Pri izboru investicijskih projektov predvsem v obnovo obstoječih in tudi v izgradnjo novih turističnih nastanitvenih kapacitet višje kakovosti je med kriteriji pogoj, da bodo podprti projekti, ki se bodo zavezali, da bodo v roku dveh let po izvedeni investiciji pridobili enega izmed mednarodnih okoljskih znakov za nastanitvene kapacitete, kot so EU Ecolabel, Travelife, Green Key, Bio Hotels, Ecocamping, Green Globe ter že pri izvedbi investicije ravnali v skladu z njihovimi smernicami, ki se nanašajo na omejeno porabo energije, omejeno porabo vode, spodbujanje uporabe obnovljivih virov in snovi, ki so manj nevarne za okolje, spodbujanje okoljske vzgoje in komunikacije ipd.

Pogoj za izbor projektov investicij v turistično infrastrukturo in turistične produkte bo vključitev v Zeleno shemo slovenskega turizma in pridobitev certifikata Slovenia Green, ki temelji na evropskem sistemu indikatorjev ETIS in na globalnih kriterijih Green Destinations Standarda (GDS), ki ga priznava Global Sustainable Tourism Council (GSTC).

Prav tako bodo morali projekti, ki jih bomo podpirali, upoštevati Smernice za razvoj zelenih turističnih produktov, ki so objavljene na spletni strani STO-ja https://www.slovenia.info/uploads/zelena_shema/2020/drugi_pripromki/smernice_za_razvoj_zelenih_produktov.pdf.

Investicija: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah

Podprti projekti bodo imeli pozitivni vpliv na podnebne cilje, kjer bo možno glede na vrsto projekta, bo pogoj pridobitev okoljskega znaka (npr. parki, planinske koče, javne plaže ob rekah, jezerih, ribnikih ipd.). Pogoji in merila, vezani na to področje, bodo oblikovani v skladu z načelom DNSH pred objavo javnega razpisa.

Investicija: Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem

Razpisni pogoj: pri oblikovanju projekta celovite prenove in revitalizacije kulturnega spomenika oziroma javne kulturne infrastrukture mora prijavitelj zasledovati vsaj enega izmed okoljskih vidikov, ki izhajajo iz Ciljev trajnostnega razvoja (v nadaljevanju: CTR) in so povzete po osnutku ICOMOS dokumentu Cultural Heritage for Achieving the Sustainable Development Goals iz leta 2020, in sicer:

1. Cenovno dostopna in čista energija (ICOMOS, CTR 7)

Vodilo: krepiti potencial kulturne dediščine v razvoju energetsko učinkovitih modelov

Cilji:

- uporaba avtohtonih/tradicionalnih načinov pridobivanja energije (veter, voda, mlini,..),
- zagotavljanje lokalnih skupnostnih modelov za pridobivanje energije iz obnovljivih virov,
- uporaba obnovljivih virov.

2. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe (ICOMOS, CTR 12)

Vodilo: prepoznati ohranjanje dediščine kot del strategije za uporabo in ponovno uporabo obstoječih virov in prispevati k politikam »nič odpadkov« in krožnemu gospodarstvu

Cilji:

- obnova, namesto zamenjava elementov,
- uporaba avtohtonih/tradicionalnih materialov in tehnik (kamen, les,..).

3. Podnebni ukrepi (ICOMOS, CTR 13)

Vodilo: izkoristiti kulturno dediščino za povečanje prilagoditvene in preobrazbene zmogljivosti skupnosti za krepitev odpornost proti podnebnim spremembam.

Cilji:

- energetska prenova stavb z namenom večje energetske učinkovitosti in zmanjšanja CO_2 in toplogrednih plinov (Smernice za energetsko prenovo stavb KD).

3.4.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Krepitev trajnostnega razvoja turizma

- Q4/2021: sprejetje Uredbe o razvojnih spodbudah za turizem, ki bo vključevala ključne pogoje in merila za dodelitev sredstev upravičencem s področja turizma in bo predstavljala pravno podlago tudi za dodelitev sredstev v okviru NOO
- Q2/2024: pridobitev analitičnih podatkov o učinkih turizma in turističnih tokovih v okviru nadgradnje Zelene sheme slovenskega turizma kot podlage za trajnostno preoblikovanje slovenskega turizma

Investicija: Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma

- Q4/2022: izbor projektov trajnostnega razvoja slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma in večjo energetsko učinkovitost obstoječega in novega fonda
- Q2/2026: vsaj 44 zaključenih projektov energetske prenove za trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe
- Q2/2026: 11 zaključenih projektov izgradnje ali popolne prenove za trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe

Investicija: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah

- Q4/2025: vsaj 35 zaključenih projektov v javno in skupno turistično infrastrukturo v slovenskih vodilnih turističnih destinacijah

Investicija: Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem

- Q4/2022: sklenjene pogodbe o sofinanciranju obnov kulturnih spomenikov v lasti občin
- Q2/2026: 15 prenovljenih objektov kulturne dediščine

3.4.10. Financiranje in stroški

Stroški reforme

Skupna vrednost reformnega dela znaša 1.280.000 EUR. Iz integralnih sredstev proračuna in lastnimi kadrovskimi viri MGRT in STO se krije ukrepe priprave Uredbe o spodbudah za razvoj turizma in Načrta za okrevanje (oboje bodo pripravili kadri MGRT in STO brez plačljivih zunanjih strokovnjakov) ter Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2022-2028, Strategije digitalne transformacije slovenskega turizma in priprave master planov za štiri makro destinacije (skupna vrednost navedenih strateških dokumentov je 280.000 EUR in se krije iz proračuna RS). Iz sredstev NOO se krije stroške nadgradnje Zelene sheme slovenskega turizma v vrednosti 1.000.000 EUR (vrednost prve faze je 450.000 EUR, vrednost druge faze 350.000 EUR in vrednost dveh zaposlitev za določen čas trajanja projekta je 200.000 EUR). Dve projektni zaposlitvi sta nujni za izvedbo obsežne nadgradnje Zelene sheme slovenskega turizma. Zaposlitvi sta sestavni del izvedbe reforme in bosta vezani na čas izvedbe projekta, kar pomeni, da ne bosta nadomeščali javnih uslužbencev. Zaposlitvi bosta v podporo obstoječim zaposlenim pri izvedbi trajnostnega preoblikovanja slovenskega turizma. Po zaključku izvedbe nadgradnje zelene sheme bodo orodja predana v nadaljnje izvajanje in upravljanje vodilnim destinacijam slovenskega turizma, zato se projektni zaposlitvi ne bosta pretvorili v trajno delovno mesto znotraj MGRT oziroma STO.

Za nadgradnjo Zelene sheme slovenskega turizma in pripravo strateških dokumentov bodo na podlagi postopkov javnih naročil angažirani zunanji strokovnjaki.

Investicija: Trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma

Ocena stroškov projekta/investicije (skupni stroški sofinanciranih projektov): 185,3 mio EUR
Opredelitev višine načrtovanih nepovratnih sredstev (subvencije): 69 mio EUR
Metodologija stroškov: stroški so ocenjeni na osnovi stroškov povprečnih cen pri že izvedenih podobnih investicijah in projektih v Sloveniji, sofinanciranih s kohezijskimi sredstvi ali iz državnega proračuna. Prav tako temelji izračun načrtovanih stroškov naložb in njihove strukture na namenu naložbenih projektov in na analizi stanja in potreb na terenu, ki so jih na ministrstvo posredovali deležniki.

Ocenjena višina trajnostne investicije pri prenovi ali novogradnji (v povprečju in ob upoštevanju razmerja 68 % prenovljenih sob in 32 % sob v novogradnjah) na turistično sobo višje kakovosti (med 3S* in 4S*), ki izpolnjuje kriterije za pridobitev nepovratnih sredstev po merilih javnega razpisa v Sloveniji, znaša okvirno 66.000,00 EUR. Povprečna kapaciteta prijavljenih projektov za nepovratna sredstva je ocenjena na 51 sob na projekt (povprečje med manjšimi in večjimi projekti in med projekti prenov in novogradenj), kar znese skupaj 185,3 mio EUR skupne vrednosti naložb v skupno 2.180 prenovljenih sob in 625 sob v novogradnjah, spodbujenih z nepovratnimi sredstvi ob povprečno 37,2 % stopnji sofinanciranja s tem virom (od 30 % oziroma 35 % do največ 40 %). Načrtujemo, da se bo od celotnega zneska 69 mio EUR 68 % namenilo za projekte obnov in razširitev obstoječih objektov in 32 % za novogradnje v skladu s trajnostnimi načeli in kriteriji (novogradnje standard za skoraj nič-energijske stavbe).

Ocenjujemo, da bomo na razpisu NOO sredstva v povprečni višini 40 % od celotnih upravičenih stroškov naložbe na vsak projekt oziroma upravičenca podelili 44 upravičencem, ki bodo celovito prenovili po en hotelski objekt (naložbo), skupaj torej 44 celovito prenovljenih hotelskih objektov višje in visoke kakovosti, od tega 20 objektov kategorije 3* in 3*S s povprečno 25 hotelskimi sobami na objekt in 24 hotelskih objektov kategorije 4* in 4*S s povprečno 70 sobami na objekt, pri čemer bo z vsemi vključenimi stroški celovite prenove za dvig kakovosti turistične ponudbe povprečni strošek na sobo v projektih kakovosti 3* in 3*S znašal 46.393 EUR na sobo, v projektih kakovosti 4* in 4*S pa povprečno 57.000 EUR na sobo. V primeru prenov obstoječih hotelskih turističnih objektov po ocenah v strukturi naložbe znaša delež stroškov, namenjenih za širšo energetsko učinkovitost in trajnostne elemente naložb okoli 40 % celotne vrednosti naložbe, stroški usposabljanja, trženja in digitalizacije pa 2-3 % celotnih stroškov. Ob povprečno 40-odstotnem sofinanciranju upravičenih stroškov projektov bomo za sofinanciranje celovite prenove 44 turističnih objektov višje in visoke kakovosti podelili 47.582.500 EUR sredstev in skupaj s sredstvi prejemnikov in kreditnimi viri dosegli 119 mio EUR celotnih naložb v prenovo turističnih objektov.

Prav tako bomo na razpisu podprli 11 upravičencev, ki bodo investirali v izgradnjo po enega novega nastanitvenega turističnega objekta (naložbe) višje in visoke kakovosti, skupaj torej 11 novozgrajenih nastanitvenih turističnih objektov, od tega bomo s povprečno 30-odstotnim sofinanciranjem podprli 5 objektov kakovosti 3* in 3*S s povprečno 35 sobami in s povprečno 35-odstotnim sofinanciranjem 6 objektov kakovosti 4* in 4*S s povprečno 75 sobami, pri čemer bo z vsemi vključenimi stroški izgradnje

in opremljanja povprečni strošek novozgrajenih nastanitvenih turističnih objektov kakovosti 3*in 3*S znašal 91.000 EUR na sobo, v projektih kakovosti 4* in 4*S pa povprečno 112.000 EUR na sobo. V primeru novogradenj hotelskih turističnih objektov po ocenah v strukturi naložbe znaša delež stroškov, ki se lahko opredelijo za širše namene energetske učinkovitosti in trajnostne elemente naložb, okoli 30 % celotne vrednosti naložbe, stroški usposabljanja, trženja in digitalizacije pa 2-3 % celotnih stroškov. Ob povprečno 34-odstotnem sofinanciranju vseh upravičenih stroškov projektov izgradnje novih nastanitvenih turističnih objektov višje in visoke kakovosti bomo za sofinanciranje 11 novozgrajenih objektov podelili 22.417.500 EUR in skupaj s sredstvi prejemnikov in kreditnimi viri dosegli 66 mio EUR celotnih naložb v novo izgrajene turistične objekte.

Skupaj bomo na ta način podprli in podelili 69 milijonov EUR za 55 projektov vlaganj v celovito prenovo obstoječih in izgradnjo novih objektov nastanitvene turistične infrastrukture višje in visoke kakovosti, od tega 44 projektov celovite prenove in 11 projektov novogradenj in skupaj s sredstvi prejemnikov in kreditnimi viri dosegli vlaganje v razvoj, dvig kakovosti ter trajnostno prenovo turistične infrastrukture v skupni višini več kot 185 mio EUR. Vsaj 50 % upravičenih stroškov obnove oziroma novogradnje se mora nanašati na doseganje višje energetske učinkovitosti.

Natančnejši opis, višina in struktura vlaganj v trajnostni razvoj slovenske nastanitvene turistične ponudbe za dvig dodane vrednosti turizma so analitično predstavljeni tudi v podrobni analizi stroškov.

Upravičeni stroški sofinanciranja naložb so sledeči:
- stroški investicij v opredmetena sredstva (investicije v gradnjo, obnovo, opremo, inventar, energetsko sanacijo, povečanje energetske učinkovitosti ali energetske samooskrbe iz obnovljivih virov, računalniško, digitalno in IT opremo),
- stroški projektne dokumentacije, študij in analiz,
- stroški programov izobraževanja in usposabljanja,
- stroški zagonskega trženja,
- stroški storitev zunanjih izvajalcev,
- pri povratnih sredstvih tudi stroški obratnega kapitala.

Investicija: Trajnostni razvoj javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti v turističnih destinacijah

Ocena stroškov projekta/investicije: 16,67 mio EUR
Opredelitev višine načrtovanih nepovratnih sredstev (subvencije): 10 mio EUR
Metodologija stroškov: stroški so ocenjeni na osnovi potrebnih vlaganj v povprečni projekt izgradnje oziroma ureditve objektov javne in skupne turistične infrastrukture in naravnih znamenitosti. Pri tem je ocenjena skupna višina vlaganj v ureditev objektov javne in skupne infrastrukture v vodilnih turističnih destinacijah v skupni višini 16,67 mio EUR za okoli 35 projektov ob povprečni stopnji sofinanciranja v deležu 60 % skupnih stroškov projektov. Povprečna skupna vrednost projekta je ocenjena na 476.190,00 EUR na en projekt. Stroški projektov so ocenjeni na osnovi analize stanja in potreb na terenu, ki so jih na ministrstvo posredovale lokalne skupnosti in nevladne civilno družbene zveze in organizacije (seznam »ready-to-go« projektov z izdelano projektno dokumentacijo).

Upravičeni stroški sofinanciranja naložb so:
- stroški investicij v opredmetena sredstva (investicije v gradnjo, obnovo, opremo, energetsko sanacijo, investicije v infrastrukturo za zagotavljanje trajnostne mobilnosti, urejanje okolja, označevanja in urejanja turističnih privlačnosti in znamenitosti, računalniško, digitalno in IT opremo),
- stroški projektne dokumentacije, načrtov, študij in analiz,
- stroški tržnega komuniciranja in informiranja ciljnih javnosti,
- stroški storitev zunanjih izvajalcev.

Investicija: Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem

Ocena stroškov projekta/investicije (skupni stroški sofinanciranih projektov): 57,34 mio EUR
Opredelitev višine načrtovanih nepovratnih sredstev (subvencije): 47 mio EUR
Metodologija stroškov: stroški so ocenjeni na osnovi izdelanih projektnih dokumentacij za spomenike v lasti države in državno javno infrastrukturo na področju kulture ter na osnovi stroškov že izvedenih obnov

primerljivih objektov, financiranih iz EKP in Finančnega mehanizma EGP. Stroški občinskih projektov so ocenjeni na osnovi analize stanja in potreb na terenu, ki so jih na ministrstvo posredovale lokalne skupnosti (seznam »ready-to-go« projektov z izdelano projektno dokumentacijo).

Predvidene vrste stroškov ter njihov prispevek k rasti in delovnim mestom:

- stroški investicij v opredmetena sredstva (investicije v gradnjo, obnovo, restavriranje, opremo, računalniško, digitalno in IT opremo , energetsko sanacijo, DDV),
- stroški dela,
- stroški projektne dokumentacije, načrtov, študij in analiz
- stroški storitev zunanjih izvajalcev,
- stroški izvajanja aktivnosti za digitalizacijo, trženje/promocijo, obveščanje in razvoj kulturno-turističnih storitev in produktov.

3.4.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.5. KOMPONENTA 5: Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5)

3.5.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: izobraževanje (formalno in neformalno) ter usposabljanje

Cilj: **Krepitev kompetenc za digitalni in zeleni prehod, za hitrejše odzivanje na potrebe gospodarstva in družbe ter krepitev prehoda iz izobraževanja na trg dela, kot tudi krepitev odpornosti izobraževalnega sistema**

- Priprava posameznika na uspešno delo, kakovostno življenje in sodelovanje v družbi s pomočjo učinkovitega in kakovostnega izobraževalnega sistema.
- Učenje za in skozi vse življenje, pri čemer sta ključni kakovost in dostopnost.
- Povezovanje izobraževanja, znanosti in gospodarstva za izmenjavo in prenos znanj.

Predvidene reforme:

- Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod (prenova učnih načrtov in izpitnih katalogov znanj na izbranih področjih, vzpostavitev celovitega podpornega okolja).
- Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0. (ustvariti sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno silo).
- Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom in prenova višješolskih študijskih programov za zeleni in digitalni prehod.
- Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji.

Investicije:

- Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja.
- Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0.
- Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela.
- Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji.

Prispevali bomo k cilju oziroma pobudi EU Preusposabljati in izpopolnjevati (»Reskill and upskill« flagship).

Ocenjeni stroški: predvidena sredstva iz NOO v višini 264,36 mio EUR, od tega 190,66 mio EUR nepovratnih in 73,7 mio EUR povratnih sredstev. Iz državnega proračuna bo dodatno zagotovljenih še 38,58 mio EUR.

CSR 2019:
Slovenija naj poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev z izboljšanjem ustreznosti izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela ter z ukrepi vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi, vključno z izboljšanjem digitalne pismenosti.

CSR 2020:
- osredotoči naložbe na zeleni in digitalni prehod, krepi digitalna znanja in spretnosti.

Predhodne določbe CSR 2020:
- Spletno učenje zahteva ustrezno digitalno infrastrukturo, izobraževalno gradivo in učitelje, ki imajo potrebna znanja in podporo za učinkovito poučevanje.
- Digitalna znanja in spretnosti bi morala imeti vidnejšo vlogo v šolskih učnih načrtih in programih, da se izboljša usposobljenost zaposlenih.

3.5.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

a) Izzivi na področju kakovosti izobraževanja:

- **Pomanjkanje ustreznih digitalnih kompetenc šolajočih, odraslih in strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju:** druga evropska raziskava o uporabi IKT v izobraževanju 2017/18 kaže, da imamo v Sloveniji najnižji delež učencev (32 %), ki vsaj enkrat tedensko uporabljajo računalnik pri pouku (EU: 52 %). EK je v Poročilu o državi v letu 2020 opozorila predvsem na nizko vključenost digitalnih kompetenc v učne načrte osnovnih in srednjih šol. Na podlagi podatkov Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) na področju človeškega kapitala se Slovenija uvršča na 16. mesto med državami EU in je pod povprečjem EU pri deležu prebivalstva, ki ima vsaj osnovne (54 %) ali nadosnovne (30 %) digitalne spretnosti in znanja, in pri deležu posameznikov, ki imajo osnovno sposobnost uporabe programske opreme (57 %). Pod povprečjem EU je Slovenija tudi pri deležu posameznikov v starosti 16-74 let, ki redno uporabljajo internet (79 % v primerjavi s 83 % v EU). Mednarodna raziskava OECD o poučevanju in učenju (TALIS) kaže, da se slovenski učitelji počutijo dovolj usposobljeni za uporabo IKT v učilnici, vendar pa se je v okviru izobraževanja na daljavo zaradi epidemije covid-19 navedeno izpostavilo kot eden izmed ključnih izzivov. DigitAgenda 2016 in evropski Akcijski načrt digitalnega izobraževanja opozarjata na pomanjkanje ustreznega znanja s področja računalništva in informatike (v nadaljevanju: RIN), saj naj bi po oceni iz leta 2016 do leta 2020 90 % delovnih mest potrebovalo poznavanje IKT.
- **Pomanjkanje ustreznih kompetenc v vzgoji in izobraževanju za zeleni prehod:** iz Poročila Eurydice je razvidno, da slovenski kurikulumi poleg digitalnih kompetenc nimajo vključenega tudi celovitega razvoja kompetenc za trajnostni razvoj. V skladu s Celovitim nacionalnim energetskim in podnebnim načrtom Republike Slovenije (NEPN) je treba načrtovati in razvijati usposabljanja za prehod v podnebno nevtralno družbo in krožno gospodarstvo s poudarkom na potrebnih znanjih in kakovostnih delovnih mestih, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost ter bistveno zmanjšujejo škodljive vplive na okolje. Izobraževalni sistem se do sedaj ni ustrezno in dovolj hitro odzival in vključeval novih spoznanj s tega področja v izobraževalni proces.
- **Slabi rezultati finančne pismenosti:** v raziskavi PISA 2012 so bili slovenski srednješolci precej pod povprečjem EU. Rezultati raziskave Finančna pismenost odraslih v Sloveniji iz leta 2019 kažejo, da so do svojega finančnega znanja najbolj kritične osebe v starostni skupini 55-65 let (le 6 % jih svoje znanje ocenjuje kot visoko). Gre za starostno skupino, kjer se osebe v največji meri prebijajo iz meseca v mesec (44 % vprašanih meni tako). Starostna skupina 25-34 let na drugi strani dosega najnižji indeks finančne pismenosti in je najmanj zadovoljna s svojo finančno situacijo, saj menijo, da so prezadolženi. EK v Zeleni knjigi o staranju posebej opozarja na finančna tveganja oziroma revščino v starosti zaradi zmanjšanja dohodka ob upokojitvi.
- **Pomanjkanje novih konceptom poučevanja in učenja prilagojene izobraževalne infrastrukture**: sodobni načini dela in učenja poleg sodobnih izobraževalnih (e-)vsebin ter usposobljenih izobraževalcev zahtevajo tudi ustrezno in čisto infrastrukturo, tako digitalno kot fizično, ki mora upoštevati nove koncepte poučevanja in učenja ter jih smiselno umeščati v fizični prostor. Stavbni fond na področju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju: VIZ) je relativno star (povprečna starost preko 50 let) in bistveno premajhen za povečano število učencev, dijakov, študentov, učiteljev, profesorjev in neprimeren glede na sodobne zahteve izobraževalnega procesa. Skladno s predlogom Evropskega izobraževalnega prostora igrajo izobraževalne organizacije temeljno vlogo pri oblikovanju pozitivnega in zavestnega vedenja za zeleni prehod in delujejo kot lokalni katalizator sprememb, zato so nujna vlaganja na tem področju.

b) Izzivi na področju vrzeli med izobraževanjem in gospodarstvom:

- **Pomanjkanje poklicnih spretnosti diplomantov:** raziskava SPIRIT-a (2017) je pokazala, da se dobra polovica delodajalcev sooča s težavami pri iskanju ustreznih kandidatov za zaposlitev. Predvsem se kaže pomanjkanje poklicno specifičnih znanj. Hitrost tehnoloških in digitalnih sprememb in skrb vzbujajoči tempo podnebnih sprememb, čezmerna poraba naravnih virov ter drugi okoljski izzivi imajo pomemben vpliv na gospodarstvo in družbo, čemur mora slediti tudi odziv izobraževalnih institucij. Mladi potrebujejo kompetence, ki jim bodo omogočile, da bodo postali bolj odporni na spremembe in se naučili nanje prilagajati. Mnogi sedanji šolarji oziroma

mladi bodo pozneje zaposleni na delovnih mestih, ki še ne obstajajo, na kar se sistemi izobraževanja in usposabljanja morajo bolje odzvati.

- **Izzivi na področju terciarnega izobraževanja:** delež delovno aktivnih prebivalcev (25–64 let) in mladih (25–34 let), ki so zaposleni v poklicih, za katere te izobrazbe ne potrebujejo, se povečuje (2017: 14,2 % oziroma 25,2 %). Število diplomantov glede na demografski trend pada v zadnjih letih, kar pomeni, da veliko pozornost terja kreiranje politik, da bi zadostili potrebam trga dela. Zaradi vse večje digitalizacije proizvodnje so stroji in poslovni procesi pametnejši, čemur se mora ustrezno prilagoditi tudi visokošolski sistem (UMAR, 2019). Poleg skromnega odziva terciarnega izobraževanja na potrebe družbe in gospodarstva možnost za zagotavljanje ustreznega števila terciarno izobraženih zmanjšuje tudi nizka prehodnost (napredovanje) iz prvega v drugi letnik študija in sorazmerno visoka povprečna starost ob diplomi. Po podatkih OECD dokumenta Education at a Glance iz leta 2019 je stopnja dokončanja v Sloveniji druga najslabša med državami OECD.
- **Nezainteresiranost mladih za strokovno in poklicno izobraževanje:** Slovenija v zadnjih letih sicer beleži večji vpis na tem področju, kljub temu pa ostaja majhno zanimanje mladih za nekatere izobraževalne programe; neprivlačnost nekaterih poklicev, majhno število vpisnih mest na nekaterih področjih.
- **Neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem:** kaže se potreba po večji usklajenosti med vpisom v programe izobraževanja, pridobivanja poklicnih znanj in spretnosti, vključevanje v različne oblike potrjevanja kvalifikacij in vključevanja v druge neformalne programe usposabljanja odraslih ter potrebami delodajalcev.

c) Izzivi na področju vseživljenjskega učenja:

- **Zmanjševanje deleža vključenih v vseživljenjsko učenje (VŽU):** leta 2018 je delež znašal 11,4 % (EU: 11,1%). Nacionalni cilj (SRS) določa 19 % do leta 2030. Kljub temu, da je delež vključenih delovno aktivnih v Sloveniji nad povprečjem EU (SI 12,4 %, EU 11,8 %), se zelo opazno znižuje delež na področjih, ki so podvržena digitalizaciji in avtomatizaciji delovnih mest (UMAR, Poročilo 2020). Opaziti je tudi razlike med vključenostjo v VŽU glede na velikost podjetij (večja je v velikih podjetjih).
- **Pomanjkanje digitalnih kompetenc odraslih:** rezultati mednarodne raziskave PIAAC kažejo na nizke digitalne spretnosti odraslih, pri čemer navedeno v Sloveniji velja tudi za nekatere srednješolsko in terciarno izobražene, mlade in tiste srednjih starostnih skupin, ne le starejše.

<u>Cilji</u>

Cilj reform in investicij je krepitev kompetenc za digitalni in zeleni prehod, hitrejše odzivanje na potrebe gospodarstva in družbe, uspešno vključevanje mladih v tehnološko napredna okolja ter krepitev prehoda iz izobraževanja na trg dela in v družbo nasploh. Kot odziv na družbo, ki postaja vse bolj mobilna in digitalna, hkrati pa želi biti trajnostna, bomo uvajali nove načine učenja z namenom bolj učinkovitega zagotavljanja ustreznih kompetenc za digitalni in zeleni prehod Slovenije ter večjo odpornost izobraževalnega sistema.

Skladno z navedenimi izzivi bomo z ukrepi podprli prenovo oziroma nadgradnjo področja usposabljanja in izobraževanja, tako da bomo izvajali naslednje ključne dejavnosti oziroma sledili naslednjim ciljem:

- **izboljšati ključne kompetence vseh šolajočih** (tudi odraslih), kar bomo dosegli s prenovo ključnih programskih dokumentov na področju vzgoje in izobraževanja ter s prilagoditvijo učnega procesa oziroma izobraževalnih programov z ustreznim vključevanjem digitalnih kompetenc, temeljnih znanj računalništva in informatike, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančne pismenosti v izobraževalni sistem za zeleni in digitalni prehod, boljšo usklajenost kompetenc z zahtevami trga dela, družbe in krožnega gospodarstva;
    - v skladu z Evropskim zelenim dogovorom (EK, 2019) bomo krepili znanja za zeleni prehod (podnebne spremembe, krožno gospodarstvo, trajnostna raba energije, trajnostna mobilnost, trajnostna prehranska verige, skrb za ekosisteme ter biotska raznovrstnost). V skladu s Priporočili Sveta EU o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje v evropskem referenčnem okviru (2018) in NEPN bomo več finančnih sredstev namenili za preoblikovanje izobraževalnih vsebin za ustrezno izobražen kader prihodnosti za zadovoljevanje vedno novih potreb, ki se kažejo s podnebnimi spremembami in potrebami po njihovem obvladovanju. Z vključevanjem teh vsebin v širši proces razvoja vzgoje in izobraževanja bomo spodbujali motivacijo

in spreminjali vedenje ter potrošniške navade mladih ter krepili trajnostni podnebni razvoj družbe;
    - skladno s Strategijo razvoja Slovenije 2030 bomo krepili finančno pismenost, ki predstavlja kombinacijo zavedanja, znanja in spretnosti ter odnosa in obnašanja, ki so potrebni za dobre finančne odločitve in vodijo v finančno blaginjo (OECD/INFE High-level Principles on National Strategies fo Financial Education, 2012) in s tem prispevali k odpornosti, družbeni odgovornosti in učinkovitejšemu delovanju finančnega sistema nasploh. Posameznik bo znal voditi osebne/družinske finance, sposoben bo vnaprejšnjega načrtovanja, sprejemanja informiranih odločitev, povezanih s finančnimi produkti/storitvami, in prepoznavanja ključnih finančnih tveganj, s čimer bomo vplivali na družbeno odgovorno obnašanje, zniževali ravni tveganj finančnih aktivnosti posameznika ter pomembno vplivali na gospodarsko in finančno stabilnost ter razvoj;
- **krepiti ustrezne pedagoško-andragoške kompetence strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju** z njihovim začetnim in nadaljnjim usposabljanjem na področju digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančne pismenosti, s čimer bomo krepili senzibilnost, odzivnost in odpornost izobraževalnega sistema;
- **zagotoviti trajnostno izobraževalno infrastrukturo** ter odprto in spodbudno učno okolje, kar bomo dosegli z vlaganji v novo infrastrukturo oziroma obnovo obstoječih stavb v skladu s prenovljenimi koncepti didaktike. V konkretnih investicijskih projektih izobraževalne infrastrukture bomo sledili kriterijem trajnostne gradnje oziroma prenove, energetski učinkovitosti, vzpostavili sistemsko pregledno »zelenitev« izobraževanja, ki bo spodbujala in krepila ozaveščenost in znanje o procesih in izzivih globalizacije in trajnostnem razvoju ter hkrati v posodobljenem izobraževalnem okolju podprla transformativno učenje v smeri trajnostnega življenjskega sloga;
- **vzpostaviti odporno in prilagodljivo visokošolsko izobraževanje** v Sloveniji, ki bi igralo vlogo osrednjega akterja v »kvadratu znanja« za doseganje zelenega in digitalnega prehoda v Družbo 5.0, ki bo dostopno vsem in ki bo prispevalo k doseganju gospodarskih in socialnih ciljev države. Navedeno bomo dosegli z izboljšanjem inovativnih visokošolskih praks, s produkcijo relevantnih kompetenc (tudi za zeleni in digitalni prehod) diplomantov za poklice prihodnosti ter s podporo osebju in njegovi digitalizaciji;
- **podpreti prehod iz izobraževanja na trg dela** s prenovo strokovnega in poklicnega izobraževanja in razvojem novih mehanizmov sodelovanja, s čimer bomo zmanjšali neskladja med znanji in spretnostmi, ki jih mladi pridobijo med izobraževanjem, ter znanji in spretnostmi za sodoben trg dela;
- **krepiti vseživljenjsko učenje** z razvojem ustreznih programov, didaktike ter usposabljanjem vseh, ki izvajajo usposabljanja, pri čemer se mora sistem odzivati na potrebe trga dela in družbe nasploh. V okviru te komponente bomo z vidika VŽU naslovili področje finančne pismenosti ter prenovo učnih načrtov osnovne šole za odrasle (reforma 3.1 in investicija 3.5), v komponenti Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave bomo naslovili digitalne kompetence javnih uslužbencev, v komponenti Trg dela – ukrepi za zmanjšanje posledic negativnih strukturnih trendov pa bomo naslovili zviševanje usposobljenosti zaposlenih posameznikov z namenom ohranjanja zaposlitev in preprečevanja prehoda neustrezno usposobljenih ali presežnih delavcev v brezposelnost. Področje VŽU bomo v vseh ostalih segmentih (digitalne kompetence vseh ostalih skupin, temeljne in poklicne kompetence vseh odraslih, nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje, dvig izobrazbene ravni, razvoj novih e-gradiv, izobraževanje izobraževalcev odraslih ter promocija VŽU) celoviteje naslavljali v okviru EKP 2021-2027.

Ukrepi so skladni s priporočili EK za leti 2019 in 2020 ter strateškimi usmeritvami EU (Evropski izobraževalni prostor, Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost, evropski Akcijski načrt digitalnega izobraževanja, Priporočila Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost).

Strukturna sprememba skladno z navedenim podpira pobudo EU **Preusposabljati in izpopolnjevati** (European flagship Reskill and upskill), ki predvideva nadgradnjo obstoječih veščin in prekvalificiranje v nove veščine, saj bomo bolje prilagodili izobraževalne sisteme potrebam 21. stoletja, predvsem z izboljševanjem kakovosti izobraževanja in usposabljanja, s posebnim poudarkom na krepitvi kompetenc za zeleni in digitalni prehod.

Navedeni ukrepi bodo naslavljali predvsem tri ključna načela **Evropskega stebra socialnih pravic**, in sicer:
- Izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje (1. načelo): Vsakdo ima pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, da ohrani in pridobi znanja in spretnosti, ki mu omogočajo polno udeležbo v družbi in uspešno obvladovanje prehajanja na trgu dela. Z ukrepi bomo namreč krepili kompetence posameznikov, ki so nujne za njihovo dejavno vključevanje v družbo in aktivno udeležbo na trgu dela, krepili kakovost izobraževalnega sistema, predvsem s prenovo izobraževalnih programov, kot odziv na spremembe v gospodarstvu in družbi nasploh, pri tem pa upoštevali osnovno načelo vključevanja vseh.
- Enake možnosti (3. načelo): Vsakdo ima, ne glede na spol, raso ali narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, pravico do enakega obravnavanja in enakih možnosti v zvezi z izobraževanjem ter dostopom do javnih storitev. Z ukrepi bomo namreč sledili načelom kakovostnega izobraževanja oziroma usposabljanja za vse.
- Aktivna podpora pri zaposlitvi (4. načelo): Vsakdo ima pravico do hitre in individualno prilagojene pomoči, da izboljša svoje možnosti za zaposlitev ali samozaposlitev. To vključuje pravico do podpore za usposabljanje in prekvalifikacijo. Mladi imajo pravico do nadaljnjega izobraževanja, vajeništva, pripravništva ali ponudbe za zaposlitev v štirih mesecih od dne, ko postanejo brezposelni ali končajo izobraževanje. Z ukrepi bomo krepili povezanost izobraževalnega dela z (ne)gospodarstvom z namenom zagotavljanja hitrejšega in lažjega prehoda mladih na trg dela na eni strani, na drugi strani pa bomo izvajali usposabljanja za strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju ter na ta način krepili njihove kompetence in za odrasle s področja finančne pismenosti za lažje delovanje v družbi in na trgu dela. Prenova izobraževalnih programov, predvsem na področju strokovnega izobraževanja (srednje, višje in visoko), bo omogočila hitrejše odzivanje izobraževalnega sistema na potrebe na trgu dela oziroma družbi, krepitev ključnih kompetenc mladih pa bo zagotovo izboljšala njihove možnosti za aktivno udeležbo v družbi in na trgu dela.

Z ukrepi bomo prispevali k doseganju cilja Akcijskega načrta Evropskega stebra socialnih pravic, da mora najmanj 80 % oseb, starih od 16 do 74 let, imeti vsaj osnovne digitalne spretnosti in znanja.

Nacionalni strateški kontekst

Reforme in investicije, ki so namenjene implementaciji komponente, imajo podlago v naslednjih nacionalnih strateških dokumentih:
- slovenski Akcijski načrt za digitalno izobraževanje 2021-2027 – ANDI SI (v pripravi; kot mejnik je predviden v okviru komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave),
- Strategija višjega strokovnega izobraževanja,
- Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije – NPVŠ ter
- Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije - NEPN.

Teritorialna in socialna kohezija, vključno s preprečevanjem digitalnega razkoraka ter upoštevanjem načel enakih možnosti, enakosti spolov in nediskriminacije

V skladu z 2. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj; v nadaljevanju: ZOFVI) bo prenova izobraževalnih programov upoštevala temeljne cilje sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, predvsem zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, rasno, etnično in narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo oziroma invalidnost. Pri načrtovanju, izvedbi in spremljanju reform in investicij bo vsem posameznikom in skupinam ne glede na spol, raso, narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost in spolno usmerjenost, zagotovljeno transparentno in nediskriminatorno vključevanje oziroma enaka možnost sodelovanja ali dostopa.

EK v Poročilu o Sloveniji 2020 navaja, da regionalne razlike v izobraževanju in učenju niso zelo izrazite. Kljub temu so razmere v zahodni Sloveniji boljše kot v vzhodni, zlasti z vidika deleža odraslih s terciarno izobrazbo in stopnjo vključenosti v vseživljenjsko učenje. Sistem izobraževanja in usposabljanja na splošno dobro deluje, vendar bi se pravičnost sistema lahko izboljšala.

Podatki kažejo, da razlike v dosežkih šolajočih ni mogoče pripisati lokaciji oziroma regiji obiskane izobraževalne ustanove, temveč socialno-ekonomskemu ozadju šolajočih, ki je zunaj neposrednega

vpliva izobraževalnih ustanov.[37] Razlike med dosežki zato obstajajo že na ravni posamezne šole, kar zahteva vsešolski pristop. Ukrepi komponente bodo osredotočeni na izboljšanje kompetenc strokovnih delavcev ter visokošolskih učiteljev kot tudi šolajočih in odraslih, da bodo vsi imeli možnost izboljšati svoje priložnosti na trgu dela in v življenju na splošno, pri tem pa bomo posebno pozornost namenili tudi različnim potrebam prikrajšanih oziroma marginaliziranih skupin. Reforma izobraževalnih programov na vseh nivojih bo postavila nov standard - minimalni nabor kompetenc na področju digitalnega in trajnostnega razvoja - z zagotavljanjem tega minimalnega standarda kakovosti izobraževanja za vse učence bomo prispevali k vključenosti v izobraževanje kot osnovne dimenzije pravičnosti. Pričakujemo, da bo reforma prispevala k zmanjšanju vrzeli pri doseganju kompetenc, do katerih so prej dostopali samo tisti učenci s posebno podporo zunaj formalnega izobraževanja. Investicije v infrastrukturo bodo upoštevale vidik dostopnosti za vse (bližina javnega potniškega prometa, dostop za invalide ipd.).

Hkrati se zavedamo, da se je v času učenja na daljavo zaradi epidemije covid-19 razgalil dosedanji razkorak hkrati pa nastal nov prepad med učenci in tudi med učitelji na področju kakovosti izvajanja oziroma participacije v vzgojno-izobraževalnem procesu. Populacija šolajočih (okoli 30 %) je bila v tem času deležna neenakega in neenakopravnega vključevanja v izobraževanje. Na drugi strani skupina učiteljev (tudi okoli 30 %) ni bila ustrezno opolnomočena za sodobni pouk. Razlogi so zelo različni (motivacija, raven digitalnih kompetenc, posebne potrebe, ekonomsko-socialni položaj, digitalna infrastruktura – oprema in internet, dostop do interneta itd.). Iz tega razloga ANDI SI v okviru področja podpornega ekosistema digitalnega izobraževanja obsega posebno poglavje, ki naslavlja sistematične ukrepe na področju prepoznavanja učinkovitosti digitalnega izobraževanja pri zagotavljanju enakosti in enakih možnosti za vse, pri čemer posebej obravnava zmanjšanje digitalnega razkoraka v smislu upoštevanja vseh relevantnih ranljivih skupin (ekonomsko šibki, posebne potrebe, razlike med spoloma itd.) tako na področju samega digitalnega izobraževanja, torej vsebine in didaktike, kot tudi dostopnosti do digitalne tehnologije. MIZŠ je skupaj s Pedagoškim inštitutom 23. 3. 2021 objavil javno povabilo za zbiranje predlogov za nacionalno evalvacijsko študijo s trajanjem 12 mesecev z naslovom Evalvacija poteka in učinkov izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 na ravneh osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja z vidika doseganja učnih ciljev in standardov znanja ter z vidika socialno-čustvenega odzivanja. Cilj evalvacijske študije je prejeti utemeljene informacije o poteku in učinkih izobraževanja na daljavo za ravni osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja ter na podlagi analize stanja načrtovati sistemske kompenzacijske ukrepe, ki bi še posebej prispevali k intenzivnejšemu zmanjševanju neenakosti med učenci in učenkami, dijaki in dijakinjami, v doseganju z učnimi načrti predpisanih ciljev in standardov znanja, saj se predvideva, da se v času izvajanja izobraževanja na daljavo te neenakosti povečujejo. Z navedenimi ukrepi, ki bodo financirani z drugimi viri (EKP 2021-2027 ali nacionalni) bomo lahko celovito naslovili preobrazbo za digitalni prehod.

Da bi vsem zagotovili dostop do interneta ter ustrezno IKT opremo, bomo v okviru komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave oziroma investicije Digitalizacija izobraževanja, znanosti in športa zagotovili IKT infrastrukturo in opremo, vključno s širokopasovnimi povezavami v določenem delu, za šolajoče in ostale udeležence vseživljenjskega izobraževanja, pedagoško osebje, predavatelje in sodelavce s področja visokega šolstva. Komplementarno bomo v okviru ukrepov REACT-EU in EKP 2021-2027 naslavljali predvsem vzpostavitev zmogljivih, prepustnih in varnih optičnih povezav, zagotovitev IKT opreme in licenc, neposredno povezanih z izvedbo izobraževalnega oziroma študijskega procesa v učilnici in na daljavo, z namenom, da se vsem omogoči ustrezne možnosti za vključenost v izobraževanje in enake možnosti. S tem bomo spodbujali teritorialno in socialno kohezijo, saj bomo opremo zagotovili vsem, ki jo bodo potrebovali. Vzgojno-izobraževalni zavodi bodo prejeli dodatne računalnike in mobilne modeme s podatkovnimi paketi za izposojo učencem, dijakom in učiteljem, ki nimajo računalnikov za izvajanje izobraževanja na daljavo ter drugo računalniško opremo (npr. interaktivni zaslon, projektorji, tiskalniki) za podporo izvajanja hibridnega načina izobraževanja. Na področju zagotavljanja povezljivosti v internet (IR Optika 2) pa bodo zagotovljene zmogljive, prepustne in varne optične povezave za tiste vzgojno-izobraževalne zavode, ki nimajo zadovoljivih povezav v internet ter zaradi tega ne bi mogli sodelovati v reformnem procesu. Z zagotavljanjem IKT infrastrukture

[37] Državni izpitni center (Ric) je na podlagi večletnih populacijskih podatkov Rica in Statističnega urada RS (SURS) v letu 2020 izvedel raziskavo Pravične možnosti izobraževanja v Sloveniji, populacijsko raziskavo o učencih s posebnimi potrebami (v nadaljevanju: UPP), priseljencih in njihovim socialno-ekonomskim statusom v povezavi z dosežki v šoli. Večnivojske analize dosežkov nacionalnega preverjanja znanja so potrdile ugotovitve prejšnje raziskave iz leta 2017, da so razlike med slovenskimi osnovnimi šolami relativno majhne. Analize statističnih modelov z vključenimi dejavniki, na katere šole nimajo neposrednega vpliva, kažejo, da lahko z vključenimi spremenljivkami (spol, UPP, priseljenci, socialno-ekonomski indeks) pojasnimo od 23,4 do 28,3 odstotka vseh razlik v dosežkih nacionalnega preverjanja znanja. Navedeno torej kaže na to, da so razlike med dosežki učencev bistvene v okviru same šole, ne pa med šolami.

in digitalnih kompetenc se posameznikom zagotavlja dostop do izobraževanja oziroma usposabljanja kadarkoli in kjerkoli, tudi kasneje ob prehodu na trg dela možnost fleksibilnih oblik dela.

Za učence, ki so imeli v času poučevanja in učenja na daljavo težave, je bilo v okviru rednega izobraževalnega procesa uvedenih kar nekaj ukrepov, ki se še izvajajo z nacionalnimi sredstvi in se bodo tudi v prihodnje, in sicer:

- za učence, ki potrebujejo pomoč in podporo, in za učence, ki zaradi različnih razlogov med izobraževanjem na daljavo niso mogli usvojiti temeljnih ciljev in ne dosegajo minimalnih standardov znanja, so šole od konca maja 2020 organizirale različne oblike pomoči. Pri delu z učenci s posebnimi potrebami se navodila in prilagoditve izvajajo na podlagi spremenjenih individualnih programov, izvajanje učne pomoči pa poteka s sodelovanjem učiteljev dodatne strokovne pomoči. Načrtovanje in organizacija različnih oblik pomoči za učence z učnimi težavami potekata tako, da so posamezni učenci v strnjeni obliki deležni vsaj dveh do treh ur pomoči na teden za posamezni predmet;
- konec maja 2020 je bila osnovnim šolam s prilagojenim programom, osnovnim šolam z oddelki prilagojenega programa ter zavodom za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami poslana okrožnica s Priporočili za izvedbo vzgojno-izobraževalnega dela v programih za otroke s posebnimi potrebami v šolskem letu 2019/2020;
- posebna skrb je namenjena učencem, za katere med izobraževanjem na daljavo ni bilo mogoče preveriti in oceniti znanja od prvega ocenjevalnega obdobja naprej. Zanje se organizirajo druge oblike pomoči, s katerimi se odpravijo vrzeli ter omogoči zaključevanje ocen. Pomembno je tudi sporočilo glede naslednjega šolskega leta, saj je priporočeno, da se strokovni aktivi dogovorijo o načinih in oblikah odpravljanja vrzeli v znanju v šolskem letu 2020/2021, ki so nastale med izobraževanjem na daljavo;
- posebna pozornost se namenja učnim gradivom in pripomočkom za učence pri pouku na daljavo, saj so učenci omejeni na uporabo virov in pripomočkov, ki jih imajo v domačem okolju (npr. več zbirk digitalnih virov, ki so dostopne vsem);
- glede preverjanja in ocenjevanja znanja v spremenjenih učnih okoliščinah je MIZŠ strokovnim delavcem poslal posodobljena priporočila Zavoda RS za šolstvo, ter jih pozval, naj skupaj s svetovalnimi delavkami in delavci dodatno pozornost usmerijo v zagotavljanje vključevanja vseh otrok v izobraževanje na daljavo in pri tem posebno pozornost namenijo ranljivim skupinam (priseljenci, otroci z učnimi in drugimi težavami, Romi, socialno ogroženi, učenci, ki nimajo dostopa do spleta …), da lahko v posebnih okoliščinah omogočimo temeljno pravico do izobraževanja prav vsakemu;
- otroci s posebnimi potrebami, ki so vključeni v razvojni oddelek, se lahko vključijo v oddelek kljub rizičnosti, saj so v oddelku zanje zagotovljeni vsi pogoji varnega okolja. Otrokom s posebnimi potrebami se lahko zagotavlja dodatna strokovna pomoč tudi s strani zunanjih izvajalcev;
- z zavedanjem, da med izobraževanjem na daljavo vsi učenci nimajo enakih pogojev, smo na ministrstvu skupaj z Zavodom RS za šolstvo temu vprašanju namenili posebno pozornost. V smernicah šole med drugim pozivamo, da naj posebno pozornost namenijo ranljivim skupinam učencev ter učencem z učnimi in drugimi težavami. Pomembno je, da tudi tem učencem šole omogočijo napredek v njihovem znanju. Podpora učencem, ki potrebujejo pomoč iz različnih razlogov, naj bo usmerjena v individualni pristop učiteljev izvajalcev dodatne strokovne pomoči, spremljevalcev, romskih pomočnikov, ki z različnimi pristopi glede na individualne potrebe učencev pomembno pripomorejo k napredku učencev. Pomembno je njihovo sodelovanje z razrednikom in drugimi učitelji oddelka. Poseben poudarek je na evidentiranju učencev in dijakov, ki niso vključeni v proces izobraževanja na daljavo, ter na vzpostavitvi stika z vsemi učenci ob upoštevanju različnih tehničnih zmožnosti za izobraževanje na daljavo.

Na področju vzgoje in izobraževanja so že vzpostavljeni določeni sistemski ukrepi, ki pomagajo tudi pri kompenzaciji ekonomskih stisk družin (ne glede na krizo, v kateri smo trenutno), in sicer:

- brezplačni učbeniki za vse osnovnošolce (učbeniški skladi),
- subvencije šole v naravi,
- subvencije prehrane (brezplačna kosila za otroke iz najrevnejših družin),
- brezplačne interesne dejavnosti, ki jih morajo ponuditi vse šole, in podaljšano bivanje v sklopu razširjenega programa osnovne šole,
- brezplačni prevoz v šolo za otroke iz bolj oddaljenih krajev v šolo okoliša,
- subvencioniran vrtec, brezplačen za otroke iz najrevnejših družin (kjer se vse začne),
- omogočeno prilagajanje programov, ko gre za ugotovljene posebne potrebe,

- svetovalna služba v vseh šolah in vrtcih, ki nudi podporo otrokom, učencem, strokovnim delavcem in staršem ter izvaja karierno svetovanje.

Omeniti je treba tudi ukrepe socialne politike, ki jih izvaja MDDSZ, kot so denimo štipendije, otroški dodatki, ki upoštevajo dohodek družin, davčne olajšave na šolajočega otroka itd.

V tem delu v okviru evropske kohezijske politike 2021-2027 načrtujemo posebne razvojne ukrepe za ranljive skupine, kot so otroci s posebnimi potrebami (tudi s primanjkljaji na posameznih področjih), Romi, priseljenci in podobno. Tudi v okviru Erasmus+ projektov (Key Action 3) je predviden ukrep, ki bo naslavljal celovito vzpostavljeno virtualno okolje za spodbujanje manj aktivnih učiteljev za usposabljanje in izmenjavo/refleksijo dobre prakse. Cilj programov, ki bodo podprti v okviru EKP 2021-2027 je podpora izvajanju in nadgradnja že obstoječih programov nevladnih organizacij za bolj konkretno aktivacijo ranljivih skupin ter vzpostavitev mreže socialno-varstvenih programov, ki bo omogočila izvajanje tudi na območjih, ki danes ostajajo nepokrita. Vsebine navedenih programov obsegajo razvijanje socialnih kompetenc, krepitev obstoječih ter pridobivanje novih socialnih in funkcionalnih kompetenc za reševanje specifičnih socialnih in življenjskih situacij, krepitev in širjenje socialne vključenosti v širše družbeno okolje, dvigovanje motivacije, gradnjo pozitivne samopodobe, samozavesti in opolnomočenja, dvigovanje oziroma pridobivanje uporabnih znanj, spretnosti.

Predvideni ukrepi: ukrepi za izboljšanje integracije otrok romske skupnosti, priseljencev in otrok s posebnimi potrebami v izobraževalni sistem.
Cilj ukrepa je večja integracija otrok romske skupnosti, priseljencev in otrok s posebnimi potrebami z namenom večje socialne vključenosti navedenih posameznikov v družbo, lokalno okolje in, kjer je relevantno, na trg dela, kar bi dosegli s/z:

- podporo nadaljnjemu razvoju slovenščine kot drugega jezika z razvojem metod, didaktičnih pripomočkov ter učnih gradiv in z iskanjem inovativnih načinov, da se približa ciljnim skupinam, s posebnim poudarkom na usposabljanju strokovnih delavcev za delo z otroki priseljenci ter z vzpostavitvijo spodbudnega okolja za njihove starše;
- podporo nadaljnjemu razvoju slovenskega znakovnega jezika kot prvega in naravnega jezika gluhih z razvojem metod, didaktičnih pripomočkov ter učnih gradiv in z iskanjem inovativnih njihove uporabe, s posebnim poudarkom na usposabljanju strokovnih delavcev za delo z gluhimi ter z vzpostavitvijo podpornega okolja za njihove starše;
- krepitvijo vseh ključnih kompetenc ranljivih skupin glede na (mednarodne) raziskave za spodbujanje socialnega vključevanja;
- nadgradnjo ukrepov na področju socialne vključenosti otrok s posebnimi potrebami;
- nadaljnjim delom na področju izobraževanja Romov.

Dokument ANDI prav tako naslavlja ranljive skupine in zagotavljanje enakih možnosti za vse. Učinkovitost digitalnega izobraževanja pri zagotavljanju enakost in enakopravnih možnosti za vse skupine učečih se: - posebne potrebe: osebe s primanjkljaji (z odločbami; med drugim IKT lahko omili primanjkljaje) - nadarjene osebe – osebe iz socialno deprivilegiranih okolij - ranljive skupine: Romi, migranti.

Tematika je zelo kompleksna in tudi v svetovnem merilu predstavlja izzive za bolj pravično šolstvo v bodoče (osnutek Sklepov Sveta EU o pravičnosti in vključenosti v izobraževanje in usposabljanje). MIZŠ vprašanje povezav med učnim uspehom in socialno ekonomskim položajem otrok in mladostnikov spremlja in skupaj s pristojnimi javnimi zavodi in drugimi strokovnjaki aktivno prispeva k poglobljenemu proučevanju tega področja. V razvojnih aktivnostih bo MIZŠ posebej proučil možnosti sistemskih sprememb na prehodu iz osnovne v srednjo šolo, v časovni točki ko se bolj izrazi neželen razkorak med učnim uspehom mladostnikov in socialno-ekonomskim položajem družine, iz katere prihajajo. Tako kot pri vseh izzivih na področju šolstva, se tudi pri teh vprašanjih najbolj učinkovite izboljšave lahko pričakujejo na ravni vzgojiteljev v vrtcih in učiteljev v šolah, za kar si prizadevamo tako pri njihovem temeljnem usposabljanju kot tudi pri kariernem profesionalnem razvoju.

Vpliv na delovna mesta in gospodarsko rast
S krepitvijo človeškega kapitala bomo vplivali na povečanje dolgoročnega zaposlovanja, vključevanja v družbo, konkurenčnost in produktivnost gospodarstva. Z izboljšano izobrazbeno strukturo prebivalstva in izboljšanjem pogojev dela v delovnem okolju se bodo zmanjšale tudi potrebe po socialnih in zdravstvenih storitvah. Ljudje z ustreznimi znanji in spretnostmi lahko delajo učinkoviteje in izkoriščajo napredne tehnologije, kar bo spodbudilo zeleni in digitalni prehod, izboljševalo odpornost družbe na

različne krizne situacije ter dvigalo socialno odpornost države. Z investicijami v infrastrukturo bomo prispevali k trajnostnemu razvoju, s širšo uporabo čistih in digitalnih storitev pa podprli gospodarsko okrevanje v državi.

3.5.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Prenova vzgojno-izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod

Ključni izzivi

Vzgojno-izobraževalni programi vključujejo kompetence, ki izzivov, s katerimi se sooča sodobna družba, niso mogle v celoti nasloviti. Prav zato je treba v okviru prenove vzgojno-izobraževalnega sistema prenoviti izobraževalne programe oziroma učne načrte z vključevanjem kompetenc, pomembnih za družbo prihodnosti. Poleg tega je nujno upoštevati različne načine izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov, npr. izobraževanje na daljavo, kar vpliva na organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela, in s tem na oblikovanje ključnih dokumentov, ki usmerjajo izobraževanje.

Cilji

- Opremiti šolajoče ter pedagoško-andragoško osebje s kompetencami, pomembnimi za soočanje z aktualnimi izzivi in izzivi prihodnosti (digitalnimi kompetencami, kompetencami za trajnostni razvoj ter finančno pismenostjo) za krepitev odpornosti izobraževalnega sistema.
- Izboljšati usklajenost kompetenc z zahtevami trga dela za lažji prehod učečih se na trg dela.

Navedeno bomo dosegli s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikul za vrtce, učni načrti ter katalogi znanj; v nadaljevanju: učni načrti).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za kurikularno reformo področja izobraževanja, in sicer prenovo izobraževalnih programov s prenovo programskih dokumentov na področju predšolskega, osnovnošolskega in splošnega srednješolskega izobraževanja ter izobraževanja odraslih na predmetnih področjih. Ocena stroškov reforme je 4,46 mio EUR, od tega bo iz NOO kritih 4,415 mio EUR, razlika pa iz državnega proračuna.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Na MIZŠ smo že oblikovali Delovno skupino za spremljavo prenove, ki je sestavljena iz predstavnikov MIZŠ, pristojnih za posamezna stopenjska področja, direktorjev in pomočnikov javnih zavodov, slednji bodo izvajali prenovo, ter predsednikov strokovnih svetov, ki bodo kot pristojni organi potrjevali izhodišča in tudi prenovljene učne načrte. Ključna naloga delovne skupine je, da vodi in nadzoruje reformo, pri tem pa skrbi za časovno in kakovostno izvedbo prenove izobraževalnih programov, za komplementarno izvajanje reforme A in C ter usmerja delo ključnih deležnikov. Proces izvajanja reforme bo koordiniral in vodil MIZŠ v okviru navedene delovne skupine, medtem ko bodo izvedbeno za posamezne naloge zadolženi in odgovorni javni zavodi, ki so skladno z zakonom pristojni za prenovo izobraževalnih programov, pri čemer bo imel ključno vlogo in odgovornost Zavod RS za šolstvo.

Postopek prenove učnih načrtov je sicer formalen postopek, za katerega pa sredstva niso opredeljena v proračunu RS, ampak se morajo posebej opredeliti in zagotoviti ob vsakokratni prenovi učnih načrtov, zato bodo temu namenjena sredstva SOO, in bo potekal kot sledi:

- na podlagi sklepa o pripravi izhodišč za posodobitev izobraževalnih programov s prenovo učnih načrtov na ravni osnovnih šol (v nadaljevanju: OŠ) in gimnazijskega programa, izhodišč za prenovo katalogov znanj splošnoizobraževalnih predmetov srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja (v nadaljevanju: SŠ) ter izhodišč za prenovo kurikula za vrtce, ki ga je ministrstvo izdalo pristojnemu javnemu zavodu ZRSŠ, bo v prvi fazi imenovanih več delovnih skupin za pripravo izhodišč prenove programskih dokumentov.
- Skupine bodo oblikovale predloge izhodišč za prenovo izobraževalnih programov (do Q2/2022). Priprava izhodišč zajema celovito analizo z ugotovljenimi potrebami po prenovi izobraževalnih programov in predloge izhodišč za prenovo.

- Predloge izhodišč, ki so pogoj za pripravo konkretnih prenovljenih učnih načrtov, pregleda in sprejme pristojni strokovni svet[38].
- Na podlagi sprejetih izhodišč bodo v drugi fazi imenovane delovne skupine strokovnjakov (poziv Zavoda za šolstvo na podlagi predloga MIZŠ) za prenovo izobraževalnih programov s prenovo učnih načrtov in katalogov znanj s celovitim razvojem in preverjanjem digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj, vključno s finančno pismenostjo[39], ter temeljnimi vsebinami RIN. Delovne skupine bodo celostno naslavljale umeščanje vseh navedenih kompetenc v posamezne učne načrte, saj bo proces vključevanja teh kompetenc v izobraževalne programe temeljil na interdisciplinarnem sodelovanju, tako vertikalnem kot horizontalnem.
- Delovne skupine strokovnjakov za pripravo izhodišč in za prenovo izobraževalnih programov s prenovo učnih načrtov in katalogov znanj ne izvajajo dela v okviru njihove redne zaposlitve, temveč je to začasno in dodatno delo, ki je plačano na podlagi avtorskega honorarja ali podjemne pogodbe. V delovnih skupinah v obeh fazah bo sodelovalo več kot 1.000 članov.
- Skupine bodo oblikovale predloge prenovljenih učnih načrtov in katalogov znanj po posameznih področjih ter jih predložile v obravnavo in potrditev na strokovne svete (Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje ter Strokovni svet RS za izobraževanje odraslih), ki bodo pričeli s postopkom njihove potrditve in sprejetja skladno z ZOFVI. Oblikovani predlogi bodo v posameznih delih lahko tudi vrnjeni v ponovno obravnavo strokovnjakom za prenovo izobraževalnih programov. Po dodatni uskladitvi bodo predloge ponovno poslali v obravnavo in potrditev na strokovna sveta. Pred določitvijo posebnega dela izobraževalnega programa za gimnazije bo svoje mnenje podala tudi državna maturitetna komisija.
- Strokovni svet bo v skladu s svojimi zakonskimi pristojnostmi določil spremenjene učne načrte in jih predlagal ministru za sprejetje. Sklep o sprejetju programov oziroma odredba o veljavi novega učnega načrta bo objavljen v Uradnem listu, program pa na spletnih straneh ministrstva.
- Potrditev učnih načrtov na strokovnih svetih je ključna, saj bo po potrditvi sledilo njihovo postopno uvajanje v izobraževalni sistem, kar vključuje tudi usposabljanje strokovnih delavcev (slednje je opredeljeno v okviru investicije E).
- V vmesnem času se bo kot podporni element formalnemu delu prenove izobraževalnih programov v okviru investicije E izvajalo eksperimentalne projekte, pri katerih bodo nastali učni scenariji, vsebine, ki se bodo sproti razvijale in že preizkušale pri pouku.

V obdobju 2021-2026 bodo torej rezultati navedenih aktivnosti:
- prenovljeni učni načrti, ki tudi na ravni standardov znanja celovito umeščajo:
    - digitalne kompetence,
    - kompetence za trajnostni razvoj,
    - finančno pismenost in
    - temeljna znanja RIN (vsa temeljna področja računalništva in informatike, vključno z umetno inteligenco);
- postopno uvajanje prenovljenih učnih načrtov, vključno z njihovim preverjanjem;
- na podlagi izkušenj in evalvacij pri izvajanju usposabljanj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (v okviru investicije E) bo pripravljen predlog novih pristopov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja z vidika pedagoških digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj kot tudi predlog ustrezne umestitve in vrednotenja pedagoško-andragoških kompetenc na področju trajnostnega razvoja ter pedagoških digitalnih kompetenc in temeljnih znanj RIN strokovnih delavcev, tudi z uporabo orodij za samopreverjanje v vseh fazah njihovega kariernega razvoja (vstop v poklic, učitelj začetnik, izkušeni učitelj).

Časovnica

[38] Skladno z 22. členom ZOFVI (http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445) je Vlada RS za odločanje o strokovnih zadevah na posameznih področjih vzgoje in izobraževanja ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov ustanovila tri strokovne svete. Sestava strokovnih svetov: https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/strokovni-svet-republike-slovenije-za-splosno-izobrazevanje/ in https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/strokovni-svet-republike-slovenije-za-poklicno-in-strokovno-izobrazevanje/. Člani strokovnega sveta se sestanejo na sejah, ki jih skliče predsednik sveta. V tem primeru ne gre za delovna telesa, katerih člani bi ves čas redno opravljali delo v okviru teh strokovnih svetov.

[39] Pri analizi učnih načrtov v osnovni šoli se ugotavlja, da so vsebine finančnega izobraževanja vključene v različne predmete, vendar ima z vidika finančnega izobraževanja pomembnejšo vlogo predmet gospodinjstvo (Home economics), ki zelo sistematično v okviru modula Ekonomika gospodinjstva obravnava različne vsebine (oblike denarja: bankovci in kovanci, knjižni denar; funkcije denarja, gotovinsko in negotovinsko plačevanje, obročno odplačevanje, plačilo z odlogom, gospodinjsko računovodstvo, prihodki, odhodki, družinski proračun, otroci in denar, žepnina, varčevanje, depozit, vzgoja potrošnika, oglasi in oglaševanje itd.). Učitelj gospodinjstva je med učiteljskimi profili trenutno edini profil, ki ima v okviru dodiplomskega izobraževanja v študijskem programu ekonomske in finančne vsebine.

- Do Q4/2021 bodo oblikovani predlogi izhodišč za prenovo izobraževalnih programov s prenovo učnih načrtov (OŠ, gimnazije in vrtci).
- Do Q2/2022 bodo oblikovani predlogi izhodišč za prenovo katalogov znanj izobraževalnih programov srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja.
- Do Q4/2022 bo v okviru finančne pismenosti za področje izobraževanja odraslih izvedena analiza stanja z nadgradnjo izobraževanj oziroma usposabljanj, ki bo postavila temelje za izvedbo programov finančne pismenosti za odrasle, ki se bodo izvajali v okviru investicije E.
- Do Q1/2023 bo 80 nadgrajenih oziroma prenovljenih učnih načrtov in katalogov znanj z digitalnimi kompetencami in temeljnimi vsebinami RIN ter kompetencami za trajnostni razvoj, vključno s finančno pismenostjo, predloženih v potrditev na strokovne svete.
- Do Q1/2025 bo oblikovan predlog ustrezne umestitve in vrednotenja pedagoških digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj in finančne pismenosti strokovnih delavcev VIZ v vseh fazah kariernega razvoja; predlagani bodo novi pristopi nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja.
- Do Q2/2026 bo 216 učnih načrtov nadgrajenih oziroma prenovljenih in potrjenih na pristojnem strokovnem svetu.[40]

Ker vsi programski dokumenti še ne bodo uvedeni, se bo aktivnost po izteku NOO izvajala z integralnimi sredstvi.

Komplementarnost

- Reforma je neposredno povezana z investicijo Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja (E) in skupaj tvorita celovito prenovo zelenega in digitalnega izobraževanja, saj se aktivnosti medsebojno prepletajo in dopolnjujejo;
- z reformama B in C ter povezanima investicijama F in G, saj skupaj tvorijo celovito prenovo izobraževalnih programov z vidika krepitve digitalnih kompetenc ter kompetenc za trajnostni razvoj šolajočih ter strokovnih in vodstvenih delavcev s področja vzgoje in izobraževanja;
- z reformo in investicijo E bomo krepili kompetence za trajnostni razvoj šolajočih in pedagoškega osebja, s čimer bomo pripomogli k razvijanju znanj o blaženju in prilagajanju na podnebne spremembe, krožnem gospodarstvu, izobraževanju v okoljsko odgovorne potrošnike, s tem pa bomo komplementarno naslavljali tudi projekt CSP KG - Celovit strateški projekt razogljičenja Slovenije v okviru komponente Krožno gospodarstvo;
- z ukrepi Digitalizacije izobraževanja, znanosti in športa v okviru komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave (C2 K2), ki bodo zagotavljali ustrezno infrastrukturo in opremo (IKT oprema, širokopasovne povezave, e-vsebine, ipd.) za šolajoče in ostale udeležence vseživljenjskega izobraževanja, pedagoško osebje, visokošolske učitelje in sodelavce s področja visokega šolstva, kar je (pred)pogoj za krepitev digitalnih kompetenc;
- z ukrepi digitalnih kompetenc javnih uslužbencev, ki jih bo izvajalo Ministrstvo za javno upravo v okviru komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave (C2 K2);
- z ukrepi v okviru EKP 2021-2027, kjer načrtujemo:
    - izvajanje projekta Platforme za napovedovanje kompetenc (MDDSZ), v okviru katerega bodo zagotovljena ustrezna orodja za napovedovanje kompetenc, pri čemer bo MIZŠ poskušal čim bolj upoštevati navedeno na celotnem področju izobraževanja in usposabljanja, še posebej na področju izobraževanja odraslih. Hkrati MIZŠ že izvaja projekt Strokovna podpora področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016-2022, v okviru katerega smo med drugim razvili instrument za ocenjevanje spretnosti odraslih SVOS, pri čemer se predvsem soočamo s težavo, da podjetja svojih zaposlenih ne napotujejo na presojo spretnosti. Težavo bomo skupaj z MDDSZ smiselno celovito naslovili;
    - krepitev digitalnih kompetenc odraslih (angl. adult lifelong learning);
    - krepitev ostalih ključnih kompetenc oziroma temeljnih zmožnosti učečih se na celotni izobraževalni vertikali (od vrtca do odraslih), ki ne bodo predmet prenove v SOO;
    - ukrepe za nadarjene ter karierno orientacijo za mlade;
    - ukrepe za zagotavljanje socialne vključenosti in enakosti vseh (ukrepi za ranljive skupine, kot so otroci s posebnimi potrebami, Romi, priseljenci, drugi primanjkljaji);

[40] Prenovljeni oziroma nadgrajeni bodo vsi učni načrti na ravni splošnega izobraževanja (vrtci, OŠ in SŠ), pri čemer kazalnik opredeljuje učne načrte, ki bodo do Q2/2026 tudi potrjeni na pristojnem strokovnem svetu, torej 80 % vseh prenovljenih oziroma nadgrajenih učnih načrtov.

    - posodobitev sistema profesionalnega in kariernega razvoja strokovnih in vodstvenih delavcev v vzgoji in izobraževanju (upoštevaje rezultate reforme v okviru SOO);
- s procesi javnih služb, ki jih v okviru letnih delovnih načrtov MIZŠ usklajuje z javnimi zavodi v skladu z 28. členom ZOFVI in so financirani iz nacionalnih sredstev. Med temi nalogami že tečejo nekatere manjše aktivnosti posodabljanja programov in učnih načrtov (OŠ, SŠ ter NIS), ki bodo v fazi načrtovanja SOO financirane iz integralnih sredstev, da se zagotovi časovni vidik doseganja mejnikov in ciljev. Enako je iz nacionalnega proračuna financirana tudi aktivnost evalvacij in študij, in sicer v višini 0,5 mio EUR letno ter izvajanje investicijskih aktivnosti (izvajanje pilotnih projektov na OŠ, SŠ) v okviru trajnostnega razvoja, ki so financirane iz programa Sklada za podnebne spremembe v višini 1 mio EUR letno do leta 2023.

Ciljne skupine

Strokovni in vodstveni delavci na področju vzgoje in izobraževanja; udeleženci izobraževanja (otroci, učenci, dijaki, študentje, odrasli).

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Časovni vidik potrditve sprememb učnih načrtov na Strokovnem svetu, tveganje v povezavi s celovito in časovno izvedbo predpisanih postopkov, določili, ki so potrebna za izvedbo reforme. V skladu s predpisi namreč predlog učnega načrta pripravi pristojni javni zavod; predlog učnega načrta potem obravnava pristojni strokovni svet, pri čemer učni načrt ni samostojna entiteta, temveč je sestavina posebnega dela izobraževalnega programa. Šele ko pristojni strokovni svet potrdi učni načrt, lahko ministrstvo, pristojno za izobraževanje, izpelje formalni postopek spremembe izobraževalnega programa in je sprememba objavljena v Uradnem listu. Predlagan ukrep za preprečevanje tveganja: natančno in učinkovito izdelana časovnica; učinkovita organizacija dela in načrtovanje nadomestnega osebja.

B. Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno silo za poklice prihodnosti)

Ključni izzivi

Potrebna so večja prizadevanja za vlaganje v razvoj sodobnega kurikuluma, ustrezno pedagoško usposabljanje visokošolskih učiteljev in prilagoditev infrastrukture študijskemu procesu. Visokošolsko izobraževanje mora z učinkovito zasnovo študijskega procesa mlade bolje opremiti s spretnostmi in znanji, ki jih potrebujejo v sodobni družbi, tudi za poklice prihodnosti, s tesnejšim sodelovanjem s ciljnim okoljem, za katerega izobražuje diplomante, temu pa mora slediti tudi ponudba študijskih programov in vpisnih mest. Od leta 2018 Slovenija vzpostavlja sistem spremljanja zaposljivosti diplomantov na podlagi administrativnih virov s ciljem visokošolskim zavodom zagotoviti podatke o vstopu diplomantov na slovenski trg dela in gibanja po njem v letih po diplomiranju in zagotavljati informacije o potrebah trga dela po različnih študijskih profilih za oblikovalce politik, univerze in študente (CSR 2020).

Cilji

Da bi zmanjšali neusklajenost med znanjem diplomantov in potrebami na trgu dela, bomo vzpostavili prostor za razvoj kulture dialoga, katerega namen je uskladiti pričakovanja glede znanj diplomantov s strani trga dela in oblikovanjem kompetenc, ki jih diplomant pridobi med visokošolskim študijem. Cilj je soustvarjati in sooblikovati študijski proces in kurikulum, ki je prilagojen (lokalnim) potrebam gospodarstva in družbe ter zagotavlja diplomantu digitalna znanja in kompetence za trajnostni razvoj (tudi nizkoogljičnega krožnega gospodarstva). Pripravljena bosta dva ključna dokumenta, in sicer:

- **Smernice za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta (smernice) (angl. Guidelines for the renewal of professional higher education, with a proposal for an implementation plan)**, ki bodo osnova oziroma podlaga za pilotne projekte, ki se bodo izvajali v okviru investicije F, in kjer se bo preizkušalo možne rešitve.
- Na podlagi rezultatov pilotnih projektov bodo pripravljena **izhodišča za vlaganje v zeleno, odporno, vzdržno in digitalno povezano visoko šolstv**o (**izhodišča**) **(angl. Blueprint for investing in green, resilient, sustainable and digitally connected higher education)**, ki

bodo podlaga za sistemske spremembe visokega šolstva na treh nivojih: (1) vsebinskem (kurikularna prenova z uvedbo kompetenc, ki so ključne za zelen in digitalen prehod ob upoštevanju potreb trga dela po znanjih in veščinah ter njihovem prestrukturiranju obstoječe in prihodnje delovne sile za oblikovanje Družbe 5.0 s koncepti vseživljenjskega učenja), (2) normativnem (optimizacija in fleksibilizacija študijskega procesa ter oblikovanje ponudbe študijskih programov in zadostnega števila vpisnih mest glede na potrebe družbe po kadrih) in (3) infrastrukturnem (v podporo spreminjajočemu se študijskemu procesu ob povečani uporabi IKT in upoštevanju okoljskega vidika ozelenitve; npr. razvoj vzdržne in pametne predavalnice, nizkoogljična etična digitalizacija z uporabo inteligentne opreme).

Z navedenim bomo zagotovili večjo prilagodljivost, odpornost in odzivnost visokega šolstva na potrebe okolja in posledično izboljšali relevantnost njegove vloge za gospodarsko okrevanje, zvišanje produktivnosti, spodbujanje kohezije in uravnotežen družben, okoljski in gospodarski razvoj (ustvarjanje visokokvalificiranih delovnih mest za poklice prihodnosti ter doseganje Družbe 5.0; zagotavljanje ustreznih kompetenc za digitalni in zeleni prehod). Reformni projekt je tako osredotočen na oblikovanje kombinacije znanja (kompetenc), ki diplomantom omogoča zgodnji vstop na trg dela in jih spodbuja k vseživljenjskemu izobraževanju (nadgrajevanje in poglabljanje visokošolskih znanj). Kot kazalnik je določeno število prenovljenih kurikulumov visokošolskih strokovnih študijskih programov. Pri analizi podatkov o zaposljivosti diplomantov v obdobju 2010-2017 je bilo namreč ugotovljeno, da se diplomanti visokošolskih strokovnih študijskih programov eno leto po diplomiranju zaposlujejo v višjem deležu (za generacijo diplomantov 2017 je ta delež znašal 65 %) kot diplomanti univerzitetnih študijskih programov, ki po večini nadaljujejo študij (67 %). Podatki kažejo, da je delež brezposelnih diplomantov visokošolskih strokovnih študijskih programov v letih po zadnji ekonomski krizi zrasel (9,9 % za generacijo, ki je diplomirala leta 2013, medtem ko je ta delež za generacijo 2017 dosegel le 4,8 %), kar nakazuje večjo ranljivost visokošolskih strokovnih študijskih programov pri vstopu na trg dela. Visokošolsko strokovno izobraževanje komplementarno z akademskimi univerzitetnimi študijskimi programi sestavlja dodiplomski visokošolski študij prve stopnje. Medtem ko imajo akademske vsebine podlago v znanstvenih spoznanjih, ki izhajajo iz raziskovanja, se pri strokovnih vsebinah pričakuje, da so oblikovane kot odziv na potrebe iz okolja in trga dela. Pričakujemo, da bodo v pilotnih projektih obravnavane vsebine in rezultati relevantni tudi za univerzitetne študijske programe, saj je opredelitev strokovno naravnanega študijskega programa treba oblikovati tudi v relaciji do univerzitetnega in magistrskega študija.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za pripravo izhodišč za vlaganje v zeleno, odporno, vzdržno in digitalno povezano visoko šolstvo, ki bodo podlaga za sistemske spremembe oziroma prenovo visokega šolstva. Ocenjena vrednost reforme je 2,017 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru MIZŠ bo oblikovana posebna projektna skupina, ki bo zadolžena za koordinacijo in podporo za pripravo smernic ter izbiro pilotnih projektov na njihovi podlagi; projektna skupina bo spremljala izvajanja in evalviranje rezultatov pilotnih projektov ter koordinirala pripravo izhodišč.

V letu 2022 bo MIZŠ v sodelovanju z visokošolskimi institucijami ter morebitnimi zunanjimi izvajalci oblikoval in objavil smernice, kar vključuje tudi preverbo potreb ter usmeritve, ki so nujna podlaga za izvedbo pilotnih projektov v obdobju 2022-2025 (investicija F). Smernice bodo opredeljevale ključne dejavnike, ki jih je treba upoštevati pri oblikovanju visokošolskega kurikuluma in izvedbe študijskega procesa, ki bo študente opremil s kompetencami za zelen in digitalen prehod v Družbo 5.0, pri čemer bo v ospredju zagotavljanje kakovostne študentske izkušnje, fleksibilne študijske poti v prilagodljivem učnem okolju, ki je odzivno na okolje, v skladu s koncepti vseživljenjskega učenja, kot tudi zagotavljanje enakih možnosti in uravnoteženo zastopanje spolov na vseh študijskih področjih.

Na podlagi smiselne uporabe rezultatov, pridobljenih v okviru izvedenih pilotnih projektov, se bodo v letu 2026 pripravila izhodišča, ki bodo podlaga za posodobitev visokošolskega študija. Po zaključku ukrepa se namreč predvideva implementacija pripravljenih izhodišč (blueprint) z nacionalnimi sredstvi razvojnega stebra financiranja študijske dejavnosti, ki so v skladu z 72(f) členom Zakona o visokem šolstvu namenjena spodbujanju razvoja študijske dejavnosti na področjih kakovosti študija, internacionalizacije, prenosa znanja, sodelovanja z okoljem, znanstvene raziskovalne in umetniške

ustvarjalnosti ter socialne razsežnosti, ki pripomorejo k doseganju ciljev in rezultatov ter izvajanju ukrepov ali nalog s področja visokošolskega izobraževanja, opredeljenih v dokumentih razvojnega načrtovanja države.

V letu 2026 bo prenovljenih oziroma posodobljenih 68 (100 %) kurikulov visokošolskih strokovnih programov prve stopnje javnih visokošolskih zavodov, katerih prenova bo potekala v okviru pilotnih projektov, ki so del investicije F. Prenovljeni kurikulumi bodo vsebovali vsebine, ki bodo študente opremile s kompetencami za zelen in digitalen prehod v Družbo 5.0.

Komplementarnost

Komplementarnost reforme je razvidna iz investicije F, saj reforme ni mogoče izvesti brez izvedenih pilotnih projektov te investicije.

Časovnica

- Q2 2022: pripravljene smernice za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta;
- Q2 2026: pripravljena izhodišča za vlaganje v zeleno, odporno, vzdržno in digitalno povezano visoko šolstvo.

Ciljne skupine

Visokošolski zavodi, visokošolski učitelji in sodelavci, raziskovalci ter drugo strokovno osebje, študenti.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Zamik začetka izvajanja pilotnih projektov zaradi nepravočasno pripravljenih smernic oziroma zamika pri izvedbi ustreznega poziva za izbiro pilotnih projektov, kar bi lahko vplivalo na datum končne evalvacije in s tem tudi pripravo izhodišč. Tveganja bodo upoštevana in zmanjšana s pravočasno pripravo kakovostne časovnice, ciljev in namena smernic ter s pravočasno pripravo ustreznega poziva, z jasno definiranimi cilji, pogoji, merili in upravičenci in z zagotavljanjem stalnega nadzora za pravočasno ukrepanje in nenazadnje z v letu 2021 začetimi aktivnosti, ki bodo tudi prispevale k pravočasnemu oblikovanju izhodišč (priprava novega Nacionalnega programa visokega šolstva, projekti v okviru OECD LMRO - Labour market relevance of outcomes, HEInnovate, European Graduate Tracking Initiative (EGTI).

C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest

Ključni izzivi

Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (COM(2020) 274) navaja, da Evropa potrebuje prilagodljive, odporne sisteme poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki so pripravljeni na prihodnost in lahko podprejo mlade pri vstopu na spreminjajoči se trg dela, odraslim pa zagotovijo dostop do programov poklicnega izobraževanja, prilagojenih zelenemu in digitalnemu prehodu. Socialno partnerstvo je temeljni pogoj za načrtovanje izobraževanja ter pripravo in izvajanje izobraževalnih programov. Učne vsebine s področja poklicnega in strokovnega izobraževanja se postavijo v kontekst ter zagotovijo priložnosti za razvoj družbenih, državljanskih in podjetniških kompetenc.

Odgovoriti moramo na vprašanje, kako se hitreje odzivati na potrebe razvoja gospodarstva in družbe, ki jih narekuje hiter tehnološki razvoj, in bolj povezati izobraževanje in gospodarstvo. Nove tehnologije, novi poklici, digitalizacija, avtomatizacija, robotizacija, umetna inteligenca zahtevajo nova znanja in veščine. Izobraževalni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja morajo biti relevantni za trg dela. Pomemben kazalec kakovostnega poklicnega in strokovnega izobraževanja (tako osnovnega kot nadaljnjega) je zaposljivost diplomantov, ki daje povratne informacije za razvoj poklicnega izobraževanja v prihodnosti.

Cilji

Omogočiti boljši prehod iz izobraževanja na trg dela:

- **prenova izobraževalnih programov** poklicnega in strokovnega izobraževanja ter višješolskih študijskih programov, predvsem z boljšo izrabo **možnosti odprtega dela kurikula** tudi na podlagi podatkov o zaposljivosti diplomantov in večjim poudarkom na področju digitalnih, zelenih ter drugih kompetenc, ki jih bodo bodoči diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih;
- **razvoj novih ter spodbujanje obstoječih modelov sodelovanja** z delodajalci pri izvajanju izobraževalnih programov, vključno z vajeništvom in izvajanjem praktičnega usposabljanja z delom pri delodajalcih ter vzpostavitvijo digitalno podprtih učnih mest v nacionalni register učnih mest, pilotno s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje, ki bodo omogočila digitalno podprto pot za takojšen prenos informacij o pridobivanju praktičnega znanja in veščin med delodajalcem, šolo in dijakom.

Izobraževalni sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja se bo hitreje odzival na zahteve trga dela ter družbe nasploh in povečal njuno usklajenost z višješolskimi študijskimi programi in izobraževalnimi programi poklicnega in strokovnega izobraževanja na srednješolski ravni.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za reformo izobraževalnih programov srednjega strokovnega in poklicnega ter višjega strokovnega izobraževanja (angl. VET and short-cycle higher vocational education), ki obsega pripravo različnih gradiv oziroma programskih dokumentov. Reforma je ocenjena na 3,344 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Reforma Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod je osredotočena na prenovo splošno izobraževalnih predmetov, prenova izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja pa bo odgovarjala na potrebe razvoja gospodarstva in družbe (nove tehnologije, novi poklici, digitalizacija, avtomatizacija, robotizacija, zelena delovna mesta, uravnoteženost poklicnih in ključnih kompetenc).

MIZŠ bo na predlog Centra RS za poklicno izobraževanje (v nadaljevanju: CPI) oblikoval ekspertno skupino, ki bo vključevala vse relevantne deležnike za izvedbo reforme na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ekspertna skupina bo določila naloge in časovnico, usmerjala delo in potrdila vmesne ter končne rezultate dela. Ekspertna skupina bo pri prenovi vseh izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja ter višješolskih študijskih programov posebno pozornost namenila zelenim in digitalnim kompetencam, ki jih bodo bodoči diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih. Pri svojem delu bo sledila cilju krepitve odpornosti izobraževalnega sistema, predvsem s krepitvijo kompetenc za digitalni in zeleni prehod, hitrejšemu odzivanju na potrebe gospodarstva in družbe za uspešno vključevanje mladih v tehnološko napredna okolja ter krepitvi prehoda iz izobraževanja na trg dela.

Proces reforme bo koordiniral in vodil CPI v sodelovanju z MIZŠ. Za izvedbo posameznih nalog bo zadolžen CPI, skupaj z vključenimi relevantnimi deležniki. Tako kot pri reformi A bo ekspertna skupina za spremljavo prenove bdela nad uresničevanjem zadanih ciljev in aktivnosti, pri čemer bo ključno vlogo in odgovornost za to reformo nosil CPI.

V obdobju 2021-2026 se predvideva izvajanje naslednjih ključnih aktivnosti:

- prenova 25 izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja (angl. VET) ter 16 višješolskih študijskih programov (angl. short-cycle higher vocational education), predvsem z boljšo izrabo možnosti odprtega dela kurikula. Večji poudarek bo na zelenih, digitalnih in drugih kompetencah, ki jih bodo bodoči diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih;
- izvedba evalvacije modela upravljanja vajeniške oblike srednjega poklicnega izobraževanja in oblikovanje smernic nadgradnje vajeniškega sistema skupaj z deležniki;
- razvoj različnih modelov sodelovanja šol z delodajalci in ostalimi deležniki.

Z navedenim bomo zagotovili večjo prilagodljivost, odpornost in odzivnost poklicnega in strokovnega izobraževanja na potrebe trga dela in okolja in posledično izboljšali relevantnost njegove vloge za gospodarsko okrevanje, zvišanje produktivnosti, uravnotežen družbeni, okoljski in gospodarski razvoj in doseganje Družbe 4.0. ter zagotavljanje ustreznih kompetenc za digitalni in zeleni prehod.

Komplementarnost

- Reforma je nerazdružljivo povezana z investicijo G, saj je reforma nujna za krepitev odpornosti izobraževalnega sistema z vidika izvajanja aktivnosti, ki so predvidene v okviru investicije;
- izhaja iz prenovljenih programskih dokumentov, ki bodo pripravljeni v okviru reforme A, in jih nadgrajuje v celovito prenovo in implementacijo izobraževalnih programov izbranih strokovnih področij;
- z ukrepom vzpostavitve aplikacije za spremljanje diplomantov srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja, ki je del komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave, in sicer projekta Digitalna transformacija izobraževanja, znanosti in športa (C2 K2*).* S spremljanjem zaposljivosti diplomantov bomo diplomantom omogočili ustrezno poklicno in karierno svetovanje ter vzpostavili podlago za napovedovanje potreb po kadrih na trgu dela na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Na osnovi podatkov o zaposljivosti diplomantov se bo lahko vsaka posamezna šola hitro odzvala s prilagoditvijo vsebin odprtega dela kurikula (kar bo del predmetne reforme), na daljši rok pa bodo ti podatki pomembno pripomogli k oblikovanju ponudbe višješolskih študijskih programov (prenova poklicnih standardov, razvoj novih ali prenova obstoječih študijskih programov);
- z vidika dolgoročnega zagotavljanja boljše usposobljenosti mladih za prehod na trg dela na področju zdravstva in socialnega varstva bomo z reformo in investicijo G prispevali tudi k izboljšanju odpornosti zdravstvenega sistema in sistema socialnega varstva (komponenti Zdravstvo - C4 K1 ter Socialna varnost in dolgotrajna oskrba – C3 K2);
- z EKP 2021-2027: ker se bo reforma v delu prenove in implementacije izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega ter višješolskega izobraževanja izvedla le na pilotnih izobraževalnih programih, bo prenova in implementacija preostalih izobraževalnih programov izvedena v okviru EKP 2021-2027. V EKP 2021-2027 bomo vzpostavili digitalno podprta učna mesta tudi na drugih programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, v NOO pa bodo pilotno vzpostavljena digitalno podprta učna mesta s področja zdravstva, predšolske vzgoje in socialnega varstva. Poleg potreb na trgu dela, ki se kažejo na teh področjih, smo se odločili za pilotno izvedbo vzpostavitve digitalno podprtih učnih mest na navedenih področjih, ker gre za regulirane poklice, ki se pretežno zaposlujejo v javnih zavodih, s katerimi imajo šole razvita dolgoletna partnerstva pri izvajanju in pripravi izobraževalnih programov. Načrtovanje doseganja poklicnih ciljev na PUD je pri reguliranih poklicih iz vsebinskega vidika enostavnejše kot na ostalih poklicnih področjih, saj je delovno področje jasno zamejeno in med različnimi delodajalci poenoteno tako glede opreme kot usposobljenosti kadrov, zato bomo nove rešitve pilotno preizkusili na navedenih področjih. V OP 2014-2020 do sedaj nismo financirali vsebin srednjega strokovnega izobraževanja, temveč le srednje poklicno in višje strokovno izobraževanje, zato področje predšolske vzgoje v vsem obdobju ni bilo vključeno, področje zdravstva in socialne oskrbe pa le v manjšem delu na področju poklicnega izobraževanja.

Časovnica

V obdobju 2021-2026 se predvideva izvajanje naslednjih aktivnosti od 2021 do 2026:

- V Q1/2022 bo MIZŠ na predlog CPI imenoval ekspertno skupino za izvedbo reforme na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Navedena ekspertna skupina bo določila naloge in časovnico, usmerjala delo ter potrdila vmesne in končne rezultate dela.
- Do Q4/2022 bo skladno s Strategijo višjega strokovnega izobraževanja v RS za obdobje 2020-2030 izdelana analiza višješolskih študijskih programov, zlasti z vidika ugotavljanja možnosti za uvedbo odprtega dela kurikula v posameznih programih, kar bo podlaga za prenovo višješolskih študijskih programov. Izdelana bo tudi analiza z določenimi minimalnimi standardi za vzpostavitev digitalno opremljenih učnih mest za dijake na področju zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje ter analiza odprtega dela kurikula v izbranih programih poklicnega in strokovnega izobraževanja.
- Do Q4/2023 bo izdelan model prenove višješolskih študijskih programov s poudarkom na vključenosti digitalnih in zelenih kompetenc, ki bo obsegal izhodišča, metodologijo in časovnico za pripravo teh programov.

- Do Q4/2023 bo izvedena študija za prenovo programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z evalvacijo sedanjega izvajanja vajeništva in pripravo predlogov sprememb ter oblikovana izhodišča za posodobitev priprave izobraževalnih programov.
- Do Q4/2023 bodo učna mesta s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje objavljena v nacionalnem registru učnih mest.
- Do Q4/2024 bo prenovljenih pet pilotnih programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja.
- Do Q2/2026 bo prenovljenih 16 višješolskih študijskih programov (50 % vseh) in 25 programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (kar pomeni 30 % vseh), vključno z izvedbo evalvacije vzpostavljenih in digitalno podprtih učnih mest na področju zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje.

Ciljne skupine

Vzgojno-izobraževalni zavodi s področja poklicnega in strokovnega izobraževanja ter organizacije, ki izvajajo višje strokovno izobraževanje in njihova združenja, zaposleni in šolajoči v navedenih zavodih in organizacijah, delodajalci, mentorji pri delodajalcih, delodajalska združenja (zbornice), Center RS za poklicno izobraževanje in drugi javni zavodi po 28. členu ZOFVI, Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS ter socialni partnerji.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Časovni okvir prenove izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja ter višješolskih študijskih programov je odvisen od sodelovanja deležnikov. Tveganje predstavlja tudi napačna ocena vrednosti in časovnega okvira posameznih aktivnosti ter druge nepredvidene okoliščine pri izvajanju projekta. Pripravljena bo časovnica prenove programov, na podlagi katere bodo strokovnjaki in deležniki poklicnega izobraževanja pravočasno vključeni. Na ta način bo priprava programov manj nepredvidljiva. Povzetek ukrepov za odpravljanje te ovire: dobro pripravljena in z deležniki usklajena izhodišča prenove, natančno in učinkovita izdelana časovnica, učinkovita organizacija dela, načrtovanje nadomestnega osebja.

D. Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji

Ključni izzivi

Sodoben izobraževalni in raziskovalni proces zaradi spreminjajočih se zahtev in narave izobraževalnega in raziskovalnega procesa, ki ga je treba posodobiti, nujno zahteva sistematično vlaganje v infrastrukturo, pri čemer je treba upoštevati (tudi EU) zahteve po boljši energetski učinkovitosti, uporabi obnovljivih virov in tehnoloških izboljšavah.

Poleg tega se zastavlja vprašanje, kako zasnovati učni prostor oziroma učno okolje prihodnosti, ki bo spodbujalo samostojno učenje in raziskovanje v nadzorovanem okolju in pod budnim očesom mentorja ali učitelja, s čimer bi presegli klasično ex-cathedra obliko poučevanja. Digitalna generacija svojih informacij namreč ne išče več zgolj v knjigah in šolskih klopeh, zato se učenje podatkov na pamet, ki je v slovenskem izobraževalnem sistemu še vedno ustaljena praksa, zdi zastarelo in rigidno. A hkrati smo se v preteklem letu naučili, da je podajanje znanja preko računalnikov, brez fizičnega stika z učitelji oziroma predavatelji in vrstniki, povsem neučinkovito in za marsikaterega šolajočega tudi izključujoče. Pandemija covid-19 je utrdila prepričanje, da je za uspešno in stimulativno učno okolje potreben fizični kontakt z učiteljem oziroma predavateljem in vrstniki ter primerno zasnovan izobraževalni prostor, ki mora odgovarjati na nove načine poučevanja in učenja.

Cilji

- **Vzpostavitev koncepta sodobnega učnega in raziskovalnega okolja**, kjer se predvideva zasnova prilagodljivih prostorov, ki bodo omogočili sodobne pristope podajanja znanja, npr.: samostojno raziskovanje, razprave v večji skupini in projektno delo;
- **izdelava strateškega dokumenta** kot podlage za sistematičen in razvojno naravnan sistem vlaganja v izobraževalno in raziskovalno infrastrukturo do 2030.

Izdelava Strategije za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture je ključna za dolgoročno stabilno in ciljno vlaganje, ki bo obstoječi star in dotrajan stavbni fond ter bodoče novogradnje preobrazila v varčne, nizkoogljične in energijsko učinkovite objekte, s čimer bomo prispevali k hitrejši preobrazbi v brezogljično družbo.

Na podlagi strategije bomo dolgoročno pri investicijah v izobraževalno in raziskovalno infrastrukturo zasledovali več vidikov, in sicer:

- sociološki in zdravstveni vidik (kvaliteta notranjega okolja, ki se zagotavlja s pametnimi oziroma naprednimi napravami in senzorike, uporaba okolju in zdravju neškodljivih materialov, zasledovanje optimalne kakovosti zraka idr.),
- tehnično-tehnološki vidik (najnaprednejše tehnologije in inovacije, kot npr.: visokotehnološki ovoji, inovativni fasadni elementi, zasteklitve, inteligentno stavbno pohištvo, senčenje, energija, idr.),
- okoljski vidik (vgradnja in uporaba naravnih, recikliranih in reciklabilnih materialov, zasledovanje energijsko učinkovite in napredne stavbe, sistemi za modro-zeleno infrastrukturo, ipd.).

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za strukturno reformo, ki predvideva sprejetje strategije za obdobje 2021-2030. Obseg je ocenjen na 0,2 mio EUR, od tega bo iz NOO zagotovljenih 164.624 EUR, razlika pa iz državnega proračuna.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Za izdelavo strategije so potrebne naslednje faze: 1. faza: pregled stanja po objektih; 2. faza: izdelava Analize stanja s priporočili za nadaljnje investicijske ukrepe; 3. faza: zdelava strategije za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture; 4. faza akcijski načrt za obdobje desetih let, ki vključuje konkretne investicijske projekte za ozelenitev izobraževalne infrastrukture.

V okviru MIZŠ sta s pomočjo nacionalnih sredstev izvedeni prvi dve fazi, v aprilu 2021 je bila izdelana Analiza stanja javne infrastrukture na področju izobraževanja in raziskovalno razvojne dejavnosti, z usmeritvami za nadaljnje ukrepanje. Dokument je ključna podlaga za pripravo strategije, saj je v analizi prikazan obseg investiranja v zadnjih 15 letih, stanje infrastrukture, potrebe po investiranju ter razkorak med razpoložljivimi javnimi viri in potrebami po investiranju. Ključni izsledki so navedeni v poglavju 3.5.11.

MIZŠ bo v okviru NOO v sodelovanju z javnimi zavodi ter zunanjimi izvajalci izvedel zadnji dve fazi oziroma pripravil strategijo in akcijski načrt.

Cilj strategije je učinkovita poraba javnih sredstev, razvoj področja, dvig kakovosti in trajnostnosti stavbnega fonda – investiranje v ozelenitev in vzdrževanje stavbnega fonda ob upoštevanju specifik in specifičnih potreb tega prostora, predvsem s poudarkom na:

- optimizaciji tehničnih sistemov za prilagajanje podnebnim spremembam za zagotavljanje toplotnega udobja in ugodja uporabnikov,
- izpolnjevanju tehničnih zahtev za učinkovito rabo energije v stavbah na področju toplotne zaščite, ogrevanja, hlajenja, prezračevanja ali njihove kombinacije, priprave tople vode in razsvetljave v stavbah,
- zagotavljanju lastnih obnovljivih virov energije za delovanje sistemov v stavbi,
- upoštevanju načel trajnostne gradnje in načel gradnje skoraj nič-energijskih stavb,
- zagotavljanju optimalne uporabniške izkušnje z vidika prostorske zasnove,
- upoštevanju načela digitalnega prehoda (zagotavljanju kakovostnega brezžičnega omrežja, IKT opreme oziroma infrastrukture),
- upoštevanju sodobnih in inovativnih pedagoških pristopov učenja in poučevanja, specifičnih za posamezno raven oziroma področje vzgoje in izobraževanja (npr. večja participatorna vloga učenca, večji poudarek na sodelovalnem učenju, vključevanje športne oziroma gibalne vzgoje in drugih prvin zdravega življenjskega sloga v šolski vsakdan, upoštevanje celostnega institucionalnega pristopa pri implementaciji vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj itn.),
- varnosti.

V okviru strategije bomo opredelili:

- izhodišča ter povzetek stanja (struktura, stanje fonda in pretekla dinamika vlaganj), vključno z mednarodno primerjavo obsega investiranja v primerljivih držav,
- prikaz potenciala za ozelenitev stavbnega fonda in opreme,
- obravnavo podlag za financiranje (tudi z opredelitvijo področij, ki še niso sistemsko urejena, primanjkljaj smernic, neurejene podlage, administrativne ovire itn.), da se opredeli predpogoje za učinkovito načrtovanje in izvajanje investicij,
- prioritetna področja vlaganj, predvsem z vidika koncepta (kriterijev) ozelenitve infrastrukture do leta 2030,
- predlog vzdržnega sistema financiranja, umestitev v nabor obstoječih ukrepov in instrumentov in predlog možnih načinov povečanja vlaganj,
- akcijski načrt vlaganj, ki bo opredelil vire (finančne in kadrovske), podlage, časovnico vlaganj 2021-2030, »merila« za določitev potenciala investicij, s poudarkom na zgoraj opredeljenih ciljih za ozelenitev infrastrukture oziroma vseh vidikih trajnostnosti, ter kvalitativne kazalnike, prednostne cilje oziroma pričakovane koristi.

Želimo jasen, realen in uporaben okvirni načrt kratkoročnih in dolgoročnih vlaganj. Načrt mora biti kratkoročno prilagojen možnostim (kadrovski, časovni, finančni viri). Hkrati pa mora biti srednjeročno vseeno ambiciozen in iskati druge možnosti financiranja.

Poleg strategije, ki bo glede na pristojnosti in financiranje MIZŠ pokrila področje srednjega in visokošolskega šolstva ter raziskovalne infrastrukture, bomo na podlagi dosedanjega razvojno-raziskovalnega dela (CRP-i, mednarodne konference OECD, projekti javnih zavodov) pripravili tudi smernice (priporočila) za načrtovanje sodobnih učnih prostorov oziroma okolja za učenje na področju vzgoje in izobraževanja, ki bodo konkretnim investicijskim projektom služile kot usmeritve za načrtovanje sodobnih učnih prostorov tudi znotraj že obstoječe izobraževalne infrastrukture. Prav tako bodo služile pri načrtovanju demonstracijskih objektov trajnostne arhitekture ali pri načrtovanju prostorov za izvajanje najsodobnejših pedagoških praks. Na ta način sledimo znanjem trajnostne izobraževalne arhitekture ter novim konceptom didaktike (skupinske učilnice, »ognjišča« - receptivno učenje večjih skupin, »napajališča« - produktivno učenje in sodelovanje med vrstniki v manjših skupinah, »jame« - refleksija in reproduktivno učenje, delo v paru, počitek, odmik in podobno).

V okviru reforme se bodo nadalje razvijale, testirale in predvsem uvajale sodobne oblike poučevanja in učenja. Izhodišča pri tem so predvsem naslednja:

- poučevanje in učenje po epidemiji covid-19 ne bo več takšno kot prej. Učenje na daljavo in kombinirano učenje je namreč izpostavilo potrebo po pristopih poučevanja in učenja, v katerih je poudarjeno personalizirano in sodelovalno učenje ter samoreflektivne in samoevalvacijske prakse posameznikov in skupin učencev, učiteljev in drugih. Personalizirano učenje zagotavlja celovito ozaveščeno aktivno vlogo posameznika tako pri načrtovanju učenja (cilji, kriteriji uspešnosti), učenju uporabe posamezniku prilagojenih in naklonjenih pristopov, ki jih zagotavlja tudi vzajemno in sodelovalno učenje (s sošolci, učitelji ali zunanjimi strokovnjaki). Še posebej pri utrjevanju, preverjanju in ocenjevanju je treba upoštevati vmesne stopnje ravni doseganja znanja ter vzajemno preverjanje, samopreverjanje ter še posebej spodbujati (samo)refleksijo. Predvidoma poleti 2021 bo EK skupaj s članicami pripravila smernice s celovitimi sodobnimi pristopi učenja v vseh okoljih (v šoli, doma - virtualno, v naravi) in v okviru SOO bomo priporočila celovito implementirali.
- Vsebine projekta se nanašajo na transverzalne vsebine, kot so digitalne kompetence, kompetence trajnosti, medpredmetne temeljne vsebine RIN ter finančna pismenost. Za uspešno implementacijo razvoja teh znanj in kompetenc pri učencih je nujno medpredmetno in medsektorsko sodelovanje. V ta namen je treba učeče spodbuditi, da vodijo razvojni e-portfolio in posamezne elemente teh kompetenc, znanj in spretnosti. Za tak način je potrebno sodelovanje vseh učiteljev v posameznem oddelku, da ne le celovito načrtujejo pridobivanje znanja in izkušenj ter zbirajo dokaze o tem ter tudi celovito skozi ta proces preverjajo dosežke.
- Razvoj digitalne in zelene tehnologije je hiter in neprestan, zato je treba s temi tehnologijami opremljati tudi šole, učitelje in učence, pri tem pa razvijati nove možnosti učinkovite uporabe pri poučevanju in učenju (npr. virtualna resničnost, obogatena resničnost, 5G, umetna inteligenca itd.).

Reforma je neposredno povezana z investicijo Ozelenitev izobraževalne infrastrukture, saj bo sprejeta strategija dolgoročno vplivala na vzpostavitev sistematičnega in razvojno naravnanega sistema vlaganja v izobraževalno infrastrukturo.

Komplementarnost

Investicije v raziskovalno infrastrukturo, ki bodo izvedene s sredstvi EKP 2021-2027 oziroma nacionalnimi sredstvi, bodo upoštevale tudi v tej reformi sprejeto strategijo.

Časovnica

April 2021 Vzpostavitev projektne skupine na ravni MIZŠ, ki bo podrobneje določila vsebino in cilje strategije ter spremljala in dopolnjevala osnutek, po potrebi pa bodo k sodelovanju glede na specifična vprašanja vabljeni tudi drugi strokovnjaki s posameznih področij, npr. ekonomija, gradbeništvo, arhitektura, naravovarstvo, okoljevarstvo, varstvo naravne in kulturne dediščine idr. (s poudarkom na poznavanju trajnostnostnega koncepta), pedagoške vede, psihologija, sociologija in druge družbene vede
Q2/2021 Izvedba javnega naročila za izbor izvajalca strategije
Q1-Q3/2022 Posvetovanja in usklajevanje osnutka Strategije
Q4/2022 Sprejetje strategije z akcijskim načrtom (objava v Uradnem listu RS)

Ciljne skupine

Izobraževalne institucije

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

V okviru reforme ovire niso bile opredeljene.

INVESTICIJE

E. Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja

Ključni izzivi

Trenutne izredne razmere so potrdile, da je krepitev digitalnih kompetenc strokovnih in vodstvenih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter krepitev njihove uporabe v okviru pedagoškega procesa nujno potrebna, hkrati z rabo in skrbjo za čiste digitalne tehnologije in ustrezno tehnološko opremljenost. Epidemija covid-19 je namreč pokazala, da je za potrebe učenja in poučevanja oziroma celostno izobraževanje na daljavo treba zagotoviti dopolnitve in prilagoditve strategij in pristopov izobraževanja ter vzpostaviti različne podporne in dopolnitvene storitve in ustrezno infrastrukturo na področju trajnostnega razvoja in digitalnega izobraževanja ter zagotoviti ustrezna usposabljanja strokovnih in vodstvenih delavcev. Poleg tega se kaže potreba po kompetencah za trajnostni razvoj.

Država bo morala narediti napredek tudi pri sistematični analitični spremljavi kakovosti izobraževanja za podporo s podatki informiranega odločanja in oblikovanja politik, kar je tudi eden od ciljev skupnega evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025.

Cilji

- Krepiti **digitalne kompetence, kompetence za trajnostni razvoj ter finančno pismenost** pedagoško-andragoškega osebja in učečih se;
- **zmanjšati vrzeli** med potrebami trga dela in izobraževanjem;
- **omogočiti lažji prehod** šolajočih na trg dela.

Pomemben del ekosistema je stalno delujoča oprema ter ustrezna infrastruktura, vključno s širokopasovnimi povezavami za področje vzgoje in izobraževanja ter upravljanjem in vzdrževanjem le-tega, kar smo predlagali v okviru komponente Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predmet investicije so aktivnosti, ki so nujne za izvedbo reforme: usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, vključno s prenovo programov začetnega in nadaljnjega usposabljanja na področjih prenove izobraževalnih programov, različni projekti na vzgojno-izobraževalnih zavodih v podporo prenovi pedagoških praks (oblikovanje učnih scenarijev, razvoj (e-)gradiv, primeri dobrih praks itd.), celotno podporno okolje ter izvajanje izobraževalnih programov za odrasle na področju finančne pismenosti. Obseg investicije znaša 42,115 mio EUR (brez DDV) (skupaj z DDV-jem, ki bo krit iz državnega proračuna znaša celotna vrednost investicije 42,54 mio EUR).

Izvedbena določila (način izvajanja)

MIZŠ bo ustanovil Center za celovito nacionalno koordinacijo digitalnega izobraževanja z namenom izvajanja aktivnosti in koordinacije vseh investicij z izrazitejšim poudarkom na področju digitalnega izobraževanja. Center bo izvajal ustrezne pozive oziroma razpise za izbor zunanjih izvajalcev ter skrbel za usmerjanje pri izvajanju in nadzor nad izvajanjem. Navedeno je nujno, da bodo aktivnosti reform in investicij na področju digitalnega izobraževanja (tako na tej komponenti kot tudi na komponenti Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave, kjer so predvidene investicije v IKT infrastrukturo in opremo) potekale kakovostno ter časovno in vsebinsko usklajeno.

Investicija vključuje različne elemente prenove digitalnega in finančnega izobraževanja ter izobraževanja za trajnostni razvoj, in sicer:

- na osnovi strateških usmeritev evropskih in slovenskih razvojnih dokumentov s področja digitalne in finančne pismenosti ter izobraževanja za trajnostni razvoj, rezultatov preteklih razvojnih projektov ter evidentiranih potreb bodo na podlagi JR/NPO izbrani izvajalci nadgradili obstoječe oziroma razvili nove oblike nadaljnjega usposabljanja strokovnih delavcev in vodstvenih delavcev v vzgoji in izobraževanju. Pripravili bodo celovit načrt za izvedbo modularnih usposabljanj z vključeno uporabo orodij za samopreverjanje digitalnih kompetenc, didaktično podporo in svetovanjem ter vzpostavitvijo e-skupnosti. V nadaljevanju bodo ves čas izvajanja skrbeli za posodabljanje programov nadaljnjega usposabljanja skladno z vzporedno prenovo učnih načrtov (v okviru reforme A);
- izbrani izvajalec/ci bo/do izvedel/li programe nadaljnjega profesionalnega usposabljanja krepitve pedagoških kompetenc 20.000 strokovnih in vodstvenih delavcev v vzgoji in izobraževanju (v nadaljevanju: strokovni delavci)[41]. Od predvidenih 13 izobraževalnih dni bo 11 dni namenjenih digitalnim kompetencam (zajeta bodo tudi temeljna področja RIN, vključno z umetno inteligenco), en dan kompetencam za trajnostni razvoj in en dan finančni pismenosti. Krepitev pedagoških digitalnih kompetenc ter kompetenc s področja trajnostnega razvoja kot prečnih kompetenc strokovnih in vodstvenih delavcev v vzgoji in izobraževanju bo vsebinsko komplementarna z aktivnostmi, delno financiranimi iz nacionalnih sredstev (predvsem v okviru programov strokovnega in disciplinarnega razvoja posameznega strokovnega delavca oziroma strokovnega aktiva v nacionalnem sistemu nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev), sredstev EKP (predvsem na področju posodobitve sistema kariernega razvoja strokovnih delavcev ter krepitve njihovih kompetenc, ki ne bodo predmet te investicije) ter sredstev programa Erasmus+ (v okviru mednarodnih mobilnosti). V okviru usposabljanj se bodo kompetence strokovnih delavcev preverjale z uporabo orodij za samoevalvacijo, ki služi kot integriran razvojni mehanizem;
- umestitev strokovnih delavcev in tehničnega osebja za IKT koordinacijo v projekt vključenih vzgojno-izobraževalnih zavodov ter pripravo predloga sistemskih rešitev za celovito digitalno preobrazbo vzgojno-izobraževalnega procesa;
- izvedba eksperimentalnih in pilotnih projektov razvoja digitalnih kompetenc in temeljnih vsebin RIN (vključno z vidiki umetne inteligence) ter kompetenc za trajnostni razvoj, po horizontali (medpredmetno sodelovanje) in vertikali (celostni pristop na izobraževalni ustanovi), vključno s pismenostjo, predvsem finančno. Dejavnosti pilotnih in eksperimentalnih projektov bodo komplementarne z NEPN.
  Eksperimentalni projekti (predvidoma 6, ki se bodo pričeli že v letu 2021) bodo namenjeni preizkušanju in testiranju celovitega razvoja digitalnih kompetenc – DK (okvir DigCom 2.1. in

[41] Kolektivna pogodba za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji v 53. členu določa, da se vsak strokovni delavec udeleži letno najmanj 5 dni strokovnega izobraževanja oziroma 15 dni na vsaka 3 leta. Udeležba na usposabljanjih je tudi del izpolnjevanja pogojev za napredovanje v nazive, s čimer izpolnijo tudi pogoj za pravico do napredovanja v plačnem razredu, kar je dodatna motivacija. Ministrstvo bo skupaj s ključnimi deležniki intenzivno spodbujalo vodstva vzgojno-izobraževalnih zavodov k ciljno usmerjeni strategiji udeleževanja zaposlenih strokovnih delavcev za namen doseganja prenove vzgojno-izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod, tako da bodo skupaj z njimi strateško načrtovali udejanjanje pravice in obveznosti do stalnega strokovnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja.

2.2.) in temeljnih vsebin računalništva in informatike – RIN (po okviru K12 – Computer Sciences) ter tudi umeščanju ostalih navedenih kompetenc, s poudarkom na pouku.
Pilotni projekti (predvidoma 6 triletnih projektov s pričetkom v letu 2023) pa bodo načrtovani za obdobje, ko bodo pripravljeni že bolj konkretni osnutki učnih načrtov. Namenjeni bodo preizkušanju in testiranju celovitega razvoja digitalnih kompetenc in temeljnih vsebin RIN, vendar bo pri izvajanju pilotnih projektov večji vsebinski poudarek tudi na področju trajnostnega razvoja (npr. en projekt bi pokrival področje varovanja podnebja in okolja). Poseben poudarek programa Krožne šole bo na vključevanju mladih, da bodo lahko kot bodoči strokovnjaki in voditelji opolnomočeni nosilci trajnostnih sprememb na področju nizkoogljičnega krožnega gospodarstva. Učenci in dijaki bodo v sklopu tega ukrepa spoznavali koncepte krožnega gospodarstva in dobili možnost, da v tej smeri razvijajo tudi svoje podjetniške ambicije ter pridobijo vpogled v delovanje podjetij po principu nizkoogljičnega krožnega gospodarstva in praktične izkušnje pri delu v podjetjih/institucijah. Usposabljanje je predvideno tudi za učitelje v izbranih šolah. Ciljna skupina so učenci osnovnih šol in dijaki srednjih šol. Program je komplementaren s programom podnebnega sklada in bom omogočal sodelovanje več šol tretjega triletja OŠ in več srednjih šol.
Rezultati eksperimentalnih in pilotnih projektov bodo učni scenariji, ki zajemajo nove vsebine in določajo, s katerimi metodami oziroma pristopi bodo učenci pridobivali znanja in spretnosti, dokaze o znanju učencev, preverjanje in ocenjevanje. Učni scenariji bodo prispevali k formalnemu spreminjanju in nadgradnji učnih načrtov v okviru reforme. Vključeni deležniki bodo povezani v mrežo, v kateri glavnino predstavljajo VIZ (predvidoma 15–50), obvezni pa bodo tudi predstavniki ostalih ključnih deležnikov, javni zavodi na področju izobraževanja, univerze, javni raziskovalni zavodi. Projekti sicer ne bodo pokrili vseh ravni izobraževalnega sistema, predvsem ne vseh VIZ, zato morajo biti optimalno razporejeni, s tega vidika bomo zagotavljali tudi teritorialno kohezijo. V vsakem primeru je treba v izvajanje vključiti tako posebne potrebe, upoštevati razlike med fanti in dekleti itd. V projektih mora biti prostor tudi za razvoj novih oziroma pomembnih področji na področju razvoja in izzivov družbe, kot npr. STEM, vključno z vesoljem in trajnostnim razvojem;

- izvedba dveh (praviloma petletnih) razvojno-raziskovalnih projektov, ki bodo raziskovali nove hitro razvijajoče se digitalne tehnologije, razvijali pristope poučevanja in učenja ter sledili priporočilom nadaljnjega nadgrajevanja okvirov temeljnih vsebin RIN in digitalnih kompetenc (npr. trenutno poteka nadgradnja okvira DigCom 2.1, ki bo med drugi opredelil elemente kompetenc na področju umetne inteligence, programiranja itd.). V teh projektih bodo sodelovali različni deležniki, ki bodo testirali in pripravljali (prve) pristope in tudi orodja, ki bodo prispevala h kasnejšemu razvoju novih strategij učenja in poučevanja oziroma izobraževanja, učne analitike. Ti projekti bodo delovali na področjih, kot so umetna inteligenca, 5G itd. Rezultati projektov bodo posamezni elementi učnih scenarijev oziroma nastavki za vsebine, ki bi jih bilo smiselno vključiti v izobraževanje. Ostale vsebine, torej predvsem področje kompetenc za trajnostni razvoj, bodo izvajane prečno tudi preko digitalnega, zato bodo tudi ta področja naslovljena, vendar v nekoliko manjšem obsegu;
- v okviru pilotnega projekta bo oblikovan, preizkušen in evalviran predlog posodobljenih vsebin predmetov obstoječih pedagoških študijskih programov za pridobitev izobrazbe in študijskih programov za izpopolnjevanje z vidika zelenega in digitalnega, pri čemer bo digitalnemu namenjen najmanj 50 % delež (vključili bomo visokošolske institucije, ki izvajajo pedagoške študijske programe - 92 pilotov) – v tem delu bomo naslavljali začetno izobraževanje strokovnih delavcev;
- vzpostavitev celovitega podpornega ekosistema za trajno in kakovostno digitalno izobraževanje (kakovostna multimedijska in interaktivna e-gradiva, redne evalvacije napredka ipd.);
- nadgradnja sistema ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti z vzpostavitvijo analitskega središča, povezanega v mrežo institucij v podporo ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti za spodbujanje s podatki informiranega oblikovanja izobraževalnih politik. Dejavnosti analitskega središča bodo komplementarne z dejavnostmi izvajanja mednarodnih raziskav in študij, ki so delno financirane iz nacionalnega proračuna, delno pa s sredstvi EKP, ter nacionalnih evalvacijskih študij na področju izobraževanja, izvedenih v okviru Sveta za kakovost in evalvacije in financiranih iz nacionalnega proračuna, saj bo središče pri svojem delu agregiralo z raziskavami in študijami pridobljene podatke. Komplementarnost bo vzpostavljena tudi z delom nacionalne enote Eurydice, ki se sofinancira iz nacionalnega proračuna in sredstev programa Erasmus+;

- izvedba modularnih programov izobraževanj in usposabljanj za dvig finančne pismenosti z namenom krepitve finančne odpornosti in pismenosti 3.320 odraslih, predvsem mladih ter oseb med 55 in 65 let, vključno z izdelavo kakovostnih multimedijskih in interaktivnih e-gradiv.

Časovnica

Obsežne in kompleksne investicije bodo izvedene v obdobju 2021-2026.
2021-2026:

- razvoj novih oblik usposabljanj, načrtovanje, priprava in izvedba programov nadaljnjega profesionalnega usposabljanja strokovnih in vodstvenih delavcev za krepitev digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančno pismenost;
- priprava predloga posodobljenih vsebin predmetov pedagoških študijskih programov za pridobitev izobrazbe in študijskih programov za izpopolnjevanje z vidika trajnostnega in digitalnega (začetno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju);
- izvedba eksperimentalnih in razvojnih projektov razvoja digitalnih kompetenc in temeljnih vsebin RIN, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančne pismenosti;
- aktivnosti vključevanja odraslih v vseživljenjsko učenje s področja finančne pismenosti: izvedba krajših in daljših modularnih programov, izvedba inovativnih delavnic ter razvoj učnih gradiv;
- delujoč podporni ekosistem za kakovostno trajnostno in digitalno izobraževanje (vzpostavitev Centra za celovito koordinacijo digitalnega izobraževanja in analitskega središča v drugem četrtletju 2022 v ta namen).

Ciljne skupine

Strokovni in vodstveni delavci na področju vzgoje in izobraževanja. Udeleženci izobraževanja (otroci, učenci, dijaki, študentje, odrasli). Izobraževalne institucije.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Zaradi obsežnosti predvidenega programa usposabljanja strokovnih in vodstvenih delavcev ter različnosti stopenj njihovih kompetenc ob vstopu lahko pride do pomanjkanja motiviranosti za vstop, manjše intenzivnosti udeležbe oziroma tveganja osipa. Zmanjšanje teh tveganj oziroma povečanje motiviranosti za vključitev in trajanje udeležbe je možno reševati s strukturiranjem programa v module, pri čemer bi na podlagi rezultatov, pridobljenih z orodji za samopreverjanje udeležencev z že usvojenimi vsebinami dele programa lahko priznali kot opravljene.

F. Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0

Ključni izzivi

Do leta 2025 bo polovica vseh delovnih mest zahtevala visoko izobrazbo. Visokošolsko izobraževanje mora širjenje študentske populacije obravnavati z bolj vključujočimi in prožnejšimi učnimi pristopi. Visokošolski učitelji in sodelavci morajo biti usposobljeni za kakovostno poučevanje, pri čemer so glavni novi izzivi: delo z raznolikimi skupinami študentov, ki imajo različne potrebe, ker prihajajo iz raznolikih okolij in z različnimi pričakovanji, digitalizacija (smiselna in napredna uporaba IKT ter umetna inteligenca) ter upoštevanje ozelenitve (angl. environmental sustainability or greening). Visokošolski zavodi so ključni akterji v Sloveniji, ki se lahko spoprimejo z velikimi družbenimi izzivi in postanejo resnični motorji razvoja mest in regij ter spodbujajo državljansko udejstvovanje. Za to morajo prevzeli svojo vlogo pri spodbujanju socialne mobilnosti in produkciji znanja, pospeševanju okrevanja in trajnostnega razvoja, gospodarstva, ter zagotavljanju ustreznih kompetenc za digitalni in zeleni prehod Slovenije in poklice prihodnosti, in kot osrednji akterji kvadrata znanosti (izobraževanje, raziskave, inovacije in storitve za družbo) modernizirati kurikulume študijskih programov in na njihovo izvedbo vezane upravljavske strukture visokošolskega ekosistema. V sklopu tega bomo upoštevali tudi Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo.

Sistemske spremembe spodbuja tudi Strategija pametne specializacije, ki v svojem ukrepu Mlada in ustvarjalna Slovenija, določa, da je nujno zagotoviti ne samo pilotno izvedbo, ampak vgraditev v sistemsko izvajanje aktivnosti, npr. preoblikovanje in dopolnitev študijskih programov z vsebinami in

predmeti, ki razvijajo kompetence s področja inovativnosti, ustvarjalnosti in podjetništva, zagotavljanje odprtih učnih okolij.

Cilji

- **Izvedba pilotnih projektov** v skladu s smernicami (guidelines - pripravljene v okviru reforme B) in na podlagi njihovih rezultatov **zbrati možne rešitve za sistemske spremembe**, ki bodo podlaga za pripravo izhodišč (blueprint) - pripravljena prav tako v okviru reforme B),
- prilagajanje strokovnih študijskih programov poklicem prihodnosti ter odzivanje na potrebe na trgu dela.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predmet investicije so pilotni projekti, ki se bodo izvajali večinoma na visokošolskih zavodih in so osredotočeni na kurikularno prenovo visokošolskih strokovnih študijskih programov s ciljem opredeliti vsebine za učne načrte, ki bodo diplomantom zagotovile kompetence, ključne za zelen in digitalen prehod. Stroški investicije v NOO znašajo 56,983 mio EUR (brez DDV).

Izvedbena določila (način izvajanja)

Osredotočili se bomo na obstoječe **visokošolsko strokovno izobraževanje (angl. professional higher education)**, katerega osnovni namen je študentom omogočiti pridobitev strokovnega znanja in usposobljenost za uporabo znanstvenih metod pri reševanju zahtevnih strokovnih in delovnih problemov, razvijanje zmožnosti za sporazumevanje v stroki in med strokami. Obvezni del tega študija je tudi praktično izobraževanje v delovnem okolju.

Da bi zmanjšali neskladje med znanjem diplomantov in potrebami trga dela, bomo vzpostavili prostor za razvoj kulture dialoga med visokošolskimi deležniki, katerega namen bo uskladiti pričakovanja glede znanj diplomantov s strani trga dela (in poklicev prihodnosti) in oblikovanje kompetenc, ki naj bi jih diplomant pridobil z visokošolskim študijem, s ciljem soustvarjati in sooblikovati študijski proces in kurikulum, ki je prilagojen (lokalnim) potrebam gospodarstva in družbe ter diplomantu zagotavlja digitalna znanja in kompetence za zeleni prehod (tudi nizkoogljičnega krožnega gospodarstva).

Da bi dosegli navedene cilje bo MIZŠ v letu 2022 na podlagi ustreznega poziva izbral pilotne projekte, ki jih bodo visokošolski zavodi izvajali v obdobju 2022-2025 in katerih namen bo povezan z raziskovanjem ustreznih rešitev, rezultatov prenove učnih načrtov v povezavi s trgom dela in poklici prihodnosti, hkrati pa bodo ti pilotni projekti morali enakovredno naslavljati potrebo po zagotavljanju digitalnih znanj in kompetence za zeleni prehod (trajnostni razvoj). MIZŠ bo vodil in koordiniral izvajanje pilotnih projektov, ki se bodo izvajali na visokošolskih zavodih. Pilotni projekti bodo osredotočeni na kurikularno prenovo visokošolskih strokovnih študijskih programov s ciljem opredelitve vsebin za učne načrte, ki bodo diplomantom zagotovile kompetence, ključne za zelen in digitalen prehod v Družbo 5.0, s poudarkom na zagotavljanju kakovostne študentske izkušnje po načelih fleksibilnih študijskih poti v prilagodljivem učnem okolju ter v skladu s koncepti vseživljenjskega učenja, kar vključuje tudi vzpostavitev podpore visokošolskim učiteljem za prilagoditev poučevanja ter pripravo predlogov za prilagoditev infrastrukture. Za zagotavljanje vmesnih rezultatov ter spremljanje napredka bo leta 2024 izvedena vmesna evalvacija, leta 2025 pa končna evalvacija. Rezultati pilotnih projektov bodo uporabljeni v okviru reforme B pri pripravi izhodišč (blueprint). V sklopu tega bomo upoštevali tudi Celoviti strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo. Na podlagi izvedenih pilotnih projektov bo 68 kurikulov visokošolskih strokovnih programov prve stopnje javnih visokošolskih zavodov prenovljenih.

Časovnica

- Q2 2022: izvedba ustreznega poziva za izbor do štiri leta trajajočih pilotnih projektov za optimizacijo visokošolskega študijskega procesa
- Od Q3 2022 do Q4 2025: izvajanje pilotnih projektov
- Q4 2024: vmesna evalvacija izvajanja prvih treh let pilotnih projektov
- Q4 2025: zaključek izvajanja pilotnih projektov in končna evalvacija izvajanja pilotnih projektov

Razmejitev z EKP 2021-27

V NOO bo s posodobitvijo kurikulov visokošolskih strokovnih programov (posodobitev študijskega procesa z ustreznim vključevanjem kompetenc za zelen in digitalen prehod v družbo 5.0 ter prilagoditvijo na potrebe trga dela) cilj priprava Izhodišč za vlaganje v zeleno, odporno, vzdržno in digitalno povezano visoko šolstvo (Blueprint for investing in green, resilient, sustainable and digitally connected higher education), ki bodo podlaga za sistemske spremembe visokega študijskega procesa.

V okviru EKP 2021-2027 bomo z vzpostavitvijo podpornega okolja, osredotočenega na študente (angl. student-centered), študentom zagotavljali uspešen in pravočasen zaključek študija. Podporno okolje bo združevalo aktivnosti (1) spremljanja posameznega študenta od vpisa do diplomiranja in njegove zaposlitve ter zagotavljanja celovite podpore z izvajanjem usklajenih aktivnosti, kot so karierno svetovanje, tutorski sistem, pomoč pri mednarodni mobilnosti, podpora za študente s posebnimi potrebami, (2) povezovanja visokošolskega izobraževanja z gospodarstvom, negospodarstvom, neprofitnim, nevladnim sektorjem itd. v obliki projektnega dela s problemsko zasnovanim praktičnim usposabljanjem, (3) dalj časa trajajočega praktičnega izobraževanja za študente in (4) nadaljevanja posodabljanj načinov poučevanja in krepitve kompetenc zaposlenih v visokem šolstvu.

Na ta način aktivnosti v okviru NOO in EKP 2021-2027 celovito naslavljajo in soustvarjajo visokošolski prostor ter se ne prekrivajo.

Ciljne skupine

Visokošolski zavodi, visokošolski učitelji in sodelavci, raziskovalci ter drugo strokovno osebje, študenti

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Zamik začetka izvajanja pilotnih projektov, ker niso pravočasno pripravljene smernice (guidelines) oziroma pride do zamika pri izvedbi ustreznega poziva za izbiro pilotnih projektov. Tveganja bodo upoštevana in zmanjšana s pravočasno pripravo kvalitetne časovnice in ciljev, namena smernic (guidelines) in pravočasno pripravo poziva z jasno definiranimi cilji, pogoji, merili in upravičenci in z zagotavljanjem stalnega nadzora za pravočasno ukrepanje.

G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela

Ključni izzivi

Poklicno in strokovno izobraževanje mora po svoji naravi biti integrirano v širše strategije zaposlovanja in ekonomskega razvoja, saj je to bistvena prvina razvoja povezovanja izobraževanja in gospodarstva. S projektnim učenjem in učenjem z reševanjem konkretnih problemov, izkušnjami z delovnih mest ali učenjem prek dela v korist skupnosti se poveča motivacija mladih, učne vsebine so povezane v kontekst, kar zagotavlja priložnosti za razvoj družbenih, državljanskih kompetenc in kompetenc podjetnosti, zato je nujno krepiti navedeno področje izobraževanja.

Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (COM(2020) 274) opozarja predvsem na velik pritisk na določene poklice z namenom zagotavljanja odpornosti države, predvsem to velja za zdravstvene delavce in oskrbovalce, zaposlene v sektorjih socialnih ali sanitarnih storitev, ki so bili posebej izpostavljeni v času pandemije, in učitelje ter vodje usposabljanj. Navedeno velja tudi za Slovenijo, kar se je še posebej izkazalo v času epidemije covid-19. Zadostno število ustrezno usposobljenih delavcev v teh strateških sektorjih je ključnega pomena za zagotovitev učinkovitega dostopa državljanov do osnovnih zdravstvenih, socialnih ali izobraževalnih storitev v času krize.

Cilji

Zmanjšali bomo **neskladja med kompetencami**, ki jih šolajoči pridobijo med izobraževanjem, ter kompetencami, ki jih iščejo delodajalci, s čimer bomo omogočali boljši prehod iz izobraževanja na trg dela ter krepili odzivnost srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja na trg dela, in sicer:

- s promocijo poklicnega izobraževanja in vajeništva bomo ohranjali zanimanje mladih za poklicno in strokovno izobraževanje;
- usposabljali bomo mentorje v podjetjih, tudi s področja ocenjevanja in vrednotenja napredka dijakov in vajencev za večjo kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja;

- krepili bomo sodelovanje šole in delodajalcev na področju usposabljanja dijakov za pridobitev praktičnih znanj in veščin na področju zdravstva, predšolske vzgoje in socialnega varstva, ki so ključnega pomena za odpornost Slovenije na izredne razmere;
- za krepitev sodelovanja socialnega partnerstva bomo izvajali različne dogodke.

S spremljanjem zaposljivosti diplomantov (ki je predmet investicije v komponenti Digitalna preobrazba javnega sektorja in javne uprave C2 K2) bo vzpostavljena podlaga za napovedovanje potreb po kadrih na trgu dela na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Na osnovi podatkov o zaposljivosti diplomantov se bo lahko vsaka posamezna šola hitro odzvala s prilagoditvijo vsebin odprtega dela kurikula, na daljši rok pa bodo ti podatki pomembno pripomogli k oblikovanju ponudbe višješolskih študijskih programov (prenova poklicnih standardov, razvoj novih ali prenova obstoječih študijskih programov). Ti podatki bodo skupaj z drugimi dejavniki upoštevani tudi pri določanju obsega vpisa v posamezne programe na nacionalni ravni. Diplomantom bodo nove informacije v pomoč pri odločitvi za poklicno pot, na katero pa poleg možnosti zaposljivosti vplivajo tudi drugi faktorji.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predmet investicije so projekti, ki bodo v podporo reformnemu delu, pri čemer so ključne aktivnosti predvsem izvajanje praktičnega usposabljanja z delom, vključno z usposabljanjem mentorjev dijakom in vajencem za izvajanje navedenega praktičnega usposabljanja z delom. Stroški investicije znašajo 10,456 mio EUR in bodo v celoti kriti z nepovratnimi sredstvi NOO.

Izvedbena določila (način izvajanja)

MIZŠ bo koordiniral in vodil aktivnosti ter izvedel javne pozive za sodelovanje relevantnih deležnikov.

Aktivnosti so vezane na povezovanje poklicnega in strokovnega izobraževanja (srednje poklicno in strokovno ter višje strokovno izobraževanje oziroma angleško VET and short-cycle higher vocational education) s trgom dela.

Časovnica

Investicije se bodo predvidoma izvajale v obdobju2022-2026.

- Do Q4/2023 bo zaključen prvi javni razpis za izvajanje praktičnega usposabljanja z delom (v nadaljevanju: PUD) s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje ter za usposabljanje mentorjev.
- Do Q4/2023 bo oblikovano eno orodje za atraktivno promocijo poklicnega in strokovnega izobraževanja.
- Do Q4/2024 bo zaključen drugi javni razpis za PUD s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje.
- Do Q4/2025 bo zaključen tretji javni razpis za PUD s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje.
- Do Q4/2025 bosta pripravljena dva ključna dokumenta, in sicer protokol za spremljanje informacij o relevantnosti izobraževalnih in višješolskih študijskih programov za potrebe trga dela in družbe; razvita bo dolgoročna strategija promocije poklicnega in strokovnega izobraževanja v medijih.
- Do Q2/2026 bo na podlagi vseh zaključenih aktivnosti izvedena končna evalvacija, ki bo zajemala tako evalvacijo delovanja sistema spremljanja zaposljivosti diplomantov kot tudi poročilo delodajalcev in mentorjev o prenosu znanj v okviru izvajanja praktičnega usposabljanja z delom.
- Do Q2/2026 bo 3.900 mentorjev v podjetjih zaključilo usposabljanje in pridobilo nova znanja.
- Do Q2/2026 bo izvedenih 8 dogodkov za povečanje atraktivnosti in kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja, in sicer letne tematske konference ter v zadnjem letu zaključna konferenca, mladi pa se bodo udeležili (pred)tekmovanja v poklicnih spretnostih.

Razmejitev z EKP 2021-27

V okviru ukrepov NOO bomo naslavljali praktično usposabljanje z delom na področju zdravstva, predšolske vzgoje in socialnega varstva, torej predvsem področja srednjega strokovnega izobraževanja, s čimer bomo smiselno dopolnjevali ukrepe, ki so del komponent Zdravstvo (C4 K1) ter Socialna varnost

in dolgotrajna oskrba (C4 K2*)*, saj bomo s spodbujanjem delodajalcev in mentorjev v podjetjih za izvajanje PUD krepili kakovost kadrov in poskušali mladim omogočiti čim lažji in hitrejši prehod na trg dela v sektorjih, ki so ključni za odpornost Slovenije.

V okviru EKP 2021-2027 pa bomo kot doslej spodbujali praktično usposabljanje z delom in praktično izobraževanje na ostalih področjih, ki niso del NOO, predvsem področja srednjega poklicnega izobraževanja, pri čemer bomo še posebej spodbujali deficitarne poklice.

Ciljne skupine

Vzgojno-izobraževalni zavodi s področja poklicnega in strokovnega izobraževanja ter organizacije, ki izvajajo višje strokovno izobraževanje, in njihova združenja, zaposleni in šolajoči v navedenih zavodih in organizacijah, delodajalci, mentorji pri delodajalcih, delodajalska združenja (zbornice), Center RS za poklicno izobraževanje in drugi javni zavodi po 28. členu ZOFVI, Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS ter socialni partnerji.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Nepravočasnost priprave ustrezne dokumentacije, zamuda pri objavi JR/NPO, tveganja pri izvedbi javnih naročil, morebitne administrativne ovire, nepredvidene okoliščine pri izvajanju projekta, nepravilno ocenjena vrednost investicije in nepravilno ocenjena vrednost po posameznih vrstah stroškov.

H. Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji

Ključni izzivi

Stavbni fond na področju vzgoje in izobraževanja je neprimeren za izvajanje sodobnega izobraževalnega procesa. V VIZ je izvajanje programov treba posodobiti, pri čemer nastajajo tudi novi programi, potrebne so nove učilnice, kabineti, delavnice, laboratoriji, vadbene površine, druga učna mesta in infrastruktura ipd. Zaradi navedenega VIZ najemajo dodatne prostore za nemoteno izvajanje izobraževalnega procesa, kar je dolgoročno ekonomsko nevzdržno.

Epidemija covid-19 je pokazala, da je potreba po zagotavljanju dodatnega zdravstvenega kadra, ki ga v Sloveniji primanjkuje, nujna. V ta namen je MIZŠ omogočil povečan vpis študentov na medicinske fakultete, vendar pa predvidena rast števila študentov presega infrastrukturne zmožnosti obstoječih objektov, zato je nujna investicija v Medicinsko fakulteto v Ljubljani.

Cilji

- **Izvedba trajnostnih in okolju prijaznih investicijskih projektov v ključno izobraževalno infrastrukturo** (novogradnje, nadomestne gradnje, izgradnje učnih delavnic, knjižnic, telovadnic in drugih sodobnih učnih prostorov in površin) v podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, ki so nujni za krepitev odpornosti izobraževalnega sistema, upoštevaje Strategijo za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji (reforma 3.4), kolikor bo časovno mogoče, za zagotavljanje visoke kakovosti izobraževalnega procesa ter upoštevanja **novih konceptov poučevanja in učenja**.
- Novi koncepti izobraževalnega prostora bodo spodbudili medsebojno učenje in komunikacijo, izmenjavo znanj in izkušenj, sodelovanje in prenos ustvarjalnih veščin, hkrati pa postopno spreminjali vlogo in pomen odnosa med učiteljem/predavateljem in šolajočim ter **ustvarjali spremenjeno učno okolje**, ki je primerno za spodbujanje veščin, potrebnih v prihodnosti. Izobraževalni prostor bo s procesom učenja postal za šolajoče spodbudna in optimistična dejavnost, ki bi se je nadvse veselili.
- Zagotovitev ustrezne trajnostne in okolju prijazne infrastrukture za izvajanje študijskih programov medicine (med njimi tudi dodatnih prostorov Medicinske fakultete v Ljubljani) glede na potrebe na trgu dela po tovrstnih kadrih.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Predmet investicije so izgradnje energetsko visoko učinkovitih stavb – skoraj nič-energijskih objektov s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe. Celotni stroški investicij znašajo 175,1 mio EUR, pri čemer bo iz NOO zagotovljenih 71,5 mio EUR nepovratnih sredstev ter 73,37 mio EUR povratnih sredstev, skupaj torej 144,87 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

MIZŠ bo v letu 2021 pričel z izvajanjem infrastrukturnih projektov oziroma posameznih faz projektov, koordiniral ter nadzoroval investicije, ki so načrtovane v NOO. Pri izvedbi načrtovanih projektov Univerze v Ljubljani je investitor Univerza, MIZŠ pa skupaj z investitorjem sodeluje v vseh fazah pripravljalnih aktivnosti. V fazi izgradnje skrbnik pogodbe o sofinanciranju na MIZŠ sodeluje na rednih koordinacijah na gradbiščih, fizično spremlja potek gradnje z drugimi deležniki ter izvaja kontrole na kraju samem. Poleg tega skrbnik skrbi tudi za finančno izvedbo gradnje z administrativno kontrolo zahtevkov. Enak način obstaja tudi pri tistih VIZ, ki nastopajo v vlogi investitorja. Za manjše VIZ celoten postopek izvedbe investicije izvaja strokovna služba MIZŠ na Direktoratu za investicije. Pomembno je, da se bodo pri načrtovanju upoštevale usmeritve sprejete strategije in smernice za načrtovanje sodobne zasnove učnih prostorov, ki izhajajo na podlagi že pripravljene analize, ki je bila podlaga za trenuten izbor infrastrukturnih predlogov, ki so predmet te investicije. Strategija bo prvi tovrsten in ključni dokument za vsa nadaljnja javna infrastrukturna vlaganja na področju izobraževanja in raziskovalne dejavnosti. Potrebe po vlaganjih v navedeno infrastrukturo bistveno presegajo potrebe, ki jih naslavljamo z investicijami, vključenimi v NOO, kar izkazuje že predhodno izdelana analiza. Strategija bo povzela rezultate analize, kar pomeni, da je seznam investicij predmetne investicije skladen s strategijo, pri čemer pa bo strategija naslovila področje širše in ne zgolj ukrepov v NOO. Do konca leta 2024 se načrtuje izvedba pripravljalnih aktivnosti za vseh 15 investicijskih projektov, kar obsega izdelavo investicijske in projektne dokumentacije ter pridobitev potrebnih gradbenih dovoljenj. Nekatere investicije, ki imajo že pridobljeno vso potrebno dokumentacijo, bi se lahko zaključile v letu 2024, ostale pa do junija 2026. Seznam investicij je bil izbran predvsem na podlagi nujnosti investicij skladno z Analizo stanja s priporočili za nadaljnje investicijske ukrepe ter izvedljivosti investicij.

Načrtuje se torej izvedba 15 investicijskih projektov, pri čemer gre za 13 projektov novogradenj in dva projekta prenove z novogradnjo (zagotovitev manjkajočih površin). Skupno bi se zagotovilo 73.199 m^2 primarno novih površin izobraževalne infrastrukture, pri čemer gre v vseh primerih za izgradnjo energetsko visokoučinkovitih stavb v skladu s trajnostnostnimi načeli.

Predvideni projekti:

a. Investicija v Medicinsko fakulteto v Ljubljani (kampus Vrazov trg) je namenjena predvsem infrastrukturi za izvajanje sodobne izobraževalne dejavnosti, vključno s prostori za simulacijsko medicino, ter znanstveno-raziskovalno dejavnostjo. Na mestu sedanjega vzhodnega in severnega krila zgradbe je načrtovana izgradnja novega objekta. Novogradnja bo predvidoma obsegala okoli 15.640 m^2 neto tlorisnih površin nad terenom in 7.500 m^2 površin pod terenom, skupaj 23.140 m^2. Gradnja bo zaradi logistike selitve posameznih programov predvidoma potekala v dveh etapah.
   Projekt bo prispeval k:
   - povečanju prostorskih in kadrovskih kapacitet na podlagi povečanega vpisa in števila diplomantov UL MF (zdravnikov in zobozdravnikov);
   - ustreznejši usposobljenosti diplomantov za zagotavljanje vse večjih potreb zdravstvenega sistema;
   - povečanju kadrovske in storitvene zmogljivosti na področju diagnostike za doseganje večjega števila obravnav v javnem zdravstvu v času epidemije;
   - vzpostavitvi centra za učenje kliničnih veščin za zdravnike in zobozdravnike in zdravstvene delavce v izvenbolnišničnih pogojih in s tem k zagotavljanju varnejše in kakovostnejše obravnave bolnikov v bolnišničnem okolju;
   - boljšim pogojem dela drugih zaposlenih;
   - širši in boljši dostopnosti do zdravstveno-socialne integrirane multidisciplinarne oskrbe.

b. Novogradnja 25.219 m^2 površin Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani,
   Projekt bo prispeval k:
   - pridobitvi novih, dodatnih prostorov za delovanje investitorja in upravljavca;
   - reševanju logističnih težav z dostopnostjo tehnologije za izvajanje študijskega in raziskovalnega dela;

- optimalni izkoriščenosti tehničnih in prostorskih možnosti;
- izboljšanju pogojev za dvig konkurenčnosti investitorja in upravljavca na globalnem trgu; pospešeno raziskovalno in znanstveno dejavnost;
- zagotavljanju možnosti za razširitev programa Veterinarske fakultete in njegovo realizacijo;
- integraciji različnih znanstvenih ved na področju naravoslovnih dejavnosti;
- koncentraciji vrhunskih znanstvenih in izobraževalnih kadrov;
- zagotavljanju sodobno opremljenih in za delo prijaznih prostorov, učinkovitemu delovanju upravnih in pedagoških delavcev Veterinarska fakultete ter zagotavljanju spodbudnega okolja za študente.

c. Novogradnja in obnova 8.630 m^2 površin zavodov za otroke s posebnimi potrebami (Center za sluh in govor MB, Cirius Kamnik, ZGNL Ljubljana). Projekta bosta prispevala k:
   - pridobitvi ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje sodobnih šolskih programov;
   - izboljšanju in nadgradnji šolskih programov;
   - sledenju družbenim trendom, ki nakazujejo potrebe po tovrstni infrastrukturi;
   - povečanju konkurenčnosti med podobnimi izobraževalnimi ustanovami v tujini;
   - večji in kakovostni vključitvi družbe na globalnem trgu;
   - ustvarjanju primernega deleža dolgoročnih poslov v prihodkovni strukturi;
   - bolj učinkoviti rabi energije in povečanju rabe energije iz obnovljivih virov.

d. Novogradnja skupno 12.065 m^2 vadbenih površin za izobraževalne zavode na področju srednjega šolstva (Center biotehnike in turizma GRM NM, ŠC Šentjur, Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna, Gimnazija Kranj, Gimnazija Šiška LJ, III. Gimnazija Maribor, ŠC Nova Gorica). Projekti bodo prispevali k:
   - pridobitvi ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje športne vzgoje;
   - izboljšanju in nadgradnji šolskih programov;
   - povečanju konkurenčnosti med podobnimi izobraževalnimi ustanovami v tujini;
   - večji in kakovostni vključitvi družbe na globalnem trgu;
   - ustvarjanju primernega deleža dolgoročnih poslov v prihodkovni strukturi;
   - bolj učinkoviti rabi energije in povečanju rabe energije iz obnovljivih virov.

e. Novogradnja in obnova 4.145 m^2 površin za izobraževalne zavode na področju srednjega šolstva (Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje, Srednja šola tehniških strok Ljubljana, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana). Projekti bodo prispevali k:
   - pridobitvi ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje sodobnih šolskih programov;
   - izboljšanju in nadgradnji šolskih programov;
   - sledenju družbenim trendom, ki nakazujejo potrebe po tovrstno izobraženem kadru;
   - povečanju konkurenčnosti med podobnimi izobraževalnimi ustanovami v tujini;
   - večji in kakovostni vključitvi družbe na globalnem trgu;
   - ustvarjanju primernega deleža dolgoročnih poslov v prihodkovni strukturi;
   - bolj učinkoviti rabi energije in povečanju rabe energije iz obnovljivih virov.

Navedeni projekti so v fazi priprave investicijske in projektne dokumentacije.

Seznam investicij se lahko še spremeni, saj bo treba upoštevati časovni vidik in v primeru zapletov pri kateri izmed investicij le-to nadomestiti z drugo investicijo, ki se bo lahko izvedla v načrtovanem časovnem obdobju in upoštevajoč načrtovana sredstva.

Navedene investicije bodo v celoti upoštevale vidika trajnostne gradnje ter energetske učinkovitosti, relevantno zakonodajo s teh področij in s področij učinkovite rabe energije, sodobnih tehnoloških rešitev ter zelenega javnega naročanja, ki sledijo konceptom zelenega prehoda in prehoda v krožno gospodarstvo; dodaten poudarek bo na posodobitvi izobraževalnega prostora, da bo le-ta ustrezal novim konceptom poučevanja in učenja. Investicije bodo zato komplementarne ukrepom v komponenti Trajnostna prenova stavb (C1 K2), kjer prvenstveno naslavljamo celovite energetske sanacije, torej prenove obstoječe izobraževalne infrastrukture.

V primeru novogradenj bomo zasledovali cilj izgradnje energetsko visokoučinkovitih stavb – skoraj nič-energijskih objektov s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe in je v Sloveniji le eden izmed treh kazalnikov za opredelitev skoraj nič-energijske stavbe, ki so določeni v veljavni zakonodaji.

Energetska učinkovitost stavb bo osredotočena na elemente in sisteme v stavbah, katerih namen je zmanjšati potrebe po energiji za ogrevanje ali hlajenje, omejiti porabo energije za razsvetljavo in za prezračevanje ter tako prispevati k izboljšanju bivanjskega okolja. Poudarek bo tudi na ozelenitvi okolice. S tem bomo še dodatno prispevali k zmanjšanju povpraševanja po energiji. Vgrajene bodo naprave za samoregulacijo za ločeno uravnavanje temperature, namesto fosilnih goriv se bodo uporabili alternativni viri energije (toplotne črpalke, fotovoltaika). Investicije bodo prispevale k skupnemu razogljičenju gospodarstva, tudi prometnega sektorja, saj bodo nameščene polnilnice za pametno polnjenje električnih vozil lastnikom električnih vozil omogočile dostop do polnilnih mest, kolesarnice itd.

Vlaganja v infrastrukturo bodo znižala porabo energentov in stroške vzdrževanja, prispevala k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, večji uporabi obnovljivih materialov in spodbujala trajnostni pristop pri vzdrževanju nepremičnin. Demonstracijski učinki zelenih nepremičnin (pametne stavbe) bodo vplivali tudi na učne oziroma raziskovalne procese, vrednote in vzorce obnašanja, ki imajo širši družbi vpliv. Prav izobraževalna infrastruktura z razvejano mrežo nepremičnin po vsej Sloveniji lahko postane model za načrtovano zeleno investicijsko vlaganje in torej pomembno prispeva k zelenemu prehodu.

Ukrep je komplementaren tudi z EKP 2021-2027, saj bomo v NOO naslovili najbolj ključne investicijske projekte v izobraževalno infrastrukturo, ker pa je potreb na tem področju veliko, bodo preostali investicijski projekti (tudi raziskovalna infrastruktura) izvedeni v okviru EKP 2021-2027 in s sofinanciranjem iz razpoložljivih nacionalnih sredstev. Komplementarnost z različnimi viri financiranja je že sedaj stalnica pri financiranju investicijskih projektov na izobraževalnem področju.

Časovnica

Začetek izvajanja investicij se predvideva v letu 2021, investicije pa naj bi trajale vse do junija leta 2026.

Glede na ocenjene investicijske vrednosti projektov in razpoložljiv obseg nepovratnih sredstev bo časovnica izvajanja projektov predvsem odvisna od zagotovitve komplementarnih finančnih virov (povratnih in integralnih sredstev) in zaključka pripravljalnih aktivnosti – pridobitve gradbenega dovoljenja ter zaključka javnega razpisa za izbor izvajalca gradnje. Zaradi tovrstnih tveganj se lahko poda le okvirni načrt zaključka izvedbe projektov

- trije projekti zaključeni do konca leta 2023,
- dva projekta zaključena do konca 2024,
- štirje projekti zaključeni do konca 2025 in
- šest projektov zaključenih do junija 2026.

Ciljne skupine

Izobraževalna infrastruktura.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Nepravočasnost priprave ustrezne dokumentacije, tveganja pri izvedbi javnih naročil, morebitne administrativne ovire, nepredvidene okoliščine pri izvedbi projekta (tveganja, povezana z ugotovitvijo, da je objekt statično neustrezen ipd.) ter ključno tveganje - odsotnost komplementarnih finančnih virov. Vsa ta tveganja se bodo pri pripravi in izvedbi investicij spremljala in sproti prilagajala spremenjenim okoliščinam. Za uspešno izvedbo projektov bomo najeli zunanje strokovnjake, ki bodo zagotavljali svetovalne storitve in pripravo dokumentacije. Zmanjšanje morebitnih tveganj bomo dosegli z učinkovitim in celostnim informiranjem in ažurnim odzivanjem vseh deležnikov, vključenih v investicijske projekte. Investicijsko področje je podvrženo tveganjem revizij postopkov javnih naročil, ki jih bomo zmanjšali s skrbno pripravo razpisne in tehnične dokumentacije, s poudarkom na dobrih merilih in pogojih za izbor ponudnikov.

Za realizacijo in dosego ciljev je ključno, da se načrtovana sredstva zagotovi v celotnem obsegu.

3.5.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

V okviru izobraževanj oziroma usposabljanj za digitalne kompetence na vseh ravneh izobraževanja bo naslovljeno tudi področje varnosti na spletu, saj je skladno z DigiComp osvajanje vsebin glede varnosti

na spletu ena izmed petih komponent navedenega kompetenčnega pristopa. DigiComp na tem področju obsega oziroma naslavlja zaščito naprav, vsebine, osebnih podatkov in zasebnosti v digitalnih okoljih; zaščito fizičnega in psihološkega zdravja ter zavedanje digitalnih tehnologij za socialno blaginjo in socialno vključenost ter področje zavedanja vplivov digitalnih tehnologij na okolje in njihove uporabe. Vprašanja varnosti na spletu bodo izpostavljena v okviru ukrepov komponente, ki pa ne bo vključevala nakupa same infrastrukture in IKT opreme, ki je del komponente Digitalna Slovenija, zato bo področje samoocenitve na tem področju konkretneje opredeljeno v navedeni komponenti.

3.5.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru komponente ne načrtujemo čezmejnih oziroma večdržavnih projektov.

3.5.6. Zelena dimenzija komponente

V skladu s SRS 2030 je osrednji cilj Slovenije do leta 2030 zagotoviti kakovostno življenje za vse, kar je mogoče uresničiti z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki upošteva omejitve in zmožnosti planeta ter ustvarja ustrezne pogoje in priložnosti za zdajšnje in prihodnje rodove. Vzgojno-izobraževalne in visokošolske institucije predstavljajo ključen element trajnostnega razvoja, zato so tudi pomemben vzor mladim pri prilagajanju podnebnih spremembam. Ukrepi bodo oblikovani in izvedeni v skladu z NEPN.

Skladno z 2. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj) je eden izmed ciljev sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje tudi globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja ter prihodnjih generacij.

V okviru strukturne reforme in predlaganih investicij se bo zagotavljala skladnost z okoljskimi in trajnostnimi cilji, kot so navedeni v Uredbi (EU) 2020/852 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088. Vsi ukrepi (reforme in investicije), s katerimi bomo dosegli strukturno spremembo, bodo temeljili na odpornih in trajnostnih spremembah ter digitalizaciji izobraževalnega sistema, ki potrebuje manj naravnih virov in znižuje svoj okoljski in ogljični odtis, zagotavlja učinkovitejše in hitrejše delovanje sistema ter spodbuja lažjo in vključujočo dostopnost do virov znanja. Ozelenitev procesov, programov in infrastrukture bodo vplivali na zmanjšanje okoljskega odtisa.

Vzporedno z digitalizacijo izobraževalnega sistema bo potekala krepitev kompetenc za trajnostni razvoj in ustrezno okoljsko ozaveščenost. Potreba po sistematičnem in celostnem vključevanju podnebnih ciljev in vsebin trajnostne družbe v predšolsko vzgojo, osnovno in srednje izobraževanje, višje- in visokošolsko izobraževanje ter izobraževanje odraslih je izražena bolj kot kdaj koli prej. V okviru prenove izobraževalnih oziroma študijskih programov (reforme A, B in C ter investiciji E in F) bomo naslavljali navedene vsebine. Ukrepi prenove izobraževalnega sistema bodo prispevali h krepitvi okolju prijaznega izobraževalnega sistema, odgovorni produkciji znanj in spretnosti.

Za zeleni prehod potrebujemo nadgradnjo veščin (angl. upgrading of skills) in prilagoditev potrebnih kvalifikacij (angl. adjustment of qualification requirements) za vse poklice in industrije (Cedefop in OECD, 2018). Nove ekonomske aktivnosti, povezane s prehodom v nizkoogljično družbo, bodo spodbudile ustvarjanje novih delovnih mest in s tem povezanih profilov kvalifikacij in veščin. Obstoječi podatki namreč kažejo, da uvajanje zelenih tehnologij pozitivno vpliva na ustvarjanje delovnih mest (ILO 2018).

Skladno z NEPN se predvideva več instrumentov na področju usposabljanja, izobraževanja, informiranja ter energetskega in podnebnega opismenjevanja z namenom izboljšanja splošne energetske in podnebne pismenosti, pri čemer je ukrep SOO zgolj eden izmed njih. Z ukrepi te komponente bomo ozaveščali in opismenjevali šolajoče glede pričakovanih vplivov podnebnih sprememb in zmanjšanja izpostavljenosti vplivom podnebnih sprememb, občutljivosti ter ranljivosti Slovenije, prilagajanja na podnebne spremembe in povečevanja odpornosti ter na ta način učeče se ozaveščali in spodbujali k okoljsko odgovornejšemu potrošništvu. Hkrati se bo Slovenija razvila v državo

s konkurenčno delovno silo, ki bo lahko ozelenila delovna mesta v svojem gospodarstvu. Na področju krožnega gospodarstva se v okviru projekta Deep Demonstration projekt (Celovit strateški projekt razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo, ki je opisan v komponenti Krožno gospodarstvo) predvidevajo določena sredstva tudi iz Podnebnega sklada za oblikovanje t. i. krožnih šol. Aktivnosti v okviru NOO pa bodo smiselno komplementarne za celovit razvoj navedenega področja.

Upoštevali bomo vsa ključna znanja, ki jih med znanja za zeleni prehod uvršča Evropski zeleni dogovor (EK, 2019). V skladu s Priporočilom Sveta EU o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje v evropskem referenčnem okviru (2018) bomo v izobraževanje, usposabljanje in učenje vključiti cilje trajnostnega razvoja OZN s spodbujanjem pridobivanja znanja o omejevanju večplastnih učinkov podnebnih sprememb in trajnostni rabi naravnih virov. Posodobitev ali prenova vseh učnih načrtov, ki bodo predmet prenove, bo obsegala vključevanje kompetenc za trajnostni razvoj. Namen reform in investicij je vključevanje digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj v prenovljene učne načrte ter s tem prenova izobraževalnih programov na področju obeh prečnih kompetenc, saj želimo celostno nasloviti navedene kompetence pri vseh predmetih ali vsaj veliki večini predmetov. Spodbujali bomo medpredmetno povezovanje, ki omogoča naslavljanje več ključnih kompetenc hkrati, kar je tudi namen inovativnosti in reševanja problemov. Skladno z navedenim ter z Metodologijo za spremljanje podnebnih ukrepov (Priloga VI k Uredbi SOO) lahko **reforme A, B in C ter investiciji E in F** v deležih, kot so opredeljeni v spodnji tabeli, umestimo pod kodo 01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu, katerega **prispevek k zelenemu prehodu je 100 %.**

V skladu z navedenim Evropskim zelenim dogovorom ter predlogom Evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 bomo izvedli naložbe v trajnostnost izobraževalnih stavb in izobraževalne infrastrukture (angl. greening of educational infrastructure). Investicije bodo sledile izvedbi trajnostnih in okolju prijaznih investicijskih projektov, ki bodo v podporo zelenemu prehodu (ogrevanje s toplotno črpalko, boljša izolacija, trajnostna uporaba energije ipd.). Investicije bodo vplivale na manjše izpuste toplogrednih plinov, uporabo obnovljivih materialov, trajnostni pristop pri vzdrževanju nepremičnin, kar bo omogočilo izboljšanje energetske učinkovitosti, uporabo obnovljivih virov energije ter učinkovito rabo virov in energije. Navedene investicije bodo imele multiplikativen učinek: (1) na podlagi ozelenitve in (čiste - clean) digitalizacije lastnih procesov in infrastrukture zmanjšamo lasten (velik) okoljski odtis; (2) kot eden izmed največjih delodajalcev v Sloveniji prispevamo k oblikovanju trajnostnih in primernih delovnih okolij in s tem k izboljšanju javnega zdravja; (3) prek sistema zelenega javnega naročanja (ne)posredno vplivamo na gospodarstvo, ki se preoblikuje v produkcijo trajnostno naravnanih izdelkov, in s tem posredno na okoljski odtis; (4) z odgovorno produkcijo znanja in znanosti prispevamo relevantna znanja in spretnosti, kar dolgoročno in kratkoročno prispeva k vzdržni gospodarski rasti in produktivnosti, k večji družbeni odpornosti in razogljičenju družbe ter k spodbujanju koncepta krožnega gospodarstva. Upoštevali bomo določbe zelenega javnega naročanja. Demonstracijski učinki trajnostnih nepremičnin (pametne stavbe) bodo vplivali tudi na učne procese, vrednote in vzorce vedenja, ki imajo širši družbeni vpliv. Hkrati bo z zagonom večjega števila investicijskih projektov prišlo do povečanega obsega gradbeniških storitev, proizvodnje gradbenega materiala, logistike, tehniških storitev in drugo, pri čemer bomo skušali v čim večji meri upoštevati načela krožnega gospodarstva. Vzporedno s povečano gospodarsko aktivnostjo se povečuje tudi zaposlovanje oseb s konkretnimi znanji, kar bo prispevalo k izboljšanju gospodarskega in socialnega stanja v državi. Z investicijami bomo tako prispevali k bolj učinkoviti rabi virov in energije, saj bomo upoštevali načela trajnostne gradnje in energetske učinkovitosti skladno z Zakonom o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20) ter Pravilnikom o učinkoviti rabi energije v stavbah (Uradni list RS, št. 52/10 in 61/17 – GZ). V primeru novogradenj se bo zasledovalo cilj izgradnje energetsko visokoučinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe. **Investicija H** se glede na navedeno v skladu s Prilogo VI k Uredbi SOO v delu gradnje umesti pod kodo 025ter - Gradnja novih energetsko učinkovitih stavb, kar pomeni, da **prispevek k zelenemu prehodu predstavlja 40 %**.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Reforma: Prenova vzgojno-izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** V okviru prenove programskih dokumentov (učni načrti, kurikuli in katalogi znanj) bodo delovne skupine celovito naslavljale umeščanje digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj ter	100 %

	finančne pismenosti v navedene dokumente, zato se od vrednosti 3,942 mio EUR, ki je namenjena prenovi učnih načrtov, tretjina opredeli v okviru kode intervencije 01, torej 1,314 mio EUR. + **108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** (1,314 mio EUR) + **112 - Podpora za osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje** (razen infrastrukture) (1,314 mio EUR – finančna pismenost šolajoče mladine) + **114 - Podpora za izobraževanje odraslih (razen infrastrukture)** (0,473 mio EUR – finančna pismenost odraslih)	0 % 0 % 0 %
Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno)	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** V smernicah za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta, ki bodo osnova oziroma podlaga za pilotne projekte, ki se bodo izvajali v okviru investicije, in kjer se bo preizkušalo možne rešitve, bodo opredeljene smernice za kurikularno prenovo z uvedbo kompetenc, ki so ključne za zelen in digitalen prehod ob upoštevanju potreb trga dela po znanjih in veščinah ter prestrukturiranju obstoječe in prihodnje delovne sile za oblikovanje Družbe 5.0 s koncepti vseživljenjskega učenja. Izhodišča bodo med drugim opredelila podporo spreminjajočemu se študijskemu procesu ob povečani uporabi IKT in upoštevanju okoljskega vidika ozelenitve; npr. razvoj vzdržne in pametne predavalnice, nizkoogljična etična digitalizacija z uporabo inteligentne opreme itd., zato se od skupne vrednosti, ki je namenjena prenovi visokega šolstva, lahko nameni 50 % v okviru kode intervencije 01, torej 1,0085 mio EUR. + **108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** (1,0085 mio EUR)	100 % 0 %
Reforma: Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** Smiselno enako kot pri prvi reformi bo v okviru prenove izobraževalnih programov srednjega in višjega strokovnega in poklicnega izobraževanja z izrabo možnosti odprtega dela kurikula večji poudarek na kompetencah za trajnostni razvoj ter digitalnih in drugih kompetencah, ki jih bodo bodoči diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih. Glede na navedeno se od skupne vrednosti, ki je namenjena tej reformi, 50 % opredeli v okviru kode intervencije 01, torej 1,672 mio EUR. + **108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** (1,672 mio EUR)	100 % 0 %
Reforma: Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji	**113 - Podpora za terciarno izobraževanje (razen infrastrukture)** Predvidena je izdelava strateškega dokumenta, ki bo služil kot podlaga za sistematičen in razvojno naravnan sistem vlaganja v trajnostno	0 %

	izobraževalno in raziskovalno infrastrukturo do leta 2030.	
Investicija: Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** V okviru aktivnosti je predviden najmanj en dan nadaljnjega usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju kompetenc za trajnostni razvoj (1,1 mio EUR) ter najmanj en eksperimentalni oziroma pilotni projekt na navedenem področju (1,34 mio EUR brez DDV) (skupaj 2,44 mio EUR). + **108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** (27,868 mio EUR) + **112 - Podpora za osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje** (razen infrastrukture) (8,487 mio EUR – ostale vsebine) + **114 - Podpora za izobraževanje odraslih (razen infrastrukture)** (3,32 mio EUR – finančna pismenost odraslih)	100 % 0 % 0 % 0 %
Investicija: Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0	**01 - Prispevanje k zelenim znanjem in spretnostim ter delovnim mestom in zelenemu gospodarstvu** Na podlagi smernic za kurikularno prenovo bodo potekali pilotni projekti, ki bodo namenjeni uvedbi kompetenc, ključnih za zelen in digitalen prehod ob upoštevanju potreb trga dela po znanjih in veščinah ter prestrukturiranju obstoječe in prihodnje delovne sile za oblikovanje Družbe 5.0 s koncepti vseživljenjskega učenja, zato se od skupne vrednosti, ki je namenjena pilotnim projektom, lahko nameni 50 % v okviru kode intervencije 01, torej 28,4915 mio EUR. + **108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** (28,4915 mio EUR)	100 % 0 %
Investicija: Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela	**112 - Podpora za osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje** Ukrep bo namenjen promociji poklicnega izobraževanja in vajeništva, usposabljanju mentorjev v podjetjih, sodelovanju šole in delodajalcev na področju usposabljanja dijakov za pridobitev praktičnih znanj in veščin na področju zdravstva, predšolske vzgoje in socialnega varstva, ter krepitvi sodelovanja socialnega partnerstva; v ta namen bodo izvedeni različni dogodki.	0 %
Investicija: Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji	**025ter - Gradnja novih energetsko učinkovitih stavb** Predvidene so investicije v novogradnje, pri čemer se bo zasledovalo cilj izgradnje energetsko visokoučinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe (glede na nacionalno direktivo). Vrednost gradnje znaša 81,81 mio EUR brez DDV. **+ 113 - Podpora za terciarno izobraževanje (razen infrastrukture)** (63,06 mio EUR brez DDV).	40 % 0 %

3.5.7. Digitalna dimenzija komponente

V skladu z Metodologijo za digitalno označevanje v okviru Mehanizma (Priloga VII k Uredbi), ukrepi, s katerimi bo izvedena strukturna sprememba, večinoma prispevajo k področju intervencije 3 – Človeški kapital, saj pomenijo krepitev digitalnih kompetenc (koda 108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti), ki opredeljuje 100 % podporo digitalnemu prehodu.

Navedeno zagotovo velja za reforme A, B in C ter investiciji E in F, saj so le-te v celoti skladne z Akcijskim načrtom za digitalno izobraževanje 2021-2027, ki opredeljuje izboljšanje oziroma krepitev digitalnih kompetenc učečih se in pedagoškega osebja ter vzpostavitev podpornega ekosistema za digitalno izobraževanje kot ključna elementa navedenega načrta. Ključen namen ukrepov je po celotni izobraževalni vertikali prispevati k transformaciji oziroma prenovi digitalnega izobraževanja tako v fizičnem kot digitalnem okolju, ki bo posameznike pripravilo na kakovostno življenje v digitalni in zeleni družbi, kar vključuje trajnost in odpornost družbe in trga delovne sile. Predlagane reforme in investicije bodo temeljito in celovito prispevale k razvoju tehnoloških zmogljivosti in znanj s področja digitalnih kompetenc, temeljnih znanj računalništva in informatike, računalniškega mišljenja in tako tudi h krepitvi digitalne pismenosti prebivalcev, kar je ključen spodbujevalec digitalizacije poslovnega in javnega sektorja, ki bo opredeljeval napredek Slovenije tudi pri inovacijski aktivnosti, konkurenčnosti in trajnosti. Gre za ukrepe, ki so namenjeni izboljšanju (osnovnih) digitalnih znanj in spretnosti, zato je cilj prispevali k izboljšanju Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) na področju človeškega kapitala, predvsem pri deležu prebivalstva, ki ima vsaj osnovne digitalne spretnosti in znanja, kot tudi pri deležu posameznikov, ki imajo osnovno sposobnost uporabe programske opreme. Skladno z navedenim **reforme A, B in C ter investiciji E in F** v deležih, kot so opredeljeni v spodnji tabeli, **prispevajo v osnovi k digitalnemu prehodu (100 %).**

Investicije v infrastrukturo (**reforma D in investicija H**) bodo z vidika upravljanja stavbe ter s pomočjo različnih vrst modernih tehnologij zagotovo prispevale k digitalizaciji, tako kot investicija G s preizkušanjem digitalnih učnih mest, vendar ne bodo pomembno prispevale k digitalnemu prehodu, zato opredeljen prispevek znaša 0 %.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Reforma: Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod	**108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** V okviru prenove programskih dokumentov (učni načrti, kurikuli in katalogi znanj), bodo delovne skupine celovito naslavljale umeščanje digitalnih kompetenc, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančne pismenosti v navedene dokumente, zato se od vrednosti 3,942 mio EUR, ki je namenjena prenovi učnih načrtov, tretjina opredeli v okviru kode intervencije 108, torej 1,314 mio EUR.	100 %
Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno)	**108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** V smernicah za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta, ki bodo osnova oziroma podlaga za pilotne projekte, ki se bodo izvajali v okviru investicije, in kjer se bo preizkušalo možne rešitve, bodo opredeljene smernice za kurikularno prenovo z uvedbo kompetenc, ki so ključne za zelen in digitalen prehod ob upoštevanju potreb trga dela po znanjih in veščinah ter prestrukturiranju obstoječe in prihodnje delovne sile za oblikovanje Družbe 5.0 s koncepti vseživljenjskega učenja. Izhodišča bodo med drugim opredelila podporo spreminjajočemu se študijskemu procesu ob povečani uporabi IKT in upoštevanju okoljskega vidika ozelenitve; npr. razvoj vzdržne in pametne predavalnice, nizkoogljična etična digitalizacija z uporabo inteligentne opreme itd., zato se od skupne vrednosti, ki je namenjena prenovi visokega	100 %

	šolstva, lahko nameni 50 % v okviru kode intervencije 108, torej 1,0085 mio EUR.	
Reforma: Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest	**108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** Smiselno enako kot pri prvi reformi bo v okviru prenove izobraževalnih programov srednjega in višjega strokovnega in poklicnega izobraževanja z izrabo možnosti odprtega dela kurikula večji poudarek na kompetencah za trajnostni razvoj ter digitalnih in drugih kompetencah, ki jih bodo bodoči diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih. Glede na navedeno se od skupne vrednosti, ki je namenjena tej reformi, 50 % opredeli v okviru kode intervencije 01, torej 1,672 mio EUR.	100 %
Investicija: Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja	**108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** V okviru aktivnosti ukrepa je predvidenih 11 dni nadaljnjega usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju digitalnih kompetenc ter temeljnih znanj računalništva in informatike (12,1 mio EUR); najmanj 7 eksperimentalnih oziroma pilotnih projektov na navedenem področju (9,377 mio EUR), e-vsebine (1,35 mio EUR), personaliziran učni prostor (0,5 mio EUR), center za digitalno središče (1,586 mio EUR), 2 razvojna projekta (1,96 mio EUR) ter izvedeni pilotni projekti - študijski programi (najmanj 50 % bo opredeljenih v javnem razpisu za digitalno; 0,995 mio). Skupaj torej za digitalne vsebine namenjamo okoli 27,868 mio EUR.	100 %
Investicija: Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0	**108 - Podpora za razvoj digitalnih znanj in spretnosti** Na podlagi smernic za kurikularno prenovo bodo potekali pilotni projekti, ki bodo namenjeni uvedbi kompetenc, ključnih za zelen in digitalen prehod ob upoštevanju potreb trga dela po znanjih in veščinah ter prestrukturiranju obstoječe in prihodnje delovne sile za oblikovanje Družbe 5.0 s koncepti vseživljenjskega učenja, zato se od skupne vrednosti, ki je namenjena pilotnim projektom, lahko nameni 50 % v okviru kode intervencije 108, torej 28,4915 mio EUR.	100 %

3.5.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Predlagani ukrepi v okviru te komponente ne bodo imeli negativnega vpliva na okoljske cilje, kot so opredeljeni v 17. členu Uredbe (EU) 2020/ (»taxonomy regulation«).

Za posamezen ukrep je skladnost z načelom bolj podrobno pojasnjena v kontrolnem listu v prilogi NOO.

3.5.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod

- Q4/2025: 216 učnih načrtov (kurikuli vrtcev, učni načrti OŠ ter učni načrti in katalogi znanj SŠ) bo nadgrajenih oziroma prenovljenih z umestitvijo digitalnih kompetenc, temeljnih vsebin računalništva in informatike, kompetenc za trajnostni razvoj ter finančne pismenosti

Investicija: Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja

- Q2/2024: vsaj 9.500 strokovnih in vodstvenih delavcev, ki so zaključili usposabljanje oziroma izobraževanje na področju digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj
- Q2/2026: 20.000 strokovnih in vodstvenih delavcev, ki so zaključili usposabljanje oziroma izobraževanje na področju digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj

Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno silo za poklice prihodnosti)

- Q2/2026: prenovljenih bo 68 kurikulov visokošolskih strokovnih programov prve stopnje javnih visokošolskih zavodov

Investicija: Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0

- Q2/2022: zaključen postopek izbora pilotnih projektov za prenovo visokošolskega študijskega procesa
- Q4/2025: izvedenih 30 pilotnih projektov, namenjenih predvsem vključevanju kompetenc za zelen in digitalen prehod v družbo 5.0

Reforma: Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest

- Q2/2026: prenovljenih 41 programov na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja (od tega 16 višješolskih študijskih programov in 25 programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja) za lažji prehod v tehnološko napredna okolja ter boljšo izrabo možnosti odprtega dela kurikula

Investicija: Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela

- Q2/2026: 3.900 mentorjev vajencem in dijakom na praktičnem usposabljanju z delom ter študentom na praktičnem izobraževanju bo zaključilo usposabljanje oziroma izobraževanje za izvajanje nalog v podjetju ali drugi ustanovi, ki so vezane na načrtovanje in izvajanje praktičnega usposabljanja

Reforma: Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji

- Q4/2022: sprejetje strategije za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture s strani Vlade RS, ki bo opredelila trajnostna prioritetna področja vlaganj, predvsem z vidika koncepta (kriterijev) ozelenitve infrastrukture do leta 2030, vključno z akcijskim načrtom vlaganj, ki bo opredelil vire (finančne in kadrovske), podlage in časovnico vlaganj v obdobju 2021-2030

Investicija: Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji

a) Nepovratni del

- Q2/2023: zaključen izbor investicijskih projektov (izbrani izvajalci)
- Q2/2024: 4.906 m^2 novo zgrajenih površin izobraževalnih institucij, ki bodo sledile cilju izgradnje energetsko visokoučinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe
- Q2/2026: skupaj 34.532m^2 novo zgrajenih površin izobraževalnih institucij, ki bodo sledile cilju izgradnje energetsko visokoučinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe

a) Povratni del

- Q2/2023: zaključen izbor investicijskih projektov (izbrani izvajalci)
- Q2/2025: 31.017^{m2} novo zgrajenih površin izobraževalnih institucij, ki bodo sledile cilju izgradnje energetsko visoko učinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe
- Q2/2026: skupaj 38.667m^2 novo zgrajenih površin izobraževalnih institucij, ki bodo sledile cilju izgradnje energetsko visoko učinkovitih stavb s potrebo po primarni energiji, ki je vsaj 20 % nižja od zahteve za skoraj nič-energijske stavbe

Bolj podrobno so mejniki in cilji opredeljeni v priloženi tabeli.

3.5.10. Financiranje in stroški

Za potrebe digitalnega in zelenega prehoda izobraževanja bodo sredstva prejeli resorna ministrstva, vzgojno-izobraževalni zavodi, visokošolski zavodi, organizacije za izobraževanje odraslih ter drugi ključni deležniki.

Stroški reform

Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod

Stroški za to reformo v obdobju 2021-2026, kriti iz NOO, znašajo 4.415.400 EUR (poleg tega bo iz državnega proračuna krit DDV v višini 44.600 EUR, kar pomeni, da znaša celotna ocenjena vrednost reforme 4.460.000 EUR). Sredstva bodo predvsem namenjena za kritje stroškov strokovnjakov za razvoj, nadgradnjo in potrditev programskih dokumentov (gre za formalni postopek pred objavo novih oziroma prenovljenih kurikulov, učnih načrtov oziroma katalogov znanj). Aktivnosti se bodo večinoma izvajale pod okriljem oziroma vodstvom javnih zavodov (Zavod RS za šolstvo, Center za poklicno izobraževanje, Andragoški center Slovenije), ki bodo vključevali ostale sodelujoče ustanove in strokovnjake, ki bodo sodelovali pri prenovi (delovne skupine za pripravo novih in nadgrajenih vsebin). Aktivnosti so nujne za pripravo vseh programskih dokumentov. Obseg dela ne spada v redno delo javnih zavodov, zato so nujne tudi nove zaposlitve za čas trajanja reforme. Ocena stroška temelji na reformnem delu prenove kurikulov, učnih načrtov oziroma katalogov znanj, kjer ocenjeni stroški znašajo:

Strošek podjemnih pogodb (vključno s potnimi stroški in stroški posameznih zunanjih strokovnjakov, ki bodo potrebni pri prenovi)	3.143.201,36 EUR
15 % pavšal za stroške dela za najem, materialne stroške	471.480,20 EUR
Javne razprave, vključno z delom študijskih skupin v letih 2022 in 2023	120.000,00 EUR
Stroški nadgradnje platforme za učni načrt, stroški urednikovanja, ostali stroški ki bodo nastali s prenovo (nujna prenova gradiv…)	207.400,00 EUR
SKUPAJ	3.942.081,56 EUR
ZAOKROŽENO	**3.942.000,00 EUR**

Skupna ocena stroškov temelji tudi na reformi finančne pismenosti na področju izobraževanja odraslih, kjer znašajo ocenjene vrednosti:

Strošek projektnih zaposlitev	96.000 EUR
Strošek zunanjih izvajalcev	301.520 EUR
Strošek oblikovanja, priprave na tisk, tiska in dostave gradiv	16.180 EUR
Ocena 15 % pavšala	59.628 EUR
SKUPAJ	473.328 EUR
ZAOKROŽENO	**473.000 EUR**

Ocena stroškov temelji na zgodovinskih in trenutno veljavnih podatkih priprave oziroma nadgradnje učnih načrtov. V okviru projekta Posodobitev kurikularnega procesa na OŠ in gimnazijah (https://www.zrss.si/projektiess/default.asp?pr=7&iz=a1), v okviru katerega so bili med letoma 2010 in 2014 med drugim pripravljeni prenovljeni ali novi učni načrti in ki je deloma bil financiran s sredstvi evropske kohezijske politike, je bilo za navedene aktivnosti namenjenih okvirno 780.000 EUR. Glede na strokovno oceno, da je obseg prenove kurikula za vrtce, učnih načrtov na OŠ in SŠ, katalogov znanj, izobraževalnih programov za odrasle ter vseh v okviru reforme predvidenih aktivnosti zaradi izvedbe analiz posameznih področij ter umeščanja večjega obsega kompetenc v bistveno večje število programskih dokumentov za okvirno 5,11-krat večji, smo strošek ocenili na 3.985.800 EUR z DDV.

Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (sistem, ki je odziven na potrebe iz okolja in ustvarja visokokvalificirano delovno silo za poklice prihodnosti)

Stroški za to reformo v obdobju 2021-2026 znašajo 2.017.000 EUR[42] in obsegajo naslednje postavke:

- stroški plač in drugih prejemkov v zvezi z delom: 1.335.000 EUR (uporabljena metodologija MJU). Za nove projektne zaposlitve za čas trajanja reforme (oblikovana bo projektna skupina v okviru MIZŠ, ki je nujna za uspešno izvedbo, saj bo zadolžena za koordinacijo in podporo za

[42] DDV ni predviden.

pripravo smernic ter izbiro pilotnih projektov; projektna skupina bo spremljala izvajanje in evalviranje rezultatov pilotnih projektov ter koordinirala pripravo izhodišč; menimo da je smiselno, da so te osebe zaposlene na ministrstvu z vidika večje vključenosti v vse segmente reforme in investicije ter povezanosti s strokovnimi sodelavci na ministrstvu; glede na zahtevnost nalog se tem osebam dodeljuje mesto podsekretarja. Vrednosti za izračun izhajajo iz metodologije MJU: 58 mesecev * 23.000 EUR (projektna skupina: 5 x podsekretar, 44. plačilni razred + 15 % pavšal (posredni stroški)/mesec);

- stroški zunanjih strokovnjakov z raznolikih specifičnih področij: 682.000 EUR (uporabljena metodologija ARRS-a: 56.729 EUR cenovna kategorija višine cene ekvivalenta zaposlitve v EUR za raziskovalni projekt, kategorija B * 12 FTE)

Strošek dela projektne skupine, ki bo spremljala in usmerjala projekt - projektno zaposleni (kamor so vključeni tudi posredni stroški)	1.335.000 EUR
Strošek zunanjih izvajalcev	682.000 EUR
SKUPAJ	**2.017.000 EUR**

Za izračun ocenjene vrednosti priprave smernic in izhodišč je bila upoštevana metodologija za financiranje raziskovalnih projektov, kot jo določa Uredba o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti, financirane iz proračuna Republike Slovenije (http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5834), ob upoštevanju Sklepa o ceni ekvivalenta polne zaposlitve za leto 2020 z dne 28. 4. 2020 (https://www.arrs.si/sl/progproj/cena/cena-20-1.asp). Obseg sredstev upošteva posamezno cenovno kategorijo višine cene ekvivalenta zaposlitve v EUR za raziskovalni projekt, saj gre za izvirno raziskovanje, ki ga izvajamo zato, da bi pridobili novo znanje, usmerja pa se predvsem k praktičnemu cilju ali namenu, in sicer kategorije B (56.729 EUR). Za izračun stroškov zaposlitev (projektna skupina) smo povzeli za tovrstne stroške pripravljeno metodologijo MJU. Podrobnejša opredelitev ocene stroškov je razvidna iz Priloge 2.

Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest

Ocenjena vrednost stroškov za to strukturno reformo za obdobje 2021-2026 znaša 3.344.000,00 EUR.[43] Ocenjene stroške znotraj načrtovane reforme sestavljajo stroški dela, posredni stroški v višini 15 % pavšala, stroški nakupa opreme ter zunanjih izvajalcev.

Strošek projektnih zaposlitev	1.683.800 EUR
Strošek zunanjih izvajalcev	1.216.000 EUR
Stroški nakupa opreme	9.050 EUR
Ocena 15 % pavšala	434.970 EUR
SKUPAJ	3.343.820 EUR
ZAOKROŽENO	**3.344.000 EUR (z DDV)**

V preteklosti sta se v okviru evropske kohezijske politike izvajala vsebinsko primerljiva projekta, in sicer Sofinanciranje ključnih skupnih nalog za podporo uvajanju novih izobraževalnih programov v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju v letih 2008-2010 v okviru EKP 2007-2013; 1.090.014,82 EUR (Priloga 1) ter Podpora kakovosti in prepoznavnosti poklicnega in strokovnega izobraževanja iz leta 2008 v okviru EKP 2007-2013, katerega cilj je bil krepiti priznavanje različnih oblik izobraževanja in učenja, krepiti sodelovanje s socialnimi partnerji na vseh ravneh: 811.000 EUR (Priloga 2). Skupna vrednost obeh projektov je znašala 1.901.014,82 EUR. Ker bo predmetna reforma poleg srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja naslavljala tudi vsebine prenove višješolskih študijskih programov, ki jih navedena projekta nista, smo na podlagi strokovne ocene ugotovili, da je obseg reforme obsežnejši; sočasno smo upoštevali tudi dvig rasti cen v tem času od obdobja izvajanja omenjenih ukrepov, zato smo stroške prenove izobraževalnih programov ocenili na 2.744.000 EUR. K omenjenem znesku bomo po naši strokovni oceni za potrebe vzpostavitve digitalno podprtih učnih mest s področja zdravstva, predšolske vzgoje in socialne oskrbe potrebovali še dodatnih 600.000 EUR.

[43] DDV ne spada v omenjeni izračun ocene stroškov in znaša dodatnih 300.000 EUR (krito iz nacionalnih sredstev).

Pri oceni stroškov smo izhajali iz okvirnih vrednosti GZS (Referenčni cenik storitev združenja za informatiko in telekomunikacije za storitve s področja IKT (https://www.gzs.si/pripone/oei31701d19151a511a9550a.pdf)), na podlagi metodologije MJU pa smo ocenili stroške dela ter stroške nakupa opreme.

Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v Sloveniji

Stroški iz NOO za strukturno reformo v letih 2021 in 2022 znašajo 164.624 EUR (DDV je bil ocenjen na 35.376 EUR in bo krit iz državnega proračuna, kar pomeni, da znaša celoten znesek reforme 200.000 EUR).

Izračun ocenjene vrednosti dokumenta (strategije) temelji na oceni stroška storitve izdelave takega dokumenta. Naročnik MIZŠ bo v postopku javnega naročila opredelil predmet naročila ter ocenjeno vrednost, ki po naših ocenah na podlagi predhodnih primerljivih naročil znaša 200.000 EUR.

Predvideva se sodelovanje zunanjih strokovnjakov oziroma izbranega zunanjega izvajalca, pri čemer smo predvideli, da je urna postavka za strokovnjake, ki vključuje vse stroške, povezane s stroški dela, na podlagi priporočene cene IZS 47 EUR (pet oseb) brez DDV, za koordinatorja in glavnega pripravljavca dokumenta pa se predvidi ena oseba z urno postavko 60 EUR. Za deset mesecev 50 % obremenjenosti koordinatorja in 30 % obremenitve strokovnega kadra, je ocenjena vrednost (1.170 ur*60 EUR+400 ur*5*47EUR) 164.200 EUR brez oziroma 199.576 z DDV, kar zaokrožujemo na 200.000 EUR (skupaj z DDV).

Za primerjavo smo vzeli storitev Celovita presoja vplivov na okolje: Nacionalna strategija za opuščanje rabe premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda, kjer je vrednost naročila (pogodbe in dodatki z DDV) znašala 152.256,00 EUR (https://www.enarocanje.si/Obrazci/?id_pogodbe=162302&id_obrazec=361564); v tem primeru je sicer šlo za tehnično podporo in pripravo podlag izdelovalcu in ne samo izvedbo dokumenta.

Stroški investicij

Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja

Stroški za investicijo v obdobju 2021-2026 znašajo 42.114.600 EUR (znesek DDV, ki na podlagi izkušenj z izvajanjem podobnih projektov znotraj EKP 2014-2020, znaša okoli 1 % oziroma 425.400 EUR in bo krit iz državnega proračuna, kar pomeni, da znaša celotna vrednost projekta 42.540.000 EUR), in obsegajo izvajanje (analiza stanja, nadgradnja obstoječih in razvoj novih programov ter posodobitve programov profesionalnega usposabljanja za krepitev digitalnega in zelenega izobraževanja skladno s prenovo učnih načrtov, vključno z didaktično podporo in svetovanjem ter vzpostavitvijo e-skupnosti, izvedba usposabljanja za 20.000 udeležencev, evalvacija, priprava predlogov novih pristopov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja ter umestitev in vrednotenje pedagoških digitalnih kompetenc v okviru kariernega razvoja in priprava zaključnega poročila) ter vodenje in upravljanje, dejavnosti priprave e-vsebin, personaliziran virtualni učni prostor, celovite dejavnosti za pripravo, razvoj, izvajanje, spremljanje in evalvacijo prenove programskih dokumentov, izvedbo eksperimentalnih in pilotnih projektov razvoja, načrtovanega v pričujoči celoviti transformaciji zelenega in digitalnega izobraževanja, izvedbo programov za pridobitev kompetenc finančne pismenosti.

Strošek izobraževanja in usposabljanj strokovnih in vodstvenih delavcev	14.300.000 EUR
Priprave e-vsebin	1.350.000 EUR
Personaliziran virtualni učni prostor	500.000 EUR
Stroški projektnih zaposlitev in z njim povezani stroški	2.220.000 EUR
Izvedenih 12 triletnih projektov	16.500.000 EUR
Izveden pilotni projekti	1.990.000 EUR
Izvedeni razvojni projekti	1.960.000 EUR
Promocija, letna konferenca,…	400.000 EUR
Usposabljanje na področju finančne pismenosti	3.320.000 EUR
SKUPAJ	**42.540.000 EUR (z DDV)**

Osnovo oziroma vir za izračun ocenjene vrednosti stroškov predstavljajo metodologija poenostavljene oblike stroškov, ki je bila sprejeta v okviru projekta Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda v obdobju 2016-2018, OP20.00672, v okviru EKP 2014-2020, zgodovinski podatki Javnega razpisa za sofinanciranje projektov razvoja in vzpostavitve e-storitev in mobilnih aplikacij na področju napredne uporabe IKT v izobraževanje 2014-2015, v okviru katerega je bilo izbranih 10 projektov[44] v okvirni vrednosti 70.000–100.000 EUR, metodologija za financiranje raziskovalnih projektov, kot jo določa Uredba o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti, financirane iz Proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 103/11, 56/12, 15/14, 103/15, 27/17, 9/18 in 62/19), ob upoštevanju Sklepa o začasni ceni ekvivalenta polne zaposlitve za leto 2021 z dne 21. 1. 2021 (https://www.arrs.si/sl/progproj/cena/cena-21.asp) (vrednost FTE za raziskovalni projekt cenovne kategorije A (55.233 EUR)), izračuna izvedbe podobne letne konference SIRIKT (https://www.sirikt.si/), kakor tudi projekti, sofinancirani v obdobju EKP 2014-2020 (Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc, še posebej projekt Pedagogika 1:1 - inovativna učna okolja podprta z informacijsko komunikacijsko tehnologijo IKT v letih 2016–2022 (https://www.inovativna-sola.si/), katerega namen je bila premišljena in celovita uporaba orodij, storitev in prenosnih naprav za preseganje izziva pasivne rabe IKT v šolah), Javni razpis za pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc od 2018 do 2022 (https://www.uradni-list.si/_pdf/2018/Ra/r2018061.pdf), projekt E-šolstvo v okviru EKP 2007-2013 (https://projekt.sio.si/e-solstvo/) (trajanje od 2009 do 2013), projekt ATS 2020 - Assessment of Transversal Skills 2020 (http://ats2020.eu) v okviru KA3 sredstev Erasmus, ki je vključeval formativno spremljanje in vrednotenje transverzalnih veščin s pomočjo IKT; projekt MENTEP – Sistemska podpora digitalne pedagoške prakse (https://www.zrss.si/mentep/); projekt Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda v obdobju 2016-2018 v okviru EKP 2014-2020 (https://www.zrss.si/inovativni-javni-zavod/) ter projekti s področja visokega šolstva, sofinancirani s sredstvi EKP 2014-2020: Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja (https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/inovativne-in-prozne-oblike-poucevanja-in-ucenja-2/), Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih (https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/projekti/projekti_2014_2020-/inovativne_in_prozne_oblike_poucevanja_in_ucenja_(inovup)_2018__2022/) in Vključevanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v visokošolskem pedagoškem procesu (https://www.famnit.upr.si/sl/raziskovanje/programi-in-projekti/InoTeZ/).

Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0

Ocenjena vrednost stroškov za to investicijo v obdobju 2022-2025 znaša 56.983.000 EUR.[45]

Pilotni projekti bodo imeli naravo raziskovalnih programov. Skupno vrednost smo ocenili ob upoštevanju dejstva, da se bo reforma osredotočila na visokošolski strokovni del visokega šolstva, ki na javnih visokošolski zavodih v študijskem letu 2020/2021 obsega 68 visokošolskih strokovnih študijskih programov. Gre za razvojne naloge, ki se bodo izvajale večinoma na visokošolskih zavodih, pri čemer se pričakuje nove dodatne zaposlitve raziskovalcev in strokovnjakov, da bodo smiselno vodili izvedbo pilotnih projektov, ki so nujno potrebni za prenovo visokega šolstva. Kadrovsko je nujna okrepitev za čas trajanja reforme, saj drugače aktivnosti ne bodo pravočasno izvedene. Za zagotavljanje vmesnih rezultatov ter spremljanje napredka se bo izvedla vmesna evalvacija in končna evalvacija.

Predvideni so stroški za izvajanje pilotnih projektov in stroški zunanjih strokovnjakov. Za izračun ocenjene vrednosti je bila enako kot pri reformi visokega šolstva upoštevana metodologija, kot jo določa Uredba o normativih in standardih za določanje sredstev za izvajanje raziskovalne dejavnosti, financirane iz Proračuna Republike Slovenije (http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5834), ob upoštevanju Sklepa o ceni ekvivalenta polne zaposlitve za leto 2020 z dne 28. 4. 2020 (https://www.arrs.si/sl/progproj/cena/cena-20-1.asp). Obseg sredstev upošteva posamezno cenovno kategorijo višine cene ekvivalenta zaposlitve v EUR, ARRS: raziskovalni projekt (izvirno raziskovanje, ki ga izvajamo, da bi pridobili novo znanje, usmerja pa se predvsem k praktičnemu cilju ali namenu), za pripravo vmesne in končne evalvacije

[44] https://www.projekt-tomo.si in https://e-metis.si
[45] DDV ni predviden.

kategorija B (56.729 EUR) ter za izvedbo pilotnih projektov raziskovalni program kategorija C (75.531 EUR)). Podrobnejša opredelitev ocene stroškov je razvidna iz Priloge NOO.

Izvedba pilotnih projektov	56.500.000 EUR
Vmesne in končne evalvacije	483.000 EUR
SKUPAJ	56.983.000 EUR

Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela

Ocenjena vrednost stroškov za to investicijo v obdobju 2021-2026 znaša 10.456.000 EUR (DDV ni zajet v omenjenem znesku in znaša še dodatnih 200.000 EUR, kar bo krito iz nacionalnega proračuna). Ocena stroškov zajema stroške zaposlitev za namen izvedbe investicije, stroške izvajalcev zunanjih storitev, stroške izvedbe usposabljanj mentorjev, stroške dijakov za obvezno praktično usposabljanje z delom, stroške spodbujanja praktičnega usposabljanja z delom na digitalno podprtih učnih mestih s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje, stroške izvajanja aktivnosti za večjo prepoznavnost, privlačnost in konkurenčnost poklicnega in strokovnega izobraževanja preko promocijskih aktivnosti, kot so predstavitve poklicev in šol, tekmovanja v poklicnih spretnostih in zagotavljanje promocije na digitalnih in klasičnih medijih, stroške izvajanju aktivnosti za promocijo deficitarnih poklicev ter seznanjanje zainteresirane javnosti s poklici prihodnosti ter stroške za izvedbo tematskih delavnic in zaključne konference.

Usposabljanje mentorjev	1.000.000 EUR
Aktivnosti spodbujanja praktičnega usposabljanja z delom na digitalno podprtih učnih mestih s področja zdravstva, socialnega varstva in predšolske vzgoje	7.400.000 EUR
Aktivnosti spodbujanja odličnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanje	2.000.000 EUR
Izvedbe tematskih delavnic in zaključne konference	56.000 EUR
SKUPAJ	**10.456.000 EUR**

Pri oceni vrednosti stroškov smo izhajali iz primerljivega projekta, ki se izvaja v okviru EKP 2014-2020, in sicer Javni razpis Usposabljanje mentorjev za izvajanje praktičnega usposabljanja z delom po izobraževalnih programih za pridobitev izobrazbe v letih 2016-2021 (https://www.usposabljanje-mentorjev.si/index.php/predstavitev-projekta/) v vrednosti 1.090.000 EUR, ki predvideva usposabljanje 5.000 mentorjev; primerljiv projekt Promocija poklicnega izobraževanja 2016-2020 (https://cpi.si/kohezijski-projekti/promocija-poklicnega-izobrazevanja-2016-2020/), katerega vrednost znaša 1.800.000 EUR; NPO Promocija poklicnega izobraževanja 2016-2020, okvirne vrednosti GZS (Referenčni cenik storitev združenja za informatiko in telekomunikacije za storitve s področja IKT (https://www.gzs.si/pripone/oei31701d19151a511a9550a.pdf)), metodologije MJU za nakup opreme in oceno stroškov dela ter iz primerljivih EU metodologij na področju evropske kohezijske politike (za oceno stroška pavšala), metodologije, ki je uporabljena pri programu Povezava sistema poklicnega in strokovnega izobraževanja s potrebami trga dela 2018-2022 v okviru EKP 2014-2020 (https://www.srips-rs.si/razvoj-kadrov/povezava-sistema-poklicnega-strokovnega-izobrazevanja-s-potrebami-trga-dela-pud).

Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji

Ocenjena vrednost stroškov investicije oziroma 15 investicijskih projektov na področju izobraževalne infrastrukture v obdobju od 2021-2026 znaša 144.870.000 EUR brez DDV, od tega 71.500.000 predstavljajo nepovratna sredstva in 73.370.000 EUR povratna sredstva (brez DDV). Strošek DDV in primanjkljaj sredstev obsega 30.230.000 EUR in bo krit iz nacionalnih sredstev. Skupna ocenjena vrednost tako znaša 175.100.000 EUR in obsega:

I. GRADBENA, OBRTNIŠKA IN INŠTALACIJSKA DELA:
   a) Gradbena, obrtniška, strojna in elektro dela, vključno s stroški gradbišča, ter zunanjo ureditev s komunalno infrastrukturo

II. OPREMA

a) Laboratorijska, IKT, športna in druga specialna oprema (delavnice, kuhinje, posebne potrebe,…)
b) Pohištvena in pisarniška oprema

III. DRUGI STROŠKI
a) Nakup zemljišč
b) Prostorsko načrtovanje in izvedba natečajev
c) Projektna dokumentacija
d) Investicijska dokumentacija
e) Komunalni prispevek
f) Stroški vodenja projekta, svetovalni inženiring itd.
g) Gradbeni nadzor, inženiring, super nadzor itd.
h) Stroški informiranja in komuniciranja
i) Izvajanje ukrepa umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih

Izračun ocenjene vrednosti temelji na izkušnjah že izvedenih in tekočih primerljivih investicij, preveritvi cen na trgu, ocenjenih vrednostih iz razpoložljive investicijske in projektne dokumentacije.

Vrednosti upoštevajo DDV in so pripravljene po tekočih stroških. DDV se bo pokrival iz naslova komplementarnih virov financiranja oziroma kot prispevek države (integralni poračun RS).

3.5.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

Kot smo že pojasnili v okviru investicije Ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji, je zaradi spreminjajočih se zahtev in narave izobraževalnega procesa, ki ga je treba posodobiti, nujno sistematično vlaganje v infrastrukturo. Strategija za ozelenitev izobraževalne infrastrukture v Sloveniji bo določila smernice za dolgoročno vlaganje v izobraževalne ustanove, ki so ključne za izvajanje reform ter splošno ozelenitev in digitalizacijo izobraževalnega sistema. Naložbe v izobraževalno infrastrukturo so naložbe v kritično infrastrukturo, ki ima pomemben multiplikacijski učinek, saj prispeva k izboljšanju kakovosti izobraževalnega procesa in krepitvi odpornosti izobraževalnega sistema. Ozelenitev izobraževalne infrastrukture je tudi ena ključnih dimenzij novega evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 v skladu s predlogom EK, ki na to področje opozarja tudi v priporočilih Sloveniji (CSR 2019). Nujnost navedenih investicij poudarja tudi Interventni zakon za odpravo ovir pri izvedbi pomembnih investicij za zagon gospodarstva po epidemiji covid-19 (Uradni list RS, št. 80/20), na podlagi katerega je Vlada RS določila seznam pomembnih investicij, ki so ključne za zagon gospodarstva po epidemiji. Seznam vključuje tudi investicije v izobraževalno infrastrukturo v skupni vrednosti nekaj manj kot 1 mrd EUR, manjši del je predviden za izvedbo v okviru investicije H.

Stavbni fond na področju vzgoje in izobraževanja je zelo obsežen, posamezne stavbe fonda pa so razmeroma stare (povprečna starost nad 50 let), bistveno premajhne za večje število učencev, študentov, učiteljev, profesorjev in neprimerne za sodobne zahteve izobraževalnega in raziskovalnega dela procesa. Izobraževalne ustanove namreč izvajajo tudi nove programe, ki zahtevajo posodobljene učilnice in druge pametnejše izobraževalne prostore. Zaradi navedenega so izobraževalne ustanove primorane najeti prostore za nemoteno izvajanje izobraževalnih procesov, kar je dolgoročno ekonomsko nevzdržno.

Poudariti velja, da glede na navedeno, proračunska sredstva ne zadoščajo za potrebe, ki jih izkazujejo vzgojno-izobraževalni zavodi (vrtci, osnovne in srednje šole, visokošolski zavodi, študentski domovi, višje šole, ljudske univerze, zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami). Investicijske potrebe izhajajo iz prostorske stiske, neustreznih prostorov, mehanske in statične nestabilnosti stavb, energetske potratnosti in drugih razlogov (odprave posledic naravnih nesreč, npr. vetrolomi, toča, požari, poplave, ki se pojavljajo na tej infrastrukturi vsako leto). EU sredstva so zato le komplementaren vir financiranja investicijskih projektov na področju izobraževalne infrastrukture. V okviru SOO bodo izvedeni večji investicijski projekti, ki jih sicer ne bi mogli izvesti, so pa nujni za zagotavljanje pedagoškega procesa ustrezne kakovosti.

Z navedenimi investicijami bomo krepili lastniški kapital države in vplivali na zmanjšanje okoljskega odtisa. Vse navedeno torej izkazuje nujnost investicij na tem področju.

Analiza stanja javne vzgojno izobraževalne in raziskovalne infrastrukture, ki je bila konec končana marca 2021, jasno kaže na razkorak med razpoložljivimi javnimi viri in dejanskimi potrebami. V okviru investicije H je predvidenih le 31,8 mio EUR nepovratnih sredstev za izobraževalno infrastrukturo, ter 50 mio EUR za Medicinsko fakulteto, kar je bistveno premalo za realizacijo načrtovanih investicijskih projektov, zato je nujno, da se v okviru navedenega ukrepa poskuša pridobiti tudi povratna sredstva, ki pa morajo predvsem upoštevati specifiko javnih izobraževalnih zavodov, da le-ti ne ustvarjajo prihodkov v taki meri, da bi bilo njihovo delovanje in poslovanje profitabilno, zato je ključno, da se zagotovijo ustrezni pogoji za pridobitev povratnih sredstev. Povratna sredstva bomo koristili postopoma.

V nadaljevanju podajamo ključne poudarke iz analiz stanja, ki naslavljajo področja, ki so tudi del NOO, in utemeljujejo potrebo po povratnih virih financiranja.

Iz dokumentov Analiza stanja javne infrastrukture na področju visokega šolstva in znanosti z usmeritvami za nadaljnje ukrepanje, ter Analiza stanja javne infrastrukture na področju srednjega šolstva z usmeritvami za nadaljnje ukrepanje (marec 2021), izhaja, da so investicijska vlaganja v objekte izobraževalne infrastrukture nujna ne le z vidika ustavitve propadanja objektov in ohranjanja objektov v stanju, ki omogoča nemoteno uporabo in izvajanje izobraževalnega in raziskovalnega dela, temveč tudi z vidika prilagajanja potrebam sodobnega načina izobraževanja, ozelenitve infrastrukture, raziskovanja ter nenazadnje bivanja študentov in dijakov.

1. V sklopu analize trenutnega **stanja opremljenosti z infrastrukturo (objekti in oprema) na področju visokega šolstva in znanosti** je bilo obravnavanih vseh 59 javnih visokošolskih zavodov (v nadaljevanju: JVZ), ki upravljajo z 235 objekti v skupni velikosti 713.757,1m^2 neto tlorisne površine. Gre torej za objekte, ki so v lasti JVZ-jev oziroma države. Izmed vseh objektov JVZ trije nimajo lastnih prostorov in svoje delo v celoti opravljajo v najetih prostorih, 31 oziroma 52,5 % pa jih za svoje delovanje najema dodatne prostore v velikosti 43.335,5m^2. Povprečna starost navedenih objektov JVZ znaša 57 let. Največ objektov je bilo zgrajenih med letoma 1961 in 1985, in sicer 100 (42,6 % vseh objektov JVZ). Zgolj dobra polovica vseh objektov JVZ (51,9 % oziroma 122 JVZ) je bila vsaj enkrat obnovljena oziroma rekonstruirana. Trenutno stanje je sledeče:

- 167 objektov (71,1 %) ni energetsko varčnih;
- 78 objektov (33,2 %) ni mehansko odpornih in stabilnih;
- 138 objektov (58,7 %) nima zagotovljenih pogojev za funkcionalno ovirane osebe;
- 33 objektov (80,5 %) pri svojem delu uporablja raziskovalno opremo, ki je zastarela;
- 52 objektov (92,9 %) pri svojem delu uporablja IKT strojno opremo, ki je zastarela;
- 39 objektov (73,6 %) pri svojem delu uporablja IKT programsko opremo, ki je zastarela;
- 42 objektov (76,4 %) pri svojem delu uporablja ostalo opremo, ki je zastarela.

Potrebe na področju visokega šolstva in znanosti:

a) vlaganja v infrastrukturo (stavbe): iz podatkov, ki so jih posredovali JVZ-ji, izhaja, da se bo na tem področju v splošnem število zaposlenih do leta 2025 povečalo za 587 ali 6,6 %, število študentov pa za 3.715 ali 6,6 %. Obstoječe kapacitete že sedaj v mnogih primerih ne dohajajo obsega vpisa in števila zaposlenih, zaradi stanja same infrastrukture, vključno z opremo, pa so mnogi JVZ-ji primorani prostore najemati; v prihodnjih petih letih se pričakuje še poslabšanje stanja. JVZ-ji so ocenili oziroma izkazali potrebe v skupni vrednosti 570.680.000 EUR brez DDV za 441.780,5m^2 novozgrajenih oziroma prenovljenih površin, in sicer:
   - gradnja v skupni velikosti 227.341,0m^2 v ocenjeni vrednosti 369.620.000 EUR brez DDV za 32 JVZ-jev (54,2 %), pri čemer gre za novogradnje v skupni velikosti 202.347,0m^2, ostalo pa predstavljajo prizidave, nadzidave ter ostale gradnje, povezane s povečanjem prostorskih kapacitet;
   - prenove v obstoječe objekte v skupni velikosti 214.439,5m^2 in v ocenjeni vrednosti 201.100.000 EUR brez DDV, ki jih je identificiralo 51 JVZ-jev (86,4 %);
b) izkazane potrebe po vlaganjih v opremo, praviloma raziskovalno, in sicer:
   - raziskovalna oprema v ocenjeni vrednosti 73.580.000 EUR brez DDV v 42 JVZ (71,2 %);
   - IKT strojna oprema v ocenjeni vrednosti 22.080.000 EUR brez DDV v 56 JVZ (94,9 %);
   - IKT programska oprema v ocenjeni vrednosti 12.950.000 EUR brez DDV v 51 JVZ (86,4 %);
   - ostala oprema v ocenjeni vrednosti 28.050.000 EUR brez DDV v 52 JVZ (88,1 %).

2. V **analizo stanja obstoječe infrastrukture na področju srednjega šolstva** ter nadaljnjih usmeritev vlaganja vanjo je bilo vključenih vseh 178 javnih zavodov, ki se delijo na 25 organizacijskih enot javnega

zavoda Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD), 30 javnih zavodov Dijaških domov (DD), 108 javnih zavodov Srednjih in višjih šol (SŠ) ter 14 javnih zavodov za otroke s posebnimi potrebami (PP) v skupni velikosti 1.062.219,50 m^2 neto tlorisne površine. Navedeni zavodi upravljajo z 461 objekti, ki so v lasti RS (predmet analize jih je 455). 37 javnih zavodov (8 %) za svoje delovanje najemajo dodatne prostore v velikosti 40.745,3m^2. Povprečna starost vseh objektov javnih zavodov znaša 58 let, kar pomeni, da so bili objekti v povprečju zgrajeni leta 1963. Največ, kar 168 (36,9 %) jih je bilo zgrajenih v obdobju med letoma 1961 in 1985. 54,9 % vseh objektov javnih zavodov je bilo vsaj enkrat obnovljenih oziroma rekonstruiranih. Trenutno stanje je sledeče:

- 109 objektov (23,6 %) ni redno vzdrževanih;
- 186 objektov (40,3 %) ni potresno varnih oziroma mehansko stabilnih;
- 317 objektov (68,8 %) ni energetsko varčnih;
- 166 objektov (36,0 %) nima energetske izkaznice;
- 157 objektov (34,1 %) ni požarno varnih;
- 334 objektov (72,5 %) nima prilagojenih sanitarij za gibalno ovirane osebe;
- 243 objektov (52,7 %) nima urejenega dostopa do objekta za gibalno ovirane osebe;
- 356 objektov (77,2 %) nima urejenega dostopa do nadstropij za gibalno ovirane osebe (dvigalo, rampa);
- 430 objektov (93,3 %) nima urejenih pogojev za slušno prizadete;
- 438 objektov (95,0 %) nima urejenih pogojev za slepe in slabovidne.

Potrebe na področju srednjega šolstva:

a) Potrebe po najemu, v kolikor ne bodo zagotovljene dodatne kapacitete; iz podatkov, prejetih s strani javnih izobraževalnih zavodov, izhaja, da se bo do leta 2025 število dijakov povečalo za 5.613 ali 7,81 % v vseh vzgojno-izobraževalnih zavodih (CŠOD, SŠ, DD, in PP), kar izkazuje potrebe po dodatnih oziroma novih infrastrukturnih kapacitetah. Za nemoteno delovanje javnih zavodov so slednji navedli, da bi nujno potrebovali dodatnih 78.762,1m^2 površin (3,4 %) v obliki najema, v kolikor kmalu ne pride do realizacije posameznih investicij. Če upoštevamo Poročilo o najemnem trgu poslovnih nepremičnin za leto 2019 (Geodetska uprava RS, april 2020) ter povprečno ceno na m^2 za najem poslovnih površin v letu 2019 ugotovimo, da znaša ocenjena povprečna najemnina vseh javnih zavodov 4.351.602,31 EUR na leto.
b) Vlaganja v infrastrukturo (gradnja in obnove stavb):
   - SŠ: 193.230.000 EUR brez DDV za 294.280,0 m^2;
   - DD: 34.230.000 EUR brez DDV za 68.912,3 m^2;
   - CŠOD: 16.830.000 EUR brez DDV za 12.015,0 m^2;
   - PP: 54.500.000 EUR brez DDV za 32.847,0 m^2.
c) Izkazane potrebe po vlaganjih v opremo, in sicer:
   - več kot polovica, kar 76,4 %, pohištvene opreme je zastarele. Javnih zavodov, ki imajo zastarelo vso opremo, s katero razpolagajo, je kar 39 oziroma 21,9 %. Pri 49 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - več kot polovica, kar 70,6 %, laboratorijske opreme je zastarele. Pri 44 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - več kot polovica, kar 81,7 %, športne opreme je zastarele. Pri 66 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - več kot polovica, kar 81,0 %, kuhinjske opreme je zastarele. Pri 50 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %:
   - več kot polovica, kar 74,2 %, IKT strojne opreme je zastarele. Pri 28 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - več kot polovica, 58,6 %, IKT programske opreme je zastarele. Pri 19 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - več kot polovica, kar 73,4 %, opreme delavnic je zastarele. Pri 6 javnih zavodih je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %;
   - specialna oprema v PP je izmed vseh obravnavanih vrst opreme najbolj zastarela, in sicer kar v 91,7 % primerov. Pri enem javnem zavodu je stopnja odpisanosti obravnavane opreme med 90,1 % in 100,0 %.

   Skupna vrednost izkazanih potreb za opremo:
   - SŠ: 41.500.000 EUR brez DDV;
   - DD: 7.030.000 EUR brez DDV;
   - CŠOD: 2.070.000 EUR brez DDV;
   - PP: 4.070.000 EUR brez DDV.

Navedeno jasno kaže na veliko potrebo po investicijah v zagotavljanje nove trajnostne izobraževalne infrastrukture, ki presega nepovratna sredstva.

Razvojno področje: PAMETNA, TRAJNOSTNA IN VKLJUČUJOČA RAST

3.6. KOMPONENTA 6: Učinkovite javne institucije (C3 K6)

3.6.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: javna uprava

Cilj: izboljšano podporno okolje za podjetja in državljane

Predvidene reforme:

- Odpravljanje administrativnih ovir
  - Ukrepi za debirokratizacijo
- Moderen in odporen javni sektor
  - Nov plačni sistem v javnem sektorju
- Ustvarjanje sistemskih pogojev za rast investicij
  - Prenova sistema javnega naročanja
  - Prenovljen gradbeni zakon in zakon o urejanju prostora

Prispevali bomo k cilju oziroma pobudi EU Posodobiti (angl. »Modernize« flagship).

Ocenjeni stroški: Skupni stroški celotne strukturne spremembe za obdobje 2021-2026 znašajo 20 mio EUR in bodo financirani iz drugih virov (VFO 2021-2027).

CSR 2019:
Podpira razvoj trgov lastniških vrednostnih papirjev. Izboljša poslovno okolje z zmanjšanjem regulativnih omejitev in upravnega bremena. Izboljša konkurenco, profesionalizacijo in neodvisen nadzor na področju javnih naročil. Izvede privatizacije v skladu z obstoječimi načrti.

CSR 2020:
Slovenija naj nadaljuje s hitrim izvajanjem ukrepov za zagotavljanje likvidnosti in financiranja podjetjem in gospodinjstvom ter zmanjšanje upravnega bremena. Prednost bi bilo treba dati zrelim javnim naložbenim projektom in spodbujati zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju. Pri tem bi morale biti v ospredju naložbe v zeleni in digitalni prehod, okoljsko infrastrukturo, trajnostni promet, raziskave in inovacije ter uvajanje omrežja 5G. Slovenija naj tudi spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter krepi digitalna znanja in spretnosti, e-trgovino in e-zdravje.

3.6.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Gospodarstveniki so zadnja leta kot eno največjih ovir pri poslovanju izpostavili pretirano birokracijo in premalo spodbudno poslovno okolje (zlasti dolgotrajnost nekaterih postopkov in visoko davčno obremenjenost dela, čeprav ta kot delež glede na BDP ne presega povprečja EU) (UMAR, 2020). Po GEM (2019) oceni pogojev za podjetništvo je bila v mednarodni primerjavi Slovenija relativno nizko ocenjena glede regulative vladnih politik, zlasti glede pridobivanja dovoljenj in koncesij ter davčnih bremen (vključujejo vse prispevke, ki bremenijo podjetja) kot dostopa do poslovne in strokovne infrastrukture.

Eden od bolj problematičnih dejavnikov poslovanja v Sloveniji je birokracija na področju davčnih postopkov, kjer se subjekti soočajo s posebnimi težavami, ki so veliko bolj dolgotrajne in negotove kot v drugih državah članicah. Po podatkih raziskave GEM iz leta 2018 je glede na vladne politike, ki obravnavajo davke in birokracijo, dve tretjini držav članic EU uvrščenih višje od Slovenije. V poročilu Svetovne banke Doing Business iz leta 2020, ki obravnava enostavnost poslovanja v posameznih državah, je bila Slovenija od 190 obravnavanih držav na nekoliko nižjem mestu, vendar je še vedno v najvišji četrtini. Na področju zaščite manjšinskih vlagateljev je Slovenija padla za nekaj mest, vendar ostaja v najvišji petini. Na podlagi anket med gospodarstveniki napredek pri zmanjševanju administrativnih ovir navaja tudi WEF, vendar pa so nadaljnje izboljšave še vedno močno dobrodošle pri prostorskem umeščanju v prostor (odprava ovir), nadaljnji davčni optimizaciji in učinkovitosti tudi v smeri še večjega digitalnega poslovanja.

Slovenija kljub relativno hitri rasti prilivov NTI ostaja med državami EU z najnižjim deležem stanja vhodnih NTI v BDP. Čeprav se je delež vhodnih NTI v primerjavi z BDP do leta 2019 povečal na 33,6 % BDP, kar je kar za 10,9 odstotne točke več glede na stanje ob začetku krize (2008), je Slovenija po tem kazalniku še vedno zaostajala za drugimi novimi državami članicami EU. V obdobju 2009–2018 je sicer med vsemi novimi članicami zabeležila najvišje povečanje deleža stanja vhodnih NTI v BDP.

Slovenija bo obrnila negativni trend gospodarske rasti in spodbudila javne investicije ter še posebej podjetniške investicije, ki, poleg raziskav in razvoja ter inovacijske aktivnosti, prispevajo k spremembi tehnološke zahtevnosti produktov in storitev k ustvarjanju višje nove dodane vrednosti. Stanje NTI v deležu BDP je v primerjavi z ostalimi državami EU sorazmerno nizko (povprečje v EU je okvirno 50 %, medtem ko ta delež v Sloveniji znaša okrog 32 %). Še vedno so prisotne ogromne regionalne razlike v deležu investicij v opredmetena osnovna sredstva, podatki za leto 2019 namreč kažejo, da je skoraj polovica vseh investicij zgolj v Osrednjeslovenski regiji, sledita Gorenjska z 10.5 % ter Podravska z 8.4 %, gre torej za veliko neuravnoteženost po regijah in težnjo po centralizaciji. Investicijska aktivnost podjetij je še vedno pod ravnjo, doseženo pred gospodarsko krizo po letu 2008, kar kaže na potrebo po močnem spodbujanju investicij. V obdobju 2008–2017 je bila vrednost investicij v osnovna sredstva najvišja v letu 2008, ko je znašala 6.731 milijonov EUR, najnižja pa v letu 2011, ko je znašala 4.302 milijona EUR. V 2017 je znašala nekaj manj kot 5 milijard EUR, kar je bilo še vedno za več kot četrtino (26 %) manj kot v letu 2008. Še večji izziv pa je v zagotavljanju investicijske podpore hitrorastočim podjetjem. Povprečna neto dodana vrednost na zaposlenega v Sloveniji je v letu 2019 znašala 46.752 EUR/zaposlenega, srednjeročni cilj pa je doseči cilj dodane vrednosti 60.000 EUR/zaposlenega.

Cilji

- Zagotavljanje spodbudnega in predvidljivega podpornega okolja,
- zmanjšanje administrativnega bremena za podjetja,
- učinkovita javna uprava.

3.6.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Odpravljanje administrativnih ovir

Ključni izzivi

Po mnenju Umarja v Sloveniji zmanjšanje regulativnih bremen in nadaljnje izboljšanje upravljanja javnih institucij še vedno ostaja izziv, kljub izboljšanju učinkovitosti države pri podpori delovanju poslovnega sektorja in spodbujanju razvoja na številnih področjih. Tudi gospodarstveniki so zadnja leta kot eno največjih ovir pri poslovanju poudarjali pretirano birokracijo in premalo spodbudno poslovno okolje (zlasti dolgotrajnost nekaterih postopkov in visoko davčno obremenjenost dela, čeprav ta kot delež glede na BDP ne presega povprečja EU). Prav tako v okviru Evropskega semestra stanje v Sloveniji z vidika ovir za naložbe ni ocenjeno kot optimalno. Evropska komisija ugotavlja, da kljub določenemu napredku v zadnjih letih na številnih področjih še vedno obstajajo ovire za naložbe in da zmanjšanje birokracije ostaja eden od ključnih izzivov za spodbujanje naložb. Čeprav se je poslovno okolje v državi izboljšalo, so še vedno prisotne težave glede upravnega in regulativnega bremena. Slovenija je sprejela ukrepe za postopno zmanjšanje upravnega bremena in regulativnih omejitev, vendar oboje še vedno ovira poslovanje. Regulativno breme se v Sloveniji postopoma zmanjšuje, vendar je na nekaterih področjih

še razmeroma visoko. Vstop in rast podjetij v Sloveniji poleg upravnega bremena ovira tudi regulativno breme z velikim številom predpisov.

Tudi v skladu s priporočili OECD mora Slovenija okrepiti institucionalni okvir in zmogljivosti za presojo posledic predpisov, vključevanje deležnikov ter naknadno vrednotenje. Država se mora osredotočiti na koristi in učinkovitost predpisov, ki se sprejemajo, in na ta način že v osnovi preprečiti nastajanje novih zakonodajnih ovir. Dobro razvita regulatorna politika je namreč eden ključnih vzvodov, s katerimi vlade lahko vplivajo na gospodarski razvoj in družbeno blaginjo.

Potreba po zagotovitvi boljšega zakonodajnega okvira in odprava administrativnih bremen z namenom povečanja konkurenčnosti za boljše poslovno in zakonodajno okolje na podlagi upravljanja in soustvarjanja politik je tako izredno velika.

Cilji

- Zmanjšanje upravnih bremen za poslovne subjekte in državljane.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za reformo, ki predvideva spremembo obstoječe zakonodaje v luči zmanjšanja administrativnih ovir. Stroški za izvedbo reforme niso predvideni.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Nosilni organ (Strateški svet za debirokratizacijo v okviru Kabineta predsednika vlade na podlagi prispevkov ministrstev, gospodarstva in državljanov) bodo pripravili spremembe zakonodaje z obstoječimi kapacitetami vključenih ministrstev.

Ukrepi za debirokratizacijo

V postopku sprejetja je prvi zakonski paket, ki naslavlja zmanjšanje upravnih bremen in preobilno regulatorno okolje v Republiki Sloveniji, in sicer **Zakon o debirokratizaciji**. Cilj zakona je izboljšati stanje na področju administrativnih ovir in konkurenčnega poslovnega okolja. Zakon predvideva ukrepe za poenostavitev življenja za državljane in poenostavitev poslovanja za podjetja ter s tem prispevek k znižanju stroškov in odpravljanju administrativnih ovir.

Posamezni ukrepi, ki se bodo izvedli na podlagi Zakona o debirokratizaciji so naslednji:

- Dodajajo se podatki o mobilni številki in elektronskem naslovu, ki bodo omogočali hitrejši in učinkovitejši kontakt uradnih oseb s posamezniki in lažje vročanje uradnih pošiljk tistim, ki se bodo odločili za tovrstni način sprejema pošiljk. Cilj je, da se v naslednjih letih čim več državljanov odloči za tovrstni način sprejemanja oziroma prevzemanja uradnih pošiljk (odločb, sklepov in drugih aktov države).
- Ukinja se uporaba žiga v državni upravi, saj se bodo vsi akti podpisovali z digitalnim podpisom. Ukinja se pisanje datuma z besedo na vročilnicah, omogoča se pošiljanje obvestila o poslani pošiljki tudi prek SMS sporočila, razbremenjuje se ministre, tako da bodo lahko vsi državni sekretarji, tudi tisti brez strokovnega izpita in ustrezne izobrazbe, podpisovali odločbe v posamičnih postopkih.
- Omogoča se vročanje sklepov javnim uslužbencem tudi na službeni mail.
- Ukinja se obvezno izvedbo projektnega naročila v določenih primerih.
- Ukinja se overjanje natisnjenih izvodov odločb z elektronskim podpisom.
- Ukinja se letne izjave izvedencev, sodnih tolmačev in sodnih cenilcev ministrstvu za pravosodje o ažurnosti njihovih podatkov.
- Olajšuje se sklepanje pogodb med javnim sektorjem in poslovnimi subjekti, tako da se izjavo ponudnika o nepovezanosti s predstojnikom javne osebe pridobi le v postopku podeljevanja koncesije, sklepanja javno-zasebnega partnerstva in javnega naročila, ne pa tudi v postopku sklepanja vsake posamezne pogodbe.
- Omogoča se, da je v davčnih postopkih davčni zavezanec sama agrarna skupnost, ne pa vsi njeni člani.
- Skrajšuje se rok za sprejem ponudbe pri prodaji kmetijskega zemljišča, gozda ali kmetije.

- Ukinja se obveznost izdajanja računov pri plačilu s kartico, v kolikor pa kupec želi prejeti račun se mu le-ta izda.
- Ukinja se obračunavanje prispevkov za socialno varnost, ko plača preseže bruto znesek 6.000,00 EUR. Kot prekršek in delo na črno se ukinja okoliščina, da podjetje pri občasnih opravljanjih dejavnosti nima vpisane šifre dejavnosti v svojih temeljnih aktih oziroma registru samostojnih podjetnikov posameznikov.
- Ustanovitelju samemu se omogoča izvajanje nalog upravljanja zavarovanega območja ter izvajanje naravovarstvenega nadzora tudi občinski ali medobčinski upravi.
- Skrajšuje se rok za javno objavo poziva pri prodaji kmetijskih zemljišč, gozdov in parcel s 30 dni na 15 dni.
- Vzpostavljajo se pravne podlage za vodenje digitalnih evidenc v visokem šolstvu.
- Ukinja se dvojno preverjanje izpolnjevanja pogojev polnoletnosti in najmanj srednje poklicne izobrazbe pri vpisu v razvid strokovnih delavcev v športu.
- Posvetovalno pristojnost strokovnih komisij pri podeljevanju javnih sredstev se usklajuje z dometom njihove strokovne avtonomije na posameznih kulturnih področjih.
- Ukinja se podvajanje preverjanja nekaznovanosti za zdravstvene delavce, zaposlene v javnih zdravstvenih zavodih.
- Predvideva se postopna vzpostavitev Uradnega registra Republike Slovenije, kjer bodo objavljena uradna prečiščena besedila državnih predpisov, za katere bo veljalo načelo zaupanja v avtentičnost njihovih besedil in na podlagi katerih bodo posamezniki seznanjeni s svojimi pravicami in dolžnostmi ter z njihovim poljem svobodnega ravnanja. Za razliko od že obstoječega uredbenega dela Uradnega lista, ki je namenjen prvi seznanitvi s spremembami v pravnem redu po kronološkem zaporedju, bo Uradni register namenjen trajnemu dostopu do veljavnega pravnega reda po hierarhičnem in tematskem zaporedju. Po zgledu dobrih praks se bo uvedla interaktivna različica registra veljavnih predpisov, kjer se zakoni ne bodo citirati po kronoloških objavah njihovih sprememb, temveč glede na lokacijo osnovnega besedila zakona v celotnem pravnem redu in podatek, kdaj je bil predpis uporabljen.
- Vzpostavlja se mehanizem prečiščevanja pravnega reda, ki bo preprečeval kopičenje predpisov, ki se zaradi poteka časa ali družbenih ali tehnoloških sprememb več ne uporabljajo. Razveljavlja se 207 zakonov in vse podzakonske predpise, izdane na njihovi podlagi, ter določa prenehanje uporabe 18 zveznih jugoslovanskih zakonov.
- Uvaja se postopek ugotavljanja, kateri predpisi se zaradi njihovega naslova, namena, pomena ali vsebine ne morejo več uporabljati.
- Določa se, da z dnem razveljavitve zakona prenehajo veljati tudi podzakonski predpisi, ki so bili sprejeti na njegovi podlagi.
- Ukinja se določanje časovnega razmika med začetkom veljavnosti in začetkom uporabe predpisov.

V postopku priprave je že drugi debirokratizacijski paket, s katerim se nadaljujejo poenostavitve v državni upravi. K posredovanju podatkov so pozvani vsi deležniki, ki želijo, da se uvedejo poenostavitve - posamezniki, gospodarstvo, sindikati, občine in drugi. Prav tako bo velik poudarek na prenovi zakonodaje, nastale pred osamosvojitvijo. Drugemu zakonu bodo sledili še naslednji. Z večjim številom zakonov se želijo hitreje uvajati poenostavitve in odpravljati birokracija, saj je z enim samim zakonom nemogoče zajeti vse poenostavitve in tudi sam postopek bi trajal predolgo.

Časovnica

- Sprejetje predloga Zakona o debirokratizaciji (Q4 2021).

Ciljna skupina

Podjetja, fizične osebe.

Glavna tveganja in strategije za reševanje tveganj

Možne ovire za dosego ciljev so zastoji v sprejetju zakonodaje. Da bi obvladovali tveganja, si bomo prizadevali za vključujoč in proaktiven pristop z vsemi relevantnimi deležniki, za načrtovanje in spremljanje aktivnosti in sodelovanje z inštitucijami.

B. Moderen in odporen javni sektor

Ključni izzivi

Veljavni sistem plač v javnem sektorju je potreben celovite prenove, saj pomanjkljivosti že lahko vplivajo na učinkovitost javnega sektorja. Na potrebo po drugačni ureditvi sistema plač opozarjajo tako študija OECD o plačnem sistemu slovenskega javnega sektorja iz leta 2011, Analiza plačnega sistema javnega sektorja iz leta 2015 ter Analiza kariernega napredovanja javnih uslužbencev iz leta 2019, ki ju je pripravil MJU. Na težave pri izvajanju sedaj veljavnih določb tega sistema opozarjajo številni delodajalci javnega sektorja, ki izpostavljajo potrebo po bolj avtonomnem urejanju plač glede na specifike posameznih dejavnosti oziroma poklicev in manj rigidnem sistemu, ki onemogoča učinkovito upravljanje s kadrovskimi viri, ko gre za osnovne plače in variabilno nagrajevanje zaposlenih.

Cilji

- Večja možnost variabilnega nagrajevanja in povezanost plačila za delo z rezultati dela za večjo učinkovitost javnega sektorja;
- ohranitev javnofinančne vzdržnosti sistema plač v javnem sektorju.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za reformo, ki predvideva spremembo obstoječe zakonodaje, ki ureja sistem plač v javnem sektorju. Stroški za izvedbo reforme niso predvideni.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Nosilni organ (MJU) je že pripravil Izhodišča za reformo plačnega sistema v javnem sektorju, ki jih je sprejela Vlada. Na podlagi teh izhodišč bo pripravljen nov zakon, ki bo predmet usklajevanja s sindikati. Za navedene aktivnosti zadoščajo obstoječe kapacitete ministrstva.

Z **novim plačnim sistemom v javnem sektorju** bomo ob hkratni javnofinančni vzdržnosti zagotovili večjo možnost variabilnega nagrajevanja in povezave med plačilom za delo in rezultati dela. Nov plačni sistem bo poudaril vlogo vodij pri variabilnem nagrajevanju in upravljanju s človeškimi viri. V zvezi s tem je pripravljen model kompetenc v državni upravi pri procesu upravljanja s človeškimi viri in v selekcijskih postopkih vodstvenega kadra. V tem delu je reforma plačnega sistema v javnem sektorju povezana z reformo Vzpostavitev kompetenčnega centra in dvig usposobljenosti zaposlenih v javni upravi v okviru komponente Digitalizacija javnega sektorja in javne uprave (C2 K2). Nov plačni model ter polna implementacija modela kompetenc bosta skupaj s pospešeno nadgradnjo digitalnih veščin izboljšala učinkovitost državne uprave oziroma javnega sektorja kot celote.

Izhodišča glede prenove plačnega sistema javnega sektorja, ki jih je Vlada RS sprejela v februarju 2021, predstavljajo pomemben korak k realizaciji zaveze o prenovi plačnega sistema, določene v koalicijski pogodbi in dajejo temeljno orientacijo za pripravo predloga novega zakona, ki bo ustrezneje uredil plačni sistem javnega sektorja.

Upoštevajoč navedeno predlagana izhodišča najavljajo odstop od sedanjega enotnega plačnega sistema in določitev zgolj skupnih temeljev tega sistema za vse poklice javnega sektorja, pri čemer vključujejo naslednje skupne cilje prenove plačnega sistema: a) zagotovitev drugačne obravnave storitvenega dela javnega sektorja; b) vzpostavitev večje fleksibilnosti z manj administriranja in poenostavitvami; c) zagotovitev večje variabilnosti in povezanosti plačila za delo z rezultati dela. Izhodišča omogočajo posebno ureditev za posamezne dejavnosti oziroma poklice, obenem pa naslavljajo tudi vprašanje deficitarnih poklicev v javnem sektorju.

Izhodišča so podlaga za pripravo predloga novega zakona, ki bo urejal sistem plač v javnem sektorju, o katerem je predvideno dvomesečno usklajevanje z reprezentativnimi sindikati.

Eden izmed ključnih ciljev predloga novega zakona je ohranitev javnofinančne vzdržnosti sistema plač v javnem sektorju v srednjeročnem obdobju. Posamezni ukrepi v novem plačnem sistemu, kot je npr. upočasnjeno napredovanje, bodo lahko omogočili znatne prihranke, medtem ko bi drugi stroški sprememb plačnega sistema, povezani z večjo avtonomijo in variabilnostjo določanja plač, vplivali v obratni smeri. Upoštevaje oba učinka po oceni predlagatelja gradiva predlagana nova ureditev ostaja v

mejah javnofinančne vzdržnosti, k čemur pa naj bi dodatno prispevala tudi večja avtonomija delodajalcev pri urejanju plač zaposlenih, kar sočasno pomeni tudi njihovo večjo odgovornost v smislu odsotnosti ravnanj, ki bi pomenila zahteve po dodatnem financiranju plač iz proračunskih virov.

Časovnica

- Predstavljena izhodišča glede prenove plačnega sistema (Q2 2021)
- Sprejetje novega zakona, ki bo urejal sistem plač v javnem sektorju (Q2 2023)

Ciljna skupina

Javni sektor.

Glavna tveganja in strategije za reševanje tveganj

Možne ovire za dosego ciljev so zastoji v sprejemanju zakonodaje, neusklajenost z reprezentativnimi sindikati javnega sektorja.

Da bi obvladovali tveganja, si bomo prizadevali za vključujoč in proaktiven pristop z vsemi relevantnimi deležniki, za načrtovanje in spremljanje aktivnosti in sodelovanje z inštitucijami.

C. Ustvarjanje sistemskih pogojev za rast investicij

Ključni izzivi

Iz Umarjevega Poročila o razvoju izhaja, da Slovenija glede produktivnosti še precej zaostaja za povprečjem EU. Raven produktivnosti je v Sloveniji leta 2018 znašala 82 % povprečja EU, v letu 2008 pa 83 % povprečja EU. Povprečna letna rast produktivnosti je v obdobju 1996-2008 znašala 3,5 %, nato pa se je v obdobju 2009-2018 upočasnila na 0,5 % oziroma na 1,2 % v obdobju gospodarskega vzpona v letih 2014-2019. UMAR je posebej izpostavil, da se v ozadju skromne rasti produktivnosti po gospodarski in finančni krizi poleg strukturnih razlogov predvsem skrivajo razmeroma nizke investicije. To pomeni, da je za povečanje produktivnosti v Sloveniji spodbujanje investicij ključnega pomena.

Nezadostne stopnje investicij v slovenskih podjetjih (nizki deleži, ki ne zadoščajo oziroma ne omogočajo konkurenčnega preboja podjetij in pomenijo zaostanek za ravnjo investicij iz leta 2008), posledično prispevajo k nižji konkurenčnosti oziroma dodani vrednosti na zaposlenega.

Stopnja investiranja (razmerje med bruto investicijami v osnovna sredstva in bruto dodano vrednostjo) se glede na leto 2018 skoraj ni spremenila; po podatkih Sursa o stopnji bruto investiranja v Sloveniji in EU-28/območju evra je z 21,4 odstotki še vedno zaostajala za povprečno investicijsko aktivnostjo v EU-28 (2019: 24,3 %) in v evrskem območju (2019: 24,8 %).

Na področju investiranja se kot pomembna ovira izpostavlja dolgotrajnost pridobivanja gradbenih dovoljenj, kar je treba nasloviti kar najhitreje. Hkrati so za zagotovitev ustrezne stopnje investicij pomembe tudi javne investicije, zato bo nadgrajen tudi sistem javnega naročanja.

Cilji

- Povečanje obsega javnih in zasebnih investicij.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za reformo, ki predvideva spremembo obstoječe zakonodaje na področju javnih naročil, gradbene zakonodaje, na področju trga kapitala pa predvideva tudi pripravo strategije nadaljnjega razvoja. Stroški za izvedbo reforme niso predvideni.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Nosilna organa (MJU in MOP) bosta pripravila spremembe zakonodaje ter strateške dokumente, za kar zadoščajo obstoječe kapacitete vključenih ministrstev.

Prenova sistema javnega naročanja

Za reformo na področju javnega naročanja se predvideva:

- Izvedba ukrepov za povečanje stopnje profesionalizacije med deležniki v RS

Zagotovili bomo nadaljevanje dela enote za vsebinsko pomoč uporabnikom (t. i. help desk) in njeno nadgradnjo v center za celovito vsebinsko in tehnično pomoč v povezavi z informacijskim sistemom e-JN ter vzpostavitev Akademije javnega naročanja, ki bo skrbela za kontinuirano kvalitetno izobraževanje in usposabljanje oseb, ki sodelujejo pri izvajanju javnih naročil tako na strani naročnikov kot na strani gospodarskih subjektov s ciljem boljše uporabe vseh orodij, ki jih omogoča javnonaročniška zakonodaja, zlasti na področju uporabe dodatnih in okolju prijaznih kriterijev, uporabe javnih natečajev in drugih orodij za inovativno javno naročanje. Akademija bo vzpostavljena v okviru MJU, pri čemer se predvideva tesno sodelovanje s strokovnjaki in obstoječimi izobraževalnimi institucijami s področja javnega naročanja (samostojni raziskovalci in poklici, izvajalci seminarjev in dodatnih usposabljanj idr.). V procesu evaluacije in pregleda sistema javnega naročanja je bilo ugotovljeno, da je optimizacijo postopkov javnega naročanja treba izvesti s celovitim pristopom k izobrazbi in opolnomočenju tistih, ki v postopkih sodelujejo, saj z zakonodajnimi spremembami težav pri izvajanju ni mogoče rešiti. Ukrep bo podprt z izdelavo kompetenčnega modela in prepoznavo poklica izvajalca javnega naročanja, s podporo komercialnim (kratkotrajnim in dolgotrajnejšim) oblikam strokovne usposobljenosti izvajalcev.

Projekt bo prispeval h kakovostnemu in zanesljivejšemu krožnemu in inovativnemu javnemu naročanju, s čimer bo prispeval k trajnostnemu razvoju družbe kot celote in k boljšemu regijskemu razvoju. Inovativno javno naročanje posebej izpostavljamo v komponenti Digitalna preobrazba gospodarstva (C2 K1). Z znanjem uporabe informacijskih orodij na tem področju se bodo podjetjem zmanjšali stroški in olajšal dostop do javnih naročil, zaradi česar bosta tudi stopnja konkurenčnosti in stopnja odprtosti slovenskega trga javnih naročil višji.

- Digitalna transformacija javnega naročanja

Informacijski sistem e-JN je bil tehnološko prenovljen konec leta 2019. Po zaključeni prenovi je treba informacijski sistem nadgrajevati z novimi funkcionalnostmi, ki niso bile vključene v tehnološko prenovo, izvesti prilagoditve IS zaradi zunanjih okoliščin, zagotavljati vzdrževanje sistema in podporo uporabnikom. IS je kritičen sistem na področju javnega naročanja v Republiki Sloveniji in izjemno prispeva k transparentnemu javnemu naročanju.

Z digitalno transformacijo je sistem treba nadgraditi z novimi funkcionalnostmi, modificirati povezave z drugimi sistemi zaradi nove zbirke dokumentarnega gradiva, sprememb obrazcev na TED in posledično portalu javnih naročil, izboljšati uporabniško izkušnjo z vključitvijo strojnega učenja, ponudnikom pa olajšati pregled objavljenih naročil in dostop do trga javnih naročil z enostavno oddajo ponudb. V sistem želimo vključiti tudi analitično obdelavo in vizualizacijo podatkov (Big Data).

Postopki javnega naročanja bodo poenostavljeni z nadgradnjo IS e-JN z novimi funkcionalnostmi in dopolnjevanjem povezav na zaledne sisteme, standardizacijo izvajanja postopkov, skrajšanjem časa za oddajo in pregled ponudbe ter večjo preglednostjo, dostopanjem v sistem z različnih naprav in zagotavljanjem načela »samo enkrat«. Elektronsko voden postopek bo tudi poenostavil vodenje postopkov javnih naročil in zmanjšal možnosti napak. Digitalna transformacija bo omogočila enostavno oddajo ponudb in večjo avtomatizacijo procesov, kar bo pozitivno vplivalo na samo konkurenčnost. S poenostavljeno avtentifikacijo ponudnikov bomo boljši dostop omogočili ponudnikom iz drugih držav - odpravljene bodo dejanske ovire, ki so oteževale njihov vstop v sistem e-JN, postopek avtentifikacije zanje pa podaljšale oziroma ga dodatno zapletle. Poenostavljena avtentifikacija in popolnoma elektronsko voden postopek javnega naročanja pomenijo dodatno odprtje slovenskega trga javnih naročil.

V pripravi je tudi projekt povezovanja evidenc javnega naročanja in plačil, kar pomeni da bodo na voljo podatki o porabi sredstev na podlagi sklenjenih pogodb v okviru javnega naročanja, s čimer se bo še povečala transparentnost javnega naročanja in porabe javnih sredstev.

- Povečanje konkurenčnosti v postopkih javnega naročanja

Opažamo, da je konkurenčnost na trgu javnega naročanja v Sloveniji, podobno pa tudi v drugih državah članicah, eden izmed temeljnih izzivov modernega sistema javnega naročanja. V preteklosti je bilo sprejetih že vrsto zakonodajnih ukrepov, zdi pa se, da na konkurenčnost še najbolj vpliva gospodarsko okolje in zaupanje v sistem javnega naročanja. Izziv konkurenčnosti bomo naslovili na zakonodajni ravni, zato MJU pripravlja novelo Zakona o javnem naročanju, ter na sistemski ravni, kjer bomo za pripravo dolgoročne strategije najprej izdelali ekonomsko in primerjalno pravno analizo, ki bo pojasnila primarne izzive v sistemu naročanja z namenom ugotovitve vzrokov za sedanje stanje na področju konkurenčnosti in opravila primerjavo vrzeli učinkovitosti nabavnih procesov v primerjavi z gospodarstvom. Pri novem zakonu bomo, kolikor je mogoče brez nedopustnega poseganja v evropski pravni red, poenostavili preverjanje ponudnikov, omogočili enostavnejše dopolnjevanje oziroma pojasnjevanje ponudb v postopkih in naročnikom omogočili izločitev neobičajno nizkih ponudb, s čemer bomo preprečili t. i. socialni dumping, kar bo povečalo zaupanje v slovenski sistem javnega naročanja in povečalo konkurenčnost. Čezmejno naročanje v Sloveniji je v letih 2018 in 2019 znašalo 12 % vrednosti vseh naročil in je višje od povprečja v drugih državah članicah. Z dodatnimi ukrepi na področju informatizacije (avtentifikacija ponudnikov pri oddaji ponudb v sistemu za elektronsko javno naročanje) pa bomo zagotovili dodatno odpiranje slovenskega trga javnih naročil. Področje trajnostnega javnega naročanja je v Sloveniji razvito in podprto z zakonodajnimi rešitvami. Delež okolju prijaznega javnega naročanja je v letu 2019 znašal 33 % vseh oddanih naročil, kriteriji okolju prijaznega javnega naročanja so se vključili v 5712 javnih naročil. Ministrstvo pripravlja tudi spremembe na področju trajnostnega javnega naročanja, v pripravi je sprememba zakonodaje, ki bo povečala nabor obveznih predmetov, uvedla dodatne trajnostne in kvalitativne kriterije za oddajo javnih naročil na teh področjih ter poenostavila oddajo javnih naročil na nekaterih področjih trajnostnega javnega naročanja. To bo vplivalo na povečanje trajnostnega naročanja in povečalo uporabo drugih meril za oddajo naročil poleg cene. Po sprejetju ZJN-3 bo vlada za naročnike na državni ravni določila tudi obvezno uporabo prenovljenih Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev ter gradenj, v zakonu pa kot prekršek uvedla nespoštovanje določbe o obvezni uporabi necenovnih meril, kar bo spodbudilo uporabo takšnih meril.

V letu 2018 smo na MJU kot partner v mednarodnem konzorciju pristopili k projektu Theybuyforyou, kjer poleg ministrstva kot slovenski partner sodeluje tudi Institut Jožef Stefan. V okviru projekta je bil vzpostavljen dnevni izvoz podatkov iz portala javnih naročil v OCDS formatu in Knowledge graph. Razvit je bil set orodij za odkrivanje anomalij v javnem naročanju, ki z uporabo različnih pristopov analizira podatke iz obvestil o oddanih naročilih in prikaže povezave, ki z običajno statistično analizo niso razvidne. Pridobljene analize pomagajo pri pripravi javnonaročniške zakonodaje, prav tako pa so v pomoč nadzornim organom in varuhom javnega interesa v nadzornih postopkih. To izboljšano preiskovalno orodje bo v pomoč zlasti Računskemu sodišču RS in Javni agenciji RS za varstvo konkurence, omogočilo pa bo tudi boljše povezovanje med preiskovalnimi organi. Z Javno agencijo RS za varstvo konkurence so vzpostavljena redna srečanja, izvedena pa bodo tudi posebna izobraževanja za naročnike za prepoznavo in odpravo usklajenih delovanj v postopkih javnega naročanja.

Ministrstvo sodeluje tudi s preiskovalci oziroma pri skupnih izobraževanjih, med drugim smo v preteklosti izvedli nekaj specializiranih izobraževanj za preiskovalce kaznivih dejanj. Pod okriljem Generalne policijske uprave so se izvedla specialistična usposabljanja za kriminaliste, kjer smo v okviru usposabljanj v zvezi s porabo javnih sredstev predstavili določila javnonaročniške zakonodaje s ciljem identificirati potencialne nepravilnosti/kršitve, ki bi lahko vplivale na oškodovanje javnih sredstev. S sodelovanjem in usposabljanjem bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Prenovljena Gradbeni zakon in Zakon o urejanju prostora

S prenovo Zakona o urejanju prostora nameravamo izboljšati inštrumente urejanja prostora, vzpostaviti učinkovitejše vodenje državnega in občinskega prostorskega načrtovanja, kar pa bo nujno treba podpreti tudi z digitalizacijo vseh ključnih prostorskih podatkov, tako da bodo ti neposredno uporabni pri pripravi prostorskih aktov. Zakon o urejanju prostora je trenutno v medresorskem usklajevanju.

Novi Gradbeni zakon je medresorsko usklajen in je v fazi priprave za obravnavo na vladi. Zakon bo uresničeval cilje administrativne razbremenitve in pospešitve trajnostnega gospodarskega razvoja z uveljavljanjem učinkovitega in kvalitetnega izvajanja postopkov ter prilagoditve časovnih okvirjev z vpeljavo elementov digitalizacije. S prenovo se bodo nadgradili dosedanji uveljavljeni postopki. Na podlagi ugotovljenih pomanjkljivosti in napak se popravlja in dopolnjuje obstoječe normativne rešitve,

kar bo omogočilo hitrejše in učinkovitejše izvajanje postopkov v zvezi z gradnjo pri enakem zagotavljanju varovanja javnih interesov ter pravne varnosti vseh udeležencev pri graditvi. Kot novost se pod določenimi pogoji ponuja možnost uporabe materialov in proizvodov, ki so bili že v uporabi, s čimer se sledi načelom trajnostnega in krožnega gospodarstva, nadgrajuje se možnost pridobitve gradbenega dovoljena po skrajšanem ugotovitvenem postopku, omogoča se pridobivanje uporabnega dovoljenja za enostanovanjske hiše na lažji in cenejši način, odmera komunalnega prispevka se izvede po pridobitvi gradbenega dovoljenja, vzpostavlja se dodatna pravna podlaga za poslovanje v elektronski obliki (eGraditev) s ciljem izvajanja postopkov tudi v primeru zdravstvenih kriz itd.

Časovnica

- Sprejetje novele Zakona o javnem naročanju (Q4 2021)
- Sprejetje prenovljenega Gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora (Q2 2022)
- Vzpostavitev Akademije javnega naročanja in določitev obvezne uporabe Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev ter gradenj (Q2 2023)

Ciljna skupina

Podjetja, fizične osebe.

Glavna tveganja in strategije za reševanje tveganj

Možne ovire za dosego ciljev so zastoji pri sprejemanju zakonodaje. Da bi obvladovali tveganja, si bomo prizadevali za vključujoč in proaktiven pristop z vsemi relevantnimi deležniki, za načrtovanje in spremljanje aktivnosti in sodelovanje z inštitucijami.

3.6.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno.

3.6.5. Čezmejni in večdržavni projekti

V okviru komponente ne načrtujemo čezmejnih oziroma večdržavnih projektov.

3.6.6. Zelena dimenzija komponente

Ukrepi ne bodo pomembno prispevali k zelenemu prehodu oziroma podnebnim ciljem.

3.6.7. Digitalna dimenzija komponente

Ukrepi ne bodo pomembno prispevali k digitalnemu prehodu.

3.6.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Predlagani reformni ukrepi v okviru te komponente ne bodo imeli negativnega vpliva na okoljske cilje, kot so opredeljeni v 17. členu Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (»taxonomy regulation«).

Kontrolni listi so v prilogi NOO.

3.6.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Odpravljanje administrativnih ovir
- Q4/2021: uveljavitev Zakona o debirokratizaciji
- Q2/2022: sprejetje drugega debirokratizacijskega zakonskega paketa v Državnem zboru

Reforma: Moderen in odporen javni sektor
- Q2/2023: uveljavitev novega zakona, ki bo urejal sistem plač v javnem sektorju

Reforma: Ustvarjanje sistemskih pogojev za rast investicij

- Q4/2021: uveljavitev novele Zakona o javnem naročanju
- Q4/2021: uskladitev podatkovnih baz Evropske komisije in Slovenije na področju javnega naročanja
- Q2/2022: uveljavitev prenovljenega Gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora v Državnem zboru
- Q2/2022: tehnična pomoč za podporo implementaciji reform javnega naročanja
- Q2/2023: vzpostavitev Akademije javnega naročanja in določitev obvezne uporabe Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev ter gradenj
- Q4/2024: neodvisna analiza vplivov reform na področju javnega naročanja in oblikovanje ukrepov in ciljev za izboljšanje sistema
- Q4/2024: znižanje deleža postopkov s pogajanji brez predhodne objave v vseh transparentno objavljenih postopkih na ciljno vrednost 14 %

3.6.10. Financiranje in stroški

Reforme bodo podprte s pomočjo nacionalnih sredstev.

3.6.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

4. Razvojno področje: ZDRAVSTVO IN SOCIALNA VARNOST

4.1. KOMPONENTA 1: Zdravstvo (C4 K1)

4.1.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: zdravstveni sistem

Cilj reforme je zagotoviti kakovostno, finančno vzdržno in vsem dostopno javno zdravstvo kot temelj slovenskega zdravstvenega sistema, kar obsega:

- kakovostno in dostopno zdravstveno varstvo s stabilnim financiranjem in dolgoročno vzdržnostjo javnih financ;
- zagotovitev oziroma ohranitev univerzalne dostopnosti do potrebnih zdravstvenih storitev, vključno s preventivnimi storitvami; obvladovanje pretečih groženj, ki jih za zdravstvo predstavljajo: naraščanje bremena kroničnih bolezni in stanj, nove nalezljive bolezni, odpornost mikrobov na zdravila in agensi iz okolja, mobilnost pacientov;
- boljša pripravljenost in odziv na zdravstvene grožnje (npr.: epidemija covid-19 ipd.);
- povečanje učinkovitosti upravljanja in delovanja zdravstvenega sistema v kriznih situacijah v smislu izboljšave upravljanja, ustrezne usposobljenosti zdravstvenih kadrov, pretoka informacij, uporabe digitalnih tehnologij in vzpostavitve novih oblik sodelovanja na lokalni in regionalni ravni.

Reforma zdravstvenega sistema je usmerjena v solidarno, pravično in univerzalno zdravstveno varstvo, ki bo vsem pacientom zagotavljalo varno in kakovostno obravnavo. Navedeno bomo dosegli s spremembami ključne zakonodaje, predvsem Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, in z investicijami na naslednjih področjih:

- **Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe**
- **Digitalna preobrazba zdravstva**
- **Dostopnost zdravstvenega sistema**
- **Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni**

Ocenjeni stroški: skupni stroški celotne reforme in investicij predvidoma znašajo 309,42 mio EUR za obdobje 2021 – 2026 in bodo financirani iz sredstev Sklada za okrevanje in odpornost v višini 224,90 mio EUR (vrednost brez DDV) ter iz proračuna Republike Slovenije (84,52 mio EUR).

CSR 2019:
*Slovenija naj v letu 2020 sprejme in izvede reforme **zdravstva** in dolgotrajne oskrbe, ki zagotavljajo kakovost, dostopnost in dolgoročno javnofinančno vzdržnost.*

CSR 2020:
*Slovenija naj v letih 2020 in 2021 ukrepa tako, da sprejme vse potrebne ukrepe za učinkovit odziv na epidemijo, ohranitev gospodarstva in podporo okrevanju, ki bo sledilo; zagotovi **odpornost zdravstvenega sistema** in sistema dolgotrajne oskrbe, med drugim z zagotavljanjem **zadostne oskrbe s kritično medicinsko opremo in odpravo pomanjkanja zdravstvenih delavcev**.*

4.1.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Glavni izzivi, s katerimi se srečuje zdravstveni sistem v Sloveniji in na katere je opozorila že EK v svojih Priporočilih (CSR 2019, 2020) so nižje število zdravnikov glede na povprečje EU, predolge čakalne vrste in potreba po finančno vzdržnem sistemu financiranja zdravstva.

- **Ogroženost finančne vzdržnosti zdravstvenega sistema**

V Sloveniji raste število novih primerov kronično bolnih in skupno število pacientov, kar dodatno obremenjuje zdravstveni sistem ter slabša delovni in razvojni potencial družbe v smislu absentizma, slabše produktivnosti, prezgodnjega upokojevanja in skrajševanja zdravih let življenja. Na področju

zdravstvenega varstva se povečujejo stroški za diagnostiko, zdravljenje in rehabilitacijo kronično bolnih in čeprav se delež porabe za zdravstveno varstvo, ki ga financira država, povečuje, ostaja pod povprečjem EU, kar ogroža dolgoročno finančno vzdržnost sistema. Tudi staranje obremenjuje zdravstveni sistem, odhodki se povečujejo, financiranje ni prilagojeno na ciklična nihanja. V Sloveniji je Državni zbor potrdil Resolucijo nacionalnega plana zdravstvenega varstva 2016–2025 Skupaj za družbo zdravja, ki med prednostna razvojna področja uvršča področje krepitve in varovanja zdravja ter preprečevanje kroničnih nenalezljivih bolezni ter Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028, ki med prednostna področja uvršča krepitev duševnega zdravja celotne populacije, še posebej najbolj ranljivih skupin, preprečevanje razvoja duševnih motenj, deinstitucionalizacijo ter zagotavljanje dostopnih služb in storitev na primarni ravni in v skupnosti. Pri tem je nenadomestljiva vloga primarnega zdravstvenega varstva. Kaže se potreba po oblikovanju novih modelov oskrbe, večjo pozornost je treba nameniti preprečevanju bolezni, povečati je treba uporabo diagnostike, testov in orodij e-zdravja, ki omogočajo spremljanje pacientov in medicino na daljavo, ter krepiti digitalna znanja in spretnosti na področju digitalizacije.

Slovenija je glede na zdrava leta življenja v vseh starostnih skupinah pri obeh spolih pod povprečjem EU. Kazalniki zdravja so se v zadnjih letih sicer izboljševali, poslabšali pa so se nekateri kazalniki življenjskega sloga, ki se zrcalijo v višjih stopnjah prezgodnje umrljivosti in absentizma zaradi bolezni. Zdravstveni absentizem je med glavnimi vzroki za nezmožnost za delo, prezgodnjo upokojitev iz zdravstvenih razlogov in prezgodnjo smrt. Začne se pojavljati zgodaj, na nacionalni ravni predstavlja socialni problem in s stroški dolgotrajnega okrevanja, dolgotrajnega bolniškega staleža, kompleksne rehabilitacije in prezgodnjega invalidskega upokojevanja, predstavlja vsako leto večje breme za zdravstveni sistem. Primerjalna analiza kaže, da so najpogostejši vzroki absentizma bolezni mišično-skeletnega sistema, duševne in vedenjske motnje. Trend odstotka izgubljenih koledarski dni na enega zaposlenega se v zadnjih letih povečuje (leta 2013 je znašal 3,9 %, leta 2019 pa že 4,86 %).

- **Pomanjkljivosti primarnega zdravstvenega sistema, predvsem zdravstvenega kadra:**

Kljub temu, da je Slovenija država z dobrim sistemom primarnega zdravstvenega varstva, se sooča s pomanjkanjem zdravstvenega kadra, med katerim najbolj izstopa nizko število zdravnikov, predvsem zdravnikov družinske medicine. Pomanjkanje je še bolj izrazito v ruralnih in težje dostopnih predelih Slovenije. Eden od ključnih izzivov je torej zagotoviti povečanje dostopnosti prebivalcev do družinskih zdravnikov na celotnem območju države in hkrati z drugačnimi pristopi reševati problem pomanjkanja. Sočasno se soočamo z administrativno preobremenitvijo dela zdravnikov in vprašanjem, kako zagotoviti spremembe organizacije dela oziroma kompetence izvajalcev zdravstvene nege, da bodo lahko pripomogli k razbremenitvi zdravnikov družinske medicine.

Diplomirane medicinske sestre/zdravstveniki v Sloveniji še nimajo razvitih specialnih znanj oziroma usposabljanj (po vzoru drugih evropskih držav) za samostojno obravnavo določenih pacientov, da bi delno razbremenili zdravnike in hkrati na drugačne načine reševati problem njihovega pomanjkanja. Beležimo tudi visoko stopnjo fluktuacije izvajalcev zdravstvene nege, predvsem zaradi onemogočenega kariernega napredka, pogojev dela in obremenitev.

Potrebe po geriatrični obravnavi, ki upošteva, da ima pacient več zdravstvenih težav hkrati, sočasne socialne in druge težave ter potrebe po rehabilitaciji in paliativni oskrbi, se s staranjem populacije še povečujejo. V Sloveniji nimamo poenotenega nabora orodij niti vzpostavljenega sistema, ki bi omogočal sistematično prepoznavanje potreb starejših, kar vodi v višji delež nepotrebnih hospitalizacij.

Paliativna oskrba je kljub državnemu programu paliativne oskrbe še vedno marsikje v Sloveniji nepovezana, različno dostopna in nedorečena. Najpogostejše pomanjkljivosti paliativne oskrbe na primarni ravni zdravstvenega varstva so nezadostna priprava pacienta na odpust iz bolnišnice, slaba ocena pacientovih telesnih, psiholoških, socialnih in duhovnih potreb ter ciljev, neustrezna in prepozna obravnava simptomov, nezadostna informiranost pacienta (seznanitev s prognozo bolezni), pomanjkanje informacij o pacientu, pomanjkljiva koordinacija med službami in izvajalci, nepokritost izvajanja paliativne oskrbe prek celega dneva vse dni v tednu, nezadostna psihološka, socialna in duhovna podpora pacientu in njegovim bližnjim. Soočamo se tudi s pomanjkanjem kadra za področje paliativne oskrbe oziroma s pomanjkanjem interesa za tovrstno delo in pomoč.

Epidemija covid-19 je pustila znatne posledice tudi na področju duševnega zdravja. Posredni stroški zaradi duševnih motenj so v Sloveniji po podatkih OECD višji od EU povprečja, ki znašajo 1,64 %. Zaradi neenakomerno razvite in slabo dostopne izvenbolnišnične mreže služb se velika večina obravnav izvaja

v specializiranih bolnišnicah in socialnovarstvenih zavodih, kar je v nasprotju z mednarodnimi smernicami, ki zahtevajo preventivno promocijsko ukrepanje, skupnostni pristop, deinstitucionalizacijo in zmanjšanje hospitalizacij. Bolniške odsotnosti zaradi duševnih motenj so tretje po vrsti po povprečnem trajanju odsotnosti, dolžina odsotnosti z dela pa se z leti še podaljšuje.

- **Neenotna in pomanjkljiva informacijska podpora:**

Stopnja digitalizacije javnih zavodov kot glavnih nosilcev izvajanja zdravstvene dejavnosti se med seboj zelo razlikuje, pri večini pa so vlaganja v IT prenizka. Potreba po sistemski ureditvi enotne (integrirane) informacijske podpore za izvajanje storitev, tudi na daljavo, in s tem optimalnega izkoriščanja razpoložljivih virov je še bolj izpostavljena zaradi pomanjkanja kadrov in spremembe kulture sprejemanja takega načina izvajanja storitev v času epidemije covid-19. Iste podatke o pacientu se vnaša in posreduje večkrat, pri tem pa podatki niso dostopni v nadaljnjem zdravljenju, do lastnih podatkov ne more dostopati niti pacient. Centralna infrastruktura, ki že omogoča zbiranje podatkov o pacientu za njegovo nadaljnjo obravnavo, še ni v celoti izkoriščena.

Pomemben izziv ostaja tudi neučinkovito upravljanje javnih zavodov, razdrobljenost poslovnih funkcij ter prevelika razpršenost storitev (izvajalci večinoma izvajajo veliko vrst storitev z majhnim obsegom posamezne storitve), kar pomeni neracionalno izrabo tako kadrovskih kot materialnih virov.

- **Neenakovredna dostopnost nujne medicinske pomoči:**

Obstoječa mreža urgentnih centrov ne zagotavlja enake dostopnosti bolnikov do nujne medicinske pomoči (NMP). Sedanja ureditev z velikim številom dežurnih mest in razdrobljeno krajevno pristojnostjo velikokrat pomeni daljši dostopni čas do pomoči. Razdrobljena organizacija dežurnih mest večinoma pomeni še dodatne obremenitve za družinske zdravnike, ki jih že tako najbolj primanjkuje. Dokončanje začete prenove organizacije NMP je tako pomemben korak naprej k zadovoljevanju potreb prebivalcev.

- **Neustrezna obravnava nalezljivih bolezni**:

Nujno je treba pristopiti k ureditvi zdravstvene infrastrukture, saj sta stavbi infekcijskih klinik stari več kot 60 let in ne omogočata optimalne obravnave nalezljivih stanj in bolezni. Na razpolago je premalo postelj za intenzivno terapijo in otroških postelj, prostori niso ustrezno dimenzionirani, funkcionalni, varni in ne omogočajo kakovostne in uspešne obravnave bolnikov. V obstoječih prostorih (tako v bolniških sobah kot tudi v ambulantah in čakalnicah) ni ustreznih možnosti za potrebe različnih vrst izolacij bolnikov z nalezljivimi boleznimi, še zlasti kritična pa je v zadnjem letu ob pandemiji covida-19 odsotnost možnosti ustrezne aerogene izolacije. Nujno potrebna je tudi posodobitev opreme za zdravljenje bolnikov z najtežjimi nalezljivimi boleznimi in za dodatno izobraževanje osebja.

V infekcijski bolnišnici v Ljubljani so bile v letu 2019 intenzivne infekcijske postelje zasedene med 74 % v mesecu juliju 2019 in 99 % v mesecu februarju 2019, medtem ko je zasedenost intenzivnih infekcijskih postelj v Mariboru v letu 2019 znašala 70 %, kar pomeni, da kapacitet ni dovolj v primerih, ko pride do potreb po obravnavi večjega števila bolnikov. Ocenili smo, da je tveganje na tem področju visoko. V letu 2020 smo se zaradi epidemije covid-19 soočili z zahtevnimi okoliščinami; da smo v državi lahko obravnavali nujne covid-19 bolnike, smo bili primorani zmanjšati obravnavo nenujnih bolnikov, ki bi sicer tudi potrebovali bolnišnično zdravljenje. Oddelke, kjer smo zdravili nenujne paciente, smo preoblikovali v covid-19 oddelke, da smo lahko zagotovili zadostno število postelj za nujne covid-19 bolnike. Epidemija je pokazala številne pomanjkljivosti zdravstvenega sistema, vključno s pomanjkanje postelj in opreme na infekcijskih oddelkih. Pokazala se je velika potreba po optimizaciji obravnave nalezljivih bolezni, skladno s svetovnimi smernicami, povečanju števila posteljnih kapacitet in reorganizaciji dela in specializaciji znanj zdravstvenega osebja.

Reformne aktivnosti na področju zdravstva so bile v letu 2020 preusmerjene v reševanje izzivov za obvladovanje epidemije covid-19, ki je še dodatno izpostavila nekatere sistemske težave, s katerimi se Slovenija spopada na področju zdravstva. V letošnjem letu intenzivno nadaljujemo z izvedbo ključnih sistemskih sprememb, s katerimi bomo pomembno vplivali na zvišanje kakovosti, dostopnosti in dolgoročne finančne vzdržnosti zdravstva.

Cilji

Cilj spremembe zdravstvenega sistema je pravično, dostojno, kakovostno in vzdržno zdravstvo. To bomo dosegli s spremembo ključnih zakonov, kot je **Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju** (ZZVZZ), in s posameznimi ukrepi, kot so novi obračunski modeli (prenova modelov

plačevanja zdravstvenih storitev). Spremembe se bodo nanašale na upravljanje, košarico pravic, učinkovitost, zagotavljanje finančne vzdržnosti sistema in dolgoročne javnofinančne vzdržnosti.

Komponenta vključuje oziroma naslavlja naslednja področja:

- **organizacijska reforma zdravstvenega sistema**: učinkovit in finančno vzdržen zdravstveni sistem z izboljšanim upravljanjem in vzpostavitvijo novih oblik sodelovanja med zdravstvenimi profili, kar bo omogočilo boljšo obravnavo vsakega posameznika glede na njegove potrebe;
- **reforma primarnega zdravstvenega sistema**: krepitev kompetenc kadra iz zdravstvene nege za samostojno odločanje in razbremenitev dela zdravnikov; administrativna razbremenitev dela zdravnikov (nadgradnja IT, uvedba orodja za prepoznavo govora, povečanje števila vpisnih mest na medicinsko fakulteto, povečanje števila vpisnih mest za specializacijo družinske medicine, prilagoditev plačnega sistema, uvedba spodbud za delo v ruralnih okoljih);
- **digitalno preoblikovanje zdravstvenih storitev**: večja uporaba digitalnih **tehnologij;**
- **izboljšanje dostopnosti zdravstvenega sistema,** predvsem nujne medicinske pomoči, in primarnega zdravstvenega varstva ter
- naložbeni projekti v zdravstveno infrastrukturo **za učinkovito obravnavo nalezljivih bolezni**.

V okviru reforme so predvidene **spremembe ključne zakonodaje**, s katerimi bomo dosegli optimizacijo dostopnosti zdravstvenega varstva, izvedli sistemske ukrepe za zagotovitev dodatnih sredstev iz javnih in drugih virov in prerazporeditev obremenitev za **dolgoročno finančno vzdržno in stabilno financiranje zdravstvenega sistema.**

Priložnosti za izboljšanje situacije na področju pomanjkanja **zdravstvenega kadra** (nizko število zdravnikov) vidimo v spremembah kompetenc medicinskih sester, ki bi se lahko bolj samostojno vključile v obravnavo in vodenje kroničnih bolnikov (npr. v referenčnih ambulantah in centrih za duševno zdravje za skupnostno vodenje bolnikov s kronično duševno motnjo) in tako razbremenile družinske zdravnike in psihiatre. V ta namen bomo uvedli posebne oblike strokovnega izobraževanja in praktičnega usposabljanja v zdravstveni negi. Hkrati bomo pristopili k ukrepom za administrativno razbremenitev dela zdravnikov. Z uvedbo zdravja na daljavo (telemedicina) bomo do določene mere lahko reševali probleme pomanjkanja zdravnikov določenih specialnosti na oddaljenih območjih. V okviru izvedbenih določil reforme so natančneje opredeljene tudi druge aktivnosti, ki jih že izvajamo in ne bodo del NOO ter s katerimi naslavljamo pomanjkanje zdravstvenega kadra na primarni ravni, ter načrtovane ukrepe iz drugih sredstev, s katerimi bomo komplementarno naslavljali predmetno reformo.

Za **podaljševanje zdravih let življenja, krajšanje absentizma** in ohranjanje aktivnosti prebivalstva bomo načine obravnave optimizirali predvsem na področjih obravnave geriatričnih bolnikov, rehabilitacije in reintegracije pacientov, mišično-skeletnih bolečin in duševnega zdravja. Za naslavljanje tega področja bomo krepili mobilne paliativne time, vzpostavili nove načine obravnave mišično-skeletnih bolečinskih stanj, vzpostavili sistemsko upravljanje področja duševnega zdravja, optimizirali delovanje nujne medicinske pomoči ter zagotavljali programe rehabilitacije in reintegracije skladno s potrebami prebivalstva.

Dostopnost do ustrezne zdravstvene obravnave najbolj ranljivih skupin prebivalcev je ena od pomembnih prioritet. Z zagotavljanjem ustreznih postakutnih storitev za najzahtevnejše paciente (rehabilitacija) bomo omogočili večjo kakovost življenja in deinstitucionalizacijo oziroma vračanje teh pacientov v domače okolje.

Z namenom ureditve področja nujne medicinske pomoči (v nadaljevanju: NMP) bomo pristopili k **optimizaciji mreže NMP** ter s tem skrajšali povprečni čas enot NMP.

Za optimizacijo obravnave nalezljivih bolezni bomo zagotovili boljše pogoje za obravnavo nalezljivih bolezni na terciarni ravni, večjo specializiranost izvajalcev ter izboljšave na področju spremljanja, preprečevanja, zgodnjega odkrivanja in zdravljenja nalezljivih bolezni ter investirali v prostorske kapacitete, potrebne za učinkovito obravnavo in spremljanje nalezljivih bolezni. Razdrobljenost izvajalcev zdravstvene dejavnosti, ki zmanjšuje učinkovitost, bomo izboljšali s specializacijo in z združevanjem javnih zdravstvenih zavodov (oziroma določenih poslovnih funkcij) na regijskem nivoju, kjer se bodo lahko koncentrirali in učinkovito uporabili vsi viri (kadri, prostori in oprema), s čimer bo dosežena višja kakovost, racionalna izraba kadrovskih in materialnih virov, stroškovna učinkovitost storitev in procesov ter učinkovit sistem upravljanja javnih zavodov.

Na področju **digitalne preobrazbe** bomo:

- pripravili strategijo digitalizacije zdravstva in akcijski načrt, s katerima bomo povezali, integrirali in optimizirali zbirke kliničnih podatkov;
- sistemsko in celovito uvedli zdravje na daljavo (izvajanje telemedicinskih obravnav pacienta, spremljanje vitalnih znakov pacienta in sodelovanje med zdravstvenimi delavci na vseh ravneh zdravstvenega sistema);
- vzpostavili celovit eKarton pacienta in modul za predpisovanje zdravil v bolnišnični obravnavi;
- poenotili podatkovne modele za klinične podatke in zdravstveno administracijo;
- vzpostavili informacijsko podporo za strateško upravljanje, načrtovanje in spremljanje uspešnosti zdravstvenega sistema ter opolnomočenje kadrov na nivoju upravljavcev sistema;
- uvedli orodje za prepoznavo govora, s čimer bomo še dodatno administrativno razbremenili zdravnike družinske medicine oziroma zdravnike v osnovni zdravstveni dejavnosti;
- uvedli informacijsko podporo za dispečersko službo.

Z izboljševanjem zdravja prebivalstva bomo krepili odpornost družbe, konkurenčnost podjetij in blaginjo ljudi. Strukturna sprememba podpira strategijo za ekonomsko rast EU Europe 2020, v kateri je spodbujanje zdravja pomembno za doseganje ciljev pametne in vključujoče rasti.
Z reformo zasledujemo tudi ključne aktivnosti **EU**, in sicer:

- **Innovation Union** (spodbujanje starejših, da živijo zdravo, aktivno in neodvisno, izboljšanje vzdržnosti in učinkovitosti zdravstvenih sistemov);
- **Digital Agenda for Europe** (dostop pacientov do svojih zdravstvenih podatkov, uvedba telemedicine, uvedba standardov in certifikacije eZdravja);
- **Agenda for new skills and jobs** (krepitev duševnega zdravja zaposlenih in zmanjšanje števila dni bolniških odsotnosti).

Z ukrepi bomo naslavljali tudi ključna **načela Evropskega stebra socialnih pravic**, in sicer:

- enake možnosti,
- zdravo, varno in primerno delovno okolje,
- zdravstveno varstvo,
- vključenost invalidov.

V skladu z **evropskim zelenim dogovorom** bomo povečali energijsko učinkovitost stavb (z obnovo oziroma novogradnjo), zmanjševali posebej škodljive vire onesnaževanja (mikroplastika; reprocesiranje medicinskih pripomočkov). Poleg navedenih investicijskih projektov, ki so podrobneje opredeljeni v nadaljevanju, bomo v okviru vseh klinik v Sloveniji pristopili k pozivu za skrbno ravnanje z odpadno hrano, pri čemer bomo apelirali k skrbnemu načrtovanju in prilagajanju jedilnikov ter iskanju inovativnih rešitev pri zmanjševanju količin zavržene hrane. V bolnišnicam in pri ostalih izvajalcih zdravstvene dejavnosti bomo omogočali uporabo inovativnih modelov naročanja v skladu z načeli krožnega gospodarstva. Tako bomo, ob povečevanju kakovosti oskrbe bolnikov, spodbujali zapiranje snovnih zank in uporabo alternativnih poslovnih modelov pri uporabi medicinske in druge opreme. Pri izvajanju vseh dejavnosti bomo, kjer je to relevantno, upoštevali tudi zahteve Uredbe o zelenem javnem naročanju.

Pri izvajanju reforme in z njo povezanih investicij bomo zagotavljali, da bodo učinki investicij in reform vidni po vseh regijah Slovenije (npr. uvedba timov v vseh regijah, možnost koriščenja kapacitet za paciente iz vse Slovenije). Posebno pozornost bomo pri uvajanju rešitev digitalizacije namenili zagotavljanju čim boljše dostopnosti rezultatov in koristi osebam, ki nočejo, ne zmorejo ali ne želijo pri uporabi zdravstvenih storitev uporabljati informacijskih orodij, in s tem zagotovili, da zaradi tega ne bodo »puščeni zadaj«. Pri zasnovi informacijskih rešitev bodo upoštevana določila predpisov o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (npr. Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja (UL L št. 327 z dne 2. 12. 2016, str. 1) in Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18). V okviru priprave reforme, implementacije sistemskih sprememb in izvedbe investicij bomo vsem posameznikom omogočili transparentno in nediskriminatorno vključevanje v proces, ne glede na spol, narodnost, raso, etično poreklo, jezik, vero, prepričanja, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto, izobrazbo, premoženjsko stanje ali družbeni položaj. Postopki izbora izvajalcev v okviru projektov bodo izbrani skladno z vsakokratnim veljavnim zakonom o javnih naročilih in zakonom, ki ureja izvedbo javnih razpisov, pri čemer bo izbor kandidatov, ponudnikov in izvajalcev temeljil na načelu prostega pretoka blaga, načelu svobode ustanavljanja, prostega pretoka storitev in na načelih gospodarnosti, učinkovitosti, uspešnosti, zagotovitvi konkurence med ponudniki, transparentnosti

javnega naročanja, enakopravni obravnavi ponudnikov in sorazmernosti. S projekti bomo prispevali k trajnostnemu razvoju Slovenije in doslednemu izkoriščanju možnosti digitalizacije v podporo razvoju zdravstvenega sistema. Zavezujemo se k spoštovanju človekovih pravic v celotnem poslovnem procesu ter k izogibanju in preprečevanju možnih negativnih vplivov na človekove pravice.

4.1.3. Opis reform in investicij komponente

Reforma (224,90 mio EUR)	**REFORMA ZDRAVSTVENEGA SISTEMA**			
	Sprememba ključne zakonodaje; cilj: optimizacija financiranja zdravstva, povezovanje procesov JZZ (specializacija in koncentracija rabe virov), krepitev kompetenc zdravstvenega kadra za samostojno vodenje in odločanje (prenova učnih načrtov), prenova mreže mikrobioloških laboratorijev, uvedba ukrepov za izboljšanje delovnih pogojev, jasna opredelitev vlog deležnikov v sistemu zdravstvenega varstva, optimizacija obračunskih modelov, prenova prispevnih stopenj, redefinicija košarice pravic iz OZZ, vzpostavitev sistema kakovosti in varnosti. **Že izvedene aktivnosti**: sprememba org. MZ, povečanje števila vpisnih mest na medicinsko fakulteto, povečanje števila vpisnih mest za opravljanje specializacije za zdravnike družinske medicine, ukrep za skrajšanje čakalnih vrst.			
INVESTICIJE CILJI	**1** **Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe**	**2** **Digitalna preobrazba zdravstva**	**3** **Dostopnost zdravstvenega sistema**	**4** **Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni**
Finančna vzdržnost sistema	Prenos določenih nalog na druge profile z razširjenimi kompetencami; krepitev področij, ki povečuiejo obseg absentizma (mišično-skeletne bolečine, duševno zdravje), integracija zdravstvene in socialne oskrbe	Digitalizacija in poenotenje procesov zahteva manj kadra	Prenos določenih nalog na zdravstvenike, za manjše obremenjevanje zdravnikov v primeru, ko niso zares potrebni	Posteljne kapacitete infekcijskih oddelkov se lahko uporabijo za druge dejavnosti
Učinkovitost izrabe virov	Prenos samostojne obravnave pacienta od zdravnika k ostalim kadrom v zdravstvu, uvedba mobilnih timov	Hitrejši prenos in zmanjšanje večkratnih vnosov podatkov o pacientih	Optimalna izkoriščenost reševalnih vozil in vozil za nenujne reševalne prevoze; zagotovitev koordiniranega delovanja reševalnih ekip; prenos manj zahtevne rehabilitacije v lokalna okolja	Optimizirana in racionalna obravnava nalezljivih bolezni
Razbremenitev kadrov	Zmanjšanje administrativnih nalog z dodatno digitalizacijo in prenosom na druge deležnike (ZZZS in ostale), paliativni mobilni timi, dodatna usposabljanja ostalih zdravstvenih kadrov za samostojno obravnavo pacientov	Orodje za prepoznavanje govora, poenoten model administrativnih podatkov, brezpapirno poslovanje	Ukinitev papirne dokumentacije in elektronska izmenjava podatkov; ureditev sočasnega dela na dveh deloviščih	
Nove metode obravnave	Spremenjeni načini obravnave geriatričnih bolnikov, pacientov z mišično-skeletnimi bolečinami	Obravnave na daljavo, telemedicinsko spremljanje	Uvedba novih metod rehabilitacije (predvsem telerehabilitacija)	
Izboljšanje kakovosti in varnosti obravnave	Bolj kakovostna obravnava kroničnih bolnikov, krhkih bolnikov (posledica staranja), bolnikov z mišično skeletno bolečino in pacientov z duševnimi in vedenjskimi motnjami (absentizem); paliativni mobilni timi; celovita geriatrična obravnava	Prenos informacij, manj administrativnih napak, možnost spremljanja kazalnikov kakovosti obravnave	Izboljšanje dostopnih časov nujne medicinske pomoči; s sodobno tehnologijo bomo dvignili kakovost in uspešnost rehabilitacije	Ureditev ustreznih prostorov za kakovostno obravnavo pacientov
Krajšanje čakalnih dob	Uvedba celovite obravnave geriatričnih bolnikov in mobilnih paliativnih timov; manj napotitev z mišično-skeletnimi bolečinami na sekundarni nivo	Nadgradnja sistema e-naročanja za zagotavljanje enega vira podatkov o čakalnih dobah	Z vzpostavljeno mrežo rehabilitacijskih centrov v lokalnem okolju se bo skrajšala čakalna doba v osrednjem centru	
Spremembe modelov plačevanja storitev	Uvedba modela plačevanja na geriatrične paciente	Uvedba modelov plačevanja za uporabo storitev zdravja na daljavo		
Dostopnost zdravstvenega varstva na primarni ravni	Širitev nabora zdravstvenih delavcev, ki samostojno obravnavajo paciente	Uporaba zdravja na daljavo za komunikacijo z zdravstvenimi delavci	Ureditev problematike sočasnega dela na dveh deloviščih	
Dostop do istega nivoja storitev za vse paciente	Uvedba novih načinov obravnave na nacionalni ravni	Dostopnost vseh pacientov do zdravja na daljavo	Zagotovitev minimalnega dostopnega časa NMP	Enakopravna obravnava vseh pacientov z infekcijskimi boleznimi
Spremembe v organizaciji izvajanja zdravstvenega varstva	Vzpostavitev mreže paliativnih timov, celovit pristop obravnave geriatričnih bolnikov, integracija zdravstvene in socialne oskrbe	Določitev nosilcev izvajanja zdravja na daljavo	Uvedba srečevalnega sistema, uvedba rehabilitacije v centrih za rehabilitacijo bližje doma	Preusmeritev specialistov v kliniki
Večja pozornost preprečevanju bolezni	Krepitev področja duševnega zdravja, uvedba gibanja za preprečitev mišično-skeletnih bolečinskih stanj			
Skupna vrednost	**8,9 mio EUR**	**83 mio EUR**	**23 mio EUR**	**110 mio EUR**

REFORMA

A. Reforma zdravstvenega sistema

Ključni izzivi

Na podlagi Resolucije o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2015–2025 Skupaj za družbo zdravja, ki izhaja iz priporočil CSR za leti 2019 in 2020, posveti z deležniki v zdravstvu ter Analize zdravstvenega sistema je za doseganje optimalne dostopnosti do zdravstvenega varstva treba izvesti ukrepe za doseganje finančne vzdržnosti, kakovosti, dostopnosti in učinkovitosti javnih zdravstvenih zavodov.

Glavni izziv reforme je doseganje stabilnosti financiranja zdravstvenega sistema, ki je v največji meri financirano s plačevanjem prispevkov za zdravstveno varstvo, ki so zelo odvisni od sprememb na trgu dela ter vzpostavitev dostopne in racionalne mreže izvajalcev.

Cilji

Cilj reforme, ki v okviru NOO obsega prenovo ključne zakonodaje na področju zdravstva, je vzdržen, kakovosten, dostopen in stabilen zdravstveni sistem.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Reforma zajema spremembo zakonodajnega okvira v zdravstvu, zasnovana je na podlagi priporočil EK Sloveniji v letih 2019 in 2020 z namenom doseganja sistemskih sprememb.

Izvedbena določila

Sistemski ukrepi se bodo izvajali na področju financiranja zdravstvenega sistema, mreže izvajalcev, obračunskih modelov in kadrov.

V teku je vzpostavitev delovnih skupin za novelacijo zakonskih aktov s področja zdravstva, ki bo sestavljena iz zaposlenih na Ministrstvu za zdravje (v nadaljevanju: MZ), izvajalcev zdravstvene dejavnosti, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS), Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveze strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, drugih zunanjih svetovalcev in strokovnjakov. V skupini bodo enakopravno vključeni vsi deležniki na področju zdravstva. Zasnovan bo časovni plan izvedbe posamezne področne zakonodaje. Aktivnosti priprave in sprejemanja bodo potekala ob sodelovanju stroke in javnosti, spoštovanju socialnega dialoga in pravil ekonomsko socialnega sveta ter upoštevanju stališč drugih deležnikov. Glede na to, da gre za sistemske spremembe, bo proces pogajanj z vsemi deležniki zahteven. Posebna pozornost bo zato namenjena sprotni predstavitvi informacij javnosti in komunikaciji.

MZ pristopa k izvedbi reforme sistematično, postopno in vključujoč več pristopov, pri čemer že izvaja določene reformne ukrepe, ki komplementarno dopolnjujejo aktivnosti, ki bodo izvedene v okviru NOO. Gre torej za aktivnosti, ki so financirane iz nacionalnih virov, in sicer:

- v izvedbeni fazi so **spremembe organizacije MZ** za učinkovito upravljanje in vodenje reformnih aktivnosti z ustanovitvijo dveh novih direktoratov - na področju zdravstvene ekonomike in za razvoj zdravstvenega sistema - ki bosta pokrivala obvladovanje finančne vzdržnosti in razvoj zdravstvenega sistema (vsebine in zakonodaja) ter ostalih vsebin reforme; direktorata bosta ustrezno kadrovsko popolnjena;
- na kadrovskem področju pripravljamo **analizo kadrovskih resursov in kadrovskih potreb** na področju zdravstva za naslednjih 10-15 let;
- pričela so se pogajanja za **nov plačni sistem** za zdravstvene poklice, s čimer želimo bolj pravilno in transparentno ovrednotiti delo upoštevajoč elemente, ki bodo odražali različne delovne pogoje in obremenitve, da bi kar najbolj ustrezno ovrednotili predvsem najbolj obremenjena delovna mesta (področja dela) in omogočiti plačilo vzpodbud (dodatkov za delo) v ruralnih predelih (območja dela). Skupna vrednost za plače (masa plač) zdravstvenih delavcev ne bo povišana, spremenil se bo način nagrajevanja (variabilni del plače bo temeljil na kakovosti in količini opravljenega dela posameznika, na novo bodo postavljene vzpodbude (dodatki za delo) v ruralnih predelih za deficitarne zdravstvene poklice);

- za šolsko leto 2021/2022 smo že zagotovili za skoraj petino povečano **število vpisnih mest** na medicinskih fakultetah in s tem naredili korak naprej k reševanju problematike pomanjkanja zdravnikov, kot izhaja iz CSR. V okviru NOO pa MIZŠ načrtuje investicije v Medicinsko fakulteto v okviru komponente Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo poklici prihodnosti, s čimer bomo omogočili ustrezno fizično in pedagoško izvajanje pedagoškega procesa na področju zdravstva. Hkrati bo MIZŠ v okviru predmetne komponente na področju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja spodbujal praktično usposabljanje z delom s poudarkom na področju zdravstva in socialnega varstva, s čimer bomo celovito naslovili področje kadrov;
- povečali smo tudi število **vpisnih mest za opravljanje specializacije** na področju družinske medicine za 60 vpisnih mest;
- v letu 2020 je bil sprejet[46] ukrep na področju **skrajševanja čakalnih vrst, na podlagi katerega je** v teku nacionalni razpis za programe za skrajševanja čakalnih vrst, na katerega se bodo lahko prijavili vsi izvajalci zdravstvene dejavnosti v RS, ne glede na vključenost v javno mrežo. S tem bomo zagotovili vključitev vseh razpoložljivih kadrovskih virov;
- s sprejetjem interventnih zakonov za omilitev in odpravo posledic covid-19 smo omogočili koriščenje treh dni bolniške odsotnosti brez obiska osebnega zdravnika za zmanjšanje administrativnega bremena družinskih zdravnikov; v okviru Programa EK za podporo strukturnim reformam so se v letu 2020 pričele aktivnosti za izvajanje projekta **Posodobitev obračunskih modelov**. Cilj projekta je prenos znanj za razvoj obračunskih modelov v specialistično ambulantni dejavnosti, ki temelji na konceptu **plačilo po uspešnosti zdravljenja** z namenom izboljšanja učinkovitosti in kakovosti obravnave pacientov v ambulantnem zdravljenju. Pripravljen je predlog spremembe cen bolnišničnih storitev, ki bo prispeval k boljšemu obvladovanju stroškov v zdravstvu. Cilje projekta bomo celovito razširili tudi na izvenbolnišnično in specialistično raven. Hkrati bomo ob podpori pobude REACT-EU pristopili k projektu Ukrepi za trajnostno obvladovanje varnostnih tveganj in vzpostavitev telesa za upravljanje s sistemskimi ukrepi in tehnologijami za kakovost v zdravstvu, pri čemer bomo razvili sistem upravljanja z varnostnimi odkloni in obvladovanja varnostnih tveganj v zdravstvu, zagotovitev informacijske podpore za upravljanje z varnostnimi odkloni in obvladovanje varnostnih tveganj v zdravstvu, vključno s pilotno implementacijo sistema upravljanja; vzpostavitev Informacijskega središča o kakovosti v zdravstvu (posebna spletna stran) z zbirko podatkov in učno platformo ter
- razvili in vzpostavili model krovnega telesa in sistem uvajanja ter spremljanja sistemskih ukrepov za kakovost in varnost v zdravstvu.

V okviru NOO načrtujemo še dodatne aktivnosti:
- V sodelovanju z MJU bomo s spremembo zakonodaje preoblikovali plačni sistem za zdravstvene poklice z namenom ureditve pogojev dela in zagotavljanja privlačnosti poklica v zdravstvu in dodatno vrednotili zahtevnejša delovna mesta (ustrezna sistemizacija delovnih mest predvsem v zdravstveni negi). Hkrati bomo izvedli **ukrepe za izboljšanje delovnih pogojev**, ki bodo obsegali optimizacijo delovnih razporedov, ocenjevanje dela po kakovosti, zahtevnosti delovnega mesta in pogojev dela, možnost strokovnega in osebnega napredovanja in stimulativno plačilo zdravstvenih delavcev za opravljeno delo, s tem pa zmanjšali odhajanje kadra iz sistema v tujino. Delovni pogoji bodo izboljšani, saj bodo imeli zdravniki več časa za obravnavo pacienta, več možnosti uporabe digitalnih orodij v zdravstvu, kar bo omogočilo prihranek časa na področju administracije; izvedli bomo administrativne razbremenitve, digitalizacija pa bo omogočala celovit e-zdravstveni karton, kar pomeni, da bodo podatki na enem mestu in hitro dostopni; izmenjava podatkov in izvidov med zdravniki bo preprostejša in bo omogočala kakovostnejšo obravnavno pacienta; delovna mesta bodo različno vrednotena (npr. diplomirana medicinska sestra na intenzivnem oddelku bo prejela drugačno plačilo od diplomirane medicinske sestre v referenčni ambulanti).
- V okviru SRSS projekta (Structural Reform Support), izvedenega v letu 2019, bomo nadaljevali z **vzpostavitvijo stalnega mehanizma uporabe in nadgrajevanja orodij** za spremljanje potreb po virih in lokacijah ter evidentiranjem učinkovitosti sistema zdravstvenega varstva (angl. HSPA - Health System Performance Assessment), s čimer bomo vzpostavili cikel nenehnega izboljševanja sistema in zagotovili učinkovito rabo virov (kadri, oprema in finančni viri).
- Pristopili bomo k poslovnemu **povezovanju in povezovanju procesov javnih zdravstvenih zavodov** (območno in področno), kar bo vodilo v **specializacije ustanov** za posamezna

[46] PKP5- Zakon o začasnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic COVID-19 ZZUOOP (Uradni list 152/20).

področja, kjer se bodo lahko koncentrirali in učinkovito uporabili vsi viri, vključno s kadri, opremo, prostori, izvedbo postopkov JN, s čimer bomo zagotovili višjo kakovost storitev in nižjo ceno na enoto. Povezovanje procesov javnih zdravstvenih zavodov bo potekalo na primeru dobre prakse po vzoru Osnovnega zdravstva Gorenjske, ZD Ljubljana oziroma ZD Maribor, pri čemer bi povezali poslovne in upravne funkcije manjših javnih zdravstvenih zavodov.

- S prenovo mreže **mikrobioloških laboratorijev** bomo izvajanje preiskav približali pacientom, hkrati pa z deljenjem znanj in dostopnostjo do specializiranih naprav zagotavljali enako kakovost izvajanja preiskav. Institut za mikrobiologijo se trenutno nahaja v Ljubljani. Z namenom optimizacije izvajanja mikrobioloških preiskav in dviga kakovosti nameravamo izboljšati dostopnost mikrobioloških preiskav in jih približati pacientom oziroma zdravnikom. S tem bo dosežen prihranek časa, varnejša obravnava pacienta in hitrejša obdelava vzorcev, saj transport vzorcev ne bo več potreben. Mikrobiološki laboratoriji bodo v mreži vseh bolnišnic, razen v bolnišnicah s področja psihiatrije.
- Izdelali bomo **analizo vzrokov za dolgotrajne bolniške odsotnosti**. Za namen obvladovanja bolniške odsotnosti (absentizma) bomo izdelali strategijo obvladovanja bolniških odsotnosti s poudarkom na dolgotrajnih bolniških odsotnosti.
- Izvedli bomo **spremembe obračunskih modelov** financiranja bolnišnične, zunajbolnišnične specialistične dejavnosti, kjer sta modela razvita s pomočjo Programa EK za podporo strukturnim reformam, ki temelji na konceptu plačilo po uspešnosti zdravljenja z namenom izboljšanja učinkovitosti in kakovosti obravnave pacientov. Uvedli bomo nagrajevanje izvajalcev zdravstvene dejavnosti po uspešnosti s postavitvijo posodobljenih modelov nagrajevanja po kakovosti, opredeljenih v splošnem dogovoru, kar bo zavarovanim osebam omogočilo celovito, varno in kakovostno zdravstveno obravnavo ob hkratnem zagotavljanju njihove dostopnosti.
- Pristopili bomo k celoviti vzpostavitvi sistema kakovosti in varnosti v sistemu zdravstvenega varstva, pri čemer bomo na podlagi Zakona o pacientovih pravicah, Zakona o zdravniški službi izvajali aktivnosti državne strategije »eno zdravje« za obvladovanje odpornosti mikrobov, vzpostavili integrirane ukrepe za kakovostne in varne storitve v zdravstvu, vključno s prenovo kazalnikov kakovosti in vzpostavljeno IT podporo. MZ bo pripravil Strategijo razvoja kakovosti in varnosti v zdravstvu, izvedel revizijo priročnikov, ponovno opredelil kazalnike kakovosti s področja strukture, procesov in izidov. Sistem integriranega upravljanja s kakovostjo in varnostjo bo vzpostavljen v okviru neodvisnega organa, ki bo sistematično izvajal vse naloge v zvezi z upravljanjem sistema kakovosti, varnosti, oblikoval standarde, spremljal kazalnike kakovosti, uvajal in vrednotil vse tehnologije ter upravljal velike podatkovne zbirke.
- Za uvedbo sprememb na področju **javnega naročanja** smo v februarju 2021 že ustanovili medresorsko delovno skupino, ki bo v sodelovanju z MJU pripravila predlog zakonskih sprememb na področju javnega naročanja z namenom vzpostavitve bolj racionalnega pristopa in postavitve sistema evropsko primerljivih cen, predvsem pri nabavi medicinske opreme, pripomočkov in zdravil, s ciljem vključitve inovativnega in zelenega javnega naročanja. Namen javnega naročanja v zdravstvu je več javnim zdravstvenim zavodom omogočiti, da se povežejo in skupaj pripravijo ter izvedejo javna naročila za opremo in medicinske pripomočke, s čimer se poveča učinkovitost nabav.
- S spremembo zakona s področja medicinskih pripomočkov bomo omogočili reprocesiranje medicinskih pripomočkov, vračanje in obnove medicinske opreme, ki jo je mogoče ponovno uporabiti na trgu v skladu s strokovnimi kriteriji, s čimer bomo zmanjšali negativne vplive na okolje.
- Vzpostavljen bo neodvisni organ za sistematično izvajanje vseh nalog v zvezi z upravljanjem sistema kakovosti, varnosti, oblikovanjem standardov in spremljanjem kazalnikov kakovosti, uvajanjem in vrednotenjem vseh zdravstvenih tehnologij ter upravljanje velike podatkovne zbirke.

V okviru reforme, ki bo del NOO, bomo posebno pozornost posvetili prenovi **Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ)**, ki bo uredil področje finančne vzdržnosti zdravstva, in sicer:

- zagotovitev virov financiranja za dolgoročno finančno vzdržno in stabilno financiranje zdravstvenega sistema (diverzifikacija javnih prihodkov za zdravstvo, opredelitev novih virov za zagotavljanje ustreznosti in stabilnosti financiranja ter stabilnejše financiranje ZZZS prek spremenjenih prispevkov:
    - sprememba prispevne stopnje zavarovancev (višje efektivne stopnje za upokojence, kar izboljšuje razpršitev virov financiranja ZZZS in s tem trajnost financiranja zdravstva, uskladitev prispevka za zdravstveno zavarovanje za upokojence na pokojnine,

prejemnike invalidskih nadomestil, zavarovanje za kmete, prejemnike denarne socialne pomoči, brezposelne, ostale zavarovance, kjer je plačnik prispevka država, za zapornike in pripornike ter upravičence iz naslova pravic starševstva. Zoži se možnost zavarovanja kot družinski član, zaradi česar določeni sedanji družinski člani ne bodo več izpolnjevali pogojev za zavarovanje;
    - prenos financiranja obveznosti za programe, ki ne predstavljajo zakonsko opredeljenih zdravstvenih pravic in niso predmet zdravstvenega zavarovanja, na državni proračun (razvojni in raziskovalni del terciarne dejavnosti) in refundacija oproščenih prispevkov za zaposlene v invalidskih podjetjih s strani državnega proračuna;
    - vzpostavitev proračunskih transferjev ali drugih plačil v imenu otrok za obvezno zdravstveno zavarovanje;
    - razširitev prispevne stopnje zdravstvenega varstva na vse vrste dohodkov;
    - opredelitev dela trošarin na alkohol in tobak kot namenski vir za financiranje preventivnega zdravstvenega varstva;
    - izenačitev bremen in zaostritev odgovornosti pri plačevanju prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje;
- izvajanje ukrepov za zmanjšanje in obvladovanje dolgotrajnih bolniških odsotnosti (hitrejše vračanje med delovno aktivne – krepitev mišično-skeletnih bolečin, podpora duševnemu zdravju)[47];
- ohranitev široke košarice pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (OZZ) in njeno razvojno prilagajanje (jasna opredelitev pravic iz naslova OZZ, sprememba postopkov načrtovanja, spremljanja in vrednotenja pravic iz OZZ, preoblikovanje postopka partnerskega dogovarjanja (splošni dogovor), izločitev nekaterih pravic iz OZZ, ki ne pomenijo bistvene dodane vrednosti za zdravje prebivalstva (storitve, ki so odvisne od življenjskega sloga in nanje lahko vplivamo sami; nekateri programi, ki niso pravica iz OZZ, se financirajo preko ZZZS, zato bi proračunski viri morali prevzeti večji delež financiranja zdravstvenega sistema pri teh vsebinah);
- preoblikovanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja (DZZ);
- uvajanje oziroma opuščanje metod zdravljenja na osnovi preglednega sistema, ki upošteva finančno vzdržnost sistema zdravstvenega varstva in dokazano učinkovitost medicinskih tehnologij in načinov obravnave (HTA), s poudarkom na kliničnih smernicah;
- enostaven, pregleden in učinkovit način partnerskega dogovarjanja;
- sprememba postopkov načrtovanja, spremljanja in vrednotenja pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- jasna opredelitev vlog deležnikov v sistemu zdravstvenega varstva in sprememba delovanja in upravljanja ZZZS ter enakopravnejša sestava v upravnem organu;
- vzpostavitev sistema kakovosti in varnosti v sistemu zdravstvenega varstva – MZ bo sprejel Strategijo razvoja kakovosti in varnosti v zdravstvu, izvedel ponovno opredelitev kazalnikov kakovosti in varnosti s področja strukture, procesov in izidov, prilagojenih sistemskim zahtevam in usklajenih z mednarodno oblikovanimi in validiranimi kazalniki. Nadalje bo ministrstvo z zakoni izvajalo aktivnosti državne strategije »eno zdravje« za obvladovanje odpornosti mikrobov ter vzpostavilo integrirane ukrepe za kakovostne in varne storitve v zdravstvu. Sistem integriranega upravljanja s kakovostjo in varnostjo bo vzpostavljen v okviru neodvisnega organa, ki bo ustanovljen za sistematično izvajanje vseh nalog v zvezi z upravljanjem sistema kakovosti, varnosti, oblikovanjem standardov, spremljanjem kakovosti, uvajanjem in vrednotenjem vseh zdravstvenih tehnologij ter upravljanje velikih podatkovnih zbirk.

Ukrepe na navedenih področjih bomo dodatno podprli z **investicijami**, ki prispevajo k ciljem reforme.

- [47] Imenovani zdravnik zavarovanca, ki je v bolniškem staležu zaradi bolezni ali poškodbe dlje kot tri koledarske mesece in pri katerem domneva, da bi se namesto staleža lahko začasno zaposlil na drugem delovnem mestu ali bi lahko delal s skrajšanim delovnim časom, mora poslati na pregled zaradi ugotavljanja delazmožnosti k specialistu medicine dela, prometa in športa (v nadaljnjem besedilu: MDPŠ), pooblaščenemu za zavarovančevo delovno organizacijo. Specialist MDPŠ bo podal mnenje, ali je delavec zares nezmožen za svoje delo, ali je zmožen v času bolniškega staleža za drugo delo znotraj svoje delovne organizacije oziroma ali je zmožen za skrajšani delovni čas za svoje ali drugod delo. Ocenil bo tudi, ali delavec potrebuje prilagoditev delovnega mesta. To mnenje bo priporočilo pri nadaljnjih ukrepih imenovanega zdravnika in delodajalca. Z aktivnim spremljanjem dolgotrajnih bolniških staležev in v zvezi s tem danim nalogam zdravstvenim delavcem, ki obravnavajo obolelega zavarovanca, ter njegovemu delodajalcu, se zmanjšuje možnost zlorab dolgotrajnega staleža s strani zavarovanca.

Časovnica

Q1/2021	Ustanovitev delovne skupine za pripravo zakonskih sprememb na področju javnega naročanja
Q2/2021	Ustanovitev delovnih skupin za spremembo zakonodaje na področju dolgoročne vzdržnosti financiranja zdravstva
Q4/2021	Izhodišča zakonskih sprememb Zakona o medicinsko tehničnih pripomočkih v javni razpravi
Q4/2021	Analiza vzrokov za dolgotrajne bolniške odsotnosti
Q3/2022	Operativni načrt za povezovanje javnih zdravstvenih zavodov in vzpostavitev mreže mikrobioloških laboratorijev
Q3/2022	Implementacija predlogov za optimizacijo obračunskih modelov
Q3/2022	Strategija obvladovanja bolniških odsotnosti (absentizma)
Q4/2022	Pripravljen osnutek spremembe ZZVZZ
Q1/2023	Začetek pogajanj s socialnimi partnerji in drugimi deležniki v zvezi z določitvijo košarice pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, preoblikovanjem dopolnilnega zdravstvenega zavarovanjem, implementacijo ukrepov za zmanjšanje in obvladovanje dolgotrajnih bolniških odsotnosti ZZVZZ poslan v Državni zbor
Q3/2023	Zaključek pogajanj v zvezi z določitvijo košarice pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, preoblikovanjem dopolnilnega zdravstvenega zavarovanjem, implementacijo ukrepov za zmanjšanje in obvladovanje dolgotrajnih bolniških odsotnosti
Q2/2024	ZZVZZ poslan na Vlado RS v obravnavo
Q3/2023	Sprejetje novega zakona o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (ZZPPZ)
Q4/2023	Vzpostavljen neodvisni organ za spremljanje in obvladovanje kakovosti v sistemu zdravstvenega varstva
Q4/2024	ZZVZZ stopi v veljavo
Q1/2025	Predlog ZZVZZ sprejet in objavljen v Uradnem listu RS

Ciljne skupine

Ciljne skupine so pacienti, uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev na vseh nivojih zdravstvenega sistema, interesna združenja izvajalcev zdravstvene dejavnosti in združenja bolnikov ter drugi predstavniki civilne družbe.

V reforme bodo vključeni zaposleni v zdravstvenem sistemu in ostali ključni deležniki zdravstvenega sistema, kot so npr. ZZZS, NIJZ, Združenje zdravstvenih zavodov, poklicne zbornice v zdravstvu, skupnosti socialnih zavodov, skupnosti organizacij za usposabljanje, skupnosti naravnih zdravilišč in drugi.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Izvedba reforme je izjemno obsežna in vključuje dialog, konsenz vseh deležnikov, hkrati pa zahteva tudi politični konsenz.

Deležniki v zdravstvu so poleg MZ še ZZZS, NIJZ, Združenje zdravstvenih zavodov, poklicne zbornice v zdravstvu, skupnosti socialnih zavodov, skupnosti organizacij za usposabljanje, skupnosti naravnih zdravilišč in drugi. Za sprejemanje zakonodaje je ključno, da se spremembe pravočasno in sproti komunicirajo z javnostjo. Obstaja tveganje, da predlog prenovljene zakonodaje ne bo dosegel konsenza že med ključnimi deležniki v zdravstvu. Za uspeh reforme je pomembna vzpostavitev jasnega operativnega načrta z eksplicitno zastavljenimi nalogami posameznikov in kontinuirana evalvacija izvajanja aktivnosti ter stalno komuniciranje z deležniki. Potrebno bo sodelovalno delovanje zaposlenih MZ z drugimi sodelujočimi, učinkovito izvajanje aktivnosti in včasih tudi preseganje ustaljenih načinov razmišljanja, zato se bo sodelujoče v aktivnostih uvodoma dodatno usposobilo in vzpostavilo kompetence za sodelovalno in inovativno izvajanje aktivnosti. Zaradi zahtevnosti nekaterih področij bomo v delovne skupine po potrebi vključili tudi zunanje izvajalce. Pomembno je aktivno sodelovanje na horizontalni in vertikalni ravni.

Hkrati obstaja tveganje, da se bodo aktivnosti (tudi zaradi dolgotrajnega soočanja s sanacijo posledic epidemije covid-19) izvajale z zamikom zaradi zamud pri pogajanjih s socialnimi partnerji, zamud pri

angažiranju izvajalskih institucij ali zunanjih izvajalcev, možne so tudi zamude v zakonodajnem postopku zaradi politične nestabilnosti. Tveganja bomo skušali reševati z zgodnjim vključevanjem ključnih deležnikov v pripravo ustreznih rešitev ter z določanjem realnih rokov za izvedbo aktivnosti.

Veliko tveganje predstavlja morebitna nezmožnost zagotovitve ustrezno usposobljenih kadrov za učinkovito vodenje in reševanje področja, pomanjkanje časa in preobremenjenost z ostalimi aktivnostmi, kar bomo reševali z v okviru reforme predvidenim usposabljanjem. Reforma hkrati predvideva reorganizacijo dela ministrstva, odgovornega za zdravje, za zagotovitev kadrov za stalno izvajanje reforme in spremljanje uspešnosti njene izvedbe.

Komplementarnost

Ob podpori **NOO** bomo izvedli sistemske spremembe zdravstva, s katerimi bomo dosegli finančno vzdržnost, krepili digitalizacijo, izboljšali dostopnost zdravstvenega sistema, krepili primarno zdravstveno varstvo, predvsem na področjih, ki jih zaznamuje izrazit absentizem in kjer se kažejo posledice staranja prebivalstva, ter krepili kompetence kadrov v zdravstvu. Z ostalimi EU mehanizmi in pobudami bomo komplementarno dopolnili sistemske ukrepe. Z jasno zasnovo investicijskih dokumentov, ločenimi računovodskimi evidencami in ločeno vsebino bomo dosledno preprečevali tveganje pojava dvojnega financiranja.

Kot izhaja iz CSR za leto 2020, je epidemija covid-19 dodatno izpostavila šibkosti obstoječih ureditev na področju zdravstva. Zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva ter spodbujanje hitrega in zanesljivega okrevanja je ključnega pomena. S pomočjo proračuna RS izvajamo pomembne interventne ukrepe za zajezitev epidemije (testiranja na covid-19, izplačevanje dodatkov za neposredno delo s covid-19 pacienti zaposlenim v zdravstvu, cepljenje proti covid-19).

Ob podpori **EKP 2014-2020** obvladujemo širitev covid-19 in delno naslavljamo ukrepe v okviru CSR 2020, tako da zavodom, ki izvajajo zdravstveno dejavnost in obravnavajo covid-19 bolnike, zagotavljamo (sofinanciramo) potrebno količino zaščitne opreme (npr. maske, obleke, zaščitni vizirji in očala) in medicinskih naprav (npr. ventilatorji, infuzijski sistemi, endoskopski aparati, UZ, inhalatorji, bolniške postelje, laboratorijske naprave) ter strateško zalogo zaščitne opreme. V okviru boja proti epidemiji izvajamo tudi pomoč in ukrepe, s poudarkom na ranljivih skupinah prebivalstva. Hkrati smo v okviru EKP 2014-2020 naslovili potrebe po izvajanju preventivnih programov, zmanjševanju neenakosti v zdravju, dvigu zdravstvene pismenosti pacientov s kroničnimi boleznimi ali stanji, vzpostavitvi interdisciplinarnega celostnega pristopa k odkrivanju in podpori pri opuščanju tveganega in škodljivega pitja alkohola, razvoju mreže mobilnih enot za izvajanje preventivnih programov na področju zmanjševanje škode na področju prepovedanih drog, spodbujanju deinstitucionalizacije (ZIM Stara Gora, CZBO, prenova objekta Nacionalnega centra celovite rehabilitacije slepih in slabovidnih). Izvajamo aktivnosti v okviru ranljivih skupin prebivalstva, krepimo epidemiološke kapacitete za kakovostno in nemoteno obravnavo epidemije ter za pomoč pri cepljenju proti gripi in covid-19. Za učinkovito delo epidemiologov smo zagotovili prostorske kapacitete v obliki modularnih pisarn in jim tako zagotovili nemoteno izvajanje naslednjih nalog: urgentno jemanje brisov, kakovostno sledenje in iskanje kontaktov (stikov), cepljenje proti gripi, terensko delo. V bodoče bodo pisarne namenjene zagotavljanju precepljenosti prebivalstva, ki ima omejen dostop, s terenskim delom bomo stopili naproti starejšim, ranljivim skupinam prebivalstva ter tistim, ki živijo v odročnih krajih. Nadalje izvajamo aktivnosti krepitve zdravja, promocijo zdravega življenjskega sloga in promocijo cepljenja proti covid-19.

S pomočjo pobude **REACT-EU** naslavljamo ukrepe, s katerimi prispevamo k zmanjševanju vpliva epidemije na življenje, delovanje družbe in države ter spodbujamo aktivnosti v okviru CSR 2020. Zagotovili smo učinkovito ukrepanje zdravstva v času epidemije, zmanjšali vpliv epidemije na obolevnost in umrljivost prebivalstva, zagotovili pravočasno in učinkovito izvajanje preventivnih ukrepov. Vzpostavljamo informacijsko podporo naročanju na cepljenje na primarni ravni, podporo ciljanim ukrepom za trajnostno obvladovanje varnostnih tveganj ter povečanje odpornosti v epidemiološki krizi na področju kakovosti in varnosti. Pripravili smo projektno dokumentacijo, s katero krepimo zdravstveno infrastrukturo za učinkovito obvladovanje epidemije covid-19, pri čemer smo vzpostavili izolacijske oddelke, uredili negovalne bolnišnice in zasnovali sivo cono za učinkovit boj proti epidemiji (vzpostavitev izolacijskega oddelka na kliniki Golnik, ureditev negovalnih bolnišnic UKC MB, SB MS, SB NM, UKC LJ, preureditev sive cone stavbe ZVD v UKC LJ, preselitev oddelka za pljučne bolezni na lokacijo UKC MB). Ob podpori pobude krepimo zeleno, saj si prizadevamo za racionalizacijo stroškov bolnišnic,

zmanjšujemo onesnaževanje, zato bomo nadaljevali z energetskimi sanacijami bolnišnic (UKC LJ, SB NG, Infekcijska in gastroenterološka klinika UKC LJ, BGP Kranj, URI SOČA, MFT UKC MB).

V okviru ukrepov **EKP 2021-2027** bomo prispevali k zmanjševanju razlik med regijami in nadalje spodbujali enakomeren razvoj. V okviru cilja politike 4 Socialna Evropa bomo komplementarno k NOO krepili znanja in spretnosti zaposlenih v zdravstvu. Prispevali bomo k izboljšanju kakovosti in učinkovitosti usposabljanja in izobraževanja ter podprli pridobivanje ključnih kompetenc in spodbud ter okrepili enakovreden in pravočasen dostop do kakovostnih, trajnostnih in cenovno dostopnih storitev. Izvedli bomo ukrepe za promocijo, integrirano obravnavo, varstvo in krepitev duševnega zdravja, vključno s celovitim okrevanjem in integracijo nekdanjih uporabnikov prepovedanih drog, izboljšali dostopnost do storitev za diagnosticiranje in obvladovanje demence, krepili kakovost in varnost v sistemu zdravstvenega varstva, izvajali integracijo preventivnih aktivnosti v primarnem zdravstvenem varstvu in vlagali v skupnostni pristop za spodbujanje zdravega življenjskega sloga na lokalni ravni. Z ukrepi bomo vzpostavili platforme za raziskave in z dokazi podprto izvajanje ukrepov za zdravje ter ukrepov za zmanjševanje neenakosti v zdravju, celovito opolnomočili zdravstveni kader za zdravstveno oskrbo starostne krhkosti, demence in paliative. Hkrati bomo izvajali ukrepe za zmanjševanje neenakosti na področju duševnega in telesnega zdravja, dvignili pismenost o duševnem zdravju za vse starostne skupine, razvijali pristope podpore duševnega blagostanja, krepili znanje staršev, vzgojiteljev in učiteljev na tem področju. Izvedeni bodo ukrepi za kakovostno obravnavo pacientov in vzpostavljeni kakovostni in varnostni kazalniki.

Z razvojem visoko specializiranih znanj in strokovnjakov bomo v slovenskem zdravstvu ob podpori proračunskih virov in **javno-zasebnih partnerstev** razvijali napredne metode diagnostike in zdravljenja (npr. protonsko zdravljenje, personalizirana medicina, presejalni genetski testi) ter investirali v energetske sanacije JZZ.

Ob podpori **Programa EK za podporo strukturnim reformam** so se v letu 2020 pričele aktivnosti za izvajaje projekta Posodobitev obračunskih modelov v specialistični ambulantni dejavnosti. Cilj projekta je prenos znanj za razvoj obračunskega modela v specialistično ambulantni dejavnosti, ki temelji na konceptu plačilo po uspešnosti zdravljenja z namenom izboljšanja učinkovitosti in kakovosti obravnave pacientov v ambulantnem zdravljenju. Hkrati so se v letu 2021 pričele tudi projektne aktivnosti TSI (eHealth for a Healthier Society), pri čemer je prednostni cilj zasnova Strategije digitalizacije zdravstva.

INVESTICIJE

B. Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe

Ključni izzivi

Slovenija je prepoznana kot država z dobrim sistemom primarnega zdravstvenega varstva, ki zagotavlja integrirano preventivno in kurativno zdravstveno varstvo, ki bo še pridobilo na pomenu zaradi staranja prebivalstva in s tem povezanega naraščanja kroničnih bolezni. Primarna raven lahko deluje kot povezovalec in usmerjevalec med zdravstveno in socialno obravnavo kroničnega bolnika in starostnika.

Sistema referenčnih ambulant in centrov za krepitev zdravja sta bila prepoznana kot dobra praksa, vendar pa tudi na tem področju obstajajo možnosti za nadaljnji razvoj, predvsem s širitvijo kompetenc diplomiranih medicinskih sester/diplomiranih zdravstvenikov za samostojno odločanje, saj sistem pestita pomanjkanje in preobremenitev zdravnikov.

Ključni izziv na ravni primarnega zdravstvenega varstva predstavljata izboljšanje mreže družinskih zdravnikov, tako da bodo dostopni prebivalcem na celotnem ozemlju države, ter reorganizacija dela s spremembami administrativnem delu (digitalizacija) ter krepitvijo kompetenc diplomiranih medicinskih sester.

V Sloveniji beležimo visoke stopnje absentizma prebivalstva zaradi bolezni. Največje število bolniških odsotnosti beležimo zaradi bolezni mišično-skeletnega sistema in duševnih oziroma vedenjskih motenj, kar je tudi vzrok za nezmožnost za delo. Absentizem vodi v visoke stroške dolgotrajnega okrevanje in bolniškega staleža, kompleksno rehabilitacijo, prezgodnje invalidsko upokojevanje, kar vsako leto predstavlja večje breme za zdravstveni sistem. Zaradi staranja prebivalstva je še posebej pomembna krepitev področja geriatrije in usposabljanje za sistematično prepoznavanje krhkih in multimorbidnih

pacientov. Hkrati v tej starostni skupini narašča potreba po paliativni oskrbi, kjer dostop do paliativnih storitev na domu trenutno ni možen. Za doseganje enakopravnega dostopa do storitev za paliativne paciente bomo vzpostavili mrežo paliativnih mobilnih timov, s čimer bomo zagotavljali oskrbo neozdravljivo bolnih doma (kjer želi večina neozdravljivo bolnih preživeti zadnje obdobje svojega življenja).

Z investicijo bomo pokrili vse statistične regije v državi in investicijo izvajali v okviru vseh 25 centrov za krepitev zdravja (9 na zahodnem delu) oziroma referenčnih ambulant.

Cilji

1. Razvoj kompetenc kadra diplomiranih medicinskih sester za doseganje razbremenitev zdravnikov.
2. Širjenje strokovnih kompetenc zdravnikov na primarni ravni (dodatno izobraževanje za pridobitev specialnih znanj in veščin vključno z diagnostiko in posegi (UZ, dermatoskopija idr.).
3. Optimizacija dostopnosti do družinskih zdravnikov (prihranek časa, ki ga bo imel zdravnik za obravnavo pacienta).
4. Optimizacija procesa dela v ambulantni dejavnosti in centrih za krepitev zdravja (samostojno delo kadra zdravstvene nege).
5. Vzpostavitev delovanja mobilnih paliativnih timov.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za različne aktivnosti, ki so namenjene krepitvi kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe, in ohranjanju kadrov v zdravstvu. Obseg investicije znaša 8,9 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru investicije bomo:

- v sodelovanju z MIZŠ in medicinskimi fakultetami **prilagodili učne načrte v zdravstvenih poklicih** potrebam slovenskega zdravstvenega sistema;
- **uvedli usposabljanje za pridobivanje specialnih znanj diplomiranih medicinskih sester** v zdravstveni negi (predvidoma za kronične nenalezljive bolezni, urgentno medicino, duševno zdravje, psihiatrijo in nevrologijo ter najbolj zahtevna delovna mesta v terciarnih ustanovah, kjer se zahtevajo specifična znanja) kot posebne oblike strokovnega izobraževanja in praktičnega usposabljanja. MZ bo imenoval delovno skupino, v katero bodo vključeni zaposleni na ministrstvu, Zbornici zdravstvene in babiške nege, Zdravniške zbornice in drugi strokovnjaki iz stroke. Delovna skupina bo pripravila ustrezno pravno in strokovno podlago ter ustrezen učni načrt oziroma načrt za pridobitev specialnih znanj, da bodo lahko fakultete (ali druge izobraževalne ustanove) v sodelovanju z izvajalci zdravstvene dejavnosti izvajale programe pridobivanja specialnih znanj. Sočasno bo MZ v sodelovanju z MJU pripravil predlog spremembe sistema plač v zdravstvu, ki bo opredelil uvrstitve v plačne razrede tudi za zaposlene s specialnimi znanji;
- **izvedli analizo dostopnosti do družinskih zdravnikov in seznam ukrepov za izboljšanje** dostopnosti do zdravnikov, hkrati bo MZ v sodelovanju z Zdravniško zbornico, Zbornico zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zvezo strokovni društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije in ZZZS izvedel ukrepe za administrativno razbremenitev zdravnikov (predvsem administrativnih nalog za izvajanje programa ZZZS). Pripravljen bo seznam ukrepov za razbremenitev administrativnega dela zdravnikov (in ostalih zdravstvenih delavcev), ki bodo implementirani v okviru pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, delno pa tudi v okviru ZZVZZ;
- razvili in v sistem uvedli orodja za prepoznavo in geriatrično oceno multimorbidnih in krhkih pacientov, stroškovno optimizirali obravnavo ob njeni večji kakovosti in ustrezno usposobili kader na vseh ravneh zdravstvenega varstva ter **vzpostavili celovit pristop k obravnavi geriatričnih pacientov**; v sodelovanju s stroko bo MZ pristopil k razvoju orodja za ocenjevanje krhkosti kot predpogoju za boljšo celostno obravnavo geriatričnih pacientov, izvedbi izobraževanj za posamezne zdravstvene profile za širitev kompetenc za izvajanje smernic in protokola za obravnavo krhkosti, pripravi in vpeljavi protokola povezovanja zdravstva in socialnega varstva z namenom čim daljšega bivanja starejših v domačem okolju;

- MZ bo sistemsko zagotovil **mrežo regionalne pokritosti s paliativnimi mobilnimi timi** ter opremo za njihovo delo. Z novimi načini obravnav na teh področjih bomo preprečevali nepotrebne hospitalizacije ter s tem pozitivno vplivali na finančno vzdržnost sistema. Kadre bomo zagotovili z reorganizacijo dela, pri čemer bodo pacienti obravnavani na primarni ravni zdravstvenega sistema, ne v bolnišnici;
- vpeljali strokovne in **organizacijske spremembe za povečanje kakovosti obravnave mišično-skeletnih bolečinskih stanj** z vključitvijo triažnega fizioterapevta s posebnimi znanji in obravnavo v 25 centrih za krepitev zdravja, izbrali pilotna okolja za vpeljavo strokovnih in organizacijskih sprememb za povečanje kakovosti obravnave mišično-skeletnih bolečinskih stanj, in sicer po vmesni evalvaciji, ter uvedli nov način obravnave na nacionalni ravni;
- okrepili **upravljanje na področju duševnega zdravja** tako na primarnem kot sekundarnem nivoju: NIJZ bo v sodelovanju z MZ vzpostavil strokovno, interdisciplinarno skupino za izvedbo nalog in procesov upravljanja sistema duševnega zdravja z namenom implementacije Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravje 2018-2028, pripravljene bodo smernice, programi in orodja za usposabljanje in izobraževanje, komuniciranje in promocijo na področju duševnega zdravja, pripravljene bodo smernice in orodja za usposabljanje ter evalvacija;
- uredili sistemsko financiranje na področju kliničnih specializacij zdravstvenega kadra.

Časovnica

Q4/2021 Zasnovan predlog administrativnih razbremenitev za zdravnike in druge zdravstvene delavce in pripravljena analiza dostopnosti družinskih zdravnikov
Q3/2022 Zasnovana vsebina učnih programov za tri specialnosti na področju zdravstvene nege
Q4/2022 Pripravljen operativni načrt za mrežo regionalne pokritosti s paliativnimi timi
Q4/2022 Pripravljen operativni načrt za povečanje kakovosti obravnave mišično-skeletnih bolečinskih stanj
Q3/2023 Pripravljen operativni načrt za upravljanje sistema duševnega zdravja
Q3/2023 Začetek izvedbe izobraževanj za pridobitev specialnih znanj v zdravstveni negi
Q3/2024 Predlog prilagoditev učnih načrtov za izobraževanje za poklice v zdravstvu
Q4/2025 Delež diplomiranih medicinskih sester na primarni ravni, zaposlenih v ambulantah družinske medicine, ki so pridobile specialna znanja za samostojno obravnavo kroničnih bolnikov (cilj: 25 %)

Ciljne skupine

Pacienti, zaposleni v zdravstvenem sistemu, izvajalci zdravstvene dejavnosti, poklicne zbornice

Možne ovire in rešitve (strategija reševanja)

Za dosego enotnega stališča bo potrebna ogromna mera koordinacije in uskladitev, kar lahko privede do nedoseženega konsenza pri uvedbi sprememb v sistem. Spremembe bomo načrtovali s čim zgodnejšim vključevanjem vseh relevantnih deležnikov v proces. Možen je zamik pri izvedbi investicij zaradi nepravočasno pripravljenih protokolov in smernic, kar bomo odpravljali s skrbnim načrtovanjem investicij, sprotnim spremljanjem časovnice izvajanja aktivnosti in prerazporeditvijo zadostnih kadrovskih kapacitet znotraj MZ za izvajanje področij, ki jih bomo tudi opolnomočili z znanji o vsebini, vodenju projektov in strategijah sodelovanja z deležniki.

C. Digitalna preobrazba zdravstva

Ključni izzivi

Pandemija je pokazala, kako nujni so dostopni in kakovostni podatki, ki jih je možno povezovati. Kljub znatnemu napredku na določenih področjih digitalizacije v zdravstvu v zadnjih letih, ta v Sloveniji še vedno pretežno temelji na papirnatih nosilcih, zdravstvo pa se še ni v celoti digitalno transformiralo. Zdravstveni delavci uporabo računalnika pogosto dojemajo kot vir administrativnih ovir, ne pa kot orodje za učinkovitejše, bolj transparentno in kakovostno delo.

Glavni izzivi:

- neobstoj strategije razvoja in akcijskega načrta razvoja digitalizacije zdravstva;
- neobstoj strategije vključevanja novih digitalnih storitev v zdravstvo;
- neobstoj enotnih standardov za administrativno-poslovni del, klinične podatke in delno tudi obračunski model podatkov v zdravstvu na ravni izvajalcev zdravstvene dejavnosti, pri administrativno-poslovnem delu pa tudi na nacionalni ravni, kar ima za posledico nezmožnost izdelave analiz poslovanja in delovanja sistema v realnem času na kakovostnih podatkih;
- neobstoj enotnih vmesnikov za izmenjavo standardiziranih sporočil/dokumentov o pacientu (tako med izvajalci kot med izvajalci in zbirkami/registri na nacionalnem nivoju);
- obstoj množice medsebojno nepovezanih zbirk na nacionalni ravni (registri, evidence, seznami), neusklajenih glede zapisa podatkov, pomena podatka in uporabljenih šifrantov za podatek;
- nepovezanost različnih informacijskih sistemov in nezmožnost izmenjave podatkov zaradi neusklajenih standardov za izmenjavo, šifrantov in podatkovnega modela, kar ima za posledico dodatne obremenitve že sicer obremenjenega zdravstvenega osebja z vnašanjem iste informacije v več informacijskih sistemov;
- za digitalizacijo se nameni majhen delež sredstev za zdravstvo (glede na primerljive države), poleg tega pa zaradi razpršenosti vlaganj razmerje med vložkom in učinkom pri vlaganjih v dopolnitve in nadgradnje informacijskih sistemov za prilagoditve podatkovnih modelov, uporabniških vmesnikov, procesov in dokumentov ni optimalno;
- različne stopnje digitalne zrelosti izvajalcev zdravstvene dejavnosti in digitalne pismenosti tako zdravstvenih delavcev kot pacientov;
- (pre)dolg čas, potreben za poenotenje in prilagoditev procesov ali uvedbo novih rešitev v zdravstvenih zavodih ali na nacionalni ravni zaradi močne povezanosti procesov obravnave pacientov in informacijskih sistemov;
- neobstoj poenotene informacijske podpore za procese, ki imajo znaten vpliv na varnost pacientov in stroške obravnave (npr. bolnišnično predpisovanje zdravil);
- neoptimalen način spremljanja podatkov, ki omogočajo načrtovanje in kreiranje politik zdravstva in razvoja področja zdravstva na MZ.

Cilji

Cilji investicije digitalizacije v zdravstvu:
- uvedba novih digitalnih storitev in digitalizacija obstoječih;
- hitrejša izmenjava oziroma dostop do podatkov o dokumentaciji in obravnavah pacientov;
- hitrejša izdelava različnih analitičnih poročil kot podlaga za sprotno sprejemanje in prilagajanje ukrepov v zdravstvu;
- uporaba informacijske tehnologije za komuniciranje s pacienti in ostalimi deležniki zdravstvenega sistema;
- načrtovanje bolnišničnih kapacitet, zdravstvenih storitev in potreb po materialu na podlagi dejanske uporabe;
- boljše načrtovanje obravnave pacientov;
- uvedba spremljanja kakovosti na podlagi realnih podatkov v realnem času, vključno z uvedbo spremljanja kazalnikov izida zdravljenja, poročanih s strani pacienta.

Z digitalnimi rešitvami bo način obravnave prilagojen pacientu, izvajalcem zdravstvene dejavnosti in odločevalcem.

V sistem bomo za umestitev in vzdržnost rezultatov investicij uvedli zakonodajne spremembe (zakon o zbirkah v zdravstvu), da zagotovimo večjo fleksibilnost in optimizacijo zbirk. Uvedli bomo model plačevanja, ki spodbuja integrirano obravnavo in uporabo razvitih orodij, in model financiranja (in pravne podlage za izvedbo), ki zagotavlja trajno vzdržnost vzpostavljenega sistema. Optimizirali bomo zbirke in vzpostavili zavedanje pomembnosti uporabe digitalnih orodij v zdravstvu.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za različne aktivnosti, ki so namenjene digitalizaciji zdravstva. Obseg investicije znaša 83 mio EUR.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Cilje bomo zasledovali z:

- **Uvedbo povezanih informacijskih rešitev v zdravstvu**: za uspešno povezovanje je bistveno poenotenje na nivoju podatkov, saj se resnična vrednost IT sistemov v zdravstvu skriva ravno v enostavnem in celovitem dostopu do vseh podatkov o pacientu. Kakovostni in razpoložljivi podatki so ključni za učinkovitejše izvajanje zdravstvenih storitev, obvladovanje kroničnih bolezni ter skrb za zdravje celotne populacije. Pri zasnovi modela bo upoštevan vidik pacienta, zdravstvenih delavcev, plačnikov in odločevalcev. Rešitve v zdravstvu bodo zasnovane na od ponudnika neodvisnih podatkovnih zbirkah, ki zagotavljajo »od-rojstva-do-smrti« pogled in so »edini vir resnice« vse življenje pacienta.
- **Organizacijsko podporo za izvedbo digitalne transformacije**: digitalna transformacija zdravstva je kompleksen in dolgotrajen proces, ki ne vključuje zgolj izbire tehnologije, aplikacij in rešitev, temveč gre predvsem za pristop k uvajanju sprememb, zagotovitev ustreznega znanja in kompetenc sodelujočim - multidisciplinarnim skupinam, ki bodo rešitve uvajale in sistematično skrbele za uspešno izvedbo digitalne transformacije.
- **Časovno vzdržnim financiranjem:** po začetni investiciji bomo zagotovili strukture upravljanja, ki bodo na eni strani spremljale uspešnost izvedbe, na drugi pa zagotovile zadostni in dolgotrajni vir financiranja, kar bo treba urejati v okviru spremembe sistemske zakonodaje.
- **Zagotovitvijo vključenosti vseh prebivalcev:** poleg elektronskih načinov poslovanja bomo upoštevali tudi potrebe in zmožnosti ranljivih skupin, ki bodo poleg prilagojenih spletnih mest in mobilnih aplikacij imele na voljo pregledna in razumljiva navodila in možnost uporabe določenih storitev preko klicnega centra ali na že ustaljene načine.

V okviru investicije bomo:
- izvedli popis že obstoječih podatkov o pacientu v zbirkah na nacionalni ravni pri vseh deležnikih v zdravstvu, skupaj s popisom uporabljenih šifrantov in naborom uporabljenih šifer;
- določili nabor za upravljanje s sistemom in kliničnimi podatki ključnih šifrantov, registrov in zbirk (npr. kadri, oprema, prostori, stroški) in za njih zagotovili centralizirano informacijsko podporo, skrbnika in proces upravljanja;
- vzpostavili nabor podatkov, pregledov in analitičnih orodij, ki poslovodstvom javnih zavodov in upravljalcu sistema omogoča vzpostavitev zaključenega kroga spremljanja, načrtovanja, izboljševanja in evalvacije zdravstvenega varstva;
- nadgradili sistem eNaročanja, da bo zagotavljal možnost naročanja tudi v času, ko se lokalni sistem »izklopi« in bo hkrati zagotavljal samo en »vir resnice« brez možnosti, da se stanje v lokalnih sistemih in centralnem sistemu razlikuje;
- implementirali nacionalno platformo za telemedicinske obravnave (tako komunikacija pacienta z zdravstvenimi delavci kot sodelovanje med zdravstvenimi delavci), zagotovili tehnične pogoje za njeno uporabo pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti, na ravni organiziranosti pa vzpostavili izvajanje in uvedli slovenskim razmeram prilagojen model plačevanja storitev na daljavo;
- popisali procese, ki so povezani z administrativno obravnavo pacienta in popis podatkov, ki pri tem nastajajo;
- vzpostavili na nacionalni ravni usklajen in predpisan podatkovni model, nabor podatkov in uporabljene šifrante za klinične in administrativne podatke obravnave pacienta; podatkovni model bomo uvedli k vsem izvajalcem v zdravstvu, da bo v tem delu informacijska rešitev ločena od podatkov in ne bo (pre)tesne povezanosti poslovnih procesov in podatkov, ki se v praksi izraža s t. i. »vendor-lock-in« situacijo pri izvajalcih;
- razširili Register podatkov o pacientih (eKarton) z naborom podatkov usklajenega podatkovnega modela in izvedli povezavo z infrastrukturo, ki za podatke eKartona zagotavlja dolgoročno hrambo podatkov, skladno s predpisi na tem področju;
- uvedli centralno hrambo slikovnega gradiva (PACS) in povezali izvajalce v enovit sistem dostopa in hrambe slikovnega gradiva, ki je pomemben element celovitega eKartona;
- uvedli informacijsko rešitev terapevtski list (vključno z elektronskim predpisovanjem zdravil) za vse izvajalce, ki zagotavljajo bolnišnično zdravljenje (in vsaj delno), tudi izvajalce nege pri drugih javnih zavodih (negovalni dom);
- za večjo varnost pacientov in razbremenitev kadra uvedli robotizirano pripravo kemoterapije, sisteme za shranjevanje in razdeljevanje zdravil v bolnišnicah, kjer je to tudi stroškovno smotrno;
- razširili možnost dostopa do podatkov v eKartonu zdravstvenim delavcem in sodelavcem, ki sodelujejo pri obravnavi pacienta izven ustanov (patronažne sestre, mobilni timi);
- vzpostavili nabor tehnoloških zahtev za informacijske sisteme, ki se povezujejo s centralnimi komponentami eZdravja oziroma uporabljajo storitve eZdravja;

- omogočili dostop in vpis podatkov o svojem zdravstvenem stanju in izidih zdravljenja pacientom, ki tako postanejo bolj aktivni udeleženci pri vzdrževanju svojega zdravja;
- sistemsko zagotovili vire financiranja za vzdrževanje sistema po izteku financiranja iz SOO sredstev;
- krepili kompetence pri različnih udeležencih zdravstva za doseganje večje digitalne pismenosti in načina uporabe novih orodij;
- ves čas digitalne transformacije posvečali posebno pozornost področju varnosti podatkov in preprečevanju ranljivosti sistemov;
- vzpostavili informacijsko podporo dispečerskemu centru za zagotavljanje koordiniranega delovanja reševalnih ekip nujne medicinske pomoči in optimizacijo uporabe virov;
- izdelali notranja pravila in certificirali programe in programsko opremo.

Ministrstvo bo koordiniralo in izvajalo reformo v sodelovanju s ključnimi deležniki v zdravstvu. S pomočjo tehnične pomoči v okviru SRSS mehanizma bomo do Q2/2023 pripravili strategijo digitalizacije zdravstva in akcijski načrt za naslednjih pet let, ki bo celovito naslovil področje. Sodelujoče bomo dodatno usposobili predvsem za uspešno sodelovanje z deležniki, vodenje projektov in opremili s specifičnimi znanji (npr. popis procesov). Projektna ekipa, sestavljena iz zunanjih sodelavcev in zaposlenih na ministrstvu, ki jo bo za izvedbo naloge treba kadrovsko okrepiti, bo hkrati že izvedla popis podatkov in pripravo projektne dokumentacije ter v največji možni meri tudi dokumentacije za javna naročila. Za nove informacijske rešitve in nadgradnje (telemedicinske platforme, sistem za upravljanje podatkov na ministrstvu, nadgradnje podatkovnih modelov, modul za terapevtski list, orodje za prepoznavo govora) bodo izvedena javna naročila najkasneje v letih 2023 in 2024, pri čemer je možno, da se bo posamezno javno naročilo začelo že prej in izvajalo kot zahtevnejše (npr. po postopku s konkurenčnim dialogom). V letih 2025 in 2026 se bo postopoma izvajala implementacija pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti in začetek uporabe pri pacientih. V tem času bodo izvedena usposabljanje za krepitev kompetenc zaposlenih, pacientov in zaposlenih na ministrstvu. Za zagotovitev trajne uporabe v okviru reforme vzpostavljenih orodij in dosežkov investicije bo vzpostavljena ustrezno usposobljena organizacijska struktura v okviru MZ. Zaposleni bodo tesno sodelovali z zaposlenimi na NIJZ, ZZZS in pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti.

Za zagotavljanje uporabnikom prijaznih rešitev bomo že od začetka digitalne preobrazbe zagotovili vključenost uporabnikov (tistih, ki bodo s podatkovnimi zbirkami v končni fazi delali) in tako zagotovili široko sprejemanje razvitih rešitev.

Časovnica

Q3/2022 Objava JN za IT podporo dispečerski službi zdravstva (DZS)
Q2/2023 Sprejetje strategije digitalizacije zdravstva
Q3/2023 Objava javnega naročila za nacionalno telemedicinsko rešitev
Q2/2024 Število na novo vzpostavljenih/prenovljenih strateških šifrantov/registrov: 6
Q2/2024 Prevzeta informacijska rešitev za podporo DSZ
Q4/2025 Število uporabnikov sistema telemedicine: 1.500

Ciljne skupine

Pacienti, zaposleni na MZ, zaposleni v zdravstvenem sistemu, upravljalci zbirk (NIJZ, ZZZS), izvajalci zdravstvene dejavnosti in njihova vodstva, MJU, uporabniki zdravstvenega varstva ter drugi deležniki zdravstvenega sistema, ponudniki informacijskih sistemov

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Za dosego enotnega stališča oziroma konsenza o splošnem dogovoru bo potrebna velika mera prizadevanja, koordinacije in usklajevanj. Investicija hkrati vodi v reorganizacijo dela MZ za namen izvajanja in spremljanja uspešnosti investicije. Tveganja bomo odpravljali s skrbnim načrtovanjem projekta in usmeritvijo zadostnih kadrovskih kapacitet znotraj MZ na področja, ki jih bomo opolnomočili z znanji o vsebini, vodenju projektov in strategijah sodelovanja z deležniki. Morebitni odpor pri deležnikih, povezan z dejstvom, da gre za spremembo, bomo odpravljali s transparentno komunikacijo in zgodnjim vključevanjem v načrtovanje sprememb. Hkrati predstavlja tveganje tudi nezadostno specifično znanje pri pripravi tehničnih specifikacij za IT, kar bomo reševali z uporabo ustreznega postopka v okviru ZJN-3, da s strani strokovnjakov z IT področja prejmemo ustrezne rešitve in odzive.

D. Optimizacija dostopnosti zdravstvenega sistema

Ključni izzivi

Zagotoviti je treba dostopnost do nujne zdravniške oskrbe na primarni ravni in dostopnost do nujne medicinske pomoči (NMP) v urgentnih centrih bolnišnic (ob tem zdravniki ne bodo permanentno vključeni v sistem izvajanja NMP, saj že poteka izobraževanje zdravnikov specialistov urgentne medicine). Obstoječa mreža urgentnih centrov (v nadaljevanju: UC) ne zagotavlja enake dostopnosti urgentnih bolnikov do NMP, zato jo bomo optimizirali v okviru vseh statističnih regij.

Dostop do NMP je v obstoječih dežurnih službah lahko velikokrat oviran, saj je v sistemu veliko število dežurnih mest. V primeru intervencije na terenu, še posebej v ruralnih področjih, je ekipa NMP z zdravnikom v času dežurstva lahko odsotna od ene do treh ur; v tem času pacienti, ki potrebujejo NMP in pridejo v lokalni zdravstveni dom, le-te ne morejo biti deležni, pacienti, ki kličejo za NMP na številko 112, pa le-to dobijo v sosednjih enotah ali večjih centrih. Posledično se podaljša dostopni čas ekipe NMP, kar lahko v določenih primerih bistveno zmanjša možnost preživetja osebe, še posebej v primerih srčnega zastoja. Velik del zdravnikov v predbolnišnični NMP opravlja tudi delo družinskega zdravnika, kar povečuje obremenitve, hkrati pa omejuje določene aktivnosti družinske medicine (dostopnost in obiski na domu).

Po poročanju enot NMP znaša potreba po intervenciji zdravnika do 30 % v ruralnih področjih in 20 % v urbanih sredinah. Čas do prihoda intervencije znaša 15-16 minut, na ruralnih področjih pa 21 minut (področje Kočevja in Ribnice).

Zaradi nedostopnosti in slabšega razvoja NMP pacienti velikokrat preživijo s težjimi ali težkimi posledicami, pri čemer je treba zagotoviti kakovost življenja in bivanja v domačem okolju. Z rehabilitacijsko obravnavo v specializiranih rehabilitacijskih centrih in kasnejšo kontinuirano obravnavo v domačem okolju lahko vplivamo na učinkovito obravnavo področja rehabilitacije in reintegracije. Projekcije v Sloveniji kažejo, da bo do leta 2030 skoraj ena od treh oseb (30,4 %) starejša od 60 let v stanju zmanjšane možnosti ali invalidnosti. Po evidencah je Slovenija z 9,7 rehabilitacijskimi posteljami na 100.000 prebivalcev v spodnji tretjini na 17. mestu od 28 držav EU s povprečno stopnjo zasedenosti postelj 95,6 % (višjo zasedenost onemogočajo bolnišnične okužbe).

Cilji

- Povečati dostopnost NMP na celotnem ozemlju države: skrajšati povprečni čas prihoda ekip NMP pod 15 minut, kot je določeno v Pravilniku o službi NMP (po poročanju enot NMP le-ta sedaj znaša 16 minut, na ruralnih področjih pa v povprečju celo 21 minut (Kočevje-Ribnica);
- krepiti deinstitucionalizacijo bivanja z usmeritvijo v domače okolje in hitrejšo socializacijo v domačem okolju;
- dosegati višjo kakovost storitev in optimizacijo stroškov obravnave pacientov na področju rehabilitacije s ciljem zmanjševanja zdravstvenega absentizma.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Investicija v skupni višini 23 mio EUR vključuje investicijo v infrastrukturni objekt, nabavo opreme za satelitske urgentne centre in investicije v krepitev specialnih znanj.

Izvedbena določila (način izvajanja)

V okviru investicije bomo:

- reorganizirali (nadgradili) nujno medicinsko pomoč, s katero bomo **zagotovili optimalno, kakovostno in uspešno obravnavo življenje ogrožajočih akutnih zdravstvenih stanj**:
    - v okviru strateških dokumentov bomo uvedli enotna merila na nivoju države za izboljšanje dostopnih časov reševalnih timov in določitev lokacij izven delujočih urgentnih centrov, kjer bo NMP z zdravnikom na razpolago 24 ur na dan (te lokacije bomo opredelili kot satelitske urgentne centre);
    - z nadgraditvijo mreže ekip nujnih reševalnih vozil in vzpostavitvijo mreže vozil urgentnih zdravnikov, ki bi delovali po srečevalnem sistemu pri intervencijah, kjer pacient

potrebuje tudi oskrbo zdravnika in njegovo spremstvo do bolnišnice, bi se izboljšala dostopnost ekip in kompetence kadra diplomiranih medicinskih sester oziroma diplomiranih zdravstvenikov v NMP;
    - z vzpostavitvijo mreže izvajalcev NMP - satelitskih urgentnih centrov (SUC) bomo zagotovili optimalno pokritost in doseganje standarda časa prihoda enot NMP;
    - uredili bomo problematiko sočasnega dela na dveh deloviščih in s tem razbremenili družinske zdravnike, izboljšali njihove pogoje dela in s tem povečali dostopnost izbranih osebnih zdravnikov.

Sočasno bomo implementirali aktivnosti v okviru krepitve področja rehabilitacije pod vodstvom in koordinacijo vseh aktivnosti s strani MZ, kar bo obsegalo:

- vzpostavitev mreže centrov za izvajanje postakutnih storitev (rehabilitacija), s čimer bomo zapolnili vrzel, ki je nastala pri obravnavi najbolj ranljivih skupin prebivalcev;
- URI Soča bo pripravila investicijsko dokumentacijo za izvedbo projekta, komisija MZ za pregled investicijske dokumentacije bo dokumente pregledala, nato pa bo minister za zdravje s sklepom sprejel odločitev o upravičenosti izvedbe investicije. Temu bo sledil postopek javnega naročanja za izbor izvajalca del, ki ga bo izvedel projektni tim na MZ in bo temeljil na projektni dokumentaciji. Sočasno bo izveden postopek javnega naročanja za izbor svetovalnega inženirja oziroma nadzornika, ki bo izvajal nadzor nad gradnjo, v tesnem sodelovanju z vodjo projekta, zaposlenim na MZ;
- vzpostavitev specializiranega rehabilitacijskega centra (za obravnavo najzahtevnejših ranljivih skupin, razvoj in implementacijo telerehabilitacijskih metod, diseminacijo tehnologij, metod in znanja); skladno z analizo potreb po rehabilitacijski dejavnosti bomo pristopili k dograditvi specializiranega centra za rehabilitacijo s poudarkom na izvajanju najzahtevnejših rehabilitacijskih obravnav in s sodobno tehnologijo (robotika, navidezna resničnost in telerehabilitacija), ki bo dvignila kakovost in uspešnost rehabilitacije in ustrezno ambulantno dejavnost, ki bo omogočila hitrejšo obravnavo pacientov;
- vzpostavitev manjše rehabilitacijske enote na primarnem nivoju v sklopu večjih zdravstvenih domov, pri čemer bomo nadgradili obstoječe kapacitete v 11 okoljih, predvsem z vidika terapevtske in rehabilitacijske opreme kot nadaljevanje rehabilitacijske obravnave z nevrološkimi, mišično-skeletnimi, kroničnimi boleznimi in respiratornimi obolenji, pri čemer je predviden prenos znanj na svoje enote v bližini pacientovega domovanja.

Časovnica

Q3/2021 Priprava vsebinske zasnove projekta za področje rehabilitacije
Q3/2022 Objava JN za opremo SUC, prevzem opreme junij 2023, izvedba usposabljanj - razširitev kompetenc (delo v DSZ, NMP, UC, SUC)
Q1/2023 Objava JN za nakup 27 električnih vozil urgentnega zdravnika
Q2/2023 Sprejetje Enotne metodologije delovanja urgentnih centrov v RS
Q2/2023 Pridobitev gradbenega dovoljenja za gradnjo rehabilitacijskega centra
Q4/2024 Pridobitev uporabnega dovoljenja za rehabilitacijski center
Q2/2023 Usposobljenih 100 zdravstvenih delavcev za samostojno izvajanje storitev rehabilitacije

Ciljne skupine

Pacienti, koristniki storitev NMP, zaposleni, predvsem zdravniki družinske medicine, izvajalci zdravstvene dejavnosti, zaposleni v dispečerski službi zdravstva, mobilnih enotah reševalnih vozil, zaposleni v urgentnih centrih in ostali zaposleni v službi NMP, zaposleni v zdravstvenih domovih in v terciarni ustanovi za rehabilitacijo.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Tveganje se lahko pojavi v okviru postopkov javnega naročanja, vendar bomo zadevo obvladovali z jasnimi terminskimi plani in kvalitetno pripravljeno razpisno dokumentacijo. Tveganje se lahko pojavi tudi pri diseminaciji znanja, saj gre za zelo specifična specialna znanja. To tveganje bomo obvladovali z natančnim terminskim planom in jasno izdelano vsebino izobraževanj.

E. Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni

Ključni cilji

V času epidemije covid-19 so se pokazale številne pomanjkljivosti predvsem na področju obvladovanja nalezljivih bolezni, vključno z ustrezno terapijo, izolacijo in diagnostiko, saj trenutni prostorski pogoji na infekcijskih klinikah (UKC Ljubljana, UKC Maribor), ki sta zastareli, ne omogočajo sodobne strokovne in varne obravnave bolnikov. V obstoječih prostorih ni ustreznih prostorskih možnosti za potrebe različnih vrst izolacij bolnikov (kapljične in kontaktne) z nalezljivimi boleznimi, še zlasti kritična pa je odsotnost možnosti ustrezne aerogene izolacije.

V obstoječih objektih infekcijskih klinik ni ustreznih prostorov za 24-urno urgenco, specialističnih ambulant in bolnišničnih oddelkov za zelo nalezljive bolezni. Oddelčne sobe so večposteljne, nimajo svojih sanitarij in predprostorov, kar otežuje izvajanje potrebnih ukrepov za preprečevanje prenosov okužb med bolniki in osebjem.

Neustrezni prostori za bolnike in zaposlene predstavljajo večje tveganje za bolnišnične okužbe, predvsem pa za kolonizacijo in okužbo z večkratno odpornimi bakterijami, kar lahko bolnika tudi življenjsko ogrozi. Okužbe z večkratno odpornimi bakterijami predstavljajo varnostni odklon pri obravnavi pacienta, vezane so tudi na daljšo hospitalizacijo in pomembno povečajo stroške zdravljenja.

Na podlagi strateških navodil za izvajanje hospitalne oskrbe covid-19 pacientov izhaja, da bi morala Slovenija v primeru <900 hospitaliziranih covid-19 pacientov zagotoviti 164 intenzivnih postelj. Obstoječi objekt infekcijske klinike UKC Ljubljana z bruto površino 9.204 m^2 je bil zgrajen leta 1967 in ima v uporabi trenutno 106 postelj, s povprečno posteljno zasedenostjo 104 odstotne točke na odraslem oddelku in 65 odstotnih točk na otroškem oddelku. Objekt infekcijske klinike UKC Maribor bruto površine 2.000 m^2 je bil zgrajen leta 1929, obnovljen leta 1945 in prizidan leta 1953 in ima trenutno v uporabi 92 postelj.

Specializacija bolnišnic je tudi eden od izvedbenih ukrepov reforme. Locirani bosta v dveh centrih v Sloveniji, pri čemer bomo vsem nudili enakopravno možnost dostopa in kakovostno raven storitev

Cilj

Z dograditvijo infekcijske klinike UKC Ljubljana, prenovo prostorov Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano ter nadomestno novogradnjo stavbe Oddelka za infekcijske bolezni in vročinska stanja v UKC Maribor **izboljšujemo obravnavo nalezljivih bolezni** ter vrzeli, ki jih je na tem področju izpostavila epidemija covid-19. Z zagotavljanjem izboljšanih pogojev obravnave nalezljivih bolezni na terciarni ravni bomo dosegli naslednje cilje:

- boljše povezovanje, stroškovna učinkovitost obravnave pacientov, večja specializacija izvajalcev ter izboljšave na področju spremljanja, preprečevanja, zgodnjega odkrivanja in zdravljenja nalezljivih in pljučnih bolezni;
- višja kakovost storitev in optimizacija stroškov, da bomo racionalizirali in izboljšali učinkovito rabo vseh virov, vključno s kadri in opremo;
- z izvedeno specializacijo z izgradnjo oziroma dograditvijo novih klinik lahko racionaliziramo infekcijske oddelke oziroma izpeljemo reorganizacijo ostalih javnih zavodov tam, kjer je ugotovljena neracionalna obravnava nalezljivih bolezni, saj bosta infekcijski kliniki obravnavali vse kužne bolnike z ustreznimi prostori;
- objekta bosta invalidom in drugim ranljivim skupinam prebivalstva prilagojena in dostopna.

Z dograditvijo infekcijske klinike v UKC Ljubljana se bo zagotovilo novih dodatnih 107 postelj po smernicah oziroma možnost zagotovitve novih 167 postelj v primeru večjih potreb iz zaradi epidemije ali drugih razlogov. UKC Ljubljana bo lahko skupaj z obstoječim objektom in novogradnjo zagotovil 273 postelj. V nove prostore infekcijske klinike se umešča tudi kirurške okužbe, ki bodo v času izven epidemije uporabljale posteljne kapacitete na infekcijski kliniki. Z nadomestno novogradnjo infekcijske klinike UKC Maribor se bo zagotovilo skupno 57 postelj po smernicah oziroma možnost zagotovitve 114 postelj. UKC Maribor bo lahko skupaj z obstoječim objektom in novogradnjo zagotovil 149 postelj.
Investicija bo izvedena na nivoju skoraj nič-energijske stavbe, kar pomeni vlaganje v varčne, nizkoogljične in energijsko učinkovite objekte ter prispeva k hitrejši transformaciji v brezogljično družbo.

Opis narave, vrste in obsega investicije

Gre za izvedbo dveh infrastrukturnih projektov v vrednosti 110 mio EUR v okviru NOO.

Izvedbena določila

MZ bo nadzoroval, koordiniral in strateško usmerjal investiciji. Po zaključku investicije bosta stavbi predani v upravljanje kliničnima centroma.

Izvedena je bila analiza trga za storitve projektiranja, izdelani programski zasnovi objektov, v teku je projektni natečaj obeh javnih zdravstvenih zavodov (UKC Ljubljana in UKC Maribor), ki bosta pripravila potrebno dokumentacijo za izvedbo projekta. Komisija ministrstva za pregled investicijske dokumentacije na MZ bo dokumente pregledala, nato pa bo minister za zdravje s sklepom sprejel odločitev o upravičenosti izvedbe investicije. Temu bo sledil postopek javnega naročanja za izbor izvajalca del, ki ga bo izvedel projektni tim na MZ in bo temeljil na projektni dokumentaciji. Sočasno bo izveden postopek javnega naročanja za izbor svetovalnega inženirja oziroma nadzornika, ki bo izvajal nadzor nad gradnjo, v tesnem sodelovanju z vodjo projekta, zaposlenim na MZ.

Investicija v gradnjo predstavlja doseganje visokega standarda energetske učinkovitosti na nivoju skoraj nič-energijske stavbe. Objekti bodo zasnovani kot nizkoenergetski objekti skladno z najnovejšimi standardi in smernicami. Stavbi bosta imeli nameščeno ustrezno izolacijo in zračne tokove, ki bodo površino lahko regulirali, da ne bo prihajalo do vlage. Zagotovljena bo popolna in enotna izolacija stavb, vključno z balkoni, razporeditvijo oken, strehami, stenami, vrati in tlemi, posebna pozornost pa bo namenjena preprečevanju, da bi temperatura na kateri koli notranji površini stavbe padla pod temperaturo rosišča.

Podprte bodo izboljšave energetske učinkovitosti, kar bo prispevalo k doseganju zdravega okolja v zaprtih prostorih, vključno z odstranitvijo azbesta in drugih škodljivih snovi, preprečevanjem nezakonitega odstranjevanja škodljivih snovi ter spodbujanjem skladnosti z veljavnimi zakonodajnimi akti, kot sta direktivi 2009/148/ES in (EU) 2016/2284 Evropskega parlamenta in Sveta.

Energetska učinkovitost stavb ne bo osredotočena zgolj na ovoj stavbe, temveč tudi v ustrezne elemente in tehnične sisteme v stavbi, kot so pasivni elementi, ki prispevajo k pasivnim tehnikam, katerih namen je zmanjšati potrebe po energiji za ogrevanje ali hlajenje, porabo energije za razsvetljavo in za prezračevanje ter tako izboljšati toploto in vizualno udobje. Okolica objekta bo ozelenjena, kar bo stavbam zagotavljalo dodatno izolacijo in senco. S tem bomo tudi prispevali k zmanjšanju povpraševanja po energiji, saj bo potreba po ogrevanju in hlajenju manjša, energetska učinkovitost stavbe pa boljša. Vgrajene bodo naprave za optimizacijo in regulacijo porabnikov električne energije in sistem za ločeno uravnavanje temperature v vsakem prostoru oziroma vsaj v določeni ogrevani coni stavbne enote, kar bo prispevalo k znižanju skupnih stroškov porabe toplotne in električne energije. Vzpostavljen bo centralni sistem spremljanja in nadzora porabe energije v stavbi. Investiciji bosta prispevali k skupnemu razogljičenju gospodarstva, tudi prometnega sektorja. Infekcijski kliniki bosta postavljeni v delu mesta, do katerega bo zagotovljen neposredni prevoz z avtobusi in električnimi vozili, s čimer bomo vplivali na zmanjševanje emisij toplogrednih plinov.

Časovnica

Q4/2021 Zaključek pripravljalnih del in izvedba projektnega natečaja (raziskava in analiza trga za storitve projektiranja, svetovanja, izdelava prostorskega koncepta)
Q1/2023 Izdelava projektne (DGD in PZI) in investicijske dokumentacije (PIZ in IP) s pridobljenim gradbenim dovoljenjem
Q3/2023 Oddano javno naročilo za GOI dela
Q3/2025 Izvedba GOI del
Q1/2026 Dobava in montaža medicinske opreme
Q2/2026 Zaključevanje izvedbe projekta (primopredaja investicije)

Ciljne skupine

Pacienti, zaposleni v zdravstvu, izvajalci zdravstvene dejavnosti.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Aktivnosti vključujejo dolgotrajne administrativne postopke in obsežne investicije, zato obstaja tveganje, da zaradi obsega del investicija ne bo izvedena v postavljenih rokih. Za uspešno implementacijo bomo zato najeli zunanje strokovnjake, ki bodo pomagali s svetovanjem in pripravo dokumentacije. Sproti bomo ugotavljali tveganja, izvajali njihovo analizo, jih merili in obvladovali. Dodatno oviro bi lahko predstavljala nepravočasna priprava postopkov javnih naročil, kar bomo obvladovali s pripravo in kontrolo terminskih planov. Zamude zaradi postopkov revizije javnega naročanja prav tako predstavljajo morebitno tveganje, kar bomo zmanjšali s skrbno pripravo razpisne in tehnične dokumentacije, predvsem z dobro zasnovo meril in pogojev za izbor ponudnikov.

4.1.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Reforme in investicije predvidevajo doseganje strateške avtonomije in hkratno ohranjanje odprtega gospodarstva kot enega ključnih ciljev Unije, pri čemer bo Slovenija samostojno določala svojo gospodarsko pot in interese na zdravstvenem področju, s čimer se bo zmanjšala strateška odvisnost ter izboljšala odpornost na področju zdravstva. Hkrati terja zagotovitev varnosti posebno pozornost, saj bomo pri izbiri izvajalcev, v okviru malih, srednjih ali mikro podjetij namenili pozornost izpolnjevanju varnostnih standardov. Implementirane bodo IT varnostne rešitve in mehanizmi, ki bodo izkoriščali potenciale najsodobnejših naprednih varnostnih tehnologij. Vzpostavljeno bo aktivno sodelovanje z ekipo strokovnjakov s področja kibernetske varnosti, ki bo vzpostavljena v okviru digitalne transformacije javne uprave in bo skrbela za optimalno uporabo in vzdrževanje varnostnih tehnologij in orodij in bo sposobna v realnem času reagirati na varnostne grožnje.

V primeru izvajanja 5G naložb bomo upoštevali zakonodajo, ki uvaja zbirko orodij 5G.

4.1.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Čezmejni in večdržavni projekti niso predvideni za izvedbo reform ali investicij.

Slovenija se bo v okviru komplementarnih aktivnosti v letu 2022 vključila v čezmejno EU izmenjavo povzetka podatkov o pacientih in elektronskih receptov preko eHDSi infrastrukture, ki jo zagotavlja EK (joint action).

4.1.6. Zelena dimenzija komponente

Vsi ukrepi (reforme in investicije), s katerimi bomo dosegli strukturno spremembo, bodo temeljili na odpornih, zelenih, trajnostnih in digitalnih spremembah zdravstvenega sistema, ki potrebuje manj naravnih virov in znižuje svoj okoljski in ogljični odtis, zagotavlja učinkovitejše in hitrejše delovanje sistema ter spodbuja lažjo in vključujočo dostopnost do zdravstva. Prizadevali si bomo za ničelno onesnaževanje okolja brez strupov, saj bomo investirali v energetsko učinkovite stavbe.

Skladno z Evropskim zelenim dogovorom se bomo osredotočili na prenovo stavb, saj bodo prihranki zaradi učinkovitosti na voljo podpori javnega zdravja. Investicije bodo sledile izvedbi trajnostnih in okolju prijaznih investicijskih projektov, ki bodo podprli zeleni prehod (uporaba toplotnih črpalk, izolacija, trajnostna uporaba energije itd.). Z izboljšanjem energetske in snovne učinkovitosti bomo zmanjšali porabo energije in drugih naravnih virov, s čimer bomo prispevali h ključnemu ukrepu za prehod v podnebno nevtralno družbo. Gradnja stavb v okviru RRP bo zasnovana ob doslednem spoštovanju Uredbe o zelenem javnem naročanju. V okviru gradnje bomo zasnovali aktivne stavbe, ki bodo predstavljale tehnološko najbolj napredne objekte, kurilno olje za ogrevanje bomo nadomestili z lesno biomaso in drugimi obnovljivimi viri energije. Na strehah bomo omogočili vgraditev fotovoltaičnih celic za proizvodnjo električne energije, s čimer bomo pripomogli k soproizvodnji toplote in električne energije in pripravi sanitarne tople vode s sončno energijo. Novogradnja infekcijskih klinik in rehabilitacijskega centra bo postavljena v središče mest, kar bo prispevalo k manjši potrebi po uporabi lastnega avtomobila in spodbujalo zdrav življenjski slog. Z investicijami bomo tako prispevali k bolj učinkoviti rabi virov in energije, saj bomo upoštevali načela trajnostne gradnje in energetske učinkovitosti skladno z Zakonom o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20). V okviru reform in predlaganih investicij se bo zagotavljala skladnost z okoljskimi in trajnostnimi cilji, kot so navedeni v Uredbi (EU) 2020/852 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088. Ključna ter za predmetno strukturno spremembo relevantna okoljska cilja, kot izhaja iz zgoraj navedenih utemeljitev, sta blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter prehod v krožno gospodarstvo.

Ukrep bo prispeval k upoštevanju načel trajnostne gradnje in načel gradnje energetsko učinkovitih stavb, ki temeljijo na izpolnjevanju pogojev Zakona o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20) ter podzakonskih predpisov, ki izhajajo iz načel Direktive 2012/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, Uredbe o zelenem javnem naročanju, Dolgoročne strategije energetske prenove stavb do leta 2050 in drugih relevantnih zakonodajnih okvirov.

Upoštevani bodo predpisi s področja graditve objektov, energijskega področja, varstva okolja, dajanja proizvodov na trg itd. Z vidika graditve objektov bo zagotovljeno izpolnjevanje bistvenih zahtev, ki jih določa Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr. in 65/20, v nadaljevanju: GZ). Poleg določb GZ bodo upoštevane tudi zahteve pripadajočih podzakonskih predpisov, še posebej:

- Pravilnika o učinkoviti rabi energije v stavbah, Uradni list RS, št. 52/10 in
- Pravilnika o prezračevanju in klimatizaciji stavb, Uradni list RS, št. 42/02.

Zasleduje se načela trajnostne gradnje z vidika trajnostne rabe virov ter energetske učinkovitosti in rabe energije iz obnovljivih virov energije (OVE), kar ob uporabi lesa in lesenih gradbenih proizvodov prispeva k zniževanju izpustov CO_2 iz stavb v zrak.

Odstotek doprinosa k zelenemu oziroma okoljskemu cilju je skladen s Prilogo VI k Uredbi (Metodologija za spremljanje podnebnih ukrepov:

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe	**123 - Ukrepi za večjo dostopnost, učinkovitost in vzdržljivost zdravstvenih sistemov (razen infrastrukture)** Gre za različne aktivnosti, ki so namenjene krepitvi kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe, kot tudi ohranjanju kadrov v zdravstvu.	0 %
Investicija: Digitalna transformacija zdravstva	**095 - Digitalizacija v zdravstvu** Gre za različne aktivnosti, ki so namenjene digitalizaciji zdravstva.	0 %
Investicija: Optimizacija dostopnosti zdravstvenega sistema	**123 - Ukrepi za večjo dostopnost, učinkovitost in vzdržljivost zdravstvenih sistemov (razen infrastrukture)**: področje ureditve nujne medicinske pomoči **+ 092 – Zdravstvena infrastruktura:** področje ureditve rehabilitacije Gre za investicije, namenjene reorganizaciji (nadgradnji) nujne medicinske pomoči, s katero bomo zagotovili optimalno, kakovostno in uspešno obravnavo življenje ogrožajočih akutnih zdravstvenih stanj.	0 %
Investicija: Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni	**092 – Zdravstvena infrastruktura** Gre za izvedbo dveh infrastrukturnih projektov (UKC Ljubljana in UKC Maribor).	0 %

4.1.7. Digitalna dimenzija komponente

V skladu z Metodologijo za digitalno označevanje v okviru Mehanizma (Priloga VII k Uredbi) ukrepi, s katerimi bo izvedena strukturna sprememba, vključujejo investicijo Digitalna transformacija zdravstva, ki v celoti naslavlja digitalno transformacijo zdravstva in se zato uvršča v področje digitalizacije v zdravstvu (koda 095 – Digitalization in health care), ki opredeljuje 100 % prispevek k digitalnemu prehodu.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Digitalna transformacija zdravstva	**095 - Digitalizacija v zdravstvu** Gre za različne aktivnosti, ki so namenjene digitalizaciji zdravstva.	100 %

4.1.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Predlagani ukrepi v okviru te komponente ne bodo imeli negativnega vpliva na okoljske cilje, kot so opredeljeni v 17. členu Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (»taxonomy regulation«).

Za posamezen ukrep so v prilogi NOO izpolnjeni kontrolni listi.

4.1.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma zdravstvenega sistema:

- Q4/2023: vzpostavitev neodvisnega organa za spremljanje in obvladovanje kakovosti v sistemu zdravstvenega varstva
- Q4/2024: začetek veljavnosti sprememb in dopolnitev Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju

Investicija: Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe

- Q4/2025: 175 diplomiranih medicinskih sester, zaposlenih v ambulanti družinske medicine na primarni ravni in usposobljenih za samostojno obravnavo kroničnih bolnikov

Investicija: Digitalna preobrazba zdravstva

- Q2/2023: oddano javno naročilo za implementacijo rešitve zdravja na daljavo
- Q4/2023: vzpostavitev centralnega PACS
- Q4/2025: v sistem zdravja na daljavo vključenih vsaj 1.500 uporabnikov - zdravstvenih delavcev

Investicija: Dostopnost zdravstvenega sistema

- Q4/2024: pridobljeno uporabno dovoljenje za dograjen rehabilitacijski center, ki bo obravnaval vsaj 2.800 pacientov več na letni ravni na področju rehabilitacije
- Q2/2025: skrajšan povprečni čas enot nujne medicinske pomoči pod 15 minut (sedaj znaša 16 minut)

Investicija: Optimizacija obravnave bolezni

- UKC Ljubljana
- Q4/2023: oddaja javnega naročila za gradnjo Infekcijske klinike Ljubljana
- Q2/2025: oddano javno naročilo za nakup opreme v okviru Infekcijske klinike Ljubljana
- Q2/2026: pričetek uporabe Infekcijske klinike Ljubljana
- UKC Maribor
- Q4/2022: oddano javno naročilo za izbor izvajalca za gradnjo Infekcijske klinike Maribor
- Q4/2024: oddano javno naročilo za nakup opreme v okviru Infekcijske klinike Maribor
- Q2/2026: pričetek uporabe Infekcijske klinike Maribor

4.1.10. Financiranje in stroški

Stroški reforme in investicij, financirani iz NOO, znašajo **224,90 mio EUR.**

Stroški reforme in investicij za obdobje 2021–2026 znašajo 309,42 mio EUR, od tega bo v okviru NOO zagotovljenih 224,90 mio EUR (gre za vrednost brez DDV), iz proračuna Republike Slovenije pa bo krit strošek DDV v višini 54,52 mio EUR ter stroški infekcijskih klinik v višini 30 mio EUR.

Ocenjeni stroški temeljijo na izkušnjah, ki jih je ministrstvo pridobilo v okviru številnih projektov (na področju e-zdravja in informacijske podpore preventivnim programom smo dobili izkušnje z informacijsko povezljivostjo; zaradi izvedbe številnih investicij v javne zdravstvene zavode smo dobili izkušnje z gradnjami; z izvedbo mnogih izobraževanj s področja imamo izkušnje z vlaganjem v znanje kadrov). Ocena stroškov torej temelji na primerljivih cenah aktivnosti preteklih projektov.

V nadaljevanju podajamo kratek povzetek ocenjenih vrednosti ukrepov, medtem ko je celovita ocena podana v prilogi 2 NOO.

Investicija: Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe (8,9 mio EUR)

Strošek temelji na podlagi ocene obsega projekta, ki je primerljiv z obsegom projektov Most (pogodba o sofinanciranju št. C2711-18-031037, št. operacije OP20.02984) in Dvig zdravstvene pismenosti (pogodba št. C2711-19-031040, št. operacije OP20.05058), ki ju financiramo v okviru kohezijske politike.

Področje: Integracija geriatrične oskrbe starejših

Strošek temelji na podlagi ocene obsega projekta, ki je primerljiv z obsegom projekta Ukrepi na področju obvladovanja širitve covid-19 s poudarkom na ranljivih skupinah prebivalstva (pogodba o sofinanciranju št. C2711-20-054101, št. operacij OP20.06751), ki je financiran v okviru kohezijske politike.

- Stroški nakupa računalniške opreme v višini 26.300 EUR
  Predvidevamo nakup devetih prenosnikov z monitorjem, dveh projektorjev in 17 tablic. Stroški so primerljivi s cenami, dostopnimi na spletu. Skupni stroški računalniške opreme na sodelavca so primerljivi s projektom Covid-19 - ranljive skupine in projektom MoST.

- Stroške svetovanja in strokovnega upravljanja v višini 1.986.600 EUR
  Investicija vključuje predvidoma 17 oseb (9 za polno zaposlitev in 8 za delno – 20 % zaposlitev), kar v obdobju štirih let skupaj znaša 1.986.600 EUR. Referenca: opis metode izračuna standardnega stroška na enoto za upravičenca Nacionalnega inštituta za javno zdravje za projekt MoST z dne 25. 5. 2018.

- Stroški svetovanja in strokovnega sodelovanja pogodbenih - zunanjih sodelavcev v višini 274.800 EUR
  Stroški predavateljev, izdelava kompetenčnih modelov, izobraževalnih programov, primerov kliničnih poti, fokusne delavnice in evalvacije: skupno 880 svetovalnih ur za evalvacijo projekta, 360 vodenih ur usposabljanj in 5.700 ur za metodološki pristop in pripravo gradiv. Strošek zunanjih sodelavcev je skladen z zahtevnostjo in obsegom dela in s sklepom NIJZ: Določitev izhodišč za povračilo stroškov zunanjim strokovnjakom, in primerljiv s cenami v okviru projekta Covid-19 - ranljive skupine.

- Stroški najema prostorov, informiranja in organizacije dogodkov v višini 238.800 EUR
  Stroški organizacije posameznega dogodka - usposabljanja so ocenjeni na 3.980 EUR na dogodek, kar je primerljivo s cenami v okviru projekta Covid-19 - ranljive skupine, pri čemer je predvidenih 60 dni predavanj - usposabljanj strokovnega kadra.

- Stroški informiranja in komuniciranja v višini 273.500 EUR
  Stroški zajemajo dve spletni strani za področji geriatrije in paliative, dve spletni učilnici v vrednosti 28.000 EUR na učilnico, strošek dveh aplikacij v vrednosti 35.000 EUR na aplikacijo, stroške celostne grafične podobe, promocijskega materiala in priprave ter tiska gradiv, ki so primerljivi s projektom Covid-19 - ranljive skupine, sofinanciranim v okviru VFO 2014-2020.

Skupaj je za področje Integracija geriatrične oskrbe starejših predvidenih 2,8 mio EUR.

Komplementarno k NOO bomo v okviru VFO 2021-2027 naslovili aktivnosti v zvezi z nadgradnjo povezave regijskih bolnišnic in DSO.

Področje: Posodobitev obravnave mišično-skeletnih bolečin na primarni ravni

Stroški v okviru investicije zajemajo vzpostavitev dveh koordinatorjev s strokovnimi znanji za implementacijo pilotne uvedbe delavnic, vzpostavitev tima za izvedbo delavnic v štirih pilotnih zdravstvenih domovih, stroške usposabljanj za izvajalce tima.

- Strošek svetovanja, strokovnega upravljanja v višini 301.200,00 EUR
  Za izvedbo investicije nujno potrebujemo dve zaposleni osebi s specifičnimi znanji. Strošek plač je primerljiv s podsekretarskim mestom skladno z Zakonom o sistemu plač v javnem sektorju, pri čemer so le-ti uvrščeni predvidoma v 42. plačni razred, kar skladno z zakonodajo o sistemu plač v javnem sektorju znaša 3.137,50 eur/mesec, oziroma na letni ravni 37.650,00 EUR x 2 strokovnjaka = 75.300 EUR x 4 leta = 301.200 EUR.

- Strošek nakupa računalniške opreme v višini 6.275,00 EUR
  Za delo bodo koordinatorji in izvajalci delavnic, tj. tim v štirih pilotnih okoljih potrebovali računalniško opremo. Za vir smo vzeli pregled dostopnih cen na internetu.

- Strošek tima za izvedbo delavnic v višini 1.277.250,72 EUR
  Vzpostavitev tima: 1 FTE diplomirani fizioterapevt, 1 FTE diplomirani kineziolog, 0,5 FTE univerzitetni diplomirani psiholog, 0,0056 FTE izbrani zdravnik specialist, za štiri pilotne zdravstvene domove; vir: Opis metode izračuna standardnega stroška na enoto za upravičenca Nacionalni inštitut za javno zdravje za projekt "Model skupnostnega pristopa za krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih" z dne 25. 8. 2018. Gre za strošek dela za štiri leta v štirih pilotnih okoljih.

- Strošek usposabljanj v višini 5.600,00 EUR
  Gre za izvedbo petih celodnevnih izobraževanj (40 ur) za tim, pri čemer je treba usposobiti 20 udeležencev: stroški predavateljev, izračunani na podlagi Pravilnika o določitvi plačil na Ministrstvu za zdravje, št. 0070-58/2019/1 z dne 17. 6. 2019, št. 0070-58/2019/2 z dne 19. 5. 2020, in št. 0070-58/2019/3 z dne 1. 6. 2020; priprava na usposabljanje; najem dvorane za 50 udeležencev za 5 izobraževanj ter pogostitev. Ocene izhajajo iz dostopnih cen na internetu.

- Strošek informiranja in komuniciranja v višini 9.674,28 EUR
  Strošek priprave gradiv za usposabljanja, priprave priročnika za izvedbo delavnice v višini 7.000, pri katerih gre za raziskovalno/strokovno delo in temelji na Pravilniku o določitvi plačil na Ministrstvu za zdravje, št. 0070-58/2019/1 z dne 17. 6. 2019, št. 0070-58/2019/2 z dne 19. 5. 2020, in št. 0070-58/2019/3 z dne 1. 6. 2020 ter priprava gradiva in prispevka priročnika.

Skupaj je za področje Posodobitev obravnave mišično-skeletnih bolečin na primarni ravni predvidenih 1,6 mio EUR.

Področje: Implementacija nacionalnega programa duševnega zdravja in strateško upravljanje področja duševnega zdravja

Stroški v okviru investicije zajemajo delo treh koordinatorjev implementacije nacionalnega programa, stroške izobraževanj in usposabljanj v okviru regij, aktivnosti za sistemske spremembe na področju psihoterapije, okrepitev mreže svetovalnih centrov z nudenjem dodatnih storitev ter dvig kompetenc na področju duševnega zdravja za otroke in mladostnike.

- Stroški svetovanja, strokovnega upravljanja v višini 451.800,00 EUR
  Strošek pokriva stroške dela treh strokovnjakov s specialnimi znanji s področja zdravstva oziroma drugih strokovnih področij. Strošek plač je primerljiv s podsekretarskim mestom skladno z Zakonom o sistemu plač v javnem sektorju, pri čemer so le-ti uvrščeni predvidoma v 42. plačni razred, kar skladno z zakonodajo o sistemu plač v javnem sektorju znaša 3.137,50 eur/mesec x 3 strokovnjaki.

- Strošek najema prostora v višini 38.400,00 EUR
  Najem delovnega prostora za koordinatorje in izvajalce; cena najema 10 EUR/m2/mesec (okoli 40 m^2 za tri osebe), skupaj: dve delovišči X 400 EUR/mesec= 800 EUR/mesec; Vir: Pregled cen dostopnih na internetu na dan 2. 4. 2021 (https://s-invest.si/?gclid=EAIaIQobChMI1MDJoOPf7wIVj-F3Ch1-qwD3EAAYAiAAEgLRqPD_BwE).

- Strošek nakupa računalniške opreme v višini 3.765,00 EUR
  Za delo bodo koordinatorji potrebovali računalniško opremo. Za vir smo vzeli pregled cen dostopnih na internetu.

- Strošek svetovanja v višini 80.000,00 EUR
  Gre za svetovanje in projektno vodenje aktivnosti za sistemsko spremembo področja psihoterapije in pripravo podlag za spremembo zakonodaje v obdobju treh let; glede na zahtevnost in razpoložljivost zbranih podatkov bo delo predvidoma trajalo 7 mesecev, podatki so primerljivi s podatki v okviru javnega naročila Evalvacija projekta Preoblikovanje obstoječih

mrež ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše s sklenjeno pogodbo za 278.900,00 EUR za dobo 32 mesecev. Vir: pogodba: URL=https://www.enarocanje.si/Obrazci/?id_pogodbe=145872&id_obrazec=339285.

- Strošek informiranja v višini 49.992,76 EUR
  Gre za pripravo gradiv za usposabljanja, pripravo priročnikov, oblikovanje in tisk gradiv in priročnikov ter promocijo projekta; cene so primerljive s projektom Model skupnostnega pristopa za krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih.

- Strošek usposabljanj v višini 369.600,00 EUR
  Gre za izvedbo 96 regijskih usposabljanj (786 ur) za najmanj 700 strokovnjakov primarnega zdravstvenega varstva in ostalih služb za duševno zdravje in 400 laikov. Organizacija izobraževanja za izvajalce delavnic okvirno znaša 3.850 EUR; cena je primerljiva s projektom Model skupnostnega pristopa za krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih.

- Strošek izobraževanj v višini 190.000,00 EUR
  Izobraževanje Vodenje razreda za učitelje - za 8-16 učiteljev v letu 2022, predvidena je izvedba šestih celodnevnih izobraževanj, med letoma 2023 in 2025 pa izvedba osmih izobraževanj letno. Specialno strokovno izobraževanje v izvedbi visoko strokovno izobraženih in usposobljenih predavateljev je cenovno primerljivo z usposabljanjem strokovnjakov za oddajo javnih naročil – cena 1.976,00 EUR (brez DDV) za štiri module in izpit, kar sorazmerno na delavnico za udeležbo učitelja za strokovno usposabljanje znaša okoli 395,83 EUR za 30 delavnic in usposabljanje največ 16 učiteljev/delavnico. Vir: URL=https://www.uradni-list.si/izobrazevanja/dodatna-kvalifikacija/strokovnjakstrokovnjakinja-za-oddajo-javnih-narocil-v-republiki-sloveniji.

- Strošek tima v višini 1.316.442,24 EUR
  Gre za nudenje dodatnih storitev v okviru mreže svetovalnih centrov zaradi izjemno povečanih potreb na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov: 4 FTE specialisti klinične psihologije, 3 FTE strokovnjaki (psihologi, specialni pedagogi). Gre za stroške dela za štiri leta oziroma 48 mesecev. Vir: Opis metode izračuna standardnega stroška na enoto za upravičenca Nacionalni inštitut za javno zdravje za projekt “Model skupnostnega pristopa za krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih” z dne 25. 8. 2018.

Skupaj je za implementacijo nacionalnega programa duševnega zdravja in strateško upravljanje področja duševnega zdravja predvidenih 2,5 mio EUR stroškov.

Komplementarno k NOO bomo v okviru VFO 2021-2027 naslovili potrebe po dvigu pismenosti na področju duševnega zdravja, razvoja programov in pristopov za starše, učitelje, vzgojitelje, izobraževanja in usposabljanja kadrov za pomoč mladim v duševnem zdravju ter dodatnega nudenja storitev v okviru mreže svetovalnih centrov zaradi izjemno povečanih potreb na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov in ostalih. V okviru VFO 2021-2027 bomo vzpostavili mrežo centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov ter odraslih, z multidisciplinarnimi in skupnostnimi timi na primarni ravni.

Področje: Krepitev paliativnih mobilnih timov

Stroški v okviru investicije zajemajo materialne stroške, prenosno opremo tima, nakup terenskega vozila za vsak tim in stroške dela paliativnega tima. V okviru pilotnega projekta nameravamo vzpostaviti štiri time, dva v vzhodni kohezijski regiji in dva v zahodni, in sicer za obdobje štirih let.

Cene potrebnih artiklov so določene na podlagi dostopnih cen, objavljenih na internetu, in so podrobneje navedene v Prilogi 2 NOO.

- Stroški nakupa opreme (za vsak tim en kos): 5.740 EUR/kos.
  Vir: pregled cen dostopnih na internetu.

- Strošek nakupa vozil znaša predvidoma 18.000 EUR/kos.
  Usposabljanje paliativnih timov: 326.229,51 EUR

Cenik je primerljiv s cenami Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije, pri čemer smo v obzir vzeli ceno stroškov preizkusa strokovne usposobljenosti praktične vsebine brez DDV.

- Administrativni stroški znašajo okvirno 4.500 EUR.
  Administrativni stroški so posredni strošek dela, toda osnova za delo paliativnih timov.

Skupaj je za krepitev paliativnih mobilnih timov predviden strošek v višini 2 mio EUR.

Investicija: Digitalna transformacija zdravstva (83 mio EUR)

Investicija znaša 83 mio EUR (strošek brez DDV). DDV v višini 18,26 mio EUR bo financiran iz državnega proračuna.

Stroški po področjih (v mio EUR):

Oznake vrstic	Vsota od stroški
Stroški dela in svetovanja	3.960.000
Strateški podatki za upravljanje sistema	8.540.000
Zdravje na daljavo	10.520.000
Certifikacija	350.000
Enotni zdravstveni karton	6.615.000
Enotni podatkovni administrativni model	3.000.000
Centralni PACS sistem	16.000.000
Prehod na brezpapirno pri izvajalcih	2.585.000
Nabava dodatne opreme pri izvajalcih	2.360.000
Terapevtski list	8.000.000
Robotizirana priprava in shranjevanje zdravil	11.600.000
Prepoznava govora za zdravnike (osnovna zdravstvena dejavnost)	5.120.000
Informacijska podpora za dispečerstvo	4.350.000
Skupna vsota	**83.000.000**

Stroški temeljijo predvsem na zgodovinskih podatkih ter preteklih projektih.

Investicija: Optimizacija dostopnosti zdravstvenega sistema (23 mio EUR)

Področje nujne medicinske pomoči (4,85 mio EUR)

Strošek vključuje nakup 27 električnih vozil urgentnega zdravnika v skupnem obsegu 3.583.987,29 EUR. Cena na enoto 132.740,27 EUR temelji na raziskavi trga, pri čemer smo pristopili k pridobivanju informativnih ponudb.

Hkrati strošek vključuje nakup opreme za SUC, pri čemer se potrebuje 10 kompletov opreme. Po raziskavi trga (ponudba št. 1003202101, dobavitelj Medicop), smo postavili ceno na enoto, ki znaša 126.785 EUR. Skupni strošek opreme za SUC znaša 1.267.850 EUR.

Komplementarno k NOO bomo v okviru VFO 2021-2027 na področju NMP sistematično in kontinuirano izvajali usposabljanja prvih posredovalcev, opremili lokalne skupnosti z avtomatskimi defibrilatorji, vključili organizirane skupine PP in posameznikov v DSZ, uvedli enoten sistem obveščanja PP o dogodku preko DSZ, izvedli izobraževanja in usposabljanja zaposlenih.

Področje krepitve rehabilitacije (18,11 mio EUR)

Strošek vključuje strošek priprave projektne in investicijske dokumentacije, ki je izdelan na podlagi primerljivih projektov, kot na primer ZIM Stara Gora, in znaša 570.000 EUR. Strošek izgradnje za 6.800 m^2 znaša 10.188.864 EUR, pri čemer ocena temelji na primerjalnih objektih v zdravstvu s primerljivo

vsebino (ZIM Stara Gora, financiran v okviru VFO 2014-2020), strošek opreme v okviru investicije znaša 4.000.430 EUR. Ocena je izdelana na podlagi ponudb, ki smo jih pridobili v okviru informativne raziskave cen in trga. Strošek opreme CBR (angl. community-based rehabilitation) znaša 2.499.992 EUR in je določen na podlagi potreb CBR ter primerljivih cen. Strošek diseminacije znanj temelji na strošku izobraževanja zaposlenih v CBR v višini 1.000 EUR na zaposlenega – strošek je preračunan na podlagi izobraževanj v okviru Zbornice zdravstvene in babiške nege – pri čemer preizkus strokovne usposobljenosti znaša 980 EUR. Izobraževanje bo predvidoma potekalo 10 dni. Skupni strošek znaša 99.000 EUR.

Investicija: Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni (110 mio EUR)

Ocena stroškov je izdelana na podlagi primerljivih vrednosti in lahko variira glede na razmere na trgu. Specifikacija investicijskih stroškov in dinamika financiranja investicijskega projekta je oblikovana na osnovi časovnega načrta izvedbe projekta.

Področje: Infekcijska klinika Ljubljana

Stroški za izvedbo projekta v Ljubljani v obdobju 2021-2026 znašajo 90 mio EUR brez DDV. Vrednost investicije v skupni višini 70 mio EUR brez vključenega DDV bo bremenila Sklad za okrevanje in odpornost, DDV v skupni višini 19,8 mio EUR in 20 mio EUR, kar je razlika do skupne višine investicije, bosta bremenila državni proračun.

Specifikacija investicijskih stroškov vključuje stroške priprave dokumentacije (projektna, investicijska), stroške izvedbenih del za gradnjo novogradnje in obstoječega objekta, opremo, selitev Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano (NLZOH) ter stroške storitev in drugih stroškov (programska oprema, vzdrževanje opreme). Ocena stroškov je izdelana na podlagi primerljivih vrednosti in lahko variira glede na razmere na trgu. Specifikacija investicijskih stroškov in dinamika financiranja investicijskega projekta je oblikovana na osnovi časovnega načrta izvedbe projekta.

- Strošek projektiranja, nadzora in komunalne infrastrukture 6.342.475,40 EUR.
- Strošek izvedbenih del za gradnjo novogradnje in obstoječega objekta: 42.373.794,28 EUR (od tega v breme NOO 22.373.794,28 EUR).
- Sredstva v skupni višini 28.968.055,55 EUR vključujejo strošek pohištvene, medicinske in druge opreme.
- Sredstva v višini 4.466.674,53 EUR so namenjena selitvi Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano (NLZOH).
- Ostali stroški, kot so vzdrževanje opreme, stroški vodenja, upravljanja in spremljanja projekta v šestletnem obdobju ter programska oprema (Cisco ipd.) znašajo 4.932.820,49 EUR.
- Sredstva v višini 568.592,22 EUR so predvidena za izvajanje ukrepa umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih.

Vrednost gradbeno-obrtniških del znaša 1.917 EUR/m^2, vrednost opreme znaša 1.012 EUR/m^2, vrednost storitve in kulture znaša 239 EUR/m^2. Ocenjujemo, da bo cena izgradnje Infekcijske klinike Ljubljana znašala 3.168 EUR/m^2.

Področje: UKC Maribor – Oddelka za infekcijske bolezni in vročinska stanja v UKC Maribor

Stroški za izvedbo projekta v obdobju 2020-2025 znašajo predvidoma 50 mio EUR brez vključenega DDV. Stroški v skupni višini 40 mio EUR brez DDV bremenijo NOO, DDV v skupni višini 11 mio bo bremenil državni proračun.

Specifikacija investicijskih stroškov:
- Priprava investicijske dokumentacije: 6.382,05 EUR
- Izvedba: gradbeno-obrtniška in inštalacijska dela, rušitve, zunanja ureditev: 28.774.898,65 EUR
- Oprema: 15.160.912,82 EUR
- Ostali stroški: 5.359.322,16 EUR
- Komunalni prispevek: 288.442,59 EUR
- Izvajanje ukrepa umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih: 410.041,73 EUR

Vrednost gradbeno-obrtniških del znaša 1.937 EUR/m^2, vrednost opreme 851 EUR/m^2, vrednost storitve in kulture pa 303 EUR/m^2. Ocenjujemo, da bo cena izgradnje Infekcijske klinike Maribor znašala 3.091 EUR/m^2.

4.1.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

/

Razvojno področje: ZDRAVSTVO IN SOCIALNA VARNOST

4.2. KOMPONENTA 2: Socialna varnost in dolgotrajna oskrba (C4 K2)

4.2.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področje: dolgotrajna oskrba

Cilj reforme: vzpostaviti kakovosten, finančno vzdržen in dostopen sistem integrirane dolgotrajne oskrbe, ki bo združeval zdravstvene in socialne storitve, namenjene ciljnim skupinam, starejšim od 18 let, ki so pri zadovoljevanju osnovnih in podpornih dnenih opravil odvisne od pomoči druge osebe, kar obsega:

- vzpostavitev novega stebra socialne varnosti,
- vzpostavitev okvira za delovanje kakovostnega, socialno pravičnega in finančno vzdržnega sodobnega sistema dolgotrajne oskrbe (DO), ki bo odporen na spremembe in krize,
- povečanje dostopnosti, dosegljivosti in razpoložljivosti storitev DO za vse upravičence, ki DO potrebujejo, ne glede na njihov socialno-ekonomski položaj ali okolje, kjer bivajo,
- krepitev razvoja skupnostnih oblik storitev,
- krepitev kadrovskih kapacitet zaposlenih v DO (dodatna znanja, prenos kompetenc, število in struktura kadra),
- podpora izvajalcem neformalne oskrbe.

Navedeno bomo dosegli s/z:

- sprejetjem Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDO),
- zagotovitvijo dodatnih javnih sredstev za izvajanje vsebine ZDO,
- krepitvijo kompetenc zaposlenih in izvajalcev neformalne oskrbe[48] za izvajanje kakovostnih in varnih storitev DO,
- zagotovitvijo ustrezne in zadostne infrastrukture, v okviru katere se bodo izvajale storitve DO,
- vzpostavitvijo novih oblik usposabljanja kadrov za delo na področju DO.

Povezane investicije:

- Zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo višji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego (negovalni domovi).
- Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih (oskrbni domovi).

Ocenjeni stroški:
ocenjena višina potrebnih sredstev za izvedbo investicij znaša 79 mio EUR, od tega 20 mio EUR nepovratnih in 59 mio EUR povratnih sredstev, kar bo bremenilo NOO. Poleg tega je treba zagotoviti še 11 mio EUR za kritje stroška DDV, kar bo bremenilo proračun Republike Slovenije. Ukrepe na področju DO dopolnjujejo ukrepi, načrtovani v okviru reforme zdravstvenega sistema.

Potrebna dodatna sredstva za izvedbo reforme bodo naraščala postopno in bodo od leta 2025, ko se bo ZDO v celoti pričel izvajati, znašala 444 mio EUR letno. Vir financiranja bo opredeljen v novem Zakonu o dolgotrajni oskrbi, ki zaenkrat predvideva, da se bo država zavezala, da do 1. 1. 2025 sprejme Zakon o zavarovanju za DO, ki bo začel veljati 1. 7. 2025, do takrat pa se dodatna sredstva financirajo iz državnega proračuna.

CRS 2019:
*Staranje prebivalstva bo vse bolj obremenjevalo zdravstveni sistem, zato naj Slovenija sprejme in izvede reforme zdravstva in **DO**, ki zagotavljajo kakovost, dostopnost in dolgoročno javnofinančno vzdržnost.*

CSR 2020:

[48] Izvajalci neformalne oskrbe so osebe, ki uporabniku nepoklicno in nepridobitno pomaga pri opravljanju podpornih in osnovnih dnevih opravil. Najpogosteje so to družinski člani.

*Covid-19 kriza, povezana z epidemijo covid-19, je izpostavila potrebo po zaščiti financiranja zdravstvenega sistema in sistema **DO**, ki veljata za področji, potrebni strukturne prenove. Odsotnost zakona o **DO** omejuje sposobnost Slovenije za boj proti izbruhu* covid-19 *v najbolj prizadetih okoljih za oskrbo. Ker so starejši, invalidi in osebe s kroničnimi boleznimi izpostavljeni večjemu tveganju, da zaradi virusa resno zbolijo, so potrebna nadaljnja znatna prizadevanja za zagotovitev kakovostnih storitev **DO**, ki bodo dobro povezane z zdravstvenimi storitvami*.

4.2.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi

Potrebe po storitvah in pravicah s področja DO s starostjo hitro naraščajo. Pričakovana življenjska doba v starosti 65 let se je v zadnjih desetletjih za oba spola pomembno podaljšala. V evropskih državah kar tretjina vseh, ki so starejši od 80 let, potrebuje večji ali manjši obseg redne pomoči za samostojno življenje.

Glede na podatke iz Eurostatove podatkovne baze je bilo leta 2020 v Sloveniji 20,4 % oseb starejših od 65 let, kar predstavlja 415.155 oseb. Do leta 2025 se bo število starejših od 65 let povečalo na 475.988 oseb, kar bo predstavljalo že 22,6 % vseh prebivalcev, do leta 2030 pa že celo več kot 30 %. Indeks staranja prebivalstva, ki opredeljuje številčno razmerje med prebivalci, starimi 65 ali več let, in otroki, starimi manj kot 15 let, se v Sloveniji z leti posledično povečuje; leta 2019 je znašal 131,7 (za ženske še precej več, 155,7). Leta 2033 naj bi indeks staranja v Sloveniji po podatkih projekcij prebivalstva EUROPOP2018 znašal že več kot 200. To pomeni, da naj bi bilo prebivalcev, starih najmanj 65 let, dvakrat toliko kot otrok, starih manj kot 15 let. Projekcije kažejo, da bosta leta 2050 Slovenija in Bolgarija demografsko najstarejši evropski državi. Delež starejših od 80 let, ki so tudi najpogostejši uporabniki zdravstvenih storitev in storitev s področja DO, naj bi se v Sloveniji s 5,6 % v letu 2020, povečal na 8,5 % v letu 2035 in 13,5 % v letu 2070. Pričakovati gre torej, da bomo v starosti kar nekaj let življenja pri opravljanju osnovnih oziroma podpornih dnevnih opravil preživeli odvisni od pomoči drugih oseb.

V Sloveniji beležimo velike pritiske na sprejem v institucije. Danes starejši od 80 let predstavljajo večino uporabnikov v domovih za starejše (povprečna starost je 83 let). Napovedi povpraševanja po storitvah v domovih za starejše kažejo, da se bo povpraševanje uporabnikov po zahtevnejši oskrbi v obdobju 2020-2030 znatno povečalo, medtem ko se bo povpraševanje oseb z manjšim obsegom potrebne pomoči za sprejem v institucijo zmanjšalo. Glede na starostno strukturo se bo znatno povečalo povpraševanje oseb, starejših od 65 let, po sprejemu v institucijo[49]. Jasno se torej kaže velika potreba, da se današnje domove za starejše deloma preoblikuje v oskrbne domove, ki zagotavljajo tudi domsko oskrbo (DO) na domu, deloma pa v negovalne domove kot novo organizacijsko obliko na področju DO[50]. Ob krepitvi DO na domu bodo institucionalne oblike, upoštevajoč zahtevnost obravnave, pa tudi omejeni človeški in finančni viri še vedno potrebni. V Sloveniji tudi na področju zagotavljanja neposredne pomoči odrasli populaciji, mlajši od 65 let, ki potrebuje obsežno tovrstno pomoč, ni ustreznih rešitev. Povečano število oseb, ki potrebujejo vedno bolj kompleksne storitve s področja DO, pogosto tudi kontinuirano zdravstveno nego in zahtevnejše medicinsko tehnične postopke in posege, zahteva drugačne oziroma nove organizacijske oblike institucionalnega varstva v državi (npr. negovalne dome). Negovalni domovi bodo namenjeni zagotavljanju celostne obravnave odraslih oseb (tudi mlajših od 65 let) z visoko kompleksnostjo potreb po DO in zdravstveni oskrbi ter zagotavljanju storitev s področja rehabilitacije (na domu in v instituciji) za populacijo, upravičeno do DO.

Negovalnih domov v državi še nimamo. Ker v Sloveniji poteka proces deinstitucionalizacije (v nadaljevanju: DI), bodo oskrbni domovi v prihodnje vzpostavljeni v obliki manjših, samostojnih bivalnih enot, v katerih je v skladu s Pravilnikom o minimalnih in tehničnih zahtevah trenutno predvideno bivanje največ 20 oseb, negovalni domovi pa bodo organizirani v obliki večjih enot v bližini bolnišnične infrastrukture. Zaradi odsotnosti ustrezne infrastrukture in ustreznih organizacijskih in delovnih pogojev se tudi v zdravstvenem sistemu dogajajo nepotrebno dolge hospitalizacije, zasedanje akutnih bolniških postelj s pacienti, ki bi bili ob ustrezni prilagoditvi oblik DO lahko premeščeni iz bolnišnice v negovalni dom, tj. okolje, ki bi posamezniku omogočalo višjo stopnjo normalizacije življenja.

[49] Projekcije potreb po institucionalnem varstvu in storitvah je v okviru dokumenta Načrtovanje potreb na področju socialnega varstva za obdobje 2020 do 2030 v februarju 2021 pripravilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Skupno povpraševanje po institucionalnem varstvu za starejše od 65 let, izraženo kot število uporabnikov, naj bi se v obdobju 2020–2030 povečalo za 6.044 oseb.

[50] Obe obliki domov sta predvideni v predlogu ZDO.

Zaradi odsotnosti ustrezne infrastrukture in ustreznih organizacijskih in delovnih pogojev, se tudi v zdravstvenem sistemu dogajajo nepotrebno dolge hospitalizacije, zasedanje akutnih bolniških postelj s pacienti, ki bi bili ob ustrezni prilagoditvi oblik DO, lahko premeščeni iz bolnišnice v negovalni dom; tj. okolje, ki bi posamezniku omogočalo višjo stopnjo normalizacije življenja.

Zaradi odsotnosti ustreznih oblik organiziranosti DO po zaključenem bolnišničnem zdravljenju skrb za osebe, ki potrebujejo velik obseg DO, največkrat prevzemajo svojci, ki pogosto niso usposobljeni za zagotavljanje potrebnih storitev in za zaščito lastnega zdravja ob izvajanju teh storitev. To ima lahko negativen vpliv na kakovost in varnost zagotavljanja potrebnih storitev, na kakovost in varnost življenja širše družine, zlasti žensk, ki najpogosteje zagotavljajo oskrbo. S skrbjo za osebo, ki potrebuje DO, je pogosto povezano tudi višje tveganje revščine družinskega člana (najpogosteje so to ženske), ki zaradi skrbi za svojega družinskega člana zapustijo trg dela in posledično tvegajo slabši ekonomski položaj, krčenje lastne socialne mreže in težjo zaposljivost ob zaključku skrbi za družinskega člana.

Ranljivost obstoječe ureditve zagotavljanja storitev, ki spadajo na področje DO, je dodatno izpostavila tudi epidemija covid-19, ki je opozorila na pomanjkljivost obstoječih ureditev na področju institucionalnega varstva (omejene prostorske kapacitete, znanje in kadri, potreba po krepitvi sodelovanja z različnimi deležniki v sistemu zdravstva in socialnega varstva itd.) in na področju obravnave oseb, ki potrebujejo DO in jo želijo koristiti doma (odsotnost dostopa do celostne obravnave na domu). Bolnišnice v času bolezni covid-19poročajo o petih do desetih pacientih tedensko, ki zaradi potreb po kontinuirani zdravstveni negi, odvisnosti od pomoči druge osebe pri osnovnih in podpornih dnevnih opravilih in odsotnosti ustreznih sistemskih rešitev, ostajajo v bolnišnicah, brez možnosti sprejema v obstoječe oblike socialno varstvenih zavodov oziroma možnosti ustreznih storitev formalne oskrbe na domu.

Projekcije kažejo, da se bo zaradi vpliva demografskih sprememb rast izdatkov za DO do leta 2035 podvojila. Slovenija po virih, ki jih namenja za DO, pomembno zaostaja za povprečjem BDP, ki ga za DO namenjajo druge države OECD. Brez celovite reforme področja DO lahko zato pričakujemo negativne vplive na dostopnost in dosegljivost formalnih storitev na področju DO in kakovost obravnave državljanov, ki zaradi bolezni, invalidnosti ali s starostjo povezanimi težavami ne zmorejo več samostojno zadovoljevati svojih potreb.

Krepitev različnih oblik izvajanja DO v institucionalnih in skupnostnih oblikah krepi odpornost sistema DO tudi v nepredvidljivih razmerah, kot so razmere in tveganja, povezana s prisotnostjo virusa SARS-CoV-2, kar je zlasti pomembno pri obravnavi in zaščiti ranljivih skupin prebivalstva, ki potrebujejo DO. Nujni so tudi ukrepi, ki podpirajo vzpostavitev kakovostnih delovnih okolij, ki omogočajo varno delo za zaposlene na področju DO.

Slovenija se na področju kadrov v zdravstvu in socialnem varstvu sooča s svojevrstnimi izzivi, vključno z omejenimi javnimi sredstvi za zaposlovanje in migracije zdravstvenih delavcev v druge države ter druge poklice. V trenutni strukturi delovne sile zaposleni na področju zdravstva in socialnega varstva v državi predstavljajo zgolj 6,5 % (povprečje OECD 10,1 %). Očiten je predvsem primanjkljaj kadra v delu osnovne in socialne oskrbe v institucijah, kar je v revizijskem poročilu ugotavljalo že Računsko sodišče RS. Dodaten izziv predstavlja visoka reguliranost kompetenc posameznih poklicnih skupin na področju zdravstva, kar ovira razvoj modelov prožnih oblik pridobivanja dodatnih kompetenc, odpornost sistemov zdravstva in DO ter prožnejše odzivanje v primeru morebitnih spremenjenih razmer, kot smo jim priča v času epidemije covid-19.

Kljub splošni digitalizaciji in razvoju storitev na daljavo, tovrstne rešitve na področju DO niso sistemsko umeščene in sofinancirane iz javnih virov. Informacijske rešitve na področju DO lahko pomembno dvignejo kakovost in varnost obravnave oseb, upravičenih do DO, razbremenijo zaposlene pri administrativnih opravilih, povečajo in pospešijo dostop do podatkov, ki so nujni za učinkovito načrtovanje in varno izvajanje DO in zdravstvene obravnave oseb v DO in zmanjšajo negativne vplive na okolje. Večina podatkov o osebah je še vedno hranjena na papirnih nosilcih, kar se je tudi v času epidemije covid-19 izkazalo kot dodatno tveganje za kakovostno in varno obravnavo pacientov oziroma uporabnikov. Zaposleni v zdravstvu in DO uporabo računalnika ali drugih informacijsko komunikacijskih naprav še vedno dojemajo kot dodaten vir obremenitve, zato načrtovani ukrepi krepijo tudi digitalno pismenost zaposlenih na področju DO. V okviru reforme zdravstva je predvidena digitalizacija zdravstvenega sistema. V tem okviru bomo vzpostavili e-zdravstveni karton in terapevtski list, ki bo

zagotavljal podatke o pacientih in njihovi terapiji (zdravila, zdravstvena nega, medicinska rehabilitacija) tudi na področju DO. Podatki na nivoju storitev DO in zdravstvene nege ali medicinske rehabilitacije in podatki o zdravilih pacienta oziroma uporabnika (medikamentozne terapije) bodo komplementarno zagotavljali možnost celovite obravnave pacienta ali uporabnika ter prenos podatkov med različnimi nivoji zdravstvene dejavnosti in DO.

Cilji

Reforma DO je usmerjena v vzpostavitev enotne sistemske ureditve na področju DO (sprejetje ZDO). Z reformo DO se vzpostavlja nov steber socialne varnosti s ciljem vzpostavitve dolgoročno stabilnega, finančno vzdržnega sistema, ki bo omogočal, da je DO osebam, ki jo potrebujejo, dosegljiva, dostopna in razpoložljiva. Z reformo se upravičencem do DO omogoči, da do primerljivih storitev dostopajo tako v instituciji kakor na domu, kar je osnovni pogoj za podporo DI in krepitev izvajanja DO v skupnosti, ki lahko nadomesti klasično institucionalno oskrbo. Ključnega pomena je razvoj kakovostnih in varnih oblik DO, kar je povezano z zagotavljanjem zadostnega števila ustrezno usposobljene delovne sile na področju DO. Nabor kompetenc zaposlenih mora omogočati vzpostavitev prožnega sistema DO, ki se prilagaja potrebam uporabnikov in morebitnim nepredvidljivim okoliščinam, kakršnim smo bili priča ob izbruhu epidemije covid-19.

Cilji reforme področja DO:
- vzpostaviti univerzalni sistem DO,
- z vzpostavitvijo novega stebra socialne varnosti povečati odpornost sistema DO na nepredvidljive razmere in njegovo finančno vzdržnost,
- uvesti enotno ocenjevalno lestvico za oceno upravičenosti do DO,
- vzpostaviti mrežo enotnih vstopnih točk v sistem DO,
- omogočiti dostop do novih storitev oziroma oblik DO:
    - ki na domu trenutno niso na voljo, vključno s storitvami za krepitev in ohranjanje samostojnosti in storitvami e-oskrbe na domu upravičenca,
    - razviti novo obliko institucionalne oskrbe (negovalni dom),
    - razviti nove skupnostne oblike DO, ki bodo podpirale proces DI,
- omogočiti primerljivo dostopnost do DO za osebe, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju ali trajno, odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil in so ocenjene kot upravičeni do DO,
- zagotoviti celosten nadzor nad kakovostjo in varnostjo DO ter ustrezno oskrbljenostjo uporabnikov v DO,
- zagotoviti kakovostne in varne delovne pogoje za zaposlene na področju DO,
- zagotoviti informacijsko podporo celotnemu procesu DO, povezavo sistemov zdravstva, DO in socialnega varstva,
- krepiti kompetence zaposlenih na področju zdravstva in DO in izvajalcev neformalne oskrbe.

Pomanjkanje ustreznih organizacijskih oblik za uporabnike s kompleksnejšimi potrebami, zlasti za odrasle osebe, mlajše od 65 let, v okviru reforme in investicij naslavljamo z vzpostavitvijo **negovalnih domov.** Vzpostavitev negovalnih domov bo na eni strani omogočila višjo stopnjo normalizacije življenja oseb s kompleksnejšimi potrebami (ti posamezniki sedaj ostajajo v bolnišnicah), na drugi strani pa s ciljno usmerjenimi storitvami rehabilitacije krepila možnosti prehoda uporabnikov institucionalnih oblik DO v druge skupnostne oblike DO. Z mobilnimi timi za rehabilitacijo bomo naslovili tudi potrebe oseb, upravičenih do DO po rehabilitaciji, ki bo potekala na njihovem domu, s čimer se podpira procese DI.

Glede na pričakovano povečano povpraševanje oseb, starejših od 65 let, po sprejemu v institucijo je potrebno delno preoblikovanje današnjih domov za starejše v **oskrbne domove**, ki zagotavljajo tudi DO na domu in krepijo razvoj celostne obravnave v skupnosti. Razvoj in krepitev skupnostnih oblik DO omogoča možnost izbire, obenem pa tudi zvišuje odpornost sistemov zdravstva, socialnega varstva in bodočega sistema DO. Procesa DI, ki trenutno v Sloveniji poteka predvsem v okviru posebnih socialnovarstvenih zavodov, to ne bo zavrlo. V okviru oskrbe starejših od 65 let pa v Sloveniji namreč že več let poteka proces stopenjske DI, saj domovi za starejše skrbijo za zagotavljanje celostne oskrbe za starejše in poleg institucionalnega varstva razvijajo različne storitve oskrbe na domu uporabnika oziroma v skupnosti (preventivne akcije, predavanja, posveti, pilotni projekti ipd.) in postopoma del svoje dejavnosti usmerjajo v zagotavljanje storitev z namenom podaljševanja bivanja v domačem okolju, kot so: pomoč na domu, dnevno varstvo, začasne/krizne namestitve, dostava kosil, storitve fizioterapije,

delovne terapije in storitve, ki spodbujajo socialno vključevanje za uporabnike, ki še bivajo doma (krožki, skupine, delavnice, dogodki, izleti, predavanja, terapije ipd.), socialni servis itd.

Z digitalizacijo procesov bomo povečali transparentnost izvajanja DO in porabe javnih virov ter zmanjšali administrativno obremenitev zaposlenih, kar bo omogočilo, da zaposleni večji delež delovnega časa neposredno delajo s pacienti oziroma uporabniki.

Javni viri za zagotavljanje DO se bodo predvidoma povečali s sedanjih 0,9 % na 1,7 % in določili v okviru sprejemanja ZDO. Med možnimi viri so višji prispevki na plače delojemalcev oziroma delodajalcev, posebne dajatve za DO (vključeni tudi upokojenci) ali neposredno iz proračuna oziroma v okviru Demografskega sklada. V povezavi z vsebino ZDO in načinom zbiranja potrebnih dodatnih finančnih sredstev potekajo intenzivna medresorska usklajevanja, ki bodo predvidoma zaključena maja 2021. Usklajevanja s socialnimi partnerji so potekala od novembra 2020 in se bodo zaključila do konca maja 2021. Predlog ZDO določa, da se bo država v prehodnih določbah zavezala, da do 1. 1. 2025 sprejme Zakon o zavarovanju za DO, ki naj bi začel veljati 1. 7. 2025, do takrat pa se dodatna sredstva financirajo iz državnega proračuna.

Reformni ukrepi tudi za področje izvajanja aktivnosti podpornih dnevnih opravil načrtujejo javne vire, zato dodatno kadrovanje ne bo negativno vplivalo na finančne obremenitve uporabnikov. Na drugi strani geografska umeščenost Slovenije omogoča zelo enostavno dnevno migracijo zdravstvenih delavcev in sodelavcev na delo v druge države (Avstrija, Italija). Ob vsem navedenem se zahtevni pogoji dela, povezani z odgovornostjo, ki jo pri svojem delu prevzemajo zdravstveni delavci in nizko finančno vrednotenje dela zaposlenih v zdravstvu, odražajo tudi v migraciji zdravstvenih delavcev v druge poklice. Vse navedene izzive naslavljamo tudi v okviru reformnih sprememb na področju dolgotrajne oskrbe. Z novo sistemsko ureditvijo se zagotovi boljše nagrajevanje zaposlenih v dolgotrajni oskrbi glede na zahtevnost delovnih pogojev (vključeno v spremembe plačnega sistema v zdravstvu) in izboljša možnosti zaposlovanja,. Navedeno je že zajeto tudi v oceni finančnih posledic predlaganih reformnih ukrepov, ki jih bo Republika Slovenija sprejela v okviru Zakona o dolgotrajni oskrbi. Z novo nacionalno poklicno kvalifikacijo na področju zdravstva bomo povečali možnosti prekvalifikacije odraslih oseb za poklice v zdravstvu in dolgotrajni oskrbi in s tem naslovili tudi možnost prekvalifikacije brezposelnih oseb, ki jih je bilo po podatkih Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije na dan 31. 3. 2021 82.638, od tega kar 34.980 mlajših od 40 let. Z novo nacionalno poklicno kvalifikacijo bomo s krajšim intenzivnim usposabljanjem omogočili lažjo dokvalifikacijo oseb brez ali z nizko izobrazbo in jim omogočili, da se lažje vključijo na trg dela, na drugi strani pa bomo s tem ciljnim usposabljanjem tudi opolnomočili novo delovno silo za kompetentno, kakovostno in varno izvajanje storitev na področju zdravstva in dolgotrajne oskrbe. Prav tako bomo z novo nacionalno poklicno kvalifikacijo naslovili vrzel, ki se pojavlja na področju poklicne skupine bolničar negovalec.

Učinki reforme:

	Danes	**Po reformi**
Pravice s področja DO	Razdrobljene v različnih predpisih, razdrobljen dostop do informacij	Enotna sistemska ureditev -> upravičenci s primerljivimi potrebami dostopajo do primerljivih pravic, vzpostavljena mreža enotnih vstopnih točk – centralizirano informiranje o pravicah s področja zdravstva, DO in socialnega varstva ter izvedba ocene upravičenosti do DO, ki praviloma poteka na domu upravičenca (približanje postopkov upravičencem v okolje, kjer živijo).
Ocenjevalna lestvica	Različne (neenake ocene celo za enake pravice)	Enotna ocenjevalna lestvica za oceno upravičenosti do DO. Ocenjevalna lestvica je bila testirana in dopolnjena v okviru pilotnih projektov, ki jih je koordiniral MZ in so bili financirani v okviru VFO.
Izdatki za DO	1. V institucionalni oskrbi strošek za uporabnika znaša tudi do 1.400 eur mesečno), sofinanciranja v delu podpornih dnevnih	V institucionalnem varstvu se npr. za upravičence z najtežjo omejitvijo samostojnosti in sposobnosti iz javnih virov za DO zagotovi 1.870 eur mesečno (upravičenec iz lastnih virov krije zgolj stroške bivanja). Vrednost je bila preračunana na podlagi izsledkov pilotnega

	Danes	Po reformi
	opravil v institucionalni oskrbi ni 2. Sofinanciranje storitev na domu je določeno v deležu najmanj 50 % urne postavke – odvisno od občine, kar ustvarja veliko neenakost v dostopu upravičencev do storitev	projekta izvedenega v okviru VFO 2021-2027 in ugotovitev Računskega sodišča. Iz javnih virov se zagotavlja financiranje storitev za ohranjanje samostojnosti v obsegu pripadajoče kategorije. Dolgoročno finančno vzdržnost bomo dosegli z diverzifikacijo virov za DO ter vlaganjem v preventivo, da se zmanjša in upočasni potreba po višjem obsegu DO. Dostop do celostne obravnave na domu, ki je iz javnih virov financirana za vse državljane v isti kategoriji upravičenosti do DO v enaki višini. Iz javnih virov se zagotavlja financiranje storitev za ohranjanje samostojnosti v obsegu pripadajoče kategorije. Prav tako se iz javnih virov zagotavlja sofinanciranje e-oskrbe na domu oseb, upravičenih do DO. Zdravstvena oskrba se dalje zagotavlja iz sredstev obveznega zdravstvenega zavarovanja.
Transparentnost izdatkov v delu DO, zdravstvenega varstva oziroma drugih pravic iz sistema socialnega varstva	Ni zagotovljena	Transparentna razmejitev in dopolnjevanje sistemov in pravic iz zdravstva in DO. Informacijsko podprt sistem, ki povezuje sisteme zdravstva, DO in socialnega varstva omogoča transparentno in namensko porabo javnih virov.
Celostna oskrba	Možna le v instituciji	V vseh okoljih krepitev oskrbe na domu (dostop do primerljivih storitev v vseh okoljih), tesna povezava s sistemom zdravstva.
Možnost izbire posameznika	Omejena, celostna obravnava dostopna le v instituciji. Odsotnost možnosti celostne obravnave na domu lahko zelo hitro vodi do potrebe po institucionalni oskrbi.	Možnost izbire: - DO na domu, - DO v vmesnih strukturah skladno z osnutkom ReNPSV 2021-2030[51], - DO v instituciji, - oskrbovalec družinskega člana (za upravičence s najtežjimi omejitvami samostojnosti in sposobnosti), - denarni prejemek.
Storitve s področja preventive	Nizek delež v okviru patronažne zdravstvene nege.	Sistemsko urejeno v okviru nove sistemske ureditve na področju DO - nov sklop storitev za krepitev in ohranjanje samostojnosti (storitve se zagotavljajo tudi za upravičence na domu).
Storitve e-oskrbe	Sistemsko niso urejene in niso financirane iz javnih virov.	Sistemsko urejeno v okviru nove sistemske ureditve na področju DO - iz javnih virov se zagotavlja (so)financiranje e-storitev za upravičence, ki živijo doma. Storitve e-oskrbe so bile testirane tudi v okviru pilotnih projektov, ki jih je koordiniral MZ in so bili financirani v okviru VFO.
Kadri	Iz javnih virov financirani pretežno kadri za zdravstveni del DO	Iz javnih virov financirani kadri za zagotavljanje celostne DO, večji bazen kadra bo financiran iz javnih virov (širša opredelitev ustrezne usposobljenosti, nove oblike usposabljanja za delo na področju DO), bolj ciljna uporaba zdravstvenih delavcev, razvoj modelov prenosa

[51] Vmesne strukture so namestitve, ki zagotavljajo bivanje in oskrbo za od 7 do 24 oseb.

	Danes	Po reformi
		poklicnih kompetenc in aktivnosti med različnimi poklicnimi skupinami, višja odpornost sistema DO (bolj usposobljeni kadri v ustreznem številu in ustrezni strukturi omogočajo učinkovitejšo obravnavo tudi v primeru nepredvidljivih razmer) zaradi dostopa do celostne DO manjše obremenitve zdravstvenega sistema, razbremenitev izvajalcev neformalne oskrbe.
Nadzor nad kakovostjo in varnostjo DO	Razdrobljen med različne, med seboj nepovezane izvajalce. Ni nacionalno poenotenih kazalnikov kakovosti storitev s področja DO.	Celosten nadzor nad kakovostjo in varnostjo DO ter ustrezno oskrbljenostjo oseb v DO. Nadzor nad kakovostjo in varnostjo DO in nad ustrezno oskrbljenostjo je večplasten: - koordinator DO se vključuje v obravnavo in spremljanje vseh upravičencev – tudi tistih, ki bi se pravico do DO odločili koristiti v obliki denarnega prejemka, - notranji nadzor izvajalca DO nad kakovostjo in varnostjo izvajanja DO, - redni in izredni strokovnih nadzori Ministrstva za zdravje, - nadzor Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije nad namenskostjo porabe javnih virov. Vzpostavitev nacionalnega modela spremljanja kakovosti v DO. V Sloveniji smo v mesecu aprilu 2021 že pričeli z vzpostavljanjem modela za spremljanje kakovosti storitev na področju DO.
Vseživljenjsko učenje zaposlenih	Šibko, večinoma prepuščeno samoiniciativnosti zaposlenega in delodajalca	Del notranjih kontrol izvajalca DO, dodatne obvezne vsebine ergonomije, kinestetike, ukrepanja v stresnih situacijah (varovanje zdravja zaposlenih, zmanjševanje deleža degenerativnih okvar in absentizma ter predčasnega upokojevanja), krepitev vsebin s področja preprečevanja in obvladovanja okužb, celostne, v uporabnika usmerjene obravnave (opomba: Slovenija je v letu 2019 revidirala poklicni standard tehnika zdravstvene nege in ga dopolnila z vsebinami s področja DO[52]. V letu 2020 smo v Sloveniji revidirali tudi poklicni standard bolničarja negovalca[53], ki je bil prav tako revidiran z namenom prilagoditve bodočemu sistemu DO. Vsebina in način pridobivanja dodatnih kompetenc zdravstvenih delavcev z visokošolsko izobrazbo se ureja na način vzpostavitve dodatnih specialnih znanj v okviru reforme zdravstvenega sistema.
Informacijska podpora	Ni obvezna, ni povezljivosti vsebin s področja DO z zdravstvenim sistemom, večina dokumentacije je vodena papirno, dokumentacija na področju storitev, ki	Zahteva po informacijski podpori celotnemu procesu DO – od oddaje vloge, ocene upravičenosti, priprave načrta izvajanja DO, evidentiranja izvedenih storitev, opažanj itd. Povezava s sistemom e-zdravja (sledljiv in spremljan proces prehoda uporabnika med sistemom zdravstva in DO).

[52] Zdravstveno socialni asistent/zdravstveno socialna asistentka. Dostopno na: https://www.nrpslo.org/Pregled-NPKja?data=6772-160-0-1

[53] Bolničar/ka negovalec/ka v zdravstvenem in socialnem varstvu ter dolgotrajni oskrbi. Dostopno na: https://www.nrpslo.org/Pregled-NPKja?data=8881-636-0-1

	Danes	Po reformi
	spadajo v segment DO, ni poenotena.	
Drugi pozitivni učinki reformnih sprememb		- Digitalizacija procesov (že v okviru vseh projektov, ki jih na področju DO koordinira MZ, je osnovni pogoj informacijska podpora procesom dela, kar pospeši procese evidentiranja ko se kadri usposobijo za uporabo opreme in programov, omogoči hitrejše dostopanje do podatkov ter spodbuja administrativno razbremenitev zaposlenih in omogoča hitrejši dostop do podatkov v primeru izrednih dogodkov – navedeno se kaže v prednostih tako za pacienta oziroma uporabnika, saj povečuje varnost obravnave, zaposleni pa ob razbremenitvi administrativnih opravil lahko namenijo več časa za neposredno delo z uporabniki, izvajalci v sistemu zdravstva lahko dostopajo do podatkov uporabnika v delu DO (in obratno), kar zvišuje možnost dobrega načrtovanja prehoda pacientov iz sistema zdravstva v DO; - razbremenitev in ciljna usmerjenost kadrov (epidemija covid-19 je med drugim pokazala, da se zdravstveni delavci, zaposleni pri izvajalcih s področja DO, po nepotrebnem namenjajo za izvajanje podpornih dnevnih opravil (npr. pomivanje posode), ki bi jih lahko izvajali nezdravstveni delavci; - hitrejša odzivnost (e-tehnologije) – npr. spremljanje padcev in vitalnih funkcij na daljavo; – hitrejše ugotavljanje neželenih odklonov ali neželenih dogodkov in možnost hitrejšega ukrepanja, kar zmanjšuje tveganje resnejših zapletov in viša občutek varnosti pacientov oziroma uporabnikov; - obvladovanje izdatkov v zdravstvu (hitrejše ukrepanje, racionalizacija na področju zdravil, zmanjševanje administrativnih obremenitev zaposlenih v zdravstvu in DO, odmik od komisijskih ocen z usposabljanjem strokovnih delavcev za samostojno izvedbo ocene upravičenosti do DO – racionalizacija človeških virov in finančnih izdatkov, pohitritev postopkov); - uporabnik je aktiven partner v procesu DO (uporabnik aktivno sodeluje in soodloča ves čas procesa DO – od oddaje vloge, načrtovanj in izvajanja DO itd.); - pozitivni okoljski učinki (racionalna uporaba zdravil, zmanjševanje protimikrobne odpornosti, zmanjšanje odpadne količine zdravil; - uporaba zelenih rešitev (ekološka vozila, solarne strehe, toplotne črpalke, sistemi za rekuperacijo, uporaba sistemov za rekuperacijo, inštalacija aktivnih temperaturnih tipal, senzorjev vlage, senzorjev kakovosti zraka, senzorjev svetlobe in za zaznavanje gibanja, reprocesirani materiali – prehod na

	Danes	Po reformi
		uporabo obnovljivih virov, naprav za recikliranje in reprocesiranje, brezpapirno dokumentiranje); - dvig kakovosti bivanja (tako v instituciji - boljši bivalni pogoji, kakovostni in ekološki materiali in oprema - kakor v skupnosti - manjše samostojne bivalne enote.

Vpliv na delovna mesta, zeleni in digitalni prehod ter socialno odpornost:
Ukrepi so povezani z razvojem novih delovnih mest, krepitvijo digitalne pismenosti zaposlenih, uporabnikov DO in drugih sodelujočih deležnikov v DO. Razvoj digitalizacije zmanjšuje administrativne obremenitve zaposlenih in podpira razvoj storitev na daljavo, s čimer se zaposlene v DO lahko v večji meri usmeri v izvajanje neposrednih storitev z uporabniki. Kontinuirano vlaganje v deležnike na področju DO, zagotavljanje novih oblik storitev s poudarkom razvoja celostne DO na domu in novih načinov dela, tudi storitev na daljavo, povečuje prožnost in sposobnost prilagajanja vseh v sistemu DO in s tem večjo odpornost sistema DO. Sistem DO se tesno povezuje s sistemi zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja in dela s ciljem kontinuirane obravnave oseb v vseh okoljih in s ciljem podpore vsem deležnikom za čim višjo zaposljivost, aktivno vlogo v osebnem in družbenem življenju in vseživljenjsko izobraževanje. Dostop do formalnih oblik DO, ki bodo dosegljive, storitve pa kakovostne in varne, zmanjšuje obremenitve izvajalcev neformalne oskrbe in pritiske na zdravstveni sistem in s tem na obvladovanje rasti izdatkov v zdravstvu. Vsi ukrepi so načrtovani s ciljem preprečevanja nevarnosti ter zmanjševanja obremenitev za okolje. Razvoj novih, prožnih oblik usposabljanja, ki bodo ciljno usmerjene predvsem v pridobivanje kompetenc za neposredno delo z uporabniki ob dvigu kakovosti in varnosti storitev omogoča tudi hitrejši in prožnejši prehod iskalcev zaposlitev v nove delovne panoge.

Slovenija je majhna država, čez katero tranzit traja okoli tri ure. Z umestitvijo negovalnih domov v vzhodno in zahodno kohezijsko regijo bomo državljanom omogočili primerljivo geografsko dostopnost do storitev negovanih domov in rehabilitacijskih timov, ki bodo izvajali storitve na domu oseb, upravičenih do DO. Z opisano umestitvijo bomo sočasno zagotovili primerljiv dostop do novih delovnih mest in krepili možnosti za zaposlovanje ljudi v regiji, kjer živijo, svojcem oseb, ki bodo bivale v negovalnih domovih pa omogočili, da so ne glede na potrebno koncentracijo upravičencev s kompleksnejšimi potrebami na dveh lokacijah negovalnih domov, le-ti za svojce in druge za upravičence pomembne osebe, dosegljivi v roku ene ure. Ne glede na umeščenost negovalnih domov v vzhodno iz zahodno kohezijsko regijo bodo posteljne zmogljivosti v obeh negovalnih domovih namenjene vsem državljanom, upravičenim do DO v tej obliki institucionalne oskrbe, pri čemer bo upravičencem skladno s sproščanjem kapacitet omogočena tudi preselitev iz enega v drug negovalni dom oziroma v primerih, ko se stanje upravičencev izboljša do te mere, da je storitve mogoče racionalno, kakovostno in varno zagotavljati tudi v drugih oblikah skupnostne oskrbe, prehod k drugim izvajalcem skupnostnih storitev.

Oskrbni domovi se bodo zagotavljali v lokalnem okolju po vsej Sloveniji. Pri izbiri investicij bodo imela prednost tista okolja, kjer je kapacitet manj. Treba je zagotoviti ustrezno infrastrukturo, ki bo omogočala dostopnost primerljivih pravic za primerljive potrebe za vse na celotnem ozemlju Slovenije, vplivala na zmanjšanje razkoraka med mesti in podeželjem ter zmanjšanje vrzeli med različno razvitimi deli države v smislu krepitve teritorialne kohezije. Pri zagotavljanju geografskega ravnovesja pokritosti potreb bomo pri izbiri projektov upoštevali pokritost potreb institucionalnega varstva/skupnostnih storitev ciljne populacije. Prav tako bodo vse novozgrajene strukture morale izvajati vsaj eno storitev v skupnosti ter zagotoviti prostor za izvajanje skupnostnih programov in storitev.

Prijavitelji bodo skladno z zakonodajo morali gradnjo predvideti na mikrolokacijah, ki omogočajo kakovostne življenjske in bivalne razmere, tako da bodo imeli objekti dobro prometno povezavo, površine pa bodo dostopne z javnim potniškim prometom. V bližini zemljišč bo zagotovljena osnovna družbena infrastruktura (socialna, zdravstvena, izobraževalna, prostočasna itd.) in oskrbne oziroma preskrbne dejavnosti (trgovina, zdravstveni dom, zelene površine ipd.).

Primarno bodo ukrepi naslavljali sledeče načelo **Evropskega stebra socialnih pravic**:
- Dolgotrajna oskrba (18. načelo): Vsakdo ima pravico do cenovno dostopnih in kakovostnih storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti oskrbe na domu in storitev skupnosti.

Hkrati bodo izvedeni ukrepi naslovili tudi druga načela, in sicer:
- Izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje (1. načelo): Vsakdo ima pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, da

ohrani in pridobi znanja in spretnosti, ki mu omogočajo polno udeležbo v družbi in uspešno obvladovanje prehajanja na trgu dela. Načelo se naslavlja na način, da nova sistemska ureditev na področju DO uvaja kontinuirano usposabljanje zaposlenih s ciljem ohranjanja in pridobivanja novega znanja, kar je podlaga za izvajanje kakovostnih in varnih storitev DO in usposabljanje zaposlenih za samozaščitno ravnanje pri delu s ciljem zmanjševanja degenerativnih vplivov na zdravje zaposlenih. Prav tako nova sistemska ureditev uvaja obvezno usposabljanje za oskrbovalca družinskega člana, ki se mu pridobljena znanja priznavajo v okviru nacionalnih poklicnih kvalifikacij, kar veča zaposljivost na trgu dela po prenehanju izvajanja neformalne oskrbe.

- Enake možnosti (3. načelo): Vsakdo ima, ne glede na spol, raso ali narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, pravico do enakega obravnavanja in enakih možnosti v zvezi z zaposlitvijo, socialno zaščito, izobraževanjem ter dostopom do javnega blaga in javnih storitev. Spodbujajo se enake možnosti nezadostno zastopanih skupin. Načelo naslavljamo z zagotavljanjem dostopa do primerljivih pravic za primerljive potrebe iz sistemov socialne zaščite, ne glede na morebitne osebne značilnosti posameznika ali glede na to, kje biva (primerljive storitve na domu in v instituciji).
- Zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov (10. načelo): Delavci imajo pravico do visoke ravni varovanja zdravja in varnosti pri delu. Delavci imajo pravico do delovnega okolja, ki je prilagojeno njihovim poklicnim potrebam in jim omogoča, da so dlje udeleženi na trgu dela. Delavci imajo pravico do varstva svojih osebnih podatkov v okviru zaposlitve. Načelo se naslavlja na način, da se krepi kakovost in varnost delovnega okolja in zaščita zdravja zaposlenih.

Tako reforma kakor tudi investicijski ukrepi v okviru NOO sledijo načelom Konvencije o pravicah invalidov[54] s ciljem ustvarjanja pogojev za čim višjo stopnjo normalizacije življenja kljub različnim oviranostim in oblikovanja možnosti za aktivno vlogo oseb z invalidnostmi v zasebnem in družbenem življenju ter krepitvijo samostojnosti vseh upravičencev do DO. Upravičenci do DO so v celotnem procesu, od načrtovanja pa vse do zagotavljanja storitev, aktiven partner, kateremu je z razvojem novih oblik storitev, zlasti s krepitvijo DI in dostopa do celostne obravnave na domu, omogočena izbira okolja in oblike storitev, ki jo želijo koristiti. Višji delež javnih sredstev za DO omogoča, da bo ta v obdobjih, ko jo potrebujejo, dostopna vsem, ne glede na njihov socialno-ekonomski položaj. Ciljno usposabljanje zaposlenih na področju DO je usmerjeno tudi v uporabo različnih pristopov in načinov v sporazumevanju glede na raznolikost potreb in različne oblike oviranosti pacientov oziroma uporabnikov, kar smo v Sloveniji že naslovili tudi v okviru nedavnih revizij poklicnih standardov na področju zdravstvene dejavnosti.

Nacionalni strateški kontekst

Slovenija se je s sprejetjem sledečih strateških dokumentov:

- Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 Skupaj za družbo zdravja (Uradni list RS, št. 25/16),
- Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018−2028 (Uradni list RS, št. 24/18),
- Strategija dolgožive družbe (https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf),
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (Uradni list RS, št. 39/13)

zavezala k vzpostavitvi celostne obravnave oseb v vseh življenjskih obdobjih, tako v zdravju kakor bolezni, in v vseh okoljih, kjer državljani potrebujejo oziroma želijo koristiti storitve, do katerih so upravičeni.

Komplementarnost

Ukrepi so komplementarni z reformo na področju DO, reformo na področju zdravstva, ukrepi v okviru aktualne EKP 2014-2020 (npr. projekta Izvedba pilotnih projektov, ki bodo podpirali prehod v izvajanje sistemskega zakona o dolgotrajni oskrbi in Preoblikovanje obstoječih mrež ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše v koordinaciji MZ) in z ukrepom Mobilni timi za rehabilitacijo v okviru pobude REACT-EU. V okviru ukrepov aktualne in bodoče kohezijske politike in

[54] https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html

paketa REACT-EU naslavljamo predvsem področja krepitve kompetenc zaposlenih, boljšega obvladovanja tveganj, povezanih z nalezljivimi boleznimi, in oblikovanja modelov prenosa kompetenc med različnimi poklicnimi skupinami. Reforma in ukrepi so komplementarni tudi z vizijo Zelene knjige o staranju ter odgovarjajo na izzive, ki jih v priporočilih za Slovenijo poudarja EK.

4.2.3. Opis reform in investicij komponente

REFORME

A. Vzpostavitev enotne sistemske ureditve na področju dolgotrajne oskrbe

Ključni izzivi

Ključni izzivi na področju DO, ki jih je Slovenija naslovila tudi v Strategiji dolgožive družbe, so zlasti: razdrobljenost pravic med različne predpise, primanjkljaj ustreznih ureditev oblik oskrbe, zlasti mlajših odraslih z visoko kompleksnostjo potrebne pomoči, odsotnost dostopa do celostne obravnave na domu, rast tako javnih in zasebnih izdatkov za zdravstvo in DO, nizek delež javnih virov, ki se namenjajo za DO, omejeni kadrovski viri in nezadostna izkoriščenost sodobnih digitalnih tehnologij, kar se je kot velik minus izkazalo tudi v času epidemije covid-19.

Cilji

S sprejetjem Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDO) bomo postavili temelje za **vzpostavitev novega stebra socialne varnosti**, ki bo upravičencem s primerljivimi potrebami omogočal dostop do primerljivih pravic, ne glede na njihov socialno-ekonomski status ali druge osebne značilnosti in kraj, kjer pravice oziroma storitve želijo koristiti:

- nova sistemska ureditev na področju DO bo v povezavi s spremembami drugih sistemov socialne varnosti (zdravstva, socialnega varstva in pokojninskega varstva) omogočala in zagotavljala izvajanje DO kot integrirane dejavnosti storitev s področja osnovnih dnevnih opravil, podpornih dnevnih opravil, storitev zdravstvene nege pri kroničnih stabilnih stanjih, storitev v podporo in krepitev samostojnosti, ki bodo upravičencem omogočale, da ob ustrezni podpori zadržijo čim višjo stopnjo sposobnosti samooskrbe, ki jim omogoča samostojno in varno življenje ter storitev e-oskrbe;
- prednostno spodbujanje oskrbe na domu ter preoblikovanje institucionalne oskrbe, upoštevajoč proces DI in potrebe po DO v državi.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Podlaga za celovito reformo in izvedbo ukrepov NOO je sprejetje novega sistemskega zakona na področju DO (ZDO). Rešitve v okviru zakonodajnega akta odgovarjajo tudi na priporočila EK in podpirajo določbe Evropskega stebra socialnih pravic[55].

Izvedbena določila

Predlog ZDO, ki je bil v javni razpravi v avgustu 2020, se usklajuje po pripombah, prejetih v javni razpravi, in pripombah, prejetih v okviru izvedenih pogajanj s socialnimi partnerji, tj. predstavniki Ekonomsko socialnega sveta, čemur bo v maju 2021 sledilo medresorsko usklajevanje in sprejetje ZDO v letu 2022. Skladno z izpostavljenimi izzivi in priporočili EK bomo z reformo DO in ukrepi, financiranimi v okviru NOO, izvedli naslednje ukrepe:

- sprejeli bomo nov sistemski zakon na področju DO (ZDO),
- vzpostavili bomo nacionalni model spremljanja kakovosti zdravstvene obravnave pri izvajalcih dolgotrajne oskrbe v institucijah,
- sprejeli bomo poseben zakon o obveznem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo,
- s pravilniki, ki izhajajo iz ZDO, bomo določili:
    - način spremljanja zmogljivosti v javni mreži,
    - sestavo, način imenovanja in razrešitve članov Strokovnega sveta za DO ter način njegovega dela,

[55] https://ec.europa.eu/info/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sl

    - ocenjevalno lestvico za oceno upravičenosti do DO in način usposabljanja zaposlenih, ki bodo opravljali oceno upravičenosti do DO,
    - podrobnejši nabor storitev v DO, katalog znanj, trajanje, izdajo potrdil, pogostost obnavljanja in način usposabljanja oskrbovalca družinskega člana,
    - podrobnejše kadrovske pogoje, ki se nanašajo na področje, raven izobrazbe, delovne izkušnje, potrebna dodatna znanja, nekaznovanost, število neposrednih izvajalcev DO glede na način opravljanja DO,
    - podrobnejše minimalne prostorske, tehnične, varnostne in druge pogoje ter standarde za opravljanje DO,
    - vsebino vloge za vpis v register in zahtevane podatke, ki se nanašajo na zaposlenega pri izvajalcu DO in na izvajalca DO,
    - poročanje o kazalnikih kakovosti storitev DO,
    - način in obseg supervizije za zaposlene v DO,
    - podrobnejšo metodologijo izvedbe strokovnega nadzora s svetovanjem in sistemskega nadzora nad izvajalci v DO,
- za uspešno izvajanje celostne obravnave vseh skupin prebivalstva bomo prenovili tudi nekatere podzakonske akte na področju socialnega varstva, kot so standardi in normativi, minimalne tehnične zahteve ipd.,
- krepili bomo razvoj, dostopnost do in dosegljivost integrirane oskrbe v skupnosti (nove storitve v javni mreži, ki bodo omogočile celostno obravnavo tudi na domu upravičenca),
- vzpostavili bomo novo organizacijsko obliko na področju institucionalne oskrbe (**negovalni domovi**) za uporabnike z visoko stopnjo odvisnosti od pomoči druge osebe pri zadovoljevanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil in potrebo po kontinuirani zdravstveni negi, pri čemer bomo z novo infrastrukturo, koncentracijo ciljno usposobljenega kadra in potrebne opreme zagotovili kakovostno in varno obravnavo oseb, ki danes zaradi odsotnosti ustreznih oblik oskrbe ostajajo v bolnišnicah,
- v okviru novih **negovalnih domov** bomo vzpostavili delovanje rehabilitacijskih centrov, ki bodo zagotavljali storitve rehabilitacije v instituciji v obliki ambulantne dejavnosti in mobilnih timov s ciljem primerljive dostopnosti do storitev rehabilitacije in za vse skupine upravičencev do DO, tudi tiste, ki živijo v domačem okolju, in s tem podpirali proces DI,
- v **oskrbnih domovih** bomo zagotovili boljše pogoje bivanja v manjših, samostojnih bivalnih enotah.

ZDO je že v procesu priprave, trenutno je tik pred posredovanjem v medresorsko usklajevanje in bo v skladu s časovnico v Državnem zboru sprejet do konca leta 2021.

Za zagotavljanje potrebnih finančnih in človeških virov se bo vsebina ZDO začela izvajati postopno, in sicer:
- v letu 2022 uvedba DO v institucijah, saj gre za področje, ki je bilo zaradi mankov obstoječe ureditve tudi v času epidemije covid-19 najbolj izpostavljeno,
- v letu 2024 uvedba DO na domu, oskrbovalca družinskega člana, denarnega prejemka in e-oskrbe.

Postopnemu uvajanju ZDO bodo sledili tudi viri financiranja. Delež obstoječih virov financiranja in obstoječih prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter v manjšem delu iz proračunov lokalnih skupnosti, ki so že namenjeni storitvam dolgotrajne oskrbe, bo v letu 2022 znašal 48 %, 52 % pa bo financiranih iz državnega proračuna. V letu 2025, ko se bo uveljavil Zakon o obveznem zavarovanju za DO, bo delež iz tega zakona znašal 30 %, 40 % bo znašal delež prej navedenih obstoječih virov, 30 % bo kritih iz državnega proračuna.

Reforma na področju DO vključuje tudi širitev bazena kadra (nove nacionalne poklicne kvalifikacije) za izvajanje storitev DO (kar predstavlja večinski delež stroškov v DO in za kar se bodo sredstva zagotavljala v okviru prenosov obstoječih javnih virov, ki se namenjajo za zagotavljanje pravic s področja DO. Obstoječi finančni viri bodo dopolnjevani iz proračunskih sredstev, zlasti v delu izvajanja osnovnih in podpornih dnevnih opravil, s čimer se omejeno število zaposlenih v DO bolj ciljno usmeri v neposredno delo z uporabniki. Reforma načrtuje dodatne kadrovske vire na področju DO, financirane iz javnih virov, kar za razliko od obstoječih ureditev nima vpliva na rast izdatkov iz žepa uporabnikov. Komplementarnost različnih virov je opredeljena v nadaljevanju. MZ bo pristopil k aktivnostim za pripravo nove nacionalne poklicne kvalifikacije na področju zdravstva, s čimer bo omogočeno ciljno usposabljanje odraslih za potrebe dela na področju DO. V Sloveniji je bilo v decembru 2020 na borzi

dela prijavljenih 87.283 oseb; ti posamezniki predstavljajo potencialni bazen kadra za izvajanje storitev na področju DO. Razvili bomo module širitve kompetenc poklicnih skupin na področju DO, kar smo že testirali tudi v okviru pilotnih projektov, ki jih koordinira MZ in so sofinancirani s sredstvi VFO. Stroški za dodatne kadrovske vire so vključeni v javne vire za izvedbo reformnih ukrepov.

MZ bo koordiniral izvedbo reforme ob sodelovanju ključnih deležnikov na področju DO. Imenovana bo koordinacijska skupina, ki bo upravljala, vodila in usmerjala izvedbo reforme, pripravljala obdobne usklajene izvedbene načrte za izvedbo reforme in poročila o uspešnosti izvedbe reforme, ki bodo predstavljeni Vladi RS ter strokovni in splošni javnosti in bodo podlaga za načrtovanje prihodnjih izvedbenih načrtov. Za reformo na področju DO je pristojen MZ, ki bo sodelovalo z MDDSZ, Ministrstvom za finance, ZZZS in drugimi deležniki s področja DO.

Zavezanost k vzpostavitvi sistema kakovosti na področju dolgotrajne oskrbe je vključena tudi v predlog Zakona o dolgotrajni oskrbi, kjer je navedeno, da vodenje sistema kakovosti na področju DO obsega naslednje naloge: oblikovanje predlogov standardov in normativov na področju DO in njihova predložitev v sprejem ministru, načrtovanje ukrepov na področju kakovosti in varnosti DO, opravljanje nalog, povezanih s strokovnim razvojem na področju DO ter oblikovanje kataloga izobraževanj za izvajalce DO. Poleg tega se MZ zavezuje, da bo enkrat letno javno objavil poročilo o vodenju sistema kakovosti na področju DO.

Komplementarnost

Slovenija bo z različnimi EU mehanizmi spodbujala rešitve, ki bodo omogočile dosego ciljev na področju DO, predvsem DI, in sicer v okviru naslednjih ukrepov:

1. Za okrevanje in odpornost bomo krepili infrastrukturne rešitve, katerih odsotnost se je tudi v času epidemije covid-19 izkazala kot visoko tveganje za zagotavljanje kakovostne in varne DO (odsotnost negovalnih domov, zapolnitev pomanjkanja kapacitet na področju institucionalnega varstva ter prilagoditev le-teh za izvajanje storitev DO v skupnosti, druge nujne prilagoditve bivalnega okolja za učinkovito preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni v bivalnih skupinah, oskrbnih domovih itd.), krepili proces DI, razvijali sodobne, informacijsko podprte oblike storitev DO, uvedli sodobno tehnologijo v procesih, kjer z uporabo informacijskih rešitev lahko zmanjšamo potrebe po zdravstvenih delavcih oziroma jih razbremenimo, vzpostavili pogoje za učinkovit prenos informacij ter krepitev kompetenc zaposlenih na področju DO.
2. V okviru VFO 2014-20 in 2021-2027 bomo nadaljevali krepitev kadrovskih kompetenc, razvoj modelov kakovosti na področju DO, krepitev stroškovno učinkovitih pristopov na daljavo, oblikovanje pristopov, ki bodo zmanjševali stigmatizacijo starejših, oblikovanje novih pristopov za krepitev dobrega fizičnega in psihičnega počutja v starosti, krepili ukrepe za podporo izvajalcem neformalne oskrbe, vlagali v izboljšave delovnega okolja in vzpostavitev podpornih ukrepov zaposlenim za učinkovito soočanje z obremenitvami, ki izhajajo iz dela, ter ukrepov, ki bodo podpirali DI s krepitvijo različnih storitev v skupnosti in vzpostavitve dnevnih centrov,
3. V okviru sredstev REACT-EU se kot nujen odziv na izbruh epidemije covid-19 načrtuje investicije v preoblikovanje tri- in večposteljnih sob v eno- in dvoposteljne sobe in s tem prilagoditev standardom in normativom ter vzpostavitev izolacijskih (sivih in rdečih) con v okviru oskrbe v institucijah.
4. Ne glede na dejstvo, da je reforma na področju DO nujna in predstavlja osnovo za vzpostavitev enotne sistemske ureditve na tem področju, MZ že sedaj v okviru interventnih ukrepov v povezavi s covid-19, ukrepov v okviru VFO 2014-2020 in paketa REACT-EU, in bo tudi v bodoče, naslavljal ukrepe, ki podpirajo **DI** in v okviru katerih se uvaja nove oblike storitev s ciljem podpreti posameznike za čim višjo stopnjo samostojnosti, krepitve in ohranjanja zdravja (razvoj in zagotavljanje novih storitev na domu, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih ter drugih deležnikov na področju zdravstva, socialnega varstva in DO ter ustvarjanje boljših pogojev za preprečevanje in obvladovanje okužb s poudarkom na okužbah z virusom SARS-CoV-2).
   Aktualni projekti v teku:
   - Model dolgotrajne oskrbe v skupnosti,
   - Preoblikovanje obstoječih mrež ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše in Preoblikovanje obstoječih mrež[56] ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija,

[56] https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2019003800003/javni-razpis-za-izbor-operacij-preoblikovanje-obstojecih-mrez-ter-vstop-novih-izvajalcev-za-nudenje-skupnostnih-storitev-in-programov-za-starejse-st--4300-14201827-ob-243819

s čimer zagotavljamo nove storitve na domu (storitve zdravstvene nege in storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti),
- Javni razpis za izbor operacije Mobilni timi za rehabilitacijo[57], ki bodo zagotavljali storitve s področja delovne terapije, fizioterapije in kineziologije na domu oseb, ki potrebujejo DO,
- Javni razpis za izbor operacije Nabava mobilnih nastanitvenih oziroma filtrskih enot z ustrezno opremo,
- uvajanje storitev na področju socialnega varstva invalidov,
- deinstitucionalizacija dveh velikih socialnovarstvenih zavodov,
- v okviru interventnih ukrepov bomo pričeli z zagotavljanjem podaljšanje obravnave[58]. Gre za novo organizacijsko obliko zagotavljanja zdravstvene nege, fizioterapije in delovne terapije osebam, ki so prebolele okužbo z virusom SARS-CoV-2 in se po zaključenem bolnišničnem zdravljenju zaradi nepopolne samooskrbe ne morejo vrniti v domače okolje. Namen vzpostavitve nove organizacijske oblike je predvsem nuditi podporo starejšim, da se po preboleli bolezni v čim višji meri opolnomočijo za ponovno samostojno življenje v domačem okolju.

Navedene interventne in projektne aktivnosti bomo z vzpostavitvijo nove sistemske ureditve na področju DO povezali v mrežo javnih storitev na področju DO.

5. V okviru nacionalnih sredstev je država zavedajoč se potrebe po krepitvi kompetenc kadra na področju zdravstvene nege v letih 2019 in 2020 že revidirala poklicni standard za srednje strokovno in srednje poklicno izobraževanje. Poklicna standarda sta se z namenom usposabljanja zaposlenih za izvajanje celostne oskrbe okrepila z vsebinami, ki bodo zaposlene opolnomočile za kompetentno delo tako v domačem okolju, kakor v institucijah, za delo na področju zdravstva, socialnega varstva in DO ter s poudarkom na podpori uporabnikom z različnimi oblikami oviranosti s ciljem doseganja čim višje stopnje samostojnosti in aktivne participacije v zasebnem in družbenem življenju. Pomemben del revizije poklicnih standardov so tudi vsebine, ki naslavljajo področje varovanja zdravja zaposlenih s ciljem podaljševanja let zdravega življenja in delovne aktivnosti. Slovenija krepitev kadrovskih kompetenc in razvoja modelov prenosov kompetenc med različnimi poklicnimi skupinami naslavlja tudi z izvajanimi aktivnostmi in načrtovanimi ukrepi v okviru VFO.

Ukrepi so načrtovani ob upoštevanju komplementarnosti in pričakovanih sinergijskih ter multiplikativnih učinkov na področju DO, zdravstva in socialnega varstva.

Časovnica

Q2/2021 Predlog ZDO medresorsko usklajen
Q2/2022 Predlog ZDO sprejet v Državnem zboru
Q4/2022 Pričetek izvajanja pravic iz ZDO

Časovnica ostalih ključnih aktivnosti
Q4/2021 Vzpostavitev nacionalnega modela spremljanja kazalnikov kakovosti zdravstvene obravnave pri izvajalcih DO
Q2/2022 Zakon o DO stopi v veljavo
Q2/2022 Pripravljen predlog sprememb kadrovskih normativov na področju DO
Q2/2022 Pripravljen predlog sprememb kadrovskih normativov na področju izvajalcev dolgotrajne oskrbe
Q4/2021 Začetek usposabljanja strokovnih delavcev za oceno upravičenosti do DO
Q2/2022 Sprejetje podzakonskih aktov
Q3/2022 Vzpostavljene prve enotne vstopne točke v sistemu DO
Q2/2025 Polno izvajanje vseh pravic iz ZDO
Q1/2025 Sprejetje Zakona o obveznem zavarovanju za DO v Državnem zboru
Q4/2025 Uveljavitev Zakona o obveznem zavarovanju za DO v Državnem zboru

Ciljne skupine

Ciljno populacijo predstavljajo:
- odrasle osebe, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju ali trajno

[57] https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2021001000002/javni-razpis-za-izbor-operacije-mobilni-timi-za-rehabilitacijo-st--4300-420208-ob-112721
[58] https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2021-01-0835?sop=2021-01-0835

odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil ter osebe, ki potrebujejo podaljšano oziroma kontinuirano zdravstveno nego,
- zaposleni in drugi deležniki na področju DO, zdravstva in socialnega varstva,
- izvajalci neformalne oskrbe.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

V okviru uvajanja sistemskih sprememb na področju DO ob sočasni sanaciji posledic epidemije covid-19, potrebi po doseganju širokega družbenega konsenza in nestabilnih političnih razmerah v državi lahko pride do zamika pri sprejetju nujnih zakonodajnih rešitev na področju DO. Dodatno tveganje za sprejetje in izvajanje sistemskih rešitev na področju DO predstavljajo omejeni kadrovski viri na področju zdravstva, socialnega varstva oziroma bodočega sistema DO, tradicionalno institucionalna usmerjenost izvajanja DO, nezadostno število kadra za izvajanje pravic iz DO, različni interesi deležnikov s področja sistemov socialne varnosti in omejeni finančni viri.

Izpostavljena tveganja bomo obvladovali s kontinuiranim dialogom in aktivno participacijo ključnih deležnikov, učinkovito organizacijo dela, sledenjem časovnici izvajanja ukrepov, rokov in potrebnih aktivnosti za njihovo doseganje. Razvili bomo module širitve kompetenc poklicnih skupin na področju DO, kar smo že testirali tv okviru pilotnih projektov, ki jih koordinira MZ in so sofinancirani s sredstvi VFO.

INVESTICIJE

B. Zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo višji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego

Ključni izzivi

Slovenija trenutno ne zagotavlja oblik oskrbe za osebe, ki potrebujejo večji obseg DO in kontinuirano zdravstveno nego, ki vključuje tudi zahtevnejše postopke s področja zdravstvene nege oziroma medicinsko tehnične postopke in posege, **posebej za mlajšo odraslo populacijo, ki po raznih poškodbah ali drugih neželenih dogodkih potrebuje velik obseg neposredne pomoči in zahtevnejše postopke zdravstvene nege**, zato prihaja do nepotrebno dolgih hospitalizacij in zasedanja postelj, potrebnih za akutno bolnišnično zdravljenje (kar se je dodatno izrazilo v času epidemije covid-19). Analiza obstoječih razmer zlasti izpostavlja manko ustreznih oblik storitev za odrasle osebe med 18 in 65 letom starosti, ki so odvisne od pomoči drugih, zato ZDO z oblikami organiziranosti izvajanja naslavlja tudi potrebe te populacije. Gre torej za populacijo odraslih oseb, področja oskrbe otrok z različnimi prizadetostmi ali oviranostmi pa ZDO ne ureja, saj je to področje dobro urejeno in pokrito v okviru pristojnosti MIZŠ, MZ in MDDSZ.

Na podlagi podatkov, pridobljenih v januarju 2021, je v slovenskih bolnišnicah 123 oseb (od tega 30 % starih med 18 in 65 let), ki so zaradi odsotnosti ustreznih ureditev oskrbe izven hospitalne obravnave hospitalizirane več kot dva meseca.

Nujnost razvoja **negovalnih domov** dodatno utemeljuje tudi nizek delež kapacitet, namenjenih negovalnim bolnišnicam (v Sloveniji ta znaša 0,8 postelje na 1.000 prebivalcev nad 65 let, povprečje za OECD pa je 3,3 postelje). Primanjkljaj oblik za izvajanje institucionalne oskrbe za osebe s potrebami po večjem obsegu DO in kontinuirani zdravstveni negi povzroča dodaten pritisk na že tako nizko število kapacitet negovalnih bolnišnic, ki, namesto da bi služile osnovnemu namenu - podaljšanje bolnišnične obravnave s ciljem čim višje stopnje rehabilitacije oseb, ki se po zaključku obravnave vrnejo v domače okolje - vse pogosteje postajajo nadomestek za manjkajoče rešitve na področju DO.

Cilji

Vzpostavitev nove organizacijske oblike - **negovalnih domov** - ki bo omogočala celostno obravnavo odraslih oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego izven hospitalne oskrbe. V okviru negovalnih domov se vzpostavi tudi **mreža rehabilitacijskih centrov** za osebe, upravičene do DO, ki zagotavljajo storitve v

obliki institucionalne oskrbe, ambulantne obravnave ali mobilnih timov za izvajanje storitev na domu upravičencev.

Z investicijo bomo zagotovili do 300 postelj s pripadajočimi prostori in opremo za zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo večji obseg DO. Ocena temelji na analizi števila uporabnikov in potencialnih upravičencev, projekcijah bodočega števila uporabnikov in potencialnih upravičencev ter analizi števila pacientov, ki zaradi odsotnosti ustreznih oblik storitev ostajajo v bolnišnicah, ker zanje ni ustreznih institucij. Na podlagi analiz obstoječega stanja in projekcije potreb v prihodnosti predvidevamo, da bo v letu 2022 število upravičencev z najvišjo kategorijo potreb znašalo 1.870, zato aktualni predlog ZDO načrtuje preoblikovanje 1.500 obstoječih posteljnih zmogljivosti domov za starejše v zmogljivosti za negovalne domove.
Poleg izgradnje negovalnih domov investicija vključuje tudi:

- vzpostavitev prostorskih pogojev in opreme za delovanje rehabilitacijskega centra, ki bo zagotavljal storitve v okviru institucije in na domu upravičencev do DO,
- vzpostavitev prostorskih pogojev in opreme za delovanje simulacijskega centra, namenjenega usposabljanju kadrov na področju DO in izvajalcem neformalne oskrbe za zagotavljanje kakovostne in varne DO,
- postavitev objekta v bližino bolnišnične infrastrukture z namenom hitrega ukrepanja ob poslabšanju zdravstvenega stanja oskrbovancev,
- ureditev okolice objekta, da se zagotavlja enake možnosti za osebe z različnimi oviranostmi in čim večjo stopnjo povezanosti s skupnostjo, v katero je infrastruktura umeščena,
- nabavo opreme in pripomočkov, ki bodo omogočali varno delo zaposlenih.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za izvedbo infrastrukturnega projekta v obdobju 2021-2026.

Investicija v **negovalne domove** je skladna z reformo DO, ki vključuje krepitev oskrbe na domu in prilagoditev institucionalnih oblik obravnave s ciljem, da se zagotavlja celostno obravnavo vseh kategorij upravičencev do DO z nabavo opreme in pripomočkov, ki bodo omogočali varno delo zaposlenih. Koncept podpira prehod uporabnikov iz hospitalnih oblik v uporabnikom prijaznejše okolje ob sočasnem cilju spodbujanja prehoda uporabnikov iz negovalnih domov v druge skupnostne oblike in v oskrbo na domu. Investicija hkrati nudi odgovor na potrebe odraslih oseb, mlajših od 65 let s kompleksnejšimi potrebami po DO in zdravstveni negi, za katere v Sloveniji trenutno nimamo potrebnih oblik storitev.

Izvedbena določila (način izvajanja)

MZ bo imenoval delovno skupino, ki bo koordinirala, usmerjala in izvedla investicijo. V letošnjem letu bo MZ v sodelovanju z zunanjim izvajalcem pripravil projektno in investicijsko dokumentacijo, kasneje tudi postopke JN in pristopil k izboru ponudnika za izvedbo investicije.

Investicija v izgradnjo **negovalnega doma** hkrati zasleduje cilj doseganja visokega standarda energetske učinkovitosti. Na strehah bo omogočena vgradnja fotovoltaičnega sistema za samooskrbo z električno energijo. Hkrati bodo nameščeni solarni paneli, s katerimi bo omogočeno ogrevanje vode za sanitarije. Stavba bo opremljena z ustrezno izolacijo, nameščeni bodo zračni tokovi, ki bodo površino lahko regulirali, da ne bo prihajalo do vlage. Zagotovljena bo popolna in enotna izolacija stavb, vključno z balkoni, razporeditvijo oken, strehami, stenami, vrati in tlemi, posebna pozornost pa bo namenjena preprečevanju padca temperature pod temperaturo rosišča na kateri koli notranji površini stavbe.

Vsi prostori in sistemi prezračevanja so načrtovani tako, da zagotavljajo učinkovito preprečevanje in obvladovanja okužb, kot so okužbe z virusom SARS-CoV-2 in druge respiratorne bolezni, saj se bo v negovalnih domovih obravnavala populacija, ki v primeru zbolevanja za nalezljivimi boleznimi spada v najbolj ranljivo skupino prebivalstva.

Objekti in prostori, v katerih se bo opravljala dejavnost negovalnih domov, bodo dostopni in zasnovani tako, da bodo odgovarjali na psihofizične potrebe uporabnikov ter zagotavljali optimalne pogoje za delo zaposlenih. Infrastruktura bo s pomočjo tehničnih naprav, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami skladno z Zakonom o izenačevanju

možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17), Konvencijo o pravicah invalidov[59] zagotavljala enake možnosti za osebe z različnimi oblikami invalidnosti. Del opreme, ki je predmet investicije, bo namenjen opremi in napravam za zmanjševanje odpadkov, ki izvirajo iz izvajanja zdravstvene dejavnosti in dejavnosti DO.

Projekt bomo nadgradili z usposabljanjem zdravstvenih delavcev in sodelavcev v okviru VFO 2021-2027.

Komplementarnost

Investicija v negovalne domove je komplementarna z reformo na področju DO, reformo na področju zdravstva, ukrepi v okviru aktualne EKP 2014-2020 (npr. projekta Izvedba pilotnih projektov, ki bodo podpirali prehod v izvajanje sistemskega zakona o dolgotrajni oskrbi in Preoblikovanje obstoječih mrež ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše v koordinaciji MZ) in ukrepom Mobilni timi za rehabilitacijo v okviru pobude REACT-EU. V okviru ukrepov aktualne in bodoče kohezijske politike in paketa REACTEU naslavljamo predvsem področja krepitve kompetenc zaposlenih, boljšega obvladovanja tveganj, povezanih z nalezljivimi boleznimi, in oblikovanja modelov prenosa kompetenc med različnimi poklicnimi skupinami, ne urejamo pa področja investiranja v negovalne domove. Reforma in ukrepi so nadalje komplementarni z vizijo Zelene knjige o staranju ter odgovarjajo na izzive, ki jih v svojih priporočilih Sloveniji izpostavlja EK.

V okviru VFO 2011-2027 bomo načrtovali krepitev znanj strokovnih delavcev za oceno upravičenosti do DO, vzpostavitev mreže enotnih vstopnih točk za oceno upravičenosti do DO, razvoj informacijske podpore procesom v DO ter vzpostavitev nacionalnega modela spremljanja kakovosti v DO. V obstoječi ureditvi so pravice s področja DO razdrobljene med številne predpise. Vstop v sistem pravic poteka na podlagi različnih ocenjevalnih orodij, kar ima lahko za posledico, da upravičenci s primerljivimi potrebami ne dostopajo do primerljivih pravic. Informacije o kapacitetah v sistemu izvajalcev, ki spadajo na področje DO, so razdrobljene. Tako je oseba, ki storitve s področja DO potrebuje, oziroma še pogosteje njegovi svojci, postavljena pred izziv samostojnega iskanja in klicanja različnih izvajalcev za poizvedbo o morebitnih prostih mestih, ki bi osebi omogočila vključitev v koriščenje storitev DO. Informacijska podpora področja DO je šibka in ne omogoča nujnih povezav s sistemom eZdravje. Dokumentacija je še vedno večinoma papirna. Tudi revizija Računskega sodišče RS je ugotovila, da sistem kontinuiranega in doslednega zbiranja podatkov ni zagotovljen, saj podatkov za nekatere oblike storitev v okviru javne mreže storitev ne zbira prav noben deležnik, da zaradi pomanjkljivih podatkov ni mogoče ugotavljati pokritosti potreb upravičencev ter da je slabost obstoječe ureditve, da se podatki o čakalnih vrstah upravičencev do storitev s področja DO ne vodijo ločeno glede na potrebe posameznih skupin upravičencev; revizija nadalje ocenjuje, da trenutni podatki nimajo zadovoljive sporočilne vrednosti. Ker v državi ni vzpostavljen nacionalni model spremljanja kakovosti storitev s področja DO, primerjanje izvajalcev ter posledično in spodbujanje višje kakovosti in varnosti storitev DO na nacionalnem nivoju ni možno. Navedene izzive smo že začeli naslavljati v okviru VFO 2014-2020 in jih bomo še dodatno krepili in razvijali v okviru ukrepov VFO 2021-2027.

C. Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih

Ključni izzivi

Napovedi povpraševanja po storitvah v oskrbnih domovih in demografske spremembe kažejo, da se bo povpraševanje uporabnikov po sprejemu v institucijo v naslednjih letih znatno povečalo.

Na področju oskrbe starejših in v luči potreb po DO bo treba, glede na primanjkljaj ustrezne infrastrukture za bivanje oseb, ki so odvisne od pomoči drugih, in neustreznost infrastrukture tudi iz vidika obvladovanja okužb, v procesu urejanja DO zagotoviti kapacitete oziroma objekte, ki omogočajo namestitev uporabnikov in istočasno kakovostno izvajanje integriranih storitev in programov v skupnosti. Zagotoviti bo torej treba ustrezno infrastrukturo, ki bo omogočala dostopnost primerljivih pravic za primerljive potrebe za vse na celotnem ozemlju Slovenije, vplivala na zmanjšanje razkoraka med mesti in podeželjem ter zmanjšanje vrzeli med različno razvitimi deli države (teritorialna kohezija), omogočala doseganje bivalnega standarda, prostorsko prilagoditev novim konceptom dela ter prilagoditev

[59] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-raznolikost/1c24133420/Konvencija-o-pravicah-invalidov.pdf

prostorov zahtevam obvladovanja in preprečevanja okužb. Poleg tega bo spodbujana ponudba novih storitev, ki v obstoječih ureditvah niso dostopne.

Na področju oskrbe starejših od 65 let v Sloveniji že več let poteka proces stopenjske deinstitucionalizacije, saj domovi za starejše skrbijo za zagotavljanje celostne oskrbe za starejše in poleg institucionalnega varstva razvijajo različne storitve oskrbe na domu uporabnika oziroma v skupnosti (preventivne akcije, predavanja, posveti, pilotni projekti ipd.) in postopoma del svoje dejavnosti usmerjajo v zagotavljanje storitev z namenom podaljševanja bivanja v domačem okolju; te storitve npr. vključujejo pomoč na domu, dnevno varstvo, začasne/krizne namestitve, dostava kosil, storitve fizioterapije, delovne terapije in storitve, ki spodbujajo socialno vključevanje za uporabnike, ki še bivajo doma (krožki, skupine, delavnice, dogodki, izleti, predavanja, terapije ipd.), pomoč na domu, socialni servis itd.

Vse dodatne aktivnosti, ki jih že danes izvajajo domovi za starejše, bistveno vplivajo tudi na neformalne oskrbovalce, ki so večinoma družinski člani, saj zmanjšujejo breme glede zagotavljanja oskrbe, prispevajo k lažjemu usklajevanju družinskega in poklicnega življenja, zmanjšujejo odsotnost z dela, v kolikor so svojci zaposleni, olajšajo vstop na trg dela v primeru brezposelnosti svojca in neposredno zmanjšujejo pritisk na institucionalno varstvo.

Omenjeni ukrepi tako z vzpostavitvijo integriranega sistema DO in širitvijo ponudbe obsega oskrbe bodisi v primeru podaljševanja bivanja doma bodisi institucionalnega varstva ne bodo zavrli procesa DI, saj se izvajalci socialnovarstvenih storitev intenzivno usmerjajo v vzpostavljanje manjših, samostojnih namestitvenih enot, ki uporabniku približajo bivanje na domu oziroma v družinskem okolju.

Cilj

- Izgradnja nove infrastrukture za vsaj 850 mest v obliki manjših, samostojnih bivalnih enot, ki bodo namenjene uporabnikom DO, ki potrebujejo osnovno, socialno in zdravstveno oskrbo, prilagojeno njihovim potrebam (na novo bomo zgradili približno 42 bivalnih enot s kapaciteto okoli 20 postelj);
- zagotavljanje ustreznih prostorskih pogojev za izvajanje skupnostnih storitev in programov, ki bodo omogočali samostojno življenje in preprečevali socialno izključenost uporabnikov;
- omogočanje učinkovitega upravljanja s tveganji, povezanimi z nalezljivimi boleznimi;
- kakovostna in varna obravnava oseb z visoko stopnjo odvisnosti od pomoči drugih.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Pri investiciji bodo uporabljena povratna sredstva. V okviru projekta bodo sredstva namenjena pripravi in izdelavi projektne dokumentacije, stroškom nakupa zemljišč, gradnji bivalnih enot, nakupu opreme, električnih vozil za prevoz uporabnikov ipd.

Izvedbena določila (način izvajanja)

- MDDSZ se bo vključil v pripravo akcijskega načrta, po katerem se bo izvajala reforma DO, ki jo bo koordinirala projektna skupina za izvedbo reforme DO na MZ. Pripravljala se bodo obdobna poročila o uspešnosti izvajanja reforme, ki se bodo posredovala na MZ - pristojno ministrstvo za reformo na področju DO, ministrstvo pa bo poročalo Vladi RS. Akcijski načrt izvedbe reforme bo skladen z izvedbenim načrtom MZ.
- MDDSZ bo izvedel postopke javnih razpisov oziroma javnih naročil za financiranje investicij za zagotavljanje infrastrukture v okviru DO.

V okviru projekta bomo sredstva investirali v opredmetena osnovna sredstva, med drugim v nakup nepremičnin, gradnjo, nakup opreme in nakup električnih prevoznih sredstev ter polnilnih postaj.

Na podlagi vmesnih rezultatov pilotnih projektov in izkušenj ter posledic epidemije covid-19 se v sklopu NOO načrtuje gradnja infrastrukture v obliki bivalnih enot, ki bodo grajene po sodobnih gradbenih standardih kot samostojne enote v skladu z zahtevami za vzpostavitev čistih/nečistih poti in možnostjo vzpostavitve sivih/rdečih con.

Pri zagotavljanju geografskega ravnovesja pokritosti potreb bomo pri izbiri projektov upoštevali pokritost potreb ciljne populacije po institucionalnem varstvu/skupnostnih storitvah in zasledovali cilje iz Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva od 2021 do 2030. Pokritost potreb se bo točkovala po vnaprej določeni metodologiji.

Eden izmed pogojev za pridobitev sredstev za vlaganje v infrastrukturo bo oblikovan tako, da bo prijavitelj po izgradnji izvajal vsaj eno storitev v skupnosti in da bo v sklopu investicije zagotovil prostor za izvajanje skupnostnih programov in storitev, kot so prostori za izvajalce socialnega servisa, informativne točke za lokalno okolje, svetovalnice za svojce, prostor za predavanja/delavnice ali svetovalnica in podobno.

Prav tako bodo prijavitelji morali skladno z zakonodajo gradnjo predvideti na mikrolokacijah, ki omogočajo kakovostne življenjske in bivalne razmere, tako da bodo imeli objekti dobro prometno povezavo in bodo površine dostopne z javnim potniškim prometom. V bližini zemljišč bo zagotovljena osnovna družbena infrastruktura (socialna, zdravstvena, izobraževalna, prostočasna itd.) in oskrbne oziroma preskrbne dejavnosti (trgovina, zdravstveni dom, zelene površine, ki jih je mogoče izkoriščati za rekreacijo, pošta, banka itd.). Dostop do zemljišč bo urejen iz javne poti. Komunikacijske poti bodo v celoti prilagojene gibalno oviranim osebam, zunanje površine pa sestavljene iz vrta, zelenice, dovoza in parkirišča za osebje in obiskovalce, kar ustreza določilom iz Konvencije o pravicah invalidov (UNCRPD). Vsa vzpostavljena infrastruktura bo skladna z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) in Konvencijo o pravicah invalidov[60] in bo zagotavljala enake možnosti za osebe z različnimi oblikami invalidnosti.

Izvajalce bomo spodbujali k zagotavljanju storitev prevoza z namenom uveljavljanja različnih pravic uporabnikov in s tem omogočali uveljavljanje pravic ter spodbujali socialno vključenost ne glede na kraj bivanja.

Pri ocenjevanju bodo uspešnejši prijavitelji, ki:
- bodo izvajali več kot eno storitev v skupnosti,
- bodo vzpostavili samostojno bivalno enoto v geografsko opredeljeni enoti, kjer še ni izvajalca institucionalnega varstva,
- bodo v sklopu investicije predvideli tudi nakup električnega prevoznega sredstva, vključno s polnilno postajo, za namen zadovoljevanja potreb uporabnikov in zaposlenih v skupnostnih storitvah (dnevno varstvo oziroma aktivnosti, ki spodbujajo socialno vključevanje) in v institucionalnem varstvu,
- bodo imeli vzpostavljenega katerega izmed standardov kakovosti,
- se bodo pri svojem delovanju povezovali z drugimi izvajalci (NVO, drugi zavodi, CSD, vrtci, šole).

Vzpostavljena infrastruktura bo uporabnikom institucionalnega varstva omogočala vključevanje v širšo skupnost, uporabnikom storitev v skupnosti pa daljše ostajanje v domačem okolju ter nudila informiranje, svetovanje in podporo svojcem in javnosti.

Komplementarnost

Dodatne manjkajoče namestitvene kapacitete za zagotavljanje izvajanja storitev DO za starejše od 65 let bodo dopolnjevale investicije iz drugih evropskih skladov in integralnih sredstev na področju urejanja sistema DO v Sloveniji. V nadaljevanju so našteta področja, kamor bodo usmerjene naložbe v sklopu VFO 2014-2020, VFO 2021-2027 in sredstev pobude REACT-EU.

VFO 2014-2020
V okviru finančne perspektive 2014–2020 na MDDSZ sredstva vlagamo v razvoj storitev, ki pri starejših od 65 let spodbujajo in omogočajo daljše bivanje v domačem okolju ter zagotavljamo vzpostavitev dnevnih oblik varstva in začasnih namestitev za starejše. Prav tako se v okviru pilotnih projektov vzpostavlja infrastruktura specializiranega dnevnega centra za oskrbo in podporo starejšim osebam z demenco.

[60] https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-raznolikost/1c24133420/Konvencija-o-pravicah-invalidov.pdf

V izvajanju sta tudi dva večja pilotna projekta preobrazbe (deinstitucionalizacije) zavodov, kjer je podprta tako vsebinska preobrazba zavodov kot pridobitev mreže manjših bivalnih oziroma stanovanjskih enot za zagotavljanje nastanitev uporabnikov zavodov, prostori za t. i. informativne pisarne in nakup mobilnih enot za podporo uporabnikom, ki bodo živeli v stanovanjskih skupinah in/ali na domu. MDDSZ do konca finančne perspektive 2014-2020 sredstva načrtuje tudi za vzpostavitev predvidoma 25 stanovanjskih skupin za odrasle osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju, z motnjami v duševnem razvoju in za osebe, ki zaradi gibalne in senzorne oviranosti ne morejo živeti v domačem okolju. Osebam, ki jih bomo preselili v skupnostne oblike nastanitve, bomo zagotovili potrebne storitve, skladno s Skupnimi evropskimi smernicami o prehodu z institucionalnih k skupnostnim oblikam oskrbe (2012).

REACT EU
Načrtovana sredstva v okviru REACT-EU, za katere je zaprosila Slovenija, bodo namenjena za reševanje kritičnih razmer v institucijah, povezanih z izbruhom epidemije covid-19 in za zagotavljanje ustreznih standardov bivanja, pri čemer bodo investicije potekale istočasno z intenzivnim procesom DI in ga ne bodo zavirale. S sodobnim načinom beleženja storitev, zbiranja podatkov o potrebah po storitvah in avtomatizacijo drugih procesov dela bomo omogočali varnejše pogoje za delo, sprotno beleženje z namenom hitrejšega in preglednejšega vnosa storitev, preprečevanje izpada evidentiranih storitev, sprotno komunikacijo brez povečanja možnosti za širitev okužb, vnos storitev in sprotno elektronsko komuniciranje med zaposlenimi pri izvajalcu z namenom učinkovitejše predaje pomembnih informacij.

S sredstvi REACT-EU bomo:
- izvedli posodobitev institucij v smislu preoblikovanja večposteljnih sob (bivalni podstandard) v eno- in dvoposteljne sobe (bivalni standard) ter ob tem upoštevali zahteve po vzpostavitvi t. i. sive in rdeče (izolacijske) cone ter druge nujne prilagoditve bivalnega okolja za preprečitev širjenja virusa in drugih bolezni (ločene poti ipd.). Ocenjujemo, da bomo z nujnimi prilagoditvami zmanjšali okvirno 1.000 obstoječih namestitev, ki jih bomo nadomestili s prenovo, dograditvijo ali novogradnjo novih, sodobnih in varnih namestitev;
- z ukrepom Krepitev odpornosti na področju socialnega varstva starejših in storitev v okviru sistema dolgotrajne oskrbe in ob upoštevanju DI bomo vzpostavili in nadgradili sistemsko zbiranje podatkov o potrebah upravičencev in uporabnikov institucionalnega varstva, institucijah, potrebah po storitvah v skupnosti in skupnostni oskrbi na nacionalni/regionalni in lokalni ravni ter sofinancirali nakup strojne in programske opreme, nadgradnje obstoječih sistemov beleženja, zbiranja in obdelovanja podatkov z namenom lažjega in učinkovitejšega izvajanja in spremljanja storitev.

VFO 2021-2027
Z ukrepi, predvidenimi v finančni perspektivi 2021-2027, bomo nadaljevali proces DI in krepitev storitev podpore in oskrbe različnih ciljnih skupin s ciljem podaljševanja bivanja v domačem okolju. Na področju DI oskrbe starejših se bomo osredotočili na razvoj in nadgradnjo storitev, ki podaljšujejo neodvisno bivanje doma in (nadgradnjo storitve pomoči na domu) ter preizkusili nove storitve. Prav tako bomo sredstva namenili za zaključni del preobrazbe zavodov in pričeli s preobrazbo (deinstitucionalizacijo) dveh novih izvajalcev institucionalnega varstva otrok, mladostnikov in/ali odraslih.

<u>Časovnica</u>

Q2/2021-Q4/2022 Pridobitev gradbenega dovoljenja
Q1/2022-Q4/2025 Izvedba gradbenih del
Q4/2025 Zaključek investicij in pridobitev uporabnega dovoljenja
Q2/2026 Namestitev oseb v nove enote

<u>Ciljne skupine</u>

Med ciljne skupine projekta zagotovitve varnega bivalnega okolja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih spadajo:
- osebe, ki potrebujejo storitve DO, predvsem starejši od 65 let,
- svojci ali druge za upravičence do DO pomembne osebe,
- zaposleni na področju zdravstva, socialnega varstva in DO,
- druga zainteresirana strokovna in laična javnost.

V sklopu NOO smo se poleg razvoja novih oblik DO za odrasle, ki zaradi kompleksnosti obravnave ob DO potrebujejo tudi kontinuirano zdravstveno nego, osredotočili predvsem na največjo ciljno skupino oseb, ki bodo v prihodnje potrebovala storitve DO, na osebe, starejše od 65 let. Demografske projekcije kažejo, da bo število starejših v naslednjih desetletjih izjemno hitro naraščalo. Potrebe ostalih ciljnih skupin (odrasle osebe z manjšim obsegom neposredne pomoči, otroci, mladostniki…), ki so v primerjavi s starejšimi po številu izjemno majhne in konstantne, bomo v večjem obsegu naslovili v okviru ukrepov, financiranih iz drugih virov. Prvenstveno jih bomo vključili v proces DI, ki ga podpiramo v okviru OP EKP 2014-2020 in je v načrtih za VFO 2021-2027.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Možne ovire izhajajo iz kompleksnosti projektov, morebitnih zamikov projektnih aktivnosti zaradi nepredvidljivih vzrokov (npr. epidemija), sprememb v cenah storitev, materialov, omejenih kapacitet izvajalcev gradnje in zapletov s pridobivanjem zemljišča. Potencialna ovira za kakovostno in pravočasno izvedbo vseh projektov je lahko tudi omejen nabor kadra za izvedbo aktivnosti na MDDSZ in pri izvajalcih institucionalnega varstva in v skupnosti.

Predvidene možne ovire, kot je npr. zamik projektnih aktivnosti zaradi nepredvidljivih vzrokov, bomo reševali tako, da bomo poskrbeli za pravočasno objavo javnih natečajev in učinkovito delo izbirnih komisij. Dodatno bomo, v primeru ovir pri izvajanju aktivnostih, kot so omejene kapacitete izvajalcev gradnje, zapleti s pridobivanjem zemljišč in drugo, poskrbeli za učinkovito vodenje in stalen nadzor nad izvedbo del s strani vodij projektov in z vsemi deležniki, kar bo omogočalo hiter pretok informacij in lažje usklajevanje. V primeru sprememb v cenah storitev ali materialov bomo morebitna odstopanja korigirali znotraj razpoložljivih sredstev. Omejeno število kadra za izvedbo aktivnosti na MDDSZ ter pri izvajalcih institucionalnega varstva in v skupnosti, bomo reševali s postopki zaposlovanja, ki jih bodo, strokovno ter skladno z vso veljavno zakonodajo, vodili ustrezno usposobljeni kadri.

4.2.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Reforme in investicije predvidevajo doseganje cilja avtonomne skrbi za državljane, ki potrebujejo DO, kar bo povečalo odpornost sistemov zdravstva, socialnega varstva in DO. Načrtovani ukrepi ne omejujejo svobodne gospodarske pobude ter povezovanja različnih deležnikov. Ukrepi krepijo pripravljenost, odpornost in dostopnost na področju zagotavljanja DO ob pogoju izpolnjevanja z zakonom določenih pogojev s ciljem kakovostne in varne DO. Vzpostavljeno bo aktivno sodelovanje z ekipo strokovnjakov s področja kibernetske varnosti, ki bo vzpostavljena v okviru digitalne transformacije javne uprave in bo skrbela za optimalno uporabo in vzdrževanje varnostnih tehnologij in orodij in bo sposobna v realnem času reagirati na varnostne grožnje.

4.2.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Čezmejni in večdržavni projekti v sklopu investicije niso predvideni.

4.2.6. Zelena dimenzija komponente

Odstotek doprinosa k zelenemu oziroma okoljskemu cilju je skladen s Prilogo VI k Uredbi (Metodologija za spremljanje podnebnih ukrepov). Reformi dolgotrajne oskrbe je določena koda intervencije 092 – Zdravstvena infrastruktura, ki ne prispeva h klimatskim oziroma okoljskim ciljem.

Investiciji smiselno glede na aktivnosti oziroma namen financiranja infrastrukturnih projektov naslavljata področje kode intervencije 092 - Zdravstvena infrastruktura oziroma 091 - Druga socialna infrastruktura, ki prispeva k socialni vključenosti v skupnost, ki opredeljuje **0 % doprinos k podnebnemu oziroma okoljskemu vidiku**.

Objekti bodo skladno z Zakonom o učinkoviti rabi energije, na podlagi katerega bomo investirali v energetsko učinkovite sisteme in obnovljive vire energije, da bi dosegli skoraj nič-energijske objekte. Tako grajena infrastruktura bo omogočala nižjo porabo energentov in nižje stroške vzdrževanja, manjše izpuste toplogrednih plinov, uporabo obnovljivih materialov, trajnostni pristop pri vzdrževanju nepremičnin, kar bo vodilo v izboljšanje energetske učinkovitosti, uporabo obnovljivih virov energije (solarna, toplotna energija, sistemi za rekuperacijo, polnilne postaje za električna oziroma hibridna vozila) ter učinkovito rabo virov in energije. Z uporabo sistemov za rekuperacijo, aktivnih temperaturnih

tipal, senzorjev vlage, senzorjev kakovosti zraka, senzorjev svetlobe in za zaznavanje gibanja bo poleg optimizacije izrabe energentov zagotovljeno tudi optimalno mikroklimatsko okolje, kar bo ugodno vplivalo na zdravje in počutje in varnost zaposlenih in uporabnikov, tudi tistih, ki imajo zaradi različnih oviranosti težave pri komunikaciji o vplivih okoljskih dejavnikov na njihovo počutje (npr. osebe z demenco). Pri pripravi obrokov za uporabnike, zaposlene in širšo zainteresirano javnost bodo objekti sledili konceptu lokalne preskrbe. Ureditev okolice objektov se bo načrtovala tako, da ne bo negativnih vplivov na biotsko raznolikost. Ukrepi iz NOO temeljijo na zmanjšanju okoljskih obremenitev, ki nastajajo ob izvajanju storitev DO. Spodbujali bomo razvoj konceptov bivalnega in delovnega okolja in oblikovanje procesov dela, tako da bodo ti prilagojeni varni oskrbi tudi ob primeru okužb, kar bo zmanjšalo tveganja za javno zdravje. Skladno s sklepi Sveta Evropske unije o strategiji Od vil do vilic bomo promovirali pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem, temelječ na lokalni preskrbi. Energetska učinkovitost javnih objektov za DO bo omogočala prihranke, ki se bodo lahko skladno z Evropskim zelenim dogovorom usmerjali v zagotavljanje drugih javnih dobrin. Procesi na področju DO bodo v celoti informacijsko podprti, kar bo zmanjšalo potrebo po papirni dokumentaciji, arhiviranju in posledično prispevalo k manjšim okoljskim obremenitvam. Okolica objektov bo funkcionalno ozelenjena z namenom zadovoljevanja potreb uporabnikov po rekreaciji in sprostitvi ter preživljanju prostega časa v odprtem prostoru, obenem pa bo zelenje ugodno vplivalo na zmanjševanje temperaturnih obremenitev objekta.

Zasledovali bomo razvoj konceptov dela, ki bodo prilagojeni varni oskrbi tudi ob primeru okužb. Minimalne vrednosti bodo skladne z Gradbenim zakonom (GZ) oziroma pripadajočim Pravilnikom o učinkoviti rabi energije v stavbah (v nadaljevanju: PURES). PURES je v procesu prenove, s katero bodo bistveno povečane zahteve za URE in OVE v stavbah. Zahteve PURES bodo usklajene z Evropsko direktivo o energetski učinkovitosti stavb (v nadaljevanju: EPBD), za javne stavbe pa bo dovoljena za 10 % nižja primarna energija. Zahteve in vsebina PURES imajo podlago v eco design, eco label zahtevah in EU predpisih in EPB tehničnih standardih.

Po prenovljenem PURES-u bo dovoljena raba energije za ogrevanje stavbe v obdobju enega leta do 25 kWh/m^2, skupna poraba primarne energije za delovanje TSS pa ne višja od okvirno 75 (65) kWh/m^2, pri čemer mora biti ta energija v več kot polovičnem deležu proizvedena iz OVE.

Pri pripravi obrokov za uporabnike, zaposlene in širšo zainteresirano javnost se sledi konceptu lokalne preskrbe.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego	**092 - Zdravstvena infrastruktura** Investicija v negovalne domove je skladna z reformo DO, ki vključuje krepitev oskrbe na domu in prilagoditev institucionalnih oblik obravnave s ciljem zagotavljanja celostne obravnave vseh kategorij upravičencev do DO, z nabavo opreme in pripomočkov, ki bodo omogočali varno delo zaposlenih.	0 %
Investicija: Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih	**091 - Druga socialna infrastruktura, ki prispeva k socialni vključenosti v skupnost** Investicije, namenjene za izgradnjo nove infrastrukture za vsaj 850 mest v obliki manjših, samostojnih bivalnih enot, ki bodo namenjene uporabnikom DO, ki potrebujejo osnovno, socialno in zdravstveno oskrbo, prilagojeno njihovim potrebam.	0 %

4.2.7. Digitalna dimenzija komponente

Reforma in investiciji v okviru NOO **nimajo doprinosa k digitalizaciji**, informatizaciji in razvoju storitev na daljavo, saj procesi dela v okviru NOO ne bodo podprti z IKT. Skladno s Prilogo VI k Uredbi (Metodologija za spremljanje digitalnih ukrepov) je njihov prispevek k digitalizaciji 0 %.

Posamezni projekti v okviru tega ukrepa krepijo digitalizacijo, informatizacijo in razvoj storitev na daljavo. Sami projekti in procesi dela v novih enotah bodo podprti z IKT, kar bo ob ugodnem vplivu na okolje

imelo pozitivne učinke tudi na zmanjšanje administrativne obremenitve zaposlenih, ki bodo več časa lahko namenili neposrednim odnosu z uporabnikom in neposredni izvedbi storitev za uporabnika. Z uporabo IKT se bodo izboljšali točnost, varnost in hitrost posredovanja evidentiranih podatkov, digitalne kompetence in veščine vseh ciljnih skupin (zaposleni in uporabniki storitev).

Ne glede na to so vsi ukrepi na področju digitalizacije, vključno z izboljšanjem digitalnih veščin ljudi, ki so predvideni v okviru Digitalne transformacije zdravstva, namenjeni tudi zaposlenim in izvajalcem v dolgotrajni oskrbi.

4.2.8. Načelo, da se ne škoduje bistveno

Predlagani ukrepi v okviru reforme ne bodo imeli negativnega vpliva na okoljske cilje, kot so opredeljeni v 17. členu Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088 (»taxonomy regulation«).

Za posamezen ukrep so v Prilogi 1 k NOO izpolnjeni kontrolni listi.

4.2.9. Mejniki, cilji in časovnica

Reforma: Vzpostavitev enotne sistemske ureditve na področju dolgotrajne oskrbe

- Q2/2022: Zakon o dolgotrajni oskrbi stopi v veljavo
- Q2/2022: Pričetek veljavnosti podzakonskih aktov s področja dolgotrajne oskrbe
- Q4/2025: Vse pravice in storitve v okviru integriranega sistema dolgotrajne oskrbe, predvidene z zakonom o dolgotrajni oskrbi, v celoti veljajo
- Q4/2025: Uveljavitev Zakona o obveznem zavarovanju za DO

Investicija: Zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego

- Q2/2023: Oddaja javnega naročila za izvedbo gradbeno-obrtniških del
- Q2/2026: 300 dodatnih posteljnih kapacitet

Investicija: Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih:

- Q2/2023: Zaključen postopek izbire izvajalcev na podlagi javnega razpisa
- Q4/2025: Pridobljeno uporabno dovoljenje (dovoljenje o ustreznosti objekta z dokumentacijo in standardi oziroma dovoljenje za začetek uporabe objekta)
- Q2/2026: 850 dodatnih postelj, ki so na voljo za institucionalno oskrbo

Mejniki in cilji so podrobneje opredeljeni v excel tabeli, ki je priloga k NOO.

4.2.10. Financiranje in stroški

Ocenjeni stroški temeljijo na izkušnjah in primerljivih cenah projektov, ki sta jih ministrstvi izvajali.

Investicija: Zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve s področja zdravstvene nege oziroma kontinuirano zdravstveno nego

Skupna vrednost investicije v NOO znaša 20 mio EUR. DDV v višini 4,268 mio EUR bo zagotovljen iz državnega proračuna.

Ocena finančnih sredstev za gradnjo novih negovalnih domov temelji na že pripravljeni investicijski dokumentaciji posameznih projektov ter izvedenih projektih/razpisih MZ. Najpomembnejši projekti gradnje, ki so že pripravljeni za izvedbo oziroma sama gradnja že poteka, so projekta Zim Stara Gora, Energetska sanacija Negovalne bolnišnice Ljubljana in investicijska dokumentacija v okviru gradnje infekcijskih klinik.

Na tej podlagi prilagamo predvideno specifikacijo investicijskih stroškov za negovalne domove, in sicer:

- Investicijska in projektna dokumentacija: 650.000 EUR
- Zemljišče in komunalna ureditev 3.350.000 EUR
- Gradbeno-obrtniško in inštalacijska dela (GOI dela) 14.000.000 EUR

- Oprema 2.000.000 EUR
  SKUPAJ **20.000.000 EUR**

Predvidena kvadratura negovalnega doma znaša 12.000 m^2, 1.354 EUR/m^2 gradbeno-obrtniških del.

Investicija: Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih

Stroški za izvedbo investicije v obdobju 2021-2026 znašajo 59 mio EUR in bodo zagotovljeni v okviru sredstev NOO. DDV v višini 6,711 mio EUR bo zagotovljen iz državnega proračuna.

Specifikacija investicijskih stroškov zajema:

- Gradbena dela 23.010.000 EUR
- Obrtniška dela 13.570.000 EUR
- Zunanja ureditev 2.655.000 EUR
- Elektro instalacije 2.655.000 EUR
- Strojne instalacije 5.015.000 EUR
- Nakup zemljišča, komunalni prispevki, upravni stroški 3.245.000 EUR
- Oprema 6.785.000 EUR
- Dokumentacija in nadzor 2.065.000 EUR
- Skupaj **59.000.000 EUR**

Ocena vseh stroškov temelji na analizi projektov Ministrstva za zdravje ter delno na lastni analizi stroškov v primeru izgradnje objekta Roza kocka (že izveden primerljiv projekt MDDSZ, v okviru katerega se je vzpostavila bivalna enota za osebe, ki so zbolele za demenco). Projekt je bil zaključen v začetku leta 2020 (Novelacija IP Gradnja enote Roza kocka DSO Ljubljana Center).

Podrobneje so izračuni in metodologije pojasnjeni v Prilogi 2 k NOO.

4.2.11. Utemeljitev zahteve po povratnih sredstvih

Investicija: Zagotovitev varnega okolja bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih

V primeru financiranja gradnje oskrbnih domov je zaradi narave projekta smiselno financiranje z rabo ugodnih kreditov. Kreditno tveganje je nizko zaradi bonitet in zanesljivosti ter usposobljenosti javnega investitorja.

Za izvajanje investicij na področju zagotovitve bivalnega okolja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih (v skladu s predvidenim zakonom o dolgotrajni oskrbi gre za t.i. oskrbne domove), se nepovratnim sredstvom, ki jih bomo zagotavljali iz integralnega proračuna, predvidoma komplementarno doda povratna sredstva NOO v višini 59 mio EUR. Gre za projekte, ki so večjega obsega kot ga je državni proračun sposoben financirati iz naslova integralnega vira. Investicijske potrebe pa so na podlagi spodnje analize večje od razpoložljivih virov.

Pri pripravi ocene potrebnosti investicij v dodatne/nove kapacitete in modernim standardom izvajanja prilagojene kapacitete so bili upoštevani naslednji ključni dejavniki na področju socialnega varstva: napovedi prihodnjih demografskih gibanj; nadaljnji proces deinstitucionalizacije v smislu krepitve storitev za podaljševanje bivanja doma kot je predvideno z uvedbo zakona o dolgotrajni oskrbi; izvajanje predvidenih ukrepov za aktivno staranje prebivalstva skladno s Strategijo dolgožive družbe in vpliv pandemije covid-19 na področje socialnega varstva.

Analiza predstavlja oceno potreb po socialnovarstvenih storitvah, ki se bodo izvajale v okviru institucionalnega varstva, pri čemer se tudi do leta 2030 obdržijo cilji iz Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (v nadaljevanju: ReNSPV 2013-2020). Te cilje bomo še naprej zasledovali zaradi predvidenih preventivnih ukrepov na področju aktivnega staranja prebivalstva, ki bodo po pričakovanjih izboljšali zdravje starejših in odložili vključevanje starejših v institucionalno varstvo. Napovedi potreb po socialnovarstvenih storitvah so bile pripravljene ob upoštevanju preteklih trendov v številu uporabnikov posameznih storitev, zadnjih razpoložljivih podatkov o manjkajočih kapacitetah v posamezni storitvi ter demografskih projekcij Europop 2019.

Slovenija v zadnjem obdobju beleži intenzivno staranje prebivalstva. Trend staranja prebivalstva se je izraziteje pospešil po letu 2012, posledično pa skokovito narašča delež starejših. Število prebivalcev v najbolj delovno aktivni starostni skupini (20-64 let) se letno zmanjša za okoli 8.000 oseb, število oseb, starih 65 let ali več, pa se v podobnem obsegu povečuje. Konec leta 2019 je bilo starih 65 let ali več že 20,2 % prebivalcev Slovenije. Število prebivalcev, starih 65 let ali več, se je v zadnjem letu povečalo za okoli 11.000 oziroma za 1,9 %. Pričakovana življenjska doba v Sloveniji se v manj kot štirih letih poveča za eno leto, število starejših od 80 let pa narašča s trikratno hitrostjo. Med državami članicami EU je Slovenija ena od treh držav, v katerih se prebivalstvo stara najhitreje. Po napovedih Eurostata se bo pospešeno staranje prebivalstva Slovenije nadaljevalo tudi v prihodnje. Do leta 2030 bodo osebe, stare 65 let ali več, predstavljale že skoraj 25 % celotnega prebivalstva Slovenije (starejši od 80 let 6,6 % prebivalstva). Število posameznikov, starih 65 let ali več, se bo z 424.000 v začetku leta 2020 do leta 2030 povečalo za približno 90.500 (na okoli 515.000 oseb), od tega v starostni skupini 70-79 let za okoli 62.000 (oziroma za 35 %), v starostni skupini 80-89 let za okoli 17.000 (oziroma za 18%), v starostni skupin 90 let ali več pa za okoli 8.000 (oziroma za 45 %). S starostjo se zvišuje delež oseb, ki potrebujejo pomoč in podporo pri vsakodnevnih opravilih in pri ohranjanju socialnih stikov, zato se bodo zaradi staranja prebivalstva potrebe po socialnih (in zdravstvenih) storitvah v obdobju 2020-2030 še povečevale. Naraščanje starejše populacije socialni in zdravstveni sistem postavlja pred izziv, kako odgovoriti na povečane potrebe po storitvah dolgotrajne oskrbe. Tu gre za vprašanje premajhnega števila kapacitet in pomanjkanje ponudbe storitev ter tudi za pereče vprašanje financiranja (naraščanja stroškov). Poleg staranja se povečuje tudi število oseb z demenco. Demenca je med starejšo populacijo glavni razlog za odvisnost od pomoči drugega in prizadene posameznika, družino in skupnost. Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije naj bi se kar 25 do 30 odstotkov oseb, starejših od 85 let, spopadalo z demenco. Po ocenah, natančnih podatkov o številu oseb z demenco v Sloveniji namreč ni na voljo, v Sloveniji živi več kot 32.000 oseb z demenco, v naslednjih 20 letih pa naj bi se njihovo število podvojilo. To kaže na nujnost prilagoditve sistemov socialne zaščite tej skupini prebivalstva.

Storitev institucionalnega varstva za starejše izvajajo domovi za starejše, kombinirani socialnovarstveni zavodi in v določeni meri tudi posebni socialnovarstveni zavodi. Na področju institucionalnega varstva starejših in posebnih skupin odraslih je bilo na dan 31. 12. 2019 zagotovljenih skupno 21.150 mest, od tega 13.258 mest v 59 javnih domovih za starejše, 5.406 mest v 43 zasebnih institucijah s koncesijo in 2.486 mest za posebne skupine odraslih.

Pregled stanja kapacitet in napovedi potreb institucionalnega varstva za starejše se osredotoča na storitev, ki jo izvajajo domovi za starejše. Leta 2019 sta bila v javni mreži institucionalnega varstva starejših 102 izvajalca, od tega je bilo 59 javnih zavodov in 43 zasebnikov s koncesijami.

V zadnjih letih v večini regij število prošenj za sprejem v dom narašča. Če smo v letu 2012 v Sloveniji dosegli najvišji delež vključenih v institucionalno varstvo starejših (5,2 % vseh oseb, starih 65 let ali več), se je nato trend obrnil (število oseb, starih 65 let ali več narašča hitreje od na novo razpoložljivih kapacitet), zato v zadnjih letih beležimo padec deleža vključenih. Na dan 31. 12. 2019 je bilo v domovih za starejše 18.664 mest. Povprečna starost stanovalcev je bila 83 let. Med stanovalci, starimi 65 let ali več, je bilo 71 % starejših od 80 let. 58 % stanovalcev je potrebovalo socialno oskrbo in zdravstveno nego. Med uporabniki storitev institucionalnega varstva starejših je vedno več stanovalcev, ki so starejši od 80 let. V letu 2019 je bilo med stanovalci DSO že 22,5 % oseb, starejših od 90 let (9 odstotne točke več kot leta 2011); skoraj v vsakem domu je bival vsaj en uporabnik, star 100 let ali več. Proces deinstitucionalizacije (ki se izvaja primarno prek pomoči na domu in neformalne pomoči na domu ter tudi prek razvoja dnevnega varstva in začasnih namestitev) je od leta 2008 do leta 2019 bistveno spremenil strukturo uporabnikov osnovne in socialne oskrbe. V navedenem obdobju se je odstotek uporabnikov v I. kategoriji oskrbe (najmanj storitev) znižal za več kot polovico (z 59,5 % na 23,3%), odstotek uporabnikov v III. kategoriji oskrbe (največ storitev) se je povečal za 18 % (z 27,8 % na 46,3 %), odstotek uporabnikov IV. kategorije oskrbe (storitev za osebe z demenco) pa povečal za slabih 11 % (z 1,2 % na 12,1 %). Pričakuje se, da se bo v prihodnje nadalje višala povprečna starost uporabnikov institucionalnega varstva in večala potreba po zdravstveno najzahtevnejših storitvah in storitvah za osebe z demenco. Skladno s trendom staranja uporabnikov domov za starejše se vedno pogosteje izvaja zdravstvena nega III. kategorije. V zdravstveno nego III. kategorije so uvrščeni nepomični stanovalci, ki so odvisni od pomoči zdravstvenih delavcev zaradi fizične in/ali psihične prizadetosti. Najvišji delež uporabnikov je v domsko oskrbo sprejet zaradi bolezni, pri čemer narašča delež oseb s hujšimi duševnimi obolenji, medtem ko se delež zdravih uporabnikov z leti niža.

Potrebe po institucionalnem varstvu

V Sloveniji je bilo v letu 2020 424.004 prebivalcev starejših od 65 let. V skladu z veljavno ReNPSV 2013-2020, ki kot ciljno vrednost za institucionalno varstvo predvideva 4,8-odstotno vključenost prebivalcev, starejših od 65 let v to obliko oskrbe, bi v letu 2020 v institucionalnem varstvu potrebovali 20.352 mest. V mreži institucionalnega varstva starejših je tako v letu 2020 glede na cilje iz Resolucije primanjkovalo 1.688 mest, upoštevajoč nezadovoljene potrebe (2.000 nujnih vlog za sprejem v DSO) pa kar 3.906 mest. Poleg staranja se je kot posledica staranja v zadnjih letih bistveno spremenilo zdravstveno stanje stanovalcev domov za starejše. Med njimi je že blizu 70 % oseb z demenco. Za demenco namreč v največji meri obolevajo starejši nad 80 let.

Strateški dokumenti državi nalagajo ustrezno podporo in prilagoditev bivalnega okolja za osebe z demenco v domačem okolju in tudi v domovih za starejše. Slovenija je v preteklosti naredila pomembne premike pri razvoju konceptov za delo z osebami z demenco. Ti koncepti zahtevajo tudi ustrezne prostorske prilagoditve oziroma nove in dodatne enote za demenco, prav tako pa tudi začasne namestitve in prilagojene prostore za dnevne centre. Izdelana so Priporočila za optimizacijo in načrtovanje domov za ljudi z demenco, za oblikovanje njim prijaznega okolja.

Proces deinstitucionalizacije v Sloveniji poteka preko storitve pomoč na domu in prek neformalnih oblik pomoči na domu. Na širjenje deinstitucionalizacije pa bo pomembno vplival razvoj in vedno večja uveljavitev dnevnih centrov in začasnih namestitev. Dnevno varstvo je namenjeno posameznikom, ki še ne potrebujejo celodnevne oskrbe in si želijo oziroma potrebujejo pomoč le za določeno število ur dnevno. Osnovni kriterij za vključitev oseb v dnevno varstvo je, da se uporabniki dnevno vračajo domov. Kratkotrajna oziroma začasna namestitev pa je krajša oblika institucionalne namestitve, ki traja do tri mesece in predstavlja začasno pomoč družini, saj v kritičnih trenutkih razbremeni družino, ki sicer skrbi za osebo. Sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi bo sistemsko podprlo in pospešilo proces deinstitucionalizacije, tako da bodo zaradi podpornih storitev starostniki dalj časa ostali doma.

Napoved potreb po storitvah do leta 2030

V Sloveniji je bila večina javnih domov za starejše zgrajena okrog leta 1970. Zadnji javni dom za starejše je bil zgrajen leta 2004. Med leti je skupna višina investicij v javne zavode in pri zasebnih izvajalcih institucionalnega varstva starejših s koncesijo nihala in se gibala med 14 in 90 mio EUR letno. Investicijsko vlaganje v javnih zavodih je sicer v letu 2019 glede na preteklo leto naraslo. V letu 2019 je MDDSZ (tj. ustanovitelj javnih zavodov) izvedel vlaganja v višini 8.738.471 EUR, v letu prej pa 1.205.226 EUR. Vendar ostajajo investicijska vlaganja, predvsem glede na obdobje do leta 2013, še vedno na zelo nizki ravni. V letih 2021 in 2022 je MDDSZ v okviru integralnega proračuna za investicije v domsko oskrbo namenil 30 mio EUR, še dodatnih 59 mio EUR pa bi do leta 2026 koristili v obliki povratnih sredstev iz NOO.

Na podlagi analize stanja in trendov je pričakovati, da bo glede na leto 2019 in upoštevajoč cilj 4,8-odstotne vključenosti prebivalstva, starega 65 let ali več, do leta 2030 potrebnih dodatnih 6.044 mest oziroma skupno 24.708 mest, ob predpostavki, da se bo v obdobju do 2030 ohranil pretekli trend rasti števila uporabnikov domov za starejše, do leta 2030 potrebnih dodatnih 6.886 mest oziroma skupno 25.550 mest, ob predpostavki, da se bo v obdobju 2020-2030 ohranil pretekli trend rasti števila uporabnikov domov za starejše in upoštevajoč nezadovoljene potrebe v letu 2020 (2.000 nujnih vlog za prejem v domsko oskrbo v letu 2020), do leta 2030 potrebnih dodatnih 8.886 mest oziroma skupno 27.550 mest. V okviru izraženih potreb bo nekaj razbremenitve prineslo načrtovano investiranje v negovalne bolnišnice.

Čeprav se razvijajo ukrepi, ki krepijo proces deinstitucionalizacije in ohranjanje samostojnosti ter neodvisnosti starejših, da ti dalj časa ostajajo v domačem okolju, se še naprej pričakuje naraščanje potreb starostnikov po institucionalnem varstvu, vendar se zaradi ukrepov (predvsem sprejetja Zakona o dolgotrajni oskrbi) pričakuje dvig povprečne starosti uporabnikov, ki vstopajo v institucionalno varstvo.

Napoved prihodnjega povpraševanja po vključenosti v DSO po ključnih starostnih skupinah uporabnikov (starih 65 let ali več) je pripravljena na podlagi pretekle starostne strukture uporabnikov DSO in Eurostatove projekcije števila prebivalstva. Po napovedih se bo znatno povečalo povpraševanje po vključitvi v domsko oskrbo oseb, starih 70 let ali več, med njimi še posebej starostnikov v skupini 90-99 let in 80-89 let. Na tej podlagi je ocenjeno, do bo iz NOO do leta 2026 nujno potrebno investiranje v dodatnih 850 institucionalnih namestitev predvsem za tiste skupine prebivalstva, ki bodo potrebovale

najbolj obsežne storitve oskrbe, tj. kategorije III. in IV, hkrati pa bodo zagotavljale servisne prostore tudi za izvajanje storitev oskrbe v skupnosti.

Razvojno področje: ZDRAVSTVO IN SOCIALNA VARNOST

4.3. KOMPONENTA 3: Stanovanjska politika (C4 K3)

4.3.1. Opis komponente

Povzetek komponente

Področja: Socialna politika, demografska politika, stanovanjska politika

Cilj: Izboljšanje dostopa do najemnih stanovanj za socialno ogrožene in druge marginalizirane skupine

Ključni prispevek k reformi stanovanjske politike:

- krepitev fonda javnih najemnih stanovanj ter aktivacija obstoječih praznih stanovanj za razširitev nabora razpoložljivih dostopnih stanovanj;
- hitrejše osamosvajanje mladih in mladih družin ter oblikovanje lastnih gospodinjstev;
- varen in trajen najem stanovanj po neprofitni najemnini za socialno ogrožene skupine prebivalstva;
- olajšana stanovanjska mobilnost, pridobitev po velikosti in oskrbi primernega stanovanja za starejše ter možnost kritja najema z oddajo lastne nepremičnine nosilcu izvajanja javnega najema stanovanj;
- nadomestitev trenutnega primanjkljaja javnih najemnih stanovanj;
- vzpostavitev vzdržne sheme financiranja gradnje cenovno dostopnih stanovanjskih enot.

Reforma in investicija bosta usmerjeni v področja, katerih cilj je zagotavljanje javnih najemnih stanovanj za mlade, socialno ogrožene in druge marginalizirane skupine.

Predvidena reforma:

- Vzpostavitev pogojev za krepitev fonda javnih najemnih stanovanj: pripravljena bo sprememba področne zakonodaje kot podlaga za sistemsko reformo stanovanjske politike v smeri vzdržnega in kontinuiranega zagotavljanja dostopa do primernih stanovanj.

Investicija:

- Zagotavljanje javnih najemnih stanovanj**:** v okviru investicije bo vzpostavljena shema financiranja nakupa in gradnje javnih najemnih stanovanj.

Ocena stroškov: skupni stroški celotne reforme, vključno z naložbami za obdobje 2021-2026, bistveno presegajo razpoložljiva sredstva SOO, zato bodo financirani tudi iz drugih virov (predvsem integralna sredstva proračuna in sredstva Stanovanjskega sklada RS ter sredstva občinskih stanovanjskih skladov) in bodo skupaj prispevali k zastavljenim ciljem reforme. V okviru NOO bo aktivnostim komponente namenjenih 60 mio EUR povratnih sredstev.

CSR 2019:
Delež prebivalstva, ki ga ogroža revščina ali socialna izključenost, se je zmanjšal, vendar pri starejših ostaja nad povprečjem EU.

CSR 2020:
- Za ublažitev socialnih posledic krize covid-19 je bistveno, da Slovenija še naprej zagotavlja ustrezen sveženj socialnih prejemkov in nadomestil. Zato bo treba redno spremljati učinke krize na revščino. Posebno pozornost je treba nameniti starejšim, zlasti ženskam, pri katerih so bile stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti že pred krizo višje od povprečja EU.
- Zagotovi ustrezno nadomestilo dohodka in socialno zaščito; ublaži učinek krize na zaposlenost, med drugim z okrepitvijo shem krajšega delovnega časa in s prožnimi ureditvami dela; poskrbi, da bodo ti ukrepi zagotavljali ustrezno zaščito za delavce z nestandardnimi oblikami zaposlitve.

4.3.2. Glavni izzivi in cilji

Glavni izzivi
V Sloveniji se trenutno soočamo z občutnim primanjkljajem najemnih stanovanj, zaradi česar je dostop do primernega stanovanja otežen, kar je še posebej opazno pri mladih, socialno ogroženih in drugih marginaliziranih skupinah.

V trenutni situaciji:
- stanovanj primanjkuje na lokacijah, kjer je povpraševanje po njih največje;
- primanjkuje najemnih stanovanj, zlasti tistih, ki bi ranljivejšim skupinam omogočila reševanje stanovanjskega vprašanja - po podatkih zadnje izvedene analize Stanovanjskega sklada Republike Slovenije iz leta 2019 je na državni ravni izražena potreba po dodatnih 9.150 javnih najemnih stanovanjih, 481 bivalnih enotah in 526 oskrbovanih stanovanjih;
- je delež zasebnih stanovanj zelo visok in običajno zaradi višjih najemnin (pri relativno nizkem prirastu ponudbe) nedostopen ranljivejšim skupinam;
- se stanovanjski fond stara – ne ustreza energetskim in funkcionalnim standardom sodobne družbe in povečuje življenjske stroške;
- se delež pozidanih območij v Sloveniji povečuje, prav tako tudi stopnja degradiranih območij v mestih;
- s strani investitorjev ni interesa za investiranje v stanovanjsko gradnjo v javnem interesu;
- obstoječa zakonodaja ne nudi zadostne podpore razvoju najemnega trga, pri čemer ni dovolj uravnoteženih ukrepov za vzpostavitev učinkovitega sistema stanovanjske oskrbe;
- je mobilnost prebivalstva nizka v smislu pripravljenosti na menjavo stanovanja glede na potrebe v določenem življenjskem obdobju;
- se mladi zaradi oteženega dostopa do stanovanj kasneje osamosvajajo in odločajo za oblikovanje družine, kar se odraža na demografskih trendih.

Po kazalnikih cilja trajnostnega razvoja (SDG) za odpravo revščine je stopnja tveganja socialne izključenosti v letu 2019 znašala 14,4 % (osebe, ki živijo pod pragom tveganja revščine, ali so resno materialno prikrajšane ali živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo). **Ustrezno rešeno stanovanjsko vprašanje ter zmanjšana obremenjenost s stanovanjskimi stroški bi bila ključna za opolnomočenje teh posameznikov ter zagotovitev pogojev, v katerih lahko te osebe poskrbijo za ključne elemente socialne vključenosti (izobrazba, zaposlitev, zdravje, varnost, prosti čas).**

Stopnja tveganja revščine je v letu 2019 znašala 12 % (osebe, ki živijo v gospodinjstvih, katerih ekvivalentni razpoložljivi dohodek (po socialnih transferjih je nižji od praga tveganja revščine). Po kazalnikih SDG je v Sloveniji približno četrtina prebivalstva, ki živi pod pragom tveganja revščine, izpostavljena preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (stanovanjski stroški so višji od 40 % celotnega razpoložljivega dohodka gospodinjstva). Gre za različne starostne skupine prebivalstva, najbolj pa je pojav opazen med socialno ogroženimi, mladimi ter drugimi marginaliziranimi skupinami. Poleg nizkih dohodkov ter visokih najemnin za lastno stanovanje se med najpogostejši vzroki za preobremenjenost s stanovanjskimi stroški znajdejo pomoč svojcem pri plačevanju visokih najemnin ali nakupu stanovanja; visoki stroški stanovanjskih kreditov; energetska revščina zaradi zastarelega stanovanjskega fonda; potreba po temeljiti prenovi ali sanaciji nepremičnine.

Končno poročilo o socialnem položaju v Sloveniji 2018-2019 navaja, da je stopnja preobremenjenosti gospodinjstev s stanovanjskimi stroški ob zmanjšanju razpoložljivega dohodka in pospešeni rasti stanovanjskih stroškov v obdobju 2008–2013 v Sloveniji naraščala hitreje kot v povprečju EU. V obdobju 2013-2018 se je sicer zmanjšala in je tako v letu 2018 znašala 4,9 %, kar pa je še vedno nekoliko več kot v predkriznem obdobju (4,4 % leta 2008). V letu 2018 je kljub rasti razpoložljivega dohodka in zmanjšanju stopnje preobremenjenosti gospodinjstev s stanovanjskimi stroški 35 % gospodinjstev ocenilo stanovanjske stroške kot veliko breme.

Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški v Sloveniji

Leto	2008	2014	2015	2016	2017	2018
Stopnja preobremenjenosti [%]	4,4	6,4	6,1	5,7	5,2	4,9

(Vir: SURS SI-STAT 2019;)

Slovenija sodi med države z najvišjo stopnjo stanovanjske prikrajšanost v EU. V letu 2018 je 22,7 % prebivalstva Slovenije živelo v stanovanjih v slabem stanju, 22,3 % prebivalstva pa se je soočala z vsaj enim elementom stanovanjske prikrajšanosti (EU povprečje 14 %). Med slovenskimi regijami zasledimo precejšnje razlike, ki se še povečujejo. Več kot tretjina prebivalcev živi v slabih razmerah v zasavski regiji, najmanj, a še vedno več kot v povprečju EU, pa na Koroškem (14 %). Eden od vzrokov za še vedno visoko stopnjo stanovanjske prikrajšanosti je relativno star, slabše vzdrževan stanovanjski fond. Kar 83 % stanovanj je bilo zgrajenih do leta 1990, kasneje pa je bila skromna predvsem gradnja javnih najemnih stanovanj.

Poseben izziv pri zagotavljanju uravnotežene ponudbe primernih stanovanj predstavlja aktivacija obstoječih, a nenaseljenih stanovanj, s čimer bi vsaj delno povečali število uporabnih stanovanj. Statistični podatki kažejo, da je v Sloveniji približno 20 % stanovanjskega fonda nenaseljenega, pri čemer se je v Ljubljani število praznih stanovanj od leta 2011 do leta 2018 povečalo z 22.300 (17,8 %) na 24.400 (19,0 %). Del praznih stanovanj je neprimeren za bivanje oziroma so stanovanja prazna zaradi neprimerne lokacije ali nezadostnega vzdrževanja. Številni lastniki svojih stanovanj ne želijo oddati na najemnem trgu tudi zaradi bojazni, da najemnika, ki ne plačuje najemnine in stroškov ali drugače krši najemno pogodbo, ne bodo mogli izseliti iz stanovanja. Groba ocena potenciala za izvajanje javnega najema stanovanj, glede na lokacijo, lastništvo, kvadraturo in starost stanovanj znaša med 20.000 in 30.000 stanovanj, ki bi ga bilo nujno treba izkoristiti.

Skladno z Resolucijo o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 se spodbuja stanovanjska mobilnost prebivalstva. V Sloveniji je kar 43 % stanovanjskih enot v lasti upokojencev, pri čemer je večina teh stanovanj dotrajanih in po površini predimenzioniranih za enočlanska gospodinjstva, kar prinaša visoke obratovalne stroške. Lastniki teh stanovanj, še posebej ovdovele ali samske ženske, so izpostavljeni tveganju revščine, saj obratovalni stroški terjajo večji del njihovega mesečnega prihodka. Skupno imamo 162.000 stanovanj, v katerih živi ena oseba, s povprečno površino 64 m^2. Navedena populacija ni motivirana, da bi oddala stanovanje v najem in si tudi na ta način omogočila dodaten dohodek poleg pokojnine.

Na ponudbo javnih stanovanj je pomembno vplivala nizka vrednost točke za izračun neprofitne najemnine, ki je bila uveljavljena s Stanovanjskim zakonom 1. 1. 2007. Ker zakon revalorizacije ni predpisoval, se v 17-letnem obdobju od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2019 vrednost točke ni spremenila. Posledično je tudi višina neprofitne najemnine v tem času ostala enaka in realno padala. Občine in stanovanjski skladi s prenizko najemnino niso več mogli zagotavljati enostavne, sploh pa ne razširjene reprodukcije stanovanjskega fonda. Rezultat je bilo prodajanje neprofitnih najemnih stanovanj. S kupnino so lastniki teh stanovanj lahko zagotavljali le najnujnejše vzdrževanje stanovanjskega fonda, s katerim so razpolagali, kar je privedlo do zmanjšanja fonda javnih najemnih stanovanj in slabe oskrbe preostalih javnih najemnih stanovanj.

Cilji

Cilj te komponente je **izvajanje reform in investicij za spodbujanje družbene vključenosti ljudi, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost, in sicer z zagotavljanjem javnih najemnih stanovanj, ki bodo prednostno namenjena mladim, socialno ogroženim in drugim marginaliziranim skupinam.**

Prvi korak k sistemskemu urejanju preskrbe prebivalstva z javnimi najemnimi stanovanju, vzpostavitvi pogojev in dejanskemu dvigu deleža najemnih stanovanj predstavlja Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona (v nadaljevanju: SZ-1E), katerega predlog je Vlada RS sprejela 7. 1. 2021 in bo predvidoma stopil v veljavo v tretjem četrtletju leta 2021. Novela stanovanjskega zakona bo pripomogla h krepitvi fonda javnih najemnih stanovanj. Temeljne novosti, ki bodo zaustavile krčenje števila javnih najemnih stanovanj in omogočile pridobivanje novih, vključujejo vzpostavitev javne najemniške službe, omogočeno višje zadolževanje stanovanjskih skladov, uskladitev višine neprofitne najemnine ter prilagoditev sistema subvencioniranja, ki bo zaščitil socialno ogrožena gospodinjstva. Reforma se bo po koncu NOO nadaljevala s pripravo nove stanovanjske zakonodaje.
Glede na opisane izzive in ob navedenih zakonskih spremembah bomo s financiranjem ukrepov iz NOO za zagotavljanje socialnega varstva in oskrbe z javnimi najemnimi stanovanji zasledovali naslednje cilje:

- **povečati obseg fonda javnih najemnih stanovanj:** zagotavljanje zadostnega števila javnih najemnih stanovanj, namenjenih socialno ogroženim in drugim ranljivim skupinam, je ključno za omilitev pritiska na prosti najemni trg, kjer se trenutno zaradi visokega povpraševanja predvsem

v velikim mestnih središčih soočamo z zelo visokimi tržnimi najemninami, ki nekaterim gospodinjstvom predstavljajo tudi do 50 % mesečnih izdatkov;

- **zagotoviti lažjo dostopnost do stanovanj mladim, starejšim ter drugim ranljivejšim skupinam prebivalstva:** neprofitna najemna stanovanja se upravičencem oddajajo prek javnih razpisov. Pogoji in merila se bodo določila tako, da bo imela pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem prednost ena ali več kategorij prosilcev, kot na primer, družine z več otroki, družine z manjšim številom zaposlenih, mladi in mlade družine, invalidi in družine z invalidnim članom, državljani z daljšo delovno dobo, ki so brez stanovanja ali pa so podnajemniki, ter prosilci, ki so glede na poklic ali dejavnost, katero opravljajo, pomembni za posamezno lokalno skupnost;
- **zmanjšati preobremenjenost socialno ogroženih gospodinjstev s stanovanjskimi stroški:** širitev fonda javnih najemnih stanovanj in aktivacija praznih stanovanj z izvajanjem javne najemniške službe bosta olajšali dostop do stanovanj, katerih stroški socialno ogroženim ter drugim marginaliziranim skupinam ne bodo predstavljali preobremenitve;
- **znižati delež gospodinjstev pod pragom stanovanjske revščine:** z zagotovitvijo primernih stanovanj za socialno ogrožene skupine prebivalstva bomo preprečili, da te skupine zdrsnejo pod prag revščine, ker bi bili zaradi stanja na področju stanovanj prisiljeni k nakupu predragih stanovanj in jemanju kreditov, ali pa k predragemu tržnemu najemu stanovanj, ki so funkcionalno ali po stopnji vzdrževanosti občasno celo neprimerna za bivanje, ali bi imeli previsoke stanovanjske stroške, kamor poleg najemnine oziroma obroka stanovanjskega kredita spadajo tudi vsi neobhodni mesečni obratovalni stroški (voda, elektrika, komunalne storitve, upravljanje večstanovanjske stavbe ipd.);
- **vzpostaviti vzdržne pogoje za kontinuirano oskrbo z javnimi najemnimi stanovanji:** s spremembo zakonodaje, ki je predmet reforme, se višina neprofitne najemnine usklajuje, s čimer bodo investitorji vložek v doglednem času dobili povrnjen, finančna sredstva iz NOO pa bodo predstavljala ključni začetni kapital za zagon investicij v nova javna najemna stanovanja;
- **aktivirati obstoječi, a nenaseljen stanovanjski fond:** namen izvajanja javnega najema stanovanj je aktivacija oziroma zapolnitev praznih zasebnih stanovanj na območjih, kjer je povpraševanje po najemnih stanovanjih večje od obstoječe ponudbe. S prevzemom vseh poslov in tveganj se k oddaji stanovanj spodbudi tudi tiste, ki imajo sicer zadržke zaradi strahu pred neplačniki, negospodarnim ravnanjem najemnikov z njihovimi stanovanji in birokracijo, ki spremlja oddajanje stanovanja v najem (navedene aktivnosti ne bodo financirane v okviru NOO);
- **spodbujati stanovanjsko mobilnost prebivalstva:** izvajanje javnega najema stanovanj bo lastnikom predimenzioniranih stanovanj (starejši, ovdoveli, …) omogočilo varno in enostavno oddajo stanovanj za dolgoročno obdobje ter redni mesečni dohodek, ki jim bo omogočal najem primernega stanovanja, lahko tudi oskrbovanega;
- **slediti smernicam zelenega prehoda na področju stanovanjske gradnje in s tem postopno prenoviti zastarel stavbni fond v skladu z zelenimi smernicami:** v konkretnih investicijskih projektih za ozelenitev stanovanjske infrastrukture bomo sledili kriterijem zelene in trajnostne gradnje oziroma prenove s poudarkom na energetski učinkovitosti novih oziroma prenovljenih stavb. Veljavnim energetskim standardom bomo sledili tako na področju gradnje novih stanovanj kot pri morebitni prenovi obstoječega nenaseljenega stavbnega fonda;
- **zasledovati načela ničelne pozidave ter zagotavljati prispevek k ohranjanju biodiverzitete in učinkoviti rabi prostora:** skladno z Zakonom o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 61/17) ter izhodišči, ki jih določa EU (zero land take policy) je z vidika racionalne rabe prostora in ohranjanja zelene infrastrukture nujno prioritetno spodbujati notranji razvoj mest za doseganje boljše izkoriščenosti in kvalitetnejše rabe praznih ter neprimerno izkoriščenih ali razvrednotenih zemljišč v mestih. Skladno s tem se bo z ukrepoma spodbujalo tudi revitalizacijo obstoječih nepremičnin na razvrednotenih območjih, za katere bo ocenjeno, da bi lahko prispevale k ciljem tega ukrepa. Revitalizacija razvrednotenih območij neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ko z reaktivacijo razvrednotenih območij (zemljišč in objektov) v mestih posredno zmanjšuje pritisk širitve naselij na površine za ohranjanje narave in pridelavo hrane.

Ukrepanje za ureditev stanovanjske politike je skladno tudi s priporočili EK za leto 2019 (CSR), saj bo vplivalo na zmanjševanje stopnje prebivalstva, ki ga ogrožata revščina in socialna izključenost. S tem namenom so bile opredeljene pomembne naložbene potrebe, s katerimi se spodbuja družbeno vključenost ljudi ter zagotavlja osnovne bivanjske potrebe ljudem, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost.

S predlagano reformo bomo zmanjšali preobremenjenost socialno ogroženih gospodinjstev s stanovanjskimi stroški, ki predstavlja enega ključnih kazalcev za spremljanje in evalvacijo izvajanja Akcijskega načrta Evropskega stebra socialnih pravic v okviru socialne zaščite ter vključenosti ter znižali delež gospodinjstev pod pragom stanovanjske revščine, ki jo kazalniki SDG opredeljujejo v primeru, da gospodinjstvo za stanovanjske stroške nameni več kot 40 % skupnega mesečnega dohodka.

Naslavljanje Evropskega stebra socialnih pravic:
reforme in investicije so usmerjene v izpolnjevanje ciljev Evropskega stebra socialnih pravic (angl. European Pillar of Social Rights). Skladno z usmeritvami 19. ključnega načela Evropskega stebra socialnih pravic si z vzpostavitvijo sheme financiranja najemnih stanovanj ter izvajanjem javnega najema stanovanj prizadevamo za zagotovitev dostopa do socialnih stanovanj ali kakovostne stanovanjske pomoči za vse, ki to potrebujejo, še posebej pa za socialno ogrožene ter druge marginalizirane skupine.

Vpliv na delovna mesta, zeleni in digitalni prehod ter socialno odpornost:
dvig deleža najemnih stanovanj bo dvignil odpornost najemnega trga na ekonomska nihanja. Zadostno število javnih najemnih stanovanj državi omogoča učinkovito izvajanje stanovanjske politike ter zagotavljanje primernih stanovanj za socialno ogrožene skupine. Z zagotovitvijo stanovanj, ki se oddajajo po dostopni neprofitni najemnini, se omogoča vzdržna rešitev stanovanjskega vprašanja za gospodinjstva, ki jim je bil dohodek zaradi zdravstvene covid-19 krize znižan oziroma vzet, njihovi trenutni stanovanjski stroški pa enaki ter posledično previsoki. Projekti, ki jih prinaša ukrep, bodo ustvarjali nova delovna mesta, zagotavljali boljše pogoje za gospodarsko rast, sledili smernicam trajnostnega razvoja pri gradnji ter izboljšali kakovost življenja državljanov, še posebej socialno ogroženih in marginaliziranih skupin. Ukrep bo predstavljal stalno gonilno silo gospodarskega razvoja gradbeništva, ki je v Sloveniji pomembna panoga, z velikimi multiplikacijskimi učinki na gospodarstvo ter posledično pozitivnim vplivom na rast BDP.

Nacionalni strateški kontekst

Reforme in investicije, ki so namenjene izvedbi komponente, imajo podlago v naslednjih nacionalnih strateških dokumentih:

- **Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25)**

Aktivno stanovanjsko politiko, s katero država prispeva k doseganju ciljev, zastavljenih v njenih razvojnih, prostorskih in socialnih razvojnih programih, ureditvi razmer na stanovanjskem področju in dolgoročnemu zagotavljanju kakovosti bivanja za vse prebivalce, oblikuje stanovanjski program. Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25) je dokument, ki se odziva na dejanske razmere na področju stanovanjske oskrbe. Hkrati se s tem dokumentom operativne narave zagotavljajo možnosti za izboljšanje urejanja stanovanjskega vprašanja prebivalcev.

Oblikovanje ReNSP15–25 je sledilo načelu javnega interesa pri ustvarjanju pogojev, s katerimi se širokemu krogu prebivalcev omogočijo enakopravne možnosti za ureditev stanovanjskega vprašanja. ReNSP15–25 opozarja, da je v zadnjem času dostopnost do primernih stanovanj v Sloveniji otežena. Dostopnost do stanovanja pomeni zmožnost prebivalcev, da si zagotovijo funkcionalno primerno stanovanje za svoje potrebe. Pri tem gre predvsem za cenovno dostopnost stanovanj za različne skupine prebivalstva kot tudi za dostopnost do ponudbe kakovostnih stanovanj za različne potrebe. Ob tem v obstoječi zakonodaji ni zadostne podpore za razvoj najemnega trga, pri čemer primanjkujejo uravnoteženi ukrepi za vzpostavitev učinkovitega sistema stanovanjske oskrbe.

- **Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (ReNPSV13–20)**

Nacionalni program socialnega varstva se nanaša na razvoj sistema socialnega varstva v referenčnem obdobju. V ta namen opredeljuje osnovna izhodišča za razvoj sistema, cilje in strategije razvoja socialnega varstva, določa mrežo javne službe socialnovarstvenih storitev in javnih socialnovarstvenih programov ter opredeljuje način njihovega izvajanja in spremljanja ter odgovornost posameznih akterjev na različnih ravneh.

Namen sistema socialnega varstva v Republiki Sloveniji je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije. Država in lokalne skupnosti so v okviru politik socialnega varstva dolžne zagotavljati pogoje, v katerih posamezniki lahko, v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju, ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje

razvojne možnosti ter s svojo dejavnostjo dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva z ravnjo kakovosti življenja drugih prebivalcev Republike Slovenije in ustreza merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki in družine ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči, ki jo v okviru aktivne socialne politike zagotavljata država in lokalna skupnost.

Sistem socialnega varstva zajema:
- storitve, programe in druge oblike pomoči, katerih namen je preprečevati nastajanje socialnih stisk in težav,
- storitve, programe, prejemke in druge oblike pomoči, ki so namenjeni reševanju socialnih stisk in težav,
- javna pooblastila, naloge in ukrepe, ki jih izvajalcem socialnega varstva nalagajo zakoni in drugi predpisi,
- načrtovanje, razvoj, spremljanje in evalvacijo vseh elementov sistema socialnega varstva in socialne zaščite.

Socialna in teritorialna kohezija

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) ureja področje izenačevanja možnosti invalidov. S prepovedjo diskriminacije invalidov na različnih področjih in z uveljavljanjem različnih ukrepov se za invalide ustvarjajo enake možnosti na vseh področjih življenja ter s tem prispeva k razvoju človeškega potenciala, ki koristi celotni družbi. V letu 2018 je bil posodobljen gradbeni tehnični predpis, ki ureja graditev objektov tako, da so dostopni vsem, in sprejet Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18). Ta za vse nove objekte, pa tudi pri rekonstrukcijah in vzdrževanju obstoječih objektov, določa tehnične zahteve, s katerimi se objekti prilagodijo tako, da so nediskriminatorni do vseh oblik začasne ali trajne hendikepiranosti. Zato bodo vse gradbene investicije v okviru reforme izpolnjevale tudi zahteve omenjenega predpisa.

Slovenija se v NOO zavezuje, da bo spoštovala načela enakosti spolov, enakih možnosti in nediskriminacije, saj je enakost spolov temeljna vrednota EU in temeljna pravica ter ključno načelo evropskega stebra socialnih pravic. Skladno z 12. členom Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19) bo pri oblikovanju in izvajanju reforme ter vseh podrejenih investicij zagotovljena enaka obravnava obeh spolov

4.3.3. Opis reform in investicij komponente

REFORMA

A. Vzpostavitev pogojev za krepitev fonda javnih najemnih stanovanj

Ključni izzivi

Izzivi so bili v celoti opisani že zgoraj.

Cilji

Ključni cilj reforme je vzpostavitev pogojev za povečanje števila javnih najemnih stanovanj z novelo stanovanjskega zakona (SZ-1E).

Temu primerno bomo z ukrepi v okviru NOO zasledovali vse štiri zgoraj navedene glavne cilje ReNSP15–25 za oblikovanje učinkovite in uravnotežene stanovanjske oskrbe:
- uravnotežena ponudba primernih stanovanj,
- lažja dostopnost do stanovanj,
- kakovostna in funkcionalna stanovanja,
- večja stanovanjska mobilnost prebivalstva.

Priprava in sprejem SZ-1E predstavlja ključen ukrep za uspešno izvajanje Resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025. Gre za nacionalni strateški dokument, ki se odziva na dejanske razmere na področju stanovanjske oskrbe. Hkrati gre za dokument operativne narave, s katerim se zagotavlja pogoje za izboljšanje razmer pri reševanju stanovanjskega problema prebivalcev, saj omogoča cenovno dostopnost stanovanj za različne skupine prebivalstva in dostopnost do ponudbe

kakovostnih stanovanj za različne potrebe. S SZ-1E bomo podprli razvoj najemnega trga z uravnoteženimi ukrepi za vzpostavitev učinkovitega sistema stanovanjske oskrbe.

Z novelo zakona se bo zagotovila reforma stanovanjske politike v delu, ki naslavlja zagotavljanje javnih najemnih stanovanj in dolgoročno finančno stabilnost javnih stanovanjskih skladov, ki predstavljajo ključne investitorje in upravljavce fonda javnih stanovanj v Sloveniji. Z novelo zakona se naslavlja naslednje vidike reforme stanovanjske politike:

- uskladitev višine neprofitne najemnine, ki bo skladom omogočala vzdržno delovanje;
- možnost dodatnega zadolževanja javnih stanovanjskih skladov in
- aktivacija obstoječega stavbnega fonda z izvajanjem javnega najema stanovanj.

Ukrepanje ni omejeno le na sredstva Sklada za okrevanje in odpornost, ampak je bistveno širše in zajema lastna sredstva republiškega ter občinskih stanovanjskih skladov, sredstva za katera se skladi zadolžujejo na trgu (po slabših pogojih), sredstva Eko sklada idr.

Opis narave, vrste in obsega reforme

Gre za strukturno spremembo področja javnih najemniških stanovanj na področju stanovanjske politike s pripravo in sprejemom novele SZ-1E. Sredstva za izvedbo reforme bodo zagotovljena iz drugih virov.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Ključno vlogo pri realizaciji reforme bo odigralo resorno ministrstvo.

Pogoje za izvedbo reforme na področju stanovanjske politike za večjo podporo razvoju najemnega trga bo Republika Slovenija vzpostavila z novelo Stanovanjskega zakona (SZ-1E), katere sprejem je predviden v tretjem četrtletju leta 2021. Ključne novosti, ki jih prinaša novela in bodo vplivale na reformo stanovanjske politike, so:

a) Uskladitev višine neprofitne najemnine, ki bo skladom omogočala vzdržno delovanje
Vrednost točke, ki se uporablja za določitev vrednosti stanovanja, za katerega se zaračunava neprofitna najemnina, je bila določena s Stanovanjskim zakonom v višini 2,63 evra. Uveljavljena je bila s 1. 1. 2007 in se 14 let ni spreminjala. Posledično je višina neprofitne najemnine v tem obdobju ostala nominalno enaka in realno padala. Prenizka neprofitna najemnina je temeljni razlog za krčenje fonda javnih najemnih stanovanj. Občine in stanovanjski skladi zato ne morejo več zagotavljati enostavne, sploh pa ne razširjene reprodukcije stanovanjskega fonda. Čakalne dobe na stanovanje se posledično podaljšujejo. Stanovanjsko točko je treba najprej uskladiti za nazaj, da bo odražala realno vrednost, nato pa zagotoviti letno revalorizacijo njene vrednosti. Vrednost točke se bo zato z novelo SZ-1E v treh letih postopno zvišala z 2,63 EUR na 3,50 EUR. V prihodnje je predvidena uskladitev vrednosti točke z letno rastjo cen življenjskih potrebščin po podatkih Sursa.

Poleg tega se uvaja obvezna določitev vpliva lokacije na višino najemnine. Vpliv lokacije je bil doslej prepuščen občinam, ki pa se večinoma niso odločale za upoštevanje lokacijskega faktorja. V javni razpravi so združenja občin in javni skladi predlagali, da vpliv lokacije enotno določi država. Zato bo lokacijski faktor določila država v uredbi, obračunal se bo kot dodatek k neprofitni najemnini, znašal pa bo lahko znašal največ 30 % od priznane neprofitne najemnine za posamezno stanovanje. Lokacijski faktor se v uredbi določi na vrednostno raven in cono po modelu vrednotenja za stavbna zemljišča v skladu z določbami predpisov, ki urejajo množično vrednotenje nepremičnin.

Za zaščito socialno ogroženih najemnikov neprofitnih stanovanj se bodo ob uskladitvi višine najemnine uvedle spremembe sistema subvencioniranja najemnine. Za enočlanska gospodinjstva, ki so z vidika zmožnosti kritja stanovanjskih stroškov najbolj ranljiva (mladi, starejši, ovdoveli itd.), se cenzusu za upravičenost do subvencije najemnine doda ponder v višini 1,1 pri izračunu minimalnega dohodka za enočlansko družino. Prav tako se subvencija najemnine za vse upravičence zviša s sedanjih 80 % na največ 85 % priznane neprofitne najemnine, kar zagotavlja, da dvig neprofitne najemnine ne bo prizadel socialno najbolj ranljivih, ki so že sedaj upravičeni do polne subvencije najemnine.

b) Možnost dodatnega zadolževanja javnih stanovanjskih skladov

Novela bo stanovanjskim skladom omogočila višjo stopnjo zadolževanja (skupno za 50 % izkazanega namenskega premoženja), s čimer se jim bo zagotovil dostop do začetnega investicijskega kapitala, ki je nujno potreben za izvedbo investicij izgradnje dodatnih javnih najemnih stanovanj.

Dostop do dodatnih sredstev, ki je predviden v okviru investicije te komponente, je ključnega pomena za uspešno izvajanje stanovanjske politike, saj stanovanjski skladi potrebujejo zagonski kapital za pridobivanje javnih najemnih stanovanj. Pripravljene spremembe SZ-1 zagotavljajo, da bodo skladi z usklajeno višino neprofitne najemnine sposobni tudi povrniti komercialne kredite, ki jih bodo po potrebi najemali na trgu kot komplementarna sredstva za zaprtje finančnih konstrukcij.

c) Aktivacija obstoječega stavbnega fonda z izvajanjem javnega najema stanovanj
Komplementarno bo reforma naslovila tudi poseben segment reševanja oteženega dostopa do primernih stanovanj, ki ga predstavlja aktivacija praznih stanovanj in ki se bo urejal z vzpostavitvijo izvajanja javnega najema stanovanj. Nosilec izvajanja, Stanovanjski sklad RS, bo v ta namen s sredstvi, ki jih bo na podlagi novele Stanovanjskega zakona pridobil iz državnega proračuna, izvedel zagonske investicije, kamor spadajo vzpostavitev delovnega okolja, ozaveščanje prebivalstva ter promocija javnega najema stanovanj ter prenove prevzetih stanovanj v javni najem. Pri tem bo pomembnih več dejavnikov, od ohranjenosti stanovanja in primernosti za bivanje z vidika energetske potratnosti, primernosti materialov, višine najemnine, funkcionalne ustreznosti stanovanja in nenazadnje dostopnosti stanovanj z vidika spodbujanja trajnostne mobilnosti v mestih.

Izvajanje javnega najema stanovanj bo z aktivacijo obstoječega fonda stanovanj prebivalcem olajšalo dostop do primernega stanovanja, ne da bi za to bile potrebne novogradnje ter posledična širitev pozidanih območij, s čimer je zagotovljena skrb za ohranjanje narave, zelenih površin in kmetijskih zemljišč. Izvajanje javnega najema stanovanj sledi načelu, da se primarno izkoristi obstoječi stanovanjski fond, razliko med obstoječimi stanovanjskimi kapacitetami ter potrebami prebivalstva pa se zagotovi z novogradnjo.

Navedene novosti novele stanovanjskega zakona (SZ-1E) bodo omogočile nove možnosti izvajanja javnega najema stanovanj, kar se bo odražalo v investicijah področja, ki je sicer širše od samega NOO, saj reforma ni omejena le na sredstva Sklada za okrevanje in odpornost; cilj novele in s tem reforme bo posledično:

- zagotovitev zanesljivega vira za gradnjo javnih najemnih stanovanj ter nakup stanovanj na trgu s ciljem krepitve fonda javnih najemnih stanovanj, da se na dolgi rok zadosti potrebam oziroma izjemno visokemu povpraševanju po javnih najemnih stanovanjih ter s tem sprosti pritisk na prosti najemni trg, kjer trenutno beležimo visoko rast tržnih najemnin. Do leta 2026 je načrtovana zagotovitev vsaj 5.000 dodatnih javnih najemnih stanovanj. Od tega bo 480 stanovanj zagotovljenih s sredstvi NOO, in sicer za gradnjo novih javnih najemnih stanovanj ali nakup novih stanovanj. S tem bomo pomembni prispevali k olajšanju dostopa do primernega stanovanja za prebivalce Republike Slovenije, še posebej pa za socialno ogrožene in druge marginalizirane skupine:
    - Stanovanski sklad RS (v nadaljevanju: SSRS) bo do leta 2023 zagotovil 2.360 novih javnih najemnih stanovanj in najemnih oskrbovanih stanovanj, od tega jih bo 1.447 zgrajenih v okviru lastnih projektov SSRS, 395 jih bo zagotovljenih v okviru nakupa po Javnem pozivu za nakup stanovanj in zemljišč za gradnjo stanovanj, pri čemer bo v primeru nakupa stanovanj šlo za prevzem in uporabo obstoječega stanovanjskega fonda, ki bo prešel v lastništvo SSRS in bo trajno uporabljen kot javna najemna stanovanja, 518 pa jih bo zagotovljenih v okviru Programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj in stanovanjskih enot za starejše;
    - SSRS ima v skladu z razpoložljivimi finančnimi viri od leta 2023 dalje v okviru lastnih projektov že predvideno izgradnjo dodatnih 1.333 javnih najemnih in najemnih oskrbovanih stanovanj;
    - preostala stanovanja (okoli 1.500) bodo zagotovile občine in občinski stanovanjski skladi, ki jim bo z novelo Stanovanjskega zakona omogočeno višje zadolževanje ter višja sredstva z naslova usklajene višine neprofitne najemnine. Občine in občinski stanovanjski skladi bodo ta stanovanja zagotovili z novogradnjo in nakupi ter aktivacijo obstoječih stanovanj. Največji izmed občinskih stanovanjskih skladov – Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana – do leta 2026 načrtuje zagotovitev dodatnih 1.044 javnih najemnih stanovanj, medtem ko z natančno časovnico ter načrti ostalih občin in občinskih skladov ne razpolagamo;

- Zagotovitev virov za aktivacijo praznih stanovanj v zasebni lasti, ki se bo naslavljala z vzpostavitvijo izvajanja javnega najema stanovanj (javna najemna služba). Do konca leta 2026 se načrtuje, da bo v upravljanje javne najemne službe prevzetih okvirno 2.000 stanovanj. Stroški vzpostavitve in izvajanja javnega najema stanovanj bodo kriti s sredstvi državnega proračuna, ki so predvidena kot finančna posledica novele Stanovanjskega zakona.

Skupni cilj novele Stanovanjskega zakona in s tem tudi reforme tako do leta 2026 obsega širitev fonda javnih najemnih stanovanj za vsaj 5.000 dodatnih stanovanj ter aktivacijo okvirno 2.000 stanovanj z izvajanjem javnega najema stanovanj.

Potrebe po financiranju gradnje neprofitnih stanovanj sicer bistveno presegajo razpoložljiva sredstva SOO, saj grobe ocene potreb za izvedbo t. i. ready-to-go projektov presegajo 400 mio EUR, medtem ko je skupna vrednost cilja reforme o širitvi fonda javnih najemnih stanovanj za vsaj 5.000 dodatnih stanovanj ocenjena na okvirno 625 mio EUR. Ocena poleg ready-to-go projektov vključuje tudi projekte, ki še niso pripravljeni v zadostni meri in so predvideni za izvedbo po letu 2023.

V oceno vrednosti ready-to-go projektov je vključenih 12 projektov Stanovanjskega sklada RS v skupni vrednosti 309 mio EUR ter 7 projektov Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana v skupni vrednosti 108 mio EUR, Pri oceni skupne vrednosti cilja reforme se upošteva še okvirna vrednost ostalih lastnih investicij Stanovanjskega sklada RS z začetkom po letu 2023 in za katere finančna konstrukcija še ni zaključena, pridobivanje stanovanj Stanovanjskega sklada RS prek instrumentov Nakup po Javnem pozivu za nakup stanovanj in zemljišč za gradnjo stanovanj in Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj. Upoštevati pa je treba še vse ostale projekte občinskih stanovanjskih skladov, občin ter neprofitnih stanovanjskih organizacij.

Časovnica

Reforma se bo zaradi kompleksnosti in obsežnosti v izvedbenem delu izvajala do drugega četrtletja leta 2026, pri čemer se izpolnitev ključnega cilja, tj. sprejem Zakona o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona pričakuje v zadnjem delu leta 2021.

Ciljne skupine

Glede na razpoložljive podatke je v Sloveniji vsaj še 10.000 upravičencev do neprofitnega stanovanja. Pri tem gre v večini primerov za socialno ogroženo prebivalstvo ter pripadnike ranljivih skupin, ki so zaradi siceršnjega obsega stanovanjskih stroškov izpostavljeni stanovanjski revščini. Premoženjske pogoje za dostop do neprofitnega stanovanja določa Pravilnik o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem (Uradni list RS, št. 14/04, 34/04, 62/06, 11/09, 81/11 in 47/14), ki opredeljuje zgornjo dohodkovno mejo gospodinjstev, premoženjski cenzus ter prednostne skupine pri dodeljevanju, med katere spadajo sledeče ranljive oziroma marginalizirane skupine: **družine z več otroki, družine z manjšim številom zaposlenih, mladi in mlade družine, invalidi in družine z invalidnim članom in državljani z daljšo delovno dobo, ki so brez stanovanja ali pa so podnajemniki, žrtve nasilja v družini, osebe s statusom žrtve vojnega nasilja ter prosilci, ki so glede na poklic ali dejavnost, katero opravljajo, pomembni za lokalno skupnost.**

Ob tem se z omejenim dostopom do primernega stanovanja sooča tudi velika skupina prebivalcev, katerih dohodki sicer presegajo cenzus za upravičenost do neprofitnega stanovanja, a niso zadostni za nakup lastne nepremičnine ali najem stanovanja na trgu. Ti prebivalci se predvsem na območju večjih mest spopadajo z nesorazmerno visokimi stroški bivanja, ki so posledica visokih najemnin, saj povpraševanje po najemnih stanovanjih na trgu močno presega obstoječo ponudbo.

Najbolj prizadete skupine prebivalstva so mladi in mlade družine, ki se pozno in s težavo osamosvajajo, posledice pa se odražajo tudi na socialnem, demografskem in ekonomskem nivoju. Slovenija je bila leta 2018 na drugem mestu v EU po odstotku mladih med 18. in 34. letom starosti, ki še vedno živijo pri starših – kar 68 odstotkov te generacije se s tega vidika še ni osamosvojilo. Samo z zornega kota moške populacije v tem starostnem obdobju pa je bila Slovenija s skoraj 75 odstotki na prvem mestu. V obdobju med letoma 2008 in 2018 se je delež mladih v starostni skupini med 25 in 29 leti, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s starši, povečal s 44 na 66 odstotkov.

S krepitvijo fonda javnih najemnih stanovanj bomo v prvi vrsti reševali stanovanjski problem upravičencev do neprofitnih stanovanj, med katerimi poleg mladih in mladih družin izstopajo socialno ogroženi, starejši ter pripadniki marginaliziranih skupin. Večja dostopnost do javnih najemnih stanovanj bi hkrati pomenila manjši pritisk na tržna najemna stanovanja, kar bi se odrazilo v zmanjšani rasti najemnin.

INVESTICIJE

B. Zagotavljanje javnih najemnih stanovanj

Ključni izzivi

V Sloveniji se soočamo z omejenim dostopom do primernih stanovanj, ki v največji meri prizadane socialno ogrožene ter druge marginalizirane skupine, kot so mladi, mlade družine, starejši, invalidi ter etnične manjšine (npr. Romi). Otežen dostop do stanovanj med drugim izvira iz pomanjkanja javnih najemnih stanovanj, ki so prvenstveno namenjena socialno ogroženim gospodinjstvom. Poleg tega se prebivalstvo predvsem v večjih mestnih središčih sooča z visokimi tržnimi najemninami, ki so posledica velikega povpraševanja ter majhne ponudbe na trgu. Obstoječi fond javnih najemnih stanovanj ne zadošča povpraševanju oziroma številu upravičencev.

Omejen dostop do javnih najemnih stanovanj se kaže z visoko stopnjo stanovanjske revščine, visokim številom gospodinjstev, katerih stanovanjski stroški presegajo sprejemljiv delež skupnega dohodka ter velikem pritisku na prosti najemni trg, ki ga posledično zaznamujejo visoke tržne najemnine. Rezultat trenutnih razmer je rast števila socialno ogroženih gospodinjstev, katerih dohodki ne zadoščajo za kritje osnovnih stanovanjskih stroškov.

Cilji

Glavni cilj investicije je **zmanjšati primanjkljaj javnih najemnih stanovanj**, ki je trenutno ocenjen na dobrih 9.000 stanovanj za okvirno 480 stanovanjskih enot. Ocenjeno število stanovanjskih enot (480 enot) bo predvidoma doseženo s spodbudami lastnikom javnih najemnih stanovanj za naslednji tip investicij:

- gradnja novih stanovanj,
- odkup stanovanj z namenom rabe kot javna najemna stanovanja s celovito prenovo stanovanj, ko bo to potrebno glede na ohranjenost stanovanja, energetsko učinkovitost, funkcionalnost stanovanja ipd.

Vrsta in obseg investicije

Potrebe po financiranju gradnje neprofitnih stanovanj bistveno presegajo razpoložljiva sredstva Sklada za okrevanje in odpornost, saj grobe ocene potreb za izvedbo ready-to-go projektov znašajo 400 mio EUR. V okviru NOO se bo zagotovilo povratna sredstva za financiranje zagotavljanja neprofitnih stanovanj z gradnjo ali odkupom v višini 60 mio EUR, ki bodo upravičencem dodeljena z javnim razpisom, katerega nosilec bo resorno ministrstvo.

Najpomembnejši projekti gradnje neprofitnih stanovanj, ki so že pripravljeni za izvedbo oziroma njihova gradnja že poteka, so povzeti v Interventnem zakonu za odpravo ovir pri izvedbi pomembnih investicij za zagon gospodarstva po epidemiji covid-19 (IZOOPIZG). Seznam projektov s predvideno letnico začetka del:

- Stanovanjska soseska pod Pekrsko gorco, 2. faza,
- Stanovanjska soseska Rakova Jelša II, 2020,
- Gradnja najemnih stanovanj Kranj, Ob Savi, 2021,
- Gradnja najemnih stanovanj Maribor Novo Pobrežje, 2023,
- Gradnja najemnih stanovanj Ljubljana Podutik – Glince, 2022,
- Gradnja najemnih stanovanj Zelena jama, 2021,
- Gradnja najemnih stanovanj Litijska – Pesarska, 2021,
- Gradnja najemnih stanovanj Dolgi most Ljubljana, 2020,
- Gradnja najemnih stanovanj Nad Dolinsko 3 Koper, 2020,
- Gradnja najemnih stanovanj Lukovica, 2021,
- Gradnja najemnih stanovanj Jesenice, Partizan, 2021,

- Gradnja najemnih stanovanj Novo mesto, Brdo Drage, 2021,
- Gradnja najemnih stanovanj Nova Gorica, Rožna dolina, 2022,
- Gradnja najemnih stanovanj Ivančna Gorica, 2022,
- Gradnja najemnih stanovanj Dragomelj, Škotin, 2023.

Prvenstveno se bo preverilo izvedljivost projektov z navedene liste, sredstva pa bodo lahko na voljo tudi drugim projektom, ki bodo izkazali dovolj visoko stopnjo pripravljenosti dokumentacije za izvedbo gradbenih posegov v okviru obdobja upravičenosti Sklada za okrevanje in odpornost.

Izvedbena določila (način izvajanja)

Predlagani ukrep zagotavljanja javnih najemnih stanovanj pomeni neposredno izvajanje reforme v fazi, ko so vzpostavljeni pogoji za izvedbo investicij (sprejetje SZ-1E).

S sredstvi SOO bo z namenom doseganja cilja te investicije razpolagalo resorno pristojno ministrstvo, ki bo sredstva upravičencem dodelilo na podlagi izvedenega javnega razpisa. Poleg Stanovanjskega sklada RS bodo upravičenci do sredstev občinski stanovanjski skladi ter druge organizacije, ustanovljene s ciljem zadovoljevanja potreb po javnih stanovanjih. Sredstva bodo namenjena za nakup zemljišč, kritje stroškov gradnje objekta, izdelavo projektne in investicijske dokumentacije ali nakupa in prenove stanovanj ter gradbenega nadzora.

Pri tem se bo zahtevalo, da je gradnja oziroma prenova odkupljenih objektov načrtovana v smislu racionalne in tehnološko obvladljive gradnje, z materiali, ki so trajni in trpežni ter omogočajo učinkovito in poceni vzdrževanje ter ekonomsko upravičijo stroške investicijskega in rednega vzdrževanja.

Pri gradnji javnih najemnih stanovanj stanovanjski skladi poleg zakonodajnih zahtev (npr. univerzalne graditve in rabe objektov) in optimizacije stroškov načrtovanja in gradnje stremijo tudi k upoštevanju najvišjih energetskih standardov, saj bodo s tem najemnikom v novozgrajenih javnih najemnih stanovanjih zagotavljali čim nižje obratovalne stroške, povezane z ogrevanjem stanovanja. Slediti morajo usmeritvam Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 61/17), ki z vidika racionalne rabe prostora in ohranjanja zelene infrastrukture prioritetno spodbuja notranji razvoj mest za doseganje boljše izkoriščenosti in kvalitetnejše rabe praznih ter neprimerno izkoriščenih ali razvrednotenih zemljišč v mestih (skladno z načeli »zero land take policy«). Skladno s tem bodo ukrepi spodbujali izvedbo projektov na obstoječih razvrednotenih in poseljenih območjih. Revitalizacija razvrednotenih območij neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ko z reaktivacijo razvrednotenih površin (zemljišč in objektov) v mestih posredno zmanjšuje pritisk širitve naselij na površine za ohranjanje narave in pridelavo hrane.

Pri gradnji novih objektov bo uporabljen tudi material iz obnovljivih virov ob upoštevanju načela »od zibelke do zibelke« in načel krožnega gospodarstva, kjer se bo po amortizaciji stavbe del odpadkov recikliral in ponovno uporabil. Količina odpadkov pri prenovah stanovanj bo zmanjšana na najmanjšo možno mero, odpadni gradbeni material bo recikliran in ustrezno odstranjen. Spodbujalo se bo rabo trajnostnih materialov, npr. lesa. Spodbujalo se bo investicije v gradnjo skoraj nič-energijskih stavb pri čemer bo dosežen minimalni razred energetske učinkovitosti B1 in veljavni pogoji skoraj nič-energijskih stavb.

V kontekstu «pametne gradnje« bodo stanovanjski skladi sledili tistim rešitvam, ki s pomočjo moderne tehnologije znižujejo strošek gradnje ter obratovalne stroške najemnikov, ne bo pa šlo za nadstandardne stanovanjske stavbe, saj mora biti strošek gradnje sorazmeren z zakonsko določeno neprofitno najemnino. V kolikor bi strošek gradnje presegal stopnjo amortizacije, ki jo neprofitna najemnina zagotavlja, bi se stanovanjski skladi soočili z izgubo, ki jim ne bi omogočala dolgoročnega poslovanja ter kontinuiranega širjenja fonda javnih najemnih stanovanj.

Komplementarnost

Ukrepi za večanje fonda javnih najemnih stanovanj se bodo na področju EU mehanizmov izvajali izključno v okviru Sklada za okrevanje in odpornost. Komplementarnost ukrepov se bo v okviru NOO izkazovala z izvedbo celovitih energetskih prenov v okviru komponente Trajnostna prenova stavb (energetska učinkovitost večstanovanjskih javnih stavb).

Potrebe po financiranju gradnje neprofitnih stanovanj sicer bistveno presegajo razpoložljiva sredstva.

Zagotavljanje ustreznega teritorialnega interveniranja s ciljem zagotavljanja teritorialne kohezije ter odziva na potrebe:

Ko je država v Resoluciji o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025 opredelila problem pomanjkanja najemnih stanovanj in bivalnih enot, je hkrati opredelila tudi prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (v nadaljevanju: PROSO), tj. območja, kjer je potreba prebivalstva in gospodarstva po javnih najemnih stanovanjih največja. Opredelitev PROSO se vključuje v prostorsko in stanovanjsko politiko države. Ministrstvo za okolje in prostor tako usmerja izvajanje obeh politik na lokalni in regionalni ravni v območja, kjer je izkazana potreba po stanovanjih največja, Stanovanjski sklad RS je posledično zavezan, da 60 % sredstev, namenjenih financiranju gradnje novih stanovanj, usmeri v gradnjo javnih najemnih stanovanj na območjih PROSO, čemur sledi z vsakokratno poslovno politiko in svojimi poslovnimi načrti. Za spodbujanje enakomernega teritorialnega razvoja se bo podprlo projekte v več različnih območjih Slovenije. Ključno pa bo nasloviti mesta, ki imajo največ izkazanih potreb, saj povpraševanje v večjih mestih najbolj izrazito presega ponudbo razpoložljivih stanovanj. Posledično se v večjih mestih soočamo s hitro rastjo tržnih najemnin ter velikim interesom za pridobitev javnih najemnih stanovanj. Prav tako je v večjih mestih najbolj izrazit pojav revščine, socialne ogroženosti ter prisotnosti marginaliziranih skupin, katerim so javna najemna stanovanja prednostno namenjena. Načrtovane investicije so sicer prostorsko umeščene skladno s paradigmo policentričnega razvoja in decentralizacije, zato so skladno z izraženimi potrebami enakomerno umeščene v poselitvena središča po celotni državi.

Po podatkih zadnje izvedene analize Stanovanjskega sklada RS iz leta 2019 so na regionalni ravni izražene sledeče potrebe po dodatnih javnih najemnih stanovanjih:

Statistična regija	Potrebe po javnih najemnih stanovanjih	v %, od vseh regij
Pomurska	101	1,1 %
Podravska	1.132	12,4 %
Koroška	191	2,1 %
Savinjska	1.176	12,9 %
Zasavska	134	1,5 %
Posavska	86	0,9 %
Jugovzhodna Slovenija	81	0,9 %
Osrednjeslovenska	4.220	46,1 %
Gorenjska	556	6,1 %
Primorsko - notranjska	120	1,3 %
Goriška	237	2,6 %
Obalno - kraška	1.116	12,2 %
Skupaj	**9.150**	**100 %**

Podatki o številu najemnih stanovanj Stanovanjskega sklada RS ter predvidena krepitev fonda najemnih stanovanj v obdobju 2020-2025 pa je po statističnih regijah sledeča:

Regija	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Gorenjska	365	365	365	408	595	595
Goriška	202	202	202	202	202	282
Jugovzhodna	84	190	190	260	295	295
Koroška	599	666	666	666	666	666
Obalno-kraška	161	161	253	327	327	327
Osrednjeslovenska	663	1270	1310	1310	1390	1445
Podravska	664	695	1095	1095	1095	1095
Pomurska	101	128	128	128	128	128
Posavska	92	107	107	107	107	107
Primorsko - notranjska	102	102	102	102	102	102
Savinjska	628	643	666	666	666	666
Zasavska	174	174	174	174	174	174

Skupaj	**3.835**	**4.703**	**5.258**	**5.445**	**5.747**	**5.882**

Ciljne skupine

Ciljna skupina za pridobitev posojila za financiranje gradnje ali nakupa neprofitnih stanovanj so Stanovanjski sklad RS, občinski stanovanjski skladi ter druge organizacije, ustanovljene s ciljem zadovoljevanja potreb po javnih stanovanjih.

Postopek dodelitve stanovanja v najem se začne na podlagi javnega razpisa. Ciljne skupine pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj skladno z 87. členom Stanovanjskega zakona, ki opredeljuje prednostne skupine pri dodeljevanju neprofitnih stanovanj, so mladi, mlade družine, družine z več otroki, družine z manjšim številom zaposlenih, socialno ogroženi, marginalizirane skupine (npr. etnične manjšine), invalidi in družine z invalidnim članom, državljani z daljšo delovno dobo, ki so brez stanovanja ali pa so podnajemniki, prosilci, ki so glede na poklic ali dejavnost, katero opravljajo, pomembni za skupnost, potencialni najemniki stanovanj.

Možne ovire in rešitve (strategije reševanja)

Potencialno oviro lahko predstavlja zamik začetka izvajanja projektov, do katerega lahko pride iz več različnih razlogov. Pomembnejša tveganja se kažejo v pripravi projektne in investicijske dokumentacije za pridobitev gradbenih dovoljenj, ki zajemajo širok nabor presoj in mnenj različnih deležnikov. Druga pomembnejša tveganja so povezana z izvedbo projekta, kjer lahko pride do zamikov zaradi postopkov javnega naročanja, revizijskih postopkov, v fazi gradnje pa denimo zaradi slabega vremena v času gradbene sezone, nepredvidenih dogodkov (naravne nesreče, zdravstvene krize idr.).

Ocenjujemo, da so kadrovske kapacitete stanovanjskih skladov ustrezne, saj bodo podprti projekti, katerih izvedba je bila že vključena v dolgoročne načrte skladov.

Tveganja bodo upoštevana in zmanjšana s pravočasno pripravo kvalitetne časovnice in ciljev in s pravočasno pripravo javnega razpisa z jasno definiranimi cilji, pogoji, merili in upravičenci in z zagotavljanjem stalnega nadzora nad doseganjem mejnikov za pravočasno ukrepanje.

4.3.4. Odprta strateška avtonomija in varnostna vprašanja

Ni relevantno.

4.3.5. Čezmejni in večdržavni projekti

Gre za projekte, ki so izrazito lokalne narave, zato v tem primeru ne moremo govoriti o čezmejnih in večdržavnih projektih.

4.3.6. Zelena dimenzija komponente

Ukrepa bosta prispevala k zelenemu prehodu in naslavljala izzive, ki so povezani z zelenim prehodom in usklajeni s smernicami evropskega zelenega dogovora. Pri gradnji javnih najemnih stanovanj stanovanjski skladi poleg zakonodajnih zahtev (npr. univerzalne graditve in rabe objektov) in optimizacije stroškov načrtovanja in gradnje stremijo tudi k upoštevanju najvišjih energetskih standardov, saj bodo s tem najemnikom v novozgrajenih javnih najemnih stanovanjih zagotavljali čim nižje obratovalne stroške, povezane z ogrevanjem stanovanja. Infrastruktura bo tako omogočila nižjo porabo energentov in nižje stroške vzdrževanja, manjše izpuste toplogrednih plinov, uporabo obnovljivih materialov, trajnostni pristop pri vzdrževanju nepremičnin, kar bo vodilo v izboljšanje energetske učinkovitosti, uporabo obnovljivih virov energije ter učinkovito rabo virov in energije.

Reforma skladno s pripravljeno novelo Stanovanjskega zakona vključuje vzpostavitev izvajanja javnega najema stanovanj, s katerim se bo prebivalstvu dostop do primernih stanovanj zagotavljal z aktivacijo obstoječega stanovanjskega fonda. Instrument javnega najema stanovanj zagotavlja skrb za varovanje narave, zelenih površin in kmetijskih zemljišč, saj sledi načelu, da se primarno izkoristi obstoječi stanovanjski fond, razliko med obstoječimi stanovanjskimi kapacitetami ter potrebami prebivalstva pa zagotovi z novogradnjo. Širitev pozidanih površin za namen zagotavljanja dostopa do primernih

stanovanj bo tako skladna s potrebami in obstoječim neizkoriščenim potencialom. Do leta 2026 se z javnim najemom stanovanj načrtuje aktivacijo okvirno 2.000 stanovanj.

Program novogradnje javnih najemnih stanovanj bo predstavljal stalno gonilno silo gospodarskega razvoja gradbeništva, ki je v Sloveniji pomembna panoga, z velikimi multiplikacijskimi učinki na gospodarstvo ter posledično velikim vplivom na BDP.

Ukrep bo prispeval k upoštevanju načel trajnostne gradnje in načel gradnje energetsko učinkovitih stavb, ki temeljijo na izpolnjevanju pogojev Zakona o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20) ter podzakonskih predpisov, ki izhajajo iz načel Direktive 2012/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, Uredbe o zelenem javnem naročanju, Dolgoročne strategije energetske prenove stavb do leta 2050 in drugih relevantnih zakonodajnih okvirov.

Pri prenovi stavb bodo upoštevani tudi predpisi s področja graditve objektov, energijskega področja, varstva okolja, dajanja proizvodov na trg itd. Z vidika graditve objektov je treba zagotavljati izpolnjevanje vseh bistvenih zahtev, ki jih določa Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr. in 65/20).). Za izvedbo celovite energijske prenove stavb pa je treba poleg določb GZ upoštevati tudi zahteve pripadajočih podzakonskih predpisov, kot so predvsem:
- Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah, Uradni list RS, št. 52/10,
- Pravilnik o prezračevanju in klimatizaciji stavb, Uradni list RS, št. 42/02.

Zasleduje se načela trajnostne gradnje z vidika trajnostne rabe virov ter energetske učinkovitosti in rabe energije iz OVE, kar ob uporabi lesa in lesenih gradbenih proizvodov prispeva k zniževanju izpustov in emisij CO_2 stavb v zrak.

Ko obravnavamo TGP zaradi tehničnih stavbnih sistemov (TSS - ogrevanje, hlajenje, prezračevanje, priprava tople sanitarne vode in razsvetljava), se bodo pri gradnji večstanovanjskih javnih stavb upoštevale zahteve prenovljenih nacionalnih predpisov oziroma se bodo zgradile skoraj nič-energijske stavbe (sNES). Pri tem bomo zasledovalo cilj, da so izpusti TGP nižji za 10 %, ker se bodo upoštevale zahteve, ki veljajo za javne stavbe, le-te pa so z vidika porabe primarne energije za delovanje stavbe oziroma TSS za 10 % nižje kot to velja za stanovanjske stavbe.

Minimalne vrednosti pri nas določa Gradbeni zakon oziroma pripadajoči Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PURES). PURES je v procesu prenove, s katero bodo bistveno povečane zahteve za URE in OVE v stavbah. Predvsem bo znižana maksimalna dovoljena poraba (primarne) energije za delovanje TSS, medtem ko bo zahtevan višji delež OVE (do leta 2030 se bo zviševal minimalno dve tretjini potrebne primarne energije). Zahteve PURES bodo usklajene z Evropsko direktivo o energetski učinkovitosti stavb (EPBD), za javne stavbe pa bo dovoljena primarna energija za 10 % nižja. Zahteve in vsebina PURES imajo podlago v eco design in eco label zahtevah, EU predpisih in EPB tehničnih standardih.

Po prenovljenem PURES-u bo dovoljena raba energije za ogrevanje stavbe v obdobju enega leta do 25 kWh/m^2, skupna poraba primarne energije za delovanje TSS pa ne višja od okvirno 75 (65) kWh/m^2, pri čemer mora biti ta energija v več kot polovičnem deležu proizvedena iz OVE.

Ukrep	*Področje intervencije*	*Prispevek*
Investicija: Zagotavljanje javnih najemnih stanovanj	**090 - Stanovanjska infrastruktura (razen za migrante, begunce in osebe, ki so upravičene do mednarodne zaščite ali so zaprosile zanjo)** Investicije v izgradnjo javnih neprofitnih stanovanj.	0 %

4.3.7. Digitalna dimenzija komponente

Ukrepanje na področju zagotavljanja javnih najemnih stanovanj nima neposrednih vplivov na digitalno dimenzijo komponente.

4.3.8. Načelo , da se ne škoduje bistveno

Skladnost z načelom DNSH je opredeljena v prilogi NOO.

4.3.9. Mejniki, cilji in časovnica

Investicija se bo izvajala v obdobju 2021-2026. Pogodba z izbrano finančno institucijo z izkušnjami na področju financiranja javnih najemnih stanovanj, predvsem v okviru finančne perspektive 2014-2020 se za vzpostavitev posojilnega sklada finančnega inženiringa sklene v Q2 2022, posojilni sklad pa se vzpostavi in prične s financiranjem projektov najkasneje v Q4/2022.

Reforma: Vzpostavitev pogojev za krepitev fonda javnih najemnih stanovanj
- Q4/2021: začetek veljavnosti novele stanovanjskega zakona (SZ-1E)
- Q2/2026: zagotovitev 4.500 novih javnih najemnih stanovanj in najemnih oskrbovanih stanovanj s pridobljenim uporabnim dovoljenjem

Investicija: Zagotavljanje javnih najemnih stanovanj
- Q2/2022: zaključen izbor projektov
- Q4/2024: zgrajenih vsaj 200 stanovanjskih enot s pridobljenim uporabnim dovoljenjem
- Q4/2025: zgrajenih dodatnih 280 stanovanjskih enot, skupaj torej 480 stanovanjskih enot s pridobljenim uporabnim dovoljenjem

4.3.10. Financiranje in stroški

Upravičeni stroški zajemajo:
- strošek nakupa zemljišč,
- stroški gradnje in/ali nakupa objekta,
- strošek prenove objekta,
- strošek izdelave projektne in investicijske dokumentacije,
- strošek gradbenega nadzora.

Informacija o morebitnem financiranju z drugimi EU viri/instrumenti
Področju se ne namenja drugih EU virov.

Ocena finančnih sredstev
60 mio EUR povratnih sredstev Sklada za okrevanje in odpornost. DDV v ocenjeni višini 13,2 mio EUR je strošek, ki ga pokrijejo prejemniki posojil (stanovanjski skladi).

Metodologija določitve ocene vrednosti projekta
Ocena finančnih sredstev za gradnjo novih javnih najemnih stanovanj temelji na ustreznem nivoju že pripravljene investicijske dokumentacije za posamezne projekte ter na izvedenih projektih/razpisih Stanovanjskega sklada RS. Najpomembnejši projekti gradnje novih javnih najemnih stanovanj, ki so že pripravljeni za izvedbo oziroma njihova gradnja že poteka, so povzeti v Interventnem zakonu za odpravo ovir pri izvedbi pomembnih investicij za zagon gospodarstva po epidemiji covid-19 (IZOOPIZG).

Pri izračunu števila stanovanjskih enot, ki bi jih lahko zagotovili s sredstvi Sklada za okrevanje in odpornost smo izhajali iz povprečne vrednosti GOI del (gradbeno obrtniška in inštalacijska dela) za stanovanjsko površino, vključno s pripadajočo zunanjo površino (loža, balkon, terasa…), kot jih za razvoj lastnih investicij določa Stanovanjski sklad RS. Ta kot osnovo za razvoj lastnih investicij letno sprejema izhodiščne vrednosti GOI del za izvedljivost lastnih projektov, kjer nastopa kot investitor gradnje. Za potrebe določitev izhodiščne vrednosti GOI del za posamezni investicijski projekt se na strani Sklada izdela interna analiza GOI vrednosti izvedljivosti projekta, ki se šteje kot ena izmed dodatnih podlag za določitev vrednosti GOI del za nadaljnje lastne investicije, pri čemer pa Sklad sprotno spremlja in proučuje smotrnost lastnih investicij ter na podlagi vsakokratnih ugotovitev sprejema poslovne odločitve. Izhodiščne vrednosti GOI del za posamezno investicijo so odvisne od pogojev lokacije (urbanističnih in oblikovnih zahtev), ureditve podzemnih/nadzemnih parkirnih mest, zunanje ureditve soseske, zahtevnosti terena in zemljine, gradnje v zgrajenem okolju, hidroloških pogojev itd. Povprečna vrednost GOI del znaša med 1.600 in 2.000 EUR/m^2 (brez DDV).

Cilj je izgradnja 480 stanovanjskih enot, zato je ocenjena vrednost stroškov gradnje stanovanjskih enot 60 mio EUR (480 * 125.000 EUR = 60.000.000 EUR).

4.3.11. Utemeljitev potrebe po povratnih sredstvih

V primeru financiranja gradnje javnih najemnih stanovanj je zaradi narave projekta smiselno zagotoviti tudi dolgoročno financiranje z rabo ugodnih kreditov. Kreditno tveganje je nizko zaradi bonitet in zanesljivosti ter usposobljenosti javnega investitorja ter zaradi stabilnega pritoka sredstev za poplačilo kreditov iz naslova najemnin. Prav tako se kaže visoko povpraševanje stanovanjskih skladov, ki so pridobili izkušnje z rabo povratnih sredstev že v okviru izvajanja finančne perspektive 2014–2020, ko je bilo kot pilotna faza za uvedbo rabe povratnih sredstev, na voljo 5 mio EUR sredstev v okviru finančnih instrumentov. Namen pilotne faze je bil preveriti potrebe na trgu in odzivnost stanovanjskih skladov ter stopnjo pripravljenosti projektov. Poleg tega je bil namen dejavnosti, da se pripravi ustrezen finančni produkt, ki bo ustrezno naslovil upravičence in projekte ter usposobi izvajalca finančnega inženiringa za izvajanje finančnih instrumentov v obdobju po zaključku tekoče finančne perspektive 2014–2020.

Iz opisa reforme in investicije, ki bo v celoti izvedena s povratnimi sredstvi, izhaja da so potrebe po sredstvih izrazite in veliko večje od razpoložljivih sredstev. Potrebe po financiranju gradnje neprofitnih stanovanj bistveno presegajo razpoložljiva sredstva Sklada za okrevanje in odpornost, saj so grobe ocene potreb za izvedbo ready-to-go projektov 400 mio EUR. V okviru NOO se bo zagotovilo povratna sredstva za financiranje zagotavljanja neprofitnih stanovanj z gradnjo ali odkupom v višini 60 mio EUR, k kolikor bo možno, pa bi bilo smiselno zagotoviti tudi dodatna povratna sredstva.

III. DEL: KOMPLEMENTARNOST IN IMPLEMENTACIJA NAČRTA

1. Zahtevek za predhodno financiranje

Slovenija v okviru NOO v skladu s 13. členom Uredbe (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost zaproša za predhodno financiranje v višini 13 % finančnega prispevka.

2. Skladnost z drugimi pobudami

2.1. Nacionalni energetsko podnebni načrt

NOO je skladen z NEPN in na relevantnih področjih v celoti podpira njegovo izvajanje.

NEPN med ključne cilje postavlja vsaj 35-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti do leta 2030. Zato bomo s sredstvi NOO izvedli reformo za boljše načrtovanje in financiranje energetske prenove stavb javnega sektorja, kar bomo podprli tudi s konkretnimi naložbami, pri katerih se bomo osredotočili v prenovo stavb izjemnega upravnega in družbenega pomena zaradi epidemije covid-19, stavb, ki potrebujejo posamezno nadgradnjo tehničnih stavbnih sistemov in večstanovanjskih stavb v javni lasti. Vidik energetsko učinkovite prenove stavb bomo zagotavljali tudi pri prenovi/izgradnji stavb v okviru drugih komponent. Vzpostavili bomo tudi sistemski finančni vir za energetsko prenovo stavb javnega sektorja in tako zagotovili dolgoročni vir financiranja za nadaljevanje prenov teh stavb tudi po zaključku izvajanja NOO. S tem bomo prispevali k doseganju sektorskega cilja NEPN, ki se nanaša na stavbe (20-odstotno zmanjšanje rabe končne energije v stavbah in zmanjšanje emisij vsaj za 70 % do 2030).

K razsežnosti razogljičenja, kjer želimo do leta 2030 doseči vsaj 20 % manjše emisije toplogrednih plinov in vsaj 27 % OVE v končni rabi energije, bomo prispevali z medsebojno povezanima reformama na področju spodbujanja rabe OVE in na področju boljše integracije proizvodnih naprav OVE in prilagajanja odjema. Reforma na področju izboljšanja energetske in snovne učinkovitosti v gospodarstvu bo k temu še dodatno prispevala. Z izvedbo reform bomo olajšali izvajanje naložb za spodbujanje rabe OVE (sistemi daljinskega ogrevanja, geotermalna in hidroenergija), za krepitev distribucijskega omrežja električne energije in za izboljšanje snovne in energetske produktivnosti gospodarstva.

Emisije toplogrednih plinov iz sektorja promet bomo v skladu z NEPN morali omejiti na največ 12 % povečanje do leta 2030, kar bo predstavljalo precejšen izziv. Zato s sredstvi NOO podpiramo dva reformna ukrepa:. prvi bo vzpostavil pogoje za boljšo organiziranost javnega potniškega prometa, drugi pa za hitrejše uvajanje infrastrukture za alternativna goriva. S podpornimi naložbami bomo skladno z reformama vlagali v povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture, digitalizacijo železniške in cestne infrastrukture ter postavitev in upravljanje polnilnih mest za alternativna goriva.

V okviru NOO so predvidene tudi reforme, s katerimi želimo vzpostavili pogoje za bolj učinkovito financiranje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Reformo bomo izvedli tudi na področju spodbujanja domačih in tujih investicij za podjetja, s čimer želimo spodbuditi naložbe, ki prispevajo k dvigu emisijske in snovne produktivnosti industrije in podjetij, vključno z identificiranimi verigami vrednosti. Skupaj z vlaganji v raziskave in inovacije ter v izobraževanje in usposabljanje bomo prispevali k izvajanju sektorskega cilja NEPN do leta 2030 (43 % za področja industrije), pri čemer bo imelo bistveno vlogo izvajanje Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo.

2.2. Partnerski sporazum in programi evropske kohezijske politike

Poleg priprave NOO v Sloveniji poteka tudi priprava programskih dokumentov, ki jih bomo financirali iz sredstev skladov ESI in drugih virov iz VFO 2021–2027. Glede na to, da vsebina slednjih še ni dokončno opredeljena, so v nadaljevanju predstavljena ključna področja razmejevanja in zagotavljanja komplementarnosti med sredstvi SOO in sredstvi skladov ESI ter sredstvi SKP. Podrobnejši opis bo po potrebi vključen v druge dokumente.

Razvojno področje: Zeleni prehod

V Partnerskem sporazumu in pripadajočih programih bomo to področje podprli z vlaganji v področja ciljev 1, 2 in 3, ki jih bodo podpirali ukrepi, predvideni v okviru cilja 4.

Na področju učinkovite rabe energije bomo s sredstvi NOO podpirali naložbe v prenove stavb javnega sektorja. Vsebina ukrepov - reformnih in samih naložb - je predstavljena v zgornjem opisu skladnosti z NEPN. V okviru NOO bodo v tem sektorju podprti le odobreni projekti, za katere je na voljo vsa dokumentacija, ki omogoča takojšen začetek njihovega izvajanja, oziroma gre za projekte, ki so ključnega pomena za izvedbo reform in investicij (ključna infrastruktura). Reforme, ki jih bomo izvedli v NOO, bodo pripomogle k bolj učinkoviti rabi sredstev skladov ESI za energetsko prenovo stavb v javnem sektorju, pri čemer bomo s slednjimi podprli naložbe, ki jih upravičenci še niso identificirali in bodo predmet ustreznih izbirnih postopkov oziroma so bile prepoznane kot bolj ustrezne za financiranje v okviru EKP. Dodatno bodo sredstva ESI namenjena tudi za ukrepe za prenovo večstanovanjskih stavb, zmanjševanje problema energetske revščine ter dvig snovne in energetske učinkovitosti v gospodarstvu.

S sredstvi NOO bomo za področje rabe obnovljivih virov energije vlagali v ukrepe, ki so predstavljeni v okviru opisa skladnosti z NEPN. Za izvedbo naložbe v izrabo geotermalne energije bomo kombinirali povratna sredstva NOO z nepovratnimi sredstvi skladov ESI. Zaradi predvidenih reform iz NOO pričakujemo, da bo mogoče pospešiti tudi vlaganja sredstev skladov ESI na področju obnovljivih virov energije v različne oblike proizvodnje. V skladu z NEPN je treba spodbujati tiste tehnologije obnovljivih virov, ki jih je možno in smiselno implementirati glede na razpoložljiv potencial Slovenije. Prav tako računamo, da bo reforma pozitivno vplivala na pripravo projektov, ki jih bomo s sredstvi skladov ESI podpirali na področjih hrambe električne energije in pri spodbudah (olajšavah) za naložbe v samooskrbo in oskrbo z OVE. Z sredstvi skladov ESI bomo podpirali razvoj in proizvodnjo čistejših virov energije, alternativnih in naprednih goriv ter vzpostavljanje lokalnih energetskih skupnosti. Vlaganja bodo namenjena tudi nadaljnji vzpostavitvi pametnih sistemov za distribucijo energije pri srednjih in visokih napetostih.

V okviru Sklada za pravičen prehod bomo v upravičenih regijah podpirali ukrepe za podporo gospodarstvu (naložbe v dvig produktivnosti obstoječih podjetij in ustanavljanje novih, kar bo podprto z naložbami v RRI ter digitalizacijo) in za podporo razvoju človeških virov. Posebna pozornost bo namenjena spodbujanju prehoda na čisto in cenovno dostopno energijo (nove tehnologije, naložbe v OVE, sanacija in nadgradnja daljinskega ogrevanja) ter sanaciji in preurejanju degradiranih površin.

Slovenija bo s prometnimi politikami in ukrepi zagotavljala zadovoljivo stopnjo mobilnosti prebivalstva, ki mora temeljiti na uporabi v danih razmerah najbolj primernega transportnega sistema. Tudi v okviru kohezijske politike bodo v prvi vrsti predvidene investicije v posodobitev železniške infrastrukture, kar bomo podpirali tudi s sredstvi Instrumenta za povezovanje Evrope (IPE). Na področju trajnostne mobilnosti so načrtovane neposredne investicije države in tudi spodbude na lokalni ravni za načrtovanje infrastrukturnih ureditev, ki bodo prispevale k zagotavljanju pogojev za večjo uporabo vseh oblik trajnostne mobilnosti ter h krepitvi razvoja JPP. V okviru sredstev skladov ESI so tako predvideni ukrepi, ki bodo nadgradili celostno načrtovanje na regionalno raven ter druge oblike ukrepov, ki bodo pripomogle k spremembi potovalnih navad in posledično k zmanjšanju uporabe motoriziranega prometa. Vse navedene ukrepe smiselno dopolnjuje uvajanje sodobnih tehnologij za upravljanje mobilnosti, ki omogočajo zbiranje prometnih informacij v realnem času ter zagotavljajo možnost celovitega upravljanja prometa na trajnosten način, kar je predpogoj za vzpostavitev ponudbe integriranih, celovitih in multimodalnih potovanj. Poleg tega so predvidene nove spodbude za povečanje uporabe alternativnih goriv v urbanih območjih, ki se dopolnjujejo z gradnjo polnilne oziroma oskrbovalne infrastrukture na TEN-T omrežju v okviru IPE, ki izhajajo iz finančne perspektive 2014-2020.

Na področju krožnega gospodarstva se ključni ukrep v okviru NOO nanaša na izvajanje Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo (CSP – KG v horizontalnem sodelovanju s ključnimi ministrstvi in partnerji Climate KIC, EIT Raw materials, JRC) za smiselno orkestriranje in povezovanje vseh relevantnih ukrepov za sistemski prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. S sredstvi NOO bomo vlagali v izgradnjo podpornega okolja za prehod podjetij in verig vrednosti v smeri nizkoogljičnih in krožnih praks, podpora bo namenjena tudi identifikaciji in razvoju rešitev, ki bodo podjetjem pomagala pri transformaciji njihovega delovanja. Sredstva skladov ESI bomo namenili za vlaganja v spremembo poslovnih modelov, ki podpirajo prehod različnih gospodarskih subjektov v krožno gospodarstvo in izboljšanje emisijske produktivnosti. S sredstvi NOO načrtujemo tudi

podporo dvigu kapacitet za industrijsko predelavo lesa. Zaradi reform, ki jih bomo uvedli v okviru ukrepov NOO, bomo s sredstvi skladov ESI lažje in bolj učinkovito podpirali ukrepe za spodbujanje uporabe recikliranih materialov kot surovin, za preprečevanje nastajanja odpadkov in bolj kakovostno ločevanje.

Za področje odvajanja in čiščenja odpadnih voda je med sredstvi NOO in sredstvi skladov ESI jasna razmejitev, saj bomo s slednjimi podpirali le vlaganja v naprave, ki bodo oskrbovale več kot 2.000 PE in prispevale k izpolnjevanju zavez direktive. Za področje zagotavljanja oskrbe s kakovostno pitno vodo bodo sredstva skladov ESI namenjena le sistemom za oskrbo več kot 10.000 prebivalcev, s sredstvi NOO pa za sisteme, ki so/bodo prednostno umeščeni na območja Natura 2000, vodovarstvena območja in območja, ki glede na Načrt upravljanja voda ne izkazujejo dobrega stanja voda in ki prispevajo k zmanjševanju izgub pitne vode. Zaradi načrtovane reforme v okviru NOO bomo prispevali k učinkovitosti delovanja javnih služb varstva okolja, s čimer bomo zagotovili, da bodo naložbe v infrastrukturo zagotavljale dolgoročno kakovostno in stroškovno učinkovito storitev prebivalcem in prebivalkam Slovenije.

S sredstvi NOO bomo podprli ukrepe za prilagajanje na podnebne spremembe. Reformni del bo prispeval k vzpostavitvi bolj učinkovitega sistema in struktur odzivanja na podnebno pogojene nesreče, z investicijo pa bomo vzpostavili programske (dva programa usposabljanj) in infrastrukturne pogoje (gradnja nacionalnega centra za koordiniran odziv na podnebno pogojene nesreče in dveh specializiranih podcentrov za usposabljanje za poplave in velike požare v naravnem okolju) za izvedbo usposabljanj, v okviru katerih bo predvidoma usposobljenih 2000 posameznikov. S sredstvi skladov ESI je v naslednjem finančnem obdobju načrtovano nadaljevanje investicij na področju zagotavljanja opreme, tehničnih in drugih sredstev za odziv ter programov in zmogljivosti za izvedbo usposabljanj za druge tipe podnebno pogojenih nesreč, ki predstavljajo večje tveganje v državi, s ciljem nadaljnje krepitve pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče. NOO predvideva tudi reformo na področju krepitve preventive za dvig protipoplavne in potresne varnosti ter naložbe za točkovno obravnavo posameznih interventnih naložb na poplavno ogroženih območjih. Reforma, vključena v NOO bo pripomogla k boljšemu usmerjanju in bolj učinkoviti porabi sredstev skladov ESI, ki jih bomo namenili prednostnemu reševanju celovite obravnave poplavno ogroženih območij in nadgradnji sistema za opozarjanje in ozaveščanje o podnebno pogojenih nesrečah. Z namenom krepitve dolgoročne odpornosti slovenskih gozdov na podnebne spremembe in zagotavljanja zadostnih količin lesa za nadaljnjo izgradnjo verige vrednosti gozd–les, bomo le s sredstvi NOO podprli tudi oblikovanje centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov, ki prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (od genetske pestrosti dalje kot osnove za ohranjanje prilagodljivosti na podnebne spremembe). Vzpostavitev samega Centra je predpogoj za izvedbo intervencij v okviru Strateškega načrta Skupne kmetijske politike 2023–2027, ki bo okrepila doseganje ciljev predlagane reforme in investicije iz NOO.

Za področje ohranjanja biotske raznovrstnosti v NOO z izjemo projekta Centra za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov, katerega cilj je obvarovati gozdne ekosisteme, ni predvidenih sredstev, zato bomo to področje podpirali predvsem s sredstvi skladov ESI in SKP 2023–2027, in sicer na področju izboljševanja stanja vrst in ohranjenosti habitatov, ustreznega upravljanja s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči. Vzpostavljena bosta tudi informacijska sistema za naravo in za seznanjanje ter opozarjanje državljanov o onesnaženosti zunanjega zraka.

Razvojno področje: Digitalna preobrazba

Z ukrepi, ki so vključeni v komponente tega razvojnega področja NOO, bomo v največji meri podpirali izvajanje cilja politike 1, saj bo podpora namenjena za ukrepe modernizacije digitalnega okolja javne uprave ter krepitev digitalnih znanj in spretnosti javnih uslužbencev. Sredstva NOO bodo namenjena za digitalizacijo različnih področij javnega sektorja (notranja varnost; izobraževanje, znanost in šport; prostor in okolje, narava, vode, nepremičnine; kmetijstvo, prehrana in gozdarstvo; kultura; pravosodje) in za izgradnjo gigabitne infrastrukture za 8.500 gospodinjstev. V podporo gospodarstvu bomo s sredstvi NOO podprli tudi digitalno transformacijo predvsem večjih podjetij. S sredstvi skladov ESI in SKP 2023–2027 bomo nadaljevali z že začetimi ukrepi, usmerjenimi v spodbujanje digitalne preobrazbe MSP, družbe, države (javne uprave) in lokalnih skupnosti.

Razvojno področje: Pametna, trajnostna in vključujoča rast

Z reformo, ki jo v NOO načrtujemo na področju RRI, bomo prispevali k dvigu učinkovitosti in uspešnosti celotnega ekosistema. S tem bo vzpostavljen okvir, ki bo omogočil oblikovanje in izvajanje ukrepov, ki bodo zagotavljali višjo kakovost in učinkovitost izvedbe ukrepov iz vseh virov financiranja. V okviru cilja

politike 1 bomo s sredstvi ESI skladov nadaljevali s podporo strateško razvojno inovacijskih partnerstev, pisarn za prenos tehnologij ter mrež centrov raziskovalne umetnosti in kulture. Podpora bo namenjena tudi za povezovanje akterjev v inovacijskem okolju. Sredstva ESI skladov in SKP bodo komplementarno z NOO namenjena tudi za izgradnjo in vzpostavitev raziskovalne infrastrukture ter izvedbo pilotnih/demonstracijskih projektov. Za doseganje večjega učinka reform NOO bo podpora ESI skladov namenjena za aplikativne raziskave, njihove nadgradnje in podporo raziskovalnim projektom za povezovanje akterjev v trikotniku znanja. V podjetjih in v javnih raziskovalnih organizacijah bomo dodatno spodbujali zaposlovanje mladih raziskovalcev in krepitev raziskovalnih timov. Nadaljevali bomo s podporo krepitve instrumentov komplementarnega financiranja med nacionalnimi in EU viri. Reforma, ki jo načrtujemo v okviru komponente za dvig produktivnosti in prijaznega poslovnega okolja za investitorja v okviru NOO, bo podprla bolj usmerjeno in učinkovito porabo različnih virov financiranja. V naložbenem delu bo podpora iz ESI skladov dopolnjevala sredstva NOO na področju razvoja in optimizacije ekosistema za podporo podjetništvu in inovativnosti, novim podjetniškim podjemom in novonastalim podjetjem ter hitrorastočim podjetjem, rasti in razvoju podjetij, procesnim izboljšavam, uvajanju novih poslovnih modelov itd. Skladno s Strategijo pametne specializacije bodo v okviru cilja politike 1 sredstva ESI skladov med drugim namenjena tudi za vlaganje v (i) krepitev znanj in spretnosti za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in v podporo inovativnosti za podjetja in ostale deležnike v gospodarstvu, (ii), pripravo in izvajanje študijskih programov za izpopolnjevanja na področjih S4 ter (iii) krepitev spretnosti in znanj za sistemske izvajalce pametne specializacije. Medtem ko bomo v okviru cilja politike 2 s sredstvi ESI skladov podpirali naložbe, ki bodo spodbujale razogljičenje in uvedbo krožnih poslovnih modelov v podjetjih in verigah vrednosti, pa bomo s podporo v okviru cilja politike 1 podpirali razvojne in inovacijske projekte na področju prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo v sinergiji z drugimi horizontalnimi programi CSP – KG. Komplementarno s sredstvi NOO bomo podprli tudi digitalno preobrazbo različnih deležnikov, predvsem podjetij ter storitev v javnem sektorju. K boljšemu izvajanju evropske kohezijske politike bodo pripomogle tudi reforme, ki jih bomo v okviru NOO sprejeli na področjih debirokratizacije, prenove sistema javnega naročanja, krepitve kapitalskih trgov in prenove gradbene zakonodaje in zakonodaje s področja urejanja prostora.

S kombinacijo reformnih in naložbenih ukrepov NOO na področju izobraževanja bomo prispevali k doseganju cilja politike 4. Z reformnim delom želimo vzpostaviti okvir za bolj kakovostno izobraževanje, s tem pa bomo lažje in bolj učinkovito usmerjali izvajanje naložb iz vseh relevantnih virov financiranja. Z naložbami NOO bomo prenovili kurikule in učne načrte, predvsem za zeleni in digitalni prehod, ter izvajali pilotne projekte v podporo prenovam izobraževalnih programov. Podpora bo namenjena tudi za izvajanje ukrepov, s katerimi bomo prispevali k zmanjšanju neskladij med kompetencami šolajočih in potrebami na trgu dela, pri čemer bo večji poudarek na srednjem strokovnem izobraževanju, medtem ko bomo s sredstvi ESI skladov večjo podporo namenili srednjemu poklicnemu izobraževanju ter prenovi programov, ki ne bodo predmet NOO. Na voljo bodo tudi štipendije, s katerimi bomo olajšali prehod na trg dela. V okviru NOO bo večji poudarek na kompetencah, potrebnih za digitalni in zeleni prehod, medtem ko bomo v okviru ESI skladov sredstva vlagali v krepitev vseh ostalih ključnih kompetenc šolajočih, krepitev kompetenc nadarjenih ter krepitev usposobljenosti in kariernega razvoja strokovnih delavcev in vodstvenega kadra v vzgoji in izobraževanju. Velik poudarek bo tudi na financiranju ukrepov na področju vseživljenjskega učenja.

Na področjih, povezanih s trgom dela bomo s sredstvi NOO podpirali vlaganja v prožnejše načine organizacije dela in prilagajanje delovnih mest invalidom. Hkrati bodo sredstva namenjena tudi za ukrepe za delodajalce, da bomo omogočili hitrejši vstop mladih na trg dela. Vlagali bomo tudi na področje usposabljanja in izobraževanja zaposlenih, predvsem nizkokvalificiranih in starejših delavcev. Določene reforme, ki jih načrtujemo v NOO, bodo pripomogle k bolj usmerjeni in učinkoviti rabi sredstev ESI skladov, saj bodo ta v prvi vrsti namenjena za ukrepe na področju aktivne politike zaposlovanja, med drugim tudi modernizacije storitev in povezovanja relevantnih institucij. S tem bomo prispevali k zmanjševanju neskladij na trgu dela. Naložbe ESI skladov bodo prispevale k dvigu učinkovitosti dostopa do zaposlitve za ciljne skupine (nižje izobraženi, dolgotrajno brezposelni, invalidi, neaktivni) ter k programom za ohranitev na trgu dela za tiste osebe, ki jim grozi izguba (samo)zaposlitve, zmanjševanje prekarnosti in preprečevanje prehoda nazaj v brezposelnost. V programskem obdobju 2021–2027 je iz sredstev ESI skladov predvidena nadgradnja projektov na področju varnosti in zdravja pri delu, zviševanja stopenj delovne aktivnosti, zmanjševanja absentizma, managementa starejših, prilagajanja delovnega okolja in uveljavljanja koncepta dostojno delo tudi z vidiki svetovanja in podpore pred upokojitvijo in po upokojitvi in pri ponovni aktivaciji starejših. Vlagali bomo tudi v razvoj in nadgradnjo platforme za dolgoročno napovedovanje kompetenc oziroma znanj in spretnosti na (bodočem) trgu dela. Posebne podpore bodo namenjene tudi za spodbujanje ženskega podjetništva ter dvig kakovosti

delovnega okolja, s katerim bomo omogočili podaljšanje obdobja delovne aktivnosti, predvsem starejših. Vlaganja bodo namenjena tudi za spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja s poudarkom na prenosu znanja. Reforme, ki jih bomo izvedli v NOO, tj. vzpostavitev stalne krizne sheme skrajšanega delovnega časa, bodo pripomogle k bolj učinkoviti rabi sredstev ESI skladov, s katerimi bomo zagotovili sredstva za ohranitev zaposlitev v primeru epidemije ali drugih nepričakovanih razlogov.

Na področju aktivnega vključevanja na trg dela bomo s sredstvi ESI skladov vlagali v socialno aktivacijo oseb, ki so socialno izključene in najbolj oddaljene od trga dela z namenom vključevanja v programe, ki bodo namenjeni približevanju trgu dela. Ukrepi se bodo osredotočali na razvoj delovnih kompetenc za socialno izključene, zaprte osebe, ranljive skupine na področju kulture, podporo pri prehodu na trg dela za mlade s posebnimi potrebami ter na opismenjevanje in socialno vključevanje pripadnikov romske skupnosti.

Razvojno področje: Zdravstvo in socialna varnost

Ukrepi, ki jih bomo s sredstvi NOO podpirali v okviru tega razvojnega področja, bodo prispevali k doseganju cilja politike 4. S sredstvi NOO bomo podprli izvajanje reforme na področju zdravstvenega sistema in naložbe, ki bodo okrepile kompetence kadrov v zdravstvu, prispevale k digitalni preobrazbi in dostopnosti zdravstva ter k optimizaciji obravnave nalezljivih bolezni, tudi z vlaganji v infekcijski kliniki (Lj, Mb). Komplementarno bomo sredstva vlagali v infrastrukturo in opremo oddelkov za psihogeriatrično obravnavo v okviru psihiatričnih bolnišnic. Z vlaganji bomo podprli tudi ukrepe za rehabilitacijo slepih in slabovidnih, vzpostavitev rehabilitacijskih (negovalnih) ustanov, pa tudi spominskih centrov na terciarni ravni za raziskovanje, diagnostiko in obravnavo oseb z demenco. Vlagali bomo v ukrepe za krepitev duševnega zdravja, vključno z drogami, ter v ukrepe za kakovost in varnost, za spodbujanje zdravega življenjskega sloga na lokalni ravni in za krepitev krhkosti in rehabilitacije. Poskrbeli bomo za boljšo integracijo preventivnih aktivnosti v primarnem zdravstvenem varstvu, podpora bo namenjena tudi za vzpostavitev raziskovalne platforme za podporo ukrepom za zmanjšanje neenakosti v zdravju in odpravi razlik pri dostopu do storitev nujne medicinske pomoči ter vzpostavitvi satelitskih urgentnih centrov. Krepili bomo sistem čezmejnega izvajanja javnih digitalnih storitev na tem področju in izvajali ukrepe za podaljševanje zdravih let življenja.

Na področju dolgotrajne oskrbe bo reforma, ki bo med drugim obsegala sprejem Zakona o dolgotrajni oskrbi ter ukrepe za dvig kompetenc zaposlenih, omogočila izvajanje naložb v zagotavljanje celostne obravnave oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve (negovalni in oskrbni domovi in mreža rehabilitacijskih centrov za upravičence do DO). S sredstvi ESI skladov bomo ukrepe NOO nadgradili z usposabljanjem zdravstvenih delavcev in sodelavcev. S sredstvi NOO bosta na državni ravni vzpostavljena sistem za enotno oceno upravičenosti do DO in enotna vstopna točka, z naložbo bomo podprli tudi ukrepe za prenos, integracijo in preglednost informacij s področij zdravstva, socialnega varstva in DO. Pripomogli bomo tudi k izboljševanju varnosti bivanja za osebe, ki so odvisne od pomoči drugih, vključno z osebami v institucionalnem varstvu. Komplementarno s tem bomo s sredstvi ESI skladov zagotavljali kakovostne in varne storitve v zdravstvu in DO ter podpirali prehod iz institucionalizirane oskrbe v oskrbo na domu.

Sredstva ESI skladov bodo namenjena tudi za spodbujanje socialnega vključevanja in zmanjševanja tveganja revščine ali socialne izključenosti, vključno z najbolj ogroženimi otroki. Tako bo podpora namenjena vzpostavljanju mreže večgeneracijskih centrov, programom socialnega vključevanja, krepitvi mreže večnamenskih romskih centrov in boljši integraciji otrok romske skupnosti, priseljencev in otrok s posebnimi potrebami v izobraževalni sistem. Naložbe bodo podpirale ukrepe za socialno vključevanje invalidov v šport ter zaprtih oseb in mladostnikov, vzpostavili pa bomo tudi pilotne oddelke brez drog v okviru zavodov za prestajanje kazni.

2.3. Jamstvo za mlade

Januarja 2021 je Vlada RS sprejela Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2021–2025 (v nadaljevanju: smernice), strateški dokument, v katerem je zajeto Jamstvo za mlade. Mladi so pomembna ciljna skupina aktivne politike zaposlovanja, saj so zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj v neenakem položaju na trgu dela, prav tako so bolj izpostavljeni prekarnosti. Tako bo med poudarki smernic tudi oblikovanje ukrepov za aktivacijo mladih brezposelnih med 15. in 29. letom, predvsem tistih, ki jim preti dolgotrajna brezposelnost. Ukrepi, ki jih bomo oblikovali v okviru Jamstva za mlade, bodo med drugim upravičence podpirali pri njihovi vseživljenjski orientaciji, posredovanju zaposlitev in socialni aktivaciji. To bo dopolnjevalo ukrepe, ki jih na tem področju

podpiramo iz NOO in so v prvi vrsti namenjeni hitrejšemu vstopu mladih (do vključno 25 let) na trg dela, in sicer z oblikovanjem ustreznega sistema subvencioniranja zaposlitev za nedoločen čas, s čimer želimo tudi pozitivno vplivati na socialno varnost mladih. Ukrep bo tudi spodbujal vključevanje mladih v dodatno pokojninsko zavarovanje. Boljšemu prehodu mladih na trg dela so namenjeni tudi ukrepi v okviru komponente krepitve kompetenc, zlasti modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov, krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela ter prenova visokošolskega izobraževanja z namenom večje fleksibilnosti in pridobivanja kompetenc, potrebnih za uspešen prehod na trg dela.

2.4. Strategija razvoja Slovenije 2030

Gre za krovni razvojni dokument države, ki za doseganje splošnega cilja – kakovostno življenje za vse – opredeljuje 12 razvojnih ciljev, ki se navezujejo na izvajanje ciljev trajnostnega razvoja 2030.

Ukrepi, ki jih načrtujemo v okviru komponent za dolgotrajno oskrbo in zdravje znotraj NOO, bodo zagotavljali skladnost s prvim ciljem SRS 2030 – zdravo in aktivno življenje. Z ukrepi NOO bomo sledili usmeritvam, ki določajo oblikovanje rešitev pri zagotavljanju dostopnosti do primernih stanovanj za vse generacije in pri oblikovanjem vzdržnih sistemov socialne zaščite (pokojninski, zdravstveni, dolgotrajna oskrba), s čimer bomo zagotavljali skladnost s tretjim ciljem SRS 2030 – dostojno življenje za vse.

Prispevek k doseganju sedmega cilja SRS 2030 – vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta bomo zagotovili z ukrepi NOO, ki se nanašajo na krepitev zaposljivosti in odpornosti na spremembe na trgu dela s spodbujanjem usposabljanja zaposlenih, podporo prožnejšim načinom organizacije dela, prilagajanjem delovnih mest in hitrejšemu vstopanju mladih na trg dela. S komponento NOO, ki vključuje ukrepe za krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici, bomo prispevali k doseganju drugega cilja SRS 2030 – znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo.

Ukrepi komponent NOO, ki so del razvojnega področja zeleni prehod, bodo neposredno prispevali k doseganju osmega (prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo) in devetega cilja SRS 2030 (trajnostno upravljanje naravnih virov). Vsi ti ukrepi, bodo v kombinaciji z ukrepi v okviru komponent za dvig produktivnosti, digitalizacijo gospodarstva, spodbujanja raziskav in inovacij prispevali k dvigu gospodarske stabilnosti države (peti cilj SRS 2030) in povečevanju konkurenčnosti in družbene odgovornosti podjetniškega in raziskovalnega sektorja (šesti cilj SRS 2030). Podporo zagotavljanju slednjih dveh ciljev bomo zagotovili tudi z nekaterimi ukrepi, ki jih načrtujemo v komponenti učinkovite javne institucije (npr. debirokratizacija, prenova sistema javnega naročanja, prenova gradbene in prostorske zakonodaje).

V sklopu komponente učinkovite javne institucije so predvideni ukrepi za modernizacijo javnega sektorja, kar bo v kombinaciji z ukrepi za digitalno preobrazbo javnega sektorja in javne uprave prispevalo k bolj učinkovitemu upravljanju in kakovostnim javnim storitvam, kot določa dvanajsti cilj SRS 2030.

3. Komplementarnost financiranja

V Sloveniji bomo za učinkovito zagotavljanje komplementarnosti vzpostavili sistem upravljanja, ki bo smiselno povezal in nadgradil (so)delovanje obstoječih struktur in institucij, s katerim bomo zagotovili ustrezno povezovanje vseh virov financiranja. Sodelovanje bomo zagotovili s širitvijo članstva in dopolnitvijo nalog delovne skupine #NGS2, ustanovljene 24. 7. 2020 (sklep Vlade RS št. 54402-6/2020/3). S tem bomo zagotavljali usklajenost porabe sredstev iz vseh relevantnih finančnih virov, predvsem nacionalnih sredstev, sredstev ESI skladov, sredstev Skupne kmetijske politike ter drugih instrumentov EU (npr.: InvestEU, EKSRP, IPE, EUSAIR, EUSALP, EUSDR, ETS, Obzorje Evropa, LIFE, AMIF, BMVI, ISF, EaSI ITP).

Delovna skupina bo med drugim izvajala tudi naslednje naloge:

- zagotavljala bo, da bodo sredstva Unije dopolnjevala sredstva iz nacionalnega proračuna (načelo »dodatnih« sredstev);
- usmerjala bo upravljanje vseh sredstev Unije z namenom, da bo njihova poraba učinkovita in komplementarna ter da bomo s sredstvi dosegali največje možne sinergijske učinke in učinkovito preprečevali tveganja, povezana z dvojnim financiranjem;

- v ta namen bo pripravila posebne smernice, ki bodo ministrstvom in drugim izvajalskim institucijam zagotavljale skladno delo, hkrati s tem pa tudi jasne razmejitve glede porabe sredstev iz različnih virov Unije. V smernicah bodo vključene tudi vsebine, s katerimi bomo zagotovili, da so v primerih, ko se ukrep financira iz različnih virov Unije, pogoji za financiranje izpolnjeni za vsakega od njih;
- v vsakem tekočem letu bo za vsako naslednje leto pripravila okvirni pregled načrtovanih ukrepov po posameznih virih Unije in s tem opredelila vsebinski, finančni in časovni okvir izvajanja relevantnih programov;
- pripravila in uskladila bo tudi pregled vseh predlaganih ukrepov, za katere bo Slovenija v naslednjem letu potrebovala sredstva v okviru Instrumenta za tehnično podporo s posebnim poudarkom na tistih ukrepih, ki bodo del NOO.

Delo skupine se bo navezovalo na časovnico glede poročanja v okviru Evropskega semestra, smiselno pa tudi na pregled izvajanja mejnikov in ciljev, opredeljenih v NOO.

Članstvo delovne skupine bo dopolnjeno tako, da bodo v njeno delo vključeni predstojniki in strokovnjaki za NOO v okviru Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, organov upravljanja vseh skladov in drugih relevantnih/sodelujočih ministrstev ter predstavniki organa s področja zagotavljanja enakih možnosti. S širitvijo članstva in z izvajanjem naštetih nalog bo delovna skupina začela v drugi polovici 2021. Kot zunanji deležniki bodo pri delu lahko sodelovali predstavniki Fiskalnega sveta in predstavniki Umarja.

4. Izvajanje NOO

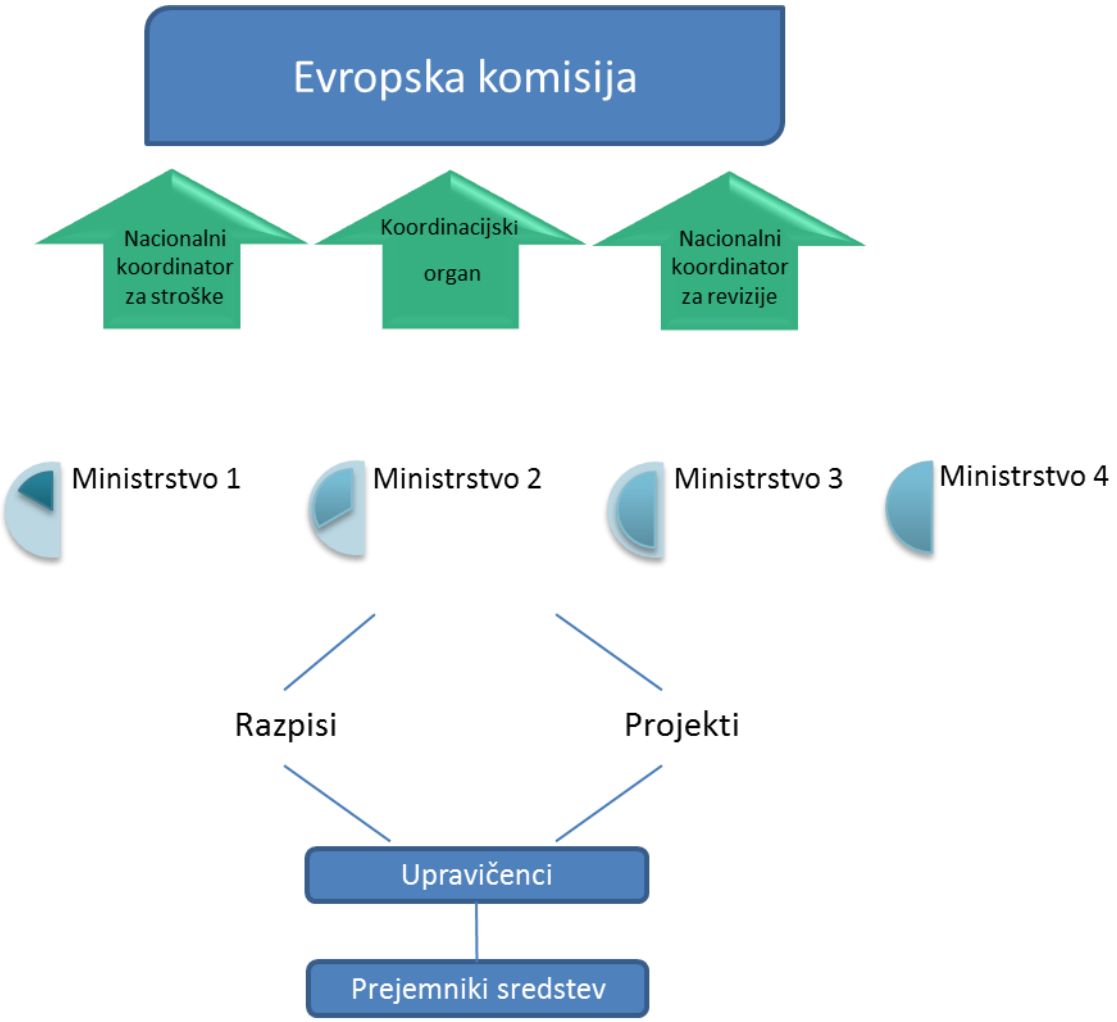

4.1. Pripravljalna faza

Načrtovanje programa

Priprava zajema naslednje faze:

- ustanovitev in delovanje medresorske delovne skupine na ravni državnih sekretarjev in strokovnjakov (tedenska srečanja) = NGS2,
- vzpostavitev tehničnega sekretariata za izvajanje medresorskih delovnih skupin (NGS1, NGS2),
- ustanovitev in delovanje ministrske skupine na visoki ravni z namenom pregleda napredka pri delu na NOO (mesečna srečanja) = NGS1,
- ustanovitev in delovanje delovnih skupin za komponente, če več ministrstev pokriva določeno komponento (na primer v primeru krožnega gospodarstva, dolgotrajne oskrbe itd.).

Komponente pripravijo ministrstva, pristojna za usklajevanje komponent, in osebe, odgovorne za izvajanje določenih področij politike. Vsebina komponent se obravnava na tehnični ravni in se posreduje v pripravljalno usklajevalno telo.

Vsebina NOO se usklajuje tudi v okviru medresorskih delovnih skupin NGS1 in NGS2.

Začasne različice in končna različica NOO se predložijo Vladi RS v odobritev. Končno različico potrdi Svet EU na podlagi predloga EK.

Določitev organov

Vlada RS je kot najvišji organ za sprejemanje odločitev v Republiki Sloveniji 28. 4. 2021 potrdila NOO in sprejela uradni sklep št. 30000-8/2020/39 (v prilogi) o imenovanju ključnih organov, vključenih v izvajanje NOO. V prilogi sklepa so opredeljene ključne naloge in odgovornosti glavnih organov, vključenih v izvajanje NOO. Vlada RS je tako opredelila področja, vključena v NOO, odobrila načrt ter njegove morebitne spremembe tekom izvajanja.

Za pripravo in usklajevanje NOO ter posredovanje le-tega na EK je skladno s sklepom Vlade RS z dne 24. 7. 2020 in 28. 4. 2021 zadolžen SVRK.

Koordinacijski organ, odgovoren za izvajanje NOO po potrditvi dokumenta s strani Evropskega sveta, je Ministrstvo za finance (v nadaljevanju: MF), nov neodvisen ter organizacijsko in funkcionalno ločen organ v sestavi ministrstva, ki se bo predvidoma imenoval Urad za izvajanje NOO in bo ustanovljen najkasneje do 1. 8. 2021.

Koordinacijski organ je pristojen za vse relevantne naloge, ki jih opredeli Vlada RS. Določen je mandat in pristojnost za implementacijo vseh v skladu z Uredbo (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (v nadaljevanju: Uredba) in smernicami pomembnih nalog in ostalih zadolžitev. Skladno s sklepom Vlade RS je odgovoren za vzpostavitev sistema izvajanja in samo izvajanje NOO. Njegove naloge vključujejo usklajevanje z ostalimi deležniki v okviru izvajanja NOO in Evropsko komisijo, usklajevanje priprave pravnih aktov in strateških dokumentov v zvezi z izvajanjem NOO, spremljanje in ocenjevanje rezultatov izvajanja NOO ter posredovanje podatkov Evropski komisiji, zagotavljanje pravilnega finančnega upravljanja skupaj s sodelujočimi ministrstvi, izvajanje kontrol in kontrolnih ukrepov na ravni ministrstev ali upravičencev ter pripravo in podpis izjave o upravljanju. Odgovoren je za spremljanje, preverjanje in potrjevanje doseganja zastavljenih mejnikov in ciljev. Koordinacijski organ bo do 1. 9. 2021 pripravil Uredbo o načinu in vzpostavitvi izvajanja Načrta za okrevanje in odpornost (v nadaljevanju: nacionalna uredba). MF ima zagotovljeno administrativno usposobljenost in je za nalogo ustrezno strokovno usposobljen.

Nacionalni koordinator za revizijo je MF, Urad RS za nadzor proračuna (v nadaljevanju: UNP).
Kot organ v sestavi Ministrstva za finance je UNP neodvisen organ, organizacijsko in funkcionalno ločen od ministrstva. UNP v programskem obdobju 2014-2020 opravlja naloge revizijskega organa za sklade ESRR, ESS in KS v okviru evropske kohezijske politike. Sistem upravljanja in nadzora za izvajanje operativnega programa je bil akreditiran s strani Evropske komisije. Nacionalni koordinator za revizijo je skladno s sklepom Vlade RS odgovoren za izvajanje revizij (mejnikov, ciljev, izdatkov in sistema) ter pripravo poročil o izvedenih revizijah. Za nalogo je ustrezno strokovno usposobljen, za potrebe dodatnih nalog pa lahko koristi možnost najemanja storitev revidiranja in sodelovanja z zunanjimi izvajalci.

Nacionalni koordinator za stroške je MF, Sektor za upravljanje s sredstvi EU.

Nacionalni koordinator za stroške v programskem obdobju 2014-2020 opravlja naloge organa za potrjevanje za sklade ESRR, ESS in KS v okviru evropske kohezijske politike. Sistem upravljanja in nadzora za izvajanje operativnega programa je bil akreditiran s strani Evropske komisije. V okviru finančnega upravljanja Nacionalni koordinator za stroške usklajuje, zagotavlja in upravlja finančne tokove med deležniki, vključenimi v izvajanje NOO, ter med Slovenijo in Evropsko komisijo. Nacionalni koordinator za stroške je skladno s sklepom Vlade RS odgovoren za izvrševanje plačil na nacionalni ravni, za pripravo in posredovanje zahtevka za predplačilo na Evropsko komisijo, pripravo vseh potrebnih poročil ter zahtevkov za plačilo z vsemi prilogami ter njihovo posredovanje na Evropsko komisijo, izvedbo kontrol v povezavi s pripravo zahtevkov za plačilo ter zagotavljanje izpisov iz MFERAC-a, ki jih za svoje delo potrebujeta Koordinacijski organ in Nacionalni koordinator za revizijo. MF ima ustrezno administrativno sposobnost ter znanje in izkušnje z izvajanjem kohezijske politike, prav tako je pristojno za načrtovanje proračuna, zato je smiselno, da izvaja nacionalno koordinacijsko vlogo za stroške v okviru NOO.

Shema: Organizacijska struktura Ministrstva za finance

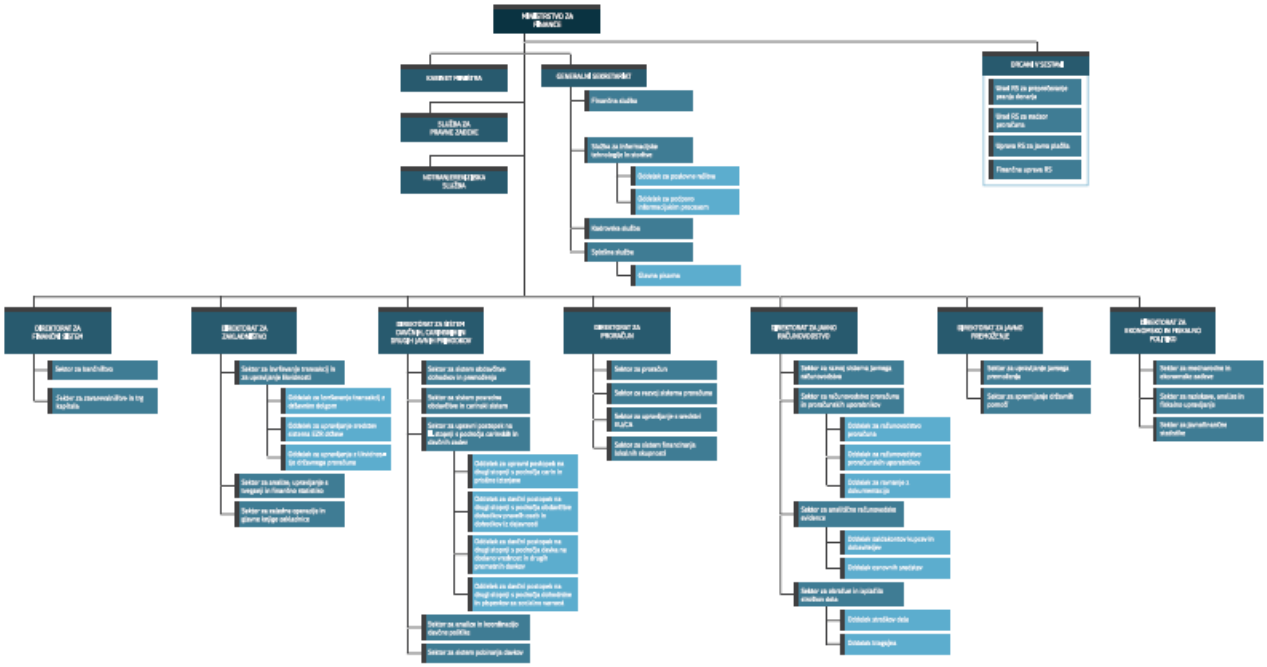

Nosilna ministrstva so vključena v izvajanje NOO.

Pri izvajanju NOO sodelujejo nosilna ministrstva ter neposredni in posredni proračunski uporabniki glede na vsebino oziroma področje dela, ki ga posamezni organi pokrivajo v skladu z nacionalno zakonodajo. V primeru posrednih proračunskih uporabnikov gre za organe, kot so javni skladi, javni zavodi in javne agencije, ki izvajajo politiko ministrstev oziroma za njih izvajajo večje število ukrepov, programov, načinov izbora projektov.

Ministrstva so odgovorna za izvajanje naložb in reform, vključenih v NOO. Koordinacijski organ obveščajo o izvajanju NOO, napredku pri izvajanju ukrepov in reform ter doseganju posameznih ciljev in mejnikov. Izvajajo kontrole na projektih, zbirajo vse ustrezne kategorije podatkov in skrbijo za pravilen in pravočasen vnos podatkov v informacijski sistem. Odgovorna so za izpolnjevanje, doseganje in spremljanje ciljev in mejnikov, povezanih z naložbo, ter za sklepanje pogodb z drugimi prejemniki sredstev.

Medsebojna razmerja med organi, vključenimi v izvajanje NOO, bodo natančneje določena s sklenitvijo sporazumov oziroma pogodb, predvidoma septembra 2021. V sporazumih bodo natančno opredeljene naloge posameznih organov in način izvajanja teh nalog, spremljanje mejnikov in ciljev, posebni dogovori o izvajanju kontrol, ločitev funkcij, zagotavljanje revizijske sledi, hranjenje dokumentacije idr. Prav tako bodo navedene odgovorne in kontaktne osebe posameznega organa.

Na ravni posameznih ministrstev in drugih organov se bodo uporabljali predvsem obstoječi človeški viri z izkušnjami pri izvajanju podobnih razvojnih politik in implementaciji drugih skladov Evropske unije. Več o kadrovski usposobljenosti je opisano v nadaljevanju.

Finančno upravljanje

Po potrditvi NOO s strani Evropske komisije bo Evropski svet izdal izvedbeni sklep, ki določa reforme in naložbene projekte, ki jih mora Slovenija izvesti. Prav tako bo sklep vseboval znesek podpore ter reforme in naložbe, za katere je zaprošeno posojilo.

Na tej podlagi bosta podpisani dve pogodbi: ena za nepovratni del, druga za povratni del. Poleg tega bo za posojilo z Republiko Slovenijo sklenjena pogodba, v kateri bodo opredeljeni pogoji posojila (ročnost, obroki, ...).

Povratna sredstva se lahko porabijo za:
- dodeljevanje posojil, v kolikor bodo resorna ministrstva posojala denar končnim prejemnikom,
- izvajanje finančnih instrumentov.

Nepovratna sredstva se lahko porabijo za:
- investicije v javnem sektorju,
- druge namene (ukrepi, reforme…).

Proračunsko financiranje v Sloveniji poteka skladno z nacionalno zakonodajo, tako da se načrtuje dvoletno na ravni proračunskih uporabnikov po ekonomski klasifikaciji ter prikazuje v Načrtu razvojnih programov na ravni projektov in ukrepov po programski klasifikaciji.

Za financiranje NOO bo ustanovljen proračunski sklad, katerega skrbnik bo Ministrstvo za finance, ki bo odgovorno tudi za pregledno in transparentno poslovanje sklada. Ministrstvo za finance usklajuje, zagotavlja in upravlja finančne tokove med deležniki, vključenimi v izvajanje NOO, ter med Slovenijo in Evropsko komisijo.

Posebni proračunski sklad NOO bo pripoznan v letnem zakonu o izvrševanju proračunov za čas izvajanja NOO. Sredstva EU iz naslova NOO se pripoznajo kot namenski prejemek. V »A« bilanci bo določena nova namenska postavka »Financiranje ukrepov NOO«, na katero se bodo stekali prilivi nepovratnih in povratnih sredstev EU. Sredstva na namenski postavki je treba pri pripravi proračuna načrtovati. Iz namenske postavke se bodo sredstva izločila v proračunski sklad.

Obveznosti se bodo lahko prevzemale (razpis, podpis pogodbe) v okviru utemeljeno pričakovanih prejemkov proračunskega sklada. Obveznosti se bodo lahko plačale v višini natečenih sredstev. Izplačila iz sklada bodo utemeljena na podlagi prejetih finančnih sredstev po doseganju ciljev in mejnikov. Za porabo sredstev iz proračunskega sklada bo moralo vsako pristojno ministrstvo pripraviti »finančni načrt« (odredbodajalci so posamezni resorji, odvisno od vsebine), ki bo priloga proračunu države.

Sredstva, ki so izplačana v proračunski sklad iz državnega proračuna, se bodo po koncu ukrepa in likvidaciji proračunskega sklada vrnila v proračun države kot izredni prihodek proračuna.

Po odobritvi NOO s strani Evropske komisije bo Ministrstvo za finance Evropski komisiji predložilo zahtevek za predplačilo dovoljenega deleža NOO skladno z Uredbo o vzpostavitvi mehanizma za okrevanje in odpornost. Prejeto predplačilo izloči na proračunski sklad.

Ministrstvo za finance bo skladno z Uredbo Evropski komisiji predvidoma dvakrat letno posredovalo zahtevke za plačila. Prejeta plačila se bodo izločila na sklad. Takoj, ko bodo sredstva prenesena na sklad, nastane odhodek za državni proračun. O porabi sklada se bo zagotavljala ločena evidenca v posebni knjigi (sklada).

Za namene dejanske porabe sredstev po ekonomski klasifikaciji oziroma kontnem načrtu bodo na skladu odprte postavke po posameznih ministrstvih, ki bodo vsebinsko odgovorni za porabo sredstev za določene vsebine. Resorna ministrstva bodo torej odredbodajalci, ki bodo odločali o porabi. MF bo zagotavljal pravilne evidence v poslovnih knjigah.

NOO bodo izvajala ministrstva ter neposredni in posredni proračunski uporabniki glede na vsebino oziroma področje dela, ki jo posamezni organi pokrivajo v skladu z nacionalno zakonodajo. V primeru posrednih proračunskih uporabnikov gre za organe, kot so javni skladi, javni zavodi in javne agencije, ki izvajajo politiko ministrstev oziroma za njih izvajajo večje število ukrepov, programov, načinov izbora projektov. Izvajalci na lokalni ravni bodo lahko tudi občine.

Za izvajanje naložb in reform, vključenih v NOO bodo odgovorna ministrstva. O izvajanju in napredku pri izvajanju ukrepov in reform ter o doseganju posameznih ciljev in mejnikov bodo obveščala Koordinacijski organ. Odgovorna bodo za izpolnjevanje, doseganje in spremljanje ciljev in mejnikov,

povezanih z naložbo, ter za sklepanje pogodb z drugimi prejemniki sredstev in za zagotavljanje informacij na nivoju končnih prejemnikov pomoči. Vsi upravičenci in prejemniki sredstev nimajo dostopa do MFERAC-a, za vse po uredbi zahtevane podatke v zvezi s tem bo poskrbelo nosilno ministrstvo. Vsak resor bo izvajal kontrole in o njih poročal Koordinacijskemu organu.

V kolikor ministrstva ne bodo delovala skladno z NOO ali ne bodo posredovala poročil o doseganju posameznih ciljev in mejnikov, je Koordinacijski organ pristojen za ukrepanje. Koordinacijski organ določi posebna pravila za proračunske obveznosti, plačila, začasno prekinitev, razveljavitev in izterjavo sredstev.

Na ravni posameznih ministrstev in drugih organov se bodo uporabljali predvsem obstoječi človeški viri z izkušnjami pri izvajanju podobnih razvojnih politik in implementaciji drugih skladov Evropske unije.

Nacionalni koordinator bo za stroške od vključenih ministrstev zahteval tudi realno načrtovanje izplačil iz državnega proračuna vse do leta 2026, na Evropsko komisijo pa skladno z Uredbo posredoval tudi zahtevke za plačila. MF ima zagotovljeno administrativno usposobljenost z izkušnjami pri izvajanju ESI skladov, kar je bistvenega pomena pri pripravi in posredovanju zahtevkov za plačila na Evropsko komisijo. Sredstva NOO so vključena v ločen proračunski sklad.

Sklenjen finančni tok bo podprt tudi z informacijskim sistemom MFERAC, ki je na državni ravni vzpostavljen od leta 1996 in podpira poslovanje proračunskih uporabnikov na finančnem, računovodskem in plačno-kadrovskem področju ter zagotavlja ustrezno revizijsko sled. Aplikacijo MF stalno vzdržuje in usklajuje s spremembami zakonodaje ter novimi potrebami in izkušnjami.

Sistem MFERAC sestavljajo:

- programska oprema – nabor vseh aplikacij sistema,
- postopki vzdrževanja in razvoja programske opreme v okviru projekta,
- postopki upravljanja in podpore uporabnikom,
- organizacija in izvedba izobraževanj,
- infrastruktura, tj. strojna, komunikacijska in sistemska programska oprema.

V njem so evidentirani vsi razvojni projekti države, ki so označeni z unikatno kodo, ki se enotno uporablja ne glede na vir financiranja. Sestavni del projekta v MFERAC-u so tudi podatki o financiranju projekta (višina, viri). Vsak evropski program ima svojo skupino proračunskih postavk iz katere je razviden vir financiranja. Izplačila iz državnega proračuna se izvajajo iz proračunskih postavk, kot so navedene v projektu. Poleg tega plačila iz državnega proračuna, ki bi presegala načrtovane vrednosti projekta, niso možna, saj so v IS vgrajene sistemske kontrole. Posledično ne more priti do dvojnega financiranja projekta, ki ga (so)financira država iz svojega proračuna. V kolikor bi bil isti projekt financiranih iz različnih evropskih virov, bi bil takšen projekt razdeljen v samostojne enote, ki bi imele vsaka svoj načrt financiranja in svoje proračunske postavke.

MFERAC bo z minimalnimi dograditvami modula eCA zagotavljal spremljanje in poročanje o NOO ter ustvaril podatke za pripravo zahtevkov za plačilo. Trenutno se izvaja faza pregleda podatkovnih polj, ki jih zahteva Uredba. Vsa manjkajoča polja, vključno s cilji in mejniki, bodo v sistem vgrajena najkasneje do 1. 9. 2021. Podatke posrednih proračunskih uporabnikov, agencij in drugih organov, ki nimajo dostopa do MFERAC-a, bodo nosilna ministrstva posredovala v excel tabelah, ki bodo uvožene v MFERAC tako, da bodo vse potrebne informacije na voljo na enem mestu. Vso potrebno informacijsko podporo bo zagotovil Nacionalni koordinator za stroške, ki je organ za potrjevanje na področju izvajanja evropske kohezijske politike in ima več kot 15 let izkušenj z zagotavljanjem računalniške revizijske sledi na področju evropskih kohezijskih skladov.

4.2. Faza izvajanja

Koordinacijski organ bo na podlagi Sklepa Vlade z dne 28. 4. 2021 najkasneje do 1. 9. 2021 pripravil nacionalno uredbo. Le-ta bo med drugim opisovala postopke izvajanja revizij in kontrol, ki bodo zagotavljali upoštevanje veljavne zakonodaje Unije in nacionalne zakonodaje.

Pristojna ministrstva bodo naložbe in reforme (ukrepe) izvajale v skladu z odobreno vsebino in bodo odgovorna za izpolnjevanje, doseganje in spremljanje ciljev in mejnikov, povezanih z naložbo, ter za sklepanje pogodb z drugimi prejemniki sredstev. Na ravni ministrstev bodo določene osebe, odgovorne

za spremljanje in doseganje mejnikov in ciljev tako za reforme kot tudi naložbe. Ministrstva bodo imela vzpostavljene svoje evidence za spremljanje mejnikov in ciljev in bodo skladno z njimi poročala Koordinacijskemu organu. Koordinacijski organ bo preverjal doseganje mejnikov in ciljev. Preverjanje mejnikov in ciljev bo potekalo skladno z roki poročanja, določenimi v NOO, in bo natančneje opredeljeno v smernicah Koordinacijskega organa, ki bodo skupaj z nacionalno uredbo objavljene do 1. 9. 2021. Enotni informacijski sistem za spremljanje izvajanja NOO je, kot že navedeno, MFERAC.

Ukrepi se izvajajo na različne načine:
- neposredna nepovratna sredstva za projekte, določene z NOO,
- javni razpisi,
- javni pozivi,
- drug izbirni postopek, ki omogoča pregledno in nediskriminatorno sodelovanje pri izboru projektov.

Postopek javnega razpisa uporabljamo takrat, ko je vnaprej mogoče določiti le zahteve in merila za kandidiranje na javnem razpisu in merila, s pomočjo katerih se med tistimi, ki izpolnjujejo navedene zahteve in merila, izbere prejemnike sredstev oziroma se financira tiste projekte, ki so v postopku izbire ocenjeni oziroma ovrednoteni višje. Javni razpis opredeljujemo:
- po času - z enkratnim odpiranjem ali z zaporednimi odpiranji vlog do porabe sredstev,
- po fazah - opredeljen brez vključitve pogajanj ali z vključitvijo pogajanj in
- po lokaciji - opredeljen na eno ali več lokacij izvajanja.

Postopek javnega poziva uporabljamo takrat, ko je mogoče jasno vnaprej določiti strokovna in druga merila ter zahteve, ki jih morajo izpolnjevati projekti za financiranje iz javnih sredstev, financirajo pa se projekti, ki ta merila in zahteve izpolnjujejo, in sicer praviloma po vrstnem redu prispetja predlogov do porabe sredstev. Javni poziv je opredeljen z zaporednimi odpiranji vlog po vrstnem redu prispetja vlog do porabe sredstev, opredeljen na eno ali več programskih območij izvajanja; sprememba vloge prijavitelja se dopušča do konca postopka, vendar se pri tem glede vrstnega reda popolnih vlog šteje, da je bila spremenjena vloga ponovno vložena.

Postopek neposredne potrditve projekta uporabljamo takrat, ko:
- ima projekt neposredno podlago v zakonu ali strategiji na nacionalni ravni,
- ima projekt podlago v NOO in drugih podlagah,
- ima projekt podlago v aktu o ustanovitvi javnega zavoda ali javnega sklada, ki ga sprejme Vlada RS,
- za posamezen projekt tako izhaja iz NOO.

Zgoraj navedene načine izvajajo odgovorna ministrstva ali njihovi partnerji (agencije, ustanovljene na njihovo odgovornost, finančni posredniki, ustanovljeni v pristojnosti ministrstev ali v pristojnosti držav, drugi izvedbeni organi, usposobljeni za izvajanje). Ministrstva lahko nastopajo kot neposredni upravičenci ali pa na zgoraj navedene načine izvajanja zagotovijo sredstva upravičencem. Če ministrstvo deluje tudi kot upravičenec, je ločitev funkcij zagotovljena z razdelitvijo nalog med ločene notranje organizacijske enote posameznega ministrstva.

Vsi organi, vključeni v izvajanje NOO, ki so jim zagotovljena sredstva, morajo z namenom gospodarne rabe sredstev spoštovati zakonodajo s področja javnega naročanja.

Prikaz poenostavljene sheme izvajanja javnega razpisa/javnega poziva:

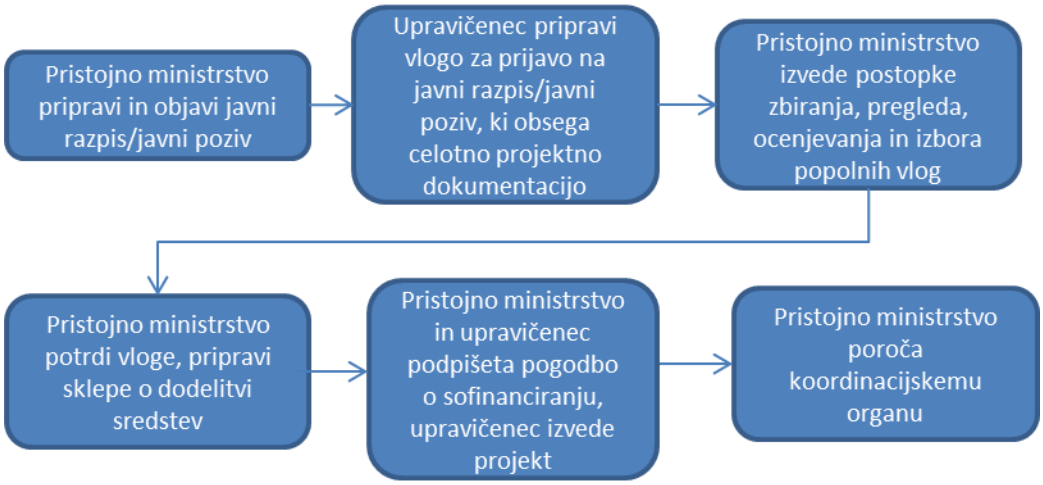

Prikaz poenostavljene sheme izvajanja neposredne potrditve projekta:

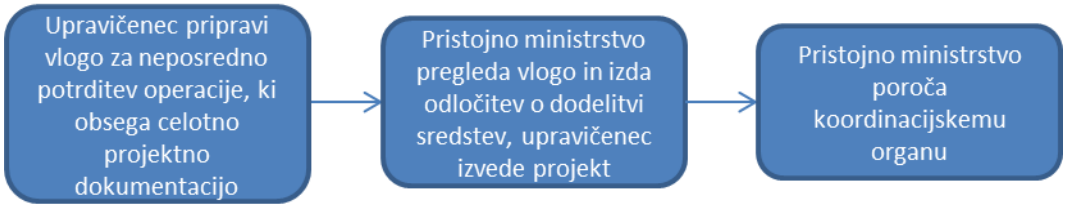

4.3. Faza nadzora

Opredeljena je v 6. poglavju v nadaljevanju.

4.4. Poročanje in spremljanje

Koordinacijski organ bo prejete informacije zbiral in povzemal z namenom priprave poročila o izvajanju NOO.

Koordinacijski organ bo v okviru procesa evropskega semestra dvakrat letno poročal o napredku pri doseganju mejnikov in ciljev NOO. Poročila bodo vključena in ustrezno prikazana v nacionalnih programih reform, ki so uporabljeni kot orodje za poročanje o napredku pri dokončanju NOO.

Koordinacijski organ bo zagotovil učinkovito usklajevanje med NOO in drugimi mehanizmi Unije v skladu z Uredbo (opredeljeno že v 3. poglavju tega dela NOO).

Operativni dogovori v skladu z Uredbo:
- dogovori in časovni razpored za spremljanje izvajanja NOO, vključno z ustreznimi ukrepi, potrebnimi za uskladitev,
- doseganje ustreznih kazalnikov o mejnikih in ciljih,
- dogovori o zagotavljanju dostopa do osnovnih podatkov Evropski komisiji,
- po potrebi dodatni mejniki in cilji, povezani z izplačilom posojila.

Ustrezne finančne določbe na podlagi Uredbe:
- poročanje o skupnih kazalnikih,
- poročanje v skladu z napredkom v programu okrevanja in odpornosti na podlagi preglednice.

Koordinacijski organ o izvajanju NOO predvidoma dvakrat letno seznani Vlado RS in pristojni odbor Državnega zbora RS.

4.5. Kadrovska usposobljenost organov, vključenih v izvajanje NOO

Na ravni Koordinacijskega organa, Nacionalnega koordinatorja za stroške in Nacionalnega koordinatorja za revizijo ter posameznih ministrstev in drugih organov se uporablja predvsem obstoječe človeške vire z izkušnjami pri izvajanju podobnih instrumentov, razvojnih politik in pri implementaciji drugih skladov Evropske unije. Ker je to nov mehanizem, se po potrebi načrtuje zaposlitev dodatnega osebja, da bi zagotovili ustrezno izvajanje nalog v zvezi z NOO. Če to ne bo zadostovalo, bo možno tudi sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki in izvajalci, ki imajo poklicne, kadrovske in materialne pogoje za izvajanje določenih nalog.

Postopki, ki zagotavljajo, da je na vseh ravneh dovolj ustreznega osebja, ter delovna mesta so opredeljeni v Aktu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v posameznih organih in katalogu delovnih mest.

Postopek za izbor osebja opredeljujeta Zakon o javnih uslužbencih ter Uredba o postopku za zasedbo delovnega mesta v organih državne uprave in v pravosodnih organih. V postopku se izbere kandidat, ki se je v izbirnem postopku izkazal kot najbolj strokovno usposobljen za uradniško delovno mesto (na podlagi 22. člena Uredbe o postopku za zasedbo delovnega mesta v organih državne uprave je opredeljena natečajna komisija in izbirni postopek). Skladno z delovnopravno zakonodajo državni organi vodijo postopke o zaposlitvah ter zagotavljajo nadomeščanje za dolgoročne odsotnosti osebja.

Na podlagi internih pravilnikov za varstvo pri delu z oceno tveganja je zagotovljena ustreznost prostorov in opreme za opravljanje nalog organa. Opredeljena je tudi razpoložljivost potrebne tehnične opreme.

Na podlagi načrta za usposabljanje posameznega organa je opredeljeno, kdo in kdaj se udeležuje usposabljanj, ki so nujna za izvajanje njegovih nalog. Opredeljeno je osnovno usposabljanje ter obnavljanje in izboljševanje tako teoretičnega kot tudi strokovnega znanja za osebe, ki izvajajo naloge v okviru NOO. Glavni cilj usposabljanj je zagotoviti kakovostne upravne zmogljivosti ter povečati strokovno znanje in spretnosti osebja, ki izvaja naloge NOO.

Na ravni organa se vodi evidenca napredovanj.

Organizacijske sheme in podroben opis nalog notranje organizacijskih enot na nosilnih ministrstvih in drugih organih bodo podani v opisih sistemov upravljanja in nadzora, ki se nanašajo na njih. Predloga obrazca, ki bo osnova za bolj podroben opis izvajanja NOO, je že bila posredovana resornim ministrstvom v izpolnitev. Prve osnutke izpolnjenih obrazcev smo že prejeli in so v postopku pregleda. Dokončno usklajeni bodo do septembra 2021. Obrazec bodo poleg nosilnih ministrstev izpolnili tudi Koordinacijski organ, Nacionalni koordinator za stroške in Nacionalni koordinator za revizijo.

5. Proces posvetovanj z deležniki

Javna posvetovanja z deležniki glede *Načrta za okrevanje in odpornost* (NOO), ki je bil objavljen na internetni strani: https://eu-skladi.si/sl/po-2020 so se začela izvajati avgusta 2020:

- Predsednik Vlade RS Janez Janša se je 20. 8. 2020 skupaj z ožjimi člani delovne skupine za načrtovanje porabe sredstev instrumenta Next Generation EU - #NGS1 srečal z župani *občin* in direktorji 12 RRA (*Regionalnih razvojnih agencij*) v okviru združenja *GIZ* na posvetu o črpanju evropskih sredstev na Brdu pri Kranju.
- SVRK je od avgusta 2020 izvedel številne posvete tudi z ostalo zainteresirano javnostjo: posamezne občine, AmCham Slovenija, CER – Center energetsko učinkovitih rešitev, Energetska zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije idr.
- 18. 9. 2020 je bilo v okviru Državnega sveta in SVRK organizirano srečanje z 12 RRA in župani slovenskih občin na Brdu pri Kranju.
- Zaradi epidemije covid-19 so se izvedla posvetovanja z regionalnimi in lokalni partnerji, kjer so bili zastopani predstavniki svetov in razvojnega sveta *Vzhodne kohezijske regije* in *Zahodne kohezijske regije*. Člani so predstavniki gospodarstva, socialnih partnerjev, civilne družbe in nevladnih organizacij (datumi in število udeležencev so predstavljeni v spodnji tabeli).
- Potekale so razprave na sejah *Ekonomsko-socialnega sveta*: 13. 11., 11. 12. 2020 in 12. 3. 2021.

- 25. 11. 2020 je potekal spletni strokovni posvet »*Kje bodo sredstva v 2021–2027*?«, na katerem sta sodelovala SVRK ter MGRT. Dogodek je spremljalo več kot 1.300 udeležencev iz cele Slovenije, večinoma podjetja.
- Ločeni sestanki SVRK s socialnimi partnerji po posameznih področjih so potekali: 23., 24., 26. in 27. 11. 2020 ter 18. 2. 2021 (posebni sestanki oziroma videokonference, kjer so vsi resorji oziroma koordinatorji predstavili vsebine Ekonomsko-socialnemu svetu).
- 25. 11. 2020 je bil izveden sestanek z *Združenjem CNVOS* in nekaterimi NVO-ji.
- V letu 2021 so se nadaljevala posvetovanja s predstavniki partnerjev, svetov in razvojnih svetov regij (redna mesečna srečanja oziroma»webinarji«).
- 10. 2. 2021 je potekalo posvetovanje z Vzhodno in Zahodno kohezijsko regijo.
- Januarja 2021 je potekala razprava z Združenjem mestnih občin Slovenije.
- Marca 2021 je bila izvedena razprava s Skupnostjo občin Slovenije in Združenjem občin Slovenije.
- V marcu so se nadaljevala posvetovanja s predstavniki regionalnih, lokalnih, gospodarskih, socialnih partnerjev, civilne družbe in nevladnih organizacij. Srečanja bodo potekala tudi v aprilu.
- CNVOS je 1. 4. 2021 organiziral okroglo mizo v seriji Kohezijskih četrtkov na temo evropske kohezijske politike.

Tabela 1: »Webinarji« po regijah in kohezijskih regijah (VKR in ZKR)

Datum	Regija ali KR	Število udeležencev
3. 11. 2020	Pomurska	34
5. 11. 2020	Podravska	26
6. 11. 2020	Koroška	31
6. 11. 2020	Savinjska	40
9. 11. 2020	Posavska	19
9. 11. 2020	Zasavska	29
10. 11. 2020	Jugovzhodna Slovenija	40
12. 11. 2020	Osrednjeslovenska	55
16. 11. 2020	Gorenjska	34
17. 11. 2020	Obalno-kraška	24
18. 11. 2020	Goriška	24
18. 11. 2020	Primorsko-notranjska	15
20. 11. 2020	Kohezijska regija Vzhodna Slovenija (ZKR)	48
23. 11. 2020	Kohezijska regija Zahodna Slovenija (VKR)	33
15. 1. 2021	Združenje mestnih občin Slovenije	15
10. 2. 2021	Kohezijska regija Vzhodna Slovenija (ZKR)	15
10. 2. 2021	Kohezijska regija Zahodna Slovenija (VKR)	25
4. 3. 2021 10 in 16. 3. 2021	Skupnost občin Slovenije Združenje občin Slovenije	38 95
	Skupaj	**640**

Od septembra do decembra 2020 so bile vsebine NOO in VFO 2021-2027 predstavljene **več kot 2.000** sodelujočim deležnikom. Najpogosteje izpostavljene teme:

- vsebine financiranja iz React-EU, NOO, VFO 2021-2027,
- trije OP-ji za VFO 2021-2027,
- zagotavljanje nacionalnega sofinanciranja projektov v manj razvitih območjih zahodne kohezijske regije in v okviru evropskega teritorialnega sodelovanja,
- načini izvajanja teritorialnih mehanizmov v VFO 2021-2027 (CTN, CLLD, Dogovori za razvoj regij),
- nameni uporabe sredstev JTF (Sklada za pravični prehod) in razširitev upravičenih regij,
- investicije, ki jih lokalne skupnosti in regije vidijo kot prednostne,

- debirokratizacija in poenostavitve postopkov na področju črpanja evropskih sredstev,
- decentralizacija.

V Državnem zboru RS je 4. 3. 2021 potekala razprava – izredna seja o Načrtu za okrevanje in odpornost. Minister Zvone Černač je v uvodu pregledno in celovito predstavil kompleksen osnutek NOO ter pojasnil, da so se njegovi pripravljavci pogovarjali s široko paleto deležnikov. V dolgi, deseturni, razpravi so poslanke in poslanci izrazili različna mnenja, stališča, kritike, pohvale, predloge in sugestije glede osnutka NOO iz decembra 2020. Med drugim izpostavljamo naslednja mnenja:

- že sedanji »evropski« projekti so preveč razdrobljeni (5000 - 6000 projektov);
- osnutek NOO je treba spremeniti v manj razdrobljen dokument na podlagi prave in strukturirane javne razprave;
- osnutek NOO ne naslavlja nekaterih nujno potrebnih projektov v Sloveniji, kot je na primer protipotresna sanacija stavbnega fonda na potresno ogroženih področjih;
- javne storitve morajo ostati dostopne vsem tudi po izvedbi NOO, njegova izvedba pa mora prispevati k zvišanju dodane vrednosti na enoto proizvoda v slovenskem gospodarstvu;
- pri pripravi NOO je treba nasloviti vprašanje, ali je razdrobljenost projektov pri izvajanju obstoječe EKP v Sloveniji smela, razvojno učinkovita in strateška;
- NOO mora slediti vodilu »manj je več« (manj, vendar bolj ciljno usmerjeni strateški projekti za podporo strukturnim reformam);
- osnutek NOO vsebuje veliko kontradiktornost (subvencioniranje vlaganj zasebnega kapitala v zeleno energijo ter hkrati velika vlaganja v cestno infrastrukturo);
- osnutek NOO premalo sredstev namenja znanosti, razvoju, krepitvi kompetenc in zdravstvu;
- metoda identificiranja projektov »od spodaj navzgor« sama po sebi ni sporna, če bi Slovenija imela določene nacionalne razvojne prioritete ter izvajajoče se strukturne reforme;
- prav je, da se zdravstvena infrastruktura okrepi tudi s pomočjo NOO;
- osnutek NOO vidi Slovenijo kot pametno, digitalno in odgovorno državo in kot državo, ki je blizu ljudem;
- Vlada RS mora tudi javnosti nazorno predstaviti, kolikšen del sredstev bo nepovratnih in kolikšen bo delež kreditov;
- težko je pritrditi navedbi, da osnutek NOO zagotavlja 37 % sredstev zelenemu prehodu in 20 % digitalizaciji;
- Evropska unija je na področju digitalizacije zaspala že pred mnogimi leti ter mora na tem področju nujno narediti preboj;
- osnutek NOO gre v pravo smer, Vlada pa bo nalogo priprave dokumenta opravila z odliko;
- treba je doseči čim širši konsenz pri končnem oblikovanju NOO.

Pred tem je bil NOO dvakrat obravnavan tudi na seji Odbora državnega zbora za zadeve EU, in sicer 29. 1. 2021 in 26. 2. 2021.

Na Brdu pri Kranju je 26. 3. 2021 potekala konferenca o osnutku nacionalnega NOO, ki jo je pripravil Stalni posvetovalni odbor za podnebno politiko pri predsedniku Republike Slovenije. Konferenco je vodil predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. Na konferenci je sodelovalo 14 uglednih znanstvenikov, strokovnjakov, predstavnikov gospodarstva in nevladnih organizacij. Konference so se udeležili tudi minister za okolje in prostor mag. Andrej Vizjak, državna sekretarka v Službi Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko mag. Monika Kirbiš Rojs, ki vodi operativno skupino za pripravo osnutka NOO, in državni sekretar na Ministrstvu za infrastrukturo Blaž Košorok.

7. 4. 2021 je potekala skupna seja Komisije Državnega sveta za mednarodne odnose in evropske zadeve, Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesne skupine lokalnih interesov.

21. 4. 2021 je bilo organizirano srečanje s Strateškim svetom Vlade RS za digitalizacijo, 22. 4. 2021 je bila organizirana izredna seja Državnega sveta in 23. 4. 2021 seja Ekonomsko-socialnega sveta, kjer se je obravnaval NOO.

ČASOVNICA PRIPRAVE IN IZVAJANJA NOO

21. 7. 2020	Voditelji držav članic so na Evropskem svetu sprejeli dogovor glede Večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 in Instrumenta za

	okrevanje. Slovenija bo do leta 2029 upravičena do okvirno 10,2 milijarde evrov, od tega gre za 6,6 milijarde evrov nepovratnih sredstev in 3,6 milijarde evrov posojil. V okviru Instrumenta za okrevanje NextGenerationEU bo Slovenija lahko koristila okvirno 5,7 milijard evrov, od tega je 3,6 milijard evrov posojil in 2,1 milijarde evrov nepovratnih sredstev.
24. 7. 2020	Vlada RS je sprejela sklep glede časovnice in aktivnosti priprave Nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost, ki bo podlaga za koriščenje sredstev iz naslova instrumenta Next Generation EU. S tem namenom sta bili oblikovani dve delovni skupini. Prvo (#NGS1) vodi predsednik vlade, drugo na operativni ravni (#NGS2) pa državna sekretarka Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK). V okviru delovne skupine #NGS2 so bile zaradi bolj učinkovite koordinacije dela pri pripravi NOO ustanovljene podskupine po posameznih razvojnih stebrih oziroma vsebinskih področjih.
20. 8. 2020	Posvet v organizaciji KPV z župani in direktorji RRA.
27. 8. 2020	Vlada RS je na redni seji obravnavala in potrdila izhodišča za pripravo NOO, ki so opredelila okvirne vsebine oziroma razvojne prioritete.
17. 9. 2020	Evropska komisija je objavila konkretnejša navodila (predlogo za pripravo dokumenta).
18. 9. 2020	Posvet z župani v organizaciji Državnega sveta.
24. 9. 2020	Potekala je prva videokonferenca z Evropsko komisijo, na kateri so sodelovali SVRK, ministrstva, Kabinet predsednika vlade ter SPBR. Evropska komisija je predstavila normativne podlage za pripravo načrtov za okrevanje in odpornost. SVRK je na kratko predstavila osnutek dokumenta in zastavila številna vprašanja v zvezi z njegovo pripravo.
1. 10. 2020	Osnutek NOO je obravnavala delovna skupina #NGS1.
8. 10. 2020	Osnutek NOO je bil obravnavan in potrjen na seji Vlade RS.
19. oktober 2020	Osnutek NOO je bil predložen v neformalno usklajevanje na Evropsko komisijo (pogajanja z DG ECFIN oziroma Projektno skupino za okrevanje in odpornost).
13. 11. 2020	Seja Ekonomsko-socialnega sveta.
25. 11. 2020	Spletni strokovni posvet "Kje bodo sredstva v 2021-2027?" - več kot 1.300 udeležencev, večinoma gospodarstvenikov.
23.-27. 11. 2020	Sestanki s socialnimi partnerji po področjih.
25. 11. 2020	Sestanek z nevladnimi organizacijami.
Novembra in decembra 2020	Virtualni posveti z vsemi sveti in regionalnimi sveti 12 razvojnih regij - 452 udeležencev
11. 12. 2020	Seja Ekonomsko-socialnega sveta.
23. 12. 2020	Druga obravnava osnutka NOO na Vladi RS in predložitev v obravnavo na Odbor za Evropske zadeve.
15. 1. 2021	Razprava z Združenjem mestnih občin Slovenije.
29. 1. 2021	Odbor za Evropske zadeve – Razprava o NOO.
10. 2. 2021	Redna mesečna posvetovanja z Vzhodno in Zahodno kohezijsko regijo.
19. 2. 2021	V veljavo vstopi EU Uredba o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost
26. 2. 2021	Odbor za Evropske zadeve – Razprava o NOO.
4. 3. 2021	Izredna seja Državnega zbora RS – Razprava o NOO.
4. 3. 2021	Razprava s Skupnostjo občin Slovenije.
10. in 16. 3. 2021	Razprava s Združenjem občin Slovenije.
12. 3. 2021	Obravnava na seji Ekonomsko-socialnega sveta.
26. 3. 2021	Konferenca o osnutku nacionalnega NOO, ki jo je pripravil Stalni posvetovalni odbor za podnebno politiko pri predsedniku Republike Slovenije.
1. 4. 2021	Okrogla miza CNVOS v seriji Kohezijskih četrtkov na temo evropske kohezijske politike.
7. 4. 2021	Skupna seja Komisije Državnega sveta za mednarodne odnose in evropske zadeve, Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesne skupine lokalnih interesov.

21. 4. 2021	Srečanje s Strateškim svetom Vlade RS za digitalizacijo.
22. 4. 2021	Izredna seja Državnega sveta - Mnenje k osnutku NOO.
23. 4. 2021	Seja Ekonomsko-socialnega sveta.

6. Sistem kontrol in revizije

- Redni pregledi, ali je bilo zagotovljeno financiranje pravilno uporabljeno z vsemi veljavnimi pravili:

Kontrole:

Vzpostavljamo uspešen in učinkovit sistem kontrol, da zagotovimo, da bo poraba sredstev v zvezi z ukrepi, izvedenimi v okviru NOO, skladna z vsemi veljavnimi pravili Unije in nacionalnimi pravili, zlasti v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem in odpravljanjem goljufij, korupcije, nasprotij interesov in dvojnega financiranja.

Obstoječa nacionalna ureditev za sredstva državnega proračuna že določa, da mora notranji nadzor javnih financ zagotoviti, da finančno poslovodenje in sistem kontrol pri proračunskih uporabnikih delujeta v skladu z načeli zakonitosti, preglednosti, učinkovitosti, uspešnosti in gospodarnosti. Za vzpostavitev in delovanje tega sistema so odgovorni predstojniki proračunskih uporabnikov. Predstojniki sistem kontrol v okviru izvajanja NOO organizirajo tako, da temelji na elementih učinkovite notranje kontrole. To pomeni, da skrbniki pogodb in druge službe, ki delujejo v sistemu izvajanja notranjih kontrol po nacionalni zakonodaji in internih aktih ministrstev, že nastopajo tudi v funkciji kontrol v sistemu NOO.

Vzpostavitev učinkovitega sistema izvajanja kontrol v okviru NOO torej poleg notranjih kontrol, ki so že vzpostavljene za sredstva državnega proračuna skladno z Zakonom o javnih financah (obstoječi postopki preverjanj, ki se izvajajo ne glede na vir financiranja), zajemajo tudi postopke, ki so prilagojeni specifičnim zahtevam NOO, določenih v Uredbi. Izvajanje kontrol bo podrobneje urejeno v smernicah Koordinacijskega organa, ki bodo skupaj z nacionalno uredbo objavljene do 1. 9. 2021.

Vzpostavitev kontrolnih enot oziroma določitev odgovornih oseb za izvajanje kontrol v okviru NOO je v pristojnosti posameznih resorjev. Postopke preverjanj izvajajo strokovno usposobljene osebe, ki poznajo projekte, ki so predmet preverjanj (skrbnik pogodbe in/ali skrbnik postavke) in osebe, ki imajo ustrezna znanja s posebnih področij preverjanj (pravna služba, finančna služba, služba za javna naročila itd.). Tako je zagotovljena kakovost izvajanja preverjanj, transparentnost postopkov in dejansko sprejemanje odgovornosti na strani vseh oseb, ki so vključene v proces preverjanj.

Presoje morajo biti strokovne, nepristranske in neodvisne. Oseba, ki izvaja kontrole, ne sme biti v konfliktu interesov in mora delovati skladno s Kodeksom ravnanja javnih uslužbencev. Pri preverjanju se mora pridobljene informacije, podatke in spoznanja trajno varovati kot poklicno skrivnost ter pri tem dosledno spoštovati načela o varovanju podatkov.

Kadar organ nastopa v vlogi upravičenca in hkrati izvaja kontrole, mora zagotoviti ločitev funkcij. Zagotovljena mora biti ustrezna ločitev nalog nadzora na eni strani ter nalog izvajanja na drugi, in sicer z delitvijo obeh vrst nalog med notranje organizacijske enote udeleženca. Nosilno ministrstvo mora v predpisanem obrazcu, ki opisuje sistem upravljanja in nadzora, natančno opredeliti in opisati vse postopke, ki jih v okviru NOO izvaja.

Osebam, ki izvajajo kontrole se zaradi upravljanja podatkov, revizijske sledi in finančnega nadzora dokumentacije omogoči dostop do informacijskega sistema MFERAC ter drugih javnih evidenc in informacijskih orodij za podatkovno rudarjenje. Kontrole v okviru izvajanja NOO morajo biti izvedene kakovostno in pravočasno z namenom pravočasnega in učinkovitega odkrivanja, preprečevanja in odpravljanja morebitnih napak in nepravilnosti.

Kontrole so možne v različnih fazah izvajanja posameznega projekta. Ločimo:
- predhodne kontrole,
- kontrole med izvajanjem
- naknadne kontrole.

Skladno s sklepom Vlade RS z dne 28. 4. 2021 kontrole izvajajo:
- Koordinacijski organ in

- nosilna ministrstva vključena v izvajanje NOO oziroma posredniki v primeru, da jim je ministrstvo zaupalo izvajanje kontrol.

Koordinacijski organ lahko izvaja kontrole na ravni ministrstev (oziroma posrednikov) ali upravičencev. Pogostost in obseg pregledov Koordinacijski organ prilagaja predvsem stanju doseganja opredeljenih mejnikov in ciljev ter ugotovljenim tveganjem pri izvajanju NOO.

Osnova za določitev vzorca projektov, ki bodo predmet preverjanja na kraju samem, je vsakoletna analiza tveganj (pripravi se konec vsakega leta za naslednje leto). V analizi tveganja se opredelijo vsi ključni dejavniki tveganja, njihovi opisi in ocena teh tveganj (rangiranje). Dejavniki tveganja so na primer skupna vrednost projekta, število vključenih upravičencev oziroma končnih prejemnikov (tip upravičenca oziroma končnega prejemnika: pravna oseba zasebnega ali javnega prava), trajanje projekta, vrsta upravičenih stroškov (gradnja, oprema,…), postopki javnega naročanja (število podpisanih izvajalskih pogodb in aneksov) idr.

Vzorec projektov za izvedbo kontrol na kraju samem v izbranem letu bo določen na podlagi seštevka števila doseženih kritičnih točk vseh dejavnikov tveganja. Metoda izbora projektov temelji na ABC metodi, kjer delimo projekte na najbolj tvegane (A), srednje tvegane (B) in manj tvegane (C). Pripravljavec analize tveganja lahko na podlagi prijave, suma goljufij in izkušenj kontrolorjev poveča tveganje določenemu projektu ter izvede kontrolo, pri tem pa svojo odločitev mora obrazložiti.

Izvedbo analize tveganja Koordinacijski organ opredeli v ločenem internem dokumentu. Uporabljeno metodo vzorčenja vsako leto pregleda, jo po potrebi ustrezno spremeni oziroma dopolni in vodi evidenco, ki opisuje in opravičuje metodo vzorčenja ter evidenco izbranih projektov za preverjanje.

Koordinacijski organ v sodelovanju z nosilnim ministrstvom lahko na podlagi ocene ali lastne analize možnih tveganj (dodatno odkrita tveganja, pretekle izkušnje, priporočila nadzornih organov, prijave suma goljufij ipd.) določi večji obseg kontrol na kraju samem (dodatne kontrole).

Koordinacijski organ v sodelovanju z nosilnim ministrstvom pripravi letni načrt izvajanja kontrol na kraju samem in se dogovori, katere projekte bo pregledalo nosilno ministrstvo in katere Koordinacijski organ, tako da se kontrole ne podvajajo.

Letni seznam projektov za nosilno ministrstvo predstavlja minimum izvedenih letnih kontrol na kraju samem.

Koordinacijski organ vodi evidenco izvedenih kontrol in o ugotovitvah poroča nosilnemu ministrstvu, Nacionalnemu koordinatorju za stroške, Nacionalnemu koordinatorju za revizije ter Evropski komisiji.

Glavno odgovornost za izvajanje kontrol v zvezi z izvajanjem posamezne naložbe ali reforme, ki se financira v okviru NOO, nosi pristojno ministrstvo. Oseba, ki izvaja kontrole, preverja izpolnjevanje pogojev za zagotavljanje sredstev v okviru NOO ter doseganje določenih mejnikov in ciljev. Prav tako v okviru izvedenih kontrol oceni in upošteva morebitna tveganja ter je še posebej pozorna na morebitne goljufije (kazalniki goljufije »red flags«), navzkrižje interesov in korupcijo. Ne glede na to, da je v okviru izvajanja NOO zagotovljeno učinkovito zagotavljanje komplementarnosti ter ustrezno povezovanje vseh virov financiranja, bo preverjanje na ravni upravičenca osredotočeno tudi na morebitno dvojno financiranje.

Nosilna ministrstva izvajajo administrativne kontrole in kontrole na kraju samem pri upravičencih, ki so prejemnikih finančnih sredstev.

V okviru administrativnih kontrol se preveri upravičenost do plačila prispevka v skladu s sklenjeno pogodbo o sofinanciranju (npr. povezanost stroškov s projektom, obdobje upravičenosti, finančno in terminsko izvajanje projekta, doseganje zastavljenih ciljev in mejnikov ter ključnih faz izvajanja projekta,…), skladnost z veljavnimi nacionalnimi in evropskimi pravili (s področja javnega naročanja, javno-zasebnega partnerstva, državnih pomoči, okoljevarstvenih pravil, pravil enakih možnosti, pravil glede obveščanja in komuniciranja, dvojno financiranje,…) ter spremna dokumentacija (zadostnost, ustreznost in verodostojnost dokumentov, ustreznost hranjenja in arhiviranja, ustreznost revizijske sledi,…). Administrativne kontrole nosilno ministrstvo praviloma izvaja pred izplačilom sredstev upravičencu.

Kontrole na kraju samem ministrstvo izvede pri upravičencu, da preveri dejstva, ki jih ni mogoče preveriti na osnovi dokumentacije. Kontrole na kraju samem se izvede, ko se projekt že izvaja in je razviden njegov fizični in finančni napredek. Preverijo se na primer obstoj in ustreznost financiranih dobav, storitev ali gradenj, pravilnost podatkov o fizičnem in finančnem izvajanju projekta, doseganje mejnikov in ciljev, skladnost s pravili obveščanja javnosti, morebitno dvojno financiranje, sum goljufije, navzkrižje interesov, korupcija idr. Pogostost in pokritost preverjanj na kraju samem sta odvisna od zapletenosti projekta, ravni javne finančne podpore, stopnje tveganja in drugih dejavnikov. Preverjanje posameznih ukrepov na kraju samem se izvede z vzorčenjem na podlagi ocene tveganj in strategije. Pristojno ministrstvo bo lahko kontrole v okviru izvajanja NOO preneslo na posrednika, odgovornega za izvajanje nalog (v okviru prenesenih pooblastil).

Postopki izvajanja kontrol bodo podrobneje opredeljeni v nacionalni uredbi oziroma smernicah Koordinacijskega organa, ki bodo objavljene do 1. 9. 2021.

Kadar nosilno ministrstvo (ali posrednik) nastopa v vlogi upravičenca, je zagotovljena ločitev nalog upravičenca od nalog ministrstva, in sicer z delitvijo nalog med notranje organizacijske enote.

Vse kontrole, izvedene v okviru izvajanja NOO, in njihove ugotovitve se ustrezno dokumentirajo. Nosilna ministrstva vodijo evidenco izvedenih kontrol in o ugotovitvah poročajo Koordinacijskemu organu, Nacionalnemu koordinatorju za stroške in Nacionalnemu koordinatorju za revizijo.

Koordinacijski organ in nosilna ministrstva bodo osebam, ki bodo izvajale kontrole, zagotovila vsa potrebna usposabljanja s področja javnega naročanja, javno-zasebnega partnerstva, državnih pomoči, računovodstva, goljufij, konflikta interesov, analize stroškov in koristi, finančno ekonomskega vrednotenja investicij, informacijskih sistemov in drugih baz podatkov. Kontrolorjem bodo na voljo tudi druge stalne oblike izobraževanj in prenosa oziroma izmenjave znanj ter informacij med Koordinacijskim organom in nosilnimi ministrstvi (na primer letna srečanja/konference kontrolorjev, info točka za kontrolorje/spletna klepetalnica za kontrolorje, center za podporo kontrolorjem, redne izmenjave dobrih in slabih praks, stalen prenos informacij v zvezi z revizijami in drugimi oblikami nadzora oziroma dostopnost rezultatov izvedenih kontrol za vse udeležence v verigi kontrol, izmenjava informacij o sodnih praksah, kroženje novo zaposlenih kontrolorjev po drugih organih v času uvajanja v delo, najbolj pogosta vprašanja in odgovori na temo izvajanja kontrol).

Vzpostavljen kontrolni sistem zagotavlja povračilo neupravičeno izplačanih ali nepravilno porabljenih zneskov. Koordinacijski organ in nosilno ministrstvo zagotovita sprejetje potrebnih korektivnih ukrepov.

V skladu z veljavnim Zakonom o izvrševanju proračuna mora neposredni proračunski uporabnik za vračilo neupravičeno porabljenih namenskih sredstev iz EU zagotoviti pravice porabe v okviru svojega finančnega načrta ter takoj pristopiti k izterjavi teh sredstev od prejemnika sredstev. V kolikor neposredni proračunski uporabnik nima načrtovanih pravic porabe, lahko za ta namen tudi med letom odpre novo proračunsko vrstico, na katero v okviru svojega finančnega načrta prerazporedi pravice porabe.

Neupravičeno porabo namenskih sredstev EU ugotavljajo:
- Koordinacijski organ/nosilno ministrstvo,
- Nacionalni koordinator za stroške,
- Nacionalni koordinator za revizijo,
- Računsko sodišče RS,
- drugi pristojni organi.

Na podlagi dokumenta o ugotovljenih nepravilnostih oziroma neupravičeni porabi namenskih sredstev EU se sproži postopek vračila teh sredstev. Praviloma se neupravičenost izdatkov s strani nosilnega ministrstva ugotovi po izplačilu namenskih sredstev EU v primerih, ko nosilno ministrstvo izvaja vzorčno kontrolo izdatkov ali ko upravičenec sam nosilnemu ministrstvu sporoči, da je zaznal neupravičeno porabo sredstev. V takšnem primeru nosilno ministrstvo v predpisanem roku pisno obvesti Nacionalnega koordinatorja za stroške o naknadno ugotovljeni neupravičeni porabi sredstev Skupnosti in zraven priloži ustrezno podlago. Na tej osnovi Nacionalni koordinator za stroške neupravičena sredstva izključi iz zahtevka za plačilo.

O nepravilnosti govorimo tedaj, ko je upravičenec uveljavljal izdatke, za katere se naknadno izkaže, da niso nastali v skladu s pravili Unije ali nacionalnimi pravili. Za neupravičeno porabo namenskih sredstev Unije je lahko odgovoren upravičenec ali pa je do neupravičene porabe namenskih sredstev Unije prišlo zaradi pomanjkljivosti v delovanju sistema. V slednjem primeru se od upravičenca ne zahteva vračila sredstev, vendar pa mora nosilno ministrstvo v breme integralnih sredstev v okviru svojega finančnega načrta izvršiti vračilo teh sredstev.

Postopki vračil neupravičeno porabljenih namenskih sredstev EU bodo podrobneje opisani v usmeritvah Koordinacijskega organa do 1. 9. 2021.

Sum goljufije, navzkrižja interesov, korupcije ali dvojnega financiranja, ki ga odkrijeta nosilno ministrstvo ali Koordinacijski organ, se sporoči pristojnim organom pregona (Policija kot organ odkrivanja in državno tožilstvo kot organ pregona kaznivih dejanj delujeta z istim ciljem uspešnega boja proti kriminaliteti, kar jima omogočajo zakonsko natančno določena pooblastila, na podlagi katerih opravljata vsak svoje aktivnosti. Stičišče obeh funkcij je predkazenski postopek, v katerem sodeluje tudi preiskovalni sodnik), skladno z že vzpostavljenimi notranjimi postopki, ki veljajo že v primeru izvajanja EKP.

Vsi izdatki, ki niso upravičeni do financiranja iz sredstev NOO in so odkriti med izvajanjem kontrol, se izključijo iz izdatkov, prijavljenih Evropski komisiji. Neupravičeni izdatki bodo izterjani od upravičencev. Prav tako bodo iz izdatkov, prijavljenih Evropski komisiji, izključena sredstva, povezana z ugotovljenim sumom nepravilnosti in goljufij, dokler se sum ne zaključi na nacionalni ravni. Taki izdatki se lahko Evropski komisiji prijavijo le, če sum ni potrjen na podlagi preiskave nacionalnih organov pregona.

Usmeritve Koordinacijskega organa, ki bodo v veljavi s 1. 9. 2021, bodo podrobno urejale izvajanje kontrol, vsebovale bodo tudi poglavje o kazalnikih goljufije (angl. red flags), odkrivanju suma goljufij, konfliktu interesov ter dvojnem financiranju.

Dvojno financiranje se bo preverjalo na vseh ravneh nadzorstvene funkcije. Dvojno financiranje bodo preverjali tako kontrolorji na nosilnih ministrstvih v okviru izvajanja administrativnih kontrol in kontrol na kraju samem kot tudi Koordinacijski organ v okviru svojih kontrol. Informacijski sistem MFERAC prav tako Nacionalnemu koordinatorju omogoča za stroške, da v okviru priprave zahtevkov za plačilo skozi IT sistemske kontrole (npr. št. računa, matična št. upravičenca,…) preverja dvojno financiranje.

Dvojno uveljavljanje stroškov in izdatkov, ki so že bili povrnjeni iz katerega koli drugega vira, ni dovoljeno. V tem primeru bo zahtevano vračilo že izplačanega zneska sofinanciranja. Če je dvojno uveljavljanje stroškov in izdatkov namerno, se bo obravnavalo kot goljufija. V vsakem primeru bo treba ustrezni znesek sofinanciranja vrniti. Vrnjeni zneski bodo za upravičenca izgubljeni. Pred izplačilom iz državnega proračuna oziroma pri izvedbi kontrole se mora preveriti, da ne gre za dvojno financiranje izdatkov iz drugih programov Unije ali nacionalnih programov ter iz drugih programskih obdobij za različne vrste izdatkov. Morebiten nastanek dvojnega financiranja se tako preverja že v sami fazi izbora projekta (z izjavo upravičenca, v kateri izjavlja, da za stroške/izdatke, ki jih bo uveljavljal v okviru prijavljenega projekta, ni in ne bo pridobil sredstev iz drugih javnih virov) kot tudi ves čas izvajanja projekta.

Med izvajanjem projekta kontrolor preverja možnost dvojnega financiranja na podlagi:

- verodostojne in podpisane izjave upravičenca, da istih stroškov in izdatkov ni in ne bo uveljavljal v okviru drugih programov Unije ali nacionalnih programov ter iz drugih programskih obdobij (vključeno v vlogi/razpisni dokumentaciji ipd.);
- ustreznosti ločenega knjigovodstva upravičenca za spremljanje izvajanja projekta (ločeno stroškovno mesto);
- podatkov v nacionalnem informacijskem programu Erar, s katerimi se preveri, ali je upravičenec že prejemnik drugih javnih sredstev. V primeru, da možnost nastanka dvojnega financiranja obstaja, se pri odgovornih institucijah podrobneje preveri vsebino prejetih javnih sredstev;
- razpoložljivih podatkov iz MFERAC-a (glede na odobren dostop v skladu s pristojnostmi);
- razpoložljivih orodij za podatkovno rudarjenje, kot npr. GVIN, Ebonitete, ARACHNE ipd.;
- seznama tistih projektov, ki jih pripravi nosilno ministrstvo in kjer so zaradi posebnih vsebinskih zahtev in ciljnih skupin upravičencev pri posameznem javnem razpisu identificirana večja tveganja za nastanek dvojnega financiranja.

<u>Revizije:</u>

Revizije izvaja Nacionalni koordinator za revizijo, določen s sklepom Vlade RS. To nalogo opravlja Urad RS za nadzor proračuna kot organ v sestavi MF, katerega ključna naloga je vzorčno naknadno preverjanje (revizija), da so bili izdatki, vključeni v zahtevek za plačilo do Evropske komisije, porabljeni v skladu s pravili na področju NOO. Pogostost in pokritost preverjanj sta sorazmerni z zneskom javne pomoči za ukrep in s stopnjo tveganja, ki je s takimi preverjanji ter revizijami revizijskega organa opredeljena za sistem upravljanja in nadzora kot celoto. Preverjanje posameznih ukrepov se izvede z vzorčenjem na podlagi ocene tveganj in revizijske strategije. UNP ima za področje revidiranja v svojih priročnikih oziroma postopkovnikih opisane postopke dela. Prav tako ima izdelan register tveganj, ki se periodično preverja (vsaj enkrat letno) in bo dopolnjen z vidika nalog, ki se bodo izvajale v okviru NOO.

UNP je neodvisen organ in je organizacijsko in funkcionalno ločen od MF ter posledično ločen od nalog, ki jih MF opravlja pri pripravi in izvedbi NOO. S tem je zagotovljena ustrezna ločenost funkcij.

Pristojnosti in odgovornosti javnih uslužbencev, ki bodo na UNP-ju vključeni v izvajanje NOO, so določene s sistemizacijo delovnih mest. Vsako delovno mesto vsebuje opis delovnih nalog posameznika. V kolikor v internih aktih UNP-ja posamezne pristojnosti niso opredeljene, so le-te posameznemu javnemu uslužbencu dodeljene s posebnim pooblastilom, ki ga izda predstojnik UNP-ja. Vsi javni uslužbenci so v času zaposlitve seznanjeni z zakonodajo s področja integritete in preprečevanje korupcije, s kodeksom javnih uslužbencev, katerega gradivo je objavljeno na intranetni strani MF in s tem na voljo vsem zaposlenim. Zaposleni v UNP-ju se redno izobražujejo in usposabljajo s področja svojega dela, enako kot opisano zgoraj za osebe, ki izvajajo kontrole. V okviru letnega razgovora se s sodelavcem ugotovijo potrebe po usposabljanju/izobraževanju, ki se vnesejo v dokument »zapis dogovorov«. Prav tako se enkrat letno na nivoju UNP-ja pripravi letni načrt izobraževanja.

UNP lahko izvajanje revizij zaupa zunanjim izvajalcem, ki imajo vse potrebne pogoje za izvajanje revizij. Zunanji izvajalec je lahko revizijska družba, ki ima za opravljanje storitev revidiranja veljavno dovoljenje Agencije za javni nadzor nad revidiranjem in izpolnjuje pogoje za priznanje sposobnosti in za sodelovanje, ki vključujejo:

- neobstoj pravnomočne sodbe z elementi kaznivih dejanj za gospodarski subjekt oziroma njegovo poslovodstvo v predpisanem obdobju,
- poplačilo vseh davčnih obveznosti,
- neuvrstitev na seznam gospodarskih subjektov z negativnimi referencami,
- neobstoj kršitev obveznosti do zaposlenih v skladu z delovnopravno zakonodajo,
- neblokada transakcijskih računov v predpisanem obdobju in
- ustrezna struktura revizijske ekipe.

Zunanji izvajalec so lahko tudi revizijska podjetja, ki imajo dovoljenje pristojnega organa države članice v drugi državi članici Evropske unije in so registrirana pri Agenciji, če ima ključni revizijski partner, ki izvaja revizijo v imenu revizijskega podjetja, dovoljenje za opravljanje nalog pooblaščenega revizorja in če podjetje izpolnjujejo pogoje za priznanje sposobnosti in za sodelovanje, ki so navedeni zgoraj.

UNP sam ni pristojen za obravnavo nepravilnosti in sumov goljufij, ko gre za porabo sredstev proračuna EU. V vlogi organa za pomoč in koordinacijo sodelovanja z Evropskim uradom za boj proti goljufijam (OLAF) ter s pristojnimi nacionalnimi organi na področju zaščite finančnih interesov EU in boja proti goljufijam je aktivno vključen v poročanje o nepravilnostih in sumih goljufij. V kontekstu poročanja o nepravilnostih in sumih goljufij pri izvedbi NOO bodo upoštevana priporočila Evropske komisije ter obveščanje OLAF-a preko elektronskega naslova za poročanje (OLAF-FMB-SPE@ec.europa.eu).

Shema: Organizacijska struktura UNP

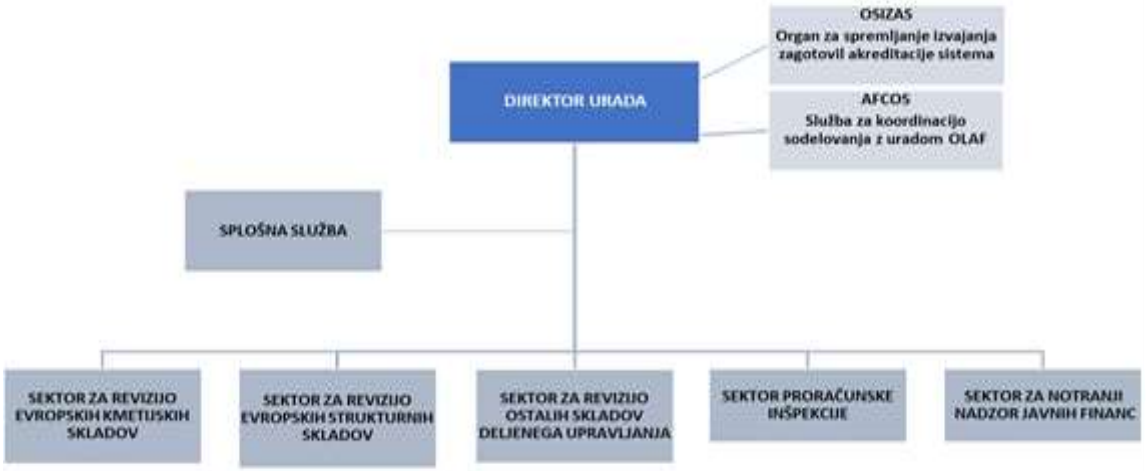

Koordinacijski organ, nosilna ministrstva in Nacionalni koordinator za revizije na podlagi že vzpostavljenih procesov (interne baze podatkov, informacijski sistemi, ARACHNE in predpisane smernice) izvajajo kontrole in revizije preko IT logičnih kontrol (enaka številka DDV na računu, zneski itd.), internih podatkovnih baz v okviru drugih programov (ESI skladi), nacionalne baze podatkov Erar (aplikacija za prikaz porabe javnega denarja v Republiki Sloveniji), GVIN (Analitično orodje za podrobno spremljanje trga), AJPES (portal Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve), APZ Net (Aktivna politika zaposlovanja), EZK (Elektronska zemljiška knjiga), E-prostor (portal Geodetske uprave Republike Slovenije) idr.

Nacionalni koordinator za stroške pri pripravi zahtevka za plačilo, ki bo posredovano na Evropsko komisijo, upošteva ugotovitve kontrol in revizij, ki so jih v obliki povzetkov pripravila nosilna ministrstva na podlagi izvedenih kontrol in Nacionalni koordinator za revizije v okviru povzetka vseh izvedenih revizij v okviru izvajanja NOO.

Nosilna ministrstva, Koordinacijski organ in Nacionalni koordinator za revizije preverjajo, ali so bili korektivni ukrepi sprejeti in izvedeni in so pristojni za nadzor nad odpravo ugotovljenih nepravilnosti.

V okviru izvajanja NOO morajo vsi deležniki za vsak projekt zagotavljati pravilno in ustrezno revizijsko sled na vseh ravneh in hraniti dokumentacijo, v katero imajo lahko na zahtevo vpogled različne nacionalne in evropske institucije (Evropska komisija, OLAF, ERS in EJT). Način hranjenja dokumentacije in zagotavljanja revizijske sledi bo podrobneje opredeljen v nacionalni uredbi do 1. 9. 2021.

- Ustrezni ukrepi za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje goljufij, korupcije in navzkrižja interesov:

Obvladovanje tveganj zajema notranje kontrolno okolje, upravljanje s tveganji, kontrolne aktivnosti, informiranje in komuniciranje, usposabljanje ter nadziranje.

Državni organi v RS izvajajo postopke za obvladovanje različnih tveganj in v ta namen uporabljajo ustrezna navodila. Prepoznana tveganja pri poslovanju so evidentirana v Registru tveganj. Tveganja, ki so navedena v registru, so opredeljena glede na naloge oziroma aktivnosti posameznih notranje organizacijskih enot državnih organov. Tveganja se stalno spremlja in po potrebi dodaja tudi nova, predvsem pa se izvaja ukrepe za njihovo obvladovanje.

Register tveganj se posodobi najmanj enkrat letno oziroma ob vsakokratnih večjih organizacijskih spremembah. Objavljen je na oglasni deski, opredeljuje pa:

- opis tveganj,
- oceno tveganj,
- ukrepanje,
- odgovorne osebe.

Vsem udeležencem NOO bo na voljo nacionalna uredba in smernice Koordinacijskega organa, ki bodo objavljene do 1. 9. 2021 na spletni strani Koordinacijskega organa in spletni strani www.eu-skladi.si. Opredeljeni bodo postopki ter pravila za uspešno izvajanje projektov, kot opisano v nadaljevanju tega dokumenta. Vsi navedeni dokumenti se bodo sproti oziroma redno ažurirali ob upoštevanju sprememb ter novih dejavnikov tveganj.

Osnovni temelj pri upravljanju z EU sredstvi je tako v okviru izvajanja evropske kohezijske politike kot tudi v okviru NOO boj proti goljufijam ter nezakonitemu in neetičnemu delovanju. Ravnanje osebja sodi med tiste dejavnike, ki lahko ogrozijo uspešno doseganje rezultatov. To ima + negativen vpliv na učinkovitost in uspešnost projektov, povzroča finančne izgube, škodi ugledu in zmanjšuje zaupanje državljanov v upravljanje evropskih sredstev. Organi, vključeni v izvajanje NOO, morajo pri svojem delu delovati v skladu z zakonodajo s področja integritete in preprečevanja korupcije ter drugih predpisov (delovanje v skladu s načrtom integritete, kodeksom javnih uslužbencev ipd.).

Poleg navedenega morajo organi, ob upoštevanju obstoječih vzpostavljenih sistemov notranjih kontrol in preprečevanja tveganj, ki so vključeni v izvajanje NOO, opredeliti osebje na t. i. občutljivih delovnih mestih ter opredeliti ustrezne mehanizme nadzora za tovrstna delovna mesta.

Obstoječi sistemi notranjega nadzora in preprečevanja tveganj obsegajo zadostno preverjanje, usposabljanje zaposlenih, zadostno uporabo ustreznih orodij za ocenjena tveganja (ARACHNE, GVIN, Erar, ...), razvoj postopkov za preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje sumov goljufij in nepravilnosti, pripravo načrta integritete, etični kodeks za javne uslužbence, izkušnje itd.

Vsi organi izvajajo ukrepe za upravljanje tveganj goljufij, in sicer za preprečevanje, odkrivanje, odpravljanje in pregon goljufij v vseh fazah izvajanja. Ključni poudarek ukrepov je v fazi izbora projektov/upravičencev, izvajanju in preverjanju projektov in potrjevanju in izplačilih, pri čemer so postopki del notranjih kontrol organov, ki med drugim zajema integriteto in etične vrednote vseh javnih uslužbencev, organizacijsko strukturo, dodeljevanje pooblastil, odgovornosti, usmeritve in postopke ravnanja javnih uslužbencev ter njihovo usposobljenost.

Organi imajo že pripravljene načrte integritete, v katerih so opredeljena tveganja, resnost tveganj in ukrepi za preprečevanje tveganj, ter pravilnike o obvladovanju tveganj. Koordinacijski organ bo do septembra 2021 pripravil Strategijo za boj proti goljufijam za namen izvajanja NOO. Vsi vključeni organi pripravljajo in izvajajo tudi dodatne ukrepe, s katerimi prispevajo k obvladovanju tveganj na področju goljufij in opredeljujejo ukrepe za preprečevanje in ukrepanje v primeru ugotovljenih goljufij (tudi ob upoštevanju Smernic Komisije/OLAF-a glede posameznih prednostnih področij) do prejemnikov sredstev. Na ravni ministrstev so pripravljene tudi samoocene tveganja goljufij, ki so del sistema upravljanja tveganj. Za zagotavljanje učinkovitih in sorazmernih ukrepov za preprečevanje in odkrivanje goljufij se uporablja že vzpostavljena informacijska podpora Komisije za preprečevanje korupcije, Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Ministrstva za finance in Evropske komisije (npr. Erar, AJPES - poslovni register, GVIN – Analitično orodje za podrobno spremljanje trga, MFERAC, ARACHNE ipd.). Omenjena orodja med drugim omogočajo poglobljene analize za spremljanje trga in celovit vpogled v položaj podjetij na slovenskem trgu (lastništvo, povezanost podjetij, zadolženost). V primeru, da se goljufija odkrije oziroma da pride do suma goljufije, organi postopajo skladno z veljavno zakonodajo (Kazenski zakonik, Zakon o kazenskem postopku).

Strategija za boj proti goljufijam

Uspešen in učinkovit boj proti goljufijam je odvisen predvsem od medsebojnega prizadevanja in sodelovanja vseh nacionalnih organov (Koordinacijski organ, Nacionalni koordinator za stroške, Nacionalni koordinator za revizije in nosilna ministrstva). Vsak od navedenih organov ima namreč svojo vlogo (in pristojnosti) pri zaščiti finančnih interesov. Za preprečevanje goljufij in korupcije v okviru izvajanja NOO in drugih virov financiranja je zato pomembno skupno ukrepanje, saj je to naša skupna odgovornost in obenem tudi zaveza. Pri tem ne mislimo le na spoštovanje zakonov, temveč tudi na oblikovanje pravne in politične ter etične kulture z jasnim in nedvoumnim sporočilom o ničelni toleranci na področju goljufij in korupcije. Verjamemo, da s sankcioniranjem korupcijskih dejanj in goljufij krepimo pravno državo ter družbeno zahtevo po pravičnosti in obsodbi teh dejanj.

Namen Strategije za boj proti goljufijam (v nadaljevanju Strategija) je vzpostaviti normativni, institucionalni in operativni okvir za uspešen in učinkovit boj proti goljufijam pri izvajanju NOO, ki odraža nacionalne zahteve in zaveze do Evropske komisije.

Glavni poudarek Strategije je na preprečevanju, odvračanju, odkrivanju in poročanju na področju politike boja proti goljufijam. Dokument se sicer ne nanaša na fazo preiskovanja, odpravljanja in pregona goljufij in korupcije, za kar so pristojne druge nacionalne institucije (policija, državno tožilstvo, Nacionalni preiskovalni urad).

V Strategiji bodo v nekaterih delih smiselno povzete smernice Evropske komisije/Evropskega urada za boj proti goljufijam (OLAF), ki obravnavajo nacionalne strategije za boj proti goljufijam, oceno tveganja goljufij in učinkovite in sorazmerne ukrepe za preprečevanje goljufij.

Splošni cilj Strategije mora biti vzpostavitev učinkovitega in uspešnega okvira za boj proti goljufijam pri vseh organih, vključenih v izvajanje NOO.

Uresničitev splošnega strateškega cilja bo dosežena z uresničitvijo posebnih ciljev, kot na primer:
- krepitev etične kulture preprečevanja goljufij,
- izboljšanje upravljanja s tveganji goljufij na področju izvajanja NOO in zagotavljanje učinkovitega sistema nadzora in kontrol,
- izboljšanje medsebojnega sodelovanja z organi, pristojnimi za odkrivanje, preiskavo in pregon goljufij na področju izvajanja NOO.

Pod vsakim opisom posebnega cilja bo opisano trenutno stanje, ugotovitve in ukrepi, ki so potrebni za dosego posameznega cilja.

Slovenska zakonodaja jasno opredeljuje dolžno etično ravnanje posameznika in institucij.

V skladu z Zakonom o javnih financah mora vsak proračunski uporabnik imeti notranjo revizijsko službo. Naloga notranjih revizijskih služb med drugim obsega prepoznavanje goljufij in sumov goljufij. Notranje revidiranje zagotavlja neodvisno preverjanje sistemov finančnega poslovodenja in kontrol ter svetovanje poslovodstvu za izboljšanje njihove učinkovitosti. Vsa ministrstva v Sloveniji imajo vzpostavljen register tveganj, ki se pripravlja letno in kjer vodje posameznih notranjih organizacijskih enot opredelijo različna tveganja. Za obvladovanje tveganj pri poslovanju proračunskega uporabnika morajo predstojniki poleg registra tveganj sprejeti in pripraviti Izjavo o oceni notranjega nadzora javnih financ, ki se pripravi na podlagi samoocenitve proračunskega uporabnika, ter Načrt integritete.

Na podlagi Zakona o javnih financah je Ministrstvo za finance, Urad RS za nadzor proračuna, novembra 2004 sprejelo Usmeritve za notranje kontrole, ki določajo, da mora predstojnik ali poslovodni organ proračunskega uporabnika določiti strategijo za upravljanje s tveganji, ki jo vključi med ostale strategije za doseganje ciljev. Usmeritve za notranje kontrole med drugim tudi določajo, da morajo predstojniki oziroma poslovodni organi proračunskega uporabnika izdelati postopke za preprečevanje, odkrivanje in obravnavo sumov goljufij in nepravilnosti, s katerimi morajo biti seznanjeni vsi zaposleni v okviru proračunskega uporabnika in po potrebi tudi izven. Politiko v zvezi z goljufijami mora podpirati postopek ravnanja v primeru sumov goljufij ali nepravilnosti.

Goljufija, poslovna goljufija in goljufija na škodo Evropske unije je opredeljena v Kazenskem zakoniku Republike Slovenije. Poleg navedenih kaznivih dejanj kazenski zakonik opredeljuje kazniva dejanja zoper uradno dolžnost, javna pooblastila in javna sredstva, zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, oškodovanje javnih sredstev, nevestno delo v službi, ponareditev ali uničenje uradne listine, knjige, spisa ali arhivskega gradiva, izdajo tajnih listin, jemanje podkupnine, dajanje podkupnine in sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje, kar enako velja tudi za področje izvajanja NOO, ki predstavlja del javnih sredstev.

Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije vse državne organe zavezuje k pripravi Načrta integritete, o katerem se obvesti Komisijo za preprečevanje korupcije. Zakon nalaga uporabo protikorupcijske klavzule v pogodbah s področja javnih naročil ter poročanje o premoženjskem stanju javnih uslužbencev, ki izvajajo javna naročila.

Na podlagi nacionalne zakonodaje (Kazenski zakonik, Zakon o kazenskem postopku) so vsi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili ter vsi javni uslužbenci dolžni naznaniti kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni, ali če kako drugače zvedo zanje.

Vlada Republike Slovenije je sprejela Kodeks etike javnih uslužbencev v državnih organih in upravah lokalne skupnosti, ki ga je sprejel Svet Evrope kot priporočilo vsem članicam Sveta Evrope. Vsi javni

uslužbenci se ob sklenitvi delovnega razmerja seznanijo z etičnim kodeksom ravnanja javnih uslužbencev in v ta namen podpišejo izjavo o seznanitvi z vsebino kodeksa, ki med drugim opredeljuje tudi prijavo nezakonitega ravnanja, nasprotja interesov, darila, neprimerne ponudbe in zlorabo uradnega položaja. Vlada Republike Slovenije je sprejela Etični kodeks funkcionark in funkcionarjev v Vladi Republike Slovenije in ministrstvih, ki vsebuje standarde in vodila etičnosti funkcionarjev.

Zakon o tajnih podatkih ureja skupne osnove enotnega sistema določanja, varovanja in dostopa do tajnih podatkov z delovnega področja državnih organov Republike Slovenije. Zakon določa, da imajo vsi zaposleni v državnih organih dostop do tajnih podatkov stopnje INTERNO. Zakon vzpostavlja sistem postopkov in ukrepov varovanja tajnih podatkov, ki ustreza določeni stopnji tajnosti in onemogoča njihovo razkritje nepoklicanim osebam. Zaposleni glede na dovoljen dostop do podatkov po opravljenem usposabljanju podpišejo izjavo.

Na spletni strani Ministrstva za finance, Urada RS za nadzor proračuna (http://www2.gov.si/e-uprava/prijavakorupcije.nsf) in Komisije za preprečevanje korupcije (https://www.kpk-rs.si/sl/nadzor-in-preiskave/prijava-suma-korupcije-in-drugih-nepravilnosti) je omogočena anonimna prijava korupcije.

Okvir za izvajanje nalog na področju NOO bo ustrezno urejen z nacionalno uredbo, ustreznimi usmeritvami Koordinacijskega organa in informacijskim sistemom MFERAC. Opredeljene bodo zahteve glede opredelitve posledic v primeru ugotovljenih resnih napak, nepravilnosti, goljufije ali kršitve pogodbenih obveznosti že v procesu priprave besedila javnega razpisa/poziva in besedila pogodbe o sofinanciranju z upravičencem oziroma prejemnikom sredstev.

Evropska komisija je za države članice pripravila vrsto informacij glede t. i. opozorilnih znakov za morebitno goljufijo (angl. red flags) v okviru evropske kohezijske politike, ki jih bo Koordinacijski organ smiselno upošteval pri pripravi ustreznih usmeritev za vse organe, vključene v izvajanje NOO[61].

Leta 2002 je bila ustanovljena Medresorska delovna skupina za sodelovanje z OLAF-om. Delovna skupina je odgovorna za koordiniranje posredovanja informacij o odkritih nepravilnosti pri porabi evropskih sredstev, goljufij in tudi o posameznih fazah upravnih in preiskovalnih postopkov. Člani skupine so predstavniki naslednjih državnih institucij: Ministrstvo za finance (Urad za nadzor proračuna, Finančna uprava, Urad za preprečevanje pranja denarja), Državno tožilstvo, Komisija za preprečevanje korupcije, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za notranje zadeve (Uprava kriminalistične policije), Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja ter Služba Vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Koordinacijski organ v okviru procesa poročanja vzpostavi tudi poročanje o nepravilnostih posameznih ministrstev in spremlja korektivne ukrepe. V sklopu obvladovanja tveganj se vodi register ugotovljenih nepravilnosti. Poročanje o odkritih nepravilnostih, sumih goljufij in goljufijah bo urejeno v nacionalni uredbi do 1. 9. 2021. Nosilna ministrstva bodo ob poročanju doseganja mejnikov in ciljev poročala tudi o morebitnih ugotovljenih nepravilnostih in sumih goljufij. Vsak posameznik pa lahko sum goljufije kadarkoli prijavi na za to že vzpostavljene nacionalne in evropske kontaktne točke.

Zmanjševanje tveganj se zagotavlja z rednim usposabljanjem in medsebojno komunikacijo ter pripravo internih dokumentov.

V Sloveniji je že vzpostavljeno osnovno sodelovanje v boju proti goljufijam med institucijami, ki izvajajo evropsko kohezijsko politiko, in preiskovalnimi organi, organi kazenskega pregona ter pravosodnimi organi in bo smiselno razširjeno tudi na področje izvajanja NOO. Na tem področju se že od letošnjega leta naprej načrtuje:

- krepitev sodelovanja med pristojnimi nacionalnimi organi, zlasti v zvezi z izmenjavo znanja o vzorcih goljufij,

61

- http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/information/publications/guidelines/2014/fraud-risk-assessment-and-effective-and-proportionate-anti-fraud-measures;
- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/cocof/2009/cocof_09_0003_00_sl.pdf;
- http://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/sfc-files/compendium-of-anonymised-cases-structural-actions-SL.pdf
- http://www.unp.gov.si/fileadmin/unp.gov.si/pageuploads/notranji_nadzor/OLAF/Ugotavljanje_navzkrizij_interesov.pdf
- http://www.unp.gov.si/fileadmin/unp.gov.si/pageuploads/notranji_nadzor/OLAF/Odkrivanje_ponarejenih_dokumentov.pdf
- https://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/Handbook%20role%20of%20the%20member%20states'%20auditors%20SL.pdf

- krepitev izmenjave izkušenj med nacionalnimi organi in evropskimi partnerji (urad OLAF, pristojni generalni direktorati Komisije, druge države članice),
- krepitev sodelovanja med preiskovalnimi organi, organi kazenskega pregona in pravosodnimi organi z organi, vključenimi v izvajanje NOO na nacionalni in evropski ravni (praktične delavnice, usmerjena izobraževanja, izmenjava izkušenj, predstavitev primerov, strokovna pomoč, svetovanje, delovna srečanja).

V primeru večje spremembe sistema upravljanja in nadzora so sorazmerno povečane tudi aktivnosti postopkov obvladovanja tveganj.

O resnih odkritih nepravilnostih se bo Evropski komisiji poročalo v okviru izjave o upravljanju, ki jo bo Nacionalni koordinator za stroške priložil zahtevku za plačilo. Zaradi tega se bo na nacionalni ravni vodila dobro dokumentirana revizijska sled opravljenih pregledov in kontrol ter njihovih rezultatov (odkrite nepravilnosti in nadaljnje ukrepanje). Prav tako bo informacije v povezavi s sumi goljufij na OLAF sproti javljal Urad za nadzor proračuna, ki že deluje kot kontaktna točka v Republiki Sloveniji za sodelovanje z uradom OLAF. Pri javljanju informacij glede sumov goljufij, se bodo uporabljale smernice in obrazci, kot jih objavlja urad OLAF na svoji spletni strani (https://ec.europa.eu/anti-fraud/olaf-and-you/report-fraud_sl). Koordinacijski organ in Nacionalni koordinator za stroške bosta o nepravilnostih ter sumih goljufij, ki vplivajo na finančne interese EU prav tako obveščena s strani Urada za nadzor proračuna.

- Izjava o upravljanju, da bodo sredstva uporabljena za predvideni namen, da so informacije popolne, točne in zanesljive ter da nadzorni sistemi dajejo potrebna zagotovila, da je upravljanje sredstev potekalo v skladu z vsemi veljavnimi pravili ter povzetek opravljenih revizij:

Nacionalni koordinator za stroške pripravi zahtevek za plačilo EK in mu priloži izjavo o upravljanju in povzetek opravljenih revizij. Izjavo o upravljanju, skladno z usmeritvami Evropske komisije, pripravi in podpiše Koordinacijski organ. Nacionalni koordinator za revizijo zagotovi povzetek opravljenih revizij, vključno z ugotovljenimi pomanjkljivostmi in morebitnimi korektivnimi ukrepi, ki so bili sprejeti.

- Standardizirane kategorije podatkov:

Podatki so vodeni v že vzpostavljenem informacijskem sistemu MF (MFERAC), ki poleg finančnega toka zagotavlja tudi spremljanje in poročanje o vseh projektih NOO. Za namene revizije in nadzora ter za zagotovitev primerljivih informacij o porabi sredstev v zvezi z ukrepi za izvajanje reform in naložbenih projektov v okviru NOO bodo v skladu z Uredbo resorna ministrstva zbirala vse ustrezne kategorije podatkov (končni prejemniki, izvajalci in podizvajalci, lastniki prejemnika sredstev, seznam vseh ukrepov za izvajanje reform in naložbenih projektov v okviru NOO), ki bodo dostopni vsem nacionalnim in evropskim nadzornim institucijam (EK, ERS, OLAF, EJT). Dostopnost podatkov bo opredeljena tudi v nacionalni uredbi. Prav tako MFERAC omogoča spremljanje podatkov na generalni, bolj kumulirani ravni. Koordinacijski organ zagotavlja, da bodo podatki na voljo v vsakem trenutku, ko bodo Evropska komisija in druge relevantne institucije to želele.

- Ureditev osebnih podatkov:

Področje varstva osebnih podatkov v Sloveniji urejata Splošna uredba EU o varstvu podatkov (enotna pravila za varstvo osebnih podatkov) in Zakon o varstvu osebnih podatkov (nekatera vsebinska in postopkovna področja). S tem so interni postopki v državi članici že vzpostavljeni in se uporabljajo tudi za namen NOO.

- Dogovori o delovanju interoperabilnega sistema za spremljanje:

Predlogo za poročanje pripravi in posreduje Koordinacijski organ.

Poročila o izvajanju bodo ministrstva predložila Koordinacijskemu organu glede na postavljene mejnike dvakrat letno. Poročilo o izvajanju bo vsebovalo vse potrebne informacije v skladu z Uredbo.

Nacionalni koordinator za stroške bo na podlagi poročil o izvajanju in doseženih ciljev in mejnikov Evropski komisiji predvidoma dvakrat letno predložil zahtevek za plačilo. Po prejetem povračilu s strani Komisije bo Nacionalni koordinator za stroške prejeti znesek razporedil v proračunski sklad.

V skladu z Uredbo se zagotovi vnos podatkov v informacijski sistem, njihova dostopnost ter sledljivost, in sicer v skladu z dostopnimi pravicami. Informacijski sistem predstavlja informacijsko podporo za zbiranje finančnih, statističnih in drugih podatkov, ki so potrebni za finančno upravljanje, izvajanje, spremljanje, nadzor in vrednotenje. Ministrstva izberejo način izvedbe projektov na ravni lastnega resorja ter izvedejo vse potrebne ukrepe in aktivnosti za začetek njihovega izvajanja. Vnos podatkov v informacijski sistem poteka na decentraliziran način. V okviru izvajanja projektov udeleženci tudi poročajo, saj sistem omogoča zajem in pregled podatkov o opravljenih aktivnostih, nastalih izdatkih ter doseženih kazalnikih, s čimer je zagotovljen tudi nadzor nad izvajanjem.

Na ta način vneseni podatki o načrtovanju, izvajanju in črpanju omogočajo spremljanje udeležencev na različnih nivojih, vrednotenje, finančno upravljanje, preverjanja in revizije.

Ministrstvo za finance v skladu s 27. členom Uredbe v imenu države članice v okviru evropskega semestra dvakrat letno poroča o napredku pri doseganju NOO.

7. Strategija komuniciranja

Cilji strategije komuniciranja

Splošni cilj Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti je spodbujati ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo Evropske unije z izboljšanjem odpornosti in prilagoditvenih zmogljivosti držav članic, blaženjem socialnih in ekonomskih vplivov krize ter podpiranjem zelenega in digitalnega prehoda, kar bo pripomoglo k obnovi potenciala rasti gospodarstev Evropske unije, spodbujalo ustvarjanje delovnih mest po krizi covid-19 in trajnostno rast (člen 4 Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti). Navedeno predstavlja vsebinski okvir komuniciranja in promoviranja izvajanja nacionalnega Instrumenta s ciljem približati njegove priložnosti in učinke različnim deležnikom. V začetnem obdobju izvajanja bo poudarek na komuniciranju programskih dokumentov, višini razpoložljivih sredstev, novih razpisih in pojasnjevanju odprtih vprašanj, vezanih na nacionalni Načrt za okrevanje in krepitev odpornosti. V drugem delu bo komunciranje osredotočeno na rezultate in učinke porabe sredstev Instrumenta, pri čemer bodo nosilci sporočilne vrednosti uspešni projekti in njihovi nosilci. Cilji komuniciranja:

- seznanjanje o priložnostih in učinkih Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti,
- spodbujanje vključevanja potencialnih upravičencev v izvajanje Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti,
- seznanjanje upravičencev z dolžnostmi, povezanimi s sofinanciranjem iz Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti,
- zagotavljanje preglednosti in dostopa do celovitih ter jasnih informacij.

Ciljne skupine strategije komuniciranja

Instrument za okrevanje in krepitev odpornosti pozitivno posega na vsa področja življenja in delovanja. Komuniciranje bo zato usmerjeno v naslednje ciljne skupine:

- splošna javnost,
- (potencialni) upravičenci,
- zainteresirana javnost glede na posamezno razvojna področja in komponente (npr. »zelene« nevladne organizacije, zainteresirana javnost s področja rabe energije, digitalizacije, zdravstva, sociale),
- interna javnost – sodelujoči pri črpanju,
- mediji.

Kanali komuniciranja in komunikacijska orodja

Komuniciranje Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti usmerja koordinacijski organ z oblikovanjem enotnih usmeritev in preko enovitih komunikacijskih kanalov (spletna podstran, Facebook, Twitter, e-informator). Za pripravo besedil po razvojnih področjih in komponentah bodo zadolženi komunikatorji posameznih pristojnih ministrstev.

Komuniciranje bo potekalo na dveh ravneh:

- vsebinsko po razvojnih področjih in komponentah ter
- usmerjeno in sorazmerno glede na obseg financiranih projektov.

Predvideva se vzpostavitev enotnega komunikacijskega kanala na družbenih omrežjih Facebook in Twitter, kjer bodo objavljene vse aktualne informacije v zvezi z izvajanjem Instrumenta, pozivi k prijavi na aktualne javne razpise, odločitve o podpori, napredek pri izvajanju, prispevki pristojnih ministrstev in upravičencev.

Vzpostavljena bo enotna podstran na spletnem portalu www.eu-skladi.si, kjer bodo objavljene pravne podlage, navodila, javni razpisi in aktualne novice; omogočena bo prijava na tematske mailing liste.

Za obveščanje ter promocijo projektov bo izhajal mesečni e-informator. Vsebine e-informatorja bodo preko družbenih omrežij in mailing list komunicirane tematsko glede na razvojno področje ali komponento, relevantno za posamezno zainteresirano javnost.

Komuniciranje bo potekalo preko nacionalnih in regionalnih komunikacijskih kanalov s ciljem usmerjenega in učinkovitega dosega ciljnih skupin. Komuniciranje regionalno relevantnih vsebin bo potekalo preko obveščanja regionalnih in lokalnih medijev.

pri tem bodo uporabljena tradicionalna in sodobna komunikacijska orodja za:

a) komuniciranje z mediji: novinarske konference in izjave za medije, sporočila za javnost, intervjuji in gostovanja v pogovornih oddajah;
b) oglaševanje v elektronskih in tiskanih medijih;
c) neposredno komuniciranje s (potencialnimi) upravičenci in splošno javnostjo: (video)konference, seminarji, delavnice, dogodki za splošno javnost;
d) promocijo: publikacije, letaki, posterji in promocijski izdelki;
e) aktivacijo: natečaji, nagradne igre in kvizi;
f) spletno pojavnost: spletna podstran, enotni komunikacijski kanali na družbenih omrežjih, infografike, videoklipi itd.

Komuniciranje in označevanje glede na obseg dodeljenih nepovratnih sredstev

1. Obseg **komuniciranja in promocij** bo sorazmeren z višino dodeljenih sredstev in strateško vrednostjo reforme ali projekta. Koordinacijski organ in komunikatorji pristojnih ministrstev bodo pri izvajanju komunikacijskih in promocijskih aktivnosti nudili pomoč upravičencem v obliki pisnih in ustnih usmeritev, sprotnega svetovanja ter komuniciranja z mediji.
Minimalne zahteve:

a) Reforme
- v procesu priprave: povabilo zainteresirani javnosti k sooblikovanju reformnih rešitev in komuniciranje potrebnih sprememb,
- v procesu sprejemanja zakonodaje, strategij in drugih reformnih dokumentov: komuniciranje predvidenih sprememb in pričakovanih pozitivnih učinkov preko nacionalnih komunikacijskih kanalov, regionalnih in lokalnih medijev; tematsko usmerjeno preko mailing list in infografik;

b) Projekti do 500.000 EUR nepovratnih sredstev:
- ob odobritvi in zaključku objava na spletni strani in družbenih omrežjih ter informacija za medije;

c) Projekti nad 500.000 EUR in manj kot 10 milijonov EUR nepovratnih sredstev:
- ob odobritvi in zaključku objava na spletni strani in družbenih omrežjih ter informacija za medije, informiranje preko e-informatorja, intervjuji s končnimi uporabniki (možnost skupne spletne komunikacijske aktivnosti z Evropsko komisijo);
- za potrebe komuniciranja se nameni najmanj 0,3 % dodeljenih nepovratnih sredstev.

d) Projekti nad 10 milijonov evrov nepovratnih sredstev:
- aktivnosti, ki veljajo za projekte pod točko b),
- otvoritveni dogodek za medije in splošno javnost ali novinarska konferenca ali sporočilo za javnost (opcijsko: ob sodelovanju koordinacijskega organa in predstavništva Evropske komisije v Sloveniji).

e) *Projekti strateškega pomena*:

- aktivnosti, ki veljajo za projekte pod točko b),
- otvoritveni dogodek za medije in splošno javnost ali novinarska konferenca ob sodelovanju koordinacijskega organa, Evropske komisije oziroma njenega predstavništva v Sloveniji ter predstavništvom Evropskega parlamenta v Sloveniji.

2. **Označevanje** bo potekalo ob smiselnem upoštevanju smernic za komuniciranje evropske kohezijske politike, ki se izvaja na podlagi Uredbe o skupnih določbah in upoštevanju posebnih usmeritev Evropske komisije (emblem »Financira Evropska unija – NextGenerationEU«, ključnika #NextGenerationEU in #StrongerTogether).

Ključna sporočila

Glede na cilje, vsebino in komunikacijska orodja so bili oblikovani splošni sporočili za vse ciljne skupine:

- Slovenija bo s pomočjo Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti iz epidemije izšla močnejša in bolje pripravljena na izzive prihodnosti;
- v okviru Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti bo Slovenija lahko izkoristila okvirno 5 milijard evrov, od tega do 3,2 milijarde evrov posojil in 1,8 milijarde evrov nepovratnih sredstev;
- financiranje iz Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti je vezano na doseganje mejnikov, predpogoj za učinkovito črpanje so dobro pripravljeni in vodeni projekti;
- sredstva v okviru Načrta za okrevanje in odpornost bodo usmerjena v naslednja štiri ključna področja:
    - zeleni prehod,
    - digitalna preobrazba,
    - pametna, trajnostna in vključujoča rast,
    - zdravstvo, socialna varnost, stanovanjsko področje;
- evropska sredstva prispevajo k razvoju in blaginji Slovenije;
- Slovenija evropska sredstva porablja transparentno in učinkovito.

Navedena splošna sporočila bodo v komuniciranju ustrezno prilagojena in dopolnjena glede na ciljne skupine.

Aktivno komuniciranje projektov strateškega pomena

Projektom strateškega pomena bo v smislu komuniciranja posvečena posebna pozornost, saj gre za projekte, ki bodo bistveno preoblikovali prihodnost slovenske države. Razporejeni so v okvir štirih razvojnih področij in so indikativne narave:

Razvojno področje	Projekt/ukrep strateškega pomena
Zeleni prehod	- Povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture: nadgradnja železniških postaj Domžale, Grosuplje in Ljubljana, glavne železniške proge št. 20 Ljubljana-Jesenice-d.m. in opremljanje lokomotiv in motornih garnitur z ETSC napravami; - trajnostna graditev, prenova in upravljanje javnih stavb.
Digitalna preobrazba	- Reforma digitalizacije javnega sektorja in javne uprave - javni uslužbenec prihodnosti; - program digitalne transformacije gospodarstva.
Pametna, trajnostna in vključujoča rast	- Ohranitev delovnih mest; - Preoblikovanje in trajnostni dvig konkurenčnosti slovenske nastanitvene turistične ponudbe za doseganje razvojnega preboja: 30 naložbenih projektov v javno in zasebno turistično infrastrukturo; - Medicinska fakulteta Ljubljana.
Zdravstvo in socialna varnost	- Dograditev infekcijske klinike UKC Ljubljana; - nadomestna gradnja stavbe infekcijske klinike UKC Maribor.

Za te projekte oziroma ukrepe so predvidene nacionalne komunikacijske kampanje z otvoritvenim dogodkom za medije in splošno javnost ali pa novinarska konferenca ob sodelovanju Koordinacijskega organa ter Evropske komisije oziroma njenega predstavništva v Sloveniji.

Financiranje aktivnosti komuniciranja

Aktivnosti komuniciranja in promocij se financirajo iz dodeljenih sredstev za posamezen projekt. Višina financiranja komunikacijskih aktivnosti je sorazmerna z višino dodeljenih sredstev – za potrebe komuniciranja in promocije projektov, ki jim je bilo dodeljenih več kot 500.000 EUR nepovratnih sredstev, se nameni najmanj 0,3 % dodeljenih sredstev. Aktivnosti komuniciranja so v pristojnosti posameznih ministrstev, za usklajeno komuniciranje na enotnih družbenih omrežjih in spletnem portalu skrbi Koordinacijski organ.

Pravila

Pravila za komuniciranje Instrumenta za okrevanje in krepitev odpornosti bodo del enotnih usmeritev za komuniciranje za programsko obdobje 2021-2027, ki bodo javno objavljena na spletni strani www.eu-skladi.si. Zahteve do upravičencev bodo sorazmerne glede na obseg sofinanciranja projekta in skladne z usmeritvami za komuniciranje evropske kohezijske politike, ki se izvaja na podlagi Uredbe o skupnih določbah.

Spremljanje in vrednotenje komuniciranja

Za doseganje uspešnih rezultatov je poleg učinkovitega izvajanja pomembno tudi spremljanje in vrednotenje. Uspešnost komunikacijske strategije bomo spremljali z naslednjimi kazalniki:

- število objav in trend sledilcev na družbenih omrežjih,
- število objav in trend obiska spletne podstrani,
- število naročnikov na mesečni e-informator,
- število otvoritvenih dogodkov ali novinarskih konferenc iz točk 4.1.c in 4.1.d,
- obseg in kontekst poročanja medijev glede konkretnih komunikacijskih projektov.

Uspešnost strategije komuniciranja bo v času izvajanja predmet letnega vrednotenja, ki bo opredelilo prednosti in slabosti strategije ter po potrebi predlagalo ustrezne prilagoditve novim ugotovitvam. Za vrednotenje se bo poleg naštetih kazalnikov uporabilo neposredno preizkušanje v okviru ciljnih skupin (npr. z vprašalniki o robu izvedenih dogodkov, spletnimi anketami, …)

Zasnova komunikacijskega načrta za sprejetje Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti

Komunikacijske aktivnosti potekajo po vnaprej določeni časovnici kot spremljevalne aktivnosti procesa priprave Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti.

Ciljna skupina mediji:
v procesu priprave so sporočila za javnost, odgovori na novinarska vprašanja in sprotno odzivanje na dezinformacije.

Ciljna skupina splošna javnost:
infografični prikazi razdelitve sredstev po razvojnih področjih in komponentah, objave na družbenih omrežjih ter spletni podstrani: https://www.eu-skladi.si/sl/po-2020/nacrt-za-okrevanje-in-krepitev-odpornosti

Ciljna skupina potencialni upravičenci in interna javnost:
webinarji in objave na družbenih omrežjih ter spletni podstrani: https://www.eu-skladi.si/sl/po-2020/nacrt-za-okrevanje-in-krepitev-odpornosti

Ob potrditvi Načrta za okrevanje in krepitev odpornosti s strani Evropske komisije se predvideva naslednje komunikacijske aktivnosti:

- objava Načrta za okrevanje in odpornost na spletni podstrani https://www.eu-skladi.si/sl/po-2020/nacrt-za-okrevanje-in-krepitev-odpornosti,
- novinarska konferenca Vlade RS s sodelovanjem predstavnika Evropske komisije,
- gostovanje v informativnih oddajah,
- infografični prikazi razdelitve sredstev po razvojnih področjih in komponentah ter njihova objava na družbenih omrežjih in spletni podstrani.

IV. DEL: SPLOŠNI VPLIV

1. Krepitev gospodarske, socialne in institucionalne odpornosti

Ocene kažejo, da bi načrt za okrevanje in odpornost okrepil gospodarsko rast in dodatno povišal BDP za 0,8 % leta 2026.

Slika 1: Vpliv na BDP

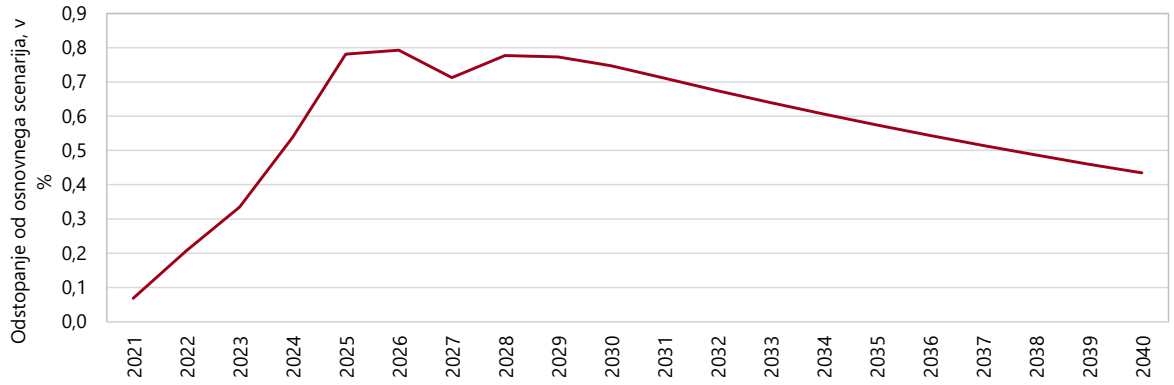

Vir: QUEST III R&D model Evropske komisije (verzija 2020).

OCENA MAKROEKONOMSKIH UČINKOV SLOVENSKEGA NAČRTA ZA OKREVANJE IN ODPORNOST[62]

Slovenski Načrt za okrevanje in odpornost predvideva porabo 2482,69 mio EUR sredstev, od tega 1.777,32 mio EUR nepovratnih in 705,37 mio EUR povratnih sredstev. NOO pokriva štiri razvojna področja: zeleni prehod, digitalna preobrazba, pametna, trajnostna in vključujoča rast ter zdravstveni sistem in socialna varnost. Vsako razvojno področje je sestavljeno iz več komponent, pri čemer vsaka posamezna komponenta z reformo naslavlja ključne izzive, investicije pa podpirajo reformni del. NOO sledi smernicam za pripravo nacionalnih načrtov za okrevanje, ki jih je za države članice pripravila Evropska komisija. Smernice med drugim predvidevajo, da države članice zagotovijo vsaj 37 % ukrepov za izpolnjevanje podnebnih ciljev in 20 % digitalnih ciljev. Vsebinsko NOO upošteva Priporočila Evropske komisije Sloveniji k nacionalnemu programu reform, Poročilo o razvoju, ki ga pripravlja Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ekonomski pregled za Slovenijo Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj in številne nacionalne strateške dokumente.

Makroekonomske učinke NOO smo ocenili s QUEST III R&D modelom Evropske komisije.[63] Model so razvili na Generalnem direktoratu Evropske komisije za ekonomske in finančne zadeve (DG ECFIN). Njegova prednost je v tem, da je prilagojen Sloveniji, vanj pa so vključene tudi ekonomske povezave z evro območjem in ostalim svetom. V osnovi gre za dinamični stohastični model splošnega ravnotežja (DSGE), ki ga predstavniki Evropske komisije pogosto uporabljajo za ocenjevanje učinkov različnih ekonomskih ukrepov na ključne makroekonomske spremenljivke. Kljub temu pa se je treba pri modelskih ocenah zavedati nekaterih omejitev. Vsak model je le poenostavljen prikaz realnosti, zato ne more zajeti celotne kompleksnosti ekonomskih ukrepov in natančno oceniti njihovega dejanskega vpliva. Dobljene rezultate je zato treba razlagati le kot potencialno možne in skozi mehanizme, ki so v ozadju modela. Poleg tega so makroekonomski modeli uporabni le za simuliranje ukrepov, ki imajo dovolj veliko težo (obseg oziroma velikost), da so njihovi učinki zaznavni na makroekonomski ravni.

Največji izziv simulacij NOO predstavlja pretvorba ukrepov v modelske spremenljivke (šoke). Pretvorba posameznih ukrepov v modelske šoke ni enostavna naloga, saj pogosto zahteva izvedbo

[62] Zahvaljujemo se oddelku Modelskih analiz pri DG ECFIN za koristne nasvete glede uporabe QUEST modela pri simulacijah NOO.
[63] Podroben opis modela in postopek njegove kalibracije je na voljo v: Roeger, W., Varga, J. and in 't Veld J. (2008): Structural Reforms in the EU: A simulation-based analysis using the QUEST model with endogenous growth. European Economy - Economic Papers 351, Directorate General Economic and Monetary Affairs, European Commission.

dodatnih (mikroekonomskih) analiz.[64] Pri simulaciji slovenskega NOO smo se zgledovali po članku Varge in in't Velda (2011)[65], v katerem avtorja z uporabo QUEST modela ocenjujeta makroekonomske učinke ukrepov kohezijske politike, ki so po naravi precej podobni ukrepom v NOO. Obenem predlagata način pretvorbe ukrepov v modelske spremenljivke skladno z možnostmi, ki jih nudi struktura modela. Pri simulaciji NOO smo upoštevali finančno dinamiko po letih, kot jo je dne, 28. 4. 2021, ocenila Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Po vzoru omenjenega članka smo komponente izdatkov iz NOO razvrstili v štiri modelske skupine ukrepov. Pri tem ne gre za enostavno mehansko razvrščanje, ampak oblikovanje vsebinskih sklopov na podlagi strokovne presoje. Modelske skupine zajemajo infrastrukturne investicije, različne oblike pomoči, raziskave in razvoj ter človeški kapital. Investicije v javno infrastrukturo smo simulirali preko začasnega povečanja državnih investicij (I^G). Različne oblike pomoči (predvsem podjetjem) smo simulirali preko znižanja stroškov oprijemljivega kapitala (rp^K) podjetij, ki proizvajajo končne proizvode. Podobno smo spodbujanje raziskav in razvoja simulirali preko znižanja stroškov neoprijemljivega kapitala podjetij, ki proizvajajo vmesne proizvode (rp^A). Ukrepe na področju izobraževanja (človeškega kapitala) pa smo simulirali preko šoka produktivnosti (učinkovitosti) dela (h_s). Nekatere ukrepe, za katere smo ocenili, da ne bodo prispevali k višji produktivnosti, smo simulirali kot začasno povečanje državne potrošnje G.

Tabela 2: Povezava med ukrepi NOO in modelskimi spremenljivkami

Modelska skupina ukrepov	**Modelska spremenljivka, preko katere izvedemo šok**
Infrastruktura	Povečanje državnih investicij (I^G)
Različne oblike pomoči	Plačne subvencije ($SUBW$); znižanje stroškov oprijemljivega kapitala za podjetja, ki proizvajajo končne proizvode (rp^K); povečanje državne potrošnje (G);
Raziskave in razvoj	Znižanje stroškov neoprijemljivega kapitala podjetij, ki proizvajajo vmesne proizvode z uporabo raziskav in razvoja (rp^A)
Človeški kapital	Šok produktivnosti (učinkovitosti) dela (h_s); povečanje državnih investicij (I^G); povečanje državne potrošnje (G);

Vir: Varga in in't Veld (2011).

Za zagotavljanje vzdržnosti javnih financ model predpostavlja fiskalno pravilo v obliki pavšalnega davka. Pavšalni davek se skladno s fiskalnim pravilom odziva na odstopanje razmerja med dolgom in BDP od ciljne vrednosti in na tekoči primanjkljaj. Pri izvedbi simulacij smo za nepovratna sredstva fiskalno pravilo popolnoma izključili, za povratna sredstva (posojila) pa smo ga izključili le za krajše obdobje (40 četrtletij oziroma 10 let), ker gre za dolgoročna posojila.[66] Kratkoročni in srednjeročni učinki zato odražajo zgolj vpliv z NOO predvidenih ukrepov, dolgoročni učinki pa zajemajo tudi vpliv delovanja tako opredeljenega fiskalnega pravila. Dodatno smo pri simulacijah predpostavili, da bo »ničelna spodnja meja« (angl. zero-lower bound) omejevala delovanje denarne politike naslednja štiri četrtletja (eno leto).

Ocene so pomembno odvisne od predpostavljene elastičnosti proizvoda na javni kapital. Elastičnost proizvoda na javni kapital (javno infrastrukturo) kaže, v kolikšni meri višja raven javnega kapitala poviša mejno produktivnost ostalih (zasebnih) proizvodnih dejavnikov. Gre za enega izmed najpomembnejših parametrov te analize, za katerega se ocene v empirični literaturi precej razlikujejo.

[64] Gre za prve ocene učinkov načrta, ki se bodo v prihodnje ob izvedbi dodatnih analiz dopolnile in objavile v obliki samostojne analize.
[65] Varga, J. and in 't Veld, J. (2011). A Model-based Analysis of the Impact of Cohesion Policy Expenditure 2000-06: Simulations with the QUEST III endogenous R&D model. Economic Modelling, 28, 647–663.
[66] Za poplačilo dolga, namenjenega financiranju nepovratnih sredstev, je na ravni EU v razpravi uvedba novih indirektnih davkov (npr. ogljičnega čezmejnega davka, digitalnega davka), česar pa trenutne modelske simulacije ne upoštevajo.

Pri izvedbi simulacij smo vrednost tega parametra postavili na 0,12, kar je skladno s povprečno elastičnostjo iz študije Bom in Ligthart (2014)[67], ki se pogosto uporablja pri kalibraciji DSGE modelov.

Simulacije temeljijo na primerjavi dveh scenarijev. Prvi scenarij predpostavlja ustaljeno stanje gospodarstva in ne upošteva ukrepov iz NOO (angl. policy neutral baseline), drugi scenarij pa vključuje ukrepe iz NOO. Primerjava med scenarijema pokaže makroekonomske učinke ukrepov na gospodarstvo. Za posamezno spremenljivko je učinek izražen kot odstopanje od osnovnega scenarija, tj. scenarija brez ukrepov (v % oz. odstotnih točkah). V spodnji tabeli v skladu z zahtevami Evropske komisije prikazujemo rezultate simulacij za tri ključne spremenljivke, realni BDP, zaposlenost in javnofinančni saldo, in sicer za kratek (čez dve leti), srednji (čez pet let) in dolgi (čez dvajset let) rok. Modelske ocene kažejo, da bi NOO okrepil gospodarsko rast in dodatno povišal BDP za okoli 0,8 % leta 2026, ko bi bil učinek največji.

Obstaja pa nekaj razlogov, zaradi katerih lahko upravičeno pričakujemo večji dejanski učinek. Trenutne modelske ocene skladno z navodili za pripravo načrtov upoštevajo samo učinke investicijskih ukrepov v izolaciji, vendar lahko zaradi precejšnje vpetosti Slovenije kot majhnega odprtega gospodarstva v mednarodne trgovinske tokove pričakujemo, da bodo imeli načrti drugih držav pomembne pozitivne učinke prelivanja na slovensko gospodarstvo.[68] Nadalje lahko pričakujemo, da bodo h krepitvi gospodarske rasti (zlasti dolgoročne) dodatno prispevali predlagani reformni ukrepi, ki se bodo natančneje izoblikovali tekom izvajanja načrta, zato njihovi učinki trenutno niso upoštevani.[69] Pozitivne učinke na gospodarsko rast lahko pričakujemo tudi od izvajanja ostalih mehanizmov, ki poleg osrednjega Mehanizma za okrevanje in odpornost tvorijo instrument Naslednja generacija EU (NGEU).

Tabela 2: Ocene makroekonomskih učinkov slovenskega NOO

Razvojno področje	Časovni horizont	BDP (odstopanje od osnovnega scenarija brez ukrepov, v %)	Zaposlenost (odstopanje od osnovnega scenarija brez ukrepov, v %)	Javnofinančni saldo (v % BDP)* (odstopanje od osnovnega scenarija brez ukrepov, v o.t.)
1. Zeleni prehod	Kratek rok	0,1122	0,0443	0,0270
	Srednji rok	0,3971	0,0755	-0,2976
	Dolgi rok	0,2137	0,0075	0,1137
2. Digitalna preobrazba	Kratek rok	0,0612	0,0323	0,0464
	Srednji rok	0,1039	-0,0002	0,0279
	Dolgi rok	0,0606	-0,0014	0,0363
3. Pametna, trajnostna in vključujoča rast	Kratek rok	0,0246	0,0315	0,0435
	Srednji rok	0,1858	0,0391	0,0117
	Dolgi rok	0,0893	-0,0011	0,0640
4. Zdravstveni sistem in socialna varnost	Kratek rok	0,0041	0,0014	-0,0225
	Srednji rok	0,1131	0,0274	-0,0354
	Dolgi rok	0,0689	0,0013	0,0367
Skupaj**	Kratek rok	0,2021	0,1095	0,0944
	Srednji rok	0,7999	0,1418	-0,2934
	Dolgi rok	0,4325	0,0063	0,2507

[67] Bom and Ligthart (2014). What Have We Learned From Three Decades Of Research On The Productivity Of Public Capital? *Journal of Economic Surveys, 28*(5), 889–916.

[68] R&D verzija QUEST modela, ki je na razpolago državam članicam, ni primerna za oceno teh učinkov.

[69] Za pretvorbo reformnih ukrepov v modelske šoke in oceno njihovih učinkov bo treba izvesti dodatne (mikroekonomske) analize (npr. kako bo reforma izobraževalnega sistema vplivala na učinkovitost bodočih zaposlenih ali pa na spremembo izobrazbene strukture v gospodarstvu). Poleg tega bi bilo smiselno razmisliti o uporabi drugega modela, ki bi bil posebej prilagojen za simulacijo reformnih ukrepov v okviru načrta, kot so reforme na trgu dela, pokojninskem in izobraževalnem področju (npr. model trga dela po vzoru Berger, J., Keuschnigg, C., Miess, M., Strohner, L. in Winter-Ebmer, R. (2009). Modelling of Labour Markets in the European Union - Final Report, Study on behalf of DG EMPL of the European Commission), saj trenutno uporabljeni QUEST R&D model nima dovolj podrobne strukture za simulacijo omenjenih področij. Zaradi omenjenih razlogov bodo simulacije izvedene kasneje in objavljene kot samostojna analiza. Simulacije podobnih reformnih ukrepov pa so bile izvedene že v preteklosti, rezultati pa so na voljo na naslednji povezavi: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/A_strukturni_ukrepi.pdf

Vir: QUEST III R&D model Evropske komisije (verzija 2020). *(+) izboljšanje javnofinančnega salda, (-) poslabšanje javnofinančnega salda. V osnovnem scenariju je javnofinančni saldo, izražen kot delež BDP (-0,0272), izračunan iz definicijske enačbe ob danem dolgu in rasti. **Skupni učinek je pridobljen kot linearni seštevek učinkov posameznih ukrepov in ne kot rezultat samostojne simulacije ob upoštevanju vseh šokov naenkrat.

Slika 2: Vpliv NOO na ključne makroekonomske spremenljivke[70]

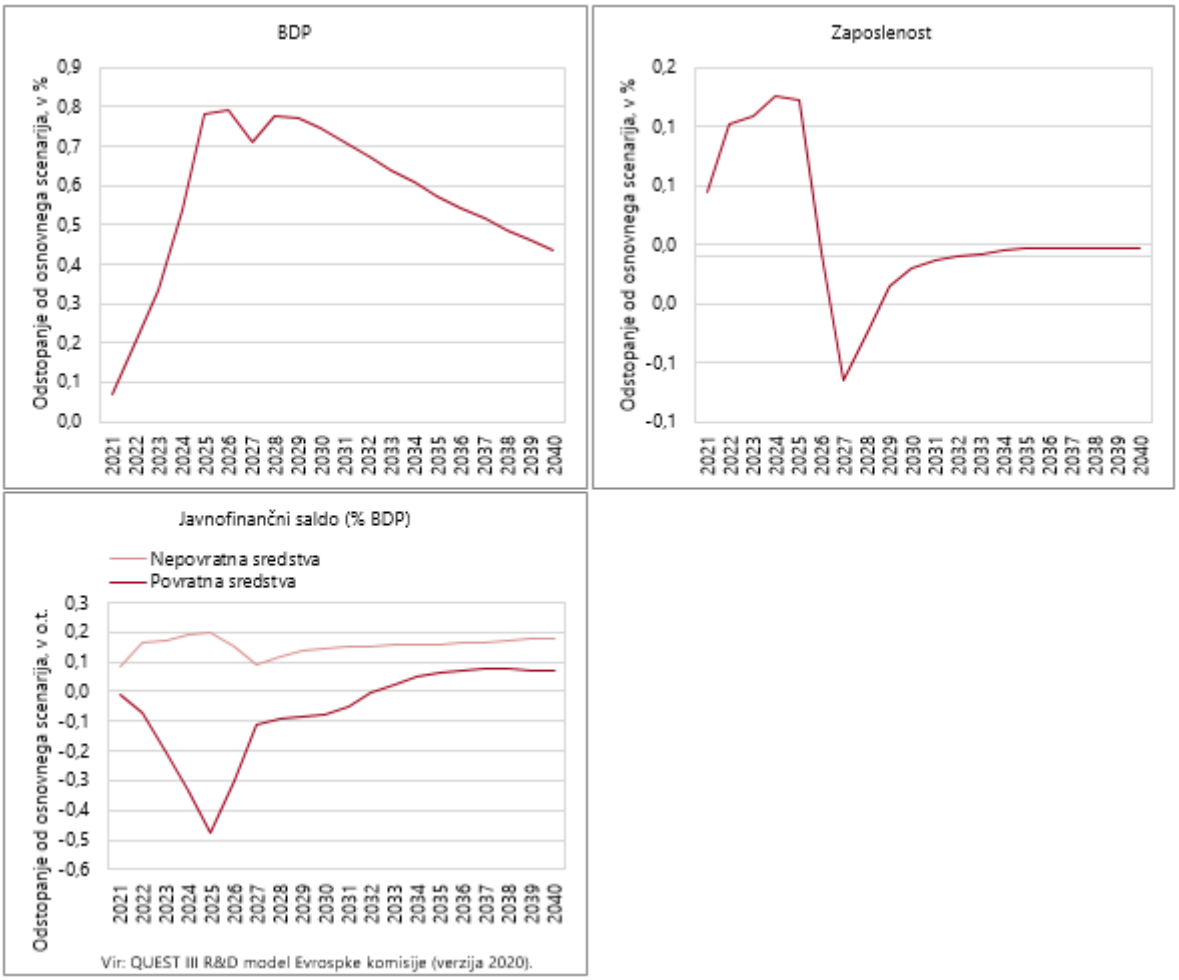

Družbeni vpliv NOO:

Večina ukrepov NOO bo neposredno ali posredno prispevala k uresničevanju načel Evropskega stebra socialnih pravic, med ključnimi komponentami, ki so v celoti usklajene z načeli Evropskega stebra socialnih pravic, pa so trg dela – ukrepi za zmanjševanje posledic negativnih strukturnih trendov; krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod; zdravstvo; socialna varnost in dolgotrajna oskrba; stanovanjska politika. Spodaj je podrobneje obrazloženo, kako bodo reforme in investicije prispevale k posameznim dimenzijam Evropskega stebra socialnih pravic:

[70] Razloga za nekoliko manjši odziv zaposlenosti v modelu sta predvsem dva. Prvič, model je le poenostavljen opis delovanja gospodarstva, zato ne more zajeti celotne kompleksnosti ukrepov in natančno oceniti njihovega dejanskega vpliva na zaposlenost. Kot dopolnilo k modelskim ocenam bi se bilo smiselno sklicevati tudi na druge študije (npr. https://blogs.imf.org/2020/10/05/public-investment-for-the-recovery/ in https://www.renovate-europe.eu/wp-content/uploads/2020/06/BPIE-Research-Layout_FINALPDF_08.06.pdf) in na ocene v načrtu (npr. cilj projekta hitrejšega vstopa mladih na trg dela je 4000 zaposlitev mladih za nedoločen čas). Drugič, v modelu se pozitivni učinki ukrepov kažejo zlasti v višji produktivnosti in višjih realnih plačah.

Dimenzija Evropskega stebra socialnih pravic	Področje uporabe - komponenta	Reforma / investicija	Obrazložitev prispevka NOO Evropskega stebra socialnih pravic
Enake možnost in dostop do trga dela	**C3 K3**	Krepitev (odpornosti) trga dela	Reforma bo prispevala k vsem štirim načelom v okviru dimenzije enake možnosti in dostop do trga dela: - Vzpostavljena bo stalna krizna shema skrajšanega delovnega časa, ki bi v času finančnih in gospodarskih šokov ali drugih groženj, kot so pandemije in okoljske katastrofe, omogočala takojšnjo intervencijo na trgu dela. Shema predvideva tudi vključevanje delavcev, ki so začasno zaposleni za krajši delovni čas, v usposabljanje ali izobraževanje, s katerim bi krepili svoje kompetence in povečali svojo zaposljivost. - Na področju poklicne rehabilitacije bo pripravljen predlog zakonodajnih rešitev, ki bodo omogočile učinkovitejšo poklicno rehabilitacijo tako za delavce kot za delodajalce. - Pripravljena bo zelena knjiga o prihodnosti dela in analiza posledic digitalizacije na slovenski trg dela.
		Hitrejši vstop mladih na trg dela (I)	Projekt subvencioniranja delodajalcev prispeva k načelu 4 (aktivna podpora zaposlovanju). Projekt spodbuja delodajalce, da zaposlijo mlade do vključno 25. leta za nedoločen čas in da mladim zaposlenim v času subvencioniranja zaposlitve zagotovijo mentorja.
		Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih (I)	Projekt usposabljanja in izobraževanja zaposlenih prispeva k načelu 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje). Projekt spodbuja vključevanje v vseživljenjsko učenje, predvsem z vidika dviga digitalnih spretnosti odraslih, in krepitev zaposljivosti, odpornosti in participacije na trgu dela.
	C3 K5	Prenova vzgojno izobraževalnega sistema za zeleni in digitalni prehod	Reforma prispeva k načeloma 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje) in 3 (enake možnosti). V okviru prenove bo izvedena prenova ključnih programskih dokumentov (kurikul za vrtce, učni načrti ter katalogi znanj). Tako bodo učenci ter pedagoško osebje opremljeni s kompetencami za soočanje z izzivi prihodnosti (digitalne kompetence, kompetence za trajnostni razvoj, finančna pismenost).
		Reforma visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0.	Reforma prispeva k načeloma 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje) in 3 (enake možnosti). V okviru reforme bomo pripravili:

Dimenzija Evropskega stebra socialnih pravic	Področje uporabe - komponenta	Reforma / investicija	Obrazložitev prispevka NOO Evropskega stebra socialnih pravic
			- smernice za prenovo visokošolskega strokovnega izobraževanja s predlogom izvedbenega načrta, - izhodišča za vlaganje v zeleno, odporno, vzdržno in digitalno povezano visoko šolstvo.
		Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom in prenova višješolskih študijskih programov za zeleni in digitalni prehod	Reforma prispeva k načeloma 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje) in 3 (enake možnosti). Reforma bo omogočala boljši prehod iz izobraževanja na trg dela, in sicer skozi: - prenovo izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja ter višješolskih študijskih programov, s poudarkom na področju digitalnih, zelenih in drugih kompetenc, ki jih bodo diplomanti potrebovali pri delu v tehnološko naprednih okoljih; - razvoj novih in spodbujanje obstoječih modelov sodelovanja z delodajalci pri izvajanju izobraževalnih programov.
		Celovita transformacija (trajnost in odpornost) zelenega in digitalnega izobraževanja (I)	Projekt bo krepil digitalne kompetence, kompetence za trajnostni razvoj in finančno pismenost pedagoškega osebja in učencev. S tem bo prispeval k zmanjšanju vrzeli med potrebami trga dela in izobraževanjem ter omogočil lažji prehod šolajočih na trg dela. Projekt bo tako prispeval k načelu 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje).
		Izvajanje pilotnih projektov, katerih rezultati bodo podlaga za pripravo izhodišč za reformo visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0 (I)	Pilotni projekti na področju visokošolskega strokovnega izobraževanja bodo zagotovili podlago za pripravo izhodišč za prilagajanje strokovnih študijskih programov poklicem prihodnosti ter odzivanje na potrebe na trgu dela. S tem bodo prispevali k načelu 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje).
		Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela (I)	Projekt bo zmanjšal neskladja med kompetencami, ki jih šolajoči pridobijo med izobraževanjem, ter kompetencami, ki jih iščejo delodajalci, s čimer bo omogočen lažji prehod iz izobraževanja na trg dela. Projekt bo prispeval k načelu 1 (izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje).
Pošteni delovni pogoji	**C3 K3**	Krepitev (odpornosti) trga dela	Predvidena sprememba Zakona o urejanju trga dela bo spodbujala podaljševanje delovne aktivnosti starejših delavcev, s čimer bo prispevala k načelu 10 (zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov).

Dimenzija Evropskega stebra socialnih pravic	Področje uporabe - komponenta	Reforma / investicija	Obrazložitev prispevka NOO Evropskega stebra socialnih pravic
		Podpora prožnejšim načinom organizacije dela (I)	Projekt prispeva k načeloma 5 (varna in prilagodljiva zaposlitev) in 9 (ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem), tako da: - krepi prožne oblike organizacije dela (npr. delo na daljavo, gibljiv delovni čas, uporaba prednosti digitalizacije v delovnih procesih); - podpira delodajalce, da se odločajo za prožnejšo organizacijo delovnega procesa; - krepi digitalne kompetence zaposlenih, ki bodo omogočale njihovo vključevanje v posodobljene delovne procese.
		Prilagoditev delovnih mest invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih prožnejšim oblikam dela (I)	Projekt prispeva k načelom 3 (enake možnosti), 10 (zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov) in 17 (vključevanje invalidov). Projekt spodbuja prožne oblike dela v zaposlitvenih centrih in invalidskih podjetjih, za kar je treba zagotoviti ustrezne pogoje, prilagoditi organizacijo delovnega procesa potrebam invalidov in zagotoviti ustrezne kompetence za izvajanje delovnih nalog in za delo z invalidi. Projekt zagotavlja tudi ustrezno psihosocialno pomoč ter spremljanje in podporo invalidom, vključenih v program.
Socialna zaščita in vključevanje		Predlog spremembe pokojninske zakonodaje z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin	Spremembe pokojninske zakonodaje bodo prispevale k načelu 15 (dohodki in pokojnine za starejše). V okviru tega ukrepa bodo pripravljene spremembe zakonodaje na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja (PIZ) z namenom zagotavljanja javnofinančne vzdržnosti sistema in primernih pokojnin.
		Predlog sprememb sistema socialne zaščite	Spremembe sistema socialne zaščite bodo vključevale proučitev institutov na področju socialne zakonodaje s ciljem izboljšanja motivacije za delo (past brezposelnosti, past neaktivnosti), s čimer bodo prispevale k načelu 13 (dajatve za brezposelnost).
	C4 K1	Reforma zdravstvenega sistema	Reforma zdravstva prispeva k načeloma 3 (enake možnosti) in 16 (zdravstveno varstvo) z: - organizacijsko reformo zdravstvenega sistema, ki bo zagotovila učinkovitost in finančno vzdržnost zdravstvenega sistema; - reformo primarnega zdravstvenega sistema, ki bo krepila kompetence kadrov iz zdravstvene nege za samostojno odločanje in razbremenila delo zdravnikov;

Dimenzija Evropskega stebra socialnih pravic	Področje uporabe - komponenta	Reforma / investicija	Obrazložitev prispevka NOO Evropskega stebra socialnih pravic
			- digitalnim preoblikovanjem zdravstvenih storitev; - izboljšanjem dostopnosti zdravstvenega sistema, zlasti nujne medicinske pomoči; - naložbami v zdravstveno infrastrukturo za učinkovito obravnavo nalezljivih bolezni.
		Krepitev kompetenc kadrov v zdravstvu za zagotavljanje kakovosti oskrbe (I)	Zahvaljujoč projektu se bo razširil nabor zdravstvenih delavcev, ki samostojno obravnavajo paciente, uvedeni bodo novi načini obravnave na nacionalni ravni, s čimer bo projekt prispeval k načelu 16 (zdravstveno varstvo).
		Digitalna preobrazba zdravstva (I)	Projekt bo z uporabo digitalnih tehnologij za komunikacijo z zdravstvenimi delavci izboljšal dostopnost do zdravstvenega varstva na primarni ravni in tako prispeval k načelu 16 (zdravstveno varstvo).
		Učinkovita obravnava nalezljivih bolezni (I)	Projekt bo z zagotavljanjem boljših pogojev za obravnavo nalezljivih bolezni na terciarni ravni ter z naložbami v prostorske kapacitete, potrebne za učinkovito obravnavo in spremljanje nalezljivih bolezni prispeval k načelu 16 (zdravstveno varstvo).
	C4 K2	Vzpostavitev enotne sistemske ureditve na področju dolgotrajne oskrbe	Reforma prispeva k načeloma 3 (enake možnosti) in 18 (dolgotrajna oskrba), in sicer s/z: - sprejetjem Zakona o dolgotrajni oskrbi, - zagotovitvijo dodatnih javnih sredstev za izvajanje DO, - krepitvijo kompetenc zaposlenih in izvajalcev neformalne oskrbe, - zagotovitvijo ustrezne in zadostne infrastrukture, - vzpostavitvijo novih oblik usposabljanja kadrov za delo na področju DO.
		Celostna obravnava oseb, ki potrebujejo višji obseg DO	Z naložbo bo zagotovljenih do 300 posteljnih zmogljivosti v negovalnih domovih, s čimer bo zagotovljena celostna obravnava oseb, ki potrebujejo večji obseg DO in kompleksnejše storitve zdravstvene nege. S tem bo naložba prispevala k načelu 18 (dolgotrajna oskrba).
		Varno bivalno okolje za osebe, odvisne od pomoči drugih	Z naložbo bo zgrajena nova infrastruktura za vsaj 850 mest v obliki samostojnih bivalnih enot, ki bodo namenjene uporabnikom DO, ki potrebujejo osnovno, socialno in zdravstveno oskrbo. Zagotovljeni bodo tudi ustrezni prostorski pogoji za izvajanje skupnostnih storitev in programov, ki bodo omogočali samostojno življenje in preprečevali socialno izključenost uporabnikov. S tem bo naložba prispevala k načelu 18 (dolgotrajna oskrba).
	C4 K3	Vzpostavitev pogojev za krepitev fonda	Reforma prispeva k načeloma 3 (enake možnosti) in 19 (stanovanja in pomoč za brezdomce), saj bo s spremembo

Dimenzija Evropskega stebra socialnih pravic	Področje uporabe - komponenta	Reforma / investicija	Obrazložitev prispevka NOO Evropskega stebra socialnih pravic
		javnih najemnih stanovanj	stanovanjskega zakona zagotovljena boljša dostopnost do javnih najemnih stanovanj in dolgoročna finančna stabilnost javnih stanovanjskih skladov. Reforma bo pripomogla k zagotovitvi dostopa do socialnih stanovanj ali kakovostne stanovanjske pomoči za vse, ki jih potrebujejo, še posebej pa socialno ogrožene ter druge marginalizirane skupine. Dostop do neprofitnih stanovanj, ki jih oddaja Stanovanjski sklad RS, je omogočen vsem državljanom RS, ne glede na spol, raso ali narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost.
		Zagotavljanje javnih najemnih stanovanj (I)	Naložba bo s spodbudami javnim stanovanjskim skladom omogočila povečanje fonda javnih najemnih stanovanj za 480 stanovanjskih enot. S tem bo spodbujala uresničevanje načela 19 (stanovanja in pomoč za brezdomce), saj bo prispevala k zmanjšanju preobremenjenosti socialno ogroženih gospodinjstev s stanovanjskimi stroški ter k znižanju deleža gospodinjstev pod pragom stanovanjske revščine.

Z vlaganji v okviru komponent Trg dela – ukrepi za zmanjševanje posledic negativnih strukturnih trendov in Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici bo NOO prispeval k izboljšanju stanja vidikov Enake možnosti in dostop do trga dela ter Pošteni delovni pogoji Evropskega stebra socialnih pravic, pri čemer bomo napredek merili s spodaj izbranimi kazalniki socialne uspešnosti:

Kazalnik, leto	Izhodiščna vrednost SI	Izhodiščna vrednost EU-27	Ciljna vrednost za 2025
Stopnja delovne aktivnosti v % (20-64 let), 2020	75,6%	72,4%	**77,0 %**
Stopnja delovne aktivnosti v % (15-24) let), 2020	27,0 %	31,5 %	**34,0 %**
Stopnja delovne aktivnosti v % (55-64) let), 2020	50,5 %	59,6 %	**54,0 %**
Delež odraslih vključenih v vseživljenjsko učenje (25-64 let), 2020	8,4 %	9,2 %	**12 %**
Delež odraslih (30-34 let) s terciarno izobrazbo, 2020	46,9 %	40,9 %	**47 %**
Raven digitalnih kompetenc pri posameznikih (16-74 let), 2019	55 %	56 %	**60 %**

Z vlaganji v okviru komponent Zdravstvo, Socialna varnost in dolgotrajna oskrba ter Stanovanjska politika bo NOO prispeval k izboljšanju stanja vidika Socialna zaščita vključevanje Evropskega stebra socialnih pravic, pri čemer bomo napredek merili s spodaj izbranimi kazalniki socialne uspešnosti:

Kazalnik, leto	Izhodiščna vrednost SI	Izhodiščna vrednost EU-27	Ciljna vrednost za 2025
Lastno poročanje o nezadovoljenih potrebah po zdravstveni oskrbi, prebivalstvo nad 16 let, 2019	2,9 %	1,7 %	**2 %**
Leta zdravega življenja, nad 65 let, 2019 - ženske	8,6	10,4	**9,2**
Leta zdravega življenja, nad 65 let, 2019 - moški	8,7	10,2	**9,1**

2. Primerjava z vlaganji po osnovnem scenariju

Natančnejša ocena izdatkov za leto 2020 po klasifikaciji COFOG na ravni 2 v Sloveniji še ni dostopna. Ocene izdatkov za obdobje 2021–2026 po COFOG na tej ravni so tako izračunane glede na povprečje iz obdobja 2017–2019 ter glede na napovedi rasti BDP, ki jih je za obdobje do leta 2026 pripravil UMAR.

Podrobnejši izračuni bodo na voljo jeseni, ko bomo dopolnjevali Program stabilnosti za leto 2021. V okviru EU semestra bomo tako verificirane podatke v pripadajoči tabeli po relevantnih COFOG kategorijah posredovali kot prilogo k Osnutku proračunskega načrta.

PRILOGE

- Načrt za okrevanje in odpornost - Priloga 1
- Načrt za okrevanje in odpornost - Priloga 2